

زاهد

پښتو ـ پښتو سیند

اوله برخه

د افغانستان د علومو اکاډیمي
د پښتو ښېړنو نړیوال مرکز

عبدالقیوم زاهد مشواني

څېړندوی دانش څېړندویه ټولنه

hedayatdarulelme.com، دارالکتب الإسلامیة

هدایت الله حکمت

زاهد

پښتو ـ پښتو سیند

عبدالقیوم زاهد مشوانی

دارالکتب الإسلامیة، hedayatdarulelme.com

بسم الله الرحمن الرحيم

د کتاب ځانګړنې:

د کتاب نوم :: زاهد پښتو_ پښتو سیند

عبدالقیوم زاهد مشوانی

خپرندوی :: دانش خپرندویه ټولنه

چاپ شمېر :: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپ نېټه :: ۱۳۸۵ ل/ ۲۰۰۶ ز

کمپوزګر :: مجیب الله مطیع

د پښتۍ ډیزاین :: حاجي محمد عمرخېل

چاپ او کمپیوټر ځای

د دانش خپرندویې ټولنې تخنیکي څانګه_ پېښور

E-mail: danish2k2000@yahoo.com Tel/ Fax: 2564513

د خپرندويې ټولنې يادښت

د پښتـو ژبې، ادب او فـرهنګ مينـه وال زمـوږ لـه دې هيلې او ارمانـه ښـه خبر دي، چـې د دانـش خپرنځـي لامبوځن د خـدمت پر سيند د ورګډېدو لـه همغـې لومړۍ شيبې پـه دې تکـل کـې دي، چـې د نړيـوالې سـيالۍ وچـې او سـاحل تـه د ګـرانې پښتـو علمـي او کولتـوري بېـړۍ پوربپاسي. پـاك رب د زړونـو مالـك دی. زمـوږ د ارمـان او لـه ارمـان سـره زمـوږ د مينـې او نيـت سپېڅلتيا ورته د ورغوي غوندې ښکاره ده.

مـوږ چـې پـه دې لـړ کـې تـر دې شـېبې څـه کـړي، پـر هغـې خـو همـدا تاسـې ښـاغلي مينـه وال ګواهـان ښـه ياست. د دانـش خپرنځـي د ملـي کولتـوري ارمـانونو پـه لـړ کـې يـو سـتر ارمـان هـم د خپلـو ځوانـو پښتنـو فرهنګيـاليو د علمـي تنـدې د ځړوبولـو لپـاره د يـوه نسبتاً بشـپړ او پـر ننـنيـو نړيوالـو علمـي آرونـو يـو ولاړ يـاروان "سيند" (قـاموس) ورانـدې کـول وو. مـوږ لـه تېـرو څـو کلـو راهيسـې د خـپلې دې ورکـې پـه لټـون پسـې د خپلـو را پـر لاس وزلـو (وسـيلو) او امکانـاتو اوسـپنيزې څپلـۍ پـر پښـو کـړې. يـو څـه مـزل مـو لانـه و کـړی، چـې د پښتـو يـو "**روڼانـدي خواخـوږي**"(!) مـو د زړه وسـت (متـاع) او هميانـۍ وتـروړلـه او هغـه د زړه پـه مينـه او وينـه پيـل کـړی مـزل يـې پـه نيمـه لار کـې راڅخـه پـاتې کـړ؛ خـو بيـا مـو هـم هـوډ ونـه بايلـه، د زغـم وسلـه مـو ونـه غورځولـه، سترګـې مـو ومښلـې، غځـوني مـو وکـړه او هغـه راڅخـه پـاتې پلونـه مـو پـه دې داډ او هوډ پسې واخيستل:

چې غوټې پسې وهې په لاس به در شي

لله الحمـد! دادی د هغـې سپېڅلې هيلـې نيـالګی مـو ببـرور او مثمـر شـو. د پښتـو سـيندونو د بهيـر دا مرسـتيال سـيند مـو لـه خپـل څومره ييـز او څرنګيـز (کمـي او کيفـي) انځـور سـره ستاسـې درنـو پښتوپـالو او پوهنپـالو مخـې تـه پـه مينـه کېښـود، دا اوس پـر تاسـې چـې زمـوږ دا مينـه وړې ډالۍ په کوم کاڼي تلئ.

پـه پـای کـې د خپـل کولتـوري يـون د ناسـتومان ملګـري ځـوان او هڅانـد څېـړونکي عبـدالقيوم زاهد مشواني د بې کچه او پرله پسې هڅو او زيار يو جهان مننه، چې د خوشال بابا خبره:

بدرګه که محبت راسـ‍ـ‍ـ‍ـ‍ـ‍ـ‍ـره نه وای
يك تنها به په خونخوارو لارو تلل څوك

همـدا راز کـه مـو د ګـران اسـتاد محمـد آصـف صـميم همېشنـۍ لارښـوونې او پېـرزوينې ملـې نـه وای، بيا به مو هم مزل تکنی او نکوښی وای، د مننې او خوښنې لپاره يې لاسونه لپه کوو.

په مينه

یادداشت رئیس اکادمی علوم افغانستان
بمناسبت نشر "زاهد پښتو_ پښتو قاموس"

فرهنگ ها موثر ترین وسایل رهنمائی و همکاری به خود آموزان و پویندگان عرصهٔ ادب و زبان بشمار میآیند.

چه فرهنگ ها راه آموزش مستقل واژه ها و زبانهای مختلف را بسهولت برای ترجمان ها، نو آموزان، آموزگاران و پژوهشگران هموار مینمایند.

در جهان سوم که اکثراً از کاروان تمدن معاصر عقب نگه داشته شده اند، نگارش قاموس ها برای دستری بزبان ها و علوم از اهم ضرورت های اولیهٔ فرهنگی پنداشته میشود.

بر این بنا، از آنروز که اکادمی علوم افغانستان منحیث یگانه نهاد علمی تحقیقی با اعتبار در کشور فرهنگ نگاری و دایرة المعارف نویسی را آغاز نموده، زاهد پښتو_ پښتو قاموس، شانزدهمین فرهنگی است که از طرف این نهاد علمی تحقیقی (اما) به کمک مالی "دانش خپرندویه ټولنه" بچاپ میرسد.

نشر، زاهد پښتو_ پښتو قاموس، گام ارزشمندیست برای بالندگی بیشتر زبان و ادبیات پښتو که بهمکاری علمی دانشمند مبتکر اکادمی علوم افغانستان عبدالقیوم مشوانی و حمایت مالی "دانش خپرندویه ټولنه" به شمار آثار ادبی فرهنگی ما میافزاید.

از نکات قابل عطف در تدوین پښتو_ پښتو قاموس مطالب زیرین میتوان بر شمرد:

الف_ نوشتن قاموس با رسم الخط معیاری زبان پښتو.

ب_ کار برد الفبای فونیمیک بمنظور تلفظ بهتر لغات در مقابل واژه ها.

ج_ جلوگیری از بزرگی حجم قاموس با اکتفا به چند معنی اهم هر واژه.

اکادمی علوم افغانستان، ضمن عرض تهنیت با تقدیم این اثر سودمند به پیشگاه علاقمندان و نیازمندان زبان بزرگ ملی (پښتو) استفاده از این قاموس را بهمگان مخصوصاً به ترجمان ها، محصلان، استادان و پژوهشگران زبان و ادبیات پښتو در داخل و خارج کشور سفارش مینماید.

با اظهار سپاس و تقدیر از دانشمند عزیز عبدالقیوم مشوانی و انجمن محترم "دانش خپرندویه ټولنه"

با تمنیات عالی به گسترش فرهنگ و دانش.

معاون سر محقق عبدالباری "راشد"

رئیس اکادمی علوم افغانستان.

پر پښتو سيندونو د يوه بل مرستيال ورگډېدل -

د ويار او خوښۍ ځای دی، چې د پښتو ژبې د ويړې ښېديا د خړوبولو په موخه د بهاندو سيندونو (قاموسونو) په مرستيالانو کې "زاهد پښتو- پښتو سيند" هم ورگډ شو.

پښتو سيندونه چې اوس يې ورتيا (ظرفيت) د اباسين له مورگو يوه سمندر ته رسېدونکې ښکاري، که څه هم زموږ د فرهنگياليو تنده غره يو څه ماتولای شي؛ خو نړيوال پرمختيايي علمي بهير ته په پام سره ددغسې سيندونو د لارونتيا او خوړلنۍ لپاره د منځپانگې ځانگيزونې (مسلکيتوب) ته اړتيا تر پخوا زياته انگېرل کېږي، "زاهد پښتو پښتو سيند" د پښتنې کولتوري ټولنې د هيلو د لړۍ هغه کړۍ ده، چې د پښتو سيندونو په بهير کې يې لار ځارل کېده.

د ښاغلي عبدالقيوم زاهد مشواني بهولی سيند پر ځانگيز (ادبي او کولتوري) ارزښت سربېره د پښتنو فرهنگياليو لپاره له دې نېك ښوگڼ سره هم رامنځته کېږي، چې سږ کال (په عيسوي شمېر) ددې سيند په بهېدو يا بهاندېدو.د پښتو سيندونو عمر دوو سليو يا پېړيو ته ورسېد. پوره دوه سلۍ وړاندې د هند د روهيله پښتني کورنۍ د بړېڅ قوم د حافظ رحمت خان زوی، د شاه عالم خان لمسي او د محمود خان کړوسي نواب محبت خان (۱۱۶۴_۱۲۲۳ق) د رياض المحبت په نامه يو فرهنگ پر (۱۲۲۱ق/۱۸۰۶ع) تاليف کړ، چې وييونه او کليمات پکې يواځې مانا شوي نه دي؛ بلکې د هر ويي او لغت گرامري ارزښتونه يا ځانگړنې يې هم ښوولې دي.

تر دې بنستي قاموس يا سيند دوه کاله وروسته د دويم سيند د روانولو ويار هم د همدې کورنۍ بل عالم او فاضل غړي نواب حافظ رحمت خان (۱۱۲۰_۱۱۸۸ق) د عجايب اللغات په تاليف سره تر لاسه کړ او دا بهير دادی د څه کم شپېتو سيندونو تر بهېدو وروسته د ځوان څېړونکي ښاغلي عبدالقيوم زاهد مشواني دا لوی سيند د تېر بهير د يوه غځوونکي او يوه نېك ښوگڼ په توگه د ستاينې او ارزښت وړ گام دی.

زه د هېواد او افغاني ټولنې د ملي او کولتوري بهير حساستيا ته په پام ددغه لوی سيند څېراوی د ټولو پښتنو فرهنگپالو او فرهنگيالو لپاره بختور گڼم او له علمي نړۍ سره د پښتنو د سيالۍ په هيله يې ښاغلي ليکوال او گران څېړندوی ته مبارکي وايم.

محمد آصف صميم

۲۲/۲/۱۳۸۵

سریزه

د پښتو قاموس لیکنې د هڅو بهیر نږدې دوه پېړۍ تر شا پرېښې دي او د څه له پاسه یوې نیمې پېړۍ را په دېخوا په سیستماتیك او اکاډمیك ډول په بېلابېلو هېوادونو کې د بېلابېلو کسانو له خوا پښتو قاموسونه لیکل او چاپ شوي دي، چې ځینې یې دادي:

د ډورن پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۴۷م) پیټر زیورګ، د هـ. راورټي پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۶۰م) لندن، د هـ. بیلیو پښتو- انګلیسي قاموس (۱۸۶۷م) لندن، د میرزا سید محمد پښتو- انګلیسي قاموس (۱۹۷۰م) راولپنډۍ، د مارګنستیېرن اتمالوژیکي قاموس (۱۹۲۷م)، پښتو- اردو او اردو- پښتو قاموسونه (۱۹۳۱م) هند، د پښتو اصطلاحاتو قاموس (۱۹۳۲م) لندن، د وزیر محمد ګل خان مومند پښتو سیند (پښتو- دري) قاموس (۱۹۳۸م) دا د پښتو ژبې لومړنی قاموس دی، چې په هېواد کې دننه چاپ شوی، د لعل محمد او پوهاند حبیبي سپېڅلې پښتو (پښتو- دري) قاموس (۱۹۴۰م) کندهار، پښتو قاموس (پښتو- دري) د پښتو ټولنې له خوا په دوو ټوکو کې (۱۹۵۲_۱۹۵۵م) چاپ شوی، ظفر اللغات د بهادر شاه ظفر کاکاخېل، پښتو ژبه (پښتو- پښتو) دا قاموس په (۱۹۷۰م) کې پیل شوی، بشپړ شوی؛ خو تر دې مهاله یې (۱۲) ټوکه خپاره شوي او بشپړ خپور شوی نه دی. لس زره پښتو لغتونه (۱۹۴۱م) کابل، لغات افغاني پېښور، د پ. زودین پښتو- روسي قاموس (۱۹۵۰م) روسیه. د پ. زودین روسي- پښتو قاموس (۲۱) زره لغتونه (۱۹۵۵م) روسیه، د لېبیدیف پښتو- روسي او روسي- پښتو جیبي قاموسونه (۱۹۶۱_۱۹۶۲م) روسیه، د استرلوف پښتو- روسي قاموس ۵۰ زره لغته (۱۹۶۶م) مسکو. د لېبیدیف، یاڅېوېچ او کلینینه پښتو- روسي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- پښتو تشرېحي قاموس، د قلندر مومند دریاب (پښتو- پښتو)، د افغانستان د علومو اکاډمۍ انګلیسي- پښتو قاموس. د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- انګلیسي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډمۍ انګلیسي- پښتو تلفظ والا قاموس محمد هاشم رحیمي ۱۳۸۴ او...

د پښتو- پښتو قاموس لیکنې په بهیر کې لومړنی مشرح او نسبتاً بشپړ قاموس هماغه د افغانستان د علومو اکاډمۍ پښتو- پښتو تشرېحي قاموس و،

لـه بـده مرغـه چې تـر بشپړتابه وروستـه يې نـوې چـاپ او نـاخپره برخـه (ګ- ی) د اسلامي انقلاب تر بريالیتابه وروسته د خپل منځو جګړو د اور خوراك شوه.

له نېکه مرغـه پـه دې وروستيو کې د افغانستـان د علومـو اکاډمـی هماغـه لـه منځـه تللې برخـه (ګ- ی) بيـا بشپړه او د ميډيوټيـك پـه مـالي لګښت چـاپ شـوه؛ خو دا بشپړونه له پخوانيو څلورو ټوکونو سره خورا زيات توپير لري:

پـه دې نـوې بشـړه شـوې برخـه کې د لغتونـو شمېر د تـورو د شمېر پـه پـام کې نيولـو سـره کـم دی، ډېـر شـمېر لغتونـه پـاتې دي. يـوازې د هـر لغـت پـه څـو مهمـو مانـاوو بسـنه شـوې ده د پخوانيـو چـاپ ټوکونـو پـه څېـر د لغـت بېلګـه د پښتـو د کلاسيك مـتن د يـوه بيت يـا نثري ټوټې پـه تـرڅ کې نـه ده راوړل شـوې، د لغـت هـر اړخيـزه او پراخـه تشريح نـه ده شـوې؛ ځکـه خـو نـوې بشـپړه شـوې برخـه پـه پخـواني سـبك د بشـپړولو غوښتنـه کـوي، چـې پـه دې ډول افغـاني فـرهنګ د يـوه ښـه او مشرح پښتو- پښتو قاموس څښتن شي.

پـه حقيقـت کې د پښتـو قـاموس ليکـنې بهيـر د نـړۍ د نـورو ژبـو پـه پرتلـه خـورا زيـات ټکنـی او د يـوه نسبي بشپړتابه پـړاو تـه يـې زيـات واټـن پـاتې دی. د بېلګـې پـه توګـه تـر اوسـه پـه پښتـو ژبـه کې د مسـلك پـر بنسـټ قـاموس ليکنـه نـه ده دود شـوې؛ د کـرنې، څـاروي روزنـې، رنځپـوهنې، مهندسـي، چاپېريـال پېژنـدنې، ارواپـوهنې، فلسـفې، ټولنپېژنـدنې او... پـه برخـه کې د ځـانګړو قاموسـونو نشـتوالی محسـوس دی.

پـه همـدې ډول د ژبنـي وېـش او تخصـص پـر بنسـټ قـاموس ليکنـه نـه ده پيـل شـوې؛ نـو څرګنـده ده، چـې د ايتمولـوژۍ لـه مخـې لا تـر اوسـه پـه پښتـو کـې د کارېدونکيو لغتونو وېشنه او پېژندنه خورا ستونزمنه ده.

د يـادولو وړ ده، چـې د قـاموس ليکـنې پـه دې بهيـر کـې پخوانـی پښتـو ټـولنې يـا اوسـنی د افغانسـتان د علومـو اکاډمـی د خپـل تاسيس لـه مهالـه تـر دې مهالـه د همـدې قـاموس پـه ګـډون (۱۶) عنوانـه قاموسـونه افغـاني ټـولنې تـه د ګټـې اخيسـتنې لپـاره وړانـدې کـړي دي؛ ځکـه خـو دا ويـاړ يـوازې د افغانسـتان د علومـو اکاډمی په برخه دی.

پـه دې قـاموس ليکنـه کـې د کـار د بنسـټ پـه توګـه لـه هماغـه پښتـو- پښتـو تشـريحي قـاموس څخـه ګټـه اخيسـتل شـوې ده؛ خـو لـه نـورو بېلابېلـو قاموسـونو څخه هم ګټه اخيستل شوې ده، چې په اخځليکونو کې يې يادونه شوې ده.

زاهد پښتو- پښتو قاموس په حقیقت کې په پښتو ژبه کې د یوه لنډ: خو جامع لغوي قاموس کښنې پر لور یوه هڅه ده، چې یوازې د لغت د بېلابېلو مانااوو د راوړلو په بسنه د قاموس د پنډوالی مخنیوی شوی دی. له یوې خوا څرنګه چې دا قاموس د لنډ او جامع قاموس د کښنې لومړنۍ هڅه ده او له بلې خوا له روږد سره سم د دانش خپرندویې ټولنې بیړې د زیاتې څېرنې او پرلپسې کتنې وخت رانه کړ؛ نو کېدای شي، چې زیاتې نیمګړتیاوې ولري. موږ مخکې له مخکې د خپل کار پر نیمګړتیاوو او پخپلې علمي کمزورۍ هم اقرار کوو. دې ته به سترګې پر لاره یاستو، چې علمي صلاحیت لرونکي فرهنګپال افغانان به د همدې لړۍ د بشپړتابه لپاره متې راونغاړي او په دې اړه به زموږ خوب و خیال ته د رښتینتابه جامه ورواغوندي.

د افغانستان د علومو اکاډمۍ له رئیس مرستیال سر څېړونکي ښاغلي عبدالباري "راشد" او د افغانستان د علومو اکاډمۍ له علمي منشي مرستیال سر څېړونکي نصر الله "ناصر" څخه زښته زیاته مننه کوم، چې ددې قاموس د نسبي بشپړتابه لاره یې راته اواره کړه.

د خپل درانه استاد (چې د ژوندانه تر پای به یې په شاګردۍ ویاړم) محمدآصف صمیم صاحب د علمي مرستې او لارښوونې منندوی یم. د قاموس د چاپ لګښت ته په اوږې ورکولو د دانش خپرندویې ټولنې له مشر ښاغلي اسد الله دانش څخه هم یوه نړۍ مننه کوم.

په پای کې د پښتو څېړنو د نړیوال مرکز له غړي مرستیال څېړونکي عبدالظاهر شکېب او د ژبو او ادبیاتو د مرکز له غړي مرستیال سر څېړونکي مسافر ریس خېل څخه هم د زړه له تله مننه کوم، چې پر پروف لوستنې سربېره یې د ګرامري حالتونو، خج او د فونیمیک تلفظ د سمونې په برخه کې راسره زښت زیات زیار وګاله.

ټول دې روغ او خوښ اوسي، بریاوې یې په برخه
د اصیل افغاني فرهنګ د غوړېدا او ځلېدا په هیله

زاهد مشوانی
د کب ۱۲مه جلال آباد، مجبور آباد.

اخځونه

۱ـ افغان قاموس (دري ـ پښتو)، پښتو ټولنه ـ ۱۳۳۶ل ـ دولتي مطبعه.
۲ـ المنجد، ګلبر خان (مولوي) (عربي ـ پښتو)، تاج کتبخانه ـ پېښور ـ ۱۴۲۲ق.
۳ـ پښتو ـ پښتو تشریحي قاموس، د افغانستان د علومو اکاډیمي خپاره کړي څلور واره ټوکه، (۱۳۵۸ـ۱۳۶۵ل)، د لوړو او مسلکي زده کړو مطبعه، دولتي مطبعه.
۴ـ پښتو ـ پښتو تشریحي قاموس، بشپړ څلور ټوکیز (میډیوټیک)، ۱۳۸۳ل.
۵ـ پښتو سیند ـ مومند محمد ګل ـ د ساپي پښتو څېړنو او پراختیا مرکز ـ دویم چاپ، ۱۳۸۲ل.
۶ـ پښتو سیندګی (نوېزونه) ـ زیار مجاور احمد (پوهاند)، د ساپي پښتو څېړنو او پراختیا مرکز، ۱۳۷۸ل.
۷ـ پښتو سیندګی ـ زیار مجاور احمد (پوهاند)، د پښتو پانګې ملګري، ۱۳۷۳ل.
۸ـ پښتو قاموس، (پښتو ـ دري)، (دواړه ټوکه) پښتو ټولنه، ۱۳۳۰ـ ۱۳۳۳، د کابل عمومي مطبعه.
۹ـ د برو او لرو پښتنو د ژبنیو اندولونو قاموس، صوفي جمعه خان، دانش خپرنځی، ۱۳۷۸ل.
۱۰ـ د پښتو ژبې لیاره، مومند محمد ګل، بلخ، د رښتیا شرکت، ۱۳۱۷ل، لاهور.
۱۱ـ د عبدالحمید مومند فرهنګ، صمیم محمد آصف، احسان خپرندویه ټولنه، ۱۳۸۱ل.
۱۲ـ د لرغوني شاعري ګړنې، صمیم محمد آصف، د پښتني فرهنګ د ودې او پراختیا ټولنه، جرمني، ۱۳۷۸ل.
۱۳ـ زړه پانګه، دوست دوست محمد شینواري، سر څېړونکی ـ د افغانستان د علومو اکاډیمي، ۱۳۶۳ل، دولتي مطبعه.
۱۴ـ ژبپانګه، دوست دوست محمد شینواري، دانش خپرنځی، ۱۳۷۷ل.
۱۵ـ ظفر اللغات، ظفر بهادر شاه کاکاخېل، یونیورسټي بك ایجنسي.
۱۶ـ غیاث اللغات و منتخب اللغات، غیاث محمد غیاث الدین، مکتبة الحبیبیة، ارګ بازار، کندهار.
۱۷ـ فرهنګ عمید، عمید حسن، موسسه انتشارات امیر کبیر، تهران، ۱۳۶۱ل.
۱۸ـ فرهنګ فارسي، محمد عبداللطیف ډاکتر، کتابستان پبلیشنګ کمپني، اردو بازار، لاهور.
۱۹ـ فرهنګ فارسي معین، معین محمد معین (ډاکتر)، ارمان نو، ۱۳۸۱ل، تهران.
۲۰ـ کوچیانی پانګه، کوچی خان خادم، دانش خپرنځی، ۱۳۷۹ل.

د تلفظ لارښود

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ا	a	سر، اتل	sar, atal
		شپه	špa
		آس، ویاړ	ās,wyāṛ
آ	ā	سبا	sabā́
ب	b	بار	bār
پ	p	پښتو	paṣ̌tó
ت	t	تور	tor
ټ	ṭ	ټول	ṭol
ث	s	ثابت	sābít
ج	j	جوړ	joṛ
چ	č	چاکو	čākū́
ځ	ǰ	ځای	ǰāy
څ	c	څوک	cok
ح	h	حاصل	hāsíl
خ	x	خور	xor
د	ḍ	دود	dod
ډ	d	ډېر	ḍer
ذ	z	ذکي	zakí
ر	r	رپ	rap

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ړ	r	ړوند	ṛūnd
ز	z	زوړ	zoṛ
ژ	z	ژوند	žwand
ږ	z	ږغ	ẓəg
س	s	سم	sam
ش	s	شلومبې	šlūmbé
ښ	s	ښاغلی	ṣāğəlay
ص	s	صادق	sādíq
ض	z	ضرر	zarár
ط	t	طاقت	tāqát
ظ	z	ظالم	zālím
ع	s	عادت، وعده موضوع	ʕādát, waʕdá mawzóʕ
غ	g	غمی	ğamáy
ف	f	فاصله	fāsilá
ق	q	قانون	qānū́n
ک	k	کار	kā́r
ګ	g	ګډ	gaḍ

معمول توري	فونیمیک توري	مثالونه	فونیمیک تلفظ
ل	l	لاس	lās
م	m	موړ	moṛ
ن	n	نن	nən
ڼ	n	منه	maṇá
و	w	واده ژړول	wādá žəṛawə́l
هـ	h	هـر سهار	har sahā́r
ي	y	یور مېلمستیا ویاړ	yor melmastyā́ wyā́ṛ
و	o	کور، اوبه	kor,obə́
و	u	سور	sūr
پېښ	u	سُر (په موسیقي کې)	sur
زېر	i	ابره امضا	ibrá imzā́
ي	i	ویر تېر	wir ter
ې	e	مستې سړي	masté saṛáy
ی	ay	هلی	helə́y
ۍ	ay	نیکه	nikə́
زورکی	a	زره	zrə́

لنډون

اول- طبيعت، اجتماعي او بشري علوم او فنون:

اد.	ادبي اصطلاح	تي.	تياتر	سي.	سياست	ل.	لنډۍ
اق.	اقتصاد	جر.	جراحي	ط.	طباعت	ل.م.	لغوي مفهوم
ال.	الهيات (مذهب)	جغ.	جغرافيه	ط.ب.	طبيعي علوم	ل. ي.	لرغونی يونان
ان.	اناتومي	جم.	جمناستيک	طب.	طب	مث.	مثلثات
انج.	انجنيري	جيا.	جيالوجي	عر.	عروض	من.	منطق
با.	باکتيريالوجي	حق.	حقوق	عس.	عسکري	منر.	منرالوجي
بد.	بديع	خ.	خطاطي	عک.	عکاسي	مو.	موسيقي
بر.	بريښنا (برق)	ډيپ.	ډيپلوماسي	فز.	فزيکس	مي.	ميکانيک
ب. ش.	بيوشيمي	رو.	روحيات (سايکالوجي)	فزيو.	فزيولوجي	ميت.	ميتودولوجي
بيا.	بيالوجي	ري.	رياضيات	فل.	فلسفه	نج.	نجوم
پ. ک.	پښتني کلتور	زو.	زولوجي	فق.	فقه	نق.	نقاشي
تا.	تاريخ	ژ.	ژورناليزم	ک.	کيميا	هـ.	هندسه
تص.	تصوف	سپ.	سپورټ	گ.	گياه پېژندنه	هن.	هنر
تع.	تعريف	سو.	سوسيالوجي	گر.	گرامر	هو.	هوا پېژندنه

دوهم-ژبني او گرامري مخففات:

اد.	ادات	را.	راتلونکی زمان	فا.	فاعل	محا.	محاوروي
اص.	اصطلاح	ربط.	ربط	فاع.	فاعلي حالت	مخ.	مختاړی
اصلج.	اصلي جز	ژ.ب.	د ژبپوهنې اصطلاح	ق.	قيد	مص.	مصدر
او.	اوسنی زمانه	س.	سفکس	گر.	گرامر	مف.	مفعولي حالت
پ.	پخوانی کليمه	ښځ.	ښځينه نوم	ل.	لازمي	ن.	نوې کليمه
پر.	پريدلوگ	ص.	صفت	لهج.	لهجوي	نب.	نه بدلېدونکی
تېر.	تېره زمانه	ض.	ضمير	م.	مفرد	ند.	ندائيه
ج.	جمع	عد.	عدد	ما.	ماضي	نر.	نارينه نوم
جن.	د جنس نوم	ف.	فعل	مت.	متعدي	ور.	، روستاړی
				مج.	مجازي	وګ.	وګورئ

ليک نښې

(۳) عدد په دوو ليندکيو (قوسين، پېرن تيسيس، پارانتز) کې:

الف- د هغو دوو يا څو لغاتو د پاسه ليدل کېږي چې په شکل يا تلفظ کې سره يو او ماناګانې يې سره بېلې وي- د دغه راز لغاتو او اصطلاحاتو د بېلولو لپاره (۱)،(۲)،... عددونه کارشوي دي؛ لکه: کوږ (۱) (koz) ص. نر.م. ناسمه، غيرمستقيم.

کوږ (۲) (koz) نر.م. کفتار، يو حيوان دی.

ب- د موسيقۍ پر سُرو پورته يا کښته که دغسې عددونه ليدل کېږي، هغه د سپتک (اوکتاو) ګڼه ښکاره کوي.

سا (۱) ری (۱) ګا (۱) ...لومړی سپتک

سا (۲) ری (۲) ګا (۲) ...دوهم سپتک

سا (۳) ری (۳) ګا (۳) ...لومړی سپتک

پ- کله کله د لومړنيو تقسيماتو د ښودلو لپاره؛ نور تقسيمات يې داسې وي: ۱) ۱ - اول... الف-

۳- عدد او بېلنۍ: الف- د دوهم وېش د ښودلو لپاره: ۱ - ۲ - ۳ - ٤ - ...

ب- د يوه لغت يا اصطلاح د ماناګانو يا تعريفو د تعدد د ښوونې لپاره.

۳) عدد او کينه ليندکی: الف- د لومړني وېش د ښوولو لپاره: ۱) ۲) ۳) ...

د وروسته وېشو ترتيب يې داسې دی: ۱ - اول- الف- ،

ب- د مترادفاتو د هرې دلې او همدارنګه د څو تعريفو د ګڼنې لپاره: ۱) ۲) ۳) ...

، ټرونی (کامه، چپه پېښ): الف- د مترادفو ماناګانو د بېلولو لپاره.

ب- د هغو توکو د بېلولو ترمنځ چې مخکې يې څنډکی (سيمي کولن) راغلی وي.

پ- د نومو... ترمنځ.

؛ څنډکی (سيمي کولن): الف- د يوه لغت يا اصطلاح د مترادفو ماناګانو او شرحې ترمنځ.

ب- د يوه لغت د دوو يا څو شرحو د بېلولو لپاره.

پ- د مرکبو او همدارنګه مختلطو جملو په منځ کې.

ت- د لېست ډوله جملو يا شرحو ترمنځ.

ټ- د دوو يا څو تعريفو ترمنځ چې په (۱)، (۲)... يا ۱)، ۲)... يا ۱ - ، ۲ - ... يا اول- ، دوهم- ... يا الف- ، ب- ... سره بېل شوي وي.

ث- د ماناګانو او ارتباطي اصطلاح (عنوان) ترمنځ.

ج- د دوو مثالو ترمنځ.

چ- د علمي یا هنري تعریف څخه د عامو یا متداولو ماناګانو د بېلولو لپاره.

ځ- د عدد او د هغه له تلفظ څخه وروسته چې شرحه یې پیل کېږي.

( ) دوې لیندکې (قوسین، پېرن تیسیس، پارانتز):

الف- د (یوه) لغت د (یوه) فونیمیک تلفظ لپاره؛ لکه: هواد (hawád).

ب- د یوه نوم د جمع د ښوولو لپاره؛ لکه: خپلواکي (ج. خپلواکۍ).

پ- دالتباس د مخنیوي په غرض د یوې مانا دفونیمیکي تلفظ لپاره؛ لکه: کوټه (kwáta).

ت- د مخففو لپاره؛ لکه: (پ. ک.)، (ا.س.)، (فل. من.)...

ټ- د ځینو نومو او عددو لپاره.

ث- په لهجوي توپیر کې د اختیاري واول، کانسوننټ او مرکب مصوت د ښوولو لپاره؛ لکه [p(a) ráx],

[u(m) mát]

ج- خالي لیندکې، د هغو لغاتو په مقابل کې لیدلې کېږي چې تلفظ یې لاس ته نه وي راغلی.

[ ] براکیټونه: د تلفظي تعدد او لهجوي توپیر ښودلو لپاره: [x(á,ū)ls], [x(w,wa)la], [p(o,ū)ṣtál], [ar(é,yá)ǰ].

ً خج (سټرېس، اېکسېنټ): د هغه واول یا دیفتانګ پرلوړې توک باندې دغه نښه لیدله کېږي چې د اواز نسبتاً زیات فشار لري، لکه توره (túra). که دغه فشار د لهجوي توپیر له امله یا په یوه ټاکلي لهجه کې پر دوو واولو باندې وي، او یا د تاکید او مقصود په اساس یوه کلیمه څو خجه لري، نو دوه درې ځایه خج ورکړ شوی دی. په ځینو کلیمو کې د اصلي او فرعي یا پرایمري او سېکنډري خج مراعات هم شوی دی؛ لکه: álbáta. په متن کې ځینې کلیمې هم خج لري؛ داسې: توره، کوټه، نارې او نور.

ببلنی (ډېش، کش):

الف- د ماناګانو او شرحو په پای کې چې مربوط لغت یا اصطلاح د کوم بیت، متل، ګردان، مثال یا فولکلوري موضوع... په ترڅ کې راځي.

ب- د یوه لغت یا یوې علمي یا هنري اصطلاح د ماناګانو په پای کې د دغې اصطلاح څخه مشتق شوي نور نومونه، اصطلاحات، وېشنې او ډولونه؛ لکه: سرمایه...- ثابته سرمایه، خصوصي سرمایه، شخصي سرمایه. یا: حد...- تام حد، کامل حد، ګډ حد، ناقص حد.

پ- د معترضې جملې په سر او پای کې.

ت- د اضافي شرحې او یادونې په سر کې.

ټ- د (// یا ایضاً) پر ځای؛ لکه: قیمت- عادي قیمت، فرضي-، حسابي-، حمایتي- او نور.

ث- په موسیقي کې د ماترې یا د تال د ځنډ لپاره- هر څونه ډېشونه چې لیدل کېږي، هغونه ځنډ ښیې.

ج- په موسیقي کې د ارمونیې (باجه) د تورو پردو د ښودلو لپاره؛ لکه: رې، ګا، ما، دا نې، دغه مطلب کله کله د ځینو راګو د تیور د سُرو په پېژندګلوی کې په اورده ې (رې، ګې، مې) او د کوما ...رونه په الف

(را، گا، ما، دا) باندې افاده شوي دي. ، همدارنگه ترعدد لاندې د بش سپتک (اوکتاو) ښيي.

ج- د (≈ یا ایضاً) پرځای.

/ وېرگول (بار):

الف- د یوې کلیمې د دوو گرامري حالتو یا دوو او دربو لهجوي توپيرو ترمنځ؛ لکه: چای... نر.م. /جن.

یا ریاسې... ص.نب. / بر.م.

ب- د (کامه[۱۲]) د کلیمې د شرحې پای وگورئ.

- منبلوونکی (هایفن):

الف- د یوې کرښې په پای کې چې فونیمیک تلفظ نه سره ځایېږي او دوې برخې کېږي، نو د لومړی برخې په پای کې هایفن کار شوی دی.

ب- د مرکبې کلیمې د توکو ترمنځ.

نورې نخښې:

په موسیقي کې (O) د خالي نخښه، (ه) د سم نخښه او (ه) د تالي نخښه ده، همدارنگه د لگه، گـر، پلت، درت، برام، لگه برام او له برام، درت برام او اندرت نخښې دا دي: ا ء ء ه أ آ ه ه .

۷ یا ۷ د ساکن توري نخښه.

ـَ زورکی

~ د (≈ یعني ایضاً) پرځای.

ٶ د ستونیز تمبدنگ (glottal stop) نخښه؛ لکه په qur, án کې.

« » په قاموس کې (کوټېشن) د (ح) ماده وگورئ.

° درجه

دقیقه

ثانیه

؟ د شک نخښه

* د شرحې په پای کې پاېلیک وگورئ.

...او داسې نور، دوام لري، صرف نظر.

دیز

b بیمول

اا بکار، ناتوریل

***

*

آ

آ (ā) نر.م. ۱) د عربي او پښتو ژبو د الفبې لومړنی توری؛ ۲) د ندا توری دی چې د مخاطب اسم په سر کې راځي لکه: آ محموده! آ سړیه!

آب (āb) نر.م. ۱) پت، حیا، عزت، ابرو.

آبا (ābā́) وګ. ابا.

آباد (ābā́d) ص. نر.م. ۱) ودان؛ ۲) کرل شوی، سمسور.

آبادي (ābādī́) ښځ.م. ودانی، سمسورتیا.

آبادېدل (ābādedә́l) مص. ل. ۱) ودانېدل؛ ۲) سمسورېدل.

آبدار (ābdā́r) ص. نر.م. مخور، ښاغلی، پتیالی، محترم، د عزت خاوند، آبداره.

آبدارول (ābdārawә́l) مص. مت. ځلول، جوهر ورکول، اوبه ورکول.

آبداري (ābdārī́) ښځ.م. ۱) مخور توب؛ ۲) جوهر لرنه؛ ۳) اوبه لګول.

آبدارېدل (ābdāredә́l) مص. ل. ځلېدل، جوهر پیدا کول.

آبدان (ābdā́n) نر.م. اودان، د اوبو د ساتلو لپاره یو ډول فلزي لوښی.

آبدست (ābdást) وګ. اودس.

آبرو (ābró) ښځ.م. ۱) پت، حیا، عزت؛ ۲) شرم؛ ۳) شهرت، نوم، نامداري.

آبرو (ābráw) نر.م. دهنه، ورخ، نغول، د اوبو د تېرېدلو موری، چورن.

آبي (ābí) ص. نب. ۱) آسماني (رنګ)؛ ۲) اوبې ځمکه، د للمي ضد.

آبېڅې (ābeccé) الفبې، الف بې تې، الفباء.

آپت (āpát) نر.م. (ج. آپتونه) ۱) تندر، تکه، آسماني بلا.

آتشک (ātišák) نر.م. اور بلک، د نباتاتو یو ډول ناروغي ده.

آثار (āsā́r) نر. م. ج. د اثر جمع.
آخر (āxír) ص. نب. ۱) وروستی، ترڅنګ، تر شا؛ ۲) پای، بېخ.
آخرت (āxerát) نر. م. هغه دنیا، عقبا، ابدي دنیا.
آخري (āxirí) ص. نب. وروستی، ترڅنګ، ترشا.
آخون (āxun) نر. م. آخوند، ملا، استاذ..
آداب (ādā́b) نر. ج. و گ. ادب[1].
آدینه (ādiná) ښځ. م. جمعه، د اوونۍ اوومه ورځ.
آر (ār) آره، رښتینی، معیار، اصل، قاعده، بنیاد.
آراء (ārā́) ښځ. ج. رایې، ووټونه، د رای جمع.
آرامتیا (ārā́mtyá) ښځ. م. و گ. آرامي.
آرامځای (ārāmǰáy) نر. م. مړیستون، آرامگاه.
آرام سئ (ārāmsə́y) د پوځي ټولګي د آرام بولۍ، استراحت.
آرام چوکۍ (ārāmčawkə́y) ښځ. م. څنګېزه چوکۍ، کوچ، بازو واله یا لېچیزه چوکۍ.
آرامول (ārāmawə́l) مص. مت. ۱) دمه ورکول، هوسا کول؛ ۲) کرارول، چوپول، غلی کول.
آرامي (ārāmí) ښځ. م. هوسایي، کراري، بېغمي.
آرامېدل (ārāmedə́l) مص. ل. ۱) هوسا کېدل، دمه کېدل؛ ۲) بېغمه کېدل، کرارېدل.
آرپورویی (ārpōrwayáy) په آره بنه، دخیل ویی (لغت)، واژه دخیل.
آرپوهه (ārpōhá) د وییونو د ریښې راپېژندنې علم، د اشتقاق علم.
آرپوهیز (ārpōhíz) د آرپوهې اړوند، اتمالوجیکل.
آرپېر (ārpér) اصلي حالت (گرامر).
آرشمېر (āršmer) اصلي شمېر، اصلي عدد.
آرکړ (ārkáṛ) اصلي فعل، فعل اصلي.
آرلیک (ārlik) اصلي لیکنه، لاسکښنه، مسوده.
آرمل (ārmə́l) اصلي ملګری، سهي دوست.

آرو اصل (āru asə́l) ارواصیل، ارورښتینی، اصل و پرنسیپ.
آروپاگروهی (ārupāgrohə́y) نر. م. اروپا پال، اروپایي مشرب.
آرو رښتینی ژبني توکونه (āroreştini žabani tōkuná) د ژبې اصلي توکي.
آره (ára) ښځ. م. آر، اصل، بنسټ، اساس، تاداو.
آره غونډله (āraǧondlá) اصلي جمله، اصلي ساده جمله.
آړ (āṛ) نر. م. بندېز، خنډ، سد، مانع، شرط.
آړوتی (āṛwátay) مشروط، له قید و شرط سره.
آړوتی اړخ (āṛwátayāṛx) نر. م. شرطي اړخ، شرطي وجه، شرطي فعل.
آړوتی خج (āṛwátay xáj) مشروط فشار، چې له ګاونډیتوبه منځته راځي.
آړوتې غونډله (āṛwáteǧondlá) شرطي جمله، شرطیه جمله.
آړوتی کړ (āṛwátaykáṛ) شرطیه فعل، فعل شرطي یا شرطیه.
آړه (āṛá) ښځ. م. ۱) بې لارې، له دین څخه ګرځېدل؛ ۲) کیل، کیله، داړې، کراک، د ییوې کیل.
آزاد (āzā́d) ص. نر. م. ج. ۱) خپلواک، بې قیده، ساهو، ساوو، خپلسری، د بندي ضد.
آزادانه (āzādāná) ق. په خلاص مټ، په ارت زړه، په خپلواک ډول، په آزاده توګه.
آزادول (āzādawə́l) مص. مت ۱) خپلواکي ورکول، خوشې کول، پرېښودل؛ ۲) رخصتول.
آزادي (āzādí) ښځ. م. خپلواکي، خلاصی، د قید ضد، له بند یا محدودیت او مرېتوب نه وتنه.
آزادېدل (āzādedə́l) مص. ل. ۱) خپلواک کېدل، خلاصېدل، خوشې کېدل، ابله کېدل.

آزار (āzā́r) نر. م. ۱) رېړ، کړاو، ځور؛ ۳) ښېرا.

آزارګټلی (āzārgaṭə́lay) فا. نر. م. ۱) ځوروونکی، رېړوونکی، زيان رسوونکی؛ ۲) مف. نر. م. هغه څوک چې ښېراوې ورته شوې وي.

آزارده‌به (āzārdabá) ښځ. م. د کوچنيانو يو ډول ناروغي ده.

آزوت (āzū́t) نر. م. نايټروجن، د يوه بې رنګه او بې بويه غاز نوم.

آژانس (āžā́ns) نر. م. نماينده ګي، د خبر اخيستلو او رسولو ځانګه.

آس (ā́s) نرم. م. (ج. آسونه)، يو ښکلی څاروی دی چې د سپرلی لپاره روزل کېږي.

آستازليک (āstā́zlik) کفالتليک، وکالتليک، کفالتنامه، وکالتنامه.

آستانه (āstāná) ښځ. م. درشل، بارګاه، درګاه.

آسپه (āspá) ښځ. م. د آس مؤنث.

آسسپور (āsspōr) آسسوار، سوارکار.

آسمنډه (āsmanḍá) آسغـل، د آس د يوه غـل هومره واټن.

آش (ā́š) نر. م. ۱) يو ډول خواړه دي؛ ۲) خور ورکول، اوم پوستکي په مالګې، رنګ او... سره پخول.

آغاز (āǧā́z) نر. م. پيل، شروع، لاس پورې کول.

آغل (āǧə́l) مف. نر. م. ۱) اغېړل شوی، اغال شوی، ګډ کړی شوی، اخښل شوی؛ ۲) نر. م. آغل، پنډغالی، جار، ګاړه؛ ۲) شپول، ګومبته.

آغلی (āǧə́lay) ص. نر. م. (ج. آغلي) ۱) ښکلی، ښايسته، ګلالی، ډولي؛ ۲) ښاغلی، منلی.

آغي (āǧe) ښځ. م. ۱) رڼا، روښنايي، ۲) خوښي.

آغېل (āǧel) نر. م. وګ. آغل ۲).

آفاقي (āfāqí) ص. نب. ۱) نړيوال، عيني، حقيقي؛ ۲) اضافي معلومات، زياته پوهه.

آفت (āfát) نر. م. ۱) ټکه، تندر؛ ۲) کړاو، زحمت، تکليف، مصيبت، رنځ.

آفرين (āfarín) نر. م. شاباس، شاباسي، هڅوونکي ويې دي.

آفسېټ (āfsé̤t) نر. م. د چاپ او طباعت يو ډول ماشين دی.

آل (ā́l) نر. م. ۱) سوربخن، سور؛ ۲) په پښتو کې د اولاد له کليمې سره يو ځای په ترکيبي ډول استعمالېږي: آل اولاد.

آلات (ālā́t) نر. ج. د کار توکي، دکار افزار، سامان آلات.

آلايش (ālāyíš) ص. نر. م. ۱) ککړتيا، ناولتيا، چټلي؛ ۲) عيب، ضرر، نقص، زيان.

آله (ālá) ښځ. م. وسيله، کالی، رڅ، اوړه، د کاريګر د کار او زار.

آماده (āmādá) ښځ. م. وګ. تيار.

آماده ګي (āmādagí) ښځ. م. وګ. تياری.

آمر (āmír) نر. م. مشر، امر کوونکی، فرمان ورکوونکی، د يوې اداري مشر.

آمرنې (āmr ə́ne) نر. م. ټاکنې، انتخابات.

آمريت (āmıriyat) نر. م. ۱) واک، حاکميت، تسلط؛ ۲) سيادت، مشرتوب.

آمودود (āmūdū́d) نر. م. چوپتيا، کراري، آرامي.

آن (ā́n) نر. م. ۱) شېبه، لږ وخت، لحظه؛ ۲) وخت؛ ۳) سيک، ځواک، مټره، توان.

آوېجه (āwéjá) ښځ. م. ۱) ځمکه، ملک، ولکه؛ ۲) خاوره، نړۍ، دنيا.

آيت (āyát) نر. م. (ج. آيتونه) ۱) نښه، علامه، نښکه؛ ۲) الهي کلام.

آيه (āyá) ښځ. م. (ج. آيې) ۱) ويـيه، هګی، هويه، اويه؛ ۲) وګ: آيت.

ا

ا (alắp, alíf) نـر. م. ۱) د پښتو الفبې دويم توری، چې ابجدي ارزښت يې (۱) دی؛ ۲) د ځينو ساکښو او غير ساکښو نومونو په پای کې د مفرد مؤنث نښه ده لکه: خندا، ژړا، وينا.

ابا (abắ) ۱) پلار؛ ۲) نيکه، د پلار پلار؛ ۳) لوی، مشر.

abắt (آبات) ص. نر. م. ج. وګ. آباد.

اباتوالی (abātwắlay) نر. م. ۱) ودانی؛ ۲) بډايي؛ ښېرازي.

اباتوب (abātób) نر. م. پلارتوب، پلاروالی.

اباتول (abātawə́l) مص. مت. ودانول، ابادول، جوړول، ښېرازول.

اباتي (abātí) ښځ. م. (ج. اباتی) ۱) ودانی، آبادي ۲) سمونه، سېدونه.

آباتېدل (abātedə́l) مص. ل. ۱) ودانېدل، ابادېدل، جوړېدل؛ ۲) اوسېدل، مېشتېدل.

اباته اباتي (abắta-abātí) ښځ. م. ۱) موړوالی؛ ۲) د اوسېدونکيو ډېروالی.

اباخېل (abāxél) نـر. م. ج. ۱) پلرني خپلوان؛ ۲) د پښتنو د يوه خېل نوم دی.

اباګنی (abāganə́y) ښـځ. م. پلارګـنی، د پلار د لوري خپلوان.

ابتدا (ıbudắ) ښـځ. م. بريـد، شـروع، د کار پيـل، سرغه، له ابتدا نه، په ابتدا کې.

ابتدايي (ıbudāyí) ص. نب. لومړنی، مقدماتي.

ابتکار (ıbtıkắr) نـر. م. نوښـت، نوې ايسـتنه، ابداع.

ابته (abatá) ص. نب. بته، خوار.

ابتهاج (ıbtehắj) نر. م. خوشالي، خوښي.

ابجد (abjád) نر. م. د عـربي الفبې د تورو پخوانۍ ترتيب چې دا دي: اب ج د هـ و ز ح ط ی ک ل م ن س ع ف ص ق ر ش ت ث خ ذ ض ظ غ. له دغو

حرفونو نه يې اته جوړې شوې کليمې رامنځ ته کړې دي: ابجد، هوز، حطي، کلمن، سعفص، قرشت، ثخذ، ضظغ. د دغو تورو هر يوه ته يو يو عدد ټاکل شوی چې د ابجد يا جمل حساب يې بولي: الف يو، ب ۲، ج ۳، د ٤، هـ ۵، و ٦، ز ۷، ح ۸، ط ۹، ی ۱۰، ک ۲۰، ل ۳۰ م ٤۰، ن ۵۰، س ٦۰، ع ۷۰، ف ۸۰، ص ۹۰، ق ۱۰۰، ر ۲۰۰، ش ۳۰۰، ت ٤۰۰، ث ۵۰۰، خ ٦۰۰، ز ۷۰۰، ض ۸۰۰، ظ ۹۰۰، غ ۱۰۰۰

ابد (abád) ق. تل، مدام، همېش، تل تر تله، تر ابده.

ابداع (ıbdā́ʔ) ښځ. م. نوي ايستنه، نوښت، نوچار، ابتکار.

ابدال[۱] (abdā́l) ۱) د بدل جمع، ښه او شريف خلک؛ ۲) ولي، بزرگ، خليفه، اودال.

ابدال[۲] (ıbdā́l) نر. ج. بدلول، الېشول، عوضول.

ابدي (abadí) ص. نب. د تل لپاره، همېشني، چې پای نه لري، تلپاتې، ابدي ژوند.

ابرا (ıbrā́) ښځ. م ۱) تېرېدنه، پرېښوونه؛ ۲) ښښنه، بخښنه، عفوه.

ابرک (abrák) نـر. م. شګې ګل، سپلګه، رنوکی، رنکی، شګوګل، سپينه پوړيزه تيږه.

ابرومن (abromán) ص. نـر. م. عزتمن، مخـور، پتيالی، سپېڅلی.

ابره[۱] (ıbrá) ښځ. م. ۱) د ځمکې حـاصل، د پټي فصل او غله؛ ۲) ګټه، سود، فايده.

ابره[۲] (abrá) ښځ. م. ۱) د کاليـو نوم؛ ۲) د جـامې مخ؛ ۳) يو ډول رنګه کاغذ.

ابک (abák) نرم. م. د ابا د کليمې تصغيـري شکل دی، چې کوچنيان يې د ګرانښت او درنښت له مخې و پلار يا ښل مشر ته وايي.

ابل[۱] (abál) نر. م. د (هغه ښل) لنډ شکل دی.

ابل[۲] (ıbál) ص. نر. م. ۱) لـوڅ، بربنډ- د پښې له کليمې سره د ېر کارېږي؛ ۲) بې وسه، خوار.

ابلاغ (ıblā́ǧ) نـر. م. رساوی، رسـول، خبـرول- د پيغام او يا ليک رسول.

ابلاغيه (ıblāǧyá) ښـځ. م. رسـونه، خبـرونه، څرګندونه، رسمي خبرونه.

ابلق (abláq) ص. نر. م. و ګ.: ابلک.

ابلک (ablák) ص. نر. م. (ابلق) ۱) برګ، کمر، دوه رنګه شی؛ ۲) دوه مخی، ښوی، منافق.

ابلوڅ (ablóc) ص. نـر. م. زلموټی، ژنکی، پـوړ، ځوانکی، مېراني او ژنيتوب ته نږدې.

ابلون (ablón) نر. م. اوبلن.

ابله (ablá) ص. نب. بېړا، ناپوه، بوله، ناپوهه.

ابليس (ıblís) نر. م ۱) شيطان؛ ۲) چوغل، چوغلګر وران کاری.

ابوټلی (aboṭálay) ص. نـر. م. ټول، پوره، بشپړ، (دا کليمه د خوراکي شيانو لپاره راځي).

ابوس (abū́s) نـر. م. د توپچي قـراوو يو ډول درنه وسله ده، اوبوس توپ.

ابهام (ıbhā́m) نـر. م. پټوالی، ناڅرګند تيا، پټ ساتل.

ابۍ (abə́y) ښځ. م (ج. ابۍ ګانې) د ابا مؤنث شکل، د مور لپاره د خطاب کليمه.

اپرا[۱] (aprā́) نـر. م. ۱) دېب، دېو، يـو خيـالي او افسانوي موجود؛ ۲) ص. نب. غښتلی، مضبوط.

اپرا[۲] (oparā́) نر. م. هغه ننداره ده چې له ساز او آواز سره وي، هغـه تيـاتر چې په هغه کې هنـرمندان شعر او سندره وايي.

اپسډنډۍ (apasḍanḍə́y) ښځ. م. د هلکـانو او وړوکو لوبه.

اپل (apál) نر. م. و ګ. ابل.

اپلت (aplát) نـر. م. ۱) هغه سړی، چې خوشې او چټي خبرې کوي؛ ۲) پرتې ویونکی.

اپلتي (apláte) ښځ. ج. ۱) اپلاتې، پرتې؛ ۲) چټي او خوشې خبرې، سپکې خبرې.

اپوته (apūtá) ص. نب. اړولی، پـړمخ، پـربـل مخ اړولی، نسکور، چپه.

اپه (apá) ښځ. م. هڅه، لټون، ډونډ، تلاش.

اپه لټه (apaláṭa) ښځ. م. هاندو هڅه، هلې ځلې، منډې تړړې.

اپي (apí) نر. م. ۱) ښامار، لوی مار، سـتر منګور، ۲) تورمار، افعي.

اپېلل (apeláł) مص. مت. تېرول، نغړل، نغرل.

اپين (apín) نر. م. اپیم، تاریاک، افیم.

اتام (atā́m) نـر. م. ۱) خواړه، غذا، ډوډۍ، مړی؛ ۲) اوړه، دوړه.

اتخنډ (atačánḍ) ص. نر. م. اته ګوټیز، اته کونجی، اته څنډی، مثمن.

اتحاد (ittihā́d) نـر. م. اتفاق، یـووالی، وحدت، وروروولي.

اتحاديه (ittihādyá) ښځ. م. (ج. اتحـادیې) ټولنه، ډله، ټولي.

اتر (atár) نر. م. دا کلیمه د خبـر بیا ځلي (تکراري) تاکیدي ترکیب جوړوي لکه خبراتر.

اترک بترک (atrák batrák) ص. نر. م. خوار، بېوزلی، بې وسه، لغړ، څنډلی او غریب.

اترنګ (atráng) نر. م دنکریزو ګل.

اترول (atarawáł) مص. مت. ۱) خبرول، خبر ورکول؛ ۲) څرګندول، جوتول.

اتره (atará) ښځ. م. ۱) کړی، یو ډول پلن لوښی چې د ګوړې چکۍ پکې جوړوي؛ ۲) تره، پوټستکی، د بدن باندې برخه.

اتربدل (atáredáł) مـص. ل. خبـربدل، څـرګندبدل، ښکاره کېدل، جوتېدل.

اتصال (ittsā́l) نـر. م. یوځـای کېدل، وصلېدل، جوختېدل، سره نښتل.

اتفاق (ittifā́q) نر. م. یووالی، اتحاد، د نفاق ضد.

اتفاقي (ittifā́qi) ق. ناڅاپه، نابېره.

اتکاء (ittikā́) ښځ. م. ۱) تکیه کـول، ډډه لګـول؛ ۲) ډاډ، ویسا؛ ۳) باور، هیله، امید، اسره.

اتکړی (atkaṛáy) ښځ. م. ولچک، د لاس زولنې.

اتکو (atkó، atākó) ښځ. م. وګ. ادکو.

اتکی (atkáy، atakáy) ښځ. م. وګ. ادکو.

اتګونی (atgúnay) ص. نر. م. هغه شی، چې اته اړخه یا څنګونه ولري.

اتل (atáł) ص. نر. م. (ج. اتلان) ۱) زړور، تکـړه، غیرتمن، رټ؛ ۲) پهلوان، قهرمان.

اتلس (atlás) نـر. م. ۱) یو ډول ښـوی او بریښـند ټوکر دی؛ ۲) اطلس، نقشه- د نړۍ د هېوادونو طبیعي یا سیاسي اتلس.

اتل لېږد (atállezd) نر. م. د جګـړې پر وخت له یوه ځایه بل ځای ته عسکري ډلې لېږدول.

اتلوال (atalwā́l) نر. م. د جنګي عملیاتو د یوه ډګر مشر او قوماندان.

اتلواله (atalwā́la) ښځ. م. اتلـولي، قهـرمـاني، بهادري، زړورتیا، مېړانه، اتلولي.

اتلولي (atalwalí) اتلواله، اتلتوب، قهرماني.

اتمبار (atambā́r) نر. م. تېل ماتېل، ګنه ګونه.

اتڼ (atáṇ) نـر. م. (ج. اتڼونه)، د پښـتـنو ډله ییزه ولسي نڅا، د پښتنو ډله ییزې مستۍ، خوشالۍ او نمانځنې.

اتڼه (atəṇa) ښځ. م. (ج. اتڼې) پیله، د پیل مؤنث، دهاتي ښځمنه، هتنه.

اتوار (ītwā́r) نر. م. د یکشنبې ورځ.

اتوب (atób) نر. م. لېټې، اړوب، ړور، مرېوړی.

اتوڼی (atū́ṇay) نر. م. وروستی سړی، وروسته پاتې شوی سړی، تر ټولو شاته سړی.

اته (atá) ښځ. م. ۱) انداز، کچ، مېچ؛ ۲) کولاچ، کولاخ، وازه- د دواړو خپرو لاسونو هومره اندازه؛ ۳) احاطه، غولی، انګړ، تالار.

اته انیز (atáaniz) نر. م. نیمه هندي یا پاکستانی کلداره، نیمه روپۍ.

اته ور (atawár) ص. نر. م. ج. خرانګور، هڅور، اڅه ور، هغه سړی چې لاسونه یې اوږده وي.

اته یېزه (atayíza) اته بیتیز (شعر) مثمن.

اتي (ati) نر. م. (ج. اتیان) فیل، پیل، هاتي.

اټ (aṭ) نر. م. هټ، هټۍ، دوکان، اټۍ.

اټارۍ (aṭā́ray) ښځ. م. برخ، برج، ټورۍ، ټاپو؛ ۲) لوړ ځای، اوچت ځای، ماڼۍ.

اټال (aṭā́l) ق. ټال، ځنډ، تم، ایسار.

اټالول (aṭā́lawəl) مص. مت. ۱) ټالول، ځنډول، تمول، ایسارول؛ ۲) پرېشانول، سرګردانول.

اټاله (aṭā́la) ښځ. م ۱) د بېکاره شیانو دلۍ؛ ۲) کور لوښي؛ ۳) یرغل؛ ۴) پرېشاني؛ ۵) پر یو ځای د مال خرڅونه.

اټالېدل (aṭāledə́l) مص. ل ۱) ټالېدل، ځنډېدل، ایسارېدل؛ ۲) ځورېدل، پرېشانېدل.

اټسکی (aṭáskay) نر. م. ترنجي، نړۍ، پرنجی.

اټکل (aṭkál) نر. م. ۱) تخمین، ګومان، جاج، قیاس؛ ۲) اندازه، په فکر.

اټکلبڼه (aṭkəlbaṇa) ښځ. م. اټکلي (ژبنی) شکل، صورت، احتمالي.

اټکلشمېر (aṭkəlšmer) نر. م. اټکلي شمېر، د اندازې شمېر، تخمیني عدد.

اټکلول (aṭkalawə́l) مص. مت. ۱) تخمینول، ګومان کول، قیاسول؛ ۲) اندازه کول، معلومول ۳) مجازاً فکر کول، ګڼل.

اټکلي (aṭkalí) ص. نب. ۱) تخمیني، ګوماني، تصوري؛ ۲) توکلي.

اټکلېدل (aṭkaledə́l) مص. ل. تخمینېدل، قیاسېدل، اندازه لګېدل، ګڼل کېدل.

اټکی (aṭkáy) نر. م. ۱) موری، درځه، کولک، بخوری، کولک؛ ۲) ښځ. م. سلګی، رینګه.

اټوځی (aṭū́ǰay) نر. م. بازار، د دوکانونو ځای.

اټورۍ (aṭūráy) ښځ. م. پټۍ، پټه، پلستر، هغه پټۍ چې پر وتلي یا برېښېدلي هډوکي باندې تړل کېږي.

اټه (áṭa) ښځ. م. ۱) اټۍ، د تارونو مشوره، د تارونو ګونجۍ؛ ۲) بوالهوسي؛ ۳) یو ډول جواري چې په سپېښتو او هډوکو کېږي؛ ۴) نر. ج. مېده، دا کلیمه د اوړو له کلیمې سره یوځای راځي.

اټۍ (aṭáy) ښځ. م. دوکان، هټۍ.

اټۍ اټۍ (aṭáy-aṭáy) ص. نب. لېڅۍ لېڅۍ، ګونځې، تاو تاو، پېچ پېچ (تارونه).

اټېران (aṭerā́n) نر. م. ګوټک، څوښه، هغه څرخې چې تارونه ورباندې مرغلین او غښتل کېږي.

اټېرانول (aṭerānawə́l) مص. مت. په ګوټک او څرخې باندې تارونه یا لېڅۍ غښتل او تاوول.

اټېرن (aṭerə́n) ص. نر. م. ج. اغېږه، بد هضم، هغه څوک چې د ډېر خوراک له امله ګرڅون کوي.

اټېرل (aṭerə́l) مص. مت. بدهضمول، اغېرل، اړړی خوساکول، اغېرول.

اټۍ وال (aṭaywā́l) نر. م. دوکاندار، د اټۍ خاوند.

اثبات (isbā́t) نر. م. سپیناوی، ثابتونه، سرته رسونه، څه شي په ځا منل، دلیل راوړنه.

اثباتول (ısbātawə́l) مص. مت. سپینول، ثابتول، یوه خبره په دلیل برابرول.

اثباتېدل (ısbātedə́l) مص. ل. ثابتېدل، سپینېدل.

اثر (asár) نر. م. اغېز، تأثیر.

اثنا (asná) ښځ. م. ۱) ترغ، ترڅ، وخت؛ ۲) وقفه، سیاله، دمه، منځ.

اجابت (ıjā́bat) ښځ. م. قبلېدل، منل، ځواب ورکول، منظورول.

اجاره (ıjā́ra) ښځ. م. (ج. اجارې). ټېکه، باره، ځمکه، دوکان، باغ چې چا ته د یوه ټاکلي وخت لپاره د معیینو پیسو، ګټې یا حاصل په مقابل کې ورکول کېږي.

اجاره وال (ıjārawā́l) نر. م. باره وال، ټېکه وال.

اجازه (ıjāzá) ښځ. م. ۱) رخصت، له چا څخه اجازه اخیستل؛ ۲) خوښه، رضا.

اجانۍ (ajāṇáy) ښځ. م. ج. اجې، اجنه، هغه ښځه چې حج یې کړی وي.

اجايي (ajāyí) ښځ. م. ج. مېره زامنه. امیدوار، په رېتیا کې تروو څیزونو ته لېوالتیا.

اجباري (ıjbā́rí) ص. نب. په زور، دزور، بې خوښې، په وچ زور، په جبر، جبري، تحمیلي.

اجتماع (ıjtımā́ʿ) ښځ. م. ۱) ټولنه، غونډه؛ ۲) جرګه، مرکه؛ ۳) ډله، ترنډه؛ ۴) ناسته، ناستې، ټولېدنه.

اجتماعي (ıjtımā́í) ص. نب. ۱) ولسي، ټولنیز، د ټولنې؛ ۲) ډله، ډله ییز، د ټولو.

اجتماعیات (ıjtımāsyā́t) نر. م. ج. ټولنپوهنه، ټولنپېژندنه، اجتماعي علوم.

اجتناب (ıjtınā́b) نر. م. پرهېز، پرېز، ډډه، ځان ژغورنه.

اجتهاد (ıjtıhā́d) نر. م. ۱) هڅه، کوښښ، زیار؛ ۲) جدیت، ببره؛ ۳) نوی والی، نوې کونه.

اجداد (ajdā́d) نر. ج. ۱) د جد جمع، نیکه ګان؛ ۲) ورنیکه ګان، غور نیکونه، نیکه او تر نیکه پورته لړۍ.

اجر (ajár) نر. م. (ج. اجرونه) ۱) بدل، عوض، باره؛ ۲) ثواب.

اجرا (ıjrā́) ښځ. م. ۱) تمامول، سرته رسول، پای ته رسول، چلونه، پرځای کونه.

اجرام (ajrā́m) نر. ج. و ګ. جرم.

اجرائیه (ıjrāíya) ص. ښځ. م. چلوونکې، اجرا کوونکې، په کار اچوونکې – قوه، کمېټه.

اجرۍ (ajráy) ښځ. م. لړی، کولمې، لړماښ، لړمون او کولمې.

اجړ (ajáṛ) نر. م. بېزووان، بېزووالا، بېزو ګډوونکی، بېزو ساتی، شادي وان.

اجړا (ıjṛā́) نر. م. نرښځی، ایجړا، هیجړا، ایزک.

اجړه (ıjṛá) ص. نب. ۱) کچه، کنجوت، بې مخه، بې ځته، خوشې، چټي؛ ۲) بوړی، بوړا.

اجل (ajál) نر. م. ۱) ازل، اځل، نېټه، وخت، مرګ، قضا، موده؛ ۲) دژوند پای، د مرګ وخت.

اجلاپ (ajlā́p) ص. نر. م. پاک، ستره، سپېڅلی.

اجلځی (ajalǰáy) نر. م. غوړېچنه، څپن غوړی، څپن غوړی، د غوړ د پوځکی شاته ځای.

اجماع (ıjmā́ʿ) ښځ. م. ۱) د اسلامي ټولنې د پوهانو او عالمانو ډله ییزې فیصلې؛ ۲) پېجو، ۳) ټولنه، غونډه.

اجمال (ıjmā́l) نر. م. لنډیز، خلاصه، اختصار.

اجمالي (ıjmālí) ص. نب. لنډ، مختصر.

اجناس (ajnā́s) نر. ج. و ګ. جنس.

اجنبي (ajnabí) ص. نب. پردی، بېدیانی، بهګانه، اوپره، د بل ځای او بل وطن سړی.

اجنه (ajáṇa) ر ګ. اجانی.

اجوت (ajwát) ص. نر. م. ج. جوخت، يو بل سره نيږدې، يو ځاى، يو له بل سره نښتى.

اجوتول (ajwatawə́l) مص. مت. جوختول، يو بل سره نيږدې کول، وصلول.

اجوره (ujə́ra) ښځ. م. اجرت، مزد، مزدوري، باړه، دکار په مقابل کې مزد اخيستل.

اجير (ajír) نر. م. باړې، باړه چي، مزدور؛ موقتي مأمور، موقتي کارکوونکى.

اچرلى (ačə́rlay) نر. م. و ګ. تندى.

اچرنګه (ačránga) ښځ. م. کورکورى، فاخته.

اچموچ (ačmúč) نر. م. يو ډول لوبه ده، اپس ډتهډه، ګلي ډنډه، اوې جاړې، ادې ادې ګاکيچ.

اچول (ačawə́l) مص. مت. ګرځون، استفراغ.

اچونه (ačawə́na) ښځ. م. ۱) غورځونه؛ ۲) غورځونه.

اچه (áča) ښځ. م. ۱) انګينوم دى د وزې د شپږلو يا رالږلو آواز؛ ۲) دوه ښاخي لرګي، سکو.

اچه کول (ačakawə́l) مص. مت. پاکول، ستره کول، له غلې ځخه کانې شګې او بوټي بېلول.

اچى (ačə́y) نر. م. د غراوو غويو يو راز نسل دى.

اچيش (ačíš) نر. م. داسې کليمه ده چې د غويو د اويو څښلو په وخت کې استعمالېږي.

اڅکيزه (ackíza) ښځ. م. اچه، کمچه، ديرک، هغه لرګى چې خيمه يا کيږدۍ ورباندې درېږي.

اڅڼل (acṇə́l) مص. مت. ۱) اوارول، برابرول، اوډل، ترتيبول، سمول؛ ۲) اوډل، بوڼل.

اڅه (acə́) ښځ. م. دورانه هډوکى.

اځى (aǯə́y) ښځ. م ۱) توکر، کپړه، ټکه؛ ۲) چچه، اځى، جالکى، بانډه.

احاطه (ihātá) ښځ. م. غولى، انګړ، په څلورو ديوالونو کې نيول شوى ځاى.

احتجاج (ʼihtijā́j) نر. م. ۱) ګواښ، پروتيسټ؛ ۲) اعتراض، غبرګون.

احتجاجليک (ʼihtijājlík) نر. م. احتجاجنامه، احتجاجخط، اعتراضليک.

احتراز (ʼihtirā́z) نر. م. ۱) ډډه کول، ځان ژغورل، پرهيز کول، ۲) پام کول، احتياط کول.

احترام (ʼihtirā́m) نر. م. لمانځنه، درناوى، قدر.

احتکار (ʼihtikā́r) نر. م. اناتى، د ګرانۍ لپاره د شيانو ساتل بيا په جګه بيه خرڅول.

احتلام (ʼihtilā́m) نر. م. شيطان غولول، شيطان خطا ايستل، اودس اوښتل.

احتمال (ʼihtimā́l) نر. م. ۱) ګومان، امکان، ښايي؛ ۲) قياس؛ ۳) تصادف، ناڅاپه.

احتياج (ʼihtiyā́j) نر. م. اړتيا، اړه، ضرورت.

احتياط (ʼihtiyā́t) نر. م. پام، اتيات.

احتياطي (ʼihtiyātí) ص. نب. ۱) پام کوونکى، محافظه کاره، ځان ژغورى؛ ۲) زيرمه ييز؛ ۳) ښځ. م. ذخيره، سپمونه، پالتو.

احساس (ʼihsā́s) نر. م. ۱) پوهېدل، حسول، احساسول؛ ۲) څه خبره زړه ته پرېوتل.

احساساتي (ʼihsāsātí) ص. نب. داحساساتو لرونکى، ويښ، بيدار.

احساسول (ʼihsāsawə́l) مص. مت. ۱) حسول، د حواسو په ذريعه له کوم شي نه د لومړني انعکاس اخيستل؛ ۲) پوهېدل، محسوسول.

احسان (ʼihsā́n) نر. م. ۱) ښېګڼه، ښېګړه، نېکي، ښه چلند، ښه سلوک؛ ۲) منت، بار.

احصائيه (ʼihsāiyá) ښځ. م. شمېرنه، ګڼنه، حسابونه، سرشمېرنه.

احضار (ʼihzā́r) نر. م. ۱) رابللنه، حاضرونه؛ ۲) راوستنه، راغوښتنه.

احکام (ahkā́m) نر. ج. وگ. حکم.

احمق (ahmáq) ص. نر. م. ناپوه، جاهل.

احوال (ahwā́l) نر. ج. وگ. حال.

اخ (áx) انګینوم. واخ، ویش، آه. د خوښۍ یا خپګان او ځینو عاطفي حالاتو په وخت آواز.

اخاړ (axā́ṛ) نر. م. وګ. اخېړ.

اخاړه (axāṛá) ښځ. م. وګ. اخېړ.

اخاڼل (axāṇә́l) مص. مت. نیول، وړل.

اخبار (axbā́r) نر. ج ۱) خبرونه؛ ۲) نر. م. ورځپاڼه، جریده، خپرونه.

اختر (axtár) نر. م. ۱) خوشالي، خوښي، جشن؛ ۲) عید.

اختراع (ıxtırā́ʔ) ښځ. م. نوی ایستنه، کشفونه، مېړنه.

اختری (axtaráy) نر. م. ۱) د لوی اختر د قربانۍ مال؛ ۲) هغه خواره چې د زوم له کوره د نجلۍ کورته لېږل کېږي.

اختصار (ıxtisā́r) نر. م. لنډیز، لنډون، خلاصه، (د خبرو، مضمون او یا لیکنو لپاره راځي).

اختصاص (ıxtısā́s) نر. م ۱) اړه، ربط، وقف؛ ۲) لاس لرل، بلدتیا، خاص کېدل؛ ۳) صفت، خصوصیت، مشخصات.

اختلاط (ıxtilā́t) نر. م. ۱) ګډونه، ګډېدنه، یو ځای کونه؛ ۲) خبرې اترې، ګپ شپ.

اختلاف (ıxtilā́f) نر. م. ۱) توپیر، بېلوالی؛ ۲) خړنج، سرنه سره خوړل، بې اتفاقي.

اختلال (ıxtilā́l) نر. م. ګډوډي، بې نظمي، خرابوالی، خلل پیدا کېدل.

اختناق (ıxtinā́q) نر. م. تریټول، خپه کول.

اخته (axtá) ص. نب. ۱) بوخت، لګیا، مشغول؛ ۲) خصيّ؛ ۳) په خامه غوښه باندې مالګه، مرچ او اوړه اچول او د څه وخت لپاره پرېښوول.

اخته کول (axtákawә́l) مص. مت. ۱) بوختول، مصروفول؛ ۲) خصي کول؛ ۳) په خامه غوښه مساله اچول او د هغې پستول.

اخته کېدل (axtakedә́l) مص. ل. ۱) بوختېدل، مصروفېدل؛ ۲) خصي کېدل؛ ۳) د مسالې په اچولو سره د غوښې پستېدل.

اخته والی (axtawā́lāy) نر. م. وګ. اخته.

اختیار (ıxtiyar) نر. م. ۱) واک، قدرت، ورل، طاقت؛ ۲) خوښه، رضا، په خپل زړه.

اختیارول (ıxtiyārawә́l) مص. مت. ۱) انتخابول، ټاکل، غوره کول؛ ۲) بڼه نیول، د کوم شي په رنګ کېدل.

اخ ټوخ (axṭū́x) نر. م. ۱) ټوخل، غاړه تازه کول، ۲) توان، وس؛ ۳) مجازاً خبر ورکول.

اخدای (axdā́y) نر. م. ماڼو، کشتیوان، ملاح.

اخراج (ıxrā́j) نر. م. ایستل، شړل، لېرې کول.

اخځ (áxaǰ) نر. م. مأخذ، منبع، ریفرنس.

اخځلیک (áxǰlík) نر. م. د مأخذونو لړ، د مأخذونو فهرست، ببلیوګرافي.

اخښت (axáṣt) نر. م. اخېړ، لېو، اوخښتنه، سیم ګل، کاګل.

اخښل (axṣә́l) مص. مت. ۱) اوړه کارول، اوړه لندول، اوړه اغږل، یا غوړل؛ ۲) ختې پخول.

اخښنه (axṣána) ښځ. م. ۱) اغږنه، اوړه لمدونه؛ ۲) ختې پخونه.

اخښی (axṣáy) نر. م. د ماینې ورور، د خور مېړه، اوښی، د ښځې ورور او د خور مېړه دواړو ته راځي.

اخطار (axṭā́r) نر. م. ۱) ډارول، بېرول، ورېادول؛ ۲) ګواښ، خبر، تهدیدي خبرتیا.

اخلاص (ıxlā́s) نر. م. ۱) د زړه له کومې، له زړه نه، ښه نیت، صداقت؛ ۲) مینه، محبت.

اخلاصمن (ıxlāsmán) فا. نر. م. صادق، پاک زړی، د پاک زړه خاوند، مخلص.

اخلاق (axlā́q) نر. ج. خوی، عادت، مثبت سلوک، ښه کردار، کړه وړه، چلند، گوزاره رو.

اخلاقي (axlāqí) ص. نب. د ښه خوی او عادت خاوند، د ښو کړو وړو لرونکی.

اخلال (ıxlā́l) نر. م ۱) خړنج اچول، بندبښت راوړل، ټکه اچول؛ ۲) گډوډي، بې نظمي؛ ۳) تېری.

اخ وډب (áxaḍáb) نر. م. جنگ جگړه، وهل ټکول.

اخه (axá) ښځ. م. تاخچه، وړوکی تاق، په دېوال کې تاخچه چې ډيوه، شمعه، په کې اېښودل کېږي.

اخېړ (āxéṛ) نر. م. ۱) اخاړه، لېو، کاگل، سیم گل، پلاستر؛ ۲) شپیتول، خړول.

اخېړگر (āxeṛgár) فا. نر. م. لېوونکی، خټگر، اخېړونکی، گلکار.

اخېړل (axeṛál) مص. مت. لېوول، خړول، پلاسترول، سیمگلول، کاگلول.

اخیستل (axistál) مص. مت. ۱) پورته کول، رانیول، حاصلول؛ ۲) لرې کول، ځغلول.

اخیستونځی (axistūnǰáy) وگ. اخځ.

اخیسته (axistá) ۱) اخیستنه، اقتباس، تعقیب؛ ۲) له لوخځه وروسته د شولو او غنمو د فصل راټولول.

ادا (adā́) ښځ. م. ۱) پرځای کونه، ورکړه، خلاصونه، رسونه، پرېکونه- پور ادا کول.

اداره (ıdārá) ښځ. م. ۱) ځانگه، دفتر، چلونځی؛ ۲) چلونه، سمبالونه، کنټرولونه، لارښوونه.

اداره چي (ıdāračí) نر. م. چلوونکی، لارښوونکی، سمبالوونکی، کنټرولوونکی.

اداره کول (ıdārakawál) مص. مت. چلول، سمبالول، لارښوول، کنټرولول، څارل.

اداري (ıdārí) ص. نب. داداري، دچلونې، د څارنې، د لارښوونې، اداري هیئت.

اداړه (adāṛá) ښځ. م. (ج. اداړې) ۱) د کاریز د کويي ارتوالی؛ ۲) داړه.

ادب (ādáb) نر. م. ۱) عزت، خاطر؛ ۲) تمیز، تهذیب؛ ۳) علم، پوهه، زده کړه؛ ٤) حیا، پرده؛ ۵) تربیت، پالنه.

ادبپوه (ādabpóh) نر. م. د ادبپوهنې عالم.

ادبپوهنه (ādabpohána) ښځ. م. د ادب علم، د ادبیاتو پوهنه، علم الادب.

ادبي (ādabí) ص. نب. د ادب، د ادب په تول پوره، په ادب پورې مربوط، ادبي انجمن.

ادبيات (ādabyā́t) نر. ج. ۱) لیکلي آثار، لیکنی آثار، د لیکل شوو او چاپ شوو آثارو مجموعه؛ ۲) د بشر فکري او هنري خلاقیت.

ادبي بهير (ādabibáhír) ص. نب. ادبي جریان، ادبي چپه.

ادبي پېر (ādabipér) ادبي دوره.

ادبي ژبه (ādabiž̌abá) ادبژبه، لیکژبه، معیاري ژبه، چلندژبه.

ادبي ښوونځی (ādabiṣowánǰay) ادبي مکتب، مېتود، مکتب ادبي.

ادبي لېله (ādabilelá) ادبي لیار، ادبي سبک،

ادخال (ıdxā́l) نر. م. ۱) ننه ایستنه، ننه ایستل، داخلول؛ ۲) شاملونه، نیونه، ثبتونه.

ادر (hadár, ádar) نر. م. ۱) له یو شي څخه پرهېز کول، له یو شي نه ځان ساتنه؛ ۲) کرکه، نفرت.

ادرکول (ádarkawál) مص. مت. ۱) له یوه شي پرهېز کول؛ ۲) کرکه کول.

ادرار (ʼidrā́r) نر. ج. میتیازې، بولې، میچیازې.

ادراک (ʼidrā́k) نر. م. فهم، پوهه، درک کول، پوهېدنه، حسونه.

ادرم (adrā́m) نر. م. ۱) اغېز، اثر، تأثیر؛ ۲) ځل، کته، پالانه، د آس د زین لمڅی، توغل، توغم؛ ۳) مست آس، اړې مار آس، کج آس.

ادعا (ʼidʼā́) ښځ. م. ۱) غوښتنه؛ ۲) شکایت.

ادغام (ʼidǧā́m) نر. م. ج. ۱) یو شه په بل کې ننه ایستل، یو کېدل؛ ۲) ژب. د تورو یوځای کېدنه.

ادک (adák) نر. م. لپانکی، لشپاکی، کودی، شاګردی، موځی، د کوچنیانو د لوبې شی.

ادکو (adakó) ښځ. م. و ګ. ادکه.

ادکه (adáka) ښځ. م. ادکو، ادکی، اتکره، ادکره، مور او یا مشرې ښځې ته د مینې خطاب.

ادل بدل (adálbadál) ص. نر. م. ۱) ګډوډ، بې ترتیبه، بې نظمه؛ ۲) نر. م. بدلونه، الېشونه، ورکړه راکړه.

ادمېرال (admerā́l) نر. م. د بحري قواوو قوماندان، سیند مشر، لوی بحري منصبوال.

ادنا (adnā́) ص. نب. ۱) پایه، ټیټ، سپک؛ ۲) لږ، جزیي، کم، بې ارزښته.

ادوبدو (adūbadū́) ص. نب. ټنډ، پړسېدلی، ډډ، بوګه، د وهلو او یا زهرجنو ژویو د چیچلو له امله پاړسوب.

ادوړی (adūṛáy) نر. م. پخه خرمن، غواینه او مېښینه پخه خرمن.

ادوزي (adozí) نر. ج. د پښتنو یو خېل دی.

ادوم (adū́m) نر. م. ورون، پتون، د پښې هغه برخه چې د زنګون او کوناټې تر منځ پرته ده.

ادوی (adwā́y) ص. نر. م. ښېل، ګوښی، جلا، یوستوی، ځانته.

ادې (adé) ښځ. م. مور، ادکه، اتکره، ادکره، مور او مشرې ښځې ته د خطاب کلیمه.

ادیب (adíb) نر. م. د ادبیاتو عالم، ښه لیکوونکی، له ادبي علومو سره بلد لیکوال، ادبپوه.

ادیتوریم (aditoryā́m) نر. م. تیاتر، د کنفرانس خونه، د ننداره کوونکو ناستخونه.

ادیره (adirá) ښځ. م. د مړو د ښخولو ځای، هدیره، مړیستون.

ادېله (adelá) ښځ. م. نیمه پیسه.

اډ (aḍ) نر. م. ۱) هډ، هډوکی، غټ اډوکی، غټ هډ، ۲) ذات، خټه، نسب، اصل، نسل، پښه.

اډاله (aḍālá) ښځ. م. د کاریز هغه کوهي چې خوله یې ارته او ویجاړه شوې وي.

اډانه (aḍānā́) ښځ. م. ۱) د کتاب پوښ یا وقایه، چوکاټ؛ ۲) اندام، قواره، د انسان باډي.

اډاڼه (aḍāṇā́) ښځ. م. ګودرې، وسپې، اړکې، بړونه، وښې، متې چې کوټه پرې پټېږي.

اډانیز (aḍāníz) نر. م. جوړښتي، چوکاټي، طرحي، تشکیلاتي.

اډاونه (aḍāwā́na) ښځ. م. د ودانۍ رغاونه، چوکاټ، قالب.

اډر (aḍár) نر. م. فرمایش، غوښتنه، سپارښتنه، آرډر، منښه (پرې)، قبلونه (پرې)، حکم.

اډک (aḍák) نر. م. ۱) چیترو، تیندی، کونډی، چیندری، لپانکه؛ ۲) تیندی تیندی، لپانکی، کونډی کونډی (لوبه).

اډل (aḍál) نر. م. په غوږو د خټو پخول، په غوږو خټې اخښل.

اډمار (aḍmā́r) ص. نر. م. کبرجن، مغرور، ځان خوښوونکی، په غوره کې.

اډنی (aḍanáy) نر. م. و ګ. اوډنی.

اډو (aḍó) ق. و گ : هډو.

اډوری (aḍoráy) ص. نر. م. مندری، په ونه ټيټ، ټيټکی، لوښتنک، لوښتکی، غوندری.

اډوری (aḍoráy) نر. م. و گ. ادوری.

اډه (aḍá) ښځ. م. ۱) د موټرو، اورگاډو او... تمځای؛ ۲) نظامي او هوايي مرکزونه او ځايونه.

اډی (aḍáy) نر. م. ۱) د ميچنې او ژرندې تيرک؛ ۲) کلا، کوټ چې د ښار د ساتنې لپاره جوړيږي.

اډي (aḍí) نر. ج. بغوټي، هغه مرغړې چې د ننه په ستوني کې را پيدا کيږي.

اډۍ (aḍáy) ښځ. م. ۱) يوه غرنۍ ونه چې پشه خانې ته ورته شکل لري؛ ۲) د باغچې د گلانو وړې کيارۍ، نرۍ پولې؛ ۳) جوس، د کلي په خوا کې څه آباده جريب هومره بې پولو هواره ځمکه.

اډېرلي (aḍérle) ښځ. م. هغه اميدواره ښځه، چې اولاد يې په نس کې تر ټاکلې مودې زيات پاتې شي.

اډيکی (aḍikáy) نر. م. يو ډول ونه ده چې سپين خوږبويه گل لري.

اډيگر (aḍigár) نر. م. د دوو مخالفو او يا زورورو کسانو ترمنځ دروغې لپاره ناست منځگړی چې يوې خواته هم سپينه خبره نه شي کولای او دواړو ته «ته ښه وايې او ته هم ښه وايې» وايي.

اډېل (aḍél) نر. م. ۱) بت، د کاريز يا ډنډ په دېوال کې لگېدلي کاڼي؛ ۲) د نرېدو له امله د څا ارته خوله.

اذان (azā́n) نر. م. ۱) خبرونه، د لمونځ کوونکو د رابللو لپاره بانگ؛ ۲) د چرگ بړغ.

اذن (ízn) نر. م. اجازه، خوښه، رضا.

اذوقه (āzūqá) ښځ. م. توښه، خواړه.

اذيت (azyát) نر. م. ځور، کړاو، ربړ، تکليف.

اذيتول (azyatawә́l) مص. مت. ربړول، ځورول، کړول، تکليفول.

ار (ar) اد. ۱) د تعجب بړغ؛ ۲) د خره د جنگولو لپاره د تحريض کليمه.

ارابه (arābá) ښځ. م. ۱) د توپکو يو ځايي بار، ډډه، ډيډې؛ ۲) درکړ، پايه، موڅی، تير.

اراخ (arā́x) نر. م. ۱) واله، د اوبو لښتی، نهر؛ ۲) لگډه، ندي، شيله.

اراده (irādá) ښځ. م. ۱) تکل، نيت، ويلاړ، عزم؛ ۲) نيت، مرضي؛ ۳) لوړه، هنډه، تصميم.

ارادي (irādí) ص. نب. په کسته، شعوري، په کستمنه توگه، قصدي.

اراک (arā́k) ص. نر. م. ۱) پوه، هوښيار، ځيرک؛ ۲) سيانه، چالاک؛ ۳) نر. م. پېلونه، بايکړ، د مسواک ونه.

ارامي (arāmí) ص. نر. م) و گ. ارموني؛ ۲) کراري.

ارباب (arbā́b) نر. ج. ۱) و گ. رب؛ ۲) نر. م. خان، نواب؛ ۳) د پښتنو په ځينو سيمو کې خان او سردار ته ارباب وايي، د لمانځنې درنښت او معتبرې خطاب دی.

اربکی (arbakáy) نر. م. قومي پوليس، ولسي عسکر، هغه ولسي وسله وال کسان چې د قومي غونډو د تنظيم او سمون لپاره د قومونو د نفوسو له مخې ټاکل کيږي.

اربوده (arbóda) ص. نب. موړ، د وږي ضد.

اربه (urbá) ښځ. م. پله (pla).

اربه (arabá) ښځ. م. و گ : ارابه.

اربېگ (arbég) ق. نيږدې، خواته، ترڅنگه، اړخ ته، جوخت ته، څنگ ته.

ارپکی (arpakáy) نر. م. بام، د کوټې سر، د چت پاسنی برخه.

اربگی (arpagúy) ښځ. م. د پېروني ، تېکرې او ټغر پر څنډو کېږې وړې انځور شوې ګنډنې.

ارت (árt) ص. نر. م. ج. پراخ ، لوی.

ارتاو (artā́w) نر. م. اړتاو ، ګوزار ، غوزځونه ، ترینه.

ارتاوول (artāwawə́l) مص. مت. تریل ، غورځول ، اړتاوول ، ګوزارول ، ویشتل.

ارتاوی (artāwə́y) ښځ. م. سره ممیز (کشمش).

ارتاوېدل (artāwedə́l) مص. ل. غورځېدل ، لوېدل ، اړتاوول.

ارتاویز (artāwíz) ص. نر. م. ج. اپلتې ، پرتې.

ارتاویزه (artāwíza) ښځ. م. بې هدفه ، چتې ، پرتې ، اپلتې ګډې وډې خبرې.

ارتباط (ɪrtibā́t) نر. م. اړیکه ، تړاو ، رابطه.

ارتجاع (ɪrtijā́ʔ) ښځ. م ۱) راګرځېدل ، راستنېدل رجعت؛ ۲) هغه سیاست چې د استثمارو ونکې طبقې په ګټه د ټولنې له پرمختګ سره مخالفت کوي او د مترقي نهضتونو شنډول غواړي.

ارتجاعي (ɪrtijā́ʔi) ص. نب. و ګ. : ارتجاع ، دوه مخی ، ښوی ، منافق ، ښویکی.

ارتزاقي (ɪrtizā́qi) ص. نب. خوراکتوکي ، خوراکي (مواد) ، خوراکي شیان.

ارتفاع (ɪrtifā́ʔ) ښځ. م. لوړوالی ، هسکوالی ، جګوالی.

ارتقا (ɪrtiqā́) ښځ. م. ۱) وده ، لوړتیا ، تکامل ، ترقي؛ ۲) لوړوالی ، جګوالی.

ارتل (artə́l) مص. مت. ارتول ، غورځول.

ارتوالی (aratwā́lay) نر. م. پراخوالی ، لویوالی.

ارتول(۱) (aratawə́l) مص. مت. پراخول ، لویول ، ستړول.

ارتول(۲) (artawə́l) مص. مت. غورځول ، ګوزارول ، تربېل ، خطا کول ، الغچول.

ارتون (artún) نر. م. ارتوالی ، پراخي ، لویوالی.

ارتېدل (aratedə́l) ښځ. م. پراخېدل ، لویېدل.

ارتیاکه (artyā́ka) ص. ښځ. م. کاواکه ، ناشولته ، ناغړنده ، بېځایه خبره.

ارتېیل (arteyál) مص. مت. ارتول ، غورځول.

ارتېیلځی (arteyaljáy) خځلځی ، ډېران ، کوړا.

ارتي (árti) ص. نر. م. ۱) په یوه خبر ولاړ ، سرتمبه ، سرزوری ؛ ۲) مفعول ، بګی.

ارتیسټ (artíst) ص. نر. م. هنرمند ، لوبغاړی ، تمثیل کوونکی.

ارث (ɪ́rs) نر. م. وربښون ، پاته مړی ، میراث ، هغه شتمني چې له مړي پاتې کېږي.

ارثي (ɪ́rsi) ص. نب. نسبي ، نسلي ، جنیتیکي - ارثي خواص ، ارثي علایم.

ارجاع (ɪrjā́ʔ) ښځ. م. ۱) رالېږونه ، راګرځونه ، راګرځېدنه؛ ۲) رجوع ، ورتلنه.

ارجل (arjál) ص. نر. م. ۱) اروړه ، ارګجه ، مخلوط ، ګډ (نسب) ؛ ۲) بې نسبه ، بې قومه.

ارجلی (arjaláy) ښځ. م. یو ډول سپین بخنه څېړی ده.

ارچه (árča) ښځ. م. د لمنځې ونه.

ارخالک (arxālák) نر. م. ۱) مالوچ لرونکی یا بې مالوچو یو ډول پنډ کمیس؛ ۲) اندرکه ، سدری ، واسکټ.

ارخشی (arxašáy) نر. م. خراشکی ، خروشکی ، ګروړبی ، اخرشی ، د سینې یا د خولې بلغم.

ارخښ (arxáṣ) نر. م. په ژړا کې غربو ښیول؛ ۱) هغه آواز چې د ژړا پر وخت په مری کې بند شي؛ ۲) سالنډی ، سابندی ، نښتی او نیولی آواز.

ارداوه (ardāwá) ښځ. م. اړداوه ، دل شوې غله چې له اوبو سره ګډه شي ، د څارویو خوراک.

اردلی (ardálay) نر. م. نفرخدمت، د شتمن سړي مخې ته ولاړ هغه سپايي يا ملازم چې د تګ په وخت کې ترې مخکې مخکې يا څنګ ته ځي.

اُردو (urdū́) نر. م. ۱) لښکر، پوځ، پلټن، د څو قول اردو مجموعه؛ ۲) ښځ. م. د پاکستان رسمي ژبه ده، چې په هند کې هم ډېر ويونکي لري.

اُردو بازار (urdūbāzā́r) نر. م. هغه بازار، چې د عسکرو د اړتياوو دلرې کولو لپاره د چونيو په شا وخواوو کې جوړېږي. په لاهور کې يو مشهور بازار دی.

اړاو (arṛā́w) نر. م. للو کېدل، د کوچنيانو په ژبه خوب ته وايي.

اړه (ɪṛṛá́) ق. په ډله، په ګډه، غونډ، ټول، په اړ، په جمع، ويره- موږ ورپسې په اړه ولاړو.

اړی (arṛáy) نر. م. ۱) لکيو رمې، اريي، اړی؛ ۲) جنګي ګډ يا ګډی؛ ۲) و ګ. اړاو.

ارز (arz) نر. م. ۱) درناوی، احترام، دروندوالی، درښت؛ ۲) ارزښت، بها، ارزه، قيمت.

ارزاق (arzā́q) نر. ج. غذايي مواد، زری.

ارزان (arzā́n) ص. نر. م. ۱) کم قيمته، لږ بيه؛ ۲) په اسانه لاس ته راتلونکی شی.

ارزانبيه (arzā́nbayá) ارزان قيمته، کم بيه.

ارزښت (arzә́ṣt) نر. م. ۱) بيه، قيمت، ارزش، بها؛ ۲) قدر، عزت، اهميت.

ارزښتمن (arzәṣtmán) نر. م. ارزښتناک، غوره.

ارزول (arzawә́l) نر. م. ارز موندل، څيرل، کرکول.

ارزېدل (arzedә́l) مص. ل. برابرېدل، د څه جوګه کېدل، وړ کېدل، د يو شي مستحق ګڼل کېدل.

اړول (arṛә́l) مص. ل. ټېغونه ايستل، د بدهضمۍ له امله خوسا ټېغونه ايستل.

ارستوکرات (arastokrā́t) ص. نر. م. ساوو، نجيب، اشرافي کورنۍ، په يوه طبقاتي ټولنه کې لوړه او حاکمه طبقه.

ارسۍ (arsә́y) ښځ. م. ۱) هغه غمي لرونکې ګوته چې د ابهام په ګوته کې وي؛ ۲) هنداره، اينه.

ارسين (arsín) نر. م. يو ډول ژېړ ګلی پسرلنی بوټی.

ارسينيک (arsénik) نر. ج. ارتال، زرنيخ.

ارشاد (ɪršā́d) نر. م. لارښوونه، نغوته، هدايت.

ارشيف (aršíf) نر. م. پاڼوځی (د دفتر په مانا)، اوراق، و ګ. اوراق.

ارغاړی (arğā́ṛay) نر. م. څوړ، څوړی، مخ په کښته.

ارغاړيز (arğā́ṛiz) ص. نر. م. ۱) ټګ، درغل، دروهونکی؛ ۲) دوه مخی، دوه ژبی.

ارغجه (arğája) ص. نب. و ګ. ارګجه.

ارغچله (arğačә́la) ښځ. م. ډېر تاو کړی شوی پړی، پر غړلی پړی، کليچ پړی، پرغبېلی پړی.

ارغځنی (arğacanáy) نر. م. د غرڅه د پښې سپښته.

ارغڅه (arğáca) ښځ. م. ارغشه، توره وزه.

ارغستلې (arğastә́le) ص. ښځ. ج. بې ډبه، چټي، اپلتې، نامناسبې خبرې.

ارغواني (arğawā́ní) ص. نب. دارغوان، د کچلين په څېر سور رنګ، دارغوان ګل په څېر رنګ.

ارغوچکه (arğūčáka) ښځ. م. توپ وهنه، توپ، دانګل.

ارغوچېدل (arğūčedә́l) مص. ل. له ويالې نه دانګل يا په ټوپ باندې پورې وتل.

ارغوش (arğóš) ص. نر. م. غنم رنګی، الغوش.

ارغوشتکه (arğoštáka) ښځ. م. و ګ. ارغوچکه.

ارغولې (arğoli) ښځ. ج. ارکوړي، امينکو، هلکان راغونډېږي دباران دورېدو لپاره په کلي، کور په کور ګرځي او خيرات ټولوي.

ارغونچکي (arğōnčáki) نر. ج. يوه مشهوره لوبه ده، چلم چټرۍ هم ورته وايي.

ارغونچی (arǧónčay) ص.نر.م. دري لړيز پړی، دري تاريز تار، دري خواوي کندي.

ارغوند (arǧwánd) نر.م. د ښېښيو په لوبه کې هغې غټې سپينتې چې توري پرې ويشتل کېږي.

ارغونکی (arǧūnakáy) نر.م. غرنيز پياز، پيازکی

ارغه (arǧá) ښځ.م. ۱) د کورنيو کوترو يو ډول؛ ۲) مردکه، مردکی؛ ۳) سپينتنه.

ارقام (arqā́m) نر.ج. و.گ. رقم.

ارکاره (arkā́rá) ښځ.م. ۱) د هلکانو يوه لوبه ده؛ ۲) کړيڅی، کړسو، کتنېری، يو ډول د اوسپنې څوکه ور او اوږد لاستی لوښی، چې هگۍ او ځينې نور شيان په کې پخوي.

ارکان (arkā́n) نر.ج. و.گ. رکن.

ارکان حرب (arkānílhárb) نر.م. هغه عسکري منصبدار، چې په حربي اداره او تشکيلاتو کې يې تخصص اخيستی وي.

ارکانی (ark[illegible]wáy) نر.م. يو ډول ختکی دی چې پند[illegible]ی لري.

ارکتيک (arktík) نر.م. د ځمکې د شمالي قطب شا وخوا وچه برخه.

ارکسترا (arkestrā́) ښځ.م. ډله ييزه موسيقي، يوه ډله سازنده گان چې په گډه يو هنري اثر د موسيقۍ په څېر کې تشيلوي.

ارگ (arg) نر.م. ۱) کوټ، کلا، هغه وړوکې ماڼۍ چې د لويې کلا په منځ کې جوړه شوې وي او پاچا په کې اوسېږي؛ ۲) پاچاهي استوگنځی.

ارگان (orgā́n) نر.م. د موسيقۍ يوه آله ده.

ارگانه (argāná) ښځ.م. شومه، خوراک، نفقه.

ارگجه (argajá) ص.نب. ۱) گډ، مخلوط، ارغجه، گډوله؛ ۲) ځورند؛ ۳) يو ډول عطر دی چې له چندنو، گلابو، کافورو او... څخه جوړېږي.

ارگجی (argajáy) ص. نر.م. ارجل، اروړه، بې شجرې سړی.

ارگوډی (argoḍáy) نر.م. د خومي لوبه.

ارگوړي (argoṛí) ښځ.م. و.گ. ارغولی.

ارگړه (argaṛá) ښځ.م. د آس ځغلولو ميدان.

ارگنه (argána) ښځ.م. پنجره يي ور.

ارلجه (arlajá) ص. ښځ.م. ناشولته خبره، اپلتې، بې فايدې او نامعقوله خبره، اوتې بوتې.

ارلی (arláy) ښځ.م. لاربندی، خربندی، د لارې د بندولو اوږد لرگی، اړيکی.

ارم (arám) نر.م. ۱) ديوه ښکلي افسانوي باغ نوم چې وايي شداد جوړ کړی و؛ ۲) مجازاً جنت.

ارمان (armā́n) نر.م. ۱) هيله، غوښتنه، تلوسه؛ ۲) پښېماني، افسوس.

ارمانجن (armānján) ص. نر.م. ۱) ارماني، هيله من، غوښتونکی؛ ۲) پښېمانېدونکی، افسوس کوونکی.

ارمانژلی (armānžaláy) و.گ. ارمانجن.

ارماني (armā́ni) تمنايي، هيله من، آرزومند.

ارمتی (armatáy) ص.نر.م. چابک، چټک، متی.

ارمټه (armaṭá) ښځ.م. کونډه، غريبه کونډه.

ارمچک (aramčák) ص. نر.م. ۱) ارموني، حرامزاده؛ ۲) مج. شوخ، شيطان، بدسترگی.

ارمغان (armaǧā́n) نر.م. سوغات، ډالۍ، خونۍ.

ارمگی (aramgáy) نر.م. لوړ، تنډی، کونټی، ډانگ، د شپانه کوتک.

ارمن (armán) نر.م. امبور.

ارموسته (armósta) ښځ.م. کنداتي، وروړه، کنډ، د تندي لنگې لومړنی شيدې. و.گ. اوروړه.

ارموني (aramū́nay) ص.نر.م. ۱) ارامي، حرام زاده، متيينگی؛ ۲) نر.م. ډبلی، هغه هگۍ ډوله

لرگی چې د ژرندې د پله د ښويولو او اړولو لپاره پکاريږي.

ارمونيه (armūnyá) ښځ. م ۱) باجه، د موسيقي يوه پرده لرونکې آله ده؛ ۲) د يوه سپک فلز نوم، المونيم.

ارن (arán) نر.م. ارڼ، د موټر هغه آله چې د خلکو د خبرولو لپاره وهل کيږي.

ارڼۍ (araṇáy) ښځ. م. گبنۍ، هرنۍ، لېوالتوب، لولپه توب، يو شي ته لېواله کېدل.

اروا (arwā́) ښځ. م. روح، سا، سايه، سېلوې.

اروا پوهنه (arwāpōhána) ښځ. م. ساپوهنه، علم الروح، سايکالوجي.

ارواڅک (arwāčák) ص. نر.م. و گ. اروا وړی.

ارواح (arwā́h) نر.ج. و گ. روح.

اروارړی (arwāṛáy) نر.م. يو ډول بوټی دی چې په غنمو کې کېږي او توري توري دانې نيسي.

ارواښاد (arwāṣā́d) نر.م. مړ، مرحوم.

اروالېږد (arwā́lezd) ص. نر.م. د روح انتقال، فقيد، د روح حلول.

ارواوږی (arwāwəẓáy) ص. نر.م. حريص، وږسترگی، سترووږی، ارواڅک، سپی خو يه.

اروړ (aróṛ) نر.م. ۱) رخه، کينه، بغض، دښمني؛ ۲) ص. نر. م. ترتری، نيم ژبی؛ ۳) زيان.

اروړه (aroṛá) ص. نب. گډوله، ارگجه، گډ، گډلی، گډوډ، په يو بل کې گډ.

اروسي (arṓsi) ښځ. م. وراسي، هغه ډوډۍ چې د مړي کور والو ته دخپلوانو له خوا تر دريمې شپې پورې وړل کېږي؛ ترخه يا د غم ډوډۍ.

ارول (arawál) مص. مت. بايلل، بای کول، هرل.

اروه (arwá) ښځ.م. وينا، خطاب، بيانيه.

اره (ará) ښځ. م. ښېرې، ځره، د ترکانی يوه آله ده.

ارهټ (arháṭ) ارهټ، ارټ، راټ.

ارهر (arhár) نر.م. عرعر، هرهر، يو ډول بوټی دی.

اره کښ (arakáṣ) نر. م. ځيرندوی، ځيرندگر، اره کوونکی، اره گر، اره کش.

اره گولی (aragwəláy) نر.م. يو راز قره قلي پوستکی دی.

اري (arí) نر.م. ج. هغه اوښ چې دوه بوکان لري.

اری (aráy) نر.م. لکيور پسه.

ارۍ (aráy) ښځ. م. غاښور لور، اره لور.

ارياش (aryā́š) نر.م. پهروی، راش.

اريان (aryā́n) ص. نر.م. ج. ۱) بې وسه، بېوزله، خوار، محتاج؛ ۲) حيران، هک پک.

اريان دريان (aryāndaryā́n) نر.م. اريان.

اريانتيا (aryāntyā́) ښځ. م. ارياني، اريانتوب، خواري، غريبي، حيراني، تعجب.

اريانوونکی (aryānawū́nkay) فا. نر.م. ۱) هک پک کوونکی، حيرانوونکی، ۲) خواروونکی.

اريړ (aríṛ) نر.م. ۱) يو ډول خواړه خواږه، چې له نشايستې څخه جوړيږي؛ ۲) هغه لرگی، چې د ارهټ د کوي د دوو پړو په منځ کې ورکول کېږي.

اړ (aṛ) ص. نر.م. ج. ۱) کرياب، محتاج؛ ۲) ځنډ، ايسار، ټال؛ ۳) بند، پرواگير؛ ٤) بوخت، اخته ۵) اغبړ، بند؛ ٦) نر. م. د اهاړ مياشت.

اړا (aṛā́) ص. نر.م. ۱) لياړجن، لياړن؛ ۲) سپين سترگی، بې حيا، بې شرمه، بې ادبه.

اړام (aṛā́m) ص. نر.م. ۱) شوخ سترگی، بې باکه، سپين سترگی؛ ۲) مجازاً شيطان.

اړامنه (aṛāmná) ښځ. م. بې شرمي، بې حيايي، سپين سترگتوب، بې ادبي، سپين سترگي.

اړاند (aṛā́nd) ص. نر.م. اخته، بوخت، لگيا.

اړاو (aṛā́w) نر. م. وګ. اړاب.

اړايي (aṛā́yi) ښځ. م. وګ. اړه.

اړايستل (aṛistә́l) مص. مت. ۱) مجبورول، اړ کول؛ ۲) بندول، راګېرول، ايسارول.

اړپېچ (aṛpēč̌) نر. م. اړوپېچ، لانجه، شخړه.

اړپېچن (aṛpēčә́n) نر. م. لانجمن، مخالفت.

اړت (aṛát) نر. م. خنډ، اخلال، ټکه، خړنجه.

اړت (aṛát) نر. م. ډله ييز تجارت، ګډ تجارت.

اړتوب (aṛtób) نر. م. وګ. اړتيا.

اړتوګی (aṛtogáy) ص. نرم. وګ. اړام.

اړتون (aṛtū́n) نر. م. محبس، بنديخانه، زندان.

اړتيا (aṛtyā́) ښځ. م. کړيابي، محتاجي، احتياج.

اړتياوړ (aṛtyāwә́ṛ) د ضرورت وړ، مايحتاج.

اړخ (aṛx) نر. م. ۱) لوری، خوا، پلو، څنګ، ډډه؛ ۲) څنډه، غاړه.

اړخن (aṛxә́n) ص. نر. م. وګ. اړخيز.

اړخی (aṛxáy) نر. م. ۱) د غره لمن، ځوړی، آريزه، ځوړه ځمکه، لولانه؛ ۲) پورتنی پوښتی.

اړخيز (aṛxíz) ص. نر. م. ۱) اړخ لرونکی، اړخن؛ ۲) له يوې خوا - اړخيزه حمله.

اړخيزاواز (aṛxizawā́z) ص. نر. م. د ژبې په اړخ ادا کېدونکی اواز لکه «ل».

اړخيزه (aṛxizá) ص. ښځ. م. ۱) اړخ لرونکې، اړخنه؛ ۲) له يوې خوا؛ ۳) طرفجنه خبره.

اړداوه (aṛdā́wa) ښځ. م. وګ. ارداوه.

اړکی (aṛakáy) ښځ. م. ۱) لټو، هغه تلک چې له ښکر څخه جوړېږي؛ ۲) لينګته اچول، بندش اچول.

اړکول (aṛkawә́l) مص. مت ۱) کړيابول، محتاجول؛ ۲) څنډول، ايسارول؛ ۳) بندول، اړ ايستل؛ ۴) لګيا کول؛ ۵) قبضول، اغېړول.

اړکی[۱] (aṛkáy) نر. م. اړيکی، پاټکی، پټه، د زينې د پټيو لرګی يا لته.

اړکی[۲] (aṛakáy) نر. م. (ج. اړکي) ۱) د جولاګانو د تانستې هغه لرګی چې د تار د تېرولو په وخت کې کښته پورته کېږي؛ ۲) د ماتو هډوکو د تړلو تخته؛ ۳) کښی، هغه لرګي چې په غبرګه رسی کې د لرګيو د بار د تړلو لپاره اچول کېږي.

اړکېدل (aṛkedә́l) مص. ل. وګ. اړول.

اړليک (aṛlík) د لاسکښلې نقل، رونويسي.

اړم (aṛám) نر. م. ۱) بوخت، لګيا؛ ۲) د دروازې د بندولو لرګي؛ ۳) د يوه درانه شي د پورته کولو يا رغړولو لپاره لرګي؛ ۴) سرزوري، سرکښي؛ ۵) نښتې، انډول؛ ۶) پېچ، درد.

اړمرستيالکړ (aṛmrastyālkә́ṛ) ګړ. مقيد يا انشاييه کومکي فعل.

اړمکی[۱] (aṛamkáy) نر. م. ۱) د لرګي اړم، چې د ژرندې د پاسني پل د پورته کولو لپاره په کارېږي ۲) د شپنو کوټک.

اړمکی[۲] (aṛamakáy) نرم. د مستې په وخت کې د ينده پسه آواز.

اړناوی (aṛnāwáy) نر. م. دولت، شتمني، ثروت.

اړنګ (aṛáng) نر. م. وسواس، شک، تردد، ګومان.

اړنګ بړنګ (aṛangbaṛáng) ص. نر. م. ۱) متردد وسواسي، سودايي؛ ۲) خړ، خينګ؛ ۳) بې وسه

اړنګمن (aṛangmә́n) ص. نر. م. شکمن، شکي.

اړنګو بړنګو (aṛangū-baṛangū́) ص. نب. کوږ وږ، شالي والي، شاړې واړې.

اړنګی (aṛangáy) ښځ. م. لينګته، پښه اچول، لنګتې، د چا د غورځولو لپاره پښه ورته اړمول.

اړوالی (aṛwā́lay) نر. م. وګ. اړتيا.

اړوب (aṛób) نر.م. ۱) نري شوي اوړه، اتوب؛ ۲) اړداوه، ارداوه؛ ۳) نری خته، اخړ، خړوب؛ ۴) ښه‌خونده کټغ، ښه‌خونده خواړه.

اړوپړ (aṛupáṛ) ص. نب. ۱) نښتی، یو په بل کې ننوتی، تاوراتاو؛ ۲) پړ مخې، اپوته.

اړوټ (aṛúṭ) ص. نر.م. بدخویه، تریوتندی سړی.

اړوتړ (aṛutáṛ) نر.م. تړون، ژمنه، لوز، اوی، عهد.

اړوټ غړوټ (aṛúṭ-gaṛúṭ) نر.م.ج. چل، پلمه، آنې بانې، درواغ، دروه،، تګي برګي.

اړوتل (aṛwatál) مص. ل. ۱) اړکېدل، بې وسه کېدل، بندېدل؛ ۲) مجبورېدل.

اړوتلی (aṛwataláy) فا. نر.م. وګ. اړ.

اړوډوړ (aṛuḍúṛ) نر.م.ج. بلوا، شخړه، اله ګوله، اخ و ډب، ګډوډي، شخه شولانګه.

اړوښتی (aṛoṣtáy) نر.م. زبرمه، پاسره؛ پانګه.

اړوک (aṛók) نر.م. هېرڅی، اروړ، کسات، کینه، بغض، غچ.

اړول (aṛowál) مص. مت. ۱) پړ مخې کول؛ ۲) کړیابول؛ ۳) عقیده وربدلول، منصرفول؛ ۴) دکتاب پاڼې له یوه مخه پر بل مخ کول؛ ۵) پټی اړول، بیوې کول؛ ۶) استوګنه غوره کول؛ ۷) یوه خبره په چا ورتپل؛ ۸) بندول.

اړونج (aṛwánj) نر.م ۱) متره، ډاګه، ستنه، پښې، پایه؛ ۲) بنسټ، اساس.

اړوند (aṛwánd) نر.م. مربوط، مرتبط، تړلی، متعلق، تابع، سره تړلی.

اړوندي پوړ (aṛwandipóṛ) نر.م. دخپلوی پوړ، دخپلوی درجه.

اړوونکی (aṛawū́nkáy) نر.م. ۱) اړوونی، د ښه‌یو یو ډول لوبه ده؛ ۲) ختکی، کتار؛ ۳) ړنده خره، خره بلوله، ړانده خره. باداسکی.

اړه (aṛá) ښځ. م. ۱) احتیاج؛ ۲) اړیکې، تړاو؛ ۳) بندېز؛ ۴) تنی، دغلې د پیمانې کولو لوښی؛ ۵) ماووت، هغه اندازه غله چې د کلي کسبګرو ته د فصل اخیستلو پر وخت د کار په مقابل کې ورکوله کېږي. ۶) اړه، وګ. آړه.

اړه تړه (aṛá-taṛá) ښځ. م. سمبالونه، بندوبست، سمونه، تیاری.

اړه لرل (aṛalarál) مص. ل. احتیاج لرل، ارتباط لرل.

اړي (aṛí) ښځ. م. ۱) د هلکانو یو ډول لوبه ده؛ ۲) حاجت، اړتیا؛ ۲) خنډ، بندېز؛ ۳) تعلق؛ ۴) ضد، ډېسه، ړېسه.

اړی(۱) (aṛáy) نر.م. ۱) لکیور پسه؛ ۲) جنګي ګډ.

اړی(۲) (aṛáy) جنجال، لانجه.

اړۍ (aṛáy) ښځ. م. ۱) پچاړی، پیاړمه، ډوبک؛ ۲) د پټیو پوله؛ ۳) د سپاړې موټی.

اړېدل (aṛedál) مص. ل. ۱) کړیابېدل، اړکېدل؛ ۲) مجبورېدل؛ ۳) ځنډېدل، بندېدل.

اړېړی (aṛeṛáy) نر.م. وګ. اړیړی.

اړیکپېر (aṛikpér) نر.م. ارتباطي حالت، د ربط حالت.

اړیکترونونه (aṛiktaṛūnūná) اړوند ارتباطي تړونونه (ژبپوهنه).

اړیک خپلواک (aṛikxpalwā́k) ارتباطي واول، دوه ژبني توکه دیوې اړتیا لپاره سره نښلوي.

اړیکغونډله (aṛikğwánḍla) اړونده جمله.

اړیکلار (aṛiklā́r) مواصلاتي لاره.

اړیکن (aṛikán) اړوند (غږپوهنه) مربوط.

اړیکنومځری (aṛiknūmzáry) ارتباطي ضمیر.

اړیکوییکی (aṛikwayikáy) د ربط ادات، د ربط کلیمه، د ربط حرف، صله.

اړیکه (aṛiká) ارتباط، نښتون، پیوستون، پیوند، تعلق، مناسبت.

اړیکی (aṛikáy) نر.م. ۱) رابطه، اړه، تعلق، علاقه ۲) بندېز؛ ۳) اړم، تمبه.

اړین (aṛín) اړتیا ور، ضروري، حتمي.

اړیه (aṛyá) ښځ. م. اړی، لیکی، د دوو پولو په منځ کې اوږده ځمکه.

ازاد اندی (azādandáy) آزادخیاله، ازاد فکري.

ازادګړ (azādgáṛ) خپلواکګړ، مستقل مورفیم.

ازاد یپال (azādipā́l) ازادي غوښتونکی غورځنګ.

ازاد یپالنه (azādipālána) ازادي غوښتنه.

ازارول (azārawál) مص. مت ۱) ربړول، ځورول، ضرر رسول؛ ۲) ښېرا کول، عاقول، ښهلی.

ازاري (azā́ri) فا. نر.م. ۱) ځوروونکی، زیان رسوونکی؛ ۲) مف. عاق شوی.

ازارېدل (azāredál) مص. ل. ۱) ځورېدل، ربړېدل؛ ۲) عاق کېدل، ښېرا ورته کېدل.

ازانګه (azā́nga) ښځ. م. (ج. ازانګې) انګازه، پژواک، د ږغ انعکاس، انګې.

ازخوړی (azxóṛay) نر.م. ۱) یو ډول اغزی؛ ۲) ص. نر. م. مجازاً از ازګنلی، ازاري.

ازدحام (ızdihā́m) نر.م. اتمبار، ګڼه ګونه، سراوړه د خلکو بېروبار.

ازدواج (ızdiwā́j) نر.م. ښځه کول، واده کول.

ازغکی (azgakáy) نر. م. و ګ. اغزکی.

ازګی (ízgi) ښځ. م. ایجګي، په حرکاتو د کلیمو او تورو لوستل.

ازل (azál) نر.م. ۱) ف. بې مبدأ هستي، هغه زمان، چې پیل یې نه دی معلوم؛ ۲) لومړی ورځ.

ازل لیک (azállik) نر. م. برخلیک، سرنوشت، تقدیر، قسمت، نصیب.

ازلي (azalí) ص. نب ۱) بې مبدا هستۍ ته منسوب ۲) له ازله، له پیله، قدیمي.

ازمار (azmā́r) ص. نر. م. درغل، ټګ، مکار.

ازمارتوب (azmārtób) نر.م. ټګي، درغلتوب.

ازمایښت (azmāyáṣt) نر.م. ۱) ازموینه، امتحان، معلومونه؛ ۲) تجربه.

ازمایل (azmāyál) مص. مت. ۱) ازمایښت کول، معلومول؛ ۲) تجربه کول.

ازمایلی (azmāyálay) مف. نر.م. ۱) ازمېیل شوی، امتحان شوی؛ ۲) مجرب.

ازماینه (azmāyaná) ښځ. م. ۱) ازمایښت کونه، معلومونه؛ ۲) تجربه کونه.

ازموینځی (azmoyáṇ̌jay) نر. م. لابراتوار، د ازموینې ځای.

ازمون (azmū́n) نر.م. پوهنتوني کانکور، د پوهنتون د داخلې ازموینه.

ازموینه (azmōyaná) ښځ. م. و ګ. ازماینه.

ازمېښتځی (azmeṣtǰáy) نر. م. د ازمېښت ځای یا خونه، لابراتوار.

ازمېښتکار (azmeṣtkā́r) تجربه کار.

ازمېښتون (azmeṣtū́n) تجربه ګاه، لابراتوار.

ازمېښتي غږ پوهنه (azmeṣtiǧazpōhána) لابراتواري غږ پوهنه، غږ پوهنه.

ازېیل (azeyál) مص. مت. و ګ. اړېیل.

ازېیلی (azeyaláy) مف. نر. م. ۱) غړل شوی؛ ۲) پارول شوی.

اژدر (aždár) نر. م. ښامار، لوی مار، اژدها.

اژدها (aždahā́) نر.م. ښامار، اژدر، لوی مار.

اږبکه (aẓbaká) ښځ. م. یوه تور وزرې مرغۍ ده چې کب خورکه هم ورته وایي.

اږل (aẓál) ص. نر. م. لېوال، هیله من، په تلوسه.

اړیېل (azeyál) مص. مت. ۱) پېړی تاوول، پېړی غبتل؛ ۲) پارول، گومارل، هڅول.
اسارت (asárat) نر.م. ۱) بند، بندیتوب، حبس؛ ۲) مریېتوب، غلامي، اګروالی.
اساس (asás) نر.م. بنسټ، آره، ستنه، رده.
اساسنامه (asāsnáma) ښځ. م. ۱) کړنلاره، نګلاره؛ ۲) هغه متن دی چې د یوګوند مقررات او موازین تعیینوي.
اساسي (asási) ص. نسب. ۱) بنیادي، بنسټي، موندیز؛ ۲) اصلي، اصولي، سم، مقدماتي.
اساطیر (asátir) نر.ج. کیسې، حکایتونه.
اسامبله (asāmblá) ښځ.م ۱) جرګه، ۲) غونډه، ټولنه؛ ۳) شورا.
اسامي (asámi) نر.م. هغه سړی، چې د مالیې او مال و مواشي له پلوه په کوم ملک او خان پورې تړلی وي.
اسان (asán) ص. نر. م. ج. د ګران، او سخت ضد.
اسانتیا (asāntyā́) ښځ. م. اساني، اسانتوب، اسانوالی، سهولت.
اسانسور (asānsór) نر.م. لیفټ، هغه برقي وسیله چې دپورته او ښکته کېدو لپاره کارځني اخلي.
اسانول (asānawál) مص. مت. اسانتیا راوستل، ستونزې لیرې کول، اساني راوستل.
اسانونه (asānawána) ښځ. م. اسانتیا راوستنه، د ستونزو لیرې کونه، اساني راوستنه.
اسباب (asbā́b) نر. ج. ۱) علتونه، سببونه؛ ۲) وسیله، چاره؛ ۳) کالي، سامان او لوښي.
اسبون (asbū́n) نر.م. د اسانو څروونکی، د اسانو پېوونکی، د اسانو پوونده، اسبه.
اسپیرانت (aspiránt) نر.م. هغه څوک چې تر ماسټرۍ وروسته د ډکتورا د اخیستلو لپاره علمي کار کوي.
اسپل (aspál) مص. مت. راغونډول، زېرمول، ټولول، جمع کول.
اسپلاغ (aspálağ) نر.م. پالک، د پالکو سابه، د پالکو ساګ.
اس پنډوس (aspandós) نر.م. یو ډول لوبه ده، اسډنډه، کړسانګه.
اسپنډوکی (aspandūkáy) نر.م. د آس کنجوغه.
اسپوږلی (aspoeálay) ص. نر. م. دروند سړی، خوږ سړی، سپین رویی.
اسپه (aspá) ښځ. م. (ج. اسپې) ۱) د آس ښځینه شکل؛ ۲) لمبه، یو ډول جلدي ناروغي ده، یو ډل دانه ده؛ ۳) محرقه، وچکۍ، زوروره.
اسپېیل (aspeyál) مص. مت. و ګ. اسپل.
استاد (ostā́d) نر.م. و ګ. استاذ.
استاذ (ostā́z) نر. م. ۱) ښوونکی، معلم؛ ۲) هغه څوک، چې نورو ته لارښوونه کولای شي.
استاذي (ostā́zi) ښځ. م. مهارت، لاس لرنه.
استازډله (astāzdalá) ښځ. م. پلاوی، جرګه.
استازګرانه (astāzgarā́na) رسالتمندانه، متعهدانه
استازلیک (astā́zlik) وکالت خط، کفالت خط، کفالتنامه.
استازی (astā́zay) نر.م. ربار، څړی، بکاری، قاصد، خبر وړونکی.
استازي (astā́zi) نر.م. نماینده ګي.
استحکام (istihkā́m) نر.م. ټینګوالی، کلکوالی، پوخوالی، محکموالی.
استخبارات (istixbārā́t) نر.ج ۱) پلټنه، لټونه، کشف؛ ۲) جاسوسي، مخبري.
استخدام (istixdā́m) نر.م. د کار لپاره منل، کارکوونکي پیدا کول، په کار اچول.

استخراج (ɨstɨxrā́j) نر.م. ایستنه، خارجونه، ښکاره کونه، باسنه.

استدراک (ɨstɨdrā́k) نر.م. پوهېدنه، درک کونه، میندنه، د پوهېدنې په طلب کې.

استدعا (ɨstɨdsā́) ښځ.م. هیله، غوښتنه، تمه، امید، سوال.

استدلال (ɨstɨdlā́l) نر.م. دلیل راوړل، د یوې موضوع د اثبات لپاره د دلایلو، اسنادو او شواهدو راوړل.

استر (astár) نر.م. ۱) هغه توکر، چې ترجامې لاندې گنډل شوی وي؛ ۲) څرمن، خور.

استراحت (ɨstɨrāhát) نر.م. ۱) هوساینه، سوده، دمه کونه، ۲) خوب، بیدېدنه.

استبداد (ɨstɨbdā́d) نر.م. ۱) خپل سري، خپل مخي؛ ۲) تېری، ظلم، ناروا، سختي.

استثمار (ɨstɨsmā́r) نر.م. د ټیټې طبقې له کار او زیار څخه د لوړې طبقې گټه اخیستل.

استثنا (ɨstɨsnā́) ښځ.م. پرته، پرته والی، له نورو نه بېلول، خاص، بېل.

استثنایي (ɨstɨsnāyí) ص.نب. ۱) پرته؛ ۲) ځینې، خاص.

استحصال (ɨstɨhsā́l) نر.م. لاس ته راوړل، اخیستل، حاصلول، لاس ته راوستل.

استحصالول (ɨstɨhsālawál) مص.مت. لاس ته راوړل، اخیستل، تولیدول.

استحضار (ɨstɨhzā́r) نر.م. احضار، حاضرونه، بلنه، غوښتنه.

استحقاق (ɨstɨhqā́q) نر.م. ۱) برخه، ونډه؛ ۲) حق؛ ۳) وړتیا، وړتوب.

استرداد (ɨstɨrdā́d) نر.م. بېرته اخیستل.

استري (ɨstrí) ښځ.م.وگ. اوتو.

اسسپور (asspór) اسپ سوار، سوارکار.

استسقا (ɨstɨsqā́) ښځ.م. ۱) توسخوري، باران غوښتل؛ ۲) د باران ورېدو لپاره د خلکو لمونځ؛ ۳) استسقا یوډول ناروغی ده.

استعاره (ɨstɨsārá) ښځ.م. ۱) سوالی، په پورنی توگه اخیستل؛ ۲) یوه کلیمه د اصلي مانا ور پرځای د نورو مانا ور (کنایه او مجاز) باندې استعمالول.

استعانت (ɨstɨsānát) نر.م. مرسته غوښتل، معاونت غوښتل، کومک غوښتل.

استعجاب (ɨstɨsjā́b) نر.م. اریانېدنه، تعجب کونه، حیرانتوب.

استعداد (ɨstɨsdā́d) نر.م. ۱) وړتوب، لیاقت، قابلیت؛ ۲) وس، مالي قدرت، مالي توان.

استعفا (ɨstɨfā́) د یو رسمي او دولتي کار پرېښودل له رسمي کار نه د غوښتنلیک په وسیله لاس اخیستل.

استعلام (ɨstɨslā́m) نر.م. پوښتنلیک، پوښتنه کونه.

استعمار (ɨstɨsmā́r) نر.م. د یوه قوي هېواد سیاسي، نظامي او اقتصادي برلاسی پر یوه ضعیف ملت یا قوم یا ځمکه باندې، ښکېلاک.

استعمال (ɨstɨsmā́l) نر.م. کارول، په کارونه، د یو شي څخه کار اخیستنه.

استغاثه (ɨstɨǧāsá) ښځ.م. ۱) غاو، شکایت؛ ۲) سیله.

استغفار (ɨstɨǧfā́r) نر.م. ۱) بخښنه غوښتل، د گناهونو معافي غوښتل؛ ۲) د توبې دعا.

استغنا (ɨstɨǧnā́) ښځ.م. ۱) غرور، کبر، بې پروایي ۲) بې نیازي، نا اړتیا.

استفاده (ɨstɨfādá) ښځ.م. گټه اخیستل.

استفسار (ıstıfsā́r) نر.م. ۱) څرګندونه غوښتنه، توضیح غوښتنه؛ ۲) پوښتنه، سوال.

استفهام (ıstıfhā́m) نر.م ۱) دځان د پوهولو هڅه ۲) پوښتنې، د سواليې نښه.

استقامت (ıstıqāmát) نر.م. ټينګار، درېدنه.

استقبال (ıstıqbā́l) نر.م. ۱) هرکلی، مخې ته وتل؛ ۲) ګانده ،راتلونکې زمانه.

استقرا (ıstıqrā́) ښځ. ۱) څېړنه، لټون، تلاش؛ ۲) نتيجه ، نتيجه اخيستل.

استقرار (ıstıqrā́r) نر.م. ټيکاو ، درېدنه ، ثبات.

استقلال (ıstıqlā́l) نر.م. خپلواکي ، آزادي.

استماع (ıstımā́ʕ) نر.م. اورېدنه ، غوږنيونه.

استمبول (ıstamból) نر.م. دستمبول، پرپنو، پيستمبول.

استمداد (ıstımdā́d) نر.م. مرسته غوښتنه ، کومک غوښتنه ، مدد غوښتنه.

استمرار (ıstımrā́r) نر.م. تلوالی ،همېشه توب.

استناد (ıstınā́d) نر.م. سندګرځول ، سند او دليل راوړل، دچا پر نظريې باندې اتکا کول.

استنباط (ıstınbā́t) نر.م. راايستنه ، راوباسنه ، کومې نتيجې ته رسېدنه ، درک کونه.

استنتاج (ıstıntā́j) نر.م. نتيجه اخيستل ، منطقي نتيجه اخيستل.

استنجا (ıstınjā́) ښځ. م. د اوداسه په وخت کې د بدن د شرمځايونو مينځل.

استنشاق (ıstınšā́q) نر.م. پوزې ته اوبه اچول ، د اوداسه په وخت کې پوزه مينځل.

استنطاق (ıstıntā́q) نر.م. پوښتل ، پوښتنه ، خبرې څنې غوښتل ، له چا څخه تحقيق کول.

استوا (ıstıwā́) ښځ. م ۱) هغه فرضي کرښه ده چې د ځمکې کره پر دوو - شمالي او جنوبي برخو وېشي؛ ۲) سموالی ، برابروالی.

استوانه (ostūwā́na) ښځ. م. هغه جسم چې دواړه سرونه او ددې سرونو په امتداد پاتې برخې دايروي شکل ولري.

استوغان (astūğā́n) نر.م ۱) توان ، صبر ، طاقت؛ ۲) ستونی ، مری ، حلق.

استوګن (astogā́n) نر.م. ج. ص. اوسېدونکی ، مېشته کېدونکی ، مقيم.

استوګنځی (astogánʒay) نر.م. ۱) داوسېدو ځای؛ ۲) کور ، کلی ، وطن.

استوګ (astóg) قراري ، آرامي ، استوګنه.

استوګنه (astogána) ښځ. م. اوسېدنه ، مېشتېدنه.

استوګنيز (astogánaiz) نر.م. د استوګنې اړوند ، اسکاني ، رهايشي.

استوګه (astogá) ښځ. م. و ګ. استوګنه.

استول (astawə́l) مص. مت. لېږل.

استونه (astawána) حمص. لېږنه.

استوونکی (astawū́nkay) فا. نر.م. لېږونکی.

استېدل (astedə́l) مص. ل. اوسېدل ، استوګنه اختيارول ، ځای نيول ، مېشتېدل.

استهلاک (ıstıhlā́k) نر.م. ۱) لګښت ، خرڅ ، له منځه وړل؛ ۲) کارول.

استيتيک (ıstitík) نر.م. ښکلا پېژندنه.

استيلا (ıstilā́) ښځ. م. نيول ، ترخپل اغېز لاندې راوستل ، تر نفوذ لاندې راوړل ، نيول.

استيناف (ıstinā́f) نر.م. د تېر حکم د نفې کولو غوښتنه ، مرافعه غوښتنه.

اسرار (asrā́r) نر.ج. (د سر جمع) خواله ، سرونه ، رازونه.

اسراف (ısrā́f) نر.م. بد خرڅي ، عبث خرڅ ، بې ځايه څرڅ ، نوستل.

اسره (asrā́) ښځ. م. ۱) هیله، آرزو، امید، تمه؛ ۲) صرفه؛ دریغ، ایله.

اسره من (asramán) نر. م. هیله لرونکی، امید لرونکی، ارزومن.

اسعار (assā́r) نر. ج. پیسې، روپۍ، بهرنۍ پیسې چې پېرودل او پلورل کېږي.

اسفالټ (ısphā́lt) نر. م. تارکول، د سړکونو پخونه، د سړکونو قیرول، ډامبر کول.

اسقاط (ısqā́t) نر. م. هغه پیسې چې د مړي د وارثانو له خوا په مړي پسې وېشل کېږي.

اسقف (usquf) نر. م. د عیسویانو ملا، د عیسوي دین روحاني شخصیت.

اسک (ask) نر. م. خسنی، پچه سره نیول، پچه سره اچول، قرعه کشي.

اسکېړل (askerál) مص. مت. خوارول، کمزوري کول، ځپل.

اسکېلوی (askelwáy) نر. م. ۱) زګېروی، ورو ورو فریاد، زوېرګی.

اسل (asl) نر. م. ج. برابر، سم.

اسلاف (aslā́f) نر. ج. و. ګ. سلف.

اسلام (ıslā́m) نر. م. ۱) تسلیمېدل، منقاد کېدل، سوله کول؛ ۲) د مسلمانانو دین.

اسلحه (aslıhá) ښځ. م. وسله، درسته، د جګړې سامان.

اسلوب (uslū́b) نر. م. مېتود، طریقه، لاره، طرز.

اسلول (aslawə́l) مص. مت. برابرول، سمول، جزا ورکول، اصطلاحاً کوښې پر پښو وَر اسلول.

اسلېدل (asledə́l) مص. ل. برابرېدل، سمېدل.

اسم (ısm) نر. م. نوم، د شخص یا شي نوم.

اسمان (asmā́n) نر. م. ۱) هسک، هغه اتموسفیر چې ځمکه یې احاطه کړې ده؛ ۲) مجازاً زمانه.

اسمان چوک (asmānčók) نر. م. نېغ، لک، عمودا، ولاړ، شخ.

اسمان څاڅکی (asmāncāckáy) نر. م. اسمان ګرېنګن، یو ډول چینجی دی.

اسمان څک (asmāncák) ص. نر. م. جګ، لوړ.

اسمان څکالی (asmāncakā́lay) نر. م. اسمان څکالکی، ماښام څکالکی، اسمان ځلکی.

اسمان کټ (asmānkáṭ) نر. م. د بوډۍ کټ، په اسمان کې اووه ستوري دي، چې د بوډۍ کټ ورته وايي، د زرې کټ.

اسمان ګرېنګن (asmāngṛingán) نر. م. و. ګ. اسمان څاڅکی.

اسمان لاره (asmānlā́ra) ښځ. م. اسمان لار، کهکشان، په اسمان کې د ملیونونو ستورو سپینه لاره، ترپ.

اسمنډه (asmánḍa) د اس د ځغل هومره واټن.

اسنا (asnā́) ښځ. م. ښېګڼه، فایده، نفع.

اسناد (asnā́d) نر. ج. و. ګ. سند.

اسناد (asnā́d) نر. م. سند راوړل، استناد کول، د چا پر نظریې، وینا یا لیکنه باندې تکیه کول.

اسو (asū́) نر. م. د هندي کال شپږمه میاشت.

اس والا (aswālā́) نر. م. پر آس سپور سړی، هغه سړی، چې آس ورسره وي، د اس خاوند.

اسوده (asūdá) ص. نب. هوسا، آرام، بې غمه.

اسونی (asūnáy) نر. م. داوسپنې ځتک، د اوسپنې ځتی، سوټک.

اسویلاند (aswelánd) ص. نر. م. اروا وړی، وړ سترګی، سوګړ، سوګت، حریص، سیلان.

اسویلل (aswelə́l) مص. مت. اسویلی کول، سوړ اسویلی کښل.

اسویلی (aswelə́y) نر. م. سړه سا، سړه سیلوې.

اسهال (ishā́l) نر. م. نس ناسته، نسه کېدل، کندوه، له نسه بهېدل، نس خوږی، بسیرن.
اسهام (ashā́m) نر. ج. و گ. سهم.
اسی (asáy) نر. م. یخه شوې پرخه.
اسي (así) ص. نب. ۱) وړه سترګی، جلوس، چړوس؛ ۲) بخیل.
اسېب (aséb) نر. م. هغه کولمه ده چې له سږي، بینې اوازګي څخه یې د کوي او کبابوي یې.
اسید (asíd) نر. م. ۱) اسید؛ ۲) زونځه، تېزاب یو کېمیاوي مرکب محلول دی چې شین تورنسل یا لتمس ته قرمزي رنګ ورکوي.
اسیر (asír) نر. م. بندي، نیولی، محبوس، قیدي.
اسیمه (aséma) ښځ. م. اسپیمه، اوسیمه، هغه اسپه، چې اس غواړي.
اش (aš) نر. م. ۱) تعجب کلیمه؛ ۲) امېد، هیله، طمع؛ ۳) ګومان، خیال.
اشا (ašā́) ص. ښځ. م. ۱) بلا، بلو، ډاروونکی شی، لویه بلا؛ ۲) غټ، بګ، جسیم.
اشاره (Išará) ښځ. م. د سر، سترګو او لاسونو په ښورولو سره څوک کومې شي ته متوجه کول.
اشاړي (ašā́ṛi) نر. ج. ۱) غرنی منډتې؛ ۲) د منډتو ښکته، وچ زردالو؛ ۳) تریخ غرنی بادام.
اشپز (ašpáz) نر. م. پخوونکی، اشپز، هغه سړی چې خواړه پخوي.
اشپیر (ašpír) نر. م ۱) خوږ، شور؛ ۲) بې باکه ډله.
اشتباه (Ištibā́h) ښځ. م. ۱) تېروتنه، ګومان، شک؛ ۲) سهوه، غلطي.
اشتر (aštár) نر. م. تانګ، تونګ، ګېډه، ګېډبند، د آس د تانګ تسمه.
اشتراک (Ištirā́k) نر. م. ګډون، برخه اخیستل، شریکېدل.
اشتغ (aštáğ) نر. م. وچه خورماني، وچ زردالو، شلیکی، تایفي، اشتق.
اشتغال (Ištiğā́l) نر. م. بوختېدنه، لګیا کېدنه، مشغولتیا، اموخته کېدنه.
اشتقاق (Ištiqā́q) نر. م. د یوې ژبې له ګرامري قوانینو سره سم، له یوې ریښې څخه د جوړو شویو کلیمو څرګندونه، جوړونه او رااېستنه.
اشتوکه (aštóka) ښځ. م. روغه، جوړه، پخلاینه.
اشتها (Ištihā́) ښځ. م. خوا، خورمنځ، لوهه، ډوډۍ ته زړه کېدل، خوړو ته زړه کېدل.
اشتهار (Ištihā́r) نر. م. ډنډوره، خپرونه، شهرت ورکونه، څرګندونه، اوڅارونه، مشهورونه.
اشتیاق (Ištiyā́q) نر. م ۱) لېوالتیا، شوق، آرزو، زړه غوښتنه؛ ۲) اشتها.
اشخار (ašxā́r) نر. م. ج. شخار، توکاړ چې له زمې نومې بوټي څخه لاس ته راځي او د کالیو په مینځلو کې کار ځنې اخیستل کېږي، شتی.
اشخورکه (ašxoráka) ښځ. م. د کوچنیانو یو ډول واسکټ.
اشر (ašár) نر. م. پګړه، ډله ییز وړیا کار.
اشرار (ašrā́r) ص. نر. ج. و ګ. شریر.
اشراف (ašrā́f) نر. ج. ۱) اریستوکراتان، د ټولنې استثمارګرې طبقې ته منسوب خلک؛ ۲) و ګ. شریف.
اشربانی (ašarbāṇáy) نر. م. هغه څوک، چې په اشرکې ګډون کوي، اشرګرندی، اشرګړی.
اشرپی (ašrapáy) ښځ. م. ج. سکه، اشرفی، د سرو زرو روپۍ (سکه)، یوه پخوانۍ سکه ده.
اشري (ašári) ص. نب. سرزوری، مست او شهوتي کورنی څاروی؛ ۲) بلندره ګړی، اشرګړی.
اشعار (aššā́r) نر. ج. شعرونه، و ګ. شعر.

اشغال (išğā́l) نر. م. ۱) شغل، چارې، کارونه؛ ۲) نیونه، لاندې کونه.

اشغالول (išğālawə́l) مص. مت. نیول، لاندې کول، تصرف کول.

اشکال⁽¹⁾ (iškā́l) نر. م. خنډ، اړیکې، خرنج، مانع، مشکل، سختي.

اشکال⁽²⁾ (aškā́l) نر. ج. و گ. شکل.

اشکونې (aškūṇáy) نر. م. ۱) سرشکونه، سرشوکارې؛ ۲) د هلکانو یوه لوبه ده.

اشکې (áški) اد. د تحسین کلیمه، شاباس، آفرین.

اشلوک (ašlū́k) نر. م. (ج. اشلوکونه) شعر، منظوم کلام.

اشنا (ašnā́) نر. م. ملگری، اندیوال، دوست.

اشنايي (ašnāyí) ښځ. م. ملگرتیا، دوستي، پېژندگلوي.

اشو (ašū́) نر. م. ۱) په توکر د کور، خونې یا انگړ پاکول؛ ۲) د کتاب حاشیې؛ ۳) ص. نر. م. سپېڅلی، مقدس، پاک.

اشوا (ašūwā́) ص. نب. رسوا، بدنام، افشا.

اشواکول (ašwakāwə́l) مص. مت. رسواینه، بدنامول، شرمول، افشا کول، بې پردې کول.

اشواگر (ašwāgə́r) افشاگر، رسواکوونکی.

اشواره (ašwārá) ښځ. م. لچره، کنجره، بې حیا او بې شرمه ښځه.

اشوب (ašób) نر. م. ۱) شور، ځوږ، الهگوله؛ ۲) افت، بدبختي؛ ۳) د سترگو خوږ (لیچ).

اشورگ (ašorág) نر. م. ۱) غټ رگ؛ ۲) حرکت، خوځېدل؛ ۳) دغابښونو او ستونې یو ډول دوا ده.

اشول (ašól) نر. م. شور، غوغا، ژړا او فریاد.

اشه (ašá) اد. ایشنه، اوشه، ییښ، خره ته د شړلو پر وخت ویل کېږي.

اشیا (ašyā́) نر. ج. و گ. شی.

اښ (aṣ) نر. م. سوچ، فکر، سد، تأمل.

اښوه (aṣwá) ښځ. م. تلوسه، بېړه، خوا، اشتها، د زړه غوښتنه، گېڼې، ارنې، تپاک.

اښوېران (aṣwerā́n) نر. م. وینا، خبرې اترې.

اښې (aṣáy) نر. م ۱) دمه، سیاله، آرام، دده لگول، ساسمول؛ ۲) وقفه.

اصابت (isābát) نر. م. لگېدنه، پر نښه لگېدل.

اصالت (asālát) نر. م. اصلیتوب، هډواله، شرافت، ساهوتوب، نجابت.

اصحاب (ashā́b) نر. ج. ۱) ملگري، مله، یاران؛ ۲) د حضرت محمد (ص) یاران او ملگري.

اصرار (isrā́r) نر. م. ټینگار، تاکید.

اصراف (isrā́f) نر. م. لگښت، مصرفول، مخارج.

اصطکاک (istikā́k) نر. م. سولول، مښل.

اصطلاح (istilā́h) ښځ. م. ۱) داسې ژبنی ترکیب چې توري کلیمې په خپلو اصلي ماناوو نه استعمالېږي؛ ۲) ایډیم، ترم؛ ۳) محاوره.

اصغري (asğarí) ص. نب. ډېر لږ، لږ تر لږه، تر لږو لږ، د لږوالي کښتنۍ درجه.

اصل (asə́l) نر. م ۱) آره، بنسټ، بیخ، بنیاد، مونډ، جرړه؛ ۲) اصلیت، حقیقت؛ ۳) نسب، ذات؛ ٤) سوچه، نگه؛ ٥) اصیل، د ښې کورنۍ.

اصلاح (islā́h) ښځ. م ۱) سمون، ښه کول، سمول، منظمول؛ ۲) جوړه، روغه، سوله.

اصلاحي (islāhí) ص. نب. ۱) د سمون، د سمښت؛ ۲) د جوړې، درغاونې، د روغې.

اصلیت (asliyát) نر. م. ماهیت، طبیعت، شته والی، خاصیت.

اصول (osū́l) نر. ج. لاره، اساسات، میتود، قاعده، اصلونه.

اصولنامه (osūlnāmá) ښځ. م. ۱) آرلیک، اساسنامه، لایحه، منشور؛ ۲) د یوه دولتي تشکیل اړوند مقررات.

اصولي (osūlí) ص. نب. بنیادي، بنسټیز، اساسي، قانوني، له لارې سره سم، له قانونه سره سم.

اصیل (asíl) ص. نر.م. ۱) سوچه، ښه، نېره، خالص؛ ۲) د ښې کورنۍ؛ ۳) درونډ، شریف.

اصیلتوب (asiltób) نر.م. درونډ والی، ښه سړیتوب، سوچه والی، اصیل والی.

اضافت (izāfát) نر.م. په ګرامر کې د دوو نومونو ترمنځ رابطه؛ «د احمد کتاب». (د) د اضافت توری دی.

اضافه (izāfá) ص. نب. ۱) زیات؛ ۲) ښځ. م. زیاتونه، زیاتېدنه، ډېرونه، زیات والی.

اضافي (izāfí) ص. نب. زیات، ډېر.

اضطراب (iztiráb) نر.م. تشویش، ناکراري.

اضطراري (iztirári) ص. نب. ۱) فوري، فوق العاده؛ ۲) ناکراري، ډار، خطر.

اطاعت (itāʕát) نر.م. منل، غاړه ایښودل.

اطراف (atráf) نر.م. ۱) خواوې، څرمې، غاړې، اړخونه؛ ۲) شا وخوا، ۳) په باره کې؛ ٤) د ښار نه د باندې سیمې.

اطرافي (atrāfí) ص. نب. کلیوال، له ښاره بهر اوسېدونکی، اطراف ته منسوب.

اطفا (itfá) ښځ. م. ۱) اور وژل، اور مړ کول؛ ۲) چوپول، خاموشول، ارضا کول.

اطفائیه (itfāiyá) ص. ښځ. م. اور وژونکې.

اطلاع (itláʕ) ښځ. م. خبر، خبرتیا، خبرونه.

اطلاعیه (itlāʕiyá) ښځ. م. خبرتیا، خبرداری.

اطلاق (itláq) نر.م. منسوبونه، محسوسول، دلالت.

اطمینان (itminā́n) نر.م. ډاډ، ډاډګیرنه، ډاډینه، پروا‌ینه، تسلي، د زړه دمه.

اظهار (izhā́r) نر.م. ۱) څرګندونه، ښکاره کونه، جوتونه؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانول.

اظهارېدل (izhāredál) مص. ل. ۱) څرګندېدل، ښکاره کېدل؛ ۲) د عقیدې یا فکر بیانېدل.

اعاده (iʕādá) ښځ. م. ۱) راستنول، بېرته ورکول؛ ۲) بیا جوړېدل؛ ۳) بیا قایمول؛ ٤) د پور پرېکړه

اعاشه (iʕāshá) ښځ. م. ۱) خوراکي مواد، ارتزاقي مواد؛ ۲) غذا، خواړه، خوراک.

اعانه (iʕāná) ښځ. م. مرسته، بسپنه، چنده.

اعتبار (iʕtibā́r) نر.م. ۱) ویسا، باور، اعتماد؛ ۲) کرېډت.

اعتبارلیک (iʕtibārlík) نر.م. باورلیک، اعتبارنامه، تصدیق نامه.

اعتباري (iʕtibārí) ص. نب. معتمد، باوري، د ویسا او ډاډ وړ.

اعتدال (iʕtidā́l) نر.م. پوبرابر، مېنځوړمانه، مېنځکوره، نه کم نه زیات، میانه حاله.

اعتذار (iʕtizā́r) نر.م. عذر غوښتنه، بخښنه غوښتنه.

اعتراض (iʕtirā́z) نر.م. ګوته نیول، تنقید، نوغی نیول، نه منل، مخالفت کول، اړنګ نیول.

اعتراف (iʕtirā́f) نر.م. منل، اقرار، پر خپله ګناه او یا کړو باندې اقرار کول.

اعتصاب (iʕtiṣā́b) نر.م. پارېدنه، دله ییزه او منظمه پارېدنه، چې کارګران یې د خپلو حقوقو د غوښتلو لپاره د پانګوالو په مقابل کې کوي.

اعتقاد (iʕtiqā́d) نر.م. ګروهه، عقیده، یقین.

اعتکاف (i(ʕ)tikā́f) نر.م. انزوا، په یوه ګوټ کې له خلکو نه ګوښه کښېناستل.

اعتلا (ıstılā́) ښځ. م. ۱) لوړېدنه، جګوالی؛ ۲) لوړېدل، جګېدل، هسکېدل.

اعتماد (ıstimā́d) نرم. م. ډاډ، باور، اطمینان.

اعتماد نامه (ıstimādnāmá) ښځ. م. باورلیک.

اعتنا (ıstinā́) ښځ. م. پام، پاملرنه، پام کول.

اعتیاد (ıstiyā́d) نر. م. عمل ګرځېدل، روږدېدنه، خوی ګرځېدل، په نشه یي شیانو اموخته کېدل.

اعجاز (ısjā́z) نر. م. کوم فوق العاده کار کول، معجزه ښودل.

اعدام (ısdā́m) نر. م. ۱) وژل، مړ کول، له منځه وړل، ۲) وژل کېدل، له منځه تلل.

اعراب (ısrā́b) نر. م. د یوې کلیمې د سمو لوستلو لپاره د تورو پرسر او یا لاندې حرکتونه ورکول؛ لکه: زور، زېر، پېښ، غړوندی.

اعراف (āsrā́f) نر. م. ۱) د جنت او دوزخ تر منځ یو مقام؛ ۲) اوچت ځای، د چرګ تاج.

اعصاب (assā́b) نر. ج. (د عصب جمع) هغه نري تارونه چې د بدن حس او حرکت دهغوی په وسیله ترسره کېږي او هم د ټول بدن چارې کنټرولوي؛ ۲) هغه تارونه، چې غړي او هډوکي سره تړي.

اعطا (ıstā́) ښځ. م. بخښنه، سوغات، تحفه، ښانده، په وړیا توګه چاته یو شي ورکول.

اعظم (aszám) ص. نر. م. ۱) ډېر لوی، ډېر ستر؛ ۲) ډېر لوړ.

اعظمي (aszamí) ص. نب. ۱) خورا زیات، زښت ډېر، حد اکثر؛ ۲) پورتنی شوکه، آخرنی اندازه.

اعلام (ıslā́m) نر. م. ښرګندونه، خبر، خپرونه، نشرول، مشهورول.

اعلامول (ıslāmawā́l) مص. مت. ۱) ښرګندول، خبرول؛ ۲) خپرول، مشهورول، معلومول.

اعلامیه (ıslāmyá) ښځ. م. ۱) ښرګندونه، خبرونه؛ ۲) هغه پرېکړه، چې دوو ډلو یا دوو حکومتونو د ګډ نظر په پای کې خپرېږي؛ ۳) د کوم دولت یا حزب له خوا د عامه خبرتیا لپاره د متن خپرېدنه.

اعلان (ıslā́n) نر. م. ښرګندونه، ښکاره کونه، په ډاګه وینه، سپینه وینا، خبرونه، خبرتیا.

اعلانول (ıslānawā́l) مص. مت. خبرول، ښرګندول، ښکاره کول، په ډاګه کول.

اعلی (aslā́) ص. نب. ډېر لوړ، ډېر ښه.

اعمار (ısmā́r) نر. م. ودانول، ابادول، جوړول.

اعمال (asmā́l) نر. ج. چارې، کارونه، عملونه.

اعیان (asyā́n) نر. ج. ۱) مخور، مشران، سپین ږیری؛ ۲) په پارلمان کې د مشرانو جرګې غړي.

اغتشاش (ığtışā́š) نر. م. اړودوړ، شورش، د حکومت په ضد وسله وال پاڅون.

اغدوغ (ağdóğ) نر. م. تکي، هغه دغه، اړوت غروت، اګرمګر، چلوتي.

اغذیه (ağzıyá) ښځ. ج. د غذا جمعه، خواړه.

اغر (ağár) نر. م. غشی په لیندۍ ځای پرځایول.

اغراض (ağrā́z) نر. ج. د غرض جمع، موخې، مقصدونه، مطلبونه، نیتونه، ارادې.

اغراق (ığrā́q) نر. م. ۱) غرقول؛ ۲) زیاته مبالغه؛ د بدیع په اصطلاح هغه صنعت دی چې د یو شي ښه والی او بدوالی یا د هغه تصدیق او تکذیب ته تر حد زیات قوت ورکوي.

اغروغ (ağróğ) و ګ. اغدوغ.

اغزن (ağzán) ص. نر. م. ج. اغزي لرونکی، له اغزو ډک، اغزن بوټي، اغزنه لاره.

اغزی (ağzáy) نر. م. ازغی، ځوز، د ځینو بوټو او ځینو ونو ستنې غوندې تېره ډکي.

اغزیانه (aḡzyānā́) ښځ. م. هغه ځای چې اغزي ولري - اغزنه ځمکه.

اغږ (aḡẕ) نر. م. هغه بنسټ دی، چې د وروستاړو په زیاتولو سره د اغږل د حال زمانې گرامري شکلونه ترې جوړیږي.

اغږل (aḡẕál) مص. مت. اخښل، اښکل، سره گډول، اوړه لندول او خیشتول.

اغږنه (aḡẕána) ښځ. م. وگ. اغږل.

اغږونکی (aḡẕūnkáy) فا. نر. م. اخښونکی، اښکونکی، سره گډوونکی، اوړه لندوونکی او خیشتوونکی.

اغښل (aḡsál) مص. مت. وگ. اغږل.

اغفال (ıḡfā́l) نر. م. غولونه، تېر اېستنه، غافلونه، دوکه کونه.

اغفالول (ıḡfālawál) مص. مت. غولول، تېر اېستل، تېر باسل، دوکه کول.

اغلب (aḡláb) ص. نر. م. ج. ډېر زیات، زیاتره، اکثراً.

اغل (aḡál) نر. م. وگ. آغل.

اغلل (aḡlál) ل. ۱) ښکلي کېدل، ښایسته کېدل؛ ۲) ایسېدل، ښکاره کېدل.

اغماز (ıḡmā́z) نر. م. غمازي کونه، غندنه، ویارنه.

اغماض (ıḡmā́z) نر. م. سترگې پټول، ځان ناگاره اچول، غږنده تېرېدل.

اغوا (ıḡwā́) ښځ. م. غولونه، تېر ایستنه، له لارې ایستل، ښویول، دوکه کول، ختا ایستل.

اغوت (aḡwát) نر. م. زړه غله، نمجن غنم، دوبجن غنم، دوپچنه غله، دوپچن غنم، چړبسن.

اغور (aḡór) نر. م ۱) د لرگي لنگری، د لرگي اونگ یا بغری؛ ۲) لرگین چوکی چې د پخلي په ځای کې کار ترې اخلي؛ ۳) تتی، لرگینه کاسه.

اغوړ (aḡóṛ) نر. م. غچ، وار، بدله، بدل، انتقام.

اغوړل (aḡoṛál) مص. مت. غوړل، غښتل، تاوول (د مزي، تار، پړي، او داسې نورو).

اغوز (aḡūz) نر. م. متېک، غوز، اکړ، غز.

اغوستل (aḡūstál) مص. مت. تن پټول، جامې اغوستل، کالي او جامې په تن کول.

اغوند (aḡū́nd) نر. م. هغه بنسټ دی چې د وروستاړو په زیاتولو سره د اغوستل د حال زمانې گرامري شکلونه جوړوي.

اغیار (aḡyā́r) نر. م. ج. ۱) پردي، بېگانه، ناخواله ۲) رقیب، مخالف، دښمن-

اغېز (aḡéz) ښځ. م. (ج. اغېزونه)، اثر، تأثیر.

اغېزمن (aḡezmán) نر. م. متأثر.

اغېزناک (aḡeznā́k) نر. م. اغېز لرونکی، مؤثر، اثر لرونکی.

اغېړ (aḡéṛ) نر. م. ۱) بدهضمي، د خېټې خرابي؛ ۲) خنډ، ضد.

اغېړل (aḡeṛál) مص. ل. ۱) بدهضمه کېدل، خېټه خرابېدل؛ ۲) خواتوری کېدل.

اف (u, ūf) اد. هغه توری دی چې د حسرت په وخت کې ویل کېږي.

افاده (ıfādá) ښځ. م. فایده رسونه، ادا کونه، ښکاره کونه، څرگندونه، بیانونه.

افتتاح (ıftitā́h) ښځ. م. پرانیستنه، پیل، شروع.

افتخار (ıftixā́r) نر. م. ویاړ، فخر، نازېدل.

افتخاري (ıftixārí) ص. نب. ۱) ویاړنی، بې بېې، بې بدلې؛ ۲) نا رسمي (غړیتوب).

افترا (ıftirā́) ښځ. م. تور، تهمت، درواغ.

افراد (afrā́d) ج. نر. وگ. فرد.

افراط (ıfrā́t) نر. م. تر حد تېر، له اندازې زیات، زیاتی، ډېروالی، د اعتدال تر بریده پورته.

افراطي (ıfrātí) ص. نب. زياتي كوونكي، له اعتدال نه وتونكي.

افزار (afzā́r) نر.م. آلات، اسباب، اوزار.

افسار (afsā́r) و گ. ملونه، ترسهري، اوسار، تهسري.

افسانوي (afsānawí) ص. نب. خيالي، تصوري، غير واقعي.

افسانه (afsāná) ښځ. م. خيالي كيسه، نكل، داستان، حكايت.

افسر (afsár) نر.م. ۱) خول، تاج، كركره، تهپل؛ ۲) منصبوال (بريدمن، تورن...)

افسوز (afsóz) نر.م. د تأسف كليمه، افسوس، ارمان، تاپ، كاشكې.

افسوس (afsós) نر.م. و گ. افسوز.

افسون (afsū́n) نر.م. كوډې، سحر، جادو.

افشاء (ıfšā́) ښځ. م. ۱) رسوا؛ ۲) څرگندونه، لوڅونه، بربنډونه، لغړونه.

افضل (afzál) ص. نر. م. ډېر ښه، غوره، منلى، اعلى، ډېرلوړ، په پوهنې يا حسب كې لوړ.

افطار (ıftā́r) نر.م. روژه مات، روژه ماتي.

افغانى (afğānáy) ښځ. م. د افغانستان د پيسو واحد.

افق (afū́q) نر.م. د آسمان لمن، د آسمان څنډه.

افقي (ofūqí) ص. نب. هغه كرښه، چې د ځمكې له سطحې سره برابره پرته وي.

افواه (afwā́) ښځ. م. آوازه، انگازه، شايعه.

اقارب (aqārib) نر. ښځ. ج. اقرب (خپل) جمع، خپلوان، خپښان، دوستان، نيږدې خپلوان.

اقامت (ıqāmát) نر.م. اوسېدنه، استوگنه.

اقبال (ıqbā́l) نر.م ۱) بخت، سخ، طالع؛ ۲) برخه، قسمت، نصيب.

اقتباس (ıqtıbā́s) نر.م. ۱) روښنايي اخيستنه، گټه اخيستنه؛ ۲) د بديع په اصطلاح د قرآن عبارت يا د حديثونو راوړل، په نثر يا نظم كې؛ ۳) له كتاب يا ورځپاڼې نه د كوم عبارت نقلونه.

اقتدا (ıqtıdā́) ښځ. م. ۱) د چا پيروي كول، په چا پسې درېدنه (لكه په لمونځ كې).

اقتدار (ıqtıdā́r) نر.م. ۱) واک، اختيار، وس، زور، قدرت؛ ۲) لاس، غلبه.

اقتصاد (ıqtısā́d) نر.م. ۱) ميانه روي؛ ۲) شته؛ ۳) سپما، وته؛ ٤) ديوې ټولنې د توليدي روابطو او توليدي قواوو مجموعه.

اقتصادي (ıqtısādí) ص. نب. ۱) مالي، مادي؛ ۲) د سپما، دوتې، وته ييز.

اقتصاد يات (ıqtısādyā́t) نر. ج. شتمنى.

اقتضا (ıqtızā́) ښځ. م. غوښتنه، تقاضا.

اقتفا (ıqtıfā́) ښځ. م. پيروي، په چا پسې تگ، تقليد، د چا پر پله تلل.

اقدام (aqdā́m) نر. ج. و گ. قدم.

اقدام (ıqdā́m) نر.م. ۱) پيل، شروع؛ ۲) په كوم كار لاس پورې كول؛ ۳) تدبير، اجراآت.

اقدس (aqdás) ص. نر. ج. ډېر سپېڅلى، ډېر پاک، سپين، سپېڅلى.

اقرار (ıqrā́r) نر.م. ۱) ويل، غاړه ايښوول، منل، اعتراف؛ ۲) تاييدونه.

اقرارول (ıqrārawál) مص. مت. ۱) قايلول، اعتراف پرې كول؛ ۲) تاييدول.

اقربا (aqrabā́) نر. ج. (د قريب جمع) خپلوان، خپښان، نسكېران، د وينې خپلوان.

اقلاً (aqalā́n) ق. لږ تر لږه، كم تر كمه، څه ناڅه.

اقليت (aqalyát) نر.م. لږوالى، لږتوب، لږتيا، كمى، كمتيا، كمښت، كموالى.

اقلیم (aqlím) نر. م. ۱) آب و هوا، دجوي حادثاتو منځنی حد؛ ۲) لیوالتیا.
اقناع (ıqnấ) ښځ. م. قـانع کـول، خوشالـول، راضي کول.
اکا (aká) نر. م. تره، کاکا، د پلار ورور.
اکابر (akā́bır) نر. ج. مشران، لویان، غټان، پاخه خلک، سپین ږیري، د سرخلک.
اکاډیمي (akā́ḍemi) په آتن کې د یوه باغ نوم و چې اپلاتـون به په کې تدریس کـاوه، اوس د علومو او فنونو لوی مرکز ته اکاډیمي وایي.
اکاډیمیسن (akā̄ḍemicín) د علومـو اکاډمي ترټولو لوړه رتبه.
اکاړ (akā́r) ص. نر. م. ۱) بې رحمه، ظالم، دښمن؛ ۲) بروس، وچ، خوشکتی.
اکاړي (akā́ri) ښځ. م. ۱) بې رحمي، دښمني، ظلم؛ ۲) تریخوالی، وچ توب.
اکبر (akbár) ص. نر. م. ډېر لوی، ډېر ستر.
اکبرۍ (akbaráy) ښځ. م. ج. یو ډول خوړه ده.
اکبري (akbarí) ص. نر. م. لوی، زیات، ډېر ستر.
اکتساب (ıktısā́b) نـر. م. ۱) کسبونه، لاس ته راوړنه، گټنه، حاصلونه؛ ۲) گټه، حصول.
اکتسابي (ıktısābí) ص. نب. ۱) په کسبي توگـه لاس ته راوړ شوی؛ ۲) گټل شوی.
اکتشاف (ıktıšā́f) نر. م. پیدا کول، ثرک ایستنه، کشفونه.
اکتشافي (ıktıšāfí) ص. نب. د پلټنې، د ثـرک ایستنې، د کشفولو د راز موندلو.
اکتفا (ıktıfā́) ښځ. م ۱) بسنه، پوره والی، قناعت؛ ۲) خوښي، رضایت.
اکتفا کول (ıktıfākawál) مص. ل. ۱) بسېدل، کفایت کول؛ ۲) قناعت کول، قانع کېدل.

اکټ (ákt) نر. م. ۱) کار، عمل، رفتار، په صحنه او تیاتر کې دلوبغاړي عمل؛ د نمایش پرده.
اکټر (ıktár) نر. م. د تیاتر او سینما لوبغاړی.
اکثره (aksará) ق. ډېر، زیات، ډېر زیات.
اکثریت (aksaryát) نر. م. ډېروالی، زیاتوالی.
اکر (akár) نر. م. (۱) حالت، وضعیت، صورتحال؛ ۲) سرگرځېدنه، په سترگو تیاره راتلنه.
اکراه (ıkrā́) ښځ. م. کرکه، کرېنه، نفرت.
اکرب (akráb) ص. نر. م. بې وسه، بېـوزلی، کریابه.
اکره (akará) ښځ. م. ۱) سپینه وزه؛ ۲) شنډه، وچـه (ښځه، بزه او...)
اکرۍ (akaráy) ښـځ. م. ج. کـنډوالي، ویـرانې، خرابې، ویجاړې.
اکړ (akár) ص. نر. م. ۱) وچ، شنډ؛ ۲) مایوسه، نا امیده، نهیل.
اکله (akalá) ښـځ. م. ۱) بخیله ښـځـه، سپـېره او شومه ښځه؛ ۲) خوراکي دانه، هغه دانه چې د انسان غوښه خوري او له منځه یې وړي.
اکمال (ıkmā́l) نر. م. بشپړونه، پوره کونه.
اکمالات (ıkmālā́t) نـر. ج. ۱) بشپړونې، سرته رسونې؛ ۲) په عسکري کې دضرورت په اساس تجهیزاتو ته ویل کېږي.
اکوبکو (akū-bakū́) نر. م. ۱) د یوه مرغه نوم دی؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.
اکارډیون (akārḍıyū́n) نـر. م. د موسیقـي یوه پرده لرونکې آله ده.
اکوړ (akóṛ) نر. م. متک، غوز، چارمغز.
اکوک (ak(o,ū)k) نـر. م. اخکـوک، غـوره، شنه (میوه چې لا خامه وي)، کچه (اومه) میوه.
اکانومېسټ (akanoméṣt) نر. م. اقتصاد پوه، د اقتصاد متخصص، ایکونومېسټ.

اکونی (akoṇáy) نـر.م. کـوڼی، تندی ځوسکی، د ځاروبو بچی، چکوڼی، ځکوړی.

اکی (akáy) ښځ. م. د مور، ترور او سپین سرو ښځو لپاره د عزت او احترام کلیمه.

اکېړ (akéṛ) نـر.م. په لنبته، مـزي او نورو کې د کبانو، انځرو تمبل او پهیل.

اکېڼی (akeṇáy) نر.م. ۱) د ژی هغه تسمه، چې د اوبو راوړلو په وخت کې غاړې ته اچولـه کېږي؛ ۲) دتانستې کمانچه، کمانکه.

اګاه (agā́,agā́h) ص. نب. ، پوه، خبر، باخبره.

اګاهانه (agāhā́na) په ځانخبرۍ دول، شعوري.

اګاهو (agahū́) ق. لـومړی، ړومبی، مخکې لـه مخکې، وړاندې.

اګاهي (agāhí) ځانخبري، خبرتیا، شعور.

اګر (agár) نـر.م. ۱) سپک سړی، بې لارې سړی؛ ۲) پ. مـرېی، بندي؛ ۳) د ربـط تـوری، کـه، کـه څه هم، په دې شرط؛ ٤) مانع، بهانه، تردد.

اګل (agál) نـر.م. ۱) هغه ځای چې کلالان خـاورې ځنې راوړي؛ ۲) ایراو، هغـه کـندې، چې د اوبو د زیم د وچولو لپاره جوړېږي؛ ۳) کنده، خندق.

اګن (agán) نر.م. خراره، یوه وړوکې خړبخونه مرغۍ ده چې ښه آواز لري.

اګو (agó) ښځ. م. تـرور، د پلار یا مـور خور، پردۍ ښځې ته هم د احترام لپاره ویل کېږي.

اګو (Igó) نر.م. رو، زه، ضمیر، نفس، ځان.

اګوری (agoṛáy) ښځ. م. پښندی، هغه پړی یا مرانده چې د ځاروبو پښې پرې تړي.

اګویزم (Igwizám) نر.م. خود پرستي، ځان ستاینه.

اګی (agáy) ښځ. م. ج. و ګ. هګی.

اګېچ (agéč) نر.م. هغه نوکر، چې د ورځې چېرته کار کوي او د شپې خپل کور ته ځي.

اګېړی (ageṛáy) نـر.م. ۱) و ګ. خلـوابـکی؛ ۲) اغېړی، هغه پړی چې د غرکې او ګوډې خوله پرې تړي.

اګېیل (ageyál) مص. مت. ۱) چاپوړي ملنډې او توکې کول؛ ۲) تحریکول؛ ۳) د بوجۍ او جوال خوله ګنډل یا تړل.

الا الا (alā́-alā́) ښـځ. م. ۱) ګـډوډي، بې نظمي؛ ۲) د خوبنې او جوش ناري.

الا بلا (alā-balā́) ښځ. م. په ځینو عبارتونو او متلونو کې د تول او هرڅه په مانا راځي.

الاجي (alā́ji) ښـځ. م. ۱) هغـه آلـه چې پوندانه او پنبه سره بېلوي، حلاجي؛ ۲) د انځـر د ونې یو ډول چینجی.

الاچه (alā́ča) ښـځ. م. الچـه، یـو ډول پتـنه داره (اشه داره) اوراداره توته ده.

الاچي (alā́či) ښځ. م. هېل، لاچي.

الاداد (alādā́d) نر.م. د کوچنیانو یو راز لوبه ده.

الاډو (alaḍū́) نر.م. د ترکانانو یو ډول برمه ده.

الاډوبه (alāḍū́ba) ښځ. م. ۱) اړ دوړ، داړې ګړې وخت؛ ۲) ګنګس، بېحاله.

الاډونی (alā́ḍūnay) نـر.م. د ترکانانو یـو ډول لویه برمه ده.

الارغه (alā́rğa) نـر.م. الیارغه؛ یـو ډول بـرګ (خړ سپین) مرغه دی چې اوږدې پښې لري.

الاستي (alā́stí) ص. نب. ۱) نـاڅـاپي، نـابـېره؛ ۲) غایب، ورک.

الاشه (alā́ša) ښځ. م. زامه، جامه، برغښی.

الاکول (alākawál) مص. ل. په بېړه ځغاسـتـل، منډه وهل، تېښته کول.

الالول (alālawál) مـص. مت. ۱) حـلالول، ذبح کول؛ ۲) روا کول، د خوړلو وړ ګرځول.

الاورتي (alāwartí) ښځ. م. ج. ۱) بې ځایه خبري، زیاتي خبرې؛ ۲) بې ځایه حرکتونه.
الاماني (alāmāni) ص. نب. انقلابي ګډوډي.
الباب (albāb) نر. ج. عقلونه، فکرونه، اندونه.
البته (albatá) ق. ۱) بې له شکه، بېشکه، ښکاره ده؛ ۲) ممکن، ښایي چې، وي به.
البسه (albasá) ښځ. م. جامه، کالي، نمرى.
البشاکه (albašāká) ښځ. م. ۱) نمونه، نښه، خاپ؛ ۲) د ښلوونکو نښو توصیف.
البلی (albaláy) نر. م. زاری کوونکی، خاکسار، عاجز، الون بلون کوونکی.
البوم (albūm) نر. م. هغه کتاب چې عکسونه یا د پوستې ټکټونه په کې نصبېږي.
البنګ (albung) ص. نر. م. ۱) ګونګ، ګونګی، چاړا؛ ۲) خاموش، چپ، بې ژبې.
البومین (albomín) نر. ج. د پروټینونو مخلوط، د هګۍ سپین.
الپته (alápatá) ص. نب. وارخطا، اوتر، تنګ تربت، پرېشانه، هیبت اخیستی.
الپي الا (alpialā) ص. نب. نېستمن، ډېر خوار، بې وسه، خوار پړ ک، بې شتو.
التباس (altıbās) نر. م. ګډون، سره ګډېدنه، ورته والی، ګډوالی، مشابهت.
التجا (altıjā) ښځ. م. ۱) غوښتنه، هیله، آرزو؛ ۲) ننواتې، عذر، زاری، ځولۍ غوړونه.
التزام (altızām) نر. م. پرځان لازم ګڼل، په غاړه اخیستل.
التفات (altıfāt) نر. م. ۱) پاملرنه، توجه، نظر؛ ۲) اخلاص، مینه، مهرباني.
التماس (altımās) نر. م ۱) پلټنه، غوښتنه، خواست ۲) عجز، زاري، منت، دعا.

التوا (altiwā) ښځ. م. ۱) ځنډ، ډیل؛ ۲) خبره ځنډول، کېسه معطلول، ایسارول.
التهاب (altıhāb) نر. م. ۱) پاړسوب، میکروبي کېدل؛ ۲) تاواخیستل، بلېدل، هیجان.
التیماتوم (altımātūm) نر. م. ۱) خبرداری، ګواښ، اخطار، آخرنی اعلان؛ ۲) د جنګ اعلان، د مقابلې بړغ.
التیام (altiyām) نر. م. سره منبلېدل، د زخم ښه کېدنه، روغېدنه، غېږنیول.
الچه (alačá) د باښې یو ډول دی.
الچه (alačá) ښځ. م. و ګ. الاچه.
الځپک (alcapák) نر. م. ځپک، ورغ، نرۍ او لېره واوره، چې د ځمکې پر مخ پرته وي، ګرد.
الحاد (alhād) نر. م. له دین نه ګرځېدل، د خدای نه انکار کونه، بې دیني او کفر.
الحاق (alhāq) نر. م. سره یوځای کېدنه، نړون، ضمیمه کېدنه.
الحاقیه (alhāqyá) ښځ. م. ضمیمه، د کوم تعمیر یا ځمکې نوره برخه.
الزام (alzām) نر. م ۱) تور، تومت؛ ۲) پړه، ملامتیا.
الستي (alastí) ص. نب. ۱) له ازله، له اوله، له شروع څخه؛ ۲) ناځاپي، نابېره.
الستیکي (alastiki) ص. نب. ارتجاعي، انعطاف قبلوونکی.
السي (alási) ښځ. ح. د سونډو (کتان) تخم، چې تېل ځني باسي.
الش (alāš) نرم. بدلونه، معاوضه، الېش.
الشول (alašawə́l) مص. مت. بدلول، عوضول.
الغاء (alğā) ښځ. م. لغوه کېدنه، له منځه وړنه.
الغاء (alğā) ښځ. م. د بلغا او تلغاو سره په ترکیبي ډول د شور ماشور په ماناوو سره استعمالېږي.

الغاسه (algăsá) ښځ. م. ۱) د دوه‌ دي يو ټوټک، يوه ټوټه دوه‌دي؛ ۲) ص. نب. ۱) تلولی، وارخطا، پرېشانه؛ ۲) غمجن، خپه.

الغتان (alğatăn) ص. نر. م. ۱) ناارامه، شوخ؛ ۲) ځمځلناک، جهل کوونکی، هوډي، ضدي.

الغوتلغو (alğáw-talğáw) نر. م. ج. شور، ځوږ، شور ماشور، ګډوډي، بې نظمي، انارشي.

الغه (alğá) ښځ. م. کړی، حلقه، القه.

الفبا (alafbā) ښځ. م. د توري تورو مجموعه.

الفت (ulfát) نر. م ۱) مينه، محبت؛ ۲) خوی نيول، انس نيول؛ ۳) د پښتو ژبې شاعر چې بشپړ نوم يې «ګل پاچا الفت» دی.

القا (ilqā) ښځ. م. ۱) اچول، د چا ذهن ته د کومې موضوع رسونه؛ ۲) مننه.

القاب (alqāb) نر. ج. وګ. لقب.

القاح (ilqāh) ښځ. م. بلاربونه، حامله کونه، ورله ونه، ورله کونه.

الک (alák) نر. م. وګ. هلک.

الکترومېتر (iliktrómitar) نر. م. په برق لرونکو شيانو کې د برق د مقدار د ښکاره کولو آله.

الکترون (iliktrón) نر. م. د اتم دهستې د شاوخوا هغه خوځېدونکي ذره چې منفي چارج لري.

الکتريک (iliktrik) ص. نر. م. بربښنا، برق، د بربښنا، برقي.

الکول (alkól) نر. ج. يو ډول مايع ده، چې په طب کې کارېږي.

الکي ژبه (alkáyžaba) ښځ. م. وړه ژبه، ژبی.

الکيش (alkiš) ورکيش، سپې ورکيش کول.

الګ (alág) نر. م. شوکانی، يو ډول نرم کانی، چې لوښي ځنې جوړوي.

لګد (algád) نر. م. وګ. خوږ.

الګه (algá) ښځ. م. شنډه، اکره، وچه.

الم (alám) نر. م. ۱) رنځ، نول، غم؛ ۲) يو ډول بوټی دی، چې شنه هم خوړل کېږي، بوټی يې تراتېزک هم بولي او تخم يې الم او ووري بولي.

الماری (almārə́y) ښځ. م. ج. تونی، د لرګو يا اوسپنې نه جوړه محفظه.

الماس (almás) نر. م. يو قيمتي کانی چې له متبلور خالص کاربون نه جوړوي.

المپيا (olampiyā) ښځ. م. المپياد، په لرغوني يونان کې څلور کلن وخت و، چې د اولمپيک لوبې به په کې اجرا کېدې.

المپيک (olampík) نر. م. د المپيا لوبې، په لرغوني يونان کې هغه راز راز لوبې چې په هرو څلورو کلونو کې به يو ځل اجرا کېدې.

المسور (alamsūr) نر. م. ۱) بې صبري، حرص؛ ۲) شور ځوږ؛ ۳) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

المسوری (alamsūráy) ص. نر. م ۱) اروا ووری، وړ سترګی، حرص ناک؛ ۲) وران کاری، شرير.

المغلم (alamğalám) ص. نر. م. ۱) مکرجن، غولوونکی؛ ۲) نر. م. غولونه، تېر ايستنه.

النج (alánj) نر. م. يو ډول سپين ګل والا ونه ده.

النګه (alangá) ښځ. م. ۱) دېوال؛ ۲) مورچل، څوکی، سنګر.

الو (alū) نر. م. (ج. الوګان) کچالو، پټاټې.

الوا (alwā) ښځ. م. حلوا، وربښه، وېړی، اوبښه.

الوار (alwār) نر. ج. لرګي، چارتراش.

الواک (alwāk) نر. م. ليد، ديد، نظر، تيوري، نظريه، سترګلين.

الواکي (alwāki) نظرياتي، تيوريک.

الواکي ژبپوهنه (alwākižabpōhána) نظري ژبپوهنه، تيوريکي ژبپوهنه.

الوان (alwā́n) نر.م. ۱) دلون جمع، رنګ، ډول، رقم؛ ۲) یو ډول سور رنګه توکر دی.

الواني (alwānī́) ص.نب. سوررنګی، سوربخون.

الوبل (alūbál) ص. نر. م. ځلاند، ځلېدونکی، پرکېدونکی، چرکېدونکی.

الوتاند (alwatánd) نر.م. پیلوټ.

الوتکه (alūtaká) ښځ. م. طیاره، هوایي جهاز.

الوتل (alwatál) مص.ل ۱) ورتل، په هوا ګرځېدل؛ ۲) د چلېدو پیل؛ ۳) د رنګ تتېدل؛ ٤) په زور او قوت له یوه شي د یوې توټې بېلېدل.

الوتونکی (alutūnkáy) فا.نر.م. په هوا کېدونکی په هواکې تلونکی، الوتونی.

الول (alwál) ق. ۱) ناڅاپه؛ ۲) په زور سره.

الوول (alūwál) ص. نب. ول ول، تاوراتاو، غوټې غوټې، پېچ پېچ، ګونجې ګونجې.

الومل (alomál) ص. نر. ۱) خورین، پوخ، ډېر پوخ، ښه پوخ؛ ۲) نرم، پوست.

الوهیت (ulūhyát) نر.م. خدایي، څښتنوالی، الهي مقام، خدای والی.

الوی(۱) (alwū́y) نر.م. ۱) د جوارو توکه او د غنمو وږي، چې په اور پاخه شي؛ ۲) ډاډه، وریت.

الوی(۲) (alwáy) ص. نر. م. سرابښ، اروا وږی، وږ سترګی، سترووږی، حریص.

الوی (alawáy) ۱) د ندا توری چې د عاطفي حالاتو په وخت له خولې راوځي؛ ۲) ښځ. م. یوه خړه مرغۍ ده، چې اوږده لکۍ او تېز آواز لري.

الوی کول (aloykawál) مص. مت. و ګ. الویل.

الویل (aloyál) مص. مت. الوی کول، ډاډه کول، وریتول؛ ۲) الېیل، تورول، په اور کړول.

الوېزان (alwezā́n) ص. نر. م. هک پک، وارخطا، سرګردان، اړند کړند، ترهور، پرېشانه.

الوېښ (alwéṣ̌) نر.م. وږمه، نری باد، شمال.

اله(۱) (alá) اد. د اداتو له جملې څخه دی او پر بېره باندې د تاکید پروخت استعمالېږي.

اله(۲) (ıla, alá) څښتن، معبود، خدای.

الها (ılhā́) ښځ. م. تلوسه، هیله، آرزو، امید.

الهاکي (alhā́ki) ښځ. ج. ښېراوې، ښېرا، ښېرې، بده دعا.

الهام (ılhā́m) نر.م. په زړه کې نوې غیبي اندېښنه پېداکېدل، په زړه کې اچول.

اله بله (alabalá) ښځ. م. ۱) زاري، غوښتنه؛ ۲) چیغې، نارې سورې، غوغا، کوکه.

اله ځیک (alacík) نر.م. هغه ځای، چې واوره یې ویلې شوې وي.

اله داد (aladā́d) نر.م. و ګ. الا داد.

اله ګوله (alagūlá) ښځ. م. ۱) ګډوډي، بې نظمي، ګړبړ؛ ۲) ګڼه ګوڼه، ازدحام.

الهنګ (alháng) نر.م. ویر، غم، ژړا او فریاد.

الهي (ılāhí) ۱) د ندا حالت. ای خدایه! ای څښتنه! ؛ ص. نر. دخدای(ج) له خوا.

الهیات (Ilahyā́t) نر.ج. هغه علم، چې د خدای(ج) په اړه کې بحث کوي.

الی (aláy) اد. د ندا توری، چې د اریانتیا په وخت کې ویل کېږي - الی، دا دې څه وکړه!.

الۍ (aláy) ښځ. م. سربانډه، سربانه، چرمینه، هغه پړی چې له خرمنې، وږیو، مزري او کولمو څخه جوړېږي.

الیاف (alyā́f) نر.ج. نسج، سپنسي، د پوستو او نباتاتو د ډندر سپنسي او تارونه.

الي ځلي (alejále) ښځ. ج. هڅه، کوښښ.

الیش (alíš) نر.م.ج. و ګ. الش.

الیکین (alíkyn) نر.م. اریکین، لیکین، لاټېن.

الیېل (aleyál) مص. مت. ۱) الویىل، الوېول؛ ۲) کباېول، تورول (لکه د لاندې پسه).

امارت (ımārát) نر.م. امیري، مشري؛ حکومت، اقتدار.

اماله (ımāla) ښځ. م. ترسه، داسې طبي آله ده، چې پڅانسداد کې استعمالېږي.

امام (ımām) نر.م ۱) پېشوا، مذهبي لارښوونکی؛ ۲) د جوماتو ملا؛ ۳) مخکې، ترمخه.

امامت (ımāmát) نر.م. ۱) لارښوونه، پېشوايي؛ ۲) لمونځ ورکونه.

امان (amā́n) نر.م. پناه، ژغورنه، ساتنه، ايمني.

امانت (amānát) نر.م. امین والی، د چا د یو شي یا پیسو سمه ساتنه.

امانتکاری (amānatkā́ray) ص. نر.م. امانت گر، امانت کار.

امانی (amānáy) ښځ. م. د اعلیحضرت امیر امان الله خان د دورې سکه.

اماني (amā́ni) ص. نب. ۱) تښول، پوره، بشپړ؛ ۲) پټ، خونډي؛ ۳) مزدوري، کچه مزدوري.

امبا (amabā́) ښځ. م. د مېږو او وزو اواز.

امبار (ambā́r) نر.م. ۱) کوټه، توپی، ډېری، زېرمه، گودام؛ ۲) سره، پارو، کود.

امبارکښ (ambārkáṣ) ص. نر.م. سره چلوونکی، پارو وړونکی.

امبالی (ambāláy) ښځ. م. ۱) ډولۍ، پالکی، کجاوه (د فیل)؛ ۲) اوډنه، سرپه سر ایښوونه.

امبرلوبه (ambárloba) ښځ. م. یو ډول لوبه ده.

امبریالوجي (ambryā́loji) ښځ. م. د جنین پېژندنې علم.

امبور (ambū́r) نر.م. انبور، د مېخو او... د نیولو او راکښلو لپاره دوه غاښیزه او سپنیزه آله ده.

امبولانس (ambolā́ns) نر.م. د روغتونونو یو ډول مخصوص موټر.

امپراطور (amprātū́r) نر.م ۱) امپراتور، د لرغوني روم د سردارانو لقب؛ ۲) نن ورځ ستر او مقتدرو پاچاهانو ته امپراتور وايي.

امپراطوري (amprattū́ri) ښځ. م. پر هغه هېواد اطلاقېږي چې د مساحې پراخوالی، د وگړو او قدرت زیاتوالی، د یوه قوم-قبیلې تسلط پر نورو قومونو.

امپریالیزم (amparyā́lizm) نر.م. د سرمایه دارۍ (کاپیټالیزم) د سیستم لوړه او وروستۍ مرحله چې زیار ایستونکي په کې استثمارېږي.

امپول (ampól) نر.م. هغه ووړ ښیښیي بوتل، چې اوبه یا دوا په کې وي.

اُمت (ū(m)mát) نر.م. دیوه پیغمبر پیروان، د خلکو یوه ډله، جماعت.

امتحان (ımtıhā́n) نر.م. ازموینه، ازمایښت، ازمېښت، تجربه.

امتحاني (ımtıhā́ni) ص. نب. د ازموینې، د ازمېښت، تجربوي، تجربې.

امتداد (ımtıdā́d) نر.م. اوږدوالی، غځېدنه، اوږدېدنه.

امتناع (ımtınā́ʕ) ښځ. م. منع کونه، گرځونه.

امتنان (ımtınā́n) نر.م. مننه، خوښي.

امته (amtá) ښځ. م. هیله، امید، آرزو، تمه.

امتیاز (ımtıyā́z) نر.م. ۱) توپیر، بېلوالی؛ ۲) ښه والی، لوړوالی؛ ۳) هغه حق یا اجازه چې د دولت له خوا د ورځپاڼو، مجلو او... ته ورکول کېږي.

امتیازي (ımtıyā́zi) ص. نب. توپیري، توپیریز.

امحا (ımhā́) ښځ. م. محوه کونه، له منځه وړنه.

امداد (imdā́d) نر.م. مرسته، بسپنه، لاس نيوى.

امر (amár) نر.م. ۱) حکم، فرمان، ويل؛ ۲) په گرامر کې د فعل هغه بڼه ده، چې د يو کار په اجرا کولو د حکم مانا افاده کوي.

امراض (amrā́z) نر.ج. و گ. مرض.

امرسه (amrasá) ښځ.م. يو ډول خوږه ده، چې له اوړو، غوړيو او شربت څخه جوړيږي.

امرل (amrál) نر.م. مرل، چاڼول، ټاکل، غوره کول.

امرلاندې (amarlāndé) نر.م. مادون، تر لاس لاندې، د امر لاندې.

امرله (amrlá) ښځ.م. انتخابوله، چاڼوله، ټاکله.

امزولى (amzólay) نر.م. په عمر کې سره برابر، د يوه عمر، هم عمره، همزولى.

امسا (amsā́) ښځ.م. بينت، لکړه، د لاس لرگى.

امساک (imsā́k) نر.م ۱) ممسک توب، سختي، سپيتانه؛ ۲) نيونه، بندونه.

امست (amíst) نر.م. پهنه، پهرنه، پهودنه.

امستل(۱) (amistál) مص. مت. پهيل، پهودل، پيرل، څه شى په سپنسي يا تار پهيل.

امستل(۲) (amustál) مص. مت. بېلول، جلا کول، جدا کول، گوښې کول، له يو بلنه ليرې کول.

امضا (imzā́) ښځ.م. لاسليک، دستخط.

امغانه (amğāná) ښځ.م. د ورون د پورتنۍ اخري برخې او تناسلي آلې تر منځ ځاى، مغبنې ناحيه.

امغلن (amğalán) ص. نر.م. ۱) اوم، کچه، نيم پوخ، امغدن؛ ۲) بې وخته، مخکې له وخته.

امکان (imkā́n) نر.م. ۱) د کېدو وړ، کېدونکى؛ ۲) فل. د کوم شي وجود يا عدم چې ضروري نه وي.

امکورى (amkóray) نر.م. د ښهروونکي ژوي بچى، د داړونکي حيوان کوچنى بچى.

امکى (am(a)káy) ښځ.م. ترور، د پلار خور، عمه

امل (amál) نر.م. ۱) وجه، کبله، بابته..

املا (imlá) ښځ.م. ۱) د کښل؛ ۲) ليک دود، د کليمو د ليکلو قواعد.

املاک (amlā́k) نر.م. شتمني، ملکيت، جايداد.

املايي (imlāyí) ص. نب. د املا، د ليک دود.

املوټ (amlū́ṭ) نر.م. يو ډول لوبه ده.

املي (amalí) ص. نر.م. معتاد، اخته.

امليل (amléyal) مصن. مت. پټول.

امن (ámn) نر.م ۱) ساتنه، پناه، ۲) سوله، امنيت، کراري، آرامي.

امنا (amanā́) ښځ.م. ۱) منل، تسليم، قبلونه، تاېبدونه، ۲) اد. د تعجب او عجز ښکاره کولو په وخت کې ويل کېږي - امنا ده درته.

امنته (amanṭá) ښځ.م. گردله، تر برف، هغه واوره چې باران ورسره وي.

امنکوټ (amankóṭ) نر.م. نيمره، امنځى.

امنيت (amniyát) نر.م: امنه، سوله، آرامي.

امنيتي (amniyatí) ص. نب. سوله ييز، دارامۍ، د کرارۍ، د امنيت اړوند.

امنيه (amniyá) ښځ.م. هغه قوه (پوليس، ژاندارم) چې د دولت له خوا د ښاري امن دنده لري.

اموخت (am(ū,o)xt) نر.م. ج. ۱) روږد، خوى نيونه، عادت نيونه (له چا سره)؛ ۲) مينه، انس.

اموخته (amū(o)xtá) ص. نب. روږدي، عادت شوى، معتاد، خوى نيولى، بلد، روږدي.

امه (amá) ښځ.م. هيله، اسره، اميد، تمه، آرزو.

امي (amí) ص. نب. نالوستى، بې تعليمه.

اميانى (amyan áy) ښځ.م. ميانى، هميانۍ، کڅۍ، د پيسو کڅوړه.

امیب (amíb) نر.م. ذره بیني ژوی دی چې د انسان په کولمو کې تولیدیږي او د اسهال سبب کیږي.

امید (umáyd) نر.م. و گ. امه.

امیدواره (umaydwārá) ښځ. م. ۱) امیدواره، حامله ښځه؛ ۲) ص. نب. م. ج. هیله من، هیله منه، په تمه، په امید.

امیدواري (umaydwārí) ښځ. م. هیله، امید، اسره، توقع.

امیده (amidá) نر.م. په نامه سره شریک، دوه کسه چې نومونه یې یو شی وي، په یوه نوم.

امیر (amír) ص. نر. م ۱) مشر؛ ۲) مالدار، شتمن ۳) حکم چلوونکی، سردار، مالک.

امیرالبحر (amirulbahár) نر.م. د بحري چارو مشر، دبحري نظامي چارو متصدي.

امیرالمؤمنین (amirūlmominín) نر.م. د مؤمنانو امیر، د راشده خلفاوو لقب.

امیرانه (amirāná) ق. ۱) د امیر په څېر؛ ۲) له امیر سره وړ، څه چې له امیر سره ښایي.

امیربازي (amirbāzí) ښځ. م. د هلکانو یو ډول لوبه ده.

امیري (amirí) ښځ. م. مشري، پاسوالي، واکمني.

امېغ (améğ) ص. نر.م. گډ، گډوډ، خچن، ناولی، ککړ.

امېل (amél) نر.م. هار، اوږده غاړکۍ، اوږده اوږې، په تار پېیل شوي گلان.

امین (amín) ص. نر.م. ۱) ریښتینی، سپېڅلی، صادق، امانت ساتونکی؛ ۲) نر.م. ۱) منته، قبلونه؛ ۲) پرېکړه.

ان (ān) اد. ۱) تر، پورې، حتی، بېخي؛ ۲) ور. په پښتو کې د نرینه نومونو د جمعې وروستاړی دی؛ لکه: اوبښ – اوښان.

انا (anā́) ښځ. م. ۱) نیا، د پلار مور، د مور مور؛ ۲) زوړ، بوډۍ ښځې ته د درناوي په دود انا وايي.

اناټومي (anāṭúmi) ښځ. م. د بدن د غړو د تشریح پوهنه.

اناټېټۍ (anāteṭáy) ښځ. م. ج. ړوند چرگ، ړنده خره؛ یو ډول لوبه ده.

انار دانه (anārdā́na) ښځ. م. ۱) هغه دانه، چې د انار په منځ کې وي؛ ۲) د انار وچې شوې دانې، تروسوي.

انار رنگی (anārrangáy) ص. نر.م. اناري، سور، ښکلی، ښایسته.

انارشي (anā́rši) ص. ښځ. م. گډوډي، بې نظمي، هرج ومرج، لگه درگه.

انارگوسی (anārgúsay) نر.م. دانار ونه یا دانه.

اناگۍ (anāgáy) ښځ. م. ج. ۱) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده؛ ۲) یو ډول خړ رنگه چینجی؛ ۳) د انا د کلیمې تصغیري شکل دی.

انانس (anáwns) خبرونه، اعلانونه، خپرونه.

انانگه (anāngá) ښځ. م. ۱) باړخو، غمبوری، اننگی رخسار؛ ۲) نانڼکه، یو راز غرنی بوټی دی، چې مېوه یې الوبالو ته ورته ده.

اناوالی (anāwā́lay) نر.م. ۱) اناتوب؛ ۲) ځان د کور انا انا کول (مشره مشره کول).

انايي (anā́yi) ص. نب. بې عقله، بېحیا، لډر.

انبان (anbā́n) نر.م. لوړ خیږ، اوږد.

انبساط (inbisā́t) نر.م. ارتوالی، خلاصوالی، پراخوالی، توله ارخیزه غځېدنه.

انبول (anból) نر.م. ویر، ماتم؛ ساندې، ژړا.

انتان (antā́n) نر.م. طب. هغه تبې چې پارسوب او زوه (نو) ولري.

انتباه (ıntıbā́h) ښځ. م. ۱) خبرېدنه، پوهېدنه؛ ۲) پند اخيستنه، عبرت اخيستل.

انتحار (ıntıhā́r) نر.م. ځان وژنه.

انتحال (ıntıhā́l) نر.م. ادبي غلا، پردی شعر په خپل نامه تېرول.

انتخاب (ıntıxā́b) نر.م. ټاکنه، خوښونه، غوره کونه، چاڼونه.

انتخابات (ıntıxābā́t) ج. نر ۱) د انتخاب جمع؛ ۲) رايې ورکونه، د رايو اخيستنه.

انتخاباتي (ıntıxābā́tī) ص. نب. د انتخاباتو، په انتخاباتو مربوط – انتخاباتي مبارزه او...

انتخابول (ıntıxābawā́l) مص. مت. ټاکل، خوښول، غوره کول.

انتخابي (ıntıxā́bi) ص. نب. ۱) ټاکل شوی، غوره شوی؛ ۲) غوره، ښه.

انتخابېدل (ıntıxābedā́l) مص. ل. ټاکل کېدل، غوره کېدل.

انتر (antár) نر.م. انترمنتر، د مداريانو مخصوص الفاظ دي.

انترا (antrā́) ښځ. م. ج. ۱) شپه، تيپ کړی او بند؛ ۲) مو. انتره، له کسر نه وروسته برخه.

انتروپالوجي (antropālogī́) ښځ.م. بشر پېژندنه، وګړ پېژندنه.

انتروشی (antróšay) نر.م. پرنجی، پرنچکی، پرچل، انتروسی، انټوسی، پرشی.

انتساب (ıntısā́b) نر.م ۱) اړيکه، رابطه، خپلوي؛ ۲) نسب، شجره، ۳) سريزه؛ ٤) په رياضي کې د نسبت ټاکل.

انتشار (ıntıšā́r) نر.م. و ګ. خپرونه.

انتصاب (ıntısā́b) نر.م. ټاکنه، منصوبونه، پر کوم کار باندې د چا درونه، د انتخاب ضد.

انتصابي (ıntısā́bi) ص. نب. ټاکل شوی، درول شوی، منصوب شوی.

انتصار (ıntısā́r) نر.م. بري، کاميابي، بري تر لاسه کول، بريالیتوب ته رسېدنه.

انتظار (ıntızā́r) نر.م ۱) لاره کتل، سترګې غړول؛ ۲) هيله، اميد، توقع.

انتظار ايستل (ıntızārıstál) مص. ل. لاره کتل، سترګې غړول، لاره څارل.

انتظارخونه (ıntızārxuná) ښځ. م. د انتظار ايستلو کوټه، د ملاقات لپاره د انتظار کوټه.

انتظام (ıntızā́m) نر.م. ۱) نظم، سمون، ترتيب، اودنه؛ ۲) په تارکې د مرغلرو پېودنه.

انتفاع (ıntıfā́ʕ) ښځ. م. ګټه، سود، فايده.

انتفاعي (ıntıfāʕí) ص. ښځ. م. ګټه کوونکی، نفعه کوونکی، د ګټې پر اساس.

انتقاد (ıntıqā́d) نر.م. ۱) کره کتنه؛ ۲) ګوته نيونه؛ ۳) د کوم شعر د عيب ښکاره کونه.

انتقال (ıntıqā́l) نر.م. ۱) لېږدېدنه، کډه کونه؛ ۲) لېږدونه، وړنه؛ ۳) اندلېږدونه.

انتقالول (ıntıqālawā́l) مص. مت. ۱) لېږدول، کوچول؛ ۲) وړل.

انتقالي (ıntıqā́li) ص.نب. خوځېدونکی او لېږدېدونکی.

انتقام (ıntıqā́m) نر.م. غچ، کسات، بدل، بدله.

انتها (ıntıhā́) ښځ. م. پای، آخر، اخير، وروسته.

انتهايي (ıntıhāyí) ص. نب. وروستی، آخري.

انټر (anṭár) نر.م. چابک، تېز، اوچت، مټی.

انټن (anṭán) نر.م. د راډيو او ټلويزيون د الکترو مګنټيک څپو د پيا ور تيا لپاره سيم يا سيخ.

انټوسي (anṭósay) نر.م. ترينجی، پرنجی، ترنچی.

انټومولوجي (anṭomólojī) ښځ. م. د زولوجی هغه څانګه چې د حشراتو څېړنه کوي.

انټي بيوټيک (ʔntibyótik) يو لړ داروګان دي چې د باکترياوو نه د راوړلاړو شوريو ناروغيو د علاج لپاره استعمالېږي.

انټيک (antík) نر.م. ج. زوړ، تاريخي، لرغوني، پخواني.

انجام (anjám) نر.م. ج. ۱) پای، آخر؛ ۲) بشپړ، اجرا، پوره، ترسره؛ ۳) نتيجه.

انجروت (anjarút) نر.م.ج. کنډ، زرکنډ، کنډوره، کنډوری، هغه سپينه سرېښناکه ماده ده چې له ونې څخه راوځي.

انجينري (ʔnjinarí) ښځ.م. ۱) د ماشينونو د طرح کولو فن؛ ۲) هغه پوهنه، چې د څمکې له غير عضوي موادو، قدرت او انرژي له منابعو، فزيکي قواوو او ... سره سروکار لري.

انجړ (anjáṛ) نر.م. سرورکي ماشوره، د سپنسيو هغه کلاوه، چې سر يې ورک او جړه وي.

انجړبنجړ (anjáṛ-banjáṛ) ص. نر.م.ج. ګډوډ، خراب تراب، پريشان.

انجکه (anjaká) ښځ.م. (ج. انجکې) ۱) سوړ اسوېلی، سره ساه،،

انجماد (ʔnjimád) نر.م. کنګل، يخي؛ افسردګي.

انجمن (anjumán) نر.م. ټولنه، غونډه، ټولی، موسسه.

انجن (ʔnján) نر.م. ميخانيکي اوزار او اسباب، ماشين باب.

انجنير (ʔnjiniár) نر.م (ج. انجنيران) د انجنيري متخصص، و.ګ. انجنيري.

انځرګل (ʔnźargwál) نر.م. ۱) د انځر د ونې ګل؛ ۲) هغه څوک چې د ډېر لږ ليدل کېږي.

انځکی (anźakáy) نر.م. (ج. انځکي) د ناروغ فرياد، زګېروی، زوېرګي.

انځور (anźúr) نر.م. رسم، کښيده، نقش، نښان، نمونه، علامه.

انځوراند (anźuránd) انځورګر، نقاش.

انځور څېره (anźorcéra) کښيده، تصوير.

انځورګر (anźurgár) نر.م. (ښځ. انځورګره) نقاش، نقشګر، کښېده کوونکی.

انځورګري (anźurgári) کښيده کاري، نګارګري.

انځورليک (anźurlík) جدول، ګراف دياګرام.

انځوروال (anźurwál) تصوير ګرا.

انځورول (anźurawál) مص. مت. انځور جوړول، نقش کول، کښېده کول.

انځوريز (anźuríz) نګاره يي، کښيده يي.

انځۍ (ʔncáy) ښځ. م. ج. سنۍ، هغه ورين تارونه چې پړې او کمپلې ترې جوړېږي.

انحراف (ʔnhiráf) نر.م. ۱) کږېدنه، کوږوالی؛ ۲) اوښتنه، ګرځېدنه؛ ۳) لاره بدلونه.

انحرافي (ʔnhiráfi) ص. نب. ۱) اوښتونکی، اړوونکی؛ ۲) کږېدونکی، بدلېدونکی.

انحصار (ʔnhisár) نر.م ۱) محدوديت، په تنګسه کې راتلل؛ ۲) د کوم کسب، صنعت، توليد او خرڅلاو کنټرول د يوه «نماينده» يا واحد شرکت، دولت، يا څو شرکتونو په وسيله.

انحصارات (ʔn hi sárát) نر.ج. د انحصار جمع، هغه اداره او تشکيل، چې په انحصار پوري د اړوندو چارو څارنه کوي.

انحطاط (ʔnhitát) نر.م. ۱) لوېدنه، راټيټېدنه؛ ۲) رکود، تروټه؛ ۳) ګډوډي، بې نظمي؛ ۴) ړنګېدنه، له منځه تلنه، تجزيه.

انحلال (ʔnhilál) نر.م. ۱) حل کېدنه، له منځه تلنه، زوال؛ ۲) ک. د کوم شي تجزيه او حلېدل په بل شي کې.

اند (and) نر.م. ۱) اندېښنه، فکر، خیال، گومان؛ ۲) د وخت یوه اندازه، د ژوند یوه دوره چې پنځو سوو کالو ته ورسېږي.

انداخت (andā́xt) نر.م. ۱) اور، دله ییزې دزې؛ ۲) فز. هغه مبحث چې د نښې د ویشتلو اندازه او واټن تاکي.

اندازه (andāzá) ښځ. م. ۱) کچه، پیمانه، میچ، تول، ناپ، ۲) قیاس، حد، خیال، گومان.

اندازه کول (andāzakawə́l) مص. مت. ۱) تلل، میچول، ناپول؛ ۲) قیاسول.

اندام (andā́m) نر.م. دبدن یو غړی یا برخه.

اندامور (andāmawə́r) ص. نر.م. ج. قوي، پند، شلند، هغه څوک چې قوي اندام او غړي لري.

اند پوهه (andpohá) ایډیالوجي، ایډیولوژي.

اند پوهیز (andpohíz) ایډیالوجیکي، هغه څه چې پر ایډیالوژۍ اړه لري.

اندراج (indrā́j) نرم.ج. ۱) لیکنه، ثبتونه، درجونه ۲) هغه کتاب، چې نومونه په کې لیکل کېږي.

اندرپایه (anarpā́ya) ښځ. م. و گ. زینه.

اندرتل (andartə́l) په اومه تارگنډل، خام کوک ورکول، مجازاً پټول.

اندرتي (andárti) ښځ. م. ج. پټي، تړلي، بندي.

اندرغپ (andarğáp) ص.نر.م. ورک، بې درکه، پټ، ناڅرگند.

اندرکاغی (andarkāğóy) ښځ. م. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

اندرکه (andárka) ښځ. م. (ج. اندرکې) گنجی، نیم تنه جاکټ، گنډی، سدری.

اندرور (indrór) ښځ. م. د مېږه خور، ننداور.

اندرول (andrawə́l) نر. مت. خام کوک ورکول، اندرتل، لوادره، خام ټک.

اندرېيل (andreyál) مص. مت. مینځل، پرېولل، کنگالول، وینځل، اوبه پرې تېرول.

انډړ (andə́ṛ) نر.م.ج. ۱) یو ډول وابښه؛ ۲) ژېړ بخنه مرغۍ دی؛ ۳) د یو ښتنې تېر نوم دی.

اندغړن (andğaṛán) نر.م. هرهغه ځاروی، چې پوره خصي شوی نه وي، بورد ک.

اندل (andál) نر.م. فکر کول، تفکر.

اندلیک (andlík) ایډیاگرام، چینی لیک.

اندنه (andána) ښځ. م. جاجنه، تفکر.

اندواره (andwārá) ښځ. م ۱) اندازه، میچ؛ ۲) قیاس، اټکل.

انددود (anddód) اند توگه، د فکر طرز، طرز تفکر.

اندوړ (andwáṛ) نر. م. د فکر وړ، قابل تفکر.

اندو کندو (andūkandū́) ص.نب. تند، پرسېدلی، ددبد، ادو بدو.

اندولي (andúli) ښځ. م. ج. ۱) د یوه نر ژوي د مستۍ هغه حالت چې د ښځینه جنس سره د یو ځای کېدو په وخت کې ورته پیدا کېږي؛ ۲) اینډ غر، وندغری.

اندووند (andúwānd) نر.م. فکر و خیال.

انده (andá) ښځ.م. مفکوره، تفکر.

اندیال (andyā́l) اندیالی، اندي، متفکر، د فکر څښتن.

اندېر (andér) نر. م. ۱) تیاره؛ ۲) ظلم، تېری؛ ۳) غم، کړاو؛ ٤) بدبختي؛ ٥) گراني.

اندېری (anderā́y) ښځ. م. ج. گڼه گونه.

اندیز (andíz) مفکوروي، فکري.

اندېښمن (andeṣmán) ص. نر. م. ج. غمجن، غمځپلی، غم لرلی.

اندېښنه (andeṣná) ښځ. م. (ج. اندېښنې) فکر، غم، نول، تشویش، وېره، خطره.

انډ (anḍ) نر.م. ۱) هند، بلوری، تیق؛ ۲) مردکی.
انډخور (anḍxór) نر.م. ۱) خوړلن، ایره خول، په مره اوړ پوخ شوی؛ ۲) داورشرگندېدل.
انډر (anḍúr) ص.نر.م. ۱) مست شاروي چې خصي شوی نه وي، خوټو، مینده، انده؛ ۲) مست او شهوتي سړی.
انډرکی (anḍárkay) نر.م. اړومی، اړومی.
انډره (anḍára) ښځ.م. (ج. انډرې) لوبه کولمه.
انډس (anḍós) نر.م. اندوس، و گ. اباسین.
انډک (anḍák) نر.م. ۱) اړخ؛ ۲) کوناتی؛ ۳) ناز او نخره، کنج، مکیز، نخرې؛ ٤) غرور.
انډه کان (anḍakán) نر.م. د ژمي د دوو شپېلو ترمنځ وخت چې سخت باد لري او ونې شاربې.
انډک سونډک (anḍák sonḍák) نر.م. سونډک مونډک، د حمل باد، هغه سېلۍ چې د ژمي په پای کې الوځي او ونې ډډوي.
انډل (anḍ(a,á)l) نر.م. ۱) اینډل، هنډل، هغه فلزي میله ده، چې یو سر یې د موټر په موټورکې او بل سر یې په لاسونو سره تاوېږي؛ ۲) د بایسکل د مخنی خوا.
انډو (anḍú) ښځ.م. د پمبې، پخنتې، کربوسکې نارسېدلی غوزه.
انډوخر (anḍoxár) نر.م. ۱) لتپیر، خرمستې؛ ۲) چیغې، سورې، شور، ځوږ.
انډول¹ (anḍól) نر.م. اینډول، اونګ، اوکلې، بغرې.
انډول² (anḍwál) نر.م. ۱) تول، سمون، برابری، برابر؛ ۲) په شک کې لوېدل.
انډولتیا (anḍwaltyá) ښځ.م. توله، برابری.
انډولی (anḍolúy) ښځ.م. ج. و گ. ډولی.
انډه (anḍú) ښځ.م. (ج. انډې) لوبه، لاس سره اچول (ساتېرې) شیطانې (شوخې).

انډۍ (anḍáy) ښځ.م. ۱) ښورروا، زیمنه، زومنه؛ ۲) د ښورروا پخولو لوښې یا کټوه.
انډی (anḍáy) نر.م. ۱) غوندی، د اوبو یا خړه د باربوړه خوا؛ ۲) ښنگ، ډډه، اړخ.
انډیاري (anḍyári) نر.م.ج. د پنډۍ غوښه.
انډېری (anḍéray) نر.م. ۱) پوزی، له میزرو څخه جوړ شوی فرش، چې غله په کې پړدې، پرېړی.
انډېری (anḍeráy) ښځ.م.ج. گنه گونه، گڼ خلک، غونډه.
انډی انډی (anḍáyanḍáy) ص.نر. توټې توټې، اندام اندام؛ ۲) د بې زیات ستومانه کېدل.
انډیکاتور (anḍikātór) نر.م. ۱) د واردې او صادرې کتاب؛ ۲) نماینده، شاخص، اندازه، مقیاس؛ ۳) فشارسنج.
انډیوال (anḍiwā́l) نر.م. ملگری، مل، شریک، د خوراک ښنباک ملگری.
انرژي (in(i,á)ržī) ښځ.م. ۱) سیک، توان، قوت؛ ۲) د کارکولو استعداد (ظرفیت)؛ ۳) د حرکت د مقیاس واحد.
انرکه (anarká) ښځ.م. مانۍ، قصر.
انزال (inzā́l) نر.م. ۱) کښته راتلنه، کښته راوړنه؛ ۲) مني خارجېدنه.
انزکی (anzákay) نر.م. شوخ هلک.
انزوا (inziwā́) ښځ.م. ۱) گوښه والی، یوازیوالی، یوازیتوب؛ ۲) ښله کېدل.
انس (ins) نر.م. انسان، بشر، بنیادم.
انس (uns) نر.م. خوی نیول، عادت کول، علاقه.
انسان (insā́n) نر.م. ۱) سړی، بنیادم، بشر.
انسان پرست (insānparást) ص.نر.م. څوک چې له انسان سره مینه لري، انسان پال، هیومنیست.

انسانیت (insāniyát) نر. م. سړیتوب، ښه خوی، ښه عادت، ښه چلند.

انسایکلوپیډیا (insāyklopiḍiyā́) ښځ. م. دایرة المعارف، د عمومي معلوماتو مجموعه.

انسجام (insijā́m) نر. م. برابري، نظم، سمون.

انسداد (insidā́d) نر. م. ج. بندېدنه، تړل کېدنه، بندېز، ممنوعیت.

انسلاک (insilā́k) نر. م. په مزي پېینه، د خلکو په ډله یا جماعت ورګډېدل.

انشا (inšā́) ښځ. م ۱) پیل کول، پیدا کول (خلقول) ۲) لیک، عبارت، لیکنه، مضمون؛ ٤) په لغت کې ایجاد، نوي شي او اختراع ته وایي.

انشعاب (inši'ā́b) نر. م. څانګه څانګه کېدل، بېلېدل، دلې دلې کېدل.

انشقاق (inšiqā́q) نر. م. ماتېدل، سوري کېدل، په برخو جلا جلا کېدل، تیت او پرک کېدل.

انصاف (insā́f) نر. م. نیاو، عدل، برابري، عدالت

انضباط (inzibā́t) نر. م. اوشین، پېودنه، نظم او ترتیب، دسپلین.

انطباق (intibā́q) نر. م. برابروالی، سمون.

انعام (in'ā́m) نر. م. بخشش ورکول، تحفه، ورکړه.

انعدام (in'idā́m) نر. م. پناه کېدنه، ور کېدنه، مړ کېدنه، له منځه تلنه، پوپنا کېدنه.

انعکاس (in'ikā́s) نر. م. اوښتنه، نسکورېدنه، پرمخ کېدنه، اپوټه کېدنه.

انغسه (anǧása) ښځ. م. ۱) کوچنۍ خوره دودۍ، کولچه؛ ۲) رونځۍ، ګونځۍ، سراغه

انفاذ (infā́z) نر. م. روانونه، بهونه، جاري کونه، چلونه، د حکم او فرمان اجرا کول.

انفجار (infijā́r) نر. م. ۱) چاودنه، چاودېدنه؛ ۲) الوتنه، بهېدنه.

انفرادي (infirādí) ص. نب. ګوښې، یوازې، ځانله، فردي، ځانته، ځانله ځانله.

انفصال (infisā́l) نر. م. ۱) بېلتون، شلېدنه، بېلېدنه؛ ۲) فیصله، د خبرې خلاصی.

انفعال (infi'ā́l) نر. م. ۱) شرمېدنه، خجلت، ملامتیا، خپېدنه؛ ۲) د کوم شي اغېز منل.

انفکاک (infikā́k) نر. م. جلا کېدنه، بېلېدنه، جدایي، بېلونه، ایسته کېدنه، شړنه.

انفلاسیون (infilāsyū́n) نر. م. پولي تورم، تورم، د قیمت په عمومي سطح کې اوچتوالی.

انفلاق (infilā́q) نر. م. چاودنه.

انفلاقي (infilāqí) ص. نب. چاودېدونکی، د چاودنې وړ.

انفلوینزا (infloyanzā́) ښځ. م. والګی، بادوونی، ګریپ، زکام.

انقباض (inqibā́z) نر. م. راټولېدنه، غنجېدنه، کلکېدنه، تینګېدنه.

انقسام (inqisā́m) نر. م. وېش، وېشنه، برخې برخې کونه، وندې وندې، تقسیمونه.

انقلاب (inqilā́b) نر. م. ۱) اوښتنه، اوړېدنه، بدلون، بدلېدنه، اوښتون؛ ۲) بنیادي بدلون.

انقلابي (inqilābí) ص. م. انقلاب غوښتونکی، انقلاب راوړونکی.

انک (anák) نر. م. هنک، ریشخند، ملنډې، نخول، ښېشارې، وشتې، توکې، خندا.

انک وهل (anakwahál) مص. مت. هنک وهل، په چا پورې توکې کول، د چا رشخندول.

انکار (inkā́r) نر. م. خبره نه منل، ځان غړول.

انکسار (inkisā́r) نر. م. ماتېدل، عاجزي، ماتوالی.

انکشاف (inkišā́f) نر. م. ۱) پرمختیا، پرمختګ ۲) پرانیستل کېدل، څرګندېدل.

انکشافي (inkıšāfí) ص. نب. ۱) پرمختیایي، پرمختګي؛ ۲) د پلټنې، د جاسوسی.

انکو (anakó) ښځ. م. نیا، انا، د پلار یا د مور مور.

انکور (ankór) نر.م. ګونګوسه، انګازه، راز.

انکی (inkáy) نر.م. و ګ. اینکي.

انګا (angā́) ښځ. م. ۱) د نوي پیدا شوي ماشوم ژړا؛ ۲) د خره آواز.

انګار (angā́r) نر.م. سرې سکروټې، د اور سکروټې، سور اور

انګازه (angāzá) ښځ.م. (ج. انګازې) ۱) آوازه؛ ۲) پرغ انعکاس.

انګبین (angabín) نر.ج. ګبین شات، عسل.

انګړ (angáṛ) نر.م. ۱) غولی، حویلی؛ ۲) د پټي د ساتنې اغزي، د غنو او اغزیو ویره (دیوال).

انګړاتي (angṛātí) ښځ.م. پټپټانی، پوټپوټانکه، د کوچنیانو یو دول لوبه ده.

انګړی (angaṛáy) ښځ.م ۱) ناکه، د اوبو د ویشلو بند، د اوبو د ویشلو دانه؛ ۲) یو دول ونه ده چې سرې سرې دانې کوي، ۳) أجزه، ډېره.

انګړی (angṛáy) نر.م. انګوری، ننګوری، ورکوټی انار، انار ګوری انارګوټی.

انګل (angál) نر.م. ۱) شور، ځور؛ ۲) انګولا، چیغې سورې؛ ۳) لانجه، کشاله کړکېچ.

انګوټ (angū́t) نر.م. ابګوټ، د اوبو جهاز، هغه بېړۍ چې په حرارت چلېږي.

انګوری (anguṛáy) نر.م. (ج. انګورې) ورکوټی انار، ننګوری، تریو انار.

انګوري بنګوري (angoríbangorí) نر.م. د هلکانو یوه لوبه ده.

انګول (angū́l) نر. م. (ج. انګولې) لټون، تلاش، دوند، غوښتنه، سوسکارنه.

انګولا (۱) (angolā́) ښځ. م. ژړا، ویر، فریاد.

انګولا (۲) (angū́lā́) ښځ. م. ونګېدلی، د سپي سپېره آواز، د سپي کوکې، دولی.

انګولل (angūlál) مص. ل. ۱) ونګېدل، کوکې کول؛ ۲) هېڅه، بې صبري، ډېره اشتها، خوړو ته زړبنته لېوالتیا.

انګ وهل (angwáhal) مص. ل. نړېدل، انهدل.

انګه (۱) (angá) ښځ. م (ج. انګې) ۱) اوازه، ډنډوره، ډونډوره، نغار؛ ۲) دانارو دانه، دانګورې ونه.

انګه (۲) (ingá) ښځ. م. تونګور، هغه ښځه چې د واده په ورځ د ناوې سره د زوم کورته ځي.

انګهار (ingahā́r) نر.م. اینکی، د ناوې سلګی، د ناوې ژړا.

انګی (angáy) نر.م. ۱) و ګ. اینکی؛ ۲) بارخو، اننګی، د مخ وتی؛ ۲) غمبوری.

انګۍ (angáy) ښځ. م. ۱) کرنګار، په غره کې د پرغ انعکاس؛ ۲) د هلکانو یوه لوبه ده.

انګیا (angıyā́) ښځ. م. بنیان، بنین، زیرپېراني.

انګیالواک (angıyālwā́k) په دې مانا چې ژبه له انګینومو رغېدلې ده.

انګېرل (angerál) مص. ل. ګڼل، ګومان کول، تصور کول، فکرکول، تلقي کول.

انګېروال (angerwā́l) ص. نر.م. ایډیالیست، خیال پرست.

انګېرواله (angerwālá) ایډیالیزم، خیالپلوي.

انګېره (angerá) ښځ. م. ۱) و ګ. انګېرل؛ ۲) کرکه، نفرت؛ ۳) بېره، ډار.

انګېریال (angeryā́l) ص.نر.م. خیالګرا، انګېروال

انګینوم (angenū́m) نر.م. صوت نوم، طبیعي غږ.

انګینومپوهنه (angenūmpōhána) ښځ.م. هغه ژبنی څانګه، چې پر انګینومونو غږېږي.

انګیویي (angiwayáy) نر.م. صوتي کلیمه.
انند (anánd) نر.م. ۱) خوښي، ښېغمي؛ ۲) شکر.
اننګ(۱) (anáng) نر.م. ۱) انار؛ ۲) بارخو، اننګی، د مخ وتی، غمبوری، رخسار.
اننګ(۲) (anáng) نر.م. ۱) د لاس د دوو ګوتو ترمنځ تش ځای؛ ۲) د پره لږه فاصله.
اننګی (anangáy) نر.م. بارخو، د مخ وتی.
انو (anū́) نر.م. خوږ ولنی، کوپه، بادیان.
انواع (anwā́) نر.ج. (د نوع جمع) ډول ډول، رنګ په رنګ، قسمونه.
انوبله (anoblá) ص. نب. بې زینه آس، شاتوری آس.
انه (aná) ښځ.م. هندي او پاکستاني پیسه ده، چې د یوې کلدارې ۱/۱٦ برخه کېږي.
انی (anáy) ښځ. م. ۱) نیا، انا؛ ۲) مشره ښځه.
انیاب (anyā́b) نر.م.ج. نېښونه، دارې، د انسان په خوله کې مخنۍ څلور غاښونه.
انیس (anís) ص. نر.م ۱) انس نیوونکی، همراز؛ ۲) د افغانستان د یوې ورځپاڼې نوم دی چې په ۱۳۰٦ کال کې تاسیس شوې ده.
اڼ (aṇ) نر.م. کمزوري، کمزورتیا، ډنګرتوب.
اڼغنج (aṇğánj) نر.م. د پنهوس لوبه، توپ بازي.
اڼکې بڼکې (aṇkebaṇké) ښځ.م. اکوبکو، د کوچنیانو یوه لوبه ده.
اڼل (aṇál) مص. مت. اوره کول، میده کول، دوره کول، دوبه کول، ترمبچن ایستل.
اڼول (aṇawál) مص. مت. ۱) غونډول، تولول؛ ۲) چڼول، خوبنول، ببلول؛ ۳) کمزوری کول.
اڼه(۱) (aṇá) ښځ. م. (ج. اڼې) ځار، جار، قربان.
اڼه(۲) (áṇá) ص. نب. ۱) غوربدلی؛ ۲) ستومانه؛ ۳) خوار، ډنګر، کمزوری.

انېیل (aṇeyál) مص. مت. مېچڼول، مېچڼ کول، دلول، میده کول.
او(۱) (áw) اد. ۱) د عطف او ربط توری؛ ۲) د غواوو د شرولو آواز؛ ۳) نر.م. هو، بلې، آ.
او(۲) (ó) نر.م. د ندا توری.
اوار (awā́r) ص. نر.م. ج. ۱) غوړېدلی، خپور، هوار، ویر؛ ۲) نر.م. لوټ، شوکه، چور.
اوارول (awārawál) مص. مت ۱) برابرول، ویرول؛ ۲) رنګول؛ ۳) لوټول؛ ٤) پرېکړه کول.
اواروونکی (awarawū́nkáy) فا. نر.م. ۱) خپروونکی؛ ۲) سوله راوستونکی.
اواره (awārá) ص. ښځ. م. ۱) یو برابر، مسطح؛ ۲) غوړېدلې؛ ۳) روغه جوړه؛ ٤) ص. نب. بې کوره، سرګردان، بې لارې، در په در.
اواره اواري (awāráawā́ri) ښځ. م. ۱) یوشان والی، برابروالی؛ ۲) خیرخیریت، فیصله شوې.
اوارېدل (awāredál) مص. ل. ۱) غوړېدل، یو راز کېدل؛ ۲) سمېدل، فیصله کېدل.
اواز (awā́z) نر.م. (ج. اوازونه) غږ، ناره.
اوازپوهه (awāzpohá) ښځ.م. فونیم پوهنه، فونیم پېژندنه.
اوازشننه (awāzšnána) ښځ.م. اواز پوهنیزه، شننه (تحلیل) فونیمیکي تجزیه.
اواز کول (awāzkawál) مص. مت. غږ کول، رابلل.
اوازه (awāzá) ښځ. م. (ج. اوازې) ګونګوسه، انګازه، ګونګوسی.
اوامر (awā́mir) د امر جمع. و ګ. امر.
اواګیر (awāgír) ص. نر.ج. ۱) بې پروا، بې اعتنا؛ ۲) هوا داره ځای؛ ۳) کبرجن، مغرور؛ ٤) زړه جګېدل، زړه توربدل.

اوان (awā́n, hawā́n) نر.م. يو ډول توپ دى چي دغره شاته د هدف ويشتلو ورتيا لري.

اوب (ób) نر.م. ۱) مينه، محبت؛ ۲) موقتي مينه، عارضي حب.

اوباز (awbā́z) نر.م. (ج. اوبازان) لامبوزن، لامبو وهونكى.

اوبازي (awbā́zi) ښځ.م. (ج. اوبازۍ) لامبو، لامبو وهنه.

اوب اس (obás) نر.م. د اوبو اس، آبي اس.

اوباش (awbā́š) ص. نر. ۱) بې لاري سړى، اواره، لوچک، پست؛ ۲) بدچلن، بدخرڅه.

اوبال (obā́l) نر.م. ۱) وبال، گناه، بدكار، بدعمل؛ ۲) آزار، ازار.

اوب ايشى (obišáy) نر.م. اوبه ايشوونكى، ابكرمي.

اوببخره (obbaxrá) ښځ.م. د اوبو برخه، حقابه.

اوبپوهنه (obpūhána) ښځ.م. د اوبو علم.

اوبتل (obtál) نر.م. اوبډوب، ډوب ماكو، تحت البحرى.

اوبخوځه (obxūcá) ښځ.م. په وچه كي نښوتي اوبه، ابنا.

اوبجن (objá́n) ص. نر.م. اوبلن، اوبرن، اوبزن.

اوبجه (objá) ښځ.م. (ج. اوبجي) اوبزه، وينه، كويه، يو ډول وروكى چينجى دى، چي ورين او وريښمين توكران خوري.

وبچي (občí) نر.م. وسله وال، په وسله سمبال.

اوبدانځى (obdānjáy) نر.م. درختونو كارخونه، د اوبدني كارخونه.

اوبدانه (obdāná) ښځ.م. ماشيني اوبدنه.

اوبدل (obdál) مص. مت. اوډل، وودل، وبدل، وودل، جوړول.

اوبرسونه (obrasawána) ښځ.م. د اوبو رسونه، آبرساني.

اوبړن (obṛán) نر.م. ج. و.گ. اوبجن.

اوبړى (obṛáy) ښځ.م. شړومبى، شېداوه، يو ډول نرمه او پسته گيا ده، چي د اوبو او جبو په منځ كي راشنه كېږي.

اوبزه (obáza) ښځ.م(ج. اوبزې) بزه، اوبجه، كويه، پياو، وينه (wayna)، و.گ. اوبجه.

اوبسپى (obspáy) نر.م. اوبو سپى، سگ لاهو.

اوبسمون (obsamū́n) نر.م. د اوبو اصلاح، د اوبو تنظيم.

اوبكښ (obkáṣ̌) نر.م. واټرپمپ، د اوبو پمپه.

اوبگرځنى (obgarzánay) نر.م. خارخورى، خورخورى، گرداب.

اوبلنباب (oblánbāb) نر.ج. اوبلن ښيزونه، مايعات.

اوبلوبه (oblóba) ښځ.م. د اوبو ورزش، چوگان لوبه.

اوبله (oblá) ښځ.م. خورى، د سفر توښه او سامان.

اوبلى (obláy) ښځ.م. كوهي، خوله خلاصي ښاه.

اوبميچ (obméč) نر.م. اوبه ميچوونكي آله.

اوبن (obán) نر.م. د اوبو په ښهر، آبي.

اوبڼه (obaṇá) ښځ.م. پېروان، اوبنى، د ښځي ملامنه، هغه نرى پرده ده، چي د مور په نس كي بچى په كي پروت وي.

اوبوتتى (obotatáy) ښځ.م.ج. د اوبو يو ډول مرغى ده، كب خوركه هم نومېږي.

اوبوركى (obawárkay) نر.م. د ښرمني توټه ده چي سقاوان يې ترڅي لاندي، پر مټ اچوي.

اوبوړى (obwā́ṛay) ص. نر.م. له منځه تللى.

اوبوس (ubū́s) نر.م. يو ډول توپ دى.

اوبوسه (obūsá) بنځ. م. زېمناکه یا نمجنه ځمکه.

اوبول (obawə́l) مص. مت. اوبه کـول، پنه کـول، خړوبول، پټي يا ښاروبو ته اوبه ورکول.

اوبومور (obūmór) نر.م. يو ډول حشره ده.

اوبوېش (obwéš) نر.م. د اوبو وېش، تقسيم.

اوبوېشګر (obwešgár) نر.م. اوبه وېشونکی.

اوبوېشی (obwešáy) فـا. نـر.م. کنبی، ميراو، ميراب، ميری، پانسالی.

اوبه (obá) بنـځ. م. (ج. اوبې) ۱) د سُم پاړسوب؛ ۲) له هايډروجن او اکسيجن نه جوړه مايع.

اوبه تلـه (obatə́l) بنـځ. م. (ج. اوبـه تلې) د اوبـو تله، د ځمکې د اوار والي د پېژندلو آله.

اوبه خور (obaxwár) نر.م.ج. ۱) کنبتونو ته اوبه ورکونه، پنونه؛ ۲) د ښاروبو د اوبونې ځای.

اوبه خوره (obaxwára) بنځ. م. (ج. اوبه خورې) توسنده ځمکه، تږې ځمکه.

اوبه شوی (obašə́way) مـف. نـر.م. پنه شوی، خړوب شوی.

اوبه لری (obalə́ray) فا. نر.م. اوبه ورکوونکی، هغه خادم، چې خلکو ته اوبه ورکوي.

اوبه لګول (obalagawə́l) مص. مت. اوبول، پنول، خړوبول.

اوبه ور (obawár) ص. نر.م. ۱) خړوب، پنه، اوبه شوی؛ ۲) بريالی، هدف ته رسېدلی.

اوبه ورکی (obawárkay) نر.م. اوبه ورکوونکی.

اوبه وری (obawáray) فا. نر.م ۱) اوبه راوړونکی، سقاو؛ ۲) اوبه لګوونکی.

اوبه وړکی (obawaṛkáy) نر.م (ج. اوبه وړکي) هغه نوکر، چې لوښي په کې نغاړي.

اوبه وړی (ob(a,o)waṛáy) مف. نر.م. اوبو لاهو کړی، اوبو اخيستی.

اوبه هوا (obahawā́) اب وهوا، اقليم.

اوبي (obí) فا. نر.م. ۱) اوبه راوړونکی، سقاو.

اوبيږ (awbíẓ) نر.م. واړه زاګه، کورنی خېلخانه.

اوپ (óp) اد. افسوس، اوف، د غـم او درد په وخت کې استعماليږي.

اوپاش (awpā́š) نر.م. آب پاش، اوبه پاشونکی، اوبه شيندونکی.

اوپاشي (awpā́ši) بنځ. م. د اوبو شيندنه، د اوبو پاشنه، چرکاو، چکراو، اوبه پرخونه.

اوپره (oprá) ص. نب. ۱) نرم، پوست؛ ۲) نهستمن؛ ۳) پردی؛ ٤) هغه نرمه خاوره چې موږک يې له غـارونو څخه راباسي؛ ٥) سرسري، ناپامه.

اوپره پالی (oprapā́lay) ص. نر.م. غريب پروره، بېګانه پروره، اوپره پالونکی.

اوپره توب (opratób) نـر.م. ۱) نـرمـوالی، پوستوالی ۲) پردی توب؛ ۳) بې کسي.

اوپړه (opṛá) ص. نب. و.ګ. اوپره.

اوپړې پوپړې (opaṛepūpaṛé) بنځ. ج. ګډې وډې خبرې، بې ارتباطه خبرې.

اوت(۱) (ū́t) نر.م. وخت، زمانه، دوره.

اوت(۲) (ówt) نـر.م. ۱) لـږ وچ، نمجمن غـوندې؛ ۲) غوښتنه، ارمان، زړه غوښتنه، هيله.

اوت کېدل (awtkedə́l) مـص. ل. لـږ غـوندې وچېدل، نوجن کېدل، وچ بخون، وچ بيرن.

اوتاد (awtā́d) ص. نر.ج. ۱) لوی خلک، بزرګان، وليان؛ ۲) مېخونه، موږی.

اوتار (awtā́r) نر.ج. (م. وتر) ۱) شنهه، ژی، غاړه؛ ۲) تارونه.

اوتاک (ū,otā́k) نر.م. خونه، اطاق، استوګنځی.

اوتای (awtā́y) نـر.م. (ج. اوتی) ډند، جسوړ، جړوب، د کليو په منځ کې د اوبو تالاو.

اوتر (awtár) ص. نر.م. گډوډ، سرگردان، کاواک، پریشان، وارخطا.

اوترکېدل (awtarkedál) مص. ل. وارخطا کېدل، پریشانه کېدل، کاواک کېدل، اوترېدل.

اوتکی (ūtkáy) نر.م. کوچنوټې تاخچه، وتکی، کوچنی وت، چوله، تاخچه، وړه سوړه، چوه.

اوتگی (ūtgáy) نر.م. دودکښ، دریڅه، روزان، بخوره، منگ، مگ، موری.

اوتو (ūtū́) نر.م. د اوتو کولو آله، هغه آله چې د کالیو گونجې هواروي.

اوتومات توپک (ūtūmāttopák) نر.م. خودکار توپک.

اوته (awtá) ښځ. م. (جمع اوتې) کیگه، وتره څمکه، د کرلو لپاره وتره شوې څمکه.

اوتې بوتې (awtebáwte) ښځ. ج. اپلتې، پرتې، گډې وډې او بې مانا خبرې، چتیاټ.

اوټ(۱) (ūṭ) ص. نر.م. ووټ بالې، بوک، سربښکته کوته، پورته، بوک چک، چک بوک.

اوټ(۲) (awṭ) ص. نر.م. خارجول: ۱) په فوټبال او یا نورو لوبو کې د توپ وتل له تعین شوی حد نه ۲) په شراب چښلو کې افراط؛ ۳) له میدان نه د حریف خارجول.

اوټه(۱) (awṭá) ص. ښځ. م. درواغ، بې مانا خبره.

اوټه(۲) (ūṭá) بادي اوښه.

اوټی (ūṭáy) نر.م. بادي اوښ، د سپورلۍ اوښ.

اوج (awj) نر.م. لوړوالی، اوچتوالی، هسکتیا، عظمت، مگزیموم، اخرنی حد.

اوجاړ (ūjā́ṛ) ص. نر.م. رنگ، ویران، شاړه شوړ، ویجاړ، خرابه، د آباد ضد.

اوجاړ والی (awjāṛwā́lay) نر.م. رنگوالی، ویرانوالی، ویجاړوالی، شاړوالی.

اوجاړه اوجاړي (ūjāṛaūjā́ṛi) ښځ. م. ج. ورانه وراني، ویجاړه ویجاړې، خرابه خرابې.

اوجاړېدل (ūjāṛedál) مص. ل. ویجاړېدل، ورانېدل، شاړېدل، خرابېدل.

اوجره (ūjrá) ښځ. م. دېره، حجره، مېلمستون.

اوجری (ūjráy) نر.م. لری، اوژری، اوجری، د ښاروبو معده.

اوجغونه (ojǧwána) ښځ. م. وجغنه، وژغنه، دوزې ویښته.

اوجغن (ojǧán) ص. نر.م. له اوجغنو څخه جوړ شوی شی، اوجغونې لرونکی.

اوجه(۱) (ojá) ښځ. م. چتوری، څټ میری، د ورمېږ (څټ) کوتی، د څټ کوتی، کوت.

اوجه(۲) (ūjá) ښځ. م. (ج. اوجې) اوږه، وژه، ووږه.

اوجې (ūjáy) ښځ. م. ج. اوږې، ووږې، اوگې.

اوچاړ (ūčā́ṛ) نر.م. کښوره، د بالښت (نبالۍ، توشک) پوښ.

اوچت (očát) نر.م. ج. هسک، جگ، لوړ، پاس.

اوچت توب (ūčattób) نر.م. اوچت تیا، لوړتوب، هسکوالی، جگوالی، دنگوالی.

اوچتوالی (ūčatwā́lay) نر.م. جگوالی، لوړوالی، هسکوالی، پورته والی.

اوچتول (ūčatawál) مص. مت. پورته کول، جگول، لوړول، خېژول.

اوچتیا (ūčatyā́) ښځ. م. لوړتیا، جگوالی.

اوچتېدل (ūčatedál) مص. ل. جگېدل، لوړېدل.

اوچکول (ūčkū́l) نر.م. هغه وری چې یو کلن شوی وي، پېشرلی یې هم بولي.

اوچن (ūčán) نر.م. د شیدو ورکوونکو ښاروبو د شیدو د وچېدو ناروغتیا.

اوچونی (ūčūnáy) نر.م. ۱) شپږ میاشتنی وری؛

۲) د پسونو او وزو یو ډول ناروغتیا.

اوچه (awčá) ښځ. م. ښاخې، دوه ښاخې سکو، دوه ښاخې، دوه ښاخې (دوه ښوخې) لرګی.

اوچیچي (očíčí) ښځ. م. اڅچیچي، وخچیچي، د. مور له خوا خپل کوچني ته وېل کېږي.

اوچې پوچې (ūčepūčé) ښځ. ج. چټې خبرې.

اوڅار (awcár) ص. نر. م. ښکاره، څرګند، جوت.

اوڅارتوب (awcārtób) نر. م. څرګندوالی، ښکاره توب، مشهورتیا، جوتوالی.

اوڅارول (awcārawə́l) مص. مت. څرګندول، ښکاره کول، جوتول، مشهورول.

اوڅنډ (ocánḍ) نر. م. اووه اړخیز، اووه مخیز، اووه مخه لرونکی، اووه خواییز، اوه ضلعي.

اوخ (óx) اد. د ارمان او افسوس کلیمه ده، وخ، ویښ.

اوخولی (oxólay) نر. م. بوږکی، پراته، د تبې غوړه ډوډۍ، خوړه او غوړه ډوډۍ.

اوخی (ūxáy) ښځ. م. ج. بو، ببو، هغه توهمي بلا چې ماشومان پرې ویروي.

اود (awd) نر. م. ډنډ، جوړ، تالاو، تالاب.

اودان (awdā́n) نر. م. د اوبو ساتلو فلزي لوښی.

اودس (awdás) نر. م. د لمانځه نه مخکې د وجود د پاکلو غړو مینځل.

اودس ماتی (awdasmā́tay) نر. م. ډکې او تشې میتیازې.

اودوم (ūdū́m) نر. م. ۱) چاره، علاج، یو ډول توتکه؛ ۲) دم، اوده، توري تعویذ.

اوده (ūdá) ښځ. م. اجازه، دم، د مار، لړم او نورو چیچونکو خزندو او ناروغیو د دمولو اجازه.

اوده اخیستل (ūdaaxistə́l) مص. مت. د دمولو اجازه اخیستل.

اوده ګر (ūdagár) فا. نر. م. اوده لرونکی، پاروګر، د اودې څښتن، دمونکی، دم ګری.

اوده ورکول (ūdawarkawə́l) مص، مت. د دمولو اجازه ورکول.

اودې لاندې راوستل (ūdelānderāwastə́l) مص مت. ۱) تر دم لاندې راوستل، ددم تر اغېز لاندې راوستل، ۲) څانته ایلول.

اودي (ūdí) نر. م. یو ډول رنګ، شین بخون رنګ.

اوډر (awḍár) ص. نر. م. پټ، پناه.

اوډر نیول (awḍarniwə́l) مص. مت. پټو خبرو ته غوږ نیول، اسګیرل.

اوډل (oḍə́l) مص. مت. ترتیبول، سمول، سمبالول، درستول، برابرول.

اوډل شوی (oḍəlšə́way) مف. نر. م. ترتیب شوی، سمبال شوی، برابر شوی، سم شوی.

اوډل کېدل (oḍəlkedə́l) مص. ل. ترتیبېدل، سمېدل، برابرېدل، سمبالېدل، درستېدل.

اوډنی (ūḍánay) نر. م. تیکری، پړونی، زړوکی.

اوډون (ūḍū́n) تنظیم، ترتیب، راغونډېده.

اور (ór) نر. م. هغه څه چې د لرګو یا سکرو له سوځولو نه منځ ته راځي او رڼا او تودوخه لري.

اوراق (awrā́q) نر. م. ۱) ارشیف، د یوې موسسې اداري څانګه؛ ۲) مجازاً ژوبل، تاواني شوی؛ ۳) بلګونه، پاڼې.

اوراورکی (ororákay) نر. م. اوربلک، تندانه، اوربلکی، یو ډول حشره ده چې د شپې الوځي او د بخري په څېر رڼا کوي.

اوربخرکی (orbacárkay) نر. م. د اور ذره، سپرغی، د اور سپنکی، بخری.

اوربخوله (orbaxwála) ښځ. م. پینځه، اوربلی، وربخوله، پایڅه.

اوربشکه (orbáška) ښځ.م. داوربشو په ځېر وابښه

اوربشینه (orbašína) ص. ښځ. م. اوربشینه دودۍ، روټه.

اوربل (orbál) نـر.م. ۱) د ښځلو نجلو په تندي غوړند ویښتان، پېکی؛ ۲) کـورنۍ، خېلخانه، د کورنۍ غړي؛ ۳) د دزو د پېیل قومانده.

اوربلک (orbalák) ښځ. م. ۱) اوربـلـکـۍ، اوراوره کې، تېندانه؛ ۲) نـر.م. شـونټۍ، یږۍ؛ ۲) ص.نر.م. اوربلوونکی.

اوربلوونکی (orbalawū̃nkáy) فـا.نر.م. اور لګوونکی، څوک چې اور بلوي.

اوربند (orbánd) نر.م. دزبند، بدن، د تودې جګړې د بسولو (بندولو) قومانده.

اوربندي (orbandáy) فا.نر.م. منځګړی، دزې بندوونکی.

اوربوز (o,ūrbū́z) نر.م. ۱) سونټه، شونډک، پوزه - خوله؛ ۲) دانسان ځېره، ورسک.

اوربوی (orbū́y) نـر.م. باړی، باغچه ځمکه، له کور سره نږدې ځمکه.

اوربه (orbá) نر.م. اوروالا، د حمام ګرموونکی، د اور اچولو تاکلی سړی.

اوربېړی (orbeṛáy) ښځ.م. د بخار بېړی، هغه بېړی چې د اور په انجن چلېږي.

اورپښت (orpáṣt) نر.م. پتنګ، پروانه.

اورپک (orpák) اورپکی، اورګډی، شرګډی.

اورتون (ortū́n) نر.م. بتی، نغری، داش، آتشکده.

اورته(۱) (awráta) ښځ.م. (ج. اورتې) ښځه، ماینه، نکاح کړې ښځه، ماندینه، ارتینه.

اورته(۲) (ortá) نر.م. هلته، هورته، هغلته، اخوا.

اورته(۳) (ortá) نـر.ج. ځنې، سنې، د بوجۍ، جوال او... د خولو د ګنډلو مزی.

اورتک (orṭák) نـر.م. بکره، بجکوره، بکری، اور کوونکې دبره.

اورچینې (orčiné) نر.م. بهر، د باندې، ورچنه.

اورڅک (orcák) نر.م. و ګ. اورڅګ.

اورخاړی (orxā̃ṛay) نـر.م. ریخی: ریخېدنه، د څارویو د ریخ ناروغي.

اورډکی (orḍákay) نـر.م. اورلړونی، سیخ، د اورلړلو لرګی، د اور کېږلو لرګی.

اوړړی (orṛáy) نر.م. (ج. اوړړي) د ګیدړ اروړی، اونګایا انګولا، ونګلېده، د ګیدړ آواز.

اورژبی (oržábay) ص. نـر. فصیح، بلیغ، خبر لوڅ، ژب غړوند.

اورره (orẓá) نـر.ج. ورره، د نوي لـنګ څـاروي لـومړني ژېړبخـون شـیده، چې د تودوخې په وسیله د چکې غـونډي تینګېږي او خوندور خواږه ترې لاس ته راځي.

اورسونګ (orswáng) اور سوی، اور لګېدنه.

اورشو (oršó) ښځ.م. ځرځای، ورشو، د څارویو د څرېدو ځای.

اورشیند(غر) (oršínd) نـر.م. اورشیندونکی، آتشفشان.

اورښت (oráṣt) نر.م ۱) باران، شیګره؛ ۲) وریها، ورېدنه.

اورغالی (orğā̃lay) نر.م. نغری، داوربلولو ځای.

اورغو (orğó) ښځ.م. بیدیا، سارا، صحرا، ډاګ، میره، بیابان، ورغو، وراغه.

اورغوی (orğáway) و ګ. ورغوی.

اورغی (orğáy) ښځ.م.ج. دود، رغی، هغه لوګی چې د کوټې په چت پورې نښتي وي.

اورکی (orkáy) نر.م. ۱) و ګ. اوراوره کې؛ ۲) تریخ سړی، حساس سړی، سخت مزاجه انسان.

اورګاډی (orgā́ḍay) نر.م. رېل، رېل ګاډی.

اورګان (orgā́n) نر.م. ۱) غړی؛ ۲) سازمان، تنظیم، ۳) اداره.

اورګډی (orgáḍay) نر.م. شیطان سړی، وران کاری، چغلګر، اورلړونی.

اورګنې (ogrā́ne) ښځ.م. هغه خېمه یا کېږدۍ چې له رنجو او زرګو څخه جوړه شوې وي.

اورلړونی (orlaṛūnáy) نر.م. اورلړومی، اورلړی، اوروکی، داور لړلولګی یا سیخ.

اورلګاو (orlagā́w) اورګډی، شرګډی، پساتي.

اورلګیت (orlagít) نر.م. ګوګړ، تیلی، د اور دبلی، میشکنی.

اورلوبه (orlóba) ښځ.م. آتشبازي.

اورمخی (ormaxáy) سورمخی، سورګورلغ.

اورمړ (ormáṛ) نر.م. دچا په کور کې چې مړی شوی وي.

اورمړی (ormaṛáy) نر.م. اور وژونکی.

اورمږک (ormożák) نر.م. سمندر، د اورچینجی.

اورمکی (ormakáy) نر.م. پتنګ، پرپرکی.

اورمولی (ormoláy) نر.م. اسهال شوی ماشوم.

اورمېږ (orméż) نر.م. (ج. اورمېږونه) مرکنډی اورمېږ، ورمېږ، مغزی، څټ، مکنډی.

اورنوسی (ornū́say) نر.م. امبور، آتشګیر.

اورنی (orā́nay) ص. نر.م. اورین، آتشین، آتشي.

اورڼی (ornáy) نر.م. روڼی، ورڼی، هغه توکر چې کوچنی په کې تړي .رنی.

اوروالا (orwālā́) نر.م. اوربه، اوراچوونکی، څوک چې په ګانۍ کې اور بلوي.

اوروژنه (orwažána) ص. نر.م. اطفائیه.

اوروژونکی (orwažūnkáy) نر.م. اطفائیې.

اوروژونی (orwažūnáy) نر.م. د اور وژلو آله.

اوروغ (owróğ) نر.م. ج. سینګار، ډول .ښایست.

اوروول[۱] (orawál) مص. مت. ۱) اوښتل، شیندل؛ ۲) باران کول، باران وروول.

اوروول[۲] (awrawál) مص. مت. اروول، وراوروول، ترغوږ کول، ترغوږ رسول.

اوره (orá) نر.م. ج. ۱) اوربېغ، نری وربېغ، وربېخه، وروه، خره لړه یا توره لړه؛ ۲) اورښت، باران، شېګره، وورینګی، وور، اوریا، اوری.

اوره رنګ (awraráng) نر.م. شیشرنګ، سره رنګي دارو چې خوږو سترګو ته یې وراچوي.

اورلړه (oralaṛá) ښځ.م. (ج. اوره لړې) خړه یا توره لړه، نری وربېغ او دوند.

اوری[۱] (oráy) نر.م. (ج. اوري) ۱) وری، ګډوری، د مېږې بچی؛ ۲) یو ډول بوټی دی.

اوری[۲] (awráy) نر.م. باران، وریا، اورښت.

اورې (oré) نر.م. ج. هلته، دلې، هغه خوا.

اورۍ (oráy) ښځ.م. ج. د غانبونو د رېښو غوښه، د نوک لوزی، د نوکانو د بېخ غوښه.

اوریا (oryā́) ښځ.م. اورښت، واوره، باران.

اوریامېچ (oryā́meč) نر.م. د باران د اندازې د معلومولو آله.

اورېته (oretá) ق. دلته، دلې، هغه خوا، دې خوا.

اورېدا (awredā́) ښځ.م. اورېدنه، سماع، شنوا.

اورېدل (oredál) مص. ل ۱) ووربدل، ورښت، وریا باران؛ ۲) مص. مت. غوږو ته د اواز رسېدل.

اورېز (awríz) نر.م. د اورېدو وړ، سمعي، سماعي.

اورېزوینېز (awrrizwiníz) نر.م. سمعي و بصري.

اوروونکی (orawū́nkay) فا. نر.م. ۱) باران کوونکی، ورندی؛ ۲) شنونکی؛ ۳) د خبرو اترو په جریان کې د مخاطب په مقابل کې ویونکی.

اوړېگی (awrḗgay) نـر.م. هغه سپرغی (گلان) چې په تغرونو، غالیو او شړیو کې جوړېږي.

اوړ (awṛ) نـر.م. (ج. اوړونه) د تغرو د جولاگانو تانستې یوه آله ده.

اوړبه (oṛbá) نر.م. (ج. اوړبانه) اوړه خرشوونکی

اوړکی (oṛkáy) نر.م. وړوکی، ورکوټی، کوچنی ماشوم، هلک، کمکی.

اوړل (awṛál) مص. مت. مرل، اتول، بهلول، چنول، یوه یوه دانه کول.

اوړنی (oṛanáy) ښځ. م. ج. ۱) پـړونی، تیکری؛ ۲) نر.م. اوړنی، اوړنی، هغه توکر چې ماشوم په کې ترې؛ ۳) ص. نر.م. د اوړي شی.

اوړوبی (oṛobáy) نر.م. اتوب، شلالی، ړوز، بې خونده خواړه.

اوړون (awṛū́n) نر.م. اوښتون، گدان، قلب.

اوړونی (awṛū́nay) نر.م. اوښتونکی، اوړېدونکی د گردان وړ.

اوړول (oṛawál) مص. مت. اوړه کـول، اوړل، اتل، ډېره کول، میدول، میده کول.

اوړه (awṛá) ښځ.م. ۱) د کار آله؛ ۲) ښځ. م. ارم، وروم، تمبه؛ ۳) نر.ج. ایره، وره، دوره، دونه، ووره.

اوړه شوی (oṛašawáy) مف. نر. میده شوی.

اوړه کونه (oṛakawána) ښځ. م. ۱) میده کونه، میدونه، ایره کونه؛ ۲) ژرنده کونه.

اوړی (oṛay) نر.م. دوبی، د کال تود موسم.

اوړېدل (awṛedál) مص. ل. ۱) اوښتل، اپوټه کېدل، نسکورېدل؛ ۲) میدېدل، دوتېدل.

اوزار (awzā́r) نر.ج. د کار اسباب او وسایل.

اوزکی (ozakáy) نر.م. دلرگو گېډی، دلرگو اوزه، د لرگو غوزی، د لرگو اوڅه.

اوزگار (ozgā́r) ص. نـر. وزگار، خلاص، بېکار، فارغ.

اوزگارتوب (ozgārtúb) نـر.م. وزگارېدنه، لیه توب، وزگارتیا.

اوزگارول (ozgārawúl) مـص. مـت. وزگارول، بېکاره کول، له کاره ایستل.

اوزگړی (ozgū́ṛay) نر.م. (ج. اوزگړي) وزگړی، وزگوړی، د بزې نر، وز.

اوزه (ozá) ښځ. م. (ج. اوزې) و گ. وزه.

اوزی (ozáy) نر.م. وزر، لهجه، د پسه یوه پښه.

اوژری (ožráy) نر.م. جری، لری او کولمې.

اوژن (ožán) نـر.م. د اوبو ژی چې د آش ورکولو په حال کې وي.

اوږبی (ozbáy) ښځ.م. ج. ښکلې مرغی.

اوږد (oẓd, ūẓd) ص. نر.م. غځېدلی، د لنډ ضد.

اوږداندی (oẓdānday) ص. نر.م. احتیاط کوونکی دور اندېش، عاقبت اندیش.

اوږدول (oẓdawál) مص. مت. غزول، غځول.

اوږده (oẓdá) ښځ.م. (ج. اوږدې) و گ. اوږد.

اوږده مېږیانه (oẓdameẓyāná) ښځ.م. ۱) پیلی، لوی تور مرچ؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

اوږدېدل (oẓdedál) مص. ل. غځېدل، لوېدل.

اوږدمهالی (oẓdmahā́lay) نر.م. ډېرمهالی، د اوږدې مودې لپاره.

اوږکی (oẓákay) نر.م. اوژکی، اوږه، هوږه، ووږه.

اوږمکه (oẓmáka) ښځ.م ۱) سپوږمی، میاشت، اوژمکه؛ ۲) د آسمان ناوې، د اسمان پېغله.

اوږمی (oẓmáy) ښځ. م. ج. ۱) سپوږمی؛ ۲) د سپوږمۍ رڼا.

اوږه (oẓá) ښځ. م ۱) و گ. اوږکی؛ ۲) ووږه، وږه، د مټ له سرنه د ورمېږه ترپای پورې برخه.

اوږه ور (oẓawár) نر.م. ۱) د لویو اوږو خاوند؛ ۲) پیاوړی، قوي، زورور، لهستلی.

اوږی (oẓáy) نر.م. (ج. اوږي) پیمانه، تغی، د اندازه کولو یا کلي اندازه، صاع.

اوږی (oẓáy) ښځ.م.ج. د ښځود غاړې ګانه.

اوس (os) ق. دستي، لاس په لاس. دا شیبه.

اوسا (osā́) ص. نب. وګ. هوسا.

اوسار (awsā́r) نر.م. ترسیری، ترسری، هغه تسمه چې د حیوان وربوز ته وراچوي.

اوساروَل (awsārawál) مص. مت. ۱) ترسیری وراچول؛ ۲) تابع کول، اهلول.

اوسان (awsā́n) نر.م. حس، هوښ، عقل.

اوسانه (awsā́na) ښځ.م. کیسه، نکل، افسانه.

اوستا (awistā́) نر.م. اوستاک، ایستا، اویستا، استا، د زردښتیانو مقدس کتاب دی.

اوسپنتوږی (ospantoẓáy) نر.م. سوان، سوهان، هغه آله چې اوسپنه پرې توږي.

اوسپنپوښ (ospanpūṣ) نر.م. پرباموتو او بلیو له اوسپنیزو شادرو څخه جوړ پوښونه.

اوسپنخړی (ospanxáṛay) نر.م. سپینخړی، ۱) د بټیو په ایرو کې هغه کلک شیان چې د اور د حرارت په ذریعه جوړیږي.

اوسپنخوره (ospanxóra) ښځ.م. د اوسپنې زنګ، مچه خور، مرچه خورک.

اوسپنمزی (ospanmázay) نر.م. د اوسپنې تار، سیم.

اوسپنه (ospána) ښځ.م. وسپنه، خړرنګی فلز دی.

اوستربل (ostarbál) نر.م. پښبنه.

اوسترمهال (ūstarmahā́l) نر.م. راتلونکی زمانه، آینده زمانه.

اوستکار (ostakā́r) نر.م. ماهر، استاذ، ختګر، ترکان، کسبګر.

اوستکاري (ostakā́ri) ښځ.م. کاریګري، استادي، ختګري، کسب ګري

اوسط (awsát) ص.م. منځنی، میانه، منځ.

اوسکارل (oskā́rəl) مص. مت. ښکارل، شکارل، ویشکه کول، ښکښکارل، سپی ورکیشه کول.

اوسمهال (osmahā́l) حال زمانه.

اوسن (osán) نر.م. اوس وخت، اوسنی، موجوده، سملاسي، له تکه.

اوسند (osánd) نر.م. ستوګن، اوسېدونکی.

اوسنی (osánay) نر.م د اوس وخت، موجوده، سمدلاسه، معاصر.

اوسول (osawál) مص. مت. ۱) وسول، مشتول، ځای پر ځای کول، دېره کول؛ ۲) پندول.

اوسی (osáy) ښځ.م. (ج. هوسې) سارانی څرچک ښاروی دی، چې لنډه لکۍ لري.

اوسیچی (ūsičáy) نر.م. د هوسۍ سپښتي، د هوسۍ ښېړی، د هوسۍ ښنګری.

اوسېدل (osedál) مص. ل. مېشته کېدل، اړول، پنډېدل، دېره کېدل، استوګنه کول.

اوسېلجن (awseljá́n) فا. نر.م ۱) سور اوسېلی کوونکی، سره سېلوې ایستونکی.

اوسېلل (awselál) مص. ل. اوسېلی کول، آه کښل، سور اوسېلی کول.

اوسېلی (awseláy) نر.م. ۱) افسوس کول؛ ۲) سره ساه، آه، سور سېلوی.

اوسیومیتر (osiyomitár) نر.م. فشار سنجوونکی، د انسان د وینې د فشار د اندازه کولو آله.

اوش (oš) نر.م. ۱) وش، هش، د خره د درولو لپاره اواز؛ ۲) افسوس.

اوشاره (ošārá) ښځ.م. (ج. اوشارې) اوښکی، ملخ، اوښاره، یو ډول ملخ دی.

اوښ (ūṣ,oṣ) نر.م. یو جگ ښاروی دی، اوږده غاړه او وړه لکۍ لري.

اوښبڼه (oṣbāna) ښځ.م. (ج. اوښبڼې) هغه ښځه چې اوښان پیايي.

اوښبون (oṣbūn) نر.م. (ج. اوښبانه) اوښبه، ساروان، هغه سړی، چې اوښان پیايي.

اوښتل (awūṣtál) مص. ل. ۱) بدلېدل، گرځېدل، اوړېدل، انحراف؛ ۲) چپه کېدل.

اوښتون (awūṣtūn) نر.م. بدلون، اوړون.

اوښتی (awūṣtáy) فا. نر.م. ۱) بېرته گرځېدلی، بدل شوی، اوړېدلی؛ ۲) بې لارې.

اوښتيايي (awūṣtyāyi) اوښتونی، انقلابي.

اوښتيايي پېر (awūṣtyāyipér) نرم. اوښتونی پېر (په ادب کې).

اوښسپرلي (ūṣspárli) ښځ.م.د اوښ سپرلی.

اوښ غويی (oṣğwáyay) نر.م. زرافه، د اوښ په څېر حیوان دی، چې مخنۍ پښې یې اوږدې او وروستنۍ پښې یې لنډې دي.

اوښکه (oṣká) ښځ.م. ووښکه، ایښکه.

اوښکې بهېول (oṣkebeyawál) مص.ل. اوښکې بهول، ژړل، اوښکې څڅول، اوښکې تویول.

اوښکی (ūṣkáy) (ج. اوښکي) و گ. وښکی.

اوښکی (oṣkáy) ښځ.م.ج. یو ډول غټ چینجی دي چې د مار په څېر ښکاري.

اوښکینی (oṣkenáy) ص.نر.م. خپلي، بدنیته، تورنیته، څوک چې د اوښ په څېر کینه لري.

اوښلن (oṣlán) ص. نر.م. هغه څوک چې سترگې یې تل اوښکې لري.

اوښلن لوگی (oṣlanlūgáy) نر.م. اوښلن گاز، اوښکې بهوونکی گاز.

اوښ مرغه (oṣmarğá) نر.م. یو قوي مرغه دی چې اوږدې پښې او لنډه لکۍ لري.

اوښ والا (oṣwālā) نر.م. د اوښانو څښتن، د اوښانو ساتونکی، د اوښو خاوند.

اوښه (oṣá) ښځ.م. (ج. اوښې) ماده اوښ.

اوښی (awṣáy) نر.م. اخښی، د ښځې یا مايني ورور او د خور مېړه.

اوښیمه (oṣéma) ښځ. م. اوسیمه، ریمه، سیمه اوښه، د اوښې جنسي تمایل.

اوصاف (awsāf) نر.ج. و گ. وصف.

اوضاع (awzāʿ) ښځ.ج. و گ. وضعه.

اوغز (oğáz) نر.م. غوز، چارمغز، اکوړ متک.

اوغم (oğám) نر.م. ۱) کبر، لويي؛ ۲) فخر، وياړ.

اوغه (oğá) ښځ.م. د انسان د خېټې، گېډې، نس لوی چینجی.

اوقاف (awqāf) نر.ج. هغه ځمکه، مال یا شی چې د بې وزلو سره د مرستې لپاره جماتونو، هديرو او زیارتونو ته ورکول کېږي.

اوقيانوس (owqyānūs) نر.م. بحر، سمندر، د ټولو هغو اوبو مجموعه چې د ځمکې چارچاپېره یې نیولې ده.

اوک (ok) ص. نر.م. نېغ، دوک، سم، سیخ، سک.

اوکا (okā) ښځ.م. (ج. اوکې) واک، اجازه.

اوکاښه (okāṣá) ښځ.م. (ج. اوکاښې) ترنگړ، گونده، گینده، کوری، کمبو.

اوکر(۱) (okár) نر.م.ج. کنگر، لگړ، کنکړ، کامپور، د ښاروي پاتې شونې واښه.

اوکر(۲) (awkár) نر.م. د مخ نښه، د څېرې لیکه، د مخ علامه، د څېرې نښه.

اوکشه (awkašá) ښځ.م. تل، مدام، هر مهال.

اوکښه (awkáṣa) ښځ.م. د کنګالي لوښی.

اوکوب (ūkób) نـر.م. ۱) شان او شوکت، دبدبه، لوبي؛ ۲) طاقت، قدرت.

اوکه⁽¹⁾ (oká) ق. ۱) بېخي، بالکل، قطعي، هېو، هېڅکله؛ ۲) نر.م. (ج. اوکی) چلم.

اوکه⁽²⁾ (awká) ص. نر.م. (ج. اوکی) ۱) دېر مور، بېخي مـور؛ ۲) کمـزوری؛ ۳) په کـړاو کې؛ ٤) ګران، سخت، مشکل.

اوکی (awkáy) نر.م. ستمېدنه، سېلېدنه، ستینګی، ستمی، ژر ژر سېلوی څکونه.

اوکې (oké) نر.م. هو، هوکې، وو، بلې، ښه، آه.

اوکی (okáy) نـر.م. ۱) ووکی، کـوژده، کـوزده؛ ۲) ښاروالي، پایوازي، پښې خلاصی.

اوګرایي (ograyi) ښـځ.م. تجـارتي قسط، هغه تاکلې پیسې، چې د تجارانو تـرمنځ د اوونی په معلومو ورځو کې د تجارت د راکړې ورکـړې له درکه سره تبادله کېږي.

اوګره (ográ) ښځ.م. اوګـړه، یو ډول خواړه دی.

اوګړایي (ogṛayi) ښځ.م. و ګ. اوګرایي.

اوګړې بوګړې (awgṛebawgṛé) ښـځ.م. ۱) اوتې بوتې، شورماشور، جنجال؛ ۲) نوې، تازه.

اوګوټ (awgóṭ) نـر.م. (ج. اوګوټونه) کښتی، کشتی، بېړی، انګوټ، د اوبو جهاز.

اوګی (ogáy) ښځ.م. ۱) دشنو یو ډول دی، چې دانې یې نرمې وي، هغو شنوته چې کلکې وي تیتـاقه هم وايي؛ ۳) نـر.م. صاع، اوړی، د غلو، دانو یوه پیمانه ده.

اول (awál) ص. نر.م. لومړی، مخکې، اولنی.

اولاد (aslád) نر.م. زوزاد، (ج. اولادونه) زوزات، لونه او زامن، بال بچ.

اولال (awlál) نر.م. و ګ. اوکر.

اولټیماټوم (olṭimāṭúm) نر.م. وروستی شرط، قطعي تصمیم، ګواښ، اخطار.

اولجه (oljá) ښځ.م. ولجه، غنیمت، شوکه، لوټ، پردی مال چې په جنګ سره ترلاسه شي.

اولس (olás) نر.م. ۱) ولس، ملت؛ ۲) قام، د یوې سیمې اوسېدونکي.

اولسمشر (ūlosmašár) نـر.م. ص. ولسمشر، جمهور رئیس، د دولت رئیس، د دولت مشر.

اولسوال (olaswāl) نر.م. ولسوال، حاکم، د یوه ولایت د یوې سیمې تاکلی مامور.

اولسواله (olaswāla) ښځ.م. ولس پالنه، عزیزولي، عزیز ګلوي، ولس ګلوي.

اولسي (olási) ص. نـر. نب. ولسـي، د ولس، هغه څه چې په ولس پورې اړه ولري.

اولسي جرګه (olasijárga) ښځ.م. ولسي جرګه، د ولس له خوا د ټاکل شوي استازو جرګه.

اولکه (olká) ښځ.م. (ج. اولکې) ځمکه، خاوره، اقلیم، وطن، د زېږېدو ټاټوبی.

اولګ (olág) نر.م. مـزد، برخه، ښتی، دهقاني، د زمینـدارو لـه خـوا بزګـرانو او مـزدورانو ته د فصل څخه ورکړی شوې برخه.

اولګی (olgáy) نر.م. د بیدیو لوبه، سه بجل.

اولمه (olmá) نـر.م. ۱) و ګ. میلمه؛ ۲) ښځ.م. د وریځې نه وروسته زنا؛ ۲) سپرلی.

اولنی (awalánay) ص.نر.م ۱) ړومبنی، مخکینی، لومړنی، اتهون؛ ۲) پخـوانی سـړی، پخـوانی څوک.

اولو (oló) ښځ. م. دګوړې شیره، ګړوبی، ګوړبی.

اوله⁽¹⁾ (olá) نـر.م. ۱) هغه وري او سـهرلي چې له میندو څخه جلا شوي وي؛ ۲) د څـه وخت لپاره سوله کول یعنې تیږه ایښودل.

اوله⁽²⁾ (awála) ص. ښځ. م. لومړی، ړومبنی، اولنی مخکینی.
اولی (oláy) ښځ. م. شورماشور، شورغوغا، ځوږ، شوربگت، های هوی، غالمغال.
اولی (awláy) ص. نر. م (ج. اولي) بدعمله، بدخويه، بدعادته، بداخلاقه، بدگذرانه.
اوليا (awliyā́) نر. ج (م. ولی) ۱) بزرگان، ولـيان، نېک خلک؛ ۲) دوستان، خپلوان.
اوليگارشي (oligā́rši) ښځ. م. دځو کسو باداري او واکداري.
اولين (awalín) ص. نر. م. لومړنی، ړومبنی.
اوم (ūm, óm) ص. نر. م. ۱) خام، کـچـه؛ ۲) بې تجربې، ناپوه؛ ۳) کمکی هلک، کـچـه خـوله؛ ٤) نر. م. ج. د برقي مقاومت واحد.
اومارگه (omārgá) نر. م. دکوچنيانو خوسا داني.
اومال (omā́l) نر. م. کښی، میـراو، اوبه وری، د اوبو د بند چوکېدار، اوبه وېشونکی.
اومالي کول (omālikawə́l) مص. مت. ۱) داوبو د بند ښارنه کول؛ ۲) پل وهل، تعقيبول.
اومت (omát) نر. م. و گ. امت.
اومتوکي (omtóki) نر. م. اومه مواد.
اومتيا (omtyā́) ښځ. م. ۱) خامي، خـامـتـوب، اومـوالی، خـامـوالی؛ ۲) کـم عقـل والـی، بې تجربه گي.
اومړی (omaṛáy) ص. نر. م. خـام تـار، سـتـوی، کچه، تیسکن.
اوم غلن (omǧalán) ص. نر. م. اومغدن، بيمغدن، موغلدن، نيم پخته، مغلن.
اومک (omák) نر. م. خام، اوم، اومغلن، اومغدن.
اومکه (omáka) ښځ. م. کچه ځمکه، خامه ځمکه، اومه ځمکه، اوپره ځمکه.

اومه خوله (omaxwlá) ص. خـامه خـوله، وومه خوله، ژنی، هلک.
اومېن (omén) نر. م. هيله، ارزو، اسره، اميد.
اومېنواره (omenwā́ra) ص. ښځ. م. اوميدواره، حامله، بلاربه ښځه (يوازې شفاهي ويل کېږي)
اونت (ont) نر. م. سپلتي، لری، هزار خانه، کتکی، د ښاروبو لری.
اونس (ons) نر. م. د (۳۰) گرامو معادل يو وزن.
اونگ (awáng) نـر. م. له اوسپنې يا لـرگي نه جوړ لوښی، چې مسالې په کې ميده کوي، لنگری، هاون، چتو او بغری یې هم بولي.
اونگی (angáy) ښځ. م. ج. سپوږمی، اوږمی.
اونگی (ongáy) نر. م. (ج. اونگي) و گ. اينکی.
اون لغړ (onlaǧáṛ) ص. نر. م. لوڅ لغړ، بربند.
اونول (onawə́l) مص. مت. بربنډول، لوڅول.
اونی (onáy) ښځ. م. ج. هفته، اووه ورځې.
اونی (onáy) نر. م. د بر غړېدونکی.
اوول (owál) نـر. م. اوون، ښځنی گامټ، ښځنی تخمه.
اوونيزه (onizá) ښځ. م. جـريده، هفته نامه، اووه ورځنی خپرونه.
اووی (owáy) نر. م. ۱) چرخوېل، تاج؛ ۲) د تندي وينبته.
اوه⁽¹⁾ (owá) نر. م. ښځ. ۱) هغه تناکه يا دانه چې د ښاروبو په پنبو کې پيدا کېږي؛ ۲) نـر. م. آه، ووه، د غوايانو درولو لپاره استعمالېږي.
اوه⁽²⁾ (óh) نر. م. د ارمان او افسوس غږ، د تعجب او حيرانتيا کليمه.
اوهام (awhā́m) نر. ج. (م. وهم) ترس، وېره، دار، ترهه، وهمونه.
اوهر (awhár) نر. م. ۱) دځمکي، ويالي، چينې يا

د تیږو هغه چاود، چې اوبه تري نه راوتلې وي خو بهېدلې نه وي؛ ۲) زېم، نم، نو.

اوه غله (owag̃lá) نر.ج. پېروني، پرېموني، اووه خوېندې، د اسمان هغه اووه ستوري دي چې يو تر بله نيږدې پراته دي.

اوهو (ohó) اد. د تعجب او حيرانتيا ږغ دی.

اوي (awí) ص نب. ۱) تندوبه ځمکه، تر اوبو لاندې ځمکه؛ ۲) باولي، باوړی، هغه کوهي او کارېز چې په پاولو ورکوزېږي او اوبه تري نه راوړي؛ ۳) جل وهلی؛ ٤) نر.م. يو ډول کندهاري انګور دي؛ ۵) قول، ژبه، لوز، وعده، عهد، تړون.

اوی (awáy) ښځ. م. ج. پچه، بچس، هغه ځای چې کلالونبي په کې پخوي.

اوی (oy) ښځ. م. هګی، اګی، اويه، ويبه.

اويجه (awijá) ښځ. م. ۱) اوبجه، وبجه، ځمکه، هېواد، اولکه؛ ۲) خاوره، نړی، قلمرو.

اوير (awéṛ) نر.م. ګرمي، تفت، تاو، تيت.

اويل(۱) (awél) نر.م. هبل، اېل، يېل، لاچي.

اويل(۲) (oyál) مص. مت. اوبدل، اودل، اوبل.

اويلی (oyaláy) مف. نر.م. اوبلی، اوبدلی.

اوينه (oyaná) ښځ.م. اوبنه، اوبدنه، اودنه.

اويه (oyá) ښځ.م. (ج. اويې) و.ګ. اګی، هګی.

اه (ah) نر.م. د افسوس کليمه، اسويلی، اوسېلی.

اها (ahā́) هاها، هی هی، اوهو، ايهې، د خوښی ښکاره کولو کليمه.

اهاړ (ahā́ṛ) نر.م. د اړ مياشت، له پشه کال نه مخکې مياشت.

اهاک (ahā́k) نر.م. چونه، اهک، يو ډول کوړ کانړی دی چې وروسته له ډېر حرارت څخه په چونه بدلېږي.

اهانت (ihā́nat) نر.م. سپکاوی، بې عزتي.

اهتزاز (ihtizā́z) نر.م. رپېدنه، رپږدېدنه.

اهتمام (ihtimā́m) نر.م ۱) همت کول، غمخوري، هاند؛ ۲) بندوبست؛ ۳) د کوم چا له خوا د کتاب په چاپونه کې مراقبت او زيار ايستنه.

اهدا (ihdā́) ښځ.م. ۱) تحفه، سوغات، پېشکش؛ ۲) تحفه کونه، سوغات ورکونه.

اهداد (ihdā́d) نر.م. سزا، ځورونه، رټل.

اهرام (ihrā́m) نر.م. ۱) مخروطي ډوله جسمونه، د هرم جمع - د مصر اهرام.

اهړ (ahā́ṛ) نر.م. و.ګ. اهاړ.

اهک (ahák) نر.م. و.ګ. اهاک.

اهل (ahál) نر.م. خاندان، کورنی، کورمه، عشيره، خپلوان، آل اولاد او د يو ټبر غړي.

اهلي (ahlí) ص.نب. کورنی، اهل شوي، روږدل شوي.

اهليت (ahliyát) نر.م. ورتيا، لياقت، بلديت، د يوه کار د سرته رسولو کفايت او واک لرنه.

اهميت (ahmiyát) نر.م. ۱) ارزښت، ګټه، ورتيا، ورّوالی؛ ۲) عمده والی، سترتوب.

اهن ربا (ahanrobā́) ښځ.م. مقناطيس، مګنيټ، تيږه ده چې اوسپنه او پولاد ځان ته راجذبوي.

اهنګ (aháng) نر.م. ۱) اواز، غږ، غاړه، د اواز وزن؛ ۲) تکل، اراده؛ ۳) دود او طريقه.

اهنګر (ahingár) نر.م. لوهار، ګګر، پښ.

اهوړ (ahū́ṛ) نر.م. زمانه، قرن.

اهومن (ahomán) نرياد. د آه له کليمې نه جوړ صفت دی.

اهېر (ahér) نر.م. شپونکی.

ای (ay) د ندا توری؛ ۱) د افسوس او تعجب کليمه؛ ۲) او، هی، دلته، دغه؛ ۳) نر.م. شړل، خوشې کول، ايله کول.

اې (ae) ند. د ندا توری. او، هو، ها.

ایا (ayā́) اد. د پوښتنې او استفهام کلیمه.
ایاغ (ayā́ğ) نر. م. کنډول، پیاله، گیلاس، جام، کونډی، د شرابو جام.
ایالت (ayā́lat) نر. م. عمده سیمه، د سیاسي ویش له پلوه ستره سیمه.
ایام (ayā́m) نر. ج. ورځې، وختونه، موسمونه.
ایبره (ʔibrá) ښځ. م. ۱) فصل، حاصل؛ ۲) پاسره.
ایتلاف (ʔitilā́f) نر. م. یووالی، ائتلاف، د سیاسي گروپونو او ډلو تېرلو مؤقتي یووالی.
ایته (aytá) ښځ. م. هغه انگور دي، چې اوجوشې (ابجوشې) ورڅخه جوړوي.
ایجاب (ʔijā́b) نر. م. قبلول، منظورول، غوښتنه، پرځان منل، د نفي ضد.
ایجاد (ʔijā́d) نر. م. اختراع، ابتکار، نوی شی جوړونه، د نوي شي منځ ته راوړنه.
ایځي (ʔiʒí) ښځ. م. ۱) هیجا، هجا؛ ۲) په تکو ویل، په هیجاوو وینه، په زور او زیر وینه.
ایخ (ʔix) نر. م. ۱) له خورو څخه د کرکې کلیمه؛ ۲) د اوښ چوکولو کلیمه، خې خې.
ایخول (ʔixawә́l) مص. مت. چوکول، خیکول.
ایداد (ʔidā́d) نر. م. خورونه، رټل، سزا، اهداد.
ایدر (ʔidár) نر. م. هما، یو افسانوي مرغه.
ایدک (aydák) نر. م. خیدک، پنیر.
ایر(۱) (ʔír) نر. م. گټه، فایده، حاصل، بوده، سود.
ایر(۲) (ʔir) نر. م. د کوچنیانو لوبه.
ایراب (ʔirā́b) نر. م. (ج. ایرابونه) و گ. اراب.
ایرابه (ʔirā́ba) ښځ. م. ۱) هغه لښتی یا ویاله چې له کښتونو څخه د زیم ایستلو لپاره جوړ شوي وي؛ ۲) په یو وار سره د څو تویکو بار.
ایراد (ʔirā́d) نر. م. ۱) څرگندول، بیانول؛ ۲) گوته نیول، اعتراض، انتقاد.
ایراو (ʔirā́w) نر. م. د اوبو آخر، د اوبو بیخ.
ایرب (ʔerā́b) ص. نر. م. کوږ، منحني، مایل.
ایربه لیکه (ʔirabaliká) ښځ. م. کږه لیکه، کږه کرښه، منحني کرښه، مایل خط.
ایرړی (ʔirṛáy) ښځ. م. (ج. ایرړي) و گ. اړی.
ایرغه (ʔirğá) ښځ. م. (ج. ایرغې) و گ. ارغه.
ایرلی (ʔirláy) ښځ. م. د نر اوښ غږ.
ایرم (ʔirám) نر. م. (ج. ایرمونه) مرجان.
ایرن (ʔirán) ص. نر. م. ۱) ایروته ورته؛ ۲) خړ، خړپړ، خړچک.
ایروپز (ʔiropáz) نر. م. ۱) ډارن؛ ۲) بې همته.
ایروپزتوب (ʔiropaztób) نر. م. ۱) وېره، ډار؛ ۲) پستي، بې همتي.
ایروپزي (ʔiropázi) ښځ. م. ۱) بې غیرتي، بې همتي، پستي؛ ۲) ډارن توب، وېره.
ایره (ʔirá) ښځ. م (ج. ایرې) ییره، د لرگو تر سوځولو وروسته پاتې خاورو ته ورته ماده.
ایره کول (ʔirakawә́l) مص. مت. ۱) په ایرو بدلول، سوځول، سوځل؛ ۲) له منځه وړل.
ایره کېدل (ʔirakedә́l) مص. ل. ۱) سوځېدل، په ایرو بدلېدل؛ ۲) له منځه تلل.
ایره نی (ʔiranáy) ښځ. د ایرو اچولو لوښی یا ځای (خاکستردانی).
ایرې (ʔirí) ښځ. م. (ج. ایرې) پیغورونه، د خبرو جنگ، سپکې سپورې خبرې.
ایړ (ʔéṛ) نر. م. د کښتیو یا بحري پوځ یوه ډله، چې د یوه کس تابع وي؛ ۲) قطار، کتار.
ایړا (ʔiṛā́) ص. نب. اوتر، وارخطا.
ایړاو (ʔiṛā́w) نر. م. د ویالو پر غاړه راښنه کېدونکي یو ډول واښه.
ایړه (ʔeṛá) ښځ. م. (ج. ایړې) و گ. وېره.

ایزگی (ʔiźgí) ښځ.م. (ج. ایزگی) وگ. ازگی.

ایزوبار (ʔizobā́r) نر.م. جغ. په جغرافیاوي نقشو کې هغه کرښه ده چې د اتموسفیر د مساوي فشار نقطې سره منښلوي.

ایژه (ʔižá) ښځ.م. ۱) اوږی، اوگی؛ ۲) دلوېدیځ په تاریخ کې یوه لرغوني سیمه.

ایژی (ʔižáy) نر.م. (ج. ایژي) ایژه، لیتکی، شونتی، چراغ چوب، ییژې.

ایږ (ʔíẓ) نر.م. خرس، میلو، یږ، پږ، هګ، بور.

ایس (ʔis) نر.م. اووه، اووهه، دغوایانو د درولو غږ.

ایسار (ʔisā́r) ص. نر.م. ج. ۱) تم، گیر، معطل، ۲) شړل شوی؛ ۳) بندي؛ ٤) مصروف.

ایسارتیا (ʔisārtyā́) ښځ.م. (ج. ایسارتیاوې) ۱) ایساربدنه، تم کېدنه؛ ۲) شړنه؛ ۳) بندي کېدنه؛ ٤) مصروفیت.

ایساربدل (ʔisāredál) مص. ل. ۱) تمېدل، گیربدل، تالېدل، گرځېدل؛ ۲) بندي کېدل.

ایستل (ʔistál) مص. مت. ۱) باسل، وکښل، خارجول؛ ۲) شړل.

ایسته کول (ʔistakawál) مص. مت. ۱) ایستل، باسل، وکښل؛ ۲) شړل، بهرکول، لیرې کول؛ ۳) له مخه لیرې کول.

ایسر (ʔisár) نر.م. آه، زګېروی.

ایسک (ʔísk) نر.م. پچه، قرعه، هسک.

ایسم (ʔisám) نر.م. جادو، سحر، کودې.

ایسمگر (ʔisamgár) فا. نر.م. (ج. ایسم گران) جادوگر، سحرگر، کودگر.

ایسند (ʔisánd) ص. نر.م. ظاهر، ځرگند، ښکاره.

ایسوری (ʔisoráy) نر.م. پېلوځی.

ایسول (ʔisawál) مص. مت. ښکلی کول، ښایسته کول، ښکاره کول، په گوته کول، ځرگندول.

ایسې (ʔisé) ق. یوې خواته، دې خواته، اخواته.

ایسېدل (ʔisedál) مص. ل. ځرگندېدل، بربېښېدل، ښه ښکاربدل، په ښکلې ډول معلومېدل.

ایښ (ʔeš) نر.م. (ج. ایښونه) یښل، جوش، خوټ، ځوښ، خوټېدنه.

ایشله (ʔišála) ښځ. م (ج. ایشلې) ۱) د ښځو نځا، د ښځو اتڼ؛ ۲) شلې، ویشلې، د نرمو اوږو هغه دوډۍ، چې په غوړو کې په تیغنه پخېږي.

ایشمه (ʔišmá) ښځ. م. (ج. ایشمې) ۱) وږمه، نری باد، الوېښ؛ ۲) هغه گنه او غږو سکه وربځ چې ژر تېرېږي.

ایشنا (ʔišnā́) ښځ. م. ۱) یش، یښش، جوش، ځوښ، خوټ؛ ۲) تاو، غوسه، درد.

ایشناو (ʔišnā́w) نر.م. جوش، تاو، ځوښ.

ایشند (ʔišánd) ص. نر.م. یشند، جوشېدونکی، خوټېدونکی.

ایشنده (ʔišandá) ص. ښځ. م. ۱) گرمه او سخته تبه؛ ۲) نر. ج. شیشنېده، د آس شیشنېده.

ایشو (ʔišó) ښځ. م. ای شو، د حسرت، افسوس او تعجب کلیمه.

ایښول (ʔešawál) مص. مت. جوشول، خوټول.

ایښې (ʔišé) ښځ. ج. ۱) ښشی، د کوچنیانو په ژبه غوښې ته وایي؛ ۲) د خره د شړولو آواز.

ایښېدل (ʔešedál) مص. ل. ځوښېدل، جوشېدل، خوټېدل، یښښېدل.

ایش پیښ (ʔišpiṣ) ص. نب. حیران، وارخطا، مبهوت، اندېښمن، هک پک.

ایښندی (ʔiṣonḍáy) نر.م. یو ډول ژېړه مرغۍ ده.

ایښودل (ʔiṣūdál) مص. مت. ایښوول، کېښودل، کښېښودل.

ایښونی (ʔṣūnáy) نر.م. د (جملې) خبر، مُسند.

ایښوول (ʔiṣowál) مص. مت. کېښېښول، ایښودل.

ایښی (ʔiṣáy) نر.م. (د جملې)خبر، فاعلي برخه، مسند الیه.

ایضاً (ayzán) بیا، تکرار، عیناً، همداسې، دا رنګه، کټ مټ، د ذکر شوي په څېر.

ایضاح (ʔizāh) نر.م. واضح، څرګندونه، تشریح.

ایغ (ʔeǧ) ص. نر. بې شرم، شوخ، بې حیا.

ایغ بېغ (ʔeǧbéǧ) ص. نر. شوخ، بې شرم، ایغ نېغ، سرزوری، سپین سترګی، بې حیا.

ایغر (ʔeǧár) نر.م. ۱) اینده، مینده، وینده، ساند، نوآس؛ ۲) زورور، سرتمبه سړی.

ایغ سترګی (ʔeǧstárgay) ص. نر.م. بې حیا، شوخ سترګی، سپین سترګی.

ایغ نېغ (ʔeǧnéǧ) ص. نر. م. ۱) د خبرې څښتن، د پاک زړه خاوند؛ ۲) ولاړ؛ ۳) شوخ، سخت.

ایکاغ (ʔikāǧ) رذیل، چوغلګر، مغولمه.

ایکونه (ʔekóna) ښځ. م. کندو، ترټه، د غلې د ساتلو خاورین شی (کندو).

ایکړ (ʔikāṛ) نر.م. د ځمکې لپاره د اندازه کولو واحد دی چې ۳٦. ٤ مربع متره کېږي.

ایکی (ʔikáy) ښځ. م. و ګ. یکی.

ایل (ʔél) ص. نب ۱) تابع، ترحکم لاندې؛ ۲) ساتلی، روږدی؛ ۳) ص. ښځ. م. ټبر، قبیله، کورنی؛ ٤) نر.م. لاچې، هېل.

ایلان (ʔelān) نر.م. ۱) مار، منګور؛ ۲) بې لستونو برکه، بې لستونو چپنه.

ایلای (ʔelāy) نر.م. اطاعت، د ایل له کلیمې نه جوړ مصدر دی.

ایلبند (ʔilbánd) نر.م. په یخو ځایو کې د کوچیانو د ګرمۍ د موسم ورشو، سیابند، مېله، پوندو.

ایلچي (ʔelčí) نر.م. سفیر، ځانګړی استازی.

ایلځاروی (ʔelčarwáy) نر.م. روږدی ځاروی، اهلي ځاروی.

ایلغار (ʔelǧār) نر.م. حمله، یرغل، چپاو.

ایل غېل (ʔelǧél) نر.م. رام او یاغي، ایل او یاغي، ایلوغېل.

ایلنه (ʔelána) نر.م. (ج. ایلنې) ویلنی، پودینه.

ایلول (ʔelawál) مص. مت. رامول، تابع کول، په قبضه کې راوستل، روږدي کول.

ایله (ʔelá) ص. نب. آزاد، خوشې، خلاص، خوشې شوی، خوشکی، په خپل سر.

ایله (ʔilá) ق. ۱) محض، فقط، یوازې؛ ۲) متې، بس، دومره، لږ.

ایله بیله (ʔilabíla) ق. ۱) له ایله سره په ملتیا د تاکید مانا ورکوي؛ ۲) کم نه کم؛ ۳) بېکاره.

ایله په بانه (ʔilapabāna) ق. په لړه بانه، په وړه پلمه، په معمولي بانه.

ایله په بیله (ʔilapabíla) ق. ایله په ایله، په مټ کې، په متې، په ګرانه، هیله په هیله.

ایله جاري (ʔilajāri) ښځ. م. ۱) ملېشه، ملېشا، هغه قومي عسکر چې د اړتیا په وخت کې سره تولېږي، اربکی؛ ۲) نامنظمه غونډه.

ایلی (ʔiláy) ښځ. م. ۱) هیلی، مرغاوی؛ ۲) ص. ښځ. م. فرمانبرداري، اطاعت.

ایلې (ʔilé) ق. دې خوا، دوري، دلته، دلې، دورې.

ایلی (ʔiláy) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.

ایلېدل (ʔeledál) مص. ل. رامېدل، تابع کېدل، غاړه کېښودل، حکم منل.

ایما (ʔimā) ښځ. م. ۱) اشاره، کنایه، غمزه؛ ۲) حکم، فرمان؛ ۳) لمسه، د چا په اشاره.

ایمال (ʔimāl) نر.م. (ج. ایمالونه) برف کوچ، د واورې لوی غر، چې راښوییږي، ربڅ.

ایمان (ʔimā́n) نر.م. عقیده، اعتقاد، باور.

ایماندار (ʔimāndā́r) ص.نر.م ۱) د ایمان خاوند، د عقیدې څښتن، ۲) غیرتی، باارادە.

ایماني (ʔimā́ni) ص. نب. ۱) د ایمان له مخې، پر ایمان اړوند؛ ۲) ربښتیانی، حقه، سمه.

ایمن(۱) (ʔemán) ص.نر.م ۱) امن، پناه، محفوظ؛ ۲) ارام، کرار، د لاسه.

ایمن(۲) (ʔemín) ص. نر.م. په شرقي کلاسیکه موسیقۍ کې یو عمده راګ دی.

ایمن والی (ʔemanwā́lay) نر.م. ساتنه، ایمنتوب، ارامي، ارامتیا، دلاسه والی.

ایمنول (ʔemanawә́l) مص. مت. ۱) ارامول، دلاسه کول، کرارول؛ ۲) حفاظت کول.

ایمني (aymáni) ښځ.م. (ج. ایمنۍ) مړه خېټه، مړښت، خوش قسمتي.

ایمه (aymá) ښځ.م(ج.ایمې) اجاره، دفتر، بوګرۍ، بوګری.

ایمه دار (aymadā́r) ص. نر.م. اجاره دار.

اینجه (ʔingá) ښځ.م. ۱) د زړې غوا غوښه؛ ۲) زرزرسا ایستل، تیګا.

اینچ (ʔinč) نر.م. یوه اندازه ده چې اوږدوالی پرې اندازه کېږي.

اینځر (ʔinǰә́r) نر.م. انجیر، توغو.

ایندارە (ʔindára) ښځ.م. هینداره، ایینه، ښیښه.

ایندرا (ʔindrā́) نر.م. په ویدي میتالوجي کې د اندو-آرین رب النوع، دجګړې رب النوع.

ایندرور (ʔindrór) ښځ.م. ندرور، یېندرور، د مېره خور.

ایندە (ʔindá) نر.م. ۱) ویندە، میندە، غوچ، انهر، ایغر، ناخصي؛ ۲) ښځ. م. په یوه سا چنبل؛ ۳) د شړشمو په شېر تخم دی چې تېل ترې باسي، جمامه؛ ٤) دیکه، تېله، دیکه.

اینډه (ʔinḍá) ښځ.م. (ج. اینډې) د ښځینو یوه لوبه ده، کونۍ کونی، کونلی، انډوخر، تتی.

اینکی (ʔinkáy) نر.م. اینګټ، ینګټ، ینګه، د ناوې د پلار له کوره د وتلو ژړا.

ایڼکی (ʔenkáy) نر.م. (ج. ایڼکي) د غویو یو راز نسل دی چې زیاتره برګ وي.

اینګ (ʔing) نر.م. د کار مینه، قصد، اراده.

اینګا (ʔingā́) ښځ.م. د نوزېږي ماشوم ژړا.

اینګه (ʔingá) ښځ.م. تونګور، تونګوره، هغه ښځه چې له ناوې سره د زوم کور ته ځي.

اینه (ʔiná) ښځ.م. ځیګر، جګر، ینه، ایینه.

ایڼ (ʔiṇ) ص. نر.م. ۱) ضعیف، ډنګر، خوار، بې سبکه؛ ۲) نر.م. د خره اڼا، د خره ینګا.

ایوان (aywā́n) نر.م ۱) ځناور، حیوان؛ ۲) ص.نر.م ناپوه؛ ۳) کوچنی هلک؛ ٤) لویه مانۍ، لوی سالون؛ ٥) شاهي دربار.

ایوبوی (ayobū́y) نر.م. ۱) اکتفا کول، بس ګڼل، مړښت؛ ۲) ص. ن.م. خبر، آګاه، پوه.

ایوک (aywk) نر.م. ګزک، د زخم خرابېدنه، نو په کې پیدا کېدنه، زوه.

ایهام (ʔihā́m) نر.م. په بدیع کې یو صنعت دی چې شاعر په خپل کلام کې داسې تکي راوړي چې دوه ماناوې ولري: قریبه او بعیده.

ایهها (ʔihhā́) اد. دخوښۍ اواز، دخوشالۍ کلیمه.

اې هې (ʔehé) ښځ.م. د تعجب او افسوس کلیمه.

ایېل (ayél) نر.م. عیال، خېلخانه، ټبر، کورنۍ.

ایین (ayín) نر.م. ۱) ژوروالی، عمق؛ ۲) لیاره، مسلک، عقیده، دین.

ب

ب (bé) ښځ.م. (ج. بې ګانې) د پښتو الفبې دریم توری دی، ابجدي ارزښت یې (۲) دی.

با (bā́) مغ. ۱) د مختارې په ډول استعمالېږي لکه با ایمانه؛ ۲) ښځ. م. د وزې او مېږې اواز.

باب (bā́b) نر.م. ۱) رواج، دود، دستور؛ ۲) ډول، راز؛ ۳) بابت، په اړه؛ ٤) څپرکی، فصل، د کتاب یوه برخه؛ ٥) عنوان، موضوع؛ ٦) ور، دروازه، دړه.

بابا (bābā́) نر.م. ۱) پلار، ابا، دادا؛ ۲) نیکه، ورنیکه؛ ۳) پیر، فقیر؛ ٤) بوډا، مشر.

باباجي (bābā́ji) نر.م. نیکه، غورنیکه، پلار.

بابامړی (bābāmáṛay) نر.م. پلارمړی، نیکه مړی، د ښېراو په ډول هم راځي.

بابایي (bābā́yi) ښځ.م. کلانکاري، لویي، تکبر.

بابت (bābát) نر.م. ۱) درک، مدرک، ځای، باب، وجه؛ ۲) سبب.

بابره (bābará) ښځ. م. یو ډول تریخ بوټی دی.

بابړزک (bābaṛzók) نر.م. یو بوټی دی چې بېخ یې د ګازرې په څېر دی.

بابړنګ (bābṛáng) نر.م. د سرو مرچو غوندې ترخې او تېزې دانې دي.

بابړه (bābáṛa) ښځ. م. (ج. بابړې) ۱) پاپړه، یو ډول تریخ بوټی دی؛ ۲) دوره، ډوزه.

بابړی (bābṛáy) ص. نر. م. (ج. بابړي) ۱) لاپو، ډوزن؛ ۲) د بابړو د قبیلې غړی.

بابغه (bābáğa) ښځ. م. ګونګوشتکه، ببوغه، کوکوکوتره، کتمیره، خړه کوتره.

بابغې نیول (bābağeniwā́l) مص.ل. ۱) خواري زاري کول؛ ۲) غریبي کول؛ ۳) نېستمنېدل.

بابک (bābák) نر.م. ابک، بابا، پلار.

بابو (bābū́) نر.م. ۱) بابک، پلار؛ ۲) مامور، میرزا، لیکونکی.

بابو(۲) (bābó) ښځ.م(ج. بابوګانې) ۱) ببو، مشره خور؛ ۲) مشرانو ته د درنښت لقب.

بابوجان (bābūján) نـر.م. ټيټـاري، ټينـتاره، د يوې مرغۍ نوم دی.

بابوری (bābūray) نر.ج. يو ډول غنم زرد الو دی.

بابوګوټی (bābūgoṭáy) نـر.م. (ج. بابوګوټي) ۱) بابوګی؛ ۲) بابو ته سپکاوی کول.

بابوګی (bābūgay) نر.م. و.ګ. باباګوټی.

بابول (bābawál) مص. مت. رواجـول، دودول، مشهورول، تيټول، خپرول.

بابولاله (bābūlāla) ښځ. م. د پښتنو يوه سندره ده چې د ناوې د ناوې کولو پر وخت يې وايي.

بابولالې ويل (bābūlālewayál) مـص. مـت. اوتې بوتې ويل، بې مانا خبرې کول.

بابونه(۱) (bābawána) ښځ.م. رواجونه، دودنه.

بابونه(۲) (bābūna) ښځ.م. (ج. بـابونې) يو بوټی دی چې تبل ترې باسي او درمل هم دی.

بابی (bābay) نر.م. ۱) کشرته د مينې د خطاب کلمه؛ ۲) د پښتنو د بابي قبيلې يو غړی.

بابي (bābi) ښـځ.م ۱) ورينداره، د ورور ښځه؛ ۲) مشرې ښځې ته د احترام په ډول وايي.

بابی (bābáy) ښځ.م.ج. و.ګ. بابي.

بابېدل (bābedál) مص. ل. رواجېدل، دودېدل، عامېدل.

بابېرنګ (bāberáng) نر.م. د خښتي د چينجيو د علاج لپاره کارېدونکی بوټی دی.

بابېړی (bāberáy) نـر.م. ۱) دناروغی بېرته راګرځېدنه؛ ۲) د حل شـوې موضوع بېرته تازه کېدنه؛ ۳) د ټاکلې ولور زياتونه او اخيستنه.

بابېز (bābéz) ص. نر.م. بې اهميته، بې ارزښته، معمولي، بې اغېزه، عبث.

بابېزوالی (bābezwālay) نـر.م. ناڅيزوالی، بې ارزښتوالی.

بابېزوکی (bābezūkay) ص. نر.م. ۱) ناڅيز، بې ارزښته؛ ۲) ډنګر، بته، خوار، نروکی.

بابېزول (bābezawál) مص. مت. خرابول، بې ارزښته کول، بې اهميته کول، بې اغېزه کول.

بابېژنه (bābežána) ښځ.م. (ج. بابېژنې) سره لرې تبه، سره توده تبه، لړزنه تبه.

باتر (bātar) نر.م. هغه لرګی چې په دېوال کې د هرې پخسې وروسته ورکول کېږي.

باتريا (bātaryā) ص. نب. سوداېي، سرګردن، سرکاوته، لېونی، اوتر.

باتور (bātūr) نر.م. ۱) د باز د کورنۍ يو ښکاري مرغه دی؛ ۲) تـوريالی، توورزن، مېړنی، نر؛ ۳) دسترګو تور، د سترګو کسې.

باتوري (batūri) ښځ.م. توريالیتوب، توورزني، مېړانه، مېړنتوب، توورزني، نرتوب.

باتی (bātáy) ښځ.م(ج.باتيانې) ۱) پلته، پليته، د لاټين پلتـه؛ ۲) هغـه پلتـه چې د قبـضيت د لېرې کولو لپاره په مقعد کې اېښودل کېږي؛ ۳) چوربتی، بېتړی؛ ٤) دبم د لګولو پلته.

باتېړی (bātéray) نر.م. مرز، بتهېر، وربېز.

باټ (bāṭ) نر.م. ۱) د کاڼي هغه شرخ چې توره، چاره ورباندې تېره کېږي؛ ۲) د ډزو بار؛ ۳) د نېنو کولو بتی؛ ٤) د طنز او ريشخند په ډول چاپلوس ته ويل کېږي.

باټاره (bāṭāra) ښځ.م. (ج. باټارې) د اينځـر غـټه نوې پخه شوې دانه.

باټر (bāṭár) ص. نر.م. باټک، باټو، لاپو، غړتن.

باټول (bāṭawál) مص. مت. ۱) تېره کـول، بـاټ ورکول؛ ۲) لمسول.

باټون (bāṭū́n) نر.م. د لاس لرگی، لکړه، امسا، د پولیسو لاسېنده.

باټه (bā́ṭa) ښځ.م. (ج. باټې) لاپه، غوره، ډوزه، دوره، غټه او لويه خبره.

باټی (bā́ṭay) نر.م. (ج. باټي) بالټی، کړایي.

باټينګڼ (bāṭingā́ṇ) نر.م. و.ګ. باټينګړ.

باج (bā́j) نر.م. ۱) خراج، قلنګ، ماليه، د ځمکې محصول؛ ۲) د زردشتيانو يو مذهبي رسم دی: د مذهبي مراسمو د اجرا پر وخت سکوت.

باجپازی (bājpā́zay) نر.م. باج ورکوونکی.

باجري (bā́jri) ښځ.م.ج. کربېره، کاړ، جغل، شګې.

باجړ (bājáṛ) نر.م. ۱) په شپېو شپېو باران، زورور باران؛ ۲) تالان، چور؛ ۳) ګرېږ.

باجونکه (bājonáka) ښځ.م. تورانی، تورانکه، چوغکه، تورکه، يو تور رنګې مرغی ده.

باجه (bā́ja) نر.م. (ج. باجه ګان) ۱) ساندو، د ښينې (خينې، خوښينې) مېړه؛ ۲) ښځ.م. ارمونيه، هارمونيم، دګوتو باجه، د ساز او موسيقي يوه آله.

باچا (bā́čā) نر.م. واکمن، پاچا؛ ۲) سيد.

باچاخره (bāčāxrá) ښځ.م. (باچاخرې) باچاګډه، يو ډول خړرنګې خزنده ده.

باچکه (bāčáka) ښځ.م. د اوزو يو ډول.

باچل (bāčál) نر.م. بايلودنه، بايلنه، بايلات.

باچايي (bāčā́yi) ښځ.م. ۱) تولواکي، سلطنت، پادشاهي، پاچاهي؛ ۲) مزي او چړچي.

باختر (bāxtár) نر.م. ۱) د لمر لوېدو خوا، لوېديځ؛ ۲) تا. د آريايانو د لرغوني تمدن مرکز و، چې اوس د بلخ ولايت په نامه يادېږي.

باختر اژانس (bāxtarazā́ns) نر.م. د افغانستان د خبر اخيستلو، او خبر رسولو يوه موسسه.

باخو (bāxū́) نر.م. ۱) باګو، باګولی، باګره، د اولادونو مور؛ ۲) د کوچنيانو د ويرولو کليمه.

باد (bā́d) نر.م ۱) هوا، ايشمه، لېږد، بدونکی شمال؛ ۲) په بدن کې د کومې برخې پاړسوب، قلنج.

بادار (bādā́r) نر.م. خاوند، څښتن، ملک، اغا.

باداري (bādā́ri) ښځ.م. (ج. باداری) اغاتوب، واکمني، حکمراني، خاني.

بادام (bādā́m) نر.م.ج. ۱) يو ډول ونه ده، مېوې ته يې هم بادام وايي؛ ۲) يو ډول چکن دوزي؛ ۲) د ښځو يو ډول ګانه ده.

بادامچه (bādā́mča) ښځ.م. ۱) د ګاڼي يو ډول؛ ۲) کښېده کاري، چکن دوزي؛ ۳) غرنی بادام، ورښتی، غوړيشتی.

بادامه (bādā́ma) ښځ.م. ۱) سېلۍ، تېزباد، ګردله؛ ۲) لويي، غرور، کبر.

بادامي (bādā́mi) ص.نب. ۱) د بادام په شېر، د بادام په ډول؛ ۲) يو ډول رنګ.

بادباټي (badbā́ṭi) ښځ.م. لويې خبرې، لاپې، باټې، ډوزې، دورې، غورې.

بادبان (bādbā́n) نر.م. بادوان، په بادي کښتی کې ځړول شوي پردو چې د باد استفادي سره د بېړۍ د حرکت سبب ګرځي.

بادبرک (bādbárak) نر.م.ج. سپين رنګی بوټی دی.

بادبېړی (bādbéṛay) نر.م. بادبان واله بېړۍ.

بادبېزی (bādbézay) نر.م. ۱) پکی، ببوزی؛ ۲) بادپکی، بريزی.

بادبېزي (bādbézi) ښځ.م. (ج. بادبېزۍ) چتې او بې مانا خبرې، چتيات، بې ګټې خبرې.

بادپښی (bādpā́ṣay) فا. نر.م. متی، ګرندی، ګرندی تلونکی، چابک، توند، وندی.

بادپکه (bādpáka) ښځ.م. وګ. بادبېزی.

بادجړی (bādjaṛáv) ښځ.م. ۱) جکړ؛ ۲) ځول؛ ۳) هغه واوره چې باد راغونډه کړې وي.

باد خور (bādxór) نر.م. ۱) بادخورک، بابښې ته ورته یو ډول مرغه دی؛ ۲) د اسونو یوه ناروغي ده؛ ۳) هغه څوک چې تود سوړ شوی وي.

بادخوره (bādxóra) ښځ.م. ۱) د پوتکي ناروغي؛ ۲) پړسوب؛ ۳) د سیفلیس وروستی مرحله.

بادخوري (bādxóri) ښځ.م. (ج. بادخورې) د اسونو یو ډول ناروغي ده.

بادر (bādár) ص. نر.م. ۱) توریالی، مېړنی؛ ۲) نر.م. د سلواغې له پنځلسمې د کب تر پنځلسمې پورې وخت.

بادرب (bādráb) نر.م. وګ. بادجړی.

بادرو [1] (bādró) ښځ.م. په پشکال پسې موسمي میاشت.

بادرو [2] (bādráw) نر.م. کړکۍ، روزان، موری، دریڅه، سوری، کولک.

بادري (bādári) ښځ.م. (ج. بادرۍ) مېړانه، توریالیتوب، مېړنتوب، زړورتیا.

بادرۍ (bādaráy) ښځ.م. ج. مډال، مډال، د توریالیتوب او مېړانې نښان.

باد سر (bādsár) ص. نر.م. (ج. بادسري) سرسام، بادسار، کوسر، سرکوته.

بادسنج (bādsánj) نر.م. باد مېچ، ۱) انیمومیټر، د باد د فشار د سنجولو آله؛ ۲) خام تمه، متکبر

بادشاه (bādšā́) نر.م. وګ. باچا.

بادغېږ (bādǧéz) نر.م. بادرو، کولک، دریڅه، درڅه، دروڅه.

بادفرنګ (bādifaráng) نر.م. ۱) سره مخه؛ ۲) اتشک، سیفلیس.

بادکښ (bādkáṣ) نر.م. وګ. بادرو[1].

بادکویه (bādkóya) ښځ.م. د باد په واسطه له مړې او وچې واورې څخه سوړې سوړې جوړېدل، د واورې د شینډل کېدلو حالت.

بادګوله (bādgóla) ښځ.م. د قولنجو ناروغي.

بادله (bādlá) ښځ.م. د بنارس یو ډول ټوکر.

بادماتی (bādmātáy) باد ماتوونی.

بادمنګ (bādmáng) ص. نر.م. چلت، ګړندی، تېز، وندی، متی، چابک.

بادمېچ (bādméč) نر.م. وګ. باد سنج.

بادنجان (bādanjā́n) نر.نب. رومي بانجان، توربانجان، سوسني بانجان.

بادوان (bādwā́n) نر.م. وګ. بادبان.

بادوکی (bādū́kay) نر.م (ج. بادوکي) ۱) بادګین، بادګیر، بادک؛ ۲) ص. نر.م. ناپوه، ساده، بېبرو؛ ۳) لته، ګوډاګی.

بادول (bādawā́l) مص. مت. ۱) باد ورکول، هوا ورکول؛ ۲) لونل، غله پورته غورځول؛ ۳) بد خرڅي کول؛ ٤) باتې وهل.

باد وهلی (bādwahálay) ص. نر.م. ۱) پاګل؛ ۲) بې مغزه، اوتر، بادساری، سرکوته.

باده (bā́da) ښځ.م. شراب، می، سهبا.

بادهوا (bādhawā́) ښځ.م. ګوډی، ګوډیپران، بادیوه، باډیوه، کاغذ پران.

بادي (bā́di) ص. نب. ۱) بادجن، بادګین، بادک؛ ۲) د بادجنو خوړو خوړل؛ ۳) څوک چې درمندونه پاکوي؛ ٤) یو ډول اوبښ دی؛ ٥) هغه څیز چې له هوا نه ډک وي؛ ۶) دروا مجن، لاپو.

بادیښ (bā́diṣ) نر.م. بادرو، کولک.

بادي کول (bādikawā́l) مص. مت. اوبښ ګړندی کول.

بادي کېدل (bādikedál) مص. ل. باد وهل، د باد په واسطه د غنم اوربشې دانې پوچېدل.

باديګين (bādigán) نر.م. و.ګ. بادهوا.

باديمن (bādimán) ص. نر.م. ج. ۱) پرسېدلی؛ ۲) مغرور.

باډاسکه (bāḍáska) ښځ.م. (ج. باډاسکې) څپه، چپه، بانډاسکه، موج.

باډاسکې (bāḍáske) ښځ.ج. پټ پټـونکی، پټ پټانی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

باډاسکې وهل (bāḍāskewahál) مص. ل. څپې وهل، چپې وهل، موجونه وهل.

باډر (bāḍár) نر.م. سرحد.

باډګول (bāḍgól) نر.م. ۱) رسی، مضبوط پړی؛ ۲) د آس تیسری؛ ۳) قبضه، لرمونې.

باډنګ (bāḍáng) نر.م ۱) بادرنګ؛ ۲) ص. نر.م. بې عقل، ناپوه.

باډو (bāḍú) ص. نب. ۱) بې عـقلـه، نـاپـوه؛ ۲) بې همته، سست، دروغجن، لاپو.

باډول (bāḍól) نر.م. چایجوش، کېتلی، چاجوش.

باډی (bāḍáy) ښځ.م. بدن، وجود، تنه، ادانه، باډی (لکه د موټر).

بار (bár) نر.م. ۱) وری، ختـه؛ ۲) پېټی، هغه پېټی چې پـه اوښ، خره یا ... باندې ورل کـېږي؛ ۳) تحمیل؛ ٤) ډېرې حـاصل؛ ٥) شرابخانه، میخانه؛ ٦) تکت، میزان، بارلاین.

باران (bārán) نر.م. شیګېره، وریا، ورښت.

باران کوټ (bārānkot) نر.م. و.ګ. بارانی.

بارانګی (barángay) نر.م. ترلـه، تره، شولنګ، پرخک باران، کمزوری باران، ښورمک.

بارانی (bārāni) ص. نب. ۱) ورندی وخت، هغه موسم چې د هر باران اوربېږي؛ ۲) هغه څمکه چې په باران اوبېږي.

بارانۍ (bāranáy) ښځ.م. ۱) للمي څمکه؛ ۲) برساتی، د باران ځانګړی کوټ.

باربار (bārbár) ق. وار وار، بیا بیا، څو واره، په کراتو مراتو، څو ځله، څو کرته.

باربېلیز (bārbéliz) نـر.م. ۱) بې خاونده او بې څښتنه؛ ۲) بې مېره او بې سرپرسته.

باربېلیزه (bārbelíza) ښځ. م. ۱) بې مېره او بېکسه ښځه؛ ۲) وچه ښځه، شنډه ښځه.

بارجامه (bārjáma) ښځ.م. (ج. بارجامې) هغه څه چې بار په کې تړل کېږي.

بارچالاني (bārčaláni) ښځ.م. بارلېږدونه، بار استونه، د بارد روانېدو اجازه ورکونه.

بارچلند (bārčalánd) نر.م. بارچالاني، باربري، حمل ونقل.

بارچوی (bārčáway) نـر.م. د ژرندې د څرخ د منځ لرګی.

بارڅاک (bārcák) نرم. (ج. بارڅاکونه) شلېدلی کمیس، څیرې لمن.

بارخو (bārxú) نـر.م. (ج. بارخوګـان) اننګی، غومبوری، رخسار، غمبوری، بارخو.

باردار (bārdár) ص. نر.م. ۱) بـاروالا؛ ۲) مېوه لرونکی.

بارداره (bārdára) ص. ښځ.م ۱) امېدواره، حامله، بلاربه؛ ۲) مېوه لرونکې.

بارداري (bārdári) ښځ.م. ۱) د ورلـو راوړلـو سامان؛ ۲) د سامان ورلو وسیله.

بارسوخ (bārusúx) ص. نر.م. بانفوذه سړی، د اعتبار خاوند، مخور، سپین روبی.

بارز (bāriz) ص. نر.م. جوت، څرګند، ښکاره.

بارک (bārák) نـر.م. (ج. بارکـونه) د پوځیانو د

لیلیې یوه برخه، د پوځیانو استوګنځی.

بارکښ (bārkáṣ) ص. نر.م. ۱) باروړونکی؛ ۲) پنډی، جوالي؛ ۳) زیارکښ؛ ٤) د سرې سینې خاوند، حوصله لرونکی.

بارکښي (bā́rkaṣi) ښځ.م (ج. بارکښۍ) باروړنه، بارلېږدونه، بارچلونه.

بارګاډی (bārgā́ḍay) ص. نر.م. بارلاری، مال ګاډی.

بارګاه (bārgā́h) ښځ.م. ۱) دربار، محل، د پاچا ماڼۍ، باچاهي خېمه؛ ۲) سپېڅلی ځای.

بارګیر (bā́rgir) نر.م. باروړونکی، هغه ښاروی چې بار وړي.

بارنامه (bārnā́ma) ښځ.م. چیټۍ، د تجارتي مالونو فهرست او څرګنوالی.

بارنیول (bārniwā́l) مص. ل. ۱) مېوه داره ونه په بار راتلل؛ ۲) په ګېډه کېدل.

باروت (bārū́t) نر.ج. بارود، د ټوپک دارو، داورو ویشتونکې وسلې انفلاقي مواد.

باروتخانه (bārūtxā́na) ښځ.م. د باروتو ګودام، هغه ځای چې باروت په کې ساتل کېږي.

باروړونکی (bārwrū́nkay) فا. نر.م. نقلیه، د بار وړ لو وسیله، د حمل ونقل وسیله.

باروګراف (bārográf) نر.م. فشار سنجوونکی، هغه آله چې د هوا فشار څرګندوي.

بارول (bārawā́l) مص. مت. بار وربانديې اچول، وری وربانديې اچول، بار وربانديې اړول.

بارومېټر (bārometár) نر.م. و.ګ. باروګراف.

باره (bā́ra) ښځ. م. ۱) لوی بند؛ ۲) د تیږو دېوال، د تیږو غټه پوله؛ ۳) دېرې او کوټه تیږې، دلۍ شوې تیږې؛ ٤) اد. باب، اړه، په برخه؛ ۲) پلا، ځل، وار.

باري (bā́ri) نر.م. ۱) لوی څښتن تعالی؛ ۲) ص. نب. مېوه کوونکې ونه؛ ۳) نر.م. رافضه، اړم، د اوسپنې جهل.

باری (bāráy) ښځ.م ۱) د پیاز پرده، دپیاز پوټکی؛ ۲) له باز نه لږ وړوکی یو ښکاري مرغه دی.

بارياب (bāryā́b) ص. م. ج. ۱) اجازه موندلی، اجازه ورکړی شوی؛ ۲) دراکمن حضور ته ورغلی.

باړېدل (bāredā́l) مص. ل. حمل کېدل، مال په بار وړونکو باندې اچول کېدل؛ ۲) لېږدېدل، کوچېدل، کډه تلل.

باریک (bā́rik) ص. نر.م. نری، ډېرنری، نازک.

باریک بین (bārikbín) ص. نر.م. څیرک، پوه، هوښیار، څیر.

باریکي (bā́riki) ښځ.م. (ج. باریکۍ) نازکي، نزاکت، راز، سر، پټه مانا؛ ۲) نری والی.

باړ (bā́ṛ) نر.م. (ج. باړونه) ۱) باټ، ډیډې، شلیک؛ ۲) باړه، وباړه، انګړ، د پټي انګړ، خمبې یا تاو شوی اغزن مزی.

باړخو (bāṛxū́) نر.م (ج. باړخوګان) باړخه، بارخو، اننګی، غومبری، رخسار.

باړک (bāṛák) نر.م. (ج. باړکونه) یوه ونه ده چې سکاره ترې جوړوي.

باړل (bāṛál) نر.م. ګټه او فایده رسول.

باړواک (bāṛwā́k) ص.نر.م. بې فکره، بې هوښه، بې پروا، ناخبر، بېروا.

باړه (bā́ṛa) ښځ. م. ۱) اجوره، کرایه؛ ۲) ونډه لکه کونجاړه، پندانه، ببره، بوس؛ ۳) ښځ.م. ج. ښې او اعلی درجه نری وریجې دي.

باړه کول (bāṛakawā́l) مص. مت. کرایه کول، اجاره کول، په کرایه ورکول.

باړی (bāṛay) نر.م. (ج. باړي) مزد، اجوره.

باړي (bāṛi) نر.م. (ج. باړيان) خدمتگار، نوکر، مزدور، کارگر، اجیر، مستخدم.

باړی (bāṛáy) ښځ.م.ج. ۱) کورسره نږدې د کر ځمکه او باغچه؛ ۲) ډله، ټولی، ټولنه.

باړېزوال (bāṛezwál) نر.م. هغه سرتېری چې د باړېز (ماشیندار) مشر وي.

باړیزه تپانچه (bāṛizatapānča) ښځ.م. تپانچه چې ډېر کارتوس په لږ وخت کې ویشتلی شي.

باړي مار (bāṛimār) ص.نر.م. (ج. باړي ماران) ۱) بدې خور، رشوت خور؛ ۲) اجیر.

باړینچغ (bāṛinčáǧ) نر.م. بانیچغ، بانیچق، غنجلی، د کوچنیانو لوبه.

باز (bāz) نر.م. یو تکړه ښکاري مرغه دی چې کېږه مښوکه او غښتلې پنجې لري.

بازار (bāzār) نر.م. د اخیستلو او خرڅولو ځای.

بازارگی (bāzārgay) نر.م. بازارګوټی، کوچنی بازار، بازارګنکی.

بازاري (bāzāri) ص. نر.م. د بازار اوسېدونکی، هغه څوک چې د بازار تر څنګه استوګنه لري.

بازدار (bāzdār) نر.م. و ګ. بازوان.

بازګوټی (bāzgóṭay) نر.م (ج. بازګوټي) وړوکی باز، کوچنی باز، ورکوټی باز.

بازل (bāzál) مص. مت. ۱) بایلول، بایلودل؛ ۲) خرڅول، لګول؛ ۳) په جوارۍ بایلل.

بازلی (bāzálay) مف.نر.م. ۱) بایلودلی، بایللی؛ ۲) لګولی؛ ۳) له لاسه تللی.

بازنامه (bāznāma) ښځ.م. د بازونو په اړه د خوشال خان ختټک یو اثر دی.

بازو (bāzū) نر.م. ۱) مټ؛ ۲) ارخبنی، ورخبنی، د کټ د ځلورو اړخونو د لرګو یو لرګی؛ ۳) د کلا د ځلورو دېوالونو یو دېوال.

بازوان (bāzwān) نر.م. هغه څوک چې بازان ساتي، په بازونو ښکار کوي.

بازوبند (bāzūband) نر.م. پسول یا په څرمن کې ګنډلی تعویذ چې پر مټ تړل کېږي.

بازوګی (bāzūgay) نر.م. (ج. بازوګي) ۱) وړو باز، د کټ لنډ بازو؛ ۲) د کلا کوچنی او لنډکی دېوال.

بازونکی (bāzūnkay) فا. نر.م. (ج. بازونکي) ۱) بایلونکی؛ ۲) خرڅوونکی، مصرفوونکی.

بازي (bāzi) ښځ.م (ج. بازۍ) ۱) لوبه؛ ۲) دوکه، چل ول؛ ۳) داو، قمار.

بازیچه (bāzíča) ښځ.م. ۱) هر هغه شیز چې لوبې ورباندې کېږي؛ ۲) دبل د لاس آله.

بازیګر (bāzigár) ص.نر.م ۱) بازینګر، ګډېدونکی ۲) مداري؛ ۳) ټګ؛ ٤) بې اصوله؛ ٥) دوه ژبی، دوه مخی؛ ٦) لوبغاړی، هیرو، اکتر.

بازیګري (bāzigári) ښځ.م ۱) ټګي، مداریتوب، دوکه بازي؛ ۲) نڅا، ګډا.

باس (bās) نر.م. ۱) ټټی، خاک انداز، بیت الخلا؛ ۲) بوی؛ ۳) ص. نر.م. بم، د زیر ضد د ټربل ضد؛ ۲) د هارمونیک په موسیقي کې کښتنی برخه.

باسار (bāsár) ص. نر.م. ۱) باک سار، سرسام، بادسار، سودايي؛ ۲) لېونی.

باسل (bāsál) مص. مت. ایستل، ویستل، شړل، خارجول، کښل، توجه کول.

باسل (bāsil) نر.م. بیا. د بکتریاګانو یو ډول مایکروسکوپي او یو سلولي ژوی دی.

باسمه (bāsmá) ښځ.م. (ج. باسمې) یو ډول زري توکر دی، چې پردې ترې جوړوي.

باسواد (bāsiwā́d) ص. نر.م. باسواده، لوستی، تعلیم یافته.

باسورجن (bāsūrján) ص. نر.م. مست اوښ، بوږ بورو اوښ، لیونی لوښ، اړیمار اوښ.

باسوري (bāsū́ri) ښځ.م. بانسوری، فلوټ، د موسیقی یوه آله ده.

باسي (bā́si) ص. نب. ۱) پاتې شوني، شومانده.

باشي (bā́si) نر.م. د یوې دلې مستخدمینو او کارګرانو مشر.

باښ (bā́ṣ) ص. نر.م. هغه آس چې څلور واړه پښې یې سپینې او تندی یې سپین خاپ ولري.

باښه (bā́ṣa) ښځ.م. یو ښکاري مرغه دی.

باښه ګی (bāṣagáy) ښځ.م. بمبیرک، د پتنګانو یو ډول.

باښین (bā́ṣin) نر.م. یو ډول الوتونکی دی.

باطل (bā́til) ص. نر.م. ۱) بابیز، ناروا، ناچیز، ناحق؛ ۲) بېهوده، بې ګټې، پوچ.

باطلول (bātilawál) مص. مت. ردول، حق نه ګڼل، کوره کول، بې ارزښته کول.

باطن (bā́tin) ص. نر.م. ج. پټ، دننه.

باطني (bātínī) ص. نب. دننه، پټ، په زړه کې.

باعث (bā́ṣis) نر.م. ۱) وجه، سبب، علت؛ ۲) فا. نر.م. اصرار کوونکی، ټینګار کوونکی.

باعثتیا (bāṣistyā́) ښځ.م. ټینګښنه، ټینګار کونه، اصرار کونه، ټینګښه، تاکید.

باعث کېدل (bāṣiskedál) مص. ل. ټینګېدل، کلکېدل، محکمېدل.

باعظمته (bāṣazmáta) ص. نب. ۱) پرتمین، لوی، درونډ، باوقاره؛ ۲) مشر، عزتمند.

باعمله (bāṣamála) ص. نب. نېک عمله، یقین کوونکی، عقیده لرونکی، د عمل خاوند.

باغ (۲) (bā́ğ) نر.م. ښن. د ځمکې هغه ټوټه چې زیاتره مېوه لرونکې ونې او بوټې ولري.

باغ باړی (bāğbā́ṛay) ص. نر.م. ساغ باغ، ډېر خوشاله، په جامو کې نه ځایېدونه.

باغچه (bā́ğča) ښځ.م (ج. باغچې) ښګی جنګی، ووړکی باغ، باغ ګوټی.

باغکه (bāğáka) ښځ.م. ۱) یو مارغه دی چې بړګ وزرونه لري؛ ۲) یو ډول اسماني رنګه کاڼی دی چې کوچنیان بیرولي (تشلې) ورڅخه جوړوي.

باغلي (bā́ğli) نر.ج. باقلي، باغولي.

باغو (bāğū́) نر.م. ۱) د کوچنیانو یو ډول نارو غي ده؛ ۲) پیشپرانګ، پیشپرانګی.

باغ والا (bāğwālā́) نر.م. د باغ خاوند.

باغوان (bāğwā́n) نا. نر.م. مالیار، مالي ښوال.

باغوټ (bāğū́t) نر.م. ۱) باغوټی، بوغوټ، کله چرک؛ ۲) انجیره.

باغي (bā́ği) ص. نب. ۱) د باغ ځمکه؛ ۲) یاغي، بغاوت کوونکی؛ ۳) د باغ فصل.

باغیرته (bāğayráta) ص. نب. غیرتي، مېړنی.

باقاعده (bāqā́ṣida) ص. نب. منظم، اصولي، برابر، سم، له قاعدې سره سم.

باقي (bā́qi) ص. نب. ۱) پاتې، پاتې کېدونکی، بقایا؛ ۲) نور.

باقی (bāqáy) ښځ.ج. ۱) کانګې، قی، استفراق، استفراغ؛ ۲) د باقي جمعه.

باقیدار (bāqidā́r) ص. نر.م. ۱) هغه څوک چې باقي ورباندې پاتې وي؛ ۲) پوروړی.

باقیداري (bāqidā́ri) ښځ.م. باقي کېدنه.

باک (bā́k) نر.م. ۱) پروا؛ ۲) وېره، ډار؛ ۳) تاوان؛ ۴) په خوست کې د یوې ولسوالۍ نوم دی.

باکره (bākırá) ص. ښځ. م. پېغله، بچړه، هغه جلۍ چې پېغلتوب او بکارت يې ساتلی وي.

باکفايته (bākıfāyáta) ص. نب. لايق، هوښيار، وړ، استعداد والا، تکړه.

باکماله (bākamā́la) ص. نب. کسبي، کسبګر، د کمال خاوند، تخصص والا.

باکو (bākū́) نر.م. مشر ورور.

باکوکړ (bākūkár) نر.م. سارانی چرګ، کوکړ.

باکه ساری (bākasā́ray) نر.م. هغه پسه، چې ښکرونه يې واړه وي او په وريو کې ښکاري.

باګرام (bāgrā́m) نر.م. د پېښور پخوانی نوم.

باګره (bāgrá) ښځ.م. تور، بلا، باګو، باخو، باګولی، د ويرې يو خيالي څيز.

باګه (bāga) ښځ.م. ۱) لاپه، باته؛ ۲) لاس بری.

بالاپوښ (bālā́poṣ) نر.م. غټ کوټ، بالاپوش.

بالاحصار (bālāhisā́r) نر.م. په لوړ ځای جوړه شوې عسکري کلا.

بالاخانه (bālāxā́na) ښځ.م. ماڼۍ، د دوهم پوړ کوټه، د کوټې د پاسه کوټه.

بالاخره (bılāxırá) ق. لنډه دا چې، په پای کې، په اخير کې، پای ته.

بال بال (bālbā́l) ص. نر.م. خوشال، په طبعه، انج و منج، باغ باغ، باغ باړي.

بال بچ (bā́lbač) نر.م. واړه زيړه، واړه زاړه، کورنۍ، ښځه او اولاد، کورمه

بالبکی (bālbákay) نر.م. ډيی، ببړيکی، پتنګ.

بالبوزک (bālbozák) نر.م. يو غرنی بوټی، غرنی تراتيزک، يو ډول شنه سابه دي.

بالتی (bāltáy) ښځ.م. ۱) بالټی ستل: ۲) تاتکی، هغه فلزي لوښي چې ختې او ... په کې وړل کېږي ۳) د قروانې د وړلو لوښی.

بالښت (bālást) نر.م. سرو پړدی، بالين، تکيه، ډډړی، ګوزی، سری، سروښت.

بالښتک (bālaṣták) نر.م. ۱) بالښتی، وړوکی بالښت؛ ۲) هغه اوږد لرګي چې د کبانو د نيولو د چپجې يوه اړخ ته يې ږدي.

بالغ (bāliğ) ص. نر.م. نوی ځوان ژنی، پيلستی، ځوانۍ ته رسېدلی، نوی زلمی.

بالفرض (bılfárz) ق. فرضاً، د اټکل له مخې، د ګومان له مخې، د تخمين له مخې.

بالفعل (bilfisl) ق. په عملي ډول، په عمل کې، د يوه عمل د کولو په وخت کې.

بالکل (bilkul) ق. بېخي، تماماً، په بشپړه توګه، په توله مانا، له هره اړخه، په يقين سره.

بالکه (bālká) ښځ.م. نلی، دروی، نلکی، د چلم دورمه يا نل، درمه.

بالکه چي (bālkáči) نر.م. خدمتګار، بالکی، نوکر، د فقير شاګرد.

بالکی (bā́lkay) نر.م. شاګرد، نوکر، خادم، ورکوټی نوکرګی.

بالمثل (bılmısl) ق. په څېر، غوندې، ورته، په ډول، په هماغه ډول.

بالمقابل (bılmuqā́bıl) ق. په ځواب کې، په بدل کې، په عوض کې، په مقابل کې.

بالنګ (bālang) نر.م. (ج. بالنګان) توک نارنج، يو ډول نارنج دی.

بالڼ (bālaṇ) نر.م. ۱) خاشاک، خس، خځله؛ ۲) يو ډول قورمه.

بالو (bālū́) نر.م. (ج. بالوګان) يږه، ميلو، خرس، يږ، يو ځيرونکی ځناور.

بالون (bālū́n) نر.م. يوه لويه ګردي کڅوړه چې له سپکو غازونو (هايدروجن، هيليوم) څخه

د کېږي او هوا ته پورته کېږي.

بالۍ (bāláy) ښځ.م. والی، لښتی، دغوړو منډرې، دغوړو يو ډول ګانه ده.

باليوس (bālyós) نر.م. دکندهار لرغوني نوم.

بام (bā́m) نر.م. (ج. بامونه) د کوټې سر، بلې.

بامبره (bāmbára) ښځ.م. (ج. بامبرې) مچۍ، غومبسه، ډمبره.

بامبڼ (bāmbáṇ) نر.م. بامبېړی، پنډت، برهمن، بامبڼ، د هندوانو مذهبي مشر.

بامبړه (bāmbáṛa) ښځ.م. (ج. بامبړې) د اوږ لمبه، د اور غورځنګه، د اور غوریشه.

بامبو (bāmbū́) نر.م. ۱) د مچيو او بامبرو بنهار؛ ۲) د ښارويو ګنې رمباړې؛ ۳) بانس.

بامبېړ (bāmbéṛ) نر.م. ۱) شور، بامبڼ، ځوږ، شورماشور؛ ۲) ورنده لانجه.

بامبېلکی (bāmbélkay) نر.م. پرپره کی، ډبې، تارګی، بانک، بمبېړی، پتنګ.

بامره (bā́mra) ښځ.م. دخولې غاړه، د خولې مخه، د خولې پېڅه، د خولې چنه.

بامل (bāmál) مص. ل. د ښېلو پالل، اشنايي پالل، ملګرتيا پالل، پالنه.

بامنه (bāmána) ښځ.م. (ج. بامنې) د دوستانه اړيکو ټينګونه، د دوستۍ پالنه او ساتنه.

بامڼه (bāmáṇa) ښځ.م. (ج. بامڼې) شنه لوخړه، غروسکه لوګی، لوخړه، ډېر او ګڼ لوګی.

بامونکی (bāmū́nkay) فا. نر م. آشنايي پالونکی، ملګرتيا پالونکی.

بامه (bā́ma) ښځ.م. د ژمي پای، د ژمي وروستۍ ورځې چې پېشوګانې مستېږي.

باميال (bāmyā́l) نر.م. لد. پالوال، مهربان.

بان (bā́n) نر.م. وګ. بوڼ.

بانجو (bānjū́) نر.م. کوکری، اتيون، کوتری، کونګری، نوی زېږېدلی کوکری.

بانډو (bānḍó) ښځ.م. عسکري ارکيستر.

بانډرو (bānḍráw) نر.م. ګلدار کميس.

بانده (bā́nda) ښځ.م. ۱) تړون، تيېره، قرارداد، ناغه؛ قومي جرمانه؛ ۲) قومي پابندي.

باندې (bāndé) ق. ۱) د پاسه، پورته، پاس، پر، په؛ ۲) په ذمه، وربوري.

باندې کول (bāndekawā́l) مص. مت. بارول، نګولی د پخلي لپاره په نغري ايښودل.

باندېنی (bāndénay) ص. نر.م. ۱) پاسنی، پرباندې، مافوق؛ ۲) بهرنی، خارجي.

بانډ (bā́nḍ) نر.م ۱) لاتري، لاټری، پچه؛ ۲) تړون، ضمانت خط؛ ۳) ډله، دسته.

بانډار (bānḍā́r) نر.م. مجلس، راټولېدنه، ټولی، غونډه، جرګه، بنډار.

بانډه (bānḍá) ښځ.م. مېنه، دمالدارانو خپلو ښارويو سره په غره کې د اوړي تېرولو ځای.

بانډه ګی (bānḍagáy) ښځ.م. ج. کوچنی بانډه، وړه ميله، هغه بانډه چې لږ ښاروي لري.

بانډه چي (bā́nḍači) ص. نر.م. بانډه وال، د باندې اوسېدونکی..

بانډه وال (bānḍawā́l) ص. نر.م. ۱) د باندې سری؛ ۲) د باندې خاوند.

بانډېسی (bānḍésay) نر.م ۱) بانډه چي؛ ۲) هغه شپون چې ځای پر ځای رمې پيايي.

بانک (bā́nk) نر.م. هغه شخصي يا دولتي ځای چې خلک په کې خپلې پيسې يا زېورات ساتي.

بانکداري (bānkdā́ri) ښځ.م. (ج. بانکدارۍ) بانکي چارې، په بانک پورې تړلې مسألې.

بانکه (bānka) ښځ.م. (ج. بانکې) ۱) پایزیب، بانکه؛ ۲) نر.م. ډولي هلک، ښځني ځوان.

بانګ (bāng) نر.م. ۱) بږغ، غږ، اواز، کوکاره؛ ۲) دلمانځه اذان؛ ۳) د چرګ اواز.

بانګوری (bāngūray) نر.م. (ج. بانګوري) ۱) هغه چرګوری چې نوی په اذان راغلی وي؛ ۲) انبور، امبور، پلاس.

بانګي (bāngi) نر.م. (ج. بانګیان) ۱) نرچرګ، بانګیتی؛ ۲) مؤذن، اذان کوونکی.

بانګی (bāngay) نب.م.ج. د اوبو چلولو چنګک (کونډې) والا لرګي.

بانو (bānū) نر.م. ۱) ماکو، مانک، بې لښې مچې؛ ۲) دمنډتو او زردالو یو ډول دی؛ ۳) ښځ.م. میرمن، بي بي.

بانه (bāna) ښځ.م. پلمه، حیله، عذر، بهانه.

باني (bāni) ص. نب. موسس، تاداو ایښودونکی، بنسټ ایښوونکی.

بانېګر (bānegár) ص. نر.م. بانه جوړوونکی، پلمه کوونکی، په کارونو کې حیله کوونکی.

بانین (bānin) نر.م. شاهین، یو ښکاري مرغه دی.

باڼ (bāṇ) نر.م. ۱) وګ. بڼو؛ ۲) لوښیني، بڼ، دودي، لامده اوږد په اوبو کې حل کوي او ښوروا ته د ټینګولو لپاره وراچول کېږي.

بانوکه (bāṇóka) ص. نب. مست او نېشه سری یا ښځه، خماره ښځه یا خمار سری.

باڼه (bāṇá) نر.م.ج. برڼه، د سترګو د زیزمونه چار چاپېر ویښته.

باڼي (bāṇi) ښځ.م. هغه آله ده چې د هغې په ذریعه له خرمنې نه رسی غرل (تاوول) کېږي.

بانیچغ (bāṇičáǧ) نر.م. وګ. بارینچغ.

بانیاز (bāṇyāz) نر.م. بنیاګر، حلاف، هتیوال.

باو (bāw) نر.م. ۱) د اتشک ناروغي، باد فرنګ، سفلیس؛ ۲) پمنوالی، سوزکی؛ ۳) بیه، نرخ.

باور (bāwár) نر.م. اعتبار، یقین، اعتماد.

باورچي (bāwárči) ص. نر.م. ۱) قاصد، ایلچي؛ ۲) باوري، معتمد؛ ۳) نر.م. باورچي، اشپز.

باورچي خانه (bāwarčixāna) ښځ.م. پخلنځی، اشپزخانه.

باوررای (bāwarrāy) ښځ.م. باور رایه، د اعتماد رأیه.

باورلیک (bāwarlik) نر.م. اعتماد پاڼه، اعتماد نامه.

باوري (bāwári) ص. نب. اعتباري، اعتمادي، معتمد، د اعتبار وړ، د باور وړ.

باوړی (bāwaṛáy) ښځ.م. ۱) الوړه سطحه، جګ اوار ځای؛ ۲) الویه ځای؛ ۳) ږیګی، باولی.

باولل (bāwlál) مص. مت. باولي ورکول، باز، بانبه یا سپي د ښکار کولو لپاره روزل.

باوله (bāwla) ص. نب. بوله، بې فکره، بې عقله، کم عقل، ساده، ناپوه، اوتر بوتر.

باولی (bāwlay) ص. نر.م. ۱) هغه څوک چې زړور او د کار وړ نه وي خو ځان زړور او پوه ښیي؛ ۲) باز او بانبه په ښکار روږدي کول.

باولي (bāwli) نر.م. ښکاري سپي، باز او بانبې ته د ښکار نیولو د چل ښودلو میدان.

باولی (bāwláy) ښځ.م. هغه لار یا زینه چې څاه یا کاریز ته ښکته، ورغلې وي.

باوو (bāwū) نر.م. (ج. باووګان) باهو، د ښځو یو ډول پسول چې په مړوند کوي یې.

باوي (bāwi) ص. نر.م. د باو ناروغ، په باو اخته.

باوېړی (bāwéṛay) نر.م. (ج. باوېړي) بابېړی، د ناروغتیا بهرته ګرځېدنه.

باهو (bāhū́) نر.م. (ج. باهوګان) وګ. باوو.

بای (bā́y) نرم. بایلل، بایلودل.

باید (bāyā́d) ق. ۱) بایده، هرومرو، ضرور، حتمي؛ ۲) مناسب، په ځای، له دود سره سم.

بایسکوب (bāyskób) نر.م. سینما، د فلم د ښودلو ځای.

بایکاټ (bāykā́ṭ) نر.م. تعلق پرېښودل، اړیکه پرېکول، له غم ښادي نه وېستل.

بایکړ (bāykā́ṛ) نر.م. پلپونه، پلمن، یوه غرنۍ ونه چې لرګي یې د مسواک لپاره کارېږي.

بایلات (bāylā́t) نر.م. ۱) بایلودنه، تاوان، زیان؛ ۲) پړکېدنه، ملامت کېدنه، خړ کېدنه.

بایلل (bāylә́l) مص. مت. بایلودل، بای کول، له لاسه ورکول.

بایلوول (bāylowә́l) مص. مت. بایلل.

بایوال (bāywā́l) ص. نر.م. ۱) شریک، شریکار؛ ۲) په کاروبار کې ملګری.

ببر (bābә́r) نر.م ۱) هغه زمری چې په ځاره او اورمېږ یې لوی وېښته وي؛ ۲) ص. نر.م. ګڼ او اوږد وېښته سری؛ ۲) قهرجن؛ ۳) ګڼې، ګور.

ببرستنی (babarstә́nay) نر.م. (ج. ببرستني) یو ډول انګرېزي توپک دی.

ببرسری (babә́rsaray) نر.م. ګګرسری، بیتل.

ببرغوږی (babargwáẓay) نر.م. ۱) غوږور توپک، ۳۰۳ بور توپک؛ ۲) د ببرو غوږو خاوند

ببرو (babrū́) ص. نر.م. بدرنګ سری، د تریو تندي خاوند، د تورې تندې څښتن.

ببروزه (babróza) ښځ.م. بروزه، یو ډول واښه دي.

ببرول (abarā́wal) مص. مت. ۱) د سر وېښتان لویول، وېښته ګډوډ کول؛ ۲) څوک لمسول او په غوسه کول.

ببری (babrә́y) نر.م. ۱) یو ډول ښکاري سپی دی؛ ۲) کشمالی، ریحان، نازبو، بوېری.

ببرېدل (babaredә́l) مص.ل. ۱) ببرکېدل، ګڼېدل؛ ۲) پارېدل؛ ۳) پرېشانه کېدل، ګډوډېدل.

ببغی (babáğay) ص.نر.م. (ج. ببغي) غریب، بدمرغه، بې وزلی، بې وسه، عاجز، خوار.

ببکی (babákay) نر.م. لاپې، ځان ښودنه، څوک (خصوصاً کوچنیان) ګواښل.

ببو (babáw) نر.م. بلا، شېخی، باخو، د ماشومانو دډارولو کلیمه.

ببوتتی (babotátay) نر.م. ملاچرګک، ګوډی چرګ، بابوکی، ملاوتوتک.

ببوزی (babózay) نر.م (ج. ببوزي) ۱) پکه، پکی، بادپکی؛ ۲) کب خورک، یو ډول مرغۍ ده.

ببوغه (babū́ğa) ښځ.م. (ج. ببوغې) خره کوتره، ګوګوشتو، ببوغې = بابغه، کتیره.

ببی (babáy) نر.م. (ج. ببي) یو ډول مارغه دی چې چینجي خوري.

ببۍ (babә́y) ښځ.م. (ج. ببۍ ګانې) مشره خور، ترور یا بلې مشرې ښځې ته د احترام کلیمه.

ببېزنه (babézna) ښځ.م. (ج. ببېزنې) لړزه تبه، سره توده تبه، شیبره تبه، سره لړې تبه.

ببېښی (babéṣay) نر.م. (ج. ببېښي) بواسیر.

ببېښي (babéṣi) ص. نر.م. بواسیري، هغه څوک چې په بواسیرو اخته وي.

بت(۱) (bát) نر.م. ۱) د کانو دېوال، د څاه، کارېز، لښتې د تیرو وېره؛ ۲) اړ، مایه، کلف، اها، بتې، پان، هغه اوړه چې توکرانو ته د ښخولو لپاره ورکول کېږي.

بت(۲) (bū́t) نر.م. (ج. بتان) ۱) مجسمه؛ ۲) تصویر؛ ۳) مجازاً معشوقه.

بتاره (batā́ra) ښځ.م. (ج. بتارې) گرز، د پهلوانی جنگي وسله.

بت پرست (butparást) ص. نر.م. د بت عبادت کوونکی، بت ته سجده کوونکی، مشرک.

بت تراش (but tarā́š) نر.م. د بتانو جوړوونکی، بت ساز، مجسمه جوړوونکی.

بت تون (buttū́n) نر.م. بتخانه.

بتخانه (butxā́na) ښځ.م. (ج. بتخانې) بت تون، د بتانو ځای، د مشرکانو د عبادت کولو ځای.

بتخک (batxák) نر.م. (ج. بتخکان) بتیرغزی، غزه، یو ډول خړ رنگه مارغه.

بتر (batár) ص. نر.م. ډېر خراب، ډېر بد، بېکاره، بې خونده، بدتر.

بتري (batári) ښځ.م. (ج. بترۍ) خرابي، بدتري، بدتروالی، بتروالی.

بتک (baták) نر.م. پتک، پتکی، بتکی، د اوبو وړلو لوښی.

بتکده (butkáda) ښځ.م. بتخانه.

بتکه (batáka) ښځ.م. (ج. بتکې) بته، پتکه، د هیلیو د کورنۍ یو ډول.

بتکی (butkáy) نر.م. ۱) وړوکی ډېوال؛ ۲) د ختېو یو کمکی توپی؛ ۳) له کوتې سره نیږدې لرگی چې سامان وربانديي ځوړند وي.

بتکۍ (batkáy) ښځ.م. بیتلۍ، ام په، کوړکی، د زرکو او نورو مرغیو نیولو آله.

بتله (batála) ښځ.م. (ج. بتلې) پتکه، هغه چرگه چې لومړی ځل په هگیو اچولو راغلې وي.

بتلۍ (batláy) ښځ.م. بیتلۍ، بتکۍ، د زرکو د نیولو یو ډول خاصه اله.

بتوله (batóla) ښځ.م. په ښکار پسې د ښکاري مرغه د ورخوشې کولو چل.

بته(۱) (báta) ښځ.م. ۱) قاز، بتکه، یو ډول هیلۍ ده؛ ۲) ص. نب. نری، ډنگر، کمزوری، خوار.

بته(۲) (butá) ښځ.م. یو ډول سکوی، د گنبید و یو ډول، د خامکدوزۍ یو ډول دی.

بتي (báti) ښځ.م. ۱) هغه نرم اوړه چې جولاگان یې تنستې ته ورکوي؛ ۲) ناکرلې شودیاره ځمکه؛ ۳) ص. نب. سلامت، پرې؛ ۴) ښځ.م.ج. ژاولکی حلوا، سونک، په غوړو کې ایشېدلې گوړه.

بټ (báṭ) نر.م ۱) بتې، د نینو کولو بټې؛ ۲) د خښتو پخولو داش؛ ۳) تبۍ؛ ۴) د توپک کونداغ؛ ۵) د تاپر چاوډبدنه؛ ۶) ص. نر.م. تود، گرم؛ ۷) غیب ویونکی، کاهن.

بټا (baṭā́) نر.م. څوک چې په یوه سترگه ړوند وي او د سترگې گاتې یې راوتلې وي.

بټ بېديا (baṭbedyā́) و.گ. بټې بیابان.

بټ سترگی (baṭstárgay) نر.م. ړدی، چغر، بټک، ړد سترگی، تغ سترگی.

بټ سوره (baṭsū́ra) ښځ.م. (ج. بټ سورې) دل، شالا، څېړه اوړه، لواړ اوړه.

بټ سوری (baṭsū́ray) نر.م ۱) خښوزی، زړی، ډوډۍ میده گې؛ ۲) سیکه سې، د اوړو سبوس؛ ۳) گونډی، دروځه، تر درمند پاکولو وروسته ناتکېدلي وري.

بټل (baṭál) نر.م. ۱) د نسوارو او بنگو میده کولو لوښی؛ ۲) خاوري، تولگی، خاورینه پیاله، لوی کنډولی، خاورینه کاسه.

بټلی (baṭálay) نر.م. (ج. بټلي) د خاورو کنډول، کنډولی، خاوری.

بټن (baṭán) ښځ.م. (ج. بټنې) ۱) بټنه، د کمیس تنۍ؛ ۲) سویچ.

بټنګ (baṭáng) نر.م. (ج. بټنګان) د نشپاتۍ او ناک غونډې یو ډول میوه ده.

بټول (baṭowál) مص. مت. د پوستکي پز وهل، له وزې نه د څرمنې د ایستو لپاره د لکۍ سره د څرمنې څه برخه څیرې کول.

بټوه (baṭwá) ښځ.م. جیبي بکس، د پیسو ساتلو کڅوړه.

بټه (báṭa) ښځ.م. ۱) غټې وریجې چې نرمې پخې شوې وي، شلغم بټه؛ ۲) ص. ښځ.م. غټه ګوته.

بټې (baṭé) ښځ.ج. له بغرۍ نه وتلې اوربشې، تکېدلې اوربشې.

بټۍ (baṭáy) ښځ.م. ۱) کوره، داش، دچونې، لوښو او خښتو پخولو ځای؛ ۲) هغه ښځه چې د یوې سترګې ګاټې یې بوټ راوتلې وي.

بټي (báṭi) ښځ.م. د اوربشو اوبه.

بټې بیابان (baṭebyābā́n) نر.م. وچه دښته، وچ داګ، وچه میره.

بټیاری (baṭyā́ray) نر.م. (ج. بټیاري، بټیاران) ۱) بټۍ والا، نیني کوونکی؛ ۲) تنوروالا.

بټېر (baṭér) نر.م. مرز، یوه مرغۍ ده.

بج(۱) (buj) نر.م. (ج. بجان) زړی یا تخم لکه د هندوانې یا خټکې.

بج(۲) (báj) نر.م. ۱) لوی کوټک، د اوبو د بار ترلو لرګی؛ ۲) د لوشلو په وخت د شېدو دارو اواز؛ ۳) هلې ځلې، منډې ترړې؛ ٤) دلرګي هغه ځای چې واینو خورلی وي.

بجد (bajád) نر.م. ټینګ ولاړ، محکم، ارم.

بجرګی (bajárgay) نر.م. (ج. بجرګي) ۱) یو ډول شین بوټی دی؛ ۲) بامبوټی.

بجړ (bajáṛ) نر.م ۱) نرښځې، ایجړا؛ ۲) ګنه کورمه، ګنه کورنۍ، غټه کورنۍ.

بجړا (bujṛā́) ص. نب. تنبل، لټ، بېکاره.

بجړانګي (bujṛā́ngi) ښځ.ج. زړې او شکېدلې جامې، تیړانګې جامې.

بجغ (bjág) نر.م. بنجغې، بنجښې، د کروندې شا وخوا د لرګیو دېوال.

بجل (bujul) ښځ.م. (ج. بجلې) ۱) سپینه بډۍ؛ ۲) ښنګری، بجلکه، د پښې ګیټۍ.

بجلي (bíjli) ښځ.م. (ج. بجلۍ) برېښنا، برق.

بجن (bján) ص. نر.م. ج. ۱) سپېرن، هغه څوک چې سپېرې په کې شوې وي؛ ۲) و.ګ. بهجن.

بجنتوب (bjantób) نر.م. سپېرنتوب، سپېرنوالی.

بجه (bája) ښځ.م.ب ۱) هارمونیه، د ساز یو ډول اله ده؛ ۲) ښځ.م. ساعت، د یوې ګېنټې برابر وخت؛ ۳) سپېره؛ ٤) ماشوره، شوره، کشکوری، هغه وابنه، چې سوری وربانډې بندېږي.

بجی (bajáy) ښځ. م. د کوچنیانو په ژبه (تی).

بجی څټه (bajaycáṭa) ښځ.م. د اوبو د بار سرباری.

بچ (báč) نر.م. ۱) ګڼ تېغونه، د کښت یا ونو ګڼ تیغونه راوتل؛ ۲) ډېروالی، زېږنده؛ ۳) ساتنه، ګوښه کېدنه، روغ پاتې کېدنه.

بچاو (bačā́w) نر.م. ساتنه، حفاظت، ژغورل.

بچاوڼ (bačāwáṇ) نر.م. لویه سترنجۍ، لویه درۍ، لوی فرش.

بچاونه (bičāwaṇá) ښځ.م. (ج. بچاونې) ښه درۍ، ښه بستره، ښه فرش.

بچاوول (bačāwawál) مص. مت. ساتل، پناه ورکول.

بچاوی (bačáway) نر.م. (ج. بچاوي) بچ کېدنه، له څه مصیبت نه بچ کېدنه.

بچاوېدل (bačāwedál) مص. ل. بچ کېدل، ژغورل کېدل، ساتل کېدل.

بچت (bačát, bčát) نر.م. سپما، پس انداز.
بچت کول (bačatkáwə́l) مص. مت. ذخیره کول، پس انداز کول، سپما کول.
بچړی (bačáray) نر.م. ۱) بچکری، د متروکې د سر ځوړندی، د غوا دلکې د وینښتو ځوړندی؛ ۲) کوتی، کوتانی، کوچانی.
بچړی (bačṛáy) نر.م. (ج. بچړي) بچی، بچونی، زوی، اولاد، بچوړی.
بچک (bačák) نر.م. ۱) مهرات، میرا، میراو؛ ۲) بچگی، بچگی، د تمباکو له گل سره نښیږدې وړې پاڼې؛ ۳) د ښخود سر دواړو خواو ته ځوړند وېښته.
بچکری (bačkáray) نر.م. (ج. بچکري) د متروکې د سرځوړندی.
بچکرکی (bačkarákay) نر.م. د مرغیو د دام چوکی (چوککه)، د مرغیو د دام موړی.
بچو (bačū́) نر.م. زویکه، بچیه، زویه، زامنه، زوی ته د مینې خطاب.
بچوړي (bačū́ṛi) نر.م. (ج. بچوړی) لویې اوږدې جرابې.
بچوړی (bačū́ṛay) نر.م. د انسان، مرغه یا حیوان ووړوکی بچی.
بچوکی (bačū́kay) نر.م ۱) د متروکې د سر ځوړندی، د پنې د سر شوکه؛ ۲) د سر د وېښتانو د ترلو پیپکی (بچوی یا پیوی).
بچول (bačawə́l) مص. مت. ژغورل، ساتل، گوښه کول، نجات ورکول، خلاصول.
بچونګړی (bačūngáṛy) نر.م. (ج. بچونګړي) بچوړی د انسان یا حیوان ووړوکی بچی.
بچوی (bačáway) نر.م. پیپکی، پیوی، پیوکی، د وېښتو ترلو چړی.

بچه (báča) ښځ.م. اچه، اچې، د وزې شړلو اواز.
بچه گرو (bačagráw) نر.م. څرمونی، څرمنی، هغه موسم، چې زره غله خلاصه شوې وي او نوې غله نه وي رسېدلې.
بچه گوته (bačagwáta) ښځ.م. کنځه گوته، د وړې او منځومې گوتې ترمنځ گوته.
بچی (báčay) نر.م. (ج. بچي، بچیان) زویک، کوچنوتی، کمکی، ووړوکی.
بچی (bačáy) ښځ.م ۱) وره لور؛ ۲) د دبوال پښتې؛ ۳) دغوا، مېښې کتې؛ ٤) چرگوړی.
بچي بچي (bačibači) نر.ج. کچې کچې، درې درې، د مېږو او وزو د رابللو خاص غږ.
بچېړی (bačéray) نر.م. (ج. بچېړي) د آس بیهاڼ، د آس بچی.
بځن (bajan) نر.م. حریص، اروا وړی، اتیرلی، اتیرن.
بخڅکی (bucxákay) ښځ.م. بخڅکی، بخڅی، بخچی، دسمال یا کڅوره چې ښځې په کې ستن، تار او ... ږدي.
بخړکی (bacárkay) نر.م (ج. بخړکي) ۱) سپنکی، سپرغی، د اور بخری؛ ۲) خڅوڅکی، ذره.
بخه (báca) ښځ.م. (ج. بخې) ببخه، یو ډول شنه غرنې وابنه دي.
بحث (báhc) نر.م. (ج. بحثونه) ۱) کېرس، شور، مناقشه، مناظره؛ ۲) موضوع.
بحر (báhr) نر.م. ۱) سمندر، دریاب؛ ۲) د شعر وزن؛ ۳) لوی پوه، لوی عالم.
بحران (buhrā́n) نر.م. گډوډي، نازک حالات.
بحراني (buhrā́ni) ص. ن. بحران ته منسوب؛ بې نظمه، گډوډ.
بحروبر (bahróbar) نر.م. نری، وچه او لنده، وچه او اوبه.

بحري (báhri) ص. نب. سمندري، هغه شه چې بحر سره اړیکه لري یا په بحر کې وي.

بحریه (bahriyá) ص. ښځ. م. ۱) هرشه چې بحر ته منسوب وي؛ ۲) سمندري ،تجارتي، جنګي بېړۍ او ځواک.

بحیره (bahíra) ښځ. م. سمندرګی، هغه اوسه چې شا وخوا یې وچه وي.

بخار (buxā́r) نر.م. ۱) تېت، بړاس؛ ۲) خاربښت، په بدن ورې دانې راختل؛ ۳) تبه.

بخارۍ (buxārā́y) ښځ.م. انګیټی، تودلی، د خونو د تودولو فلزي اله.

بخت (báxt) نر. م. (ج. بختونه) قسمت، نصیب، برخه، طالع، پاره، مرغه.

بخت ازمېښت (baxazmést) نر.م. بخت ازماینه.

بختر (baxtár) نر.م. له کلک پېړ توکرنه جوړ پوښ چې پخوا به د زغري په څېر اغوستل کېده.

بختور (baxtawár) ص. نر. م. بختیار، نېکمرغه، بخت لرونکی، نېکبخت، طالعمند.

بختیالی (baxtyā́lay) نر.م. بختور، نېکمرغه.

بخچه (boxčá) ښځ.م. (ج. بخچې) و ګ. بقچه.

بخڅه (boxcá) ښځ. م. (ج. بخڅې) و ګ. بقچه.

بخښش (báxšiš) نر.م. انعام، جایزه، ورکړه، یو شی چاته په وړیا توګه ورکول.

بخښل (baxṣ́al) مص. مت. ۱) ښښل ،معاف کول؛ ۲) یوشی چاته په وړیا توګه ورکول.

بخښو (baxṣ́ó) (بخښو، ښښو) خلاص، آزاد، آرام او خوشاله.

بخل (buxál) نر.م. بخیلي، کروټي، ممسکي.

بخمل (baxmál) نر.م. مخمل، یو ډول توکر دی.

بخملی (baxmalā́y) ښځ.م. پیشوګی، پشی، لړمی، د کښتونو یو ډول چینجی.

بخملي (baxmáli) نر.م. ۱) یو ډول سور رنګی چینجی چې الوځي؛ ۲) یو بخملي رنګه مارغه چې د شپې له خوا چغېږي.

بخن (baxán) ور. د غنم زرزستاړی د ورته مانا لري او له رنګونو سره راځي – سوربخن.

بخن بخن (baxanbaxán) نر.م. ج. رنګارنګ، ډول ډول.

بخوړی (baxóṛay) نر.م. (ج.بخوړي) ۱) ډډی، د بوسو خوسی؛ ۲) خیالي بلا.

بخول (baxwál) نر.م. ۱) د زړه پرده؛ ۲) زوېږګی، د برزیات فریاد.

بخوله (baxwála) ښځ. م. (ج. بخولې) ۱) تیګا، ستم، تیګه؛ ۲) بده پېښه، غمجنه پېښه.

بخې (baxáy) ښځ. م. ج. بخیه، د ستنې تکونه.

بخیل (báxil) ص. نر.م. ممسک، سوګت، شوم.

بد (bád) ص. نر.م. خراب، خوشې، ناکاره، چټي.

بداروا (badārwā́) ص. نب. حریص، وږستګی، لېسک، اروا وږی.

بدبوړی (badbóṛay) نر.م. ترینګلی، د بوټ وربوز خاوند، د تریو تندي خاوند.

بدپوری (badpóray) نر.م. هغه پوروړی چې پور پر خپل وخت نه سپاري، بد معامله.

بدبین (badbín) ص. نر.م. ۱) د چا په نظر هرشی بد ښکاریدل؛ ۲) مخالف، دښمن.

بد پوره (badpóra) ص. نب. بدپوری، بدمعامله.

بدتمیز (badtámiz) ص.نر.م.ج. بې ادبه، بې ډبه، بې تمیزه، بې تهذیبه.

بدجوله (badjáwla) ص. نب. بدشکله، بدرنګ.

بدچلند (badčáland) ص.نر.م. بدچلنده، بد معامله، شوک چې ښه ګوزاره نه کوي.

بدحال (badhā́l) نر.م. بد روزګار، بده ورغ، سپېره

. توب، خراب حالت، مشکلات، کړاو ژوند.

بدحاله (badhā́la) ص. نب. بې حاله، هغه څوک چې حال یې خراب وي.

بدخرڅی (badxárcay) ص. نر.م. مسرف، غیر مقتصد، څوک چې بې ځایه لګښت کوي.

بدخصلت (badxislát) ص. نر.م. بدخوی.

بدخلق (badxūlq) ص. نر.م. بدخویه، پوچ خولی.

بدخواه (badxwā́h) ص. نب. مخالف، دښمن.

بدخولی (badxū́lay) ص. نر.م. بدژبی، توند ژبی.

بدخوري (badxóri) سوء تغذي.

بدخویي (badxū́yi) ښځ.م. بدخلقي، بدخصلتي، خراب خوی خصلت، خراب عادت.

بد دیانت (baddiyā́nat) ص. نر.م. ۱) ټګ، خیانت کوونکی؛ ۲) بې ایمانه، بې عقیدې.

بد ډوله (badḍáwla) ص. نب. ۱) بدشکله، بدرنګه؛ ۲) بې موده، له مودې وتلی.

بدذات (badzā́t) ص. نر.م. کم ذات، کم اصل.

بدر (badár) نر.م. سپېدار، چنار، څنار، چینار.

بدرکانی (badarkā́ṇay) نر.م. بیکانه، بوکانه، بوکیانه، د اکاسي په څېر یوه ونه ده.

بدرګه (badrága) ښځ.م. ۱) بدرقه، ملګرتیا، مشایعت؛ ۲) لاربښوونه؛ ۳) په مړي پسې د لومړي ورځې خیرات.

بدرګی (badrágay) ص. نر.م (ج. بدرګي) بد اصل، کم اصل، رذیل، بې شرفه، خطا.

بدرنګ (badráng) ص. نر.م. بدقواره، بې دوله.

بدرنګي (badrángi) ښځ.م. ۱) بدشکلي، خرابه جثه؛ ۲) د زماني پېر، خراب حالت؛ ٤) سپکاوي، بې عزتي.

بدره (bádra) ښځ.م. (ج. بدرې) چابکه، شپیاکه، تپی، هغه خوشايي چې شپیاکه شوی وي.

بدري (bádri) ښځ.م. (ج. بدرې) ۱) تیندک، ټکر، ګنګس؛ ۲) بده پېښه، تاوان، زیان؛ ۳) نر.م. منافقت، دوه مختوب؛

بدري بټېره (būdribaṭéra) ښځ.م. سور سترګي او سور منبوکي مرزه (بهشه).

بدریزه (badrizá) ښځ.م. سربانده، بدریزه، سربانه، سرباني.

بدړ (badáṛ) نر.م. ۱) سپین ولی؛ ۲) سپېدار.

بدړبنګ (badáṛbang) نر.م. د قوي نبشې لرونکی بنګ.

بدزړی (badzáṛay) ص. نر.م. بد نیته، کینه کښ، کینه ګر، بغضي، حاسد.

بد زبان (badzabā́n) ص. نر.م. سپور ژبی، ستغ ژبی، پوچ خولی، د ترخې ژبې خاوند.

بدږغ (badẓā́ğ) نر.م. خراب غږ، ناولی غږ.

بدږغه (badẓā́ğa) ښځ.م. (ج. بدږغې) هغه ښځه چې اولاد یې زیان کړی وي یا د زېږېدو په وخت کې مړ شوی وي.

بدږغی (badẓā́ğay) ص. نر.م. (ج. بدږغي) بد اوازی، بدږغه، د خراب اواز لرونکی.

بد سترګی (badstárgay) ص. نر.م. ۱) بې حیا، سپین سترګی، بې شرم؛ ۲) نظرباز.

بد سری (badsáray) ص.نر.م ۱) مغرور، کبرجن؛ ۲) کم عقل، بې تمیزه.

بدسلوک (badsulū́k) ص. نر.م. بدچلند، بد ګوزاره، بد سلوکه.

بدسولي (badsū́li) ص. ښځ.م. و ګ. بد اروا.

بدشاګوم (badšāgū́m) ص. نر.م. ۱) بدبخت، بې طالع؛ ۲) نر.م. بدنصیب، خراب بخت.

بدعت (bidsát) نر.م. ۱) نوی توب، نویوالی؛ ۲) په دین کې نوی شی پیدا کول.

بدعمل (badṣamál) ص. نر. م. بدعمله، بدکاره، ورانکار، لوچک، بدکار.

بدعهد (badṣáhad) ص. نر. م. بې قوله، بې لوزه، بې ژبې.

بدغونځ (badğúnǰ) نر. م. د ځنګلي ونې دانه.

بدغونی (badğūnay) ص. نر. م. (ج. بدغوني) بدمخی، بدشکل، بې ډوله، بدرنګ.

بدفعله (badfiṣlá) ص. نب. ورانکار، بدچاری، بدعمله، بدکاری، بداخلاقه.

بدقسمت (badqismát) ص. نر. م. بدقسمته، بدنصیب، بدشام، بدبخت.

بدکار (badkā́r) ص. نر. م. بدعمله، بدفعله.

بدکردار (badkirdā́r) ص. نر. م. بدعمله، بداخلاقه، د نېکۍ دښمن، بدخويه.

بدګذران (badguzrā́n) ص. نر. م. ۱) بدګوزاره، بدسلوک؛ ۲) د بدې اقتصادي وضعې لرونکی.

بدګړه (badgáṛa) ښځ. م. بدي، دښمني، بدګڼه.

بدګڼه (badgáṇa) بدی، د ښېګڼې ضد.

بدګوښنی (badgoṣ̌ánay) ص. نر. م. سپېره مخی، بدرنګ، بدقواره، بدشکله.

بدګومان (badgūmā́n) ص. نر. م. ج. بدګومانه، شکي، شکمن.

بدګويي (badgóyi) ښځ. م. (ج. بدګويي) پوچې خبرې، پوچه او سپکه وینا.

بدل (badál) نر. م. ۱) عوض، غچ، تاوان؛ ۲) بدلېده ۳) جعلي، ناچل؛ ٤) سندرغاړی؛ ٥) یو ولسی دود دی چې خور ولور بې ولوره یو بل ته ورکوي یا لور د زوی لپاره په بدل ورکوي.

بدلاری (badlā́ray) ص. نر. م. ۱) بې لارې، په غلطه لار روان؛ ۲) مجازاً بدمرغه.

بدلاري (badlā́ri) ښځ. م. (ج. بدلارۍ) بې لارې، بې اصولي، بدفعلي.

بدلامی (badlā́may) ص. نر. م. بدعمله، بې لارې، بدنام، تومتي.

بدلبوله (badalbóla) ښځ. م. مشاعره.

بدل زن (badalzán) ص. نر. م. سندرغاړی، بدلې ویونکی، سندرې ویونکی.

بدلغامه (badlağā́ma) ص. ښځ. م. کچنۍ، رنډۍ، فاحشه، بدکاره، ګدۍ.

بدلګام (badli(a)gā́m) سرکښ اس، کنایه له باغي او سرکښ انسان شخه.

بدلمنه (badlamána) ښځ. م. و ګ. بدلغامه.

بدل مېچ (badalméč) نر. م. ۱) د شعر وزن لکه هجايي او عروضي اوزان؛ ۲) عروض.

بدل مېڅ (badalméc) نر. م. و ګ. بدل مېچ.

بدلول (badlawál) مص. مت. عوض معاوضه کول، تبدیلول، یو شی په بل شي ورکول.

بدلون (badlū́n) نر. م. ۱) معاوضه، الیشونه، بدلونه؛ ۲) تحول.

بدلوښی (badlóṣay) نر. م. بدخويه، بدمزاجه.

بدله(۱) (badála) ښځ. م. (ج. بدلې) ۱) و ګ. بدل؛ ۲) د پښتو د ولسي شعر یو ځانګړی فورم دی خو په عام ډول سندره، لنډۍ، ټپه، غاړه، نیمکۍ، د بدلې په نامه یادېږي.

بدله(۲) (bádla) ښځ. م. انتقام، غچ، بدل.

بدلېدل (badledál) مص. ل. الیشېدل، تبدیلېدل، له یو ځای نه د چا پر ځای بل ځای کې مقررېدل.

بدمخی (badmáxay) نر. م. ۱) بدرنګ، بدصورت، بدشکله؛ ۲) بې لحاظه، بې شرم.

بدمخي (badmáxi) ښځ. م. (ج. بدمخۍ) سپین سترګي، بې لحاظي، بې شرمي، بې حیايي.

بدمذهب (badmazháb) ص. نر.م. بې لارې، لاروركی، په مذهب نه پابند.

بدمرغه (badmárğa) ص. نب. بدبخت، بې طالع، بدقسمت، بدنصيب.

بدمزاج (badmizā́j) ص. نر.م. ۱) قهرندونکی، بدخويه؛ ۲) دماغي، کلاتکار، مغرور.

بدمزه (badmáza) ښځ.م. بې مزې، بې خونده.

بدمست (badmást) ص. نر.م. ۱) هغه څوک چې د بر نښه وي؛ ۲) بې ځايه او بې مورده مست.

بدمعاش (badmaʻā́sh) ص. نر.م. بدمعاش، ورانکاری، بداخلاق، بداخلاقه، لوچک.

بدمعامله (badmuʻāmála) ص. نب. تګ، ککر، بې باوره، بد پوره، دوکه مار.

بدموری (badmóray) ص. نر.م. (ج. بدموري) ازاري، پساتي؛ ۲) بدشکله، بدصورته.

بدن (badán) نر.م. وجود، تن، تنه، جثه، ځان.

بدنام (badnā́m) ص. نر.ج. تومتي، تورن.

بدناموسي (badnāmósi) ښځ.م. بې پتي، بې حيايي، بې غيرتي، بې ننګي.

بدنامول (badnāmawál) مص. مت. تومتي کول، رسوا کول، تور پرې لګول، شرمول.

بدنامي (badnā́mi) ښځ.م. (ج. بدنامي) رسوايي، تور، الزام، خراب شهرت.

بدنسله (badnásla) ص. نب. کم اصله، بداصله.

بدنصيبه (badnasíba) ص. نب. بدقسمته، سپېره، بدبخته، بدمرغه.

بدنما (badnumā́) ص. نب. بدشکله، بدرنګه.

بدنوه (badnáwa) ص. نب. بې حيا، شوخ، سپين سترګی، بې سرپتوبه، بې لحاظه.

بدنه (badána) ښځ.م. ۱) د ښار يا کلا يوه برخه؛ ۲) د کلا برج؛ ۲) د ونې تنه (ستنه).

بدنی (badnáy) ښځ.م (ج. بدنياني) لوټه، لوټکه، بګنی.

بدني (badáni) ص. نب. جسماني، جسمي، ځاني، هغه چې بدن پورې اړه لري.

بدنيت (badniyát) ص. نر.م. بدنيته، بدخواه، په زړه خيرن، بغضي، رخه ناک.

بدني ګل (badanigwál) نر.م. يو ډول کښنيده کاري يا انځور ګري ده.

بدو (badū́) ص. نر.م. ۱) ورانکاری، شيطان؛ ۲) ناپوه، ساده؛ ۳) دښمن، مخالف.

بدوالی (badwā́lay) نر.م. بدتوب، ورانکاري، خرابتيا، بدي.

بدودي (badódi) ښځ.م. (ج. بدودی) بدي، تاوان، زيان، نقص، ضرر.

بدوربوزی (badwarbū́zay) نر.م. ۱) بدشکله، بدقواره؛ ۲) تربو تنده.

بدورد (badwárd) ص. نر.م. بدخواه، مخالف، حريف، رقيب، دښمن.

بدورده (badwárda) ص. نب. بداخلاق، بدمرغه، بدبخته، بداخلاقه.

بدورګ (badwárg) ص. نر.م. فسادي، شرير، غوسه ناک، قهرجن، شيطان.

بدورګېدل (badwargédál) مص. ل. قهرجن کېدل، غوسه کېدل، فسادي کېدل.

بدوړ (badwáṛ) ص. نر.م. تاوان رسوونکی، زيان رسوونکی، فسادي، ورانکاري، شرير.

بدوړتوب (badwaṛtób) نر.م. بدکاري، ورانکاري، مضرتوب، شرارت.

بدوړده (badwáṛda) ص. نب. مخالفت، په غوسه، پاربدلي.

بدوړل (badwṛál) مص. مت. بد ګڼل، کرکه کول.

بدوړول (badwaṛwə́l) مص. مت. شیطاني کول، شرک ورانې کولو ته لمسول.

بدوږمه (badwáẓma) ص. نب. بدبویه، خوسا، بوی ناک.

بدوک (badúk) ص. نر.م. فسادي، بدو، بدي، ورانکاري، شري.

بدوکری (badwakáray) ص. نر.م. (ج. بدوکري) بدرنګ، بدډوله، بدڅېره.

بدول (badawə́l) مص. مت. ۱) خرابول، ورانول. ګډوډول؛ ۲) ناراضه کول، خفه کول.

بدونه (badawána) ښځ. م. (ج. بدونې) ورانونه، ویجاړونه، خرابونه، ړنګونه.

بدوي (badáwi) ص. نب. سارایي، بېدیاني، کوچی.

بدویت (badáwyat) نر.م. دمدنیت ضد، کوچیتوب، سارانیتوب، سارایي توب.

بدوین (badwín) بدکتونکی، د بد نظر خاوند.

بده ورځ (badawáraj) ښځ. م. (ج. بدې ورځې) ۱) سپېره ورځ، بدمرغي؛ ۲) غریبي، خواري.

بدهضمي (badhaźmi) ښځ. م. دګېډې خرابوالی، د خوړو نه هضمېدنه.

بدي (bádi) ښځ. م. (ج. بدۍ) دښمني، عداوت.

بدی (báday) ص. نر.م. مضر، بدغونی، شیطان.

بدۍ (badə́y) ښځ. م. ۱) اوبو وړی ځای یا هغه لښتی چې اوبه وړي وي؛ ۲) د کانال غاړه.

بدیا (badyā́) ښځ. م. تاوان، زیان، ضرر، دښمني.

بدیدار (badidā́r) ص. نر.م. دښمن دار، د بدۍ خاوند، پتنه دار، پتنه لرونکی.

بدېدل (badedə́l) مص. ل. ۱) مخالف کېدل، دښمن کېدل؛ ۲) خرابېدل، ورانېدل.

بدیع (badí‘) نر.م. ۱) خالق، پیدا کوونکی؛ ۲) عجیبه، نادر، نوی؛ ۳) د بدیع علم، هغه علم، چې د کلام د ښه والي وجهې څرګندېږي.

بدیل (badíl) نر.م. عوض، ځای ناستی، جانشین.

بدیهه (badihá) بې له فکره صحیح خبره کول او شعر ویل.

بدیهي (badíhi) هغه شه چې د پوهېدو لپاره یې فکر ته اړتیا نه وي، ښکاره، څرګند.

بډ (baḍ) نر.م. ۱) سیال، برابر ساری، ثاني، نظیر، جوګه، مقابل؛ ۲) ص. نر.م. څرګند، جوت.

بډ (buḍ) ص. نر.م. یو لاسی، بونډی، مونډی، مونډ، شوټی، د یوه لاس خاوند.

بډا (baḍā́) ص. نر.م. (ج. بډایان) شتمن، پانګوال، دولتمن، غني، موړ.

بډایتوب (baḍāytób) نر.م. شتمني، دولتمندي، غنیتوب، سرمایه دارتوب، بډایي.

بډایي (baḍā́yi) ښځ. م. کبر، ویاړ، غرور، لویي.

بډبول (baḍból) ص. نر.م. رښتونی سپین ویونکی، رښتیا خبره کوونکی.

بډبولتوب (baḍboltób) نر.م. رښتین توب، سپینه خبره کول، په ډاګه ویل.

بډګ (baḍág) نر.م. د بېګال، نړیوځ، بډګال، بډه ګال، د لوخې ګل.

بډګوند (baḍgónd) مخالف ګوند، مخالف حزب.

بډګي (baḍági) ښځ. م. بې غایه ګرځېدنه، خوشې ګرځېدنه، ابله ګرځېدنه.

بډل (baḍál) نر.م. ۱) لټ، تنبل، سست، بېکاره؛ ۲) نر.م. دګېدړ واده، د باران د اوربدو په وخت کې چې لمر راښکاره شي.

بډمانیز (baḍmāníz) نر.م. متضاد تکی، متقابلې مانا وي.

بډو (baḍū́) ص. نر.م. بډې خور، رشوت خور.

بډواله (baḍwā́la) اړپېچواله، مخالفت پالنه.

بډودی (baḍū́day) نر.م. پښتورگی، بډوگی.

بډوگو (baḍū́go) ښځ. م. بوډۍ، زړه، سپین سرې، هغه زړه ښځه چې ملایې کړوپه وي.

بډوگی (baḍū́gay) نر.م. (ج. بډوگي) زوړ، سپین ږیری، هغه بوډا سړی چې ملا یې کړوپه وي.

بډولی (baḍólay) نر.م. (ج. بډولي) کوزه‌ړی.

بډه ۱ (báḍa) ښځ. م. ۱) د پرتوگ پاسنی برخه، بگه: ۲) ننبه، موخه: ۳) د میاشتې اخیري شپې چې سپوږمۍ نه لیدل کېږي: ٤) ناغه، غیرحاضري ۵) انډول، برابر، د دوه څیزونو یو تول‌والی.

بډه بول (baḍaból) نر.م. و.گ. بډبول.

بډه ور (baḍawár) ص. نسر.م. ۱) غرني خلک: ۲) ناپوه خلک، له مدنیت نه لېرې خلک.

بډې (báḍe) ښځ. ج. رشوت، بډه.

بډی (báḍay) ص. نر.م ۱) یولاسی، شوتی، شونتی: ۲) انډول، جوړه، سیال.

بډی (baḍáy) ښځ.م ۱) یو ډول لامبو ده: ۲) بوډی، ویده، د پښې یا لاس د وینې جریان تر څه بندېدو وروسته مېږي مېږي کېږي.

بډیایي (baḍyā́yi) ښځ.م. کبر، لویي، تکبر.

بډې خور (baḍexór) ص. نر.م. (ج. بډې خواره) رشوت خور، رشوت اخیستونکی.

بډی لامبو (baḍaylā́mbo) ښځ. م. یو ډول لامبو ده.

بډیمار (baḍimā́r) نر.م. ۱) رشوت ورکوونکی، بډې ورکوونکی: ۲) بډې اخیستونکی.

بر (bár) ص. نر.م. ج. ۱) پاس، اوچت، لوړ، هسک: ۲) نر.م. پلنوالی، پسور: ۳) ص. نر.م. بریالی: ٤) نر.م. مېوه، حاصل: ۵) د ژبې ناروغتیا: ۶) وړې څانگې: ۷) گوزن: ۸) د وزو او سپېو یو ډول ناروغتیا: ۹) د لمر او سپوږمۍ تندر

نیونه: ۱۰) وچه (ځمکه): ۱۱) غېږ، تخرگ: ۱۲) سیزنی، د نښتر پانې.

برابر (brā́bar) ص. نسر.م. ۱) یو ډول، موافق، په طبع، انډول: ۲) اوار، په یوه مېچ، په یوه تول.

برابرا (brābrā́) ص. نسر.م. څانگې وانگې پروت، گډوډ پروت، غځېدلی پروت، درسم هند.

برابرتوب (barābartób) نر.م. برابرتیا، سمون، سمښت، موافقت، برابرښت، برابروالی.

برابرول (barābarawál) مص. مت. ۱) سمول، یو ډول کول: ۲) نېغول: ۳) اوارول، یو مېچ کول: ٤) تیارول: ۵) سزا ورکول، وهل.

برابري (barābári) ښځ.م. (ج. برابرۍ) سمون، یو شان والی، مساوات، برابرښت.

برابرېدل (barābaredál) مص. ل. ۱) سمېدل، جوړېدل، یو ډول کېدل: ۲) سیخېدل، نېغېدل: ۳) اوارېدل: ٤) سازی کېدل.

برابوالی (brābwā́lay) نر.م. بلاربوالی، بلاربېدنه.

برابلول (brāblawál) مص. مت. بلاربول، تېرول، برالبول، ورله کول.

برابله (brā́bla) ص. ښځ. م. (ج. برابلې) بلاربه، تېره شوې، حامله، امیدواره.

برابلېدل (brābledál) مص. ل. بلاربېدل، امیدواره کېدل، حامله کېدل.

برات (barā́t) نسر.م. ۱) شعبان المعظم: ۲) برخه، حصه، ونډه: ۳) حواله، چک: ٤) هغه غله چې خان خپلو بزگرانو ته ورکوي برات ورته وایي.

براځه (brā́ja) ښځ.م. ۱) غوراځه، د اوښانو او غنمو ښکرورو څارویو کوڼی: ۲) یو ډول خزنده چې د څارویو په پوټکي پورې نښتې وي.

برار (barā́r) نر.م ۱) وده، پرمختگ، نمو، نشونما: ۲) پرار، پرپر، ترتر.

براعظم (barā́yzam) نر.م. (ج. براعظمونه) لویه وچه لکه آسیا، امریکا، افریقا او...

براق (burā́q) نر.م. ۱) سپین، ځلېدونکی، ځلېدونکی؛ ۲) هغه سپین آس چې حضرت محمد (ص) وربانديې معراج ته ختلی و.

برالا (barālā́) ص. نب. ښرګند، ښکاره، جوت، په جار، په ډاګه، ډانګ پیلی.

برالاویل (barālāwayál) مص. مت. ښرګندویل، ښکاره خبره کول، جوته خبره کول.

براله (brā́la) ښځ.م. (ج. برالې) ایکونه، کولی، د خاورو کنده.

براندې (brā́nde) ښځ. م. د سینې او د زړه رګونه.

برانډه (brāndá) ښځ.م (ج. برانډې) کریکه، کریغه، رمباړه، چغه، چیغه.

برانډي (brā́ndi) نر.م. د شرابو یو ډول.

برانډۍ (brāndáy) ښځ. م. پوځي کوټ.

براوډه (brāwdá) ښځ. م. (ج. براوډې) ۱) ځان ستاینه، لافې شافې؛ ۲) توکې ټکالې.

برایه (barā́ya) ق. ښکا، ښکانی شپه، تېره شپه؛ برایې.

براینی (barā́inay) ص. نر.م. ښکانی، د تېرې شپې.

برباد (barbā́d) ص. نر.م. ویجاړ، خراب، تباه.

بربادتوب (barbādtób) نر.م. بربادتیا، ویجاړتوب خرابوالی، بربادوالی.

بربادول (barbādawál) مص. مت. ویجاړول، خرابول، له منځه وړل.

بربادي (barbā́di) ښځ.م. (ج. بربادۍ) ۱) زیان، تاوان، تباهي؛ ۲) ص. نب. فضول خرڅه.

بربادې (barbā́de) ص. ښځ. ج. خوشې، عبث، پوچې لکه خوشې خبرې.

بربادېدل (barbādedál) مص. ل. ویجاړېدل، تباه کېدل، زیانېدل، له منځه تلل.

بربټ (barbát) نر.م. ۱) لویي، غرور، تکبر، ویاړ؛ ۲) بربط، ګیتار، د موسیقۍ یو ډول آله ده.

بربټی (barbátay) ص. نر.م. (ج. بربټي) مغرور، کبرجن، کلانکار.

بربټۍ (barbatáy) ښځ. م. بخملی، سره ناوې.

بربر (barbár) نر.م. د اور د لمبې د بلېدو اواز.

بربرک (burburák) نر.م. ۱) تارتار، پریشانه، دانه وانه؛ ۲) هغه واښه یا خس چې تر سوځېدو وروسته سکاره نه لري.

بربری (barbáray) نر.م. (ج. بربري) ۱) بیرغ، جنډه؛ ۲) تونده هوا؛ ۳) پیلوځه، د ونو او ښو وچې پاڼې چې ژر سوځي.

بربرۍ (barbaráy) ښځ. م. پیوره، یو ډول وزه ده.

بربري (barbári) ص. نر.م. ۱) وحشي، سارايي، له تمدنه لېرې؛ ۲) بېګانه، پردی.

بربړو (barbaṛū́) ص.نر.م. بربړی، مست اوښ.

بربړوک (barbaṛúk) نر.م. شرشره، ځروبی، چړوبی.

بربزه (barbáza) ښځ. م. (ج. بربزې) د څرخ پره.

بربک (burbák) نر.م. دال توره، داتوره، دمتوره؛ یو بوټی دی؛ د بې هوښۍ دوا ده.

بربنډ (barbánḍ) ص.نر.م.ج ۱) لوڅ، لغړ، برمنډ؛ ۲) بې شرم، بې حیا، لوڅ لپې.

بربنډتوب (barbanḍtób) نر.م. لوڅتوب، بربنډتیا، برمنډتوب، لغړوالی، بربنډوالی.

بربنډول (barbanḍawál) مص. مت. ۱) لوڅول، لغړول، برمنډول؛ ۲) شرمول، بې پته کول.

بربنډېدل (barbanḍedál) مص. ل. ۱) لوڅېدل، لغړېدل؛ ۲) بې پته کېدل؛ ۳) غریبېدل، خوارېدل ۴) جوتېدل.

بربڼ (barbáṇ) نر.م. (ج.بربڼونه) لوی باغ، لوړ باغ، برباغ، مهابڼ.

بربو (barbū́) نر.م. و گ. بادبرک.

بربوټاني (barbūṭā́nay) نر.م. (ج. بربوټاني) یو ډول وړه چرمبکې چې په ښکو کې وي.

بربوټه (barbū́ṭa) ښځ.م. (ج. بربوټې) یو ډول غټ بوټی دی چې وړې پاڼې لري.

بربوړه کی (barbūṛákay) ښځ.م. بربوړکی، بوړبوړه کی، هغه سیلۍ چې گرد ځرخ وخوري او پورته جگه شي.

بربوزک (barbū́zak) نر.م. غرنی پیاز، پیازکی.

بربوڼی (barbóṇay) نر.م. (ج. بربوڼي) زوال، زول، زوېل، یو ډول تریخ بوټی دی.

برپی (barpi) ص. نر.م. ناپوه، زړور، د زړورتیا او مړانې په سبب مست.

برتن (bratán) ص. نر.م. ۱) برتو، غوړتن، تروبرو؛ ۲) دارن، ویرندونکی؛ ۳) لاپو.

برته (bartá́) ښځ.م. ۱) تور یا سره بانجان چې په اور وریته شي؛ ۲) په شومبرو کې چې بادرنگ میده شوي وي.

برتي (bárti) ښځ.م. ۱) کوشېر، د دوو اوسپنو کوشېرونه او پیوندونه؛ ۲) استخدامېدنه.

برتیایي (bartyā́i) نر.م. برلاسي.

برټ (bráṭ) نر.م. جوړه، ژروی، ژوره، جوکه.

برج[1] (bráj) نر.م. برغ، برجل، تاپو، د کلا په کونج کې لوړه ودانۍ.

برج[2] (bárj) نر.م. دونې نرې پوټکې چې زیاتره به د لیکلو لپاره کارېده.

برج[3] (burj) نر.م. میاشت، ماه.

برجاو (barjā́w) ص. نر.م. پر او معمور، ډک، سیهلی، سیخ، سرموری، بارجاو.

برجاوتوب (barjāwtóh) نر.م. ډک والی، بېخي زیات ډک والی، سیخوالی.

برجاوول (barjāwawál) مص. مت. ۱) ډکول، بارجاوول، سیخول؛ ۲) پر او معمور کول.

برجتو (barjatū́) ص. نر.م. ورانکاری، فسادي.

برجد (barjád) ص. نر.م. نیغ ولاړ، پرڅای ولاړ.

برجغ (barjā́g) ص. نر.م. و گ. برجاو.

برجق (barjáq) ص. نر.م. و گ. برجاو.

برجک (barják) ص. نر.م. و گ. برجاو.

برجو (barjū́) نر.م ۱) برجي، بهلو، نوزی؛ ۲) د چړې د تېره کولو ځرخ؛ ۳) بارخو، اننگی؛ ٤) د مشانې تیره، د مشانې ډبره.

برجۍ (burjáy) ښځ.م. برځی، د یو ځای د ویشلو او برید ښوولو لپاره نښه.

برجي (bárji) ښځ.م. مسخورینه، هغه تیږه چې لرونه، چړې، چوړکي وربانديې تېره کېږي.

برغ (braǰ) ښځ.م. ۱) و گ. برج[1]؛ ۲) برغه، پلین، پریم، ځارو، د نس پرده، غوړ.

برغوړی (barǰóṛay) نر.م. د بلۍ پراویز او چجه چې د ناوې کار څخې اخیستل کېږي.

برچک (barčák) ص. نر.م. (ج.برچکی) برجاو، بردم، ډېر ډک، سیخ په سیخ، تر خولې ډک، تر مورگو ډک.

برچکی (barčákay) نر.م. ۱) بچکری، پیپوی؛ ۲) لټ، پرکه، کنجک، کونډه.

برچه (barčá́) ښځ.م. هغه تېره تېغ چې د توپک له شپېلۍ سرسره تومبل کېږي.

برڅوري (barcóṛi) جن. د اړې بوړ، د اړې بوره، د اړې بوس، د اړې سي.

برڅېرن (barcéran) ص. نر.م. سرسري، برسېرن؛ څرخنده، څنگځن، د پاسه، ښکاره.

برڅېرول (barcerawə́l) مص. مت. ۱) ښکاره کول، څرګندول، جوتول.

برڅېره (barcéra) ق. څرګند، ښکاره، جوت.

برڅېرېدل (barceredə́l) مص. ل. ښکاره کېدل، برڅېره کېدل، څرګندېدل، جوتېدل.

برحال (barhā́l) ص. نر. م. ج. موجود، پرځپل ځای، پرکار ولاړ.

برحق (barháq) نر. م. ۱) حق په جانب، په حقه، په رښتیا؛ ۲) صحیح، سم، درست.

برخلاف (barxilā́f) نر. م. ۱) دښمن، مخالف؛ ۲) سرچپه، پرعکس، بل شان.

برخلافول (barxilāfawə́l) مص. مت. مخالفول، دښمنول، سره ورانول.

برخلافي (barxilā́fi) ښځ. م. دښمني، ورانه، ورانی، ورانښت، بدي، مخالفت.

برخلیک (barxlík) نر. م. قسمت، تقدیر، نصیب، ازلي لیک، د تندي لیک.

برخلیکواله (barxlikwā́la) نر. م. برخلیک پالنه، برخلیک سازي.

برخمن (barxamə́n) نر. م. د برخې خاوند، برخوال، بهره مند، برخوردار.

برخوال (barxawā́l) نر. م. ګډون کوونکی.

برخور (barxawár) ص. نر. م. ۱) د برخې خاوند، د ولایت څښتن؛ ۲) نېکمرغه، بختور.

برخوردار (barxordā́r) نر. م. ۱) بچی، زوی؛ ۳) نېکمرغه؛ ٤) تابع دار؛ ٥) مستفید.

برخه (barxá) ښځ. م. ۱) ونډه، سهم؛ ۲) طالع، قسمت، نصیب، تقدیر.

برخه اخیستل (barxāxistə́l) مص. مت. ۱) ونډه اخیستل، حصه اخیستل، خپل حق اخیستل؛ ۲) په څه کار کې ګډون کول.

برخه برخه (barxabárxa) ښځ. م. ونډه ونډه، حصه حصه.

برخه من (barxamə́n) نر. م. ۱) څوک چې فیض یې موندلی وي؛ ۲) د کرامت څښتن؛ ۳) سهیم.

برخه میندل (barxamində́l) مص. مت. ۱) برخه پیدا کول، حصه اخیستل؛ ۲) د برخې خاوند کېدل، کرامت والا کېدل.

برخیز (barxíz) ص. نر. م ۱) برخه وال، د ونډې خاوند، شریک؛ ۲) قسمي، قسماً.

برخیزه همرنګي (barxizahamrángy) ښځ. م. توکیزه (جزیي) همرنګي (غیر پوهنه).

بردم (bardám) ص. نر. م. ۱) پوره، پړسېدلی، ډډېدلی، ډک؛ ۲) برجاو.

بردمول (bardamawə́l) مص. مت. ۱) پړسول، ډکول؛ ۲) برجاوول.

بردی (barday) ص. نر. م. سربښناک، چسپناک، نښلېدونکی.

برړا (barṛā́) نر. م. برړی، برړه، یو ډول مرغه دی.

برړول (barṛawə́l) مص. مت. ۱) هغه مېږه او وزه چې لنګه وي او تېره شي؛ ۲) د مست اوښ برړول ۳) ښکنځلو او ښېرا په ډول هم کارېږي.

برړه[1] (baráṛa) ښځ. م. (ج. برړې) یو غرنی بوټی دی چې پاڼې او اغزي نه لري.

برړه[2] (barṛá) ښځ. م. (ج. برړې) برړی، برړې، تالوو هنه، د مست اوښ اواز.

برړی (bárṛay) نر. م. د واښو وړوکی ګېډی.

برړېدل (barṛedə́l) مص. ل. ۱) برړېدل، برړېدل؛ ۲) په زور زوره او چټي خبرې کول.

برزاله (barzā́la) ښځ. م. څېزمه، څرمه، برزوله، د سترګې د ګاټې پاسنی او لاندنی پوستکی چې بانه ورباندې راشنه وي.

برزخ (barzáx) نر.م ۱) د دوه شیزونو ترمنځ حایل؛ ۲) له مړینې د قیامت تر ورځې د دنیا او آخرت ترمنځ عالم.

برزنګ (barzáng) نر.م. د خوراک ساتلو لوی ښانک ډوله لوښی، چې چاپېره د څنې اوبه وي چې له میږیو څخه وساتل شي.

برزنګی (barzángay) نر.م. هغه غټ سړی چې دماغ یې سم کار نه کوي.

برزو (barzū́) نر.م. ۱) یو ډول له وړغنو څخه جوړ شوی کالی؛ ۲) یو ډول وړینه جامه.

برس (burs) نر.م. برش، زیږوګی.

برسات (barsā́t) نر.م. د پشکال بارانونه.

برساتی (barsātáy) ښځ.م. و ګ. باراني

برساتي (barsā́ti) نر.م ۱) په مسافرۍ کې خوشانډ شخص؛ ۲) لوچک، فضول خرځ؛ ۳) باراني.

برسنډه (barsánḍa) ښځ.م. د کچالو لویه دانه چې وړوکي کچالو ورپورې نښتې وي.

برسنډې (barsánḍe) ښځ.م. ۱) د نیلوفر یا کبول د ګل ځانګې او جرړې؛ ۲) هر پړسېدلی شیز.

برسېراند (barserā́nd) نر.م. لوڅاوو، کشاف.

برسېرنه (barseráṇa) ښځ.م. اندکه او سرسري خبره، وړه او کمکې خبره.

برسېره (barséra) ق. ښکاره، جوت، څرګند، رابېرته، خلاصه، واز، راسپړلی.

برش (brā́š) نر.م. ۱) برس، د بوټونو، جامو، غاښو د پاکولو آله؛ ۲) سکښت؛ ۳) تکړه والی، تېزوالی؛ ٤) څېره، قواره.

برطرف (bartarā́f) ص. نر.م. لرې شوی، شړلی، معزول، موقوف، له ماموریت نه ایستل شوی.

برعکس (barsáks) ص. نب. پرعکس، سرچپه، اوښتی، مخالف، معکوس، پړمخ.

برغ (brā́ǧ) ص. نر.م.ج. ۱) غبرګ، جوړه جفت؛ ۲) نر.م. شکنجبین، سکنجبین.

برغاست (barǧā́st) نر.م. غم، ویر، ماتم.

برغټ (bárǧuṭ) نر.م. پیشو پړانګ، پیشپړانګی، برغوټ، ځنګلي پیشو، غرنی پیشو.

برغټی (barǧuṭáy) نر.م. (ج. برغوټی) ځبلی، ځیری، کجیران، یو ډول دانه ده.

برغد (bárǧd) ص. نر.م. و ګ. برغ.

برغزووې (barǧazū́we) ښځ. ج. اوتې بوتې، اپلتې، لوتې، چټې او بې مانا خبرې.

برغمن (barǧmán) نر.م. ګتور، سودمن.

برغنجور (barǧanjū́r) ص. نر.م. ۱) کمزوری، مانده، ډنګر، اینې؛ ۲) ناروغ، رنځور.

برغنډ (barǧánḍ) نر.م. برغنډی، د لرګي تنه چې پرې شوې او ببله ببله شوې وي هرې برخې ته یې برغنډوایي.

برغنډ کول (barǧanḍkawā́l) مص.مت. پرېکول، قلمول، د تبر په واسطه قلمول، د تبرګي په واسطه تنه برغنډول.

برغنډی (barǧánḍay) نر.م. ۱) ورکوټی پټی؛ ۲) برغنډ؛ ۳) د ماهي توته.

برغنه (barǧána) ښځ.م. ځنګلي وله چې له ځانګو نه یې توکرۍ او شکرۍ جوړېږي.

برغو (barǧū́) نر.م. ۱) نپیل، بورغو؛ ۲) سورنی، هغه ښکر چې د تور ننګ کار ځنې اخلي؛ ۳) د توپک د شپېلی پاکولو سیخ؛ ٤) تېزه برمه چې او سپنه سوری کوي.

برغوالی (braǧwā́lay) نر.م. غبرګ والی، غبرګون، جوړه والی، برغډ والی.

برغوټی (barǧū́ṭay) نر.م. ۱) ګوشواره، والی؛ ۲) ځیلی دانه، چنګابن دانه، کجیران.

برغوڅه (barğúca) ښځ. م. بروڅه، يو ډول غرني وابنه چې د تيرو په منځ کې شنه کېږي.

برغوړی (barğwáẓay) نر.م. د غوړونو گانه.

برغول (bráğawál) مص. مت. و گ. برغدول.

برغولی (barğólay) نر.م. ۱) برغبڼی، د کټوې سرپوښ؛ ۲) کوترۍ، د ستنې خولۍ، د تبر يا بڼ ترمنځ لرگی؛ د ويښې او متې ترمنځ چمچی ۳) پړمخي؛ ٤) پټه خوله کېده.

برغونډی (bargoúnḍay) نر.م. په نغرۍ کې د انگار ساتلو لپاره کوتی (جغورگی).

برغونکی (barğúnkay) نر.م خاورين چلم.

برغونه (bráğawána) ښځ.م. جوړه کونه.

برغونی (bráğúnay) ص. نر.م. غبرگونی، جوړه پيدا شوی (کوچنيان).

برغوونکی (bráğawúnkay) فا. نر.م. ۱) غبرگوونکی؛ ۲) تکراروونکی، خبره اړوونکی.

برغه (bárğa) ښځ. م. گټه، فايده، نفع.

برغی (barğáy) ښځ. م. ۱) بغری؛ ۲) بلنگری، بتېل، اونگ.

برغېدل (bráğedál) مص. ل. غبرگېدل، برغدېدل.

برق (bárq) نر.م. ۱) برېښنا، بجلی؛ ۲) هغه رڼا يا اور چې د وريځو د ټکر په واسطه پېدا کېږي.

برقه (burqá) ښځ. م. (ج. برقې) و گ. بوغره.

برقي (bárqi) ص. نب. ۱) د برق، د برېښنا، برېښنايي ۲) هغه څوک چې د برق فني چارې ترسره کوي.

برکت (barákat) نر.م. ۱) زياتوالی، ډېروالی؛ ۲) نېکبختي، نېکمرغي، سعادت.

برکتي (barákati) ص. نب. نېک بخت، نېکمرغ، طالعمن، عزتمند، اعتباري.

برکښ (bárkaṣ) نر.م. د لينديی ژی.

برکښه (bárkáṣa) ښځ. م. له تېکی ښخه ايستلې توره يا چاړه.

برکند (barkánd) نر.م. ۱) سرکند، چټکه منډه، په يوه سامنډه؛ ۲) مثل.

برکول (barkawál) مص. مت. ځناور ښنډل.

برکه (baráka) ښځ. م. يو ډول وړين ټوکر چې د لاس په واسطه اوبدل کېږي.

برکی (barakáy) ښځ. م. گرلسه، گينده، ترنگړ، کوری، گونده، کشه، گرلڅه.

برکی (barákay) نر.م. ۱) اورمېږ ته برکی هم ويل کېږي؛ ۲) د اور د لمبې بربری.

برگ (brág) ص. نر.م. ۱) دوه رنگی، څورنگی؛ ۲) پيس، پمن، برگی؛ ۳) تگ، تگمار، منافق؛ ٤) غوسه شوی.

برگتوب (bragtób) نر.م. برگوالی، دوه رنگه والی، برگتيا.

برگټی (bargátay) نر.م. ۱) د يو مارغه نوم دی؛ ۲) و گ. پرکټی.

برگړندی (bargṛánday) نر.م. روغبړ، ستړي مشي، ښه راغلی کول.

برگ سترگی (bragstárgay) ص. نر.م. وچ سترگی، سپين سترگی، بې حيا، بې شرم.

برگک (bargák) نر.م. د تمباکو په څېر بوټی دی.

برگوته (bargwáta) ښځ. م. کچه گوته، کوچنۍ گوته، کچې گوتې، خچې گوته.

برگول (bragawál) مص. مت. ۱) څورنگه کول؛ ۲) قهرول، عصبي کول.

برگه (bargá) ښځ. م. ډاگه، لاړی، هغه وروکی چارتراش چې د ونې له تنې نه لاس ته راځي.

برگه زمانه (brágazamána) ښځ. م. تکه زمانه، بده زمانه، خراب وخت.

برگی (brā́gay) ص. نر.م. (ج. برگي) ۱) د پیس په ناروغی اخته؛ ۲) دوه مخی، تگ مار.

برگي (brā́gi) ښځ. م. (ج. برگی) تگي، چلبازي، له تگی سره یو ځای د مهمل په توگه راځي.

برگېدل (bragedā́l) مص. ل. ۱) ځورنگه کېدل؛ ۲) قهرېدل؛ ۳) د پیس په ناروغی اخته کېدل

برگیر (bā́rgir) نر.م. قیصر، شخېده، له سوږ تود کېدو ځخه پیدا شوې ناروغي.

برل (barā́l) مص. ل. گټه کول، بریالی کېدل.

برلا (barlā́) نر.م. لوړ، په طبقاتي لحاظ لوړ.

برلاسی (barlā́say) ص. نر.م. زورور، غالب، زبردست، بر، باندې.

برلوکی (barlū́kay) نر.م. (ج. برلوکي) ۱) هغه نبات چې د مولی په څېر وي، باندنی برخې ته یې برلوکی ویل کېږي؛ ۲) تر رېبلو وروسته په پټي کې پاتې شونی کښت.

برله (bárla) ښځ. م. (ج. برلې) هغه اسپه، چې تور تورټکي وریاندې وي؛ خالداره اسپه.

برلی (bárlay) نر.م. (ج. برلی) د رېبل شوی وابنه ځوکه، د لښتي غوځ ځای.

برم (brā́m) نر.م (ج. برمونه) شان و شوکت، دبدبه، غرور، لویي، غښتوالی، پیاوړتیا.

برمانټه (barmā́nṭa) ښځ. م. وحشي توب، وحشت، بربریت.

برمانو (barmā́nū́) نر.م. ۱) ځنگلي او وحشي انسان؛ ۲) شهوتي او مست سړی.

برمته (barmā́ta) ښځ. م. (ج. برمتې) یرغمل، د چا مال یا سړی د یو څه په بدل کې نیول.

برمک (barmā́k) نر.م. ۱) خمبه، پندوره، د ختمو کندو؛ ۲) د برمکیانو د کورنی لومړی سړی، چې د ویشتاسپ لمسی کېږي.

برمل (barmā́l) نر.م. ماسپښین.

برملا (barmalā́) ص. نب. برالا، ښرگند، په ډاگه.

برملاتوب (barmalātób) نر.م. ښرگندوالی، جوت والی.

برمنډ (barmā́nḍ) ص. نر.م. و گ. بربنډ.

برمنډتیا (barmanḍtyā́) نر.م برمنډتیا، بربنډوالی، لوڅوالی، لغړتوب.

برمه (bárma) ښځ. م. (ج. برمې) تېښی، د سوري کولو یوه آله چې زیاتره له ترکانانو سره وي.

برمه کار (barmakā́r) نر.م. (ج. برمه کاران) برمه کوونکی، هغه څوک چې برمه کاروي.

برمی (brā́may) ص.نر.م. د شان او شوکت خاوند، د قدرت او پیاوړتیا خاوند.

برمۍ (barmáy) ښځ. م. توکی، کوپی، په کوهي کې د ور کوزېدو لپاره د پښې ایښودلو پاتکی.

برمیالی (bramyā́lay) ص. نر.م. (ج. برمیالي) د دبدبې خاوند، د شان او شوکت څښتن.

برناحق (barnā́haq) ق. وچ په وچه، بې سببه.

برنغ (brā́nǵ) نر.م. پیپره او خواره غوښه.

برند (brā́nd) ص. نر.م. ۱) لټ، سست، ناراسته؛ ۲) قهرجن؛ ۳) سپین سترگی، بې حیا.

برندو (brandū́) نر.م. خوړ، لگډ، لگډه، لکړ، رود، شست.

برندول (brandawā́l) مص. مت. قهرول، غوسه کول، ببرول.

برنده (brandā́) ص. ښځ. م. ۱) نوې ځواني، شونده تورېدل؛ ۲) چابک، گړندی، وندی، چالاک.

برندی (brā́nday) نر.م. (ج. برندي) دوک، یوه آله ... چې جولاگان پرې تار تاووي.

برندېدل (brandedā́l) مص. ل. قهرېدل، ببرېدل، غوسه کېدل، سترگي ورباندې را ایستل.

برندي سترګې (brandestárge) ښځ.ج. ۱) قهرجنې سترګې؛ ۲) ملالې سترګې.

برنډه (baránḍa) ښځ.م. (ج. برنډې) دالان، برانده، د کوټو د مخ ځای.

برنډی (branḍáy) ښځ.م. د لنډو لستونو بنین؛ د لنډو لستونو والا کورتۍ.

برنی (baránay) ص. نر.م (ج. برني) ۱) بېګانی، د بېګاه شپې، شپنی؛ ۲) پورتنی، پاسنی.

برنۍ (baranáy) ښځ.م. د سکوی یو ډول، یو ډول ګنډل.

برڼه (burṇá) نر.ج. ۱) و.ګ. بانه؛ ۲) سپېرووني، هغه اوره چې د پېرې جوړېدو په وخت کې ځنې کار اخیستل کېږي.

برو (baró) ښځ.م. ۱) یو ډول تود باد چې د غنم لو په وخت کې لګېږي؛ ۲) یو ډول بوټی دی.

بروالا (barwāla) ښځ.م. بروا کي، اشرف سالاري، اریستوکراسي.

بروپیا (baropyā́) ص. نر.م. ۱) نقلي، توکمار؛ ۲) تګمار، مکار، چلولي، چلباک.

بروټی (barwāṭay) نر.م. ۱) دسترخوان، څپوني؛ ۲) د غنمو یا اوربشو یو موټی؛ ۳) د لرګیو یا نورو شیانو ګېډی، چې ښځې یې په سر وړي.

بروټۍ (baroṭáy) ښځ.م. د لرګیو ګېډی چې ښځې یې پر سر وړي، کوچنی ګېډی.

بروډ (baród) نر.م. لاپو، لاپوک، باټوک، غورتن.

بروډکاسټ (brodkāsṭ) نر.م. د رادیو په واسطه خپرونه.

برور (bṛór) نر.م. د بلور مفغن شوي بڼه.

برړه(۱) (baróṛa) ښځ.م. (ج. برړې) خمنده که، یو ډول وره خزنده ده.

برړه(۲) (bróṛa) ښځ.م. (بروړي) ګېډوله، ګډله، د ګډوډو غلولو اوړو څخه پخه شوي ډوډی.

بروز (barwáz) نر.م (ج. بروزونه) پرویزی، غلبېل، چاني، چڼوونی.

بروزوالا (barwazwālā́) نر.م. هغه څوک چې بروز خرڅوي.

بروزه (barwáza) ښځ.م. ۱) بروغه، یو ډول پاسته غرنۍ وابنه چې د فرشولو کار اخلي؛ ۲) یو بوټی چې د صابون پر ځای استعمالېږي.

بروول (barawál) مص. مت. یو شی په زور سره (اچول، غورځول، ګوزارول یا شړل).

برونه (brūṇá) جن. سپېرووني، سپېره، بونه، برڼه، د پېرو جوړولو اوره.

برونی (barūṇay) نر.م ۱) د خرخ پره؛ ۲) هغه سوری چې د خرخ د میل سر په کې چورلي؛ ۳) اورنی، روني، رنی.

بروه(۱) (bárwa) ښځ.م. (ج. بروې) فریاد، چغه، کریکه، زګېروی.

بروه(۲) (baráwa) ښځ.م. (ج. بروې) کبل، مرغه، بېروه، یو ډول وابنه دي.

بروی (barwáy) ص.نر.م. سرېښناک، لېسدار، نښلېدونکی.

بره (bará) ښځ.م. (ج. برې) ۱) څرګندېدنه، راختنه؛ ۲) پیل کېدنه؛ ۳) ص. ښځ.م. د بسر (بریالی) مؤنث شکل؛ ۴) د بر (اوچت) مؤنث شکل.

برهار (barhā́r) نر.م. برار، د اور د شغلې اواز.

برهان (burhā́n) نر.م. دلیل، ښکاره ثبوت.

برهانه (burhā́na) ښځ.م. (ج. برهانې) لړ، لړی، د شګو د غونډیو او ډبریو سلسله.

بره ګړه (baragáṛa) ښځ.م. و.ګ. برګړندی.

برهم (barhám) ص.نر.م.ج. ۱) خپورروور، گډوډ؛ ۲) خفه، قهرجن، په غوسه؛ ۳) ضایع، پوچ.

برهمول (barhamawə́l) مص. مت. گډوډول، ورانول، ویجاړول، رنگول.

برهو (barhū́) ص.نر.م. بې لوزه، بې قوله، بې ژبې، بې ژمې، بې وعدې، تېگ.

بری(۱) (báray) نر.م. کامیابي، فتح، غلبه، سوبه.

بری(۲) (bráy) نر.م ۱) سر، سراخیستنه؛ ۲) بغاوت، سرکښي، متابعت نه کونه.

بري (bari) ص.نب. سپېڅلي، ژغورلي، ازاد.

بریا (baryā́) ص. ښځ.م. ۱) په لاس راغلی څیز، موندل شوی؛ ۲) د ډېرې ستوماني له امله ملا شخېدل.

بریاړه (baryā́ṛa) ښځ.م. هغه غوا چې په پاده کې نه ځري.

بریاله (baryā́la) ښځ.م. دریڅه، دریڅچه، کړکی، د وروڅه، د هوا او رڼا د ننوتو سوری.

بریالی (baryā́lay) ص. نر.م. ۱) بر شوی، غالب، سوبمن، کامیاب؛ ۲) غوره، اوچت.

بریالیتوب (baryālitób) نر.م. ۱) کامیابي، فتحه، سوبه؛ ۲) اوچت والی، لوړوالی.

بریاینه (baryāyána) ښځ.م. تادیه، رسونه، ورکول، ادا کول.

برېت (brét) نر.م. د پاسني شونډې د پاسه وېښته.

برېت غوړ (bretġwáṛ) نر.م. ۱) د برېتونو غوړولو تېل یا غوړ؛ ۲) بډې، رشوت.

برېتو (bretū́) ص.نر.م. برېتور.

برېځک (breják) نر.م. یو ډول شینکی، د ختکي له کورني څخه دی خو شین خوړل کېږي.

بریچ (brič) نر.م. د توپ یا توپک هغه برخه چې گولی یا کارتوس په کې ورکول کېږي.

برېڅر (barecár) نر.م. څانبت، غرمه، برېڅر، کچه غرمه.

برید (brid) نر.م. ۱) پوله، حد؛ ۲) شروع، پیل؛ ۳) یرغل، حمله، غوته.

بریدبندي (bridbándi) ښځ.م. برید تړ، مرز بندی.

برید په برید (bridpábrid) ق. پوله په پوله، یو بل سره نېژدې، څنگ په څنگ.

برید جنرال (bridjanrā́l) نر.م. د فرقې بولندوی او د ملکي دوهمې رتبې معادل.

برېدل (baredə́l) مص. ل ۱) کامیابېدل، غالبېدل؛ ۲) پربدل، تربدل؛ ۲) الوتل.

بریدلیک (bridlík) نر.م. سریزه، سری، مخنی خبرې، د سرخبرې، مقدمه.

بریدلیکه (bridliká) ښځ.م. سرحدي لیکه، د دوو وگړو د دوو (لهجو) ترمنځ بېلوونکې لیکه.

بریدمن (bridmán) نر.م. له لومړي بریدمن څخه تر دریم بریدمن عسکري صاحب منصبانو ته ویل کېږي.

بریدمښتی (bridmeštáy) نر.م. بریدوال، سرحدمښتی.

بریدوال (bridwā́l) نر.م. سرحدي، سرحدار.

بریدوالي (bridwā́li) ښځ.م. سرحداري، د سرحدي چارو څانگه.

بریدوهل (bridwahə́l) مص. مت. ۱) د چا د پټي پوله خپلې ځمکې ته راگډول؛ ۲) حمله کول.

بریدیز (bridíz) نر.م. سرحدي، مرزي.

برېړه (bréṛa) ښځ.م. (ج. برېړې) د اریړې یو ډول.

برېز (bréz) نر.م ۱) کیڅی، کتمل، کونک، خسک، منگوره؛ ۲) یو ډول اغزی.

برېزن (barezán) نـر.م.د گـډ، ورغـومـی یا وزې بغاري او بامبو.

برېزنه (brezána) ښځ.م. پسچوومی، مخ په لوړه، نیندہ، مخ په جګه، مخ پورته.

برېزه (barezá) ښځ.م. (ج.برېزې) د سپي غورېده، د سپي غورهار.

برېږه (barežá) ښځ.م. ۱) نوکه وره پنجه، نوکداره پنجه؛ ۲) نر.م. خرى (شله)، کار پسې اړم، یو شي ته ډېر تینګ، یو څه پسې ډېر باعث.

برېښ (brés) نـر.م. ۱) (مکتبي پړکمشر) چې د لـومـړنیو یا منځنیـو زده کړو وروسته یې یو عسکري ښوونځي لوستی وي او د وروضابطانو برى لیک یې اخیستی وي؛ ۲) ځلا، ځلق، پړق، ځلک؛ ۲) دړد، درد، سانګه، څړیکه، خوږ.

بریښ (briș) نر.م ۱) تېزي، ګړندیتوب، وندی توب ۲) تکړه توب؛ ۳) فعالیت.

برېښن (bresán) ص. نـر.م. ۱) برېښ لـرونکی؛ ۲) ځلند.

برېښنا (bresná) ښځ.م. ۱) بـړکه، ځـلا، ځـلق، پیلبو؛ ۲) برق، بجلي.

برېښنااورګاډی (bresnāorgáḍay) ص. نر.م. په برېښنا چلېدونکی اورګاډی.

برېښنابرج (bresnābráj) نر.م. د برېښـنا برج، ترانسفرمر.

برېښنا بند (bresnābánd) نر.م.د برېښنا بند.

برېښناچي (bresnáči) نـر.م. برقي، هغه څـوک چې د برېښنا د لینونو غځولو دنده اجرا کوي.

برېښنا رېبځ (bresnārébj) برېښنا جارو.

برېښنازېږ (bresnāžéž) برق زېږوونکی.

برېښنا ژرنده (bresnāžránda) برقي ژرنده.

برېښنا ښود (bresnāsód) برېښنا ښودونکی.

برېښناک (bresnák) ص.نر.م.ځلاند، ښایسته، ځلقند، پړکند.

برېښناکوټ (bresnákoț) د برق ستېشن.

برېښنامېچ (bresnáméč) نر.م. د برق مېټر.

برېښند (bresánd) ص. نر.م. و ګ. برېښن.

بریښند (brisánd) ص. نر.م. تېز، تېره.

برېښندوکی (bresandúkay) ص.نر.م. ۱) برېښ لرونکی، ځلند؛ ۲) څړیکې کوونکی، سانګې کوونکی.

برېښول (bresawál) مص.مت. ۱) ځلول، پړقول، چړقول؛ ۲) دردول، خوږول، څوول.

بریښول (briswál) مص. مت. ۱) تېزول، رندول، چالاکه کول، ۲) ګړندی کول، فعاله کول.

برېک (brék) نـر.م. ۱) د عرادہ جاتو د درولـو آله؛ ۲) د ربل ګاډي د سـامـان ډبه؛ ۳) په روان کـار کې د څه وخت لپاره ځنډ او تم کېده.

بریکوټ (barikót) نـر.م. د بـري کلا، د سوبې کلا.

برېلی (bareláy) ښځ.م. هرکالیزه غوا، هغه غوا چې هر کال لنګېږي.

بری لیک (baraylík) نر.م. شهادتنامه، ډیپلوم.

بریمن (baraymán) ص. نر.م. بریالی، کامیاب.

بری ناک (barinák) ص. نر.م. بریالی، ګټندوی، فاتح.

بړ (báŗ) نر.م ۱) یو ډول ونه ده؛ ۲) د مرزانو مقابله یا شرط؛ ۳) د اوبو برهار؛ ٤) ص.نر.م. مستعد، اماده، چمتو.

بړادین (baŗádin) نـر.م. بړدین، کـریسمس، د عیسی (ع) د پیدایښت ورځ.

بړازګه (bŗážga) ص. ښځ.م. ډنګره غوښه، خوار غوښه.

بړاس (baṛā́s) نر.م. (ج. بړاسونه) ۱) تپ، د اوبو بخار، تاو؛ ۲) غوسه، قهر، کاوړ.

بړاس ایستل (baṛāsistál) مص. مت. زړه تشول، زړه سړول.

بړانجا (bṛānjā́) ص. نر.م. مربښن، مرجينگا، مرجينک، ناراسته، لټ، سست.

بړاس دېگ (bṛāsdég) نر.م. بخار دېگ.

بړاس ماشين (bṛāsmā́šin) نر.م. د بخار ماشين.

بړانده (bṛāndá) ښځ.م. (ج. بړاندې) غروسکه، برباټه، برېقه، د اور لويه شغله يا لمبه.

بړانگه(۱) (bṛā́nga) ښځ.م. ورانگه شغله، پلوشه.

بړانگه(۲) (baṛā́nga) ښځ.م. (ج. بړانگې) ريتاړه، ليتاړه، چړی، ريښانگه، ريښکی.

بړانگې بړانگې (bṛāngebṛā́nge) ص. نب. ځيرې ځيرې، ريتاړې ريتاړې.

بړبړ (baṛbáṛ) ق. ۱) خوشالي او خندا؛ ۲) نر.م. ۱) د اوبو تالو وهل؛ ۳) په زوره خبرې.

بړبړو (baṛbaṛú) ص. نب. ۱) په زوره غږېدونکی؛ ۲) بې ځايه خبرې کوونکی.

بړبړی (baṛbáṛay) نر.م. ۱) مست اوبښ؛ ۲) په زوره غږېدل.

بړبزی (baṛbázay) نر.م. د نروز يا پسه د مستۍ په وخت کې اواز.

بړبس (baṛbás) نر.م. جلال، لويي، سترولي، عظمت، دبدبه، شان و شوکت.

بړبښکی (buṛbuṣkáy) ښځ.م. و گ. بړبوکی.

بړبکی (baṛbakáy) ښځ.م. و گ. بړبوکی.

بړبنگ (buṛbáng) نر.م. ۱) يو غريز بوټی دی چې منغ يې دد وي؛ ۲) ناپوه او کم عقل سړی، کاواک.

بړبوزه (baṛbū́za) ښځ.م. سخته ربړېدنه، لړزېدنه.

بړبوزی (baṛbū́zay) نر.م. سختې او ترخې خبرې، ستغې خبرې، سپورې خبرې.

بړبوکی (baṛbūkáy) ښځ.م. ۱) د باد گردله، گرد باد، خوړينی؛ ۲) حباب، د اوبو د سر پوکنی؛ ۳) يو ډول بوټی دی.

بړبه (baṛbá) ښځ.م. امپه، د ځناورو نيولو چل.

بړبيته (baṛbitá) ښځ.م. (ج. بړبيتې) تورانکه، تورکه، يوه توره مرغۍ ده.

بړتېدل (bṛatedál) مص. ل. بړچېدل، بړکېدل، په زوره خبرې يا خندا کول.

بړچ (bṛáč) نر.م. ۱) و گ. پرنجی؛ ۲) غوسه، قهر، کاوړ؛ ۳) د ځنگلي مرغانو اواز.

بړچا (bṛačā́) ښځ.م. بړقا، په زوره خندا کول.

بړچول (bṛačawál) مص.مت. ۱) پرنجول، پرشول، ترنجول؛ ۲) بربښول، بښورول؛ ۳) ژړول.

بړچی (bṛáčay) نر.م. پرنجی، پرشی، ترينجی.

بړستن (bṛastán) ښځ.م. تلتک، شيرک، کنځړ.

بړستن گی (bṛastangáy) ښځ.م. ۱) يوه مرغۍ چې د دېوالونو سوري لټوي او غنم خوري؛ ۲) کوچنۍ بړستن.

بړغونج (baṛǧónj) نر.م. يو ډول پلې او ببخونه چې زياتره په دوا کې استعمالېږي.

بړق (bṛáq) نر.م ۱) په زوره خندا؛ ۲) د رڼا پرک.

بړقا (bṛaqā́) ښځ.م. ۱) په زوره خندا يا خبرې؛ ۲) د رڼا پرکېده.

بړق بړق (bṛaqbṛuq) نر.م. ۱) خوټ خوټا، خوټېدنه؛ ۲) خټ خوټ، په گډه خندا.

بړقندی (bṛaqánday) ص. نر.م. ۱) ځلېدونکی، ځلاند؛ ۲) ساده سړی.

بړقول (bṛaqawál) مص. مت. ۱) ځلول، ځلقول، ځنول، پرقول؛ ۲) خندول.

برقېدل (bṛaqedál) مص. ل. برېښېدل، برچېدل، برکېدل، په زوره خبري يا خندا کول.

برمبکی (bṛambákay) نر. م. پتنګ، ګودی، باجره، باد بوه، ګودي پران.

برند (baṛánd) ص. نر. م. چالاک، رند، چلناک.

برنده (baṛánda) ښځ. م. (ج. برندې) د اور لمبه چې لوګی ورسره وي.

برنګ[1] (baṛáng) نر. م. دالان، برنده، سبوت.

برنګ[2] (bṛáng) ص. نر. م. ۱) حیران، وارخطا، مشوش، تکنی؛ ۲) پرنګ، د ژړا اواز.

برنګای (bṛangấy) نر. م. دوه ښاخې، دو ښاخه، کوښه، کښه، د ربړ لینډې دوه ښاخې لرګی.

برنګهار (bṛanghấr) نر. م. رینګا، رینګ، رینګه، د ماشوم پرله پسې ژړا.

برنګی (baṛángay) نر. م. مندانو، د مستو شاربلو اله.

برنګی (baṛangáy) ښځ. م ۱) د غره څوکه؛ ۲) رور، هغه تسمه چې مندانو وربانده څرخوي.

برنګې برنګولې (bṛangebṛangóle) ص. نب. بهرته ورونه، خلاصې دروازې.

برنګېدل (bṛangedál) مص. ل. ۱) د مېښې يا سندا رمبارې؛ ۲) په ژړغوني اواز خبرې کول؛ ٤) حيرانېدل، هيښ کېدل؛ ٥) ژړا شروع کول.

برنی (baṛnáy) ښځ. م. توتکی، د زنګانه سترګه، د توتکی سر.

برو (baṛū́) نر. م. هغه لرګی چې تنسته وربانده بيايي رابيايي (چلوي راچلوي).

بروا (baṛwấ) ص. نر. م. دله، دووس، بې غيرته، بې شرم، د نامشروع فعل دلال.

برواک (baṛwấk) ص. نر. م. اواره، لوچک، ايله ګرد، خوشکی، خوشې.

بروالي (baṛwấli) ښځ. م. ۱) دله توب؛ ۲) دلالي.

بروبن (bṛobán) ص. نر. م. شونډور، هغه څوک چې پرسېدلې او غټې غټې شونډې لري.

بروت (bṛū́t) نر. م. شېړغشی، ښېکی، يو ډول وابښه چې زېړې پاڼې لري.

بروس (bṛū́s) ص. نر. م. ج. مرور، خفه، په قهر، تريو مخی، له غوسې نه پرسېدلی.

بروستوب (bṛūstób) نر. م. بروسوالی، بروستيا، تريو تندی نيونه، مرور توب.

بروکا (bṛokấ) ښځ. م. سلواغه، بوقه، بوکه، ډولچه له کوهي نه د اوبه ايستلو لوښی.

برول (bṛawál) مص. مت. ۱) د مستی په وخت کې حيوان له حيواني يا ځناور له ځناورې سره پرېښودل؛ ۲) اوښ مستول

برومی (baṛū́may) نر. م. ۱) اورنی، رونی، رنی، ورنی، د ماشوم د تړلو ټوکر؛ ۲) تومت، تور.

بره (báṛa) ښځ. م. (ج. برې) غرني وابښه دی.

بره بره (baṛabáṛa) ق. ۱) په زور زور په اوچت اواز سره خبرې؛ ۲) ګډې وډې خبرې.

بری (báṛay) نر. م. (ج. برې) ۱) بوری، يوولس دزی ټوپک؛ ۲) ص. نر. م. بوچی، هغه څوک چې غوږونه او پوزه يې پرې شوي وي؛ ۳) هغه لوښی چې څنډې غاړې يا مورګې يې ماتې وي.

بری (baṛáy) ښځ. م. ونيا، له دالو يا سپينو کرو ميو مرچ او مسالې نه جوړ شوی غوښداری.

بريا (baṛyấ) ص. ښځ. م. بريا، لاس ته راغلی، حاصل شوی.

برېڅی (bṛécay) ص. نر. م. ۱) ملګری، مل؛ ۲) د برېڅ قبيلې ته منسوب؛ ۳) تکره، مېړنی.

برينجی (bṛinjáy) نر. م. (ج. برينجي) ۱) برنجی توت، يو ډول توت؛ ۲) د توتو ځوښا.

بړینچغ (barınčág̃) نر.م. شاړنیګه، بانیچغ، غینجلی، غینجلاکه.

بړینګا[1] (barınga) ص. نب. لټ، بې کاره، تنبل.

بړینګا[2] (bringa) ص. نب. چپ سترګی، کوږ سترګی، بینګا، کاړینګ، پړینګی.

بړینګک (bringák) نر.م ۱) سربانې، سرباندې، سربلاندې؛ ۲) بینی چوی، پېزوانې.

بړینګن (bringán) ص. نر.م. رینګن، ژړاند.

بز (báz) نر.م. ۱) نودې، توبرې، دونې نازکې لښتې؛ ۲) ور، وزګوړی، وزګړ، وزیي پسه.

بزاز (bazáz) نر.م. بجاز، د رخت خرڅولو دکاندار.

بزازي (bazázi) ښځ.م. د توکرانو خرڅولو دکان، د رختونو سوداګري.

بزرګ (bzárg) ص. نر.م. ۱) ولي، د برخې خاوند، نیک سړی؛ ۲) مشر، د پوخ عمر.

بزرګوار (bzargwár) ص. نر.م. لوی، مشر، ستر، نیک، ښه.

بزرګه میاشت (bzargamyášt) ښځ.م. د رجب المرجب میاشت.

بزرګي (bzárgi) ښځ.م. ۱) ولیتوب، خدای ته نژدېوالی؛ ۲) لويي، مشري، مشرتوب.

بزغلی (b(a,u)zg̃álay) نر.م. زوغلی، څوغلی، تلیسن، پنیری، کاږ، نهال.

بزغنجر (bazg̃anjár) ص. نر.م. کمزوری، ډنګر، بته، خوار، اېږ.

بزغی (bazg̃áy) ښځ.م. غولنه، غولنکې، هغه دانه چې د سترګو پر څېزمه راځېږي.

بزکی (buzkáy) نر.م. د مچیو یا نورو حشرو د الوتلو په وخت کې د ززرو اواز.

بزګر (bazgár) نر.م. (ج. بزګران) ښکورونږ، دهقان، کرندګر.

بزل (buzál) مص. مت. پیوندول، په جامو کې ټوټه اچول.

بزم (bazám) نر.م. ۱) مجلس، خبرې اترې، جرګه، د خوشالی مجلس؛ ۲) د غره څوریا لمن.

بزمي (bazmái) ص. نر.م. مجلسي، خوش طبع، د مینې او ساعت تېرې خبرې کوونکی.

بزنه (buzná) ښځ.م. پیوندونه، جاموته ټوټه اچونه، پنو، بوټونو او څپلیو ته پیوند اچونه.

بزنی (bazánay) ص. نر.م. میرنی، ناسکه، میرزی.

بزونکی (buzúnkay) فا. نر.م. چمیار، موچي، پنو، څپلیو او بوټانو ته پیوند اینبودونکی.

بزه[1] (bzá) ښځ.م. ۱) وږ.ګ. وزه؛ ۲) شلېدلې بڼه، څېرې.

بزه[2] (bazá) ښځ.م. ۱) بایکمړ، یو غرنی بوټی یا ونه؛ ۲) پیاو، کویه؛ ۳) ګناه، جرم، قصور.

بزه ګار (bazagár) ص. نر.م ۱) تنګ، اړ، محتاج؛ ۲) خجل؛ ۳) ګناهکار؛ ٤) لاس وهونکی.

بزه ګارول (bazagrāwál) مص. مت. تنګول، اړ کول، تریوزې راوستل.

بژا (bažá) ښځ.م. بژ، بز، د اوبود بهېدو اواز.

بژانګه (bažánga) ښځ.م. (ج. بژانګې) چغه، کړیکه، په زوره اواز.

بژانګې بژانګوری (bžāngebžānguray) ص. نر.م. څیرې ویرې، ګارې وارې، ریتارې ریتارې.

بژبژی (bažbžáy) نر.م. (ج. بژبژي) د اوبو یا د وینې په زوره دارې، بژندی، بغبغی.

بژل (bžál) مص. مت. ۱) بژه کول، حیرل، شلول؛ ۲) حلالول، وینه ویستل.

بژندی (bžánday) نر.م. بژبژی، بغبغی. له لرګي او تار څخه جوړه شوې اله چې تر تاو ور کولو او کښولو وروسته د بژبژ اواز کوي.

بږه (bǵźa) ص. بنځ. م. شلېدلی، څېري، بزه.

بږ (báź) نر. م. د غونډاري اواز، د باد یا د بل توند او چټک تېرېدونکي اواز.

بږبږانک (baźbaźanák) نر. م. بږندی، بمبری، بمبیری، دماشومانو د لوبو پرپرکی.

بږبږی (baźbáźay) نر. م. ۱) د باد اواز؛ ۲) بږبږانک.

بږدنګی (buzdángay) بنځ. م. چرچنه، چنچڼ، چوغکه، چنچنه، یو ډول وړه مرغۍ ده.

بږرکوالی (bźarkwálay) نر. م. ببروالی، ببرتوب، په قهر کې حملې ته د تیاری حالت.

بږرکی (bźárkay) نر. م. ببر شوی، په غوسه کې حملې ته تیار.

بږلی (bźálay) مف. نر. م ۱) بژه شوی، څېري شوی، شلېدلی؛ ۲) حلال شوی، ذبح شوی.

بږنول (buźnawál) مص. مت: بوږنول، ویرول.

بږول (bźawál) مص. مت. توغول، شړل، په زوره غورځول چې اواز ځنې ووځي، څیرل.

بږوه (bazáwa) بنځ. م. ترورۍ، لومبړه، بیږوې.

بږه (buźá) ص. نب. ۱) قتل، وژنه؛ ۲) قرباني، حلاله؛ ۳) څېري ویري، بژه.

بږهار (buźhā́r) نر. م. د تیرې بغهار، د اوبو شرهار، د اوبو شنها، د اوبو شرپهار.

بږی (bźáy) نر. م. (ج. بږي) د خورجین یا خورجی غونډې کڅوړه.

بږی (báźay) نر. م. (ج. بږي) کورندی، د بدن د کوم غړي وېده کېدل یا مېږي مېږي کېدل.

بږېدل (buźedál) مص. ل. ۱) بغهار کول؛ ۲) په قهر سره د کار پیلېدل؛ ۳) څېري کېدل، بژه کېدل؛ ۳) څېري شوی، بژه شوی.

بس (bás) نر. م. ۱) د سورلۍ لوی موټر ۲) ق. پوره، کافي، بشپړ؛ ۳) فقط، یوازې؛ ٤) چپ، غلی؛ ۵) وس، واک، اختیار.

بس بس (basbás) ق. غلی شه! مخاطب ته د بس کولو امر.

بسپنغاړی (baspangā́ṛay) چنده ټولوونکی.

بسپنه (baspána) بنځ. م. (ج. بسپنې) اعانه، ګړه، چنده، مرسته.

بسپه (baspá) بنځ. م. ذره، لږ څیز، ختوسکی.

بست (bást) نر. م. (ج. بستونه) ۱) ځای، مقام، درجه؛ ۲) اسباب، بستره.

بستر (bistár) بنځ. م. بستره، د وېده کېدو اسباب؛ ۲) په روغتون کې د ناروغ داخلېدنه.

بستربند (bistarbánd) نر. م. د بسترې تړلو او مضبوطولو شی، د سفري بسترې تړلو شی.

بستره ییز (bistaráyiz) ص. نر. م. د څو بسترو، د یو شمېر بسترو لکه لس بستر: ییز روغتون.

بستري (bistári) ص. نب. په روغتون کې داخل شوی، بستر شوی ناروغ.

بستوب (bastób) نر. م. ۱) بسېدنه، پوره والی، پوره توب، بس والی؛ ۲) صبر، قناعت.

بسته (bastá) ق. ۱) بس، مه کوه؛ ۲) پربکړی؛ ۳) پوره، بشپړ، تول؛ ٤) بنځ. م. د کتابو او کتابچو وړلو لاسي بکس؛ ۵) د کاغذونو بنډل یا ګېډۍ؛ ٦) د بیالې مورۍ؛ ۷) د دروازې یا کړکۍ تختبه چې ښکته پورته کېږي.

بسته الف (bastá alif) نر. م. د پولیسو په دفتر کې د جنایتکارانو د ثبت دوسیه یا کتاب.

بسته بي (bastábe) بنځ. م. و ګ. بسته الف.

بسته کار (bastakā́r) فا. نر. م. میخانیک، فني او تخنیکي کارګر، وستکار.

بسته کاري (bastakā́ri) بنځ. م. د تخنیکي او فني کارګر وظیفه، د میخانیک دنده.

بسره (basrá) ښځ. م. یوه ښکاري مرغی ده.
بسکر (baskár) نر.م. اشر، پګره، بې اجورې دیوه کس لپاره دله ییز کار.
بسکر (báskar) ص. نر.م. اجرتي قاتل، هغه سړی چې په بیه وژنې کوي.
بسکره (baskára) ښځ. م. و ګ. اشر.
بسکوټ (biskóṭ) نر.م. بیسکیټ، د کلچې په شهر خواړه دي.
بسمک (basmák) نر.م. ټاکو، د ښارویو یو ډول سخته ناروغي ده. څمکې وهنه هم ورته وایي.
بسمل (bismíl) ص. نر.م. قربان شوی، حلال شوی.
بسمه (basmá) ښځ. م. ۱) وسمه، د ویښتو رنګ: ۲) ذره، ختیوسکی، پوتسکی، خشوشکی.
بسمې بسمې (basmebásme) ص. نب. ۱) څیری ویرې، دونګې دونګې: ۲) ذرې ذرې.
بسنت (basánt) نر.م. ۱) پسرلی، څرموني، د کال لومړی فصل: ۲) د هندوانو یو ډول میله ده: ۳) د موسیقي راګ.
بسنتي (basantáy) ښځ. م. پایلې، پایزیب، داګانه د ښځا لپاره پښو ته هم اچوي.
بسندی (basánday) ص. نر.م. بسنی، قانع، صابر، صبرناک، بې لالچه، موړسترګی.
بسنډول (basanḍúl) نر.م. ۱) حیله، مکر، فریب: ۲) ګنه ګونه، تېل ماتېل.
بسنه (basána) ښځ. م. کفایت، بستوب.
بسو (basú) ص. ښځ. م. ۱) قانع (ښځه)، صابره، صبرناکه: ۲) هوښیاره او کارګره میرمن.
بسواسه (biswāsa) ښځ. م. د بسوې شلمه برخه.
بس والا (baswālā) نر.م. ۱) د سرو بس څښتن: ۲) فا. نر.م. بس کونکی، ختموونکی.
بسوالی (baswālay) نر.م. و ګ. بستوب.
بسوه (biswá) ښځ. م. د یو جریب شلمه برخه.
بسی (básay) نر.م. دارواسیوری.
بسۍ (basáy) ښځ. م. شاړه ځمکه چې کښت په کې نه کېږي.
بسیا (basyā́) ص. نر.م. ۱) استوګن، میشت، دېره: ۲) کافي، پوره، بس، ډېر: ۳) صبرناک: ٤) مشغول، اخته، لګیا.
بسیاکول (basyākawál) مص. مت. میشتول، ابادول، دېره کول.
بسېدل (basedál) مص. ل. ۱) کفایت کول، بس کېدل: ۲) بشپړېدل، پوره کېدل، ختمېدل.
بسیط (básit) نر.م. پراخه، غوړېدلی، ساده.
بسیۍ (basayáy) ص. ښځ. م. تېتنګه، تېتنګ، کراره ځمکه، کونی، درینګ.
بش (báš) نر.م. ویشه، تیر، شاه تیر، نشتر.
بشاړې (bišáṛe) ښځ. م. پیشاړې، ملنډې، توکې، ریشخند.
بشپ (bišáp) نر.م. لوی پادري، د عیسویانو مذهبي مشر.
بشپړ (bašpáṛ) ق. کامل، پوره، تمام، تول، توله.
بشپړاند (bašpaṛā́nd) نر.م. بشپړوونکی، متمم.
بشپړاند توک (bašpaṛāndtók) نر.م. بشپړوونکی توک.
بشپړاندکړ (bašpaṛāndkáṛ) بشپړوونکی فعل.
بشپړاوسترمهال (bašpaṛostarmahā́l) نر.م. مطلقه راتلونکی زمانه.
بشپړتوب (bašpaṛtób) نر.م. بشپړتیا، پوره والی، تکمیلېدنه، تمامېدنه، پوره کېدنه.
بشپړتېرمهال (bašpaṛtermahā́l) ق. مطلقه ماضي.
بشپړک (bašpuṛák) نر.م. پوخنا، هغه ماشوم چې په ورو کوالي کې پخې خبرې کوي.

بشپړه غونډله (baṣ̌paṛaǧóndla) ق. ښځ.م. مکمله جمله، هغه جمله چې ډ اړتيا وړ ټول گرامري توکي راواخلي

بشپړېدونکی (baṣ̌paṛedū́nkay) مف. نر.م. تمامېدونکې، سرته رسېدونکی.

بشر (bašár) نر.م. بنيادم، انسان.

بشرپالنه (bašarpālána) ښځ.م. بشردوستي.

بشرپالونکی (bašarpālū́nkay) ص.نر.م. (ج. بشرپالونکي) بشردوست، بشرپال، هغه څوک چې له بشر سره مينه لري.

بشرپېژندنه (bašarpežandána) ښځ.م. انتروپولوجي، بشر شناسي، انسان پېژندنه.

بشرپېژندونکی (bašarpežandū́nkay) فا.نر.م. بشرشناس،انسان پېژندونکی

بشردوست (bašardóst) ص. نر.م. و.گ.: بشرپالونکی.

بشرواله (bašarwā́la) بشرولی، بشرپالنه.

بشرويه (basrū́ya) ص. ښځ.م. مخوره، گلالې، ښايسته، ښکلې، تکه سپينه.

بشره (basrá) ښځ.م. (ج. بشرې) څېره، بڼه، گونه، شکل ،صورت ، قيافه، مخ.

بشکال (bašakā́l) نر.م. ۱) پشکال، د اړاو بادرو ترمنځ مياشت؛ ۲) د بارانونو موسم.

بشکالي (baškā́li) ص. نب ۱) پشکالی، د بارانونو کال، ودان کال؛ ۲) دبشکال.

بشکه (báška) ښځ.م. يو ډول سارانې سابه دي.

بشنج (bašánj) نر.م. شهرت، عزت.

بشه (bisá) ښځ.م. (ج. بشې) مرزه، بتهره، بيشه.

بشير (bašír) ص. نر.م. ۱) زېری کوونکی؛ ۲) ښايسته؛ ۳) شوکور.

ښباند (baṣānd) نر.م. ډېر بخښونکی، غفار.

ښباوو (baṣāwū́) فا.نر.م. بخښاوو، بخښونکی.

ښبتگه (baṣátga) ښځ.م. چڼې، د کوټې چڼې، وسه، هغه لرگي چې د تيرانو د پاسه اچول کېږي.

ښبکوله (baṣakóla) ښځ.م. (ښبکولې) بده واقعه غمجنه پېښه، ترخه حادثه.

ښبگلوي (baṣgálwi) ښځ.م ۱) ارامتيا، هوسايي، هوساينه؛ ۲) امن، امنيت.

ښبل (baṣál) مص. مت. و.گ. بخښل.

بصارت (basā́rat) نر.م. ۱) بينايي، ديد، ليد، نظر؛ ۲) پېژندگلوي، پېژندنه.

بصر (basár) نر.م. ۱) سترگې؛ ۲) عقل، بصيرت.

بصير (basír) ص. نر.م. ۱) سترگور؛ ۲) ځيرک، پوه، هوښيار.

بصيرت (baiŕát) نر.م. ۱) لېدنه ،کتنه؛ ۲) ځيرکي هوښياري؛ ۳) سترگورتوب.

بصيرمن (basirmán) ص.نر.مد بصيرت خاوند، ځارونکی، په غور سره کتونکی.

بطريه (bataryá) ښځ.م. د توپچی له څو بلوکونو څخه جوړه ده چې د ټولي معادل ده.

بطری (bitráy) ښځ.م. بيټری، بالټي، لکه د راډيو، ټايپ ريکارډر او نورو.

بطلان (butlā́n) نر.م. باطلېدنه، بېکاره کېدنه، له گټې نه وتل.

بطن (bátn) نر.م. نس، گېډه، خېټه.

بطني (bátni) ص. نب. د خېټې، د گېډې، د نس، د بطن، خېټې ته منسوب.

بطي (báti) ص. نب. سست، ورو، په ځنډ.

بعد[1] (básd) ق. وروسته، پس، ورپسې.

بعد[2] (busd) نر.م ۱) لرېوالی، فاصله؛ ۲) د جسم بعد لکه د مستطيل دوه بعده (اوږدوالی ،سور)

بعضي (baszé) ق. ځينې، څه، يو څه.

بعید (báyid) ق. لرې، لیرې، وریا.

بغ[1] (bág) ۱) خدای، ایزد، لسوی ۲) بت؛ ۳) نر.م. بادخور، کب‌خور، یو ډول مرغه دی.

بغ[2] (bug) نر.م. (ج. بغهار) ۱) کریکه، چیغه، بغا، د ژړا اواز؛ ۲) ص.نر.م. تریو تندی، تروش.

بغا (bugā) ښځ. م. بغ اواز، خپ خپی اواز.

بغاره (bgāra) ښځ. م. (ج. بغارې) چیغه، کریکه، کریغه، ناره.

بغاند (bgānd) ص.نر.م. بغانی، ژړاند، رینگن، ژړاند، هغه ماشوم چې ډېره ژړا کوي.

بغاوت (bağāwat) نر.م. سرکښي، یاغیتوب، نافرماني، باغیتوب، له قانون نه مخالفت.

بغ بغای (bağbağāy) نر.م. ۱) بغ بغي، هارن، د لارۍ یا موټر هارن؛ ۲) ژړا، بغا.

بغبغو (bağbağū) نر.م. یو ډول مارغه دی.

بغبغی (buğbuğáy) نر.م. ۱) هارن؛ ۲) ججوره.

بغدادي (bağdādi) ښځ. م. هغه برستن چې په درې کونجه ډول گنډله شوې وي.

بغدادی قاعده (bağdādayqāsida) ښځ. م. د الف و ب سیپاره..

بغدادی کوتره (buğdādaykawtára) ښځ. م. یو ډول کوتره ده، چې تر نورو کوترو غټه وي.

بغدر (bağdár) نر.م. میل، د سپورټ د لوبې کوتک.

بغرگ (bğárg) ص. نر.م. و گ. غبرگ..

بغرنج (buğránj) ص. نر.م. مشکل، کرکیچن، انجربنجر، گډوډ.

بغره[1] (buğrá) ښځ. م. (ج. بغرې) برقع، بورقه، بوقره، بوکره، شادري.

بغره[2] (bağára) ښځ. م ۱) دسوی غار، سندغولی؛ ۲) بغری، هغه ژوره شوې تیره یا اوسپنه چې اوربشې، شولې په کې تکول کېږي.

بغری (bağráy) ښځ. م. ۱) بغره، د شولو، بتو یا درملود تکولو یا میده کولو لوښی؛ ۲) بدکاره ښځه؛ ۳) د کنځلو په ډول استعمالېږي.

بغرې (bágre) ص. ښځ. م. د سترگو صفت، ژورې ورې او نکری سترگې.

بغسه (bağása) ښځ. م. گورگوټی، گورگټی، هغه حیوان چې مړی راباسي او خوري یې.

بغض (buğz) نر.م. کینه، رخه، حسد.

بغکی (buğkáy) نر.م. چیغه، د ژړا اواز.

بغل (bağál) نر.م ۱) تخرگ، ترخ؛ ۲) څنگ، غاړه.

بغل کشي (bağalkáši) ښځ. م. روغبړ، سترې مشې او ښه راغلی کونه.

بغلي (bağáli) ص. ښځ. م. یوځای، گډ، غاړه‌غړی، څنگ په څنگ.

بغمه (buğmá) ښځ. م. بوغمه، د حیواناتو یو ډول ناروغي ده.

بغن (bágun) نر.م. اننگی، بغور، باړخو، کوکی، کوگی، غومبوری، بغون.

بغنی (bağánay) نر.م. (ج. بغني) یو ډول پیور بوټی چې ژېړ گلونه لري.

بغوټ (buğwát) نر.م. (ج. بغوټونه) تناسلونه، د غاړې غوټې.

بغول[1] (buğawál) مص. مت. چغول، په چغو کول، ژړول، په زور څنې اواز ایستل.

بغول[2] (bağawál) مص. مت. ۱) هارن کول؛ ۲) څه څیز ارتاوول (غورځول).

بغوونی (bağawūnay) نر.م. ۱) هارن کوونکی؛ ۲) شپېلی وهونکی؛ ۳) په ستووه (پښش قبضه) سوری کوونکی.

بغهار (bağahār) نر.م. ۱) فریاد، زگېروی؛ ۲) د کوچنیانو یا د گډو اوازونه.

بغی (buğáy) نر.م. (ج. بغي) توپکی، ډبق، توپکي، پوپک، دولي، د لښتي پوټکي چې منځ یې تش دی او کوچنیان د خټو ورې ورې مردکي په کې پو کوي او شپان ورباندې ولي.

بغی (bağáy) ښځ. م. ۱) شپېلۍ، تولۍ، درزی، نی، بین؛ ۲) ښکر، تورم، بګل، ناقوس.

بغې بغو (bağebağū́) ښځ. م. ژړا انګولا، ژړا، فریاد، شور وغوغا.

بغېدل (bağedə́l، buğedə́l) مص. ل. ۱) ژړېدل، بغارې کول، فریاد کول، چغې وهل.

بغیر (bağáyr) ق. سوا، بې له دې، پرته، بدون.

بغیړ (bağáyṛ) ص. نر. م. بدګومان، شکمن، بدظن، مشتبه، بدګمانه.

بغېړنه (bağeṛána) ښځ. م. ۱) بدګوماني، تردد؛ ۲) ص. ښځ. م. شکمنه، بدګومانه.

بقا (baqā́) ښځ. م. دوام، همېشګي، پایښت، د زیات عمر لپاره پاتې کېدنه.

بقال (baqā́l) ص. نر. م. (ج. بقالان) ۱) سبزي او ترکاري خرڅوونکی؛ ۲) ذ غله جاتو خرڅوونکی؛ ۳) ښنجارګر.

بقایا (baqāyā́) ښځ. م. (جم بقایاوې) پاتې شونه، پاتې شوني، باقي، د پور باقي برخه.

بق بق (baqbáq) نر. م. ۱) پوچه وینا، عبث خبرې؛ ۲) په کړس کړس خندا.

بوقچه (būqčá) ښځ. م. (ج. بوقچې) بوخچه یا بخچه، بخچکی.

بکا (bakā́) ښځ. م. خړپوڅې، خپړې، خاپوړې.

بکارت (bakārát) نر. م. پېغلتوب، بچړتوب، د ښځو، تر واده د مخه حالت ته بکارت وایي.

بکاري (bakā́ri) نر. م. استازی، قاصد، څری، پیغام وړونکی، خبررسوونکی.

بکال (bakā́l) ص. نر. م. ۱) هوښیار او چالاک؛ ۲) نر. م. ښنګېدنه، زمزمه، زنېدنه.

بکانه (bakā́ṇa) ښځ. م. بکیانه، یو ډول ونه ده

بکاو (bikā́w) ص. نر. م. د خرڅولو لپاره، د خرڅولو وړ.

بکاول (bakāwā́l) نر. م. اشپز، پخوونکی.

بکبک (bakbák) نر. م. تور مرچ، فلفل.

بکبکی (bakbákay) نر. م. ۱) پس پسی، په غوږ کې پټې خبرې؛ ۲) عبث او بې ځایه خبرې.

بکر (bakár) ښځ. م. (ج. بکرې) بکره، چقماق، بکرې، اورتېک، د اور لګولو یو ډول تیږه ده.

بکرم (bukrám) نر. م. هغه پېړ توکر چې د کرتۍ د مخ او استر تر منځ اچول کېږي.

بکره (bıkrá) ص. ښځ. م. (ج. بکرې) ۱) پېغله، نا واده شوې ښځه؛ ۲) بوکه، سلواغه، ډولچه؛ ۲) بورقه، بوقره، چادري.

بکری (bakráy) نر. م ۱) وز. نرچېلی، وزګوړی؛ ۲) له پوزي نه جوړه شوې کجاوه.

بکرۍ (bakrə́y) ښځ. م ۱) بکر؛ ۲) د میچنې لاندنی پل؛ ۳) کنډ، چیړ، هغه وچه ژاوله چې په ونې پورې نښتې وي.

بکري (bıkri) ښځ. م. سودا، خرڅون، پېرودنه او پلورنه.

بکړ (bakáṛ) و ګ. بلندره.

بکس (báks) نر. م. ۱) پېټی، صندق؛ ۲) د شربت یا بل اوبلن څیز پاتې شونې برخه او خیری؛ ۲) لږ، کم، لږکوټی، پوټسکی، ذره.

بک سترګی (bakstárgay) ص. نر. م. ۱) ښبغ سترګی؛ ۲) بې شرم، بې حیا.

بکسکی (bakáskay) ص. نر. م. لږ شان، لږ، یو څه، کم.

بکسوه (bakswá) ښځ.م. فینگ، پینگ.

بکل (bakə́l) نر.م. غکل ،د وزو اواز.

بکواس (bakwā́s) نر.م. چټي خبرې، عبث خبرې.

بکوړه (bakóṛa) ښځ.م. بگوړه، کورت، قروت.

بکېدل (bakedə́l) مص. ل. ۱) پوچ غږېدل، بې ځایه خبرې کول؛ ۲) د بزو اواز.

بکېړه (bakéṛa) ښځ.م. جنجال، جگړه، فساد، لانجه، فتنه.

بگ (bág) ص. نر.م. ۱) غټ او جگ، مضبوط؛ ۲) ناپوه، کم عقل؛ ۳) لک ځک.

بگار (bagā́r) نر.م ۱) جغجغا، په غوړیو کې د پیازو د سرو کېدو اواز؛ ۲) یو ډول لوبه؛ ۳) نوکاره، تونگاره، گروش.

بگارول (bagārawə́l) مص. مت. نوکارې لگول، تونگارې لگول، گروشیبل، شوکارې کول.

بگاري (bagā́ri) نر.ج. په اوبو کې خوټول شوي سابه، ایشولي سبزیجات.

بگاړ (bagā́ṛ) نر.م. ۱) ناتار، هغه ډوډۍ چې په تودو کړو شړومبو کې ماته شوې وي؛ ۲) زوذات ،اولاده، کورمه.

بگاښ (bagā́ṣ) نر.م. منځگړتوب، منځگړتیا، گواښ، د دوو خواوو ترمنځ سوله کونه.

بگاښچي (bagā́ṣči) فا. نر.م. منځگړی، سوله کوونکی، گواښ کوونکی، بگاښ والا.

بگت (bagát) ص. نر.م. ۱) خوشکی، بدچلند؛ ۲) زیات سوالگر؛ ۳) دخوشالۍ مجلس.

بگتو (bagatū́) ص. نب. ۱) هغه شاعر چې بگتۍ جوړوي؛ ۲) سازنده، مجلسي.

بگتۍ (bagatə́y) ښځ.م. په پښتو اشعارو کې بگتۍ د بدلو او چاربیتو په څېر کسر لري، خو کسر یې معمولاً یو بیت وي.

بگتې (bagáte) ښځ.م. نخرې مخرې، اوڼې بوڼې، ناز ماز، نخرې پخرې، خرینډې مرینډې.

بگر (bagár) نر.م. رسم و رواج، دود و دستور؛ پروا، شرم.

بگری (bagrə́y) ص. نر.م. غریب، خوار، لوڅ لغړ، بې وسه، بې وزله، بې وزلی.

بگړۍ[1] (bagṛə́y) ښځ.م. ۱) پگړۍ، پټکی، دستار؛ ۲) مړه کېدنه، مړینه.

بگړۍ[2] (bugṛə́y) ښځ.م. گگړۍ، کروپی، چیچړی، چچونی.

بگلولۍ (baglū́ləy) ښځ.م. بوسلا، بگیلۍ، شیشکه، خیالي بلا.

بگلی (buglə́y) نر.م. هغه تور سپین مرغه، چې د اوبو پر غاړه کښېني.

بگڼ (bugə́ṇ) نر.م. غټ تور مچ، خرمچ.

بگڼول (bugṇawə́l) مص. مت. و گ. بوڼول.

بگوړې (bagóṛe) ښځ.م. ۱) غوړېدلو او د سپي حملې؛ ۲) چیغې، لکه څه بگوړې وهي.

بگوري (bagū́ri) ښځ.م. ۱) د ونې نرۍ څانگې؛ ۲) پرېشان ویښته، گډې وډې څڼې.

بگوړا (bagū́ṛā) ښځ.م. پوڅه، خېډک، خام پنېر.

بگوړه (bagoṛá) ښځ.م. ۱) کورت، قورت؛ ۲) ص. نب. ۱) بگهل، تښتېدل؛ ۲) له کار او عسکرۍ نه تښتېدلی؛ ۳) بې غیرته.

بگوړی (bagóṛay) نر.م. د غوا یا مېښې بچی (گوړه کی، خوسکی، سخوندرکی، کټی).

بگوزی (bagózay) نر.م(ج. بگوزي) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

بگوله (bagolá) ښځ.م(ج. بگولې) کتاره، کتوره، هغه پېیور، غوا چې نه څوک لوشلو ته پرېږدي او نه خپل بچي رودلو ته.

بگه (bága) ښځ. م. (ج. بگې) پرتوغاښې، پرتوګاڼې، لال، ګنده.

بگی (bágay) نر. م. (ج. بگي) ایجرا، نرښځی.

بگی (bagáy) ښځ. م. ګاډی، ټانګه.

بگېړکه (bageráka) ښځ. م. (ج. بگېړکې) د ییوې متۍ، موټانې، موټۍ، موټی.

بگېل (bágel) ص. نر. م. ۱) بگېلی، تنبتېدلی مرز؛ ۲) په جګړه کې ماتې خوړل.

بگېلی (bágelay) نر. م. ۱) و. ګ. : بگېل؛ ۲) سړي خور، ادم خور، شیخي، بوويلا.

بگينه (baginá) جن، ګبينه، شات، ګبين.

بل[1] (bál) ص. نر. م. ج. ۱) الګېدلی، بل شوی، رڼا شوی؛ ۱) پسې، ورپسې، په لومړی پسې دوهم؛ ۲) بېګانه، پردی، غی.

بل[2] (bıl) نر. م. د اخيستل يا پيرودل شوی مال سند، چې د مال ټاکلې بيه په کې ليکل شوې وي.

بلا (balā́) ښځ. م. ۱) افت، غم، مصيبت؛ ۲) خيالي شيشکه؛ ۳) ګرانه، تکليف؛ ٤) کرکه، نفرت؛ ٥) ص. نب. زيات، ډېر.

بلابتر (balābatár) نر. م. ګډوډ شيان، يو شی بل شی، بې کاره او کم ارزښته شيان.

بلا پسې (balāpáse) ص. نب. ۱) بې پروا، غير جدي؛ ۲) تېر، هېر؛ ۳) ځنې تېر شه.

بلاربوالی (blārbwā́lay) نر. م. اميدواري، بلاربېدنه، حامله ګي، حامله توب.

بلاربه (blārbá) ص. ښځ. م. (ج. بلاربې) ډکه، تنده، اميدواره، حامله.

بلاره (bulā́ra) ښځ. م. (ج. بلارې) ۱) د مرزانو نيولو جال؛ ۲) ناره يي مرز.

بلاغت (balāǧát) نر. م. سوچه وينا، له مانا او مطلب نه ډکه وينا، د وينا لوړه درجه.

بلاغوارې (balāǧwā́ṛay) نر. م. بلاغوښتونکی، بلاجو، ماجراجو.

بلاغونډ (balāǧwánḍ) نر. م. ۱) د خولې د نسوارو کډو؛ ۲) لاټې، ډانګ، ډنډه.

بلاک (blā́k) نر. م. ۱) دکورونو، دوکانونو او پارتمانو لړ؛ ۲) قالب؛ ۳) ډله؛ ٤) له سيمټو او باجري څخه جوړه شوې خښته.

بلاکش (balā́kaš) ص. نر. م. تکليف زغمونکی، ستونزې ګالونکی، تکړه.

بلاګی (balā́gay) نر. م. ۱) وران هلک؛ ۲) وړه بلا؛ ۳) مجازاً د ښځې او نر جنسي آلې.

بلالګی (balālgáy) ښځ. م. بلاګی، هغه ښځه يا حيوانه چې کال په کال لنګېږي.

بلاناغه (bılānāǧá) ق. نه قضا کېدونکی، بې ځنډه، بې وقفې، پرله پسې، متواتر.

بلاند (balā́nd) ص. نر. م. بلېدونکی، بلوونکی.

بلانده (blāndá) ښځ. م. (ج. بلاندې) نوې پېغله، پېغلوکې، پېغلګې، پېغلوټې.

بل اندی (balāndáy) نر. م. ازاد اندی، ازاد خياله.

بلانګوری (blāngū́ray) نر. م. (ج. بلانګوري) يو ډول مورک دی.

بلانی (blā́nay) ښځ. م. ورروځي، غوروځي، وراګړې، ورابانې، واده ته راغوښتل شوې ډله.

بلانه (bilāṇá) ښځ. م. زګېروی، ستېنګی، ستمې، ستم، د ناروغ فرياد.

بلاواسطه (bilāwāsitá) ق. مخامخ، مستقيماً، نېغ په نېغه، په خپل لاس، بېواسطې.

بلاوه (bulāwá) ښځ. م. غلطي، تېروتنه، سهوه، خطا، خطاوتنه.

بلاوهلی (balāwahláy) ص. نر. م. ۱) لټ، تنبل؛ ۲) بېکاره، وزګار؛ ۳) غمجن، غم ځپلی.

بلب (bálb) نر.م. ۱) بلپ، څراغ؛ ۲) د موټر څراغ.
بلبل (balbál) ص. نر.م. ځلېدونکی، پرکېدونکی، ځلاند، ځلبل.
بل بل (balbál) ص. نر.م. ډول ډول، رنګ رنګ، مختلف.
بلبل (bulbál, balbál) نر.م. (ج. بلبلان) چونی، بلبله، یوه مرغۍ چې ډېر په زړه پورې اواز لري.
بلبلک (balbalák) نر.م. د انګورو د تاک د وچېدو ناروغي.
بلبلکه (balbláka) ښځ. م. (ج. بلبلکې) کاغی، کاغه، یوه ښکلې مرغۍ ده.
بلبله (balbála) ښځ. م. (ج. بلبلې) ۱) عندلیب، بلبل؛ ۲) یوه توره مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري ۳) معشوقه؛ ٤) د پښتنو یو ډول اتڼ.
بلبلی (balbálay) نر.م. (ج. بلبلي) مشعل، څراغ، لګېدلې شونتۍ، بل شوی څراغ.
بلځایګه (baljāygá) ښځ. م. ببګانه، پردی، د بل ځای، بهرنی.
بلځایي (baljāyi) پورژلی، بهرنی، اوپره، باندنی.
بلچک (balčák) نر.م. یو ډول وانښه چې سره ګلان کوي.
بلخه (balxá) ښځ. م ۱) د جولا تانسته؛ ۲) اساس، بنسټ.
بلد (balád) ص. نر.م. ج. اشنا، واقف، شناخته.
بلدتیا (baladtyā́) ښځ. م. پېژندګلوي، شناخت.
بلدوزر (buldozár) نر.م. یو غاښور ماشین دلوړو ژورو د اوارولو لپاره کارترې اخیستل کېږي.
بلدول (baladawál) مص. مت. اشنا کول، اموخته کول، روږدی کول.
بلدي (baládi) ښځ. م ۱) و.ګ. بلدتیا؛ ۲) ص. نب. ښاري؛ ۳) اشنا، بلد.
بلدی (baladay) ص. نر. . (ج. بلدي) اموخته، اشنا شوی، روږدی، واقف.
بلدیه (baladiyá) ښځ. م. (ج. بلدیې) ښاروالي، هغه موسسه چې ښاري چارې پرمخ بیایي.
بلډینګ (bildéng) نر.م. (ج. بلډینګونه) قصر، لوړه ماڼۍ، څو پوړیزه ودانۍ.
بلرغو (bilargū́) ص. نر.م. ناموافق، مخالف، ضد.
بل سبا (balsabā́) ق. ـ ـبا نـه بل سـبا، لـه ننه وروسته دریمه ورځ.
بل شان (balšā́n) ص. نب. بـل ډول، بل راز، بل څېر، بل قسم، بل رنګ، بل شانته.
بلښل (blašál) مص. مت. ماشوم په وروني کې تړل.
بلغار (balğā́r) نر.م. الویش، وږمـه، ربنه، نسیم، بلغار باد، د پسرلي نرم باد.
بلغاري (bulğā́ri) ص. ډېرې شیدې کوونکې.
بلغاک (balğā́k) نر.م. ځوږ، شور، چغې، فریاد.
بلغاکي (balğā́ki) ښځ. م. شور، ځوږ، فریاد.
بلغږ (balğáẓ) نر.م. د یوه غږ (فونیم) څرمه ډول، الوفون، واژګونه.
بلغم (balğám) نـر.م. ج. خـراچکی، خـراشکی، خړپ، خړوشکی، ګرويیله.
بلغمي (balğámi) ص. نب. ۱) څوک چې بلغم یا خراشکی لري؛ ۲) بلغم پیدا کوونکې څیز.
بلغمي پیاله (balğamipyā́la) ښځ. م. د چای چښلو یو ډول چیني بې لاستي پیاله ده.
بلغمي تبه (balğamitába) ښځ. م. د ناروغ په سینه کې د ډېر بلغم له امله تبه کول.
بلغمي جلاب (balğamijūlā́b) نر.ج. ناروغ ته د بلغمو د لرې کولو لپاره جلاب ورکول.
بلک (bálk) نر.م. ځلق، ځلا، ځلېدنه، پرک.
بلکه (balká) ښځ. م. د اور لمبه، یو څه اور بلونه.

بلکې (balké) ربط، خو، مگر، مثلاً، مطلب دا چې، گویا.

بلکی (balkáy) ښځ. م. د غاښونو راشنو کېدو پر وخت د کوچنیانو نس ناسته.

بلګ (bálg) نر. م. پاڼه، پخه، دونې.

بلګړ (balgár̤) نر. م. د یوه ګړ (فونیم) څرمه‌ډول، الومورف.

بلګک (balgák) نر. م. ۱) یوډول وچ شان بوټی؛ ۲) د طلاوګلونه چې له‌نتې نه راځوړند ښکاري.

بلګه (bulgá) ښځ. م. بولګه، درک، سراغ، ببلګه، د ورک شوي شي نښې نښانې.

بل ګهیځ (balgáhij) ق. و ګ. بل سبا.

بلل (balál) مص. مت. راغوښتل، دعوت کول، یادول، چاته ناري یا غږ کول.

بللګی (balalgáy) ښځ. م. ۱) هغه ښځه چې کال په کال اولاد زېږوي؛ ۲) هغه څاروي چې کال په کال لنګېږي.

بللی (balálay) مف. نر. م. (ج. بللي) راغوښتل شوی، دعوت کړی شوی، مېلمه شوی.

بلم (balám) نر. م. وړه نېزه، شلګی، بلمه، بله.

بلمګی (balmágay) ص. نر. م. ۱) بې مالګې، بې نمکه؛ ۲) بد قواره.

بلمنګتوب (balmangtób) نر. م. بلمنګ والی، بلمنګتیا، بې خوندي، بې نمکي، بلمنګي.

بلمېغ (balmég) ص. نر. م. ۱) بې مالګې سړی؛ ۲) پک، ګنجی؛ ۳) تېری، زیاتی، ظلم.

بلنپېر (balánper) نر. م. ندائیه حالت.

بلنځری (blanǰáray) نر. م. د شړۍ یا پتو د پیڅکو تاو کړی مزی (سروکی، شملې).

بلنځه (blánǰa) ښځ. م. ۱) لمنځه، د نښتر د کورنۍ یوه ونه ده؛ ۲) ملابند، کمربند؛ ۳) پرتوګانې، بګه، ګنده؛ ۴) واده ته بلنه؛ ۵) دواده ډوډۍ؛ ۶) اوږده ویښته.

بلندره (balándra) ښځ. م. ۱) اشر، په شریکه کومه چاره ترسره کول؛ ۲) مېلمستیا، بلنه، دعوت.

بلندیکه (balandiká) ښځ. م. اورلګوونی، ژر بلېدونکی، ژر اور اخیستونکی.

بلنډو (balandū́) نر. م. ببلنډو، د پنځلسمې شپه، د برات شپه، پالو شپه، د ببلنډو شپه.

بلنډه (blandá) ښځ. م. شونتی، لیت، چراغ چوب، یزګه، بولنډه، یژه.

بلنګ (bláng) ص. نر. م. ۱) تازه، ښایسته، ښکلی؛ ۲) نر. م. غوښتنه، بلنه، یادونه، دعوت کونه؛ ۳) ص. نر. م. څرګند، ښکاره، جوت، په‌ډاګه.

بلنګېدل (blangedál) مص. ل. څرګندېدل، ښکاره کېدل، جوتېدل، په‌ډاګه کېدل.

بلنلیک (balánlik) نر. م. د بللو رقعه، دعوتنامه.

بلننښه (balannáṣa) ښځ. م. ندائیه نښه.

بلنه (balána) ښځ. م (ج. بلنې) مېلمه کونه، دعوت کونه، غوښتنه، یادونه.

بلو[1] (baló) نر. م. شخصي نوم دی.

بلو[2] (biláw) نر. م. سونی، نوزی، بهلو، برجي، چرکانی، د چړې د تېره کولو تیږه.

بلوا (balwā́) ښځ. م (ج. بلواوې) الګوله، اړودوړ، شورش، ، اغتشاش، بغاوت.

بلواکي (balwā́ki) پردۍ واکمني، بهرنۍ واکمني.

بلوت (bláwt) ق. ۱) جفت، جوړه، جوخت، غبرګ؛ ۲) پرله پسې، متواتر.

بلوټ (bilóṭ) نر. م. د توپک ګاټ، د توپک لټ، قلفک، د دروازې لټ.

بلوټه (blóṭa) ښځ. م. د بوټ، چراغ ځای، د څراغ چوکی، څراغ پایه، د ډیوې کېښودلو ځای.

بلودل (blodә́l) مص. مت ۱) مړل، سولول، مښل؛ ۲) لاس وروړل؛ ۳) په غوسه کول، قهرول.

بلوده (blodә́) ښځ. م. ۱) تیندک، ټکر؛ ۲) د غره، بدري؛ ۳) دښمني، مخالفت.

بلور (bılawár) نر. م. ښيښه، ائينه، يو ډول شفاف مصنوعي جسم چې ښيښې ته ډېر ورته دی.

بلوره (blorá) ښځ. م. مړنه، مښنه، مالش کونه.

بلوري (bılā́wri) ص. نب. له بلور څخه جوړ شوی، بلور ته منسوب.

بلوری (bılā́wray) ص. نر. م. هغه مرد کی یا ټیک چې له ښیښې نه جوړ شوی وي.

بلوړی (bılóṛay) نر. م. و گ. بلنګوړی.

بلوس (blā́ws) نر. م. د ډېر او تکلیف ورکولو په نیت نېږدې کېدنه.

بلوساک (blosā́k) نر. م. بلوسه، بلوسنه، تېری.

بلوسګر (blosgә́r) فا. نر. م. یرغلګر، متجاوز، تېرو.

بلوسل (blawsә́l) مص. ل. څورول، تکلیف رسول، ربړول، چېړل.

بلوسېدنه (blawsedә́na) مص. ل. ۱) څورېدنه، ربړېدنه، چیړېدنه؛ ۲) له یو چا کرکه کېدل؛ ۳) مص. مت. تهدېدونه.

بلوغ (bulū́ğ) نر. م. ځوانېدنه، ځوانی ته رسېدنه.

بلوک (blū́k) نر. م. د عسکري تشکیلاتو اړونده اصطلاح ده.

بلوکمشر (blūkmašә́r) نر. م. هغه افسر چې د یوه بلوک عسکرو مشري یې پر غاړه وي.

بلوګی (bilógay) نر. م. پیش کندی، پیشن ګوری، پیش کوتی، پیشنګوری.

بلول (balawә́l) مص. مت. لګول، اور لګول، اور ورته کول، اور بلول، روښانه کول.

بلومه (blū́ma) ښځ. م. زکام، والګی، بادووني، له سرو وهلو څخه پیدا شوې ناروغتیا.

بلونډی (bılūnḍáy) ښځ. م. بوخڅی، بوخڅکی، وړه کڅوړه، بوخڅه، بوخچه، بخچه.

بلونکی (balū́nkay) فا. نر. م. کوربه، بلونی، دعوت ورکوونکی، راغوښتونکی.

بلونګړی (balūnkgṛáy) نر. م. ۱) د ونې پیشوګی؛ ۲) بلوګی، د پیشو بچی؛ ۳) خانی، نولی.

بلوه (balwá) ښځ. م. و ګ. بلوا.

بله (bála) ښځ. م ۱) د بل ښځینه بڼه؛ ۲) نېزه، برچه.

بله پله (balapála) ق. ۱) بل طرف، بله خوا، بل لوری؛ ۲) بل ځل.

بلها (balhā́) ص. نر. م. ۱) زیات، پریمانه، ډېر، کافي؛ ۲) بلا.

بلهار (balhā́r) نر. م. جار، ځار، قربان، فدا، نثار.

بلهارځی (balhā́rȷ̌ay) نر. م. سر ښندنځای، د سرښندنې ډګر، قربانګاه.

بلهارول (balhārawә́l) مص. مت. قربانول، ځارول، لوګی کول، جارول.

بلهاري (balhā́ri) ښځ. م. سرښندنه، قرباني.

بلهېړ (balhḗṛ) ق. بل وار، بل ځل، بیا، دویم ځل.

بلې (balé) اد. ۱) هو، هوکې؛ ۲) آ. ښځ. م. پشې، د پیشو د شړلو اواز.

بلی (baláy) ښځ. م. ۱) پیشو، پیشی؛ ۲) د چت چجه؛ ۲) بام، د بام غاړه، پیک.

بلی (bálay) نر. م. شاتیر، ویشه، بش.

بلې بلې (balebále) اد. ۱) آآ. هو هو، همداسې ده، هوکې، سمه ده؛ ۲) ص. ښځ. ډېرې روښانه لمبې، غوړنجې، ځلېدونکې لمبې.

بلي پش (balipā́š) نر. م. ۱) د ونې پیشوګی، ۲) خانی؛ ۳) بلونګړی، خرپانډی.

بلېچون (balečūn) نر.م. مچنوغزه، مچنوغه، مچوغنه، مچوغونده، مچلوغزه، مچوغنده.

بلېدل (baledál) مص.ل. اورلگېدنه، روښانه کېدل، ځلېدنه، پر کېدل.

بلېړ (bleḍár) نر.م. د توپ تر څرمینه پوښ لاندې ربړي پوکنۍ چې له باده ډکېږي.

بلېږدل (baleẓdál) مص.مت. ۱) نغښتل، تاوېدل، پېچل، بلېښل. ماشوم په روڼيي کې تړل: ۲) مشغولېدل، مشغولول.

بلېږدول (bleẓdawál) مص.مت. ۱) تاوول، چاپېره کول، ماشوم په وروني کې نغښتل؛ ۲) الگیا کول، مشغولول.

بلېسول (blesawál) مص.مت. مسحه کول، لگول، تماس کول، مښل، لاس وروړل.

بلېسېدل (blesedál) مص.ل. مسحه کېدل، مښل کېدل.

بلېښلی (bleṣálay) مف.نر.م. و گ. بلېږدلی.

بلېگده (blegdá) ښځ.م. (ج. بلېگدې) څور، ربړ، کړاو، تکلیف، عذاب.

بلې مانس (blemānás) ص.نر.م. شریف، د ښه خوی خاوند، خوش اخلاق.

بلېنده (blendá) ښځ.م. د کرباسو پندوس، د مالوچو پاغونده.

بلېڼده (blenḍá) ښځ.م. ورانگه، شغله، رڼا، لمبه.

بلېنده وال (blendawā́l) نر.م. پهلوځي واله، شونتي واله، مشعلدار.

بم[1] (bum) نر.م. ۱) و گ. بوم؛ ۲) د یوشي د الوتو اواز؛ ۳) د گادي بانگس، د بانس اورد لرگی.

بم[2] (bám) نر.م. ۱) بمب. چاودېدونکي وسله؛ ۲) درباب، سیرندې، ستار، او باجې غټ او لوړ آواز، د زیر ضد؛ ۲) د حیرانتیا اواز.

بماچاوونکی (bamačawūnkay) فا.نر.م. بم غورځوونکی، هغه جنگي وسیله چې بم اچوي.

بمبار (bambār) نر.م. بمبارد، د بمونو غورځونه، بمباري کونه.

بمبارد (bambārd) مص.مت. و گ. بمبار.

بمبته (bambáta) ښځ.م. خسته، خستکه، مېندکه، د منډتې زړی، د زردالو، الوچې او... زړی.

بمبتی (bambáṭay) ښځ.م. بامبوتی، بامبوتی.

بمبر (bambár) نر.م (ج.بمبران) غومبسه، غومبس، نرغومبس.

بمبره (bambára) ښځ.م. (ج. بمبرې) ډمبره، تنده، غالبوزه، غومبسه، ډمباره، بمبوره.

بمبس (bambás) ص.نر.م. سست باړ، سست تړل شوی باړ.

بمبسه (ambása) ښځ.م. ببربوتی، ځانگوربوتی چې گڼ او رگور زرغورنېږي.

بمبل (bambál) نر.م.ج. ۱) بمبلک، بمبلی، د جوارو د ټانټې هغه پاسنۍ برخه چې د جوارو گل گڼل کېږي.

بمبلاکه (bamblā́ka) ښځ.م. (ج. بمبلاکې) شمله، د پټکي شمله، د لونگۍ شمله.

بمبل کوټ (bambalkóṭ) نر.م. ۱) د ختو برج؛ ۲) د ختو کلاگی؛ ۳) د شگو توپې.

بمبلول (bambalawā́l) مص.مت. ۱) څېرول، بېرول؛ ۲) نېغول؛ ۳) توره یا توپک پورته کول.

بمبو (bambū́) ص.نر.م. ۱) دبدبه، تند، گېډو، پرسېدلی، غټ خېټی؛ ۲) نر.م. د اوسپنې هغه تېره سپیته چې له بوریو نه غله راباسي.

بمبوټک (bambū́ṭak) نر.م. یو غرنی بوټی دی.

بمبوړی (bambū́ṛay) نر.م. (ج. بمبوړي) توکه، ټکاله، ملنډه، مسخره، ناخواله، دوړه.

بمبوق (bambū́q) ص. نـر.م. سپک، بې عـزته، بې آبه، بې پته، بې آبرو، بې حيا.

بمبوله (bambóla) ښځ.م. ترټه، بمبونی، پرپری، د غلو دساتلو لپاره له لوخو جوړ شوی لوښی.

بمبه (bambá) ښځ.م. ١) هغه آله چې مايعات پرې راباسي، هغه آله چې د بايسکل تيـروته هـوا پرې ورکوي؛ ٢) نل، پيپ؛ ٣) پمپ.

بملۍ (bamláy) ښځ.م. تبله، دوکړی، دوبلی، دوپړی، د موسيقي يوه آله.

بمول (bamawál) مص. مت. ١) پارول، لمسول، تحريکول، بېول؛ ٢) غومبسې او بمبرې بېول.

بمه(١) (bumá) ښځ.م. نېزه، سانگه، بله.

بمه(٢) (báma) ښځ.م. غومبسه، بمبره، سره مچۍ، تېنده غلبوزه، غلبوزکه.

بن (bán) ښځ.م. هغه ښځه د بلې بن ده چې خاوند يې يو وي، د يوه سړي دوه ښځې يوه د بلې بن وي.

بنا (bınā́) ښځ.م. ١) تهداب، بنياد، بنسټ، جـرړ؛ ٢) ودانۍ، عمارت؛ ٣) پيل، شروع.

بنات (banā́t) نـر.م. دوه بـره ورين توکـر، ماغوتي رخت، ماهوت، ماغوت.

بناتي (banā́ti) ص. نب. ماغوتي توکر.

بنارس (banārás) نـر.م. يو ډول وريښمين توکر چې زر تار په کې لگېدلی وي، بنارسی.

بناوټ (banāwáṭ) نـر.م. ١) جـوړښت؛ ٢) تکي، جعل سازي، فريب، چلبازي، چل.

بناوټي (banāwáṭi) ص.نب. مصنوعي، چل ولي، د چا د گيرولو او نيولو ترتيب.

بن باس (banbā́s) نر.م. ١) په ځنگل کې استوگنه کول؛ ٢) تبعيدونه، له ملک نه شړنه.

بنتوب (bantób) نر.م. بنتيا، بنتون، بنوالی.

بنتک (binṭák) نر.م. کړيش، پشکوری، کنه پيش.

بنج (bánj) نر.م. (ج. بنجونه) ځېړی، بلوط.

بنجاری (banjā́ray) نر.م. (ج. بنجاري) بنجاره، سوداگر، سودا خرڅوونکی، منياری.

بنجخ (banjáx) نـر.م. بنجخه، بنجغې، بنجخې، نری لښتې، انجړې بنجړې څانگې.

بنجر (banjár) ص. نر.م. ج. شاړه، ويرانه، خرابه، هغه ځمکه چې د کر لپاره چمتو نه وي.

بنجی (banjáy) نر.م. گنجی وړی، پوچه سوټکه، دجوارو هغه وړی چې لږې دانې ولري.

بنجۍ (banjə́y) ښځ.م. يو ډول ونه ده.

بنچک (bančák) نر.م (ج. بنچکونه) بنياد، جرړه، ريښه، بېخ، د يوه شي اصل.

بنچر (bančár) ص. نـر.م. ج. گـډوډ، جاخه، جړ، انجړبنجړ، نامنظم، يو په بل کې ننوتی.

بنچه (bančá) ښځ.م (ج. بنچې) ١) گېډۍ، دسته، کوده؛ ٢) ډکه، منډلۍ، شنډۍ.

بند (band) نر.م. ١) د اوبو د ايسارولو لپاره له تيږو او خاورو څخه جوړه شوې پوله؛ ٢) مفصل، د لاس، پښې او ... دځو برخو د يو ځای کېدو ځای ٣) دشعر، نظم يو بند؛ ٥) ص. نر.م. قيد، حبس؛ ٦) چوپ، غلی؛ ٧) ممنوع؛ ٨) ايسار، معطل.

بنداژ (bandā́ž) نـر.م. هغه ټوټه چې په ټپ يا زخم تړل کېږي.

بند بنا (bandbınā́) ښځ.م. ١) بند و بست، تجويز؛ ٢) مشوره، سلا، خوښه، شورا.

بند بند (bandbánd) ص. نـر.م. ١) اندام اندام، ټوټې ټوټې، بند په بند؛ ٢) ايسار، پښه نيولی.

بند پر بند (bandparbánd) ص. نر.م. اندام اندام، بند بند، توکړې توکړې، ټوټې ټوټې.

بندر (bandár) نـر.م. ١) بندرگاه، د بېړيو تمځی؛ ٢) پوله، سرحد، ټک؛ ٣) مرکزي موقعيت.

بندروال (bandarwā́l) نر.م. دبندرمشر، د بندر أمر.

بندروالي (bandarwā́li) ښځ.م. بندر مشري، بندري مديريت.

بندړ (bandáṛ) نـر.م. ۱) قـول، ژمـه، وعـده، عهد؛ ۲) ناغه، شول (د غرنيو ميوو حاصلات).

بندبست (bandbást) نر.م ۱) بندېز، بند، قيد، بندش ۲) بندوړ، بنداړ.

بندکی (bandákay) نر.م ۱) وربل، ماتوی، پيچکي نيونه، د پيکی اوېدل شوي ويښتان؛ ۲) يو ډول وابنه دي.

بندکه (bandáka) ښځ.م. (ج. بندکی) کيپړی، چوته، د څرمنې څپلۍ.

بندګړ (bandgáṛ) ترلي ګړ (مورفيم)

بندګي (bandági) ښځ.م. ج. ۱) حکم منـنه، تابع داري، متابعت؛ ۲) غلامي، مرييتوب.

بندڼ (bandáṇ) نـر.م. بند و بست، تـړون، تجويز، مشوره، بندوړ، بنداړ.

بندوالی (bandwā́lay) نر.م. ۱) بنديتوب، بند، بندبست، بندېز، بندېدنه؛ ۲) مخالفت.

بندوبست (bandūbást) نـر.م. ۱) بند و بس، ترتيبات، انتظام، چاره؛ ۲) د ځمکې د ماليې د ټاکلو اندازه؛ ۳) تجويز.

بندول (bandawā́l) مص. مت. ۱) ايساروول، تم کول، ګرځول؛ ۲) بندي کول؛ ۳) منع کول.

بنده (bandá) نر.م. (ج. بندګان) ۱) د خدای په لاره روان، د خدای امر منونکی؛ ۲) مريی، غلام؛ ۳) بنيادم، انسان.

بنده کوڅه (bandakū́ca) ښځ.م. بېخبندی، بن بست، خنډ.

بندي (bandí) ص. نر.م. (ج. بنديان) تـړلی، ګير، بنديوان، محبوس، بندي شوی.

بندی (bandáy) ښځ.م. ج. ۱) وروی، غـاړکی؛ ۲) داويو کوچنی بند؛ ۳) د هر کوچنی پټی چې د نورو پټيو په منځ کې وي.

بندېدل (bandedál) مص. ل. ۱) بندي کېدل، قيدېدل؛ ۲) ايسارېدل، تم کېدل؛ ۳) تجبه کېدل قبض کېدل، قبضېدل.

بنديخانه (bandixā́na) ښځ. م. محبس، زندان.

بندېز (bandéz) نـر.م. (ج. بندېزونه) ممانعت، قيد، بندش، بندبست، خنډ.

بنديوان (bandiwā́n) ص. نـر.م. بندي، قيدي، بند، محبوس، ګېر، ايسار.

بنډ (banḍ) نر.م ۱) تاوان، ناغه؛ ۲) بان، هغه اوره چې پياتی ته يې د پخېدو په وخت کې وراچوي.

بنډار (banḍā́r) نـر.م. ۱) ناسته، بنديار، سويت، بزم، مجلس؛ ۲) ګاډيال، وران او شاړ کوهی.

بنډارځی (banḍā́rǰay) نر.م. بنډارخونه، نايټ کلب.

بنډاره (banḍā́ra) ښځ.م. ۱) وګ. بنډار؛ ۲) ديو چا د وژنې لپاره مېلمستيا او غونډه.

بنډاري (banḍā́ri) ص. نـر.م. ج مجلسي، ګپاوه، ګپاوو، همرکاوو، ګپی.

بنډس (banḍás) نر.م. د دانډس ژی، دندانۍ هغه تار چې د پسه له کولمې څخه جوړ شوی وي.

بنډل (banḍál) نر.م ۱) درجن، حصه، برخه، دسته، ګېډۍ؛ ۲) هغه رسۍ چې د اوښ د تمبو بار ټينګوي.

بنډه (banḍá) ښځ.م. (ج. بنډې) ۱) حصـه، برخه، ونډه؛ ۲) مکر، چل، فريب، تګي، دوکه.

بنډی (banḍáy) نـر.م. ۱) ورخ، د اوبو خـوله؛ ۲) هغه لرګی چې د سپاړې کونده ورنه جوړېږي ۳) د شاه د خولې موازي لرګي؛ ۴) په منځ کې پرې شوی لرګي؛ ۵) اندی، بار، مړی، کالبوت.

بنډيل (bandíl) نر.م. (ج. بنډيلونه) لويه لونګۍ، غټه پګړۍ، منديل، منډويل.

بنزی (banzáy) نـر.م. (ج. بنزي) ناسـکه زوی، د بنې زوی، د بنو زامن بنزي ګڼل کېږي.

بنسټ (bansáṭ) نـر.م. آر، بنياد، اساس، تاداو، بنچک، بېخ، اصل، ريښه

بنسټپال (bansaṭpā́l) نـر.م. بنسټ پالونکی، بنيادګرا

بنسټپالنه (bansaṭpālána) ښځ.م. بنيادګرايي.

بنسټيز (bansáṭiz) نـر.م. ص. بېخـن، بېخي، بنيادي، اساسي.

بنسور (bansū́r) نر.م. بنسير، بينسير، کونده، د ييوې کونده.

بنفشي (binā́fši) ص.نب. بنفش، چنبايي، چتکايي، د توتکۍ ګل په څېر رنګ.

بنکی (banakáy) ښځ.م.ج. ۱) کوچنۍ بنۍ، وړه بنۍ، هغه آله چې پښبان يې د سکرو د تازه کولو او لګولو لپاره استعمالوي؛ ۲) ګوډی.

بنکی (bánkay) نـر.م. هغه دسمال چې له مېږې څـخه ډک وي او خـوابښـې يې خپـل زوم تـه د اول وار ورتـګ (زوم ګيـــرۍ) پـه وخـت کې ورکوي.

بنګ (báng) نر.م. (ج. بنګهار) ۱) بنګا، بنګی، بڼ (زنهدا) د مچـانو، غومبسو او مچيـو اواز؛ ۲) پس پسی، پسېده؛ ۳) د چرسو بوټی.

بنګاټی (bangāṭáy) ښځ.م.ج. يوه کـوچنۍ مرغۍ ده؛ ۲) د کوچنيانو يوه لوبه.

بنګړه (bangṛá) ښځ.م. ۱) نخا، دريس، د خټکو نخا؛ ۲) وړانګه، شغله، پلوشه.

بنګړی (bangṛáy) نر.م. هغه کـړی چې سينګار لپاره اچول کېږي.

بنګړی بنګړی (bangṛaybangṛáy) ص. نـر.م. ۱) وران، ړنګ شوی، خـراب شوی ۲) نر.م. د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

بنګړيچه (bangṛičá) ښځ.م. بنګي خانه، ساقي خانه، د بنګيانو ځای، د بنګيانو کوټه.

بنګړيمار (bangṛimā́r) نـر.م. يـوه لـوبه ده چې بنګړي مات يې هم يولي.

بنګړيوال (bangṛiwā́l) نر.م. بنګړي خرڅوونکی.

بنګ سوټی (bangsoṭáy) نر.م. د بنګو ګ ميده کولو لرګی.

بنګله (banglá) ښځ.م. ۱) مانۍ، ځو پـوړيز پوخ کور؛ ۲) کور.

بنګن (bangán) نـر.م.ج. منګـن، غـوني، ګونی، بنګي، هغه ځوک چې په پزه کې خبرې کوي.

بنګوری (bangū́ray) ص. نر.م. و ګ. بګېل.

بنګوړک (bangūṛák) نـر.م. ۱) فـال بين، فـال، طالع کتونکی؛ ۲) يو ډول وړې مرغۍ دي.

بنګول (bangawál) مص. مت. ۱) ژړول، پـه بنګا سـر کــول؛ ۲) مچـان بنول، رباب، غجکه (سرينده) او نور ترنګول.

بنګوله (bangū́la) ص. نب. ناخبره، ناپوه.

بنګولی (bangūláy) ښځ.م. د کوچنيانو لوبه ده.

بنګه (bongá) ښځ.م. ۱) ميراث؛ ۲) رشوت، بډې، بونګه.

بنګي (bangí) ص. نر.م. ۱) د بنګو عملي، چرسي؛ ۲) نر.م. چوړی، جاروکښ.

بنګی (bangáy) نر.م. ۱) هارپ، د موسيقي يوه آله ده؛ ۲) بنګ کاروونکی.

بنګېدل (bangedál) مص. ل. ۱) ژړېدل؛ ۲) مچان شړل کېدل، غـومبسې کـتهدل، رباب، غجکه او نورو ترنګېدل.

بنی (banáy) ښځ. م. و گ. بنکی.

بنیاد (bonyā́d) نر.م. (ج. بنیادونه) بنیه، بېخ، بنسټ، تاداو، آر، اساس، جړ، اصل.

بنیادم (banyādám) نر.م. (ج. بنیادمان) انسان، سړی، د ادم (ع) اولاد.

بنیادم توب (banyādamtób) نر.م. سړیتوب، انسانیت.

بنیادي (bonyā́di) ص. نب. ۱) ابتدایي، پیل، شروع؛ ۲) اساسي، بنسټیز، اصلي.

بنیان (banyā́n) نر.م. (ج. بنیانونه) بنین، جاکټ، گنجی، جرابی.

بنېره (banéra) ښځ. م. سرمنډیل، سردو، پارچال، پرچال، سرماتی، د دېوال د سر پخڅه.

بڼ (baṇ) نر.م. (ج. بڼونه) ۱) باغ، د مېوه لرونکی او بې مېوو ونو ځای؛ ۲) هغه اوړه چې له اوبو سره گډ شي او بیا په پېښي کې اچول کېږي؛ ۳) سرو شوېو پیازو ته چې اوړه اچول شوي وي او بیا پیاتې ته اچول کېږي.

بڼ بڼ (baṇbáṇ) نر.م. بنهار، بنا، د مچانو اواز.

بڼاو (baṇā́w) ص. نر. م. ښکلی، گلالی، ډولي.

بڼاوول (baṇāwawál) مص. مت. سینگارول، ښکلی کول.

بڼرېږ (baṇréẓ̌) نر.م. بڼرېږون، کورېز، د ښکو رژېدنه، د مرغانو د ښکو توېېدو وخت.

بڼ سات (baṇsā́t) فا. نر.م. و گ. بڼوال.

بڼ سترگی (baṇstárgay) ص. نر.م. چغ سترگی، چوغ سترگی.

بڼکه (baṇáka) ښځ. م. ۱) بڼه، پر، د مرغانو پخه؛ ۲) کوچنی باغچه، باغچه گی، باغ گوتی.

بڼکی (baṇkáy) ښځ. م. باغچه، باغ گوتی.

بڼگر (baṇgár) ص. نر.م. باغوان، مالیار، بڼوال.

بڼگري (baṇgə́ri) باغواني، مالیتوب، مالیاري.

بڼ مانو (baṇmā́ṇū) نر.م. ۱) برمانو سارانی سړی ۲) لنگسو، د بیزوگانو یو ډول؛ ۳) ص. نر.م. مجازاً شهوتي سړی.

بڼوال (baṇwā́l) فا. نر.م. باغوان، بڼگر، باغبان، مالیار، باغساتونکی.

بڼول (baṇwál) مص. مت. ۱) مچی په شور او بنهار راوستل؛ ۲) د زیاتې روښنایي په سبب سترگې نیم کښو غړول؛ ۳) چت پټول، چت جوړول.

بڼه (baṇá) ښځ. م. (ج. بڼې) ۱) څېره، بشره، رنگ، قواره؛ ۲) پخه، بڼکه، بڼکی، پر.

بڼی (baṇáy) نر.م. نروله، مجنون بېد، سره وله، زېړه وله، ځوړندې څانگې وله.

بڼیا (baṇyā́) ص. ښځ. م. ۱) نیم کښبه دروازه؛ ۲) بڼیاگر، دکاندار، اوړه خرڅوونکی.

بڼیاتوب (baṇyātób) نر.م. ۱) ساهو کاري، دکانداري؛ ۲) بخیلي، شومتیا، کنجوسي.

بڼیار (baṇyā́r) نر.م. رنگمال، رنگوونکی.

بڼیاکول (baṇyākawál) مص مت. ورنیم کښبو کول، دروازه نیمه پورې کول.

بڼیالی (baṇyā́lay) ص. نر.م. (ج. بڼیالي) ډولي، ښکلی، ښایسته، پی مخی.

بڼېدل (baṇedál) مص. ل. ۱) د مچ غومبسې؛ ۲) کښېدل، پارېدل؛ ۳) د ودانی چت جوړېدل.

بڼیه (baṇyá) ص. نب. ۱) اوړه خرڅوونکی؛ ۲) دکاندار؛ ۳) شوم، بخیل، کنجوس.

بو(۱) (báw) نر.م ۱) د ویرولو اواز؛ ۲) بلا، شیشکه؛ ۲) د کوچنیانو د خندولو اواز.

بو(۲) (bó) ښځ. م ۱) ځه! لرې شه! اخواشه! ۲) کوری! چغه! توتو! ؛ ۳) نر.م. د اغزي یا ځوز څوکه؛ ٤) اتشک، بادفرنگ؛ ۵) ښځ. م. تای، هغه

نېکټايي د وله ټوټه چې د کالر د پاسه د يوه گل په ډول تړل کېږي؛ ٦) بوی، وږم.

بواری (bū́wāray) نر.م ١) بوری، هغه خوسکی چې نوی د مور له پيو څخه بېل شوی وي؛ ٢) هغه پوستکی (ژغون) چې ناروغ ته د تداوۍ په ډول اچول کېږي.

بواسير (bawā́sir) نر.م. د مقعد يو مرض دی چې څو ډوله لري: خوني، بادي يا بلغمي بواسير.

بوالهوس (bolhawás) ص. نـر.م. ١) حـريص، طمع کوونکی، لالچي؛ ٢) شهوتي، عياش.

بوب (bū́b) ص.نر.م. سوچه، خالص، صاف، صفا، بې غشه، نېره.

بوبتوب (būbtób) نر.م. سوچه توب، خالص والی، صافوالی، بې غشوالی، نېره والی.

بوبلا (būbalā́) ښځ. م. بلا، لويه بلا، لوی آفت.

بوبند (bobánd) نر.م. بار وړونکی اوبښ.

بوبو (bawbáw) نر.م. دبېروي اواز، د ککوې اواز.

بوبوتتی (būbūtā́tay) نـر.م. ملاچـرگک، گـوډ چرگ، بيبنکی، ملاگوډ، کوکوپښ.

بوبول (būbawā́l) مص. مت. سوچه کول، خالصه کول، صفا کول، بې غشه کول، نېره کول.

بوبه (bobá) ښځ. م. (ج. بوبې) ١) پټه پانگه؛ ٢) په اسانۍ سره لاس ته راغلې شتمني يا نفع.

بوبه پښتو (būbapaṣtó) ښځ. م. خالصه پښتو، سوچه پښتو، صفا پښتو، نېره پښتو.

بوبی (būbáy) ښځ. م. ببی، مشره خور، مشره ښځه، د مشرو ښځو لپاره د احترام لقب.

بوبېدل (būbedál) مص. ل. سوچه کېدل، خالص کېدل، صفا کېدل، بې غشه کېدل.

بوت (bū́t) ص.نر.م. (ج.بوتي) ١) ځوان، زلمیتوب ته نېږدې، بالغ؛ ٢) بت؛ ٣) پېره، شکل، قد.

بوتاړ (būtā́ṛ) نـر.م. ١) اوربوز، وربـوز، سونتـه، د څناور مخ؛ ٢) وران مخ.

بوتکی[1] (būtkáy) ښځ. م. د سرو زرو سکه.

بوتکی[2] (botakáy) نر.م. (ج. بوتکي) بوکری، زلميتوب ته نېږدې، ځوانۍ ته نېږدې.

بوتکی (botákay) نـر.م. ١) ټيټ دېوال، ورکوټی دېوال، د پناهۍ دېوال؛ ٢) غتکی (ماشوم).

بوتل (botál) نر.م. ١) ښيښه يي لوښی؛ ٢) ص. نر.م. کم عقل، بې عقل، بې مغز.

بوتلل (botlál) مص. مت. بېول، بيول، بووول.

بوتلی (botálay) مف.نـر.م. (ج. بوتلي) بيـولی، بوولی، بوتللی.

بوت ماتی (būtmā́tay) ص.نر.م. بت ماتوونکی، بت شکن.

بوتن (būtán) نر.ج. وړاندوينه، مخکې وينه، غيب وينه؛ ٢) بهتان.

بوته[1] (botá) ښځ. م. (ج. بوتې) ١) کوټالی، د زر ويلې کولو خاورينه پياله؛ ٢) يرغمل، برمته.

بوته[2] (būtá) ښځ. م. جلې، پېغله، نجلۍ.

بوتی (bótay) نر.م. جونگ، جونگی، د اوښ بچی.

بوتۍ (botáy) ښځ. م. چـوتی، چوتکه، څېرۍ، د ښکار د ککرۍ په منځ د سراوړد وېښتان.

بوټ[1] (bū́ṭ) ص. نر.م. ١) مرور، ترينگلی، خفه؛ ٢) نر.م. د پښو کولو يو ډول پايزار.

بوټ[2] (bóṭ) نر.م. دجوارۍ هغه پيسې چې د پلاش د لوبې تر پيلېدو د مخه په ميدان کې اچولې کېږي او گټونکی يې اخلي.

بوټبه (būṭbá) نـر.م. (ج. بوټبانه) لرگبه، بوټوه، خسبه.

بوټپاک (būṭpā́k) ص.نر.م. ١) پښبه پاک، گاوله پاک؛ ٢) غوړه مال، چاپلوس.

بوټ پالش (bū̆ṭpālás̆) نر.م. بوټ رنګونه.
بوټپوهنه (būṭpohána) نر.م. د بوټيو علم، ګيا پوهنه، علم النبات.
بوټ دوز (būṭdóz) فا. نر.م. موچي، چمیار.
بوټ سوري (būṭsū́ri) نر.ج. ۱) بوسوري، خځوکی، دوړه يو ميده ګي؛ ۲) سبوس؛ ۳) هغه دوړه چې په تناره کې ولوېږي، غونډاري شی.
بوټک (būṭák) نر.م. اومه خوله، ژنکی، بوټکی، مراهق، سره خوله، سپينه خوله، زلموټی.
بوټکه(۱) (boṭká) ښځ.م. يو ډول سابه.
بوټکه(۲) (būṭáka) ښځ.م. (ج. بوټکې) جلی، نجلی، پېغلکی، پېغلوکې.
بوټول (būṭawə́l) مص. مت. ۱) په غوسه کول، خوابدی کول؛ ۲) سر په ځړې کول، سوټې کونې کول؛ ۳) راپارول.
بوټ وربوزی (būṭwurbū́zay) ص.نر.م. مرور، خفه، خوابدی.
بوټی(۱) (bū́ṭay) نر.م. (ج. بوټی) ۱) هر هغه نبات چې د ځمکې نه راوټوکېږي؛ ۲) هغه خوړو شی چې ماشوم ته له زېږېدو وروسته ورکوله کېږي؛ ۳) اصل، بنياد، ستنه، ريښه.
بوټی(۲) (bóṭay) ص.نر.م. خس وخاشاک، غونجی، ميندی، هغه پسه يا مېږه چې غوږونه يې کوچني وي.
بوټی (boṭáy) ښځ.م.ج. ۱) بيټی، سره تيکه، سره غوښه؛ ۲) هغه زخم چې پوستکی پرې نه وي او وينې ترې بهېږي؛ ۳) ص. نب. بېکاره.
بوټی بوټی (boṭayboṭáy) ص. ښځ.م. ټوټه ټوټه، تيکه تيکه، پارچې پارچې.
بوټيانه (būṭyāna) ښځ.م. بوټېنې، نيالګره، نهالستان.
بوټېدل (būṭedə́l) مص.ل ۱) خفه کېدل، مرورېدل؛ ۲) سر په ځړې کېدل؛ ۳) راپارېدل، جنجالونه را پوټېدل.
بوټيکه (būṭiká) ښځ.م. د ځمزوري غونډې بوټی چې پاڼې به يې ښځو د سپېرو وركولو لپاره په سر کې اچولې.
بوج (bū́j) نر.م. ۱) پېټی، بار؛ ۲) حجم، ظرفيت.
بوجرکی (bojárkay) نر.م. د شمزی (د ملاد تير) يو هډوکی.
بوجګی (bojagáy) ښځ.م. ورکوټې کڅوړه، وړه بوجۍ.
بوجه (boja) ښځ.م. ۱) جوال، بوجۍ، لويه خلته؛ ۲) د کوزې او بوتل د خولې بندولو سرپوښ؛ ۳) پېټی، بار؛ ٤) درونډ والی.
بوجۍ (bojáy) ښځ.م. بوری، ګونی، ګونۍ.
بوچ (bū́č) ص. نر.م. غونجی، بوچی، موندی، غوږ او پوزه پرې شوی (انسان يا حيوان).
بوچ پزی (būčpázay) ص. نر.م. پوزه پرې کړی، پزه پرېکړ شوی.
بوچخړی (būčxáṛay) ص. نر.م. هغه ټوټه يا کالی چې په باغ کې د ځناورو د وېرولو لپاره ځړول کېږي.
بوچړ (būčā̆ṛ) نر.م. پاته شونی، پوټسکی، بوچړکه، پسمانده، لاس وهونی، سروېغي.
بوچړه (būčáṛa) ښځ.م. (ج. بوچړې) خاشاک، بوټی، خځلي، د سوځولو وچه ګياه.
بوچړی (būčáṛay) نر.م. (ج. بوچړي) ۱) سربند، د سر پټ؛ ۲) د مار بچی؛ ۲) د ښځې د تناسلي آلې هغه برخه چې په عربو کې به يې سنتوله.
بوچک (būčák) نر.م. ۱) تلخک، د ختکي هغه ډول چې لومړی تريخ وي او بيا خوږ شي؛

۲) ساده کمیس.

بوچونی (būčūṇay) نر.م. ۱) چونګی، هغه اوړه چې د ژرنده ګري شاګرد یې د غلې له خاونده اخلي؛ ۲) د ژرنده ګري شاګرد.

بوچی (búčay) ص.نر.م. ۱) بوچ، بوڅ، له (لنډي) سره ترکیبي لغت جوړوي - لنډی بوچی؛ ۲) بې باک، بې شرمه، هغه انسان چې پوزه یې یا لنډه وي او یا لنډه شوې وي.

بوچی بوچی (būčaybúčay) ص. نر.م. توتې توتې، کنډ کپر، کونډې کپر، لنډی لنډی.

بوڅ (búc) ص. نر.م. ۱) خفه، مرور؛ ۲) د حیوان غوږونه د دار له امله نېغ نیول.

بوڅکی (būcákay) ښځ.م. ۱) مزدوري، اجرت؛ ۲) د پښو په سر ناسته؛ ۳) پستکی، پڅه کې، د غوږ لاندنۍ نرمه برخه.

بوڅوالی (būcwālay) نر.م ۱) خفګان، مرور توب، خوابدي توب، غوسه توب؛ ۲) غوږ نېغونه، نېغ درېدنه.

بوڅول (būcawál) مص. مت. ۱) نېغول؛ ۲) غوسه کول، خفه کول؛ ۳) نېغ نېغ کول.

بوځل (bužál) نر.م. بېځل، ګرونج، د تیږو دېوال.

بوخ (búx) ص. نر.م. غمجن، غمګین، خواشینی، له ډېره غمه چوپ ناست.

بوخت (bóxt) ص. نر.م. ج. لګیا، اخته، مصروف.

بوخته[1] (boxtá) ښځ.م. ۱) جبه، زیمناکه ځمکه؛ ۲) ګرانه کشاله، لانجه؛ ۳) د بوخت مونثه بڼه.

بوخته[2] (boxáta) ښځ.م. د غوښې اخته کونه (د کباب جوړولو لپاره)

بوخڅی (boxcáy) ښځ.م. بوخڅکی، بوخچه.

بود (búd) نر.م. ۱) حاصل، ګټه؛ ۲) بوساره چې اخېږ ورکړی شوی وي؛ ۳) خیال؛ ٤) پوه سړی.

بودتون (būdtún) نر.م. بتخانه، د بتانو ځای.

بودري (búdri) ښځ.م. ۱) تیند؛ تکړ خوړنه؛ ۲) بده پېښه، تاوان، ضرر، نقصان.

بودلنه (būdlána) ښځ.م. بې عقلي، ناپوهي.

بودله (būdlá) ص. نب. ناپوه، ساده، بې عقل.

بودو (bodó) ص. نر.م. ناپوه، بې عقل، کم عقل.

بودول (būdawál) مص. مت. لاس ته راوستل، حاصلول، ترګوتو کول، ترلاسه کول.

بوده[1] (būdá) ښځ.م. ۱) پېره، وړه، هغه تارونه چې د تنستې په پسوړ کې لګول کېږي؛ ۲) ص. نب. کمزوری، ضعیف؛ ۳) چینجن لرګی؛ ٤) ګټه، نفع، حاصل، فایده.

بوده[2] (bodá) نر.م. څاروي، د نګره غوا یا غویی.

بوده رو (bodaráw) نر.م. د بارګیرو لاره، د کاروانو لاره، د قافلې لاره.

بودی (bodáy) ښځ.م. ۱) د سر کاسه، کپړی، ککری؛ ۲) چوټکه، بوتی، ځوڼکه، ځړی.

بودېدل (būdedál) مص. ل. حاصلېدل، ترلاسه کېدل.

بوډا (búḍā) ص. نر.م. (ج. بوډاګان) زوړ، د ډېر عمر خاوند، سپین ږیری، عمر خوړلی.

بوډابوق (būḍābúq) نر.م. کوپی، کړوپ، هغه ځوک چې د ډېرې سپین ږیرتیا له امله ملاکړوپه شوې وي.

بوډا توب (būḍātób) نر.م. سپین ږیرتوب، سپین ږیروالی، زوړ والی، بوډاوالی.

بوډاګی (būḍágay) نر.م. سپین ږیرکی، د ډېر عمر خاوند چې قد یې وړوکی وي.

بوډچقه (būḍčáqa) ښځ.م. (ج. بوډچقې) کړوپه، کوپه، هغه ډېره زړه ښځه چې ملا یې کړوپه وي.

بوډخه (būḍáxa) ښځ.م. زړه ښځه، بوډۍ، بوډغه.

بوډک (būḍák) نر.م. ښکرور وز یا ښکرور پسه، هغه وز یا پسه چې ښکرونه لري.

بوډکاکا (būḍkākā́) نر.م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

بوډۍ (būḍáy) ښځ.م. (ج. بوډیانې) ۱) زړه ښځه؛ ۲) ګوډۍ، ګوډي پران؛ ۳) په اوبو کې د ګوتې ګونجې کېدنه؛ ٤) پنبه یا لاس مېږي مېږي کېدنه؛ ۳) اوښه کې، نرۍ ملا او اوږدې پښې ملخ؛ ٤) د غاټول د ګل په منځ کې ولاړ شین تبغی (زخه).

بوډي (búḍi) ص. نب. بدطالع، بدبخت، بدمرغه.

بوډۍ ټال (būḍaytā́l) نر.م. سره زرغونه، هغه رنګارنګ کربنه چې د باران د څاځکو په واسطه د لمر رڼایي په اوو تیپونو وېشل کېږي.

بوډیجر (būḍijár) نر.م. پټ پټونی، شلامیر، پټ پټانی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

بوډۍ سپی (būḍáyspay) نر.م. د بوډۍ کټ (اسمان کټ) له څلورو ستورو نه یو ستوری دی چې ګډوري یې لومړی ستوری او د بوډۍ سپی یې دوهم ستوری دی.

بوډۍ ګډوری (būḍayguḍū́ray) نر.م. د آسمان کټ له څلورو ستورو سره نږدې اول ستوری.

بوډۍ نیول (būḍaynewā́l) مص. مت. پنبه ویده کېدل، پنبه مېږي مېږي کېدل.

بور(۱) (bawā́r) نر.م (ج. بوران) ببر، پړانګ.

بور(۲) (bór) نر.م. ۱) ملا، کمر؛ ۲) ص. نر.م. خر رنګه؛ ۳) شین رنګه اس؛ ٤) نر.م. بوره توت؛ ۵) بروکی، د ګازرې پانه؛ ٦) د لرګي سی؛ ٤) د پانو کولو نه مخکې د شنډې ونې لومړنی حاصل؛ ۵) د غزد ځانګې نرۍ لښته.

بور(۳) (būr) ص. نر.م. زوی مړی.

بورا(۱) (bawrā́) نر.م. ۱) پرپرکی، غومبسی ته ورته یوه تور رنګې حشره چې په ګلانو ګرځي؛ ۲) رقیب؛ ۳) تور پوتکی سړی.

بورا(۲) (būrā́) نر.م. زېرزمینې، تهکاوي.

بوراني (borā́ni) ښځ.م. یو ډول خواړه دي چې له تورو بانجانو څخه تیارېږي.

بوربوره (būrbūrá) ښځ.م. ۱) بړبوکی، کاندیال، یو ډول بوټی دی؛ ۲) ص. نب. پوګه، ببر.

بورجل (borjál) نر.م. ۱) کور، استوګنځی؛ ۲) مورچل، مورچه، سنګر، څوکۍ.

بورچنډه (būrčánḍa) ص. ښځ.م. بوره، هغه ښځه چې تي خور ماشوم یې مړ شوی وي.

بورخنګ (būrxáng) نر.م. تغاره، هغه خاورین لوښی چې کالي په کې مینځل کېږي.

بورڅاڼ (būrcā́ṇ) نر.م. ۱) مېوه څنډونکی، مېوه انډونکی؛ ۲) د مېوې دڅنډلو وخت.

بورډ (bórd) نر.م. کمېټه، کمېسیون.

بورډوالا (borḍwālā́) نر.م. د کمېسیون یا کومېټې غړی.

بورژوا (būržwā́) ص. نر.م. ۱) پانګوال، سرمایه دار، استثمار کوونکی، شتمن.

بورژوازي (boržwā́zi) ص. ښځ.م. پانګواله، پانګوالي، سرمایه داري.

بورس (bórs) نر.م. ۱) د غاښونو پاکولو، بوټانو رنګولو او... لپاره آله؛ ۲) په بهر ملک کې د زده کړې لپاره چانس.

بورغو (bargū́) نر.م. نیپل، پایپ، د تمباکو څکولو آله.

بورقه (borqá) ښځ.م. بوقره، چادري، بوکره.

بورک (bórk) نر.م. هغه ګردی چې د څرخې دوک په کې تېرېږي.

بورکې (bórke) ښځ. م. (ج. بورکی) هغه توبره چې اس ته په کې وابه اچوي.

بورکی (borkáy) ښځ.م. وړه بوجۍ، څولۍ.

بورګی (bórgay) نر.م. ۱) پیرکی؛ ۲) وړوکی بار؛ ۳) پړانګوټی، کوچنی پړانګ.

بورنه (būrná) جن. سپېره، سپېرووني، هغه اوره چې زوالې په کې پېږدي؛ ۲) دسترګو بانه.

بورنۍ (bor nī) ښځ.م. بونۍ، لومړی سودا، دستلاف.

بوره[1] (borá) ښځ.م. ۱) لویه بوری؛ ۲) هغه ځمکه چې اباده وي خو له کر څخه پاتې شي.

بوره[2] (būra) ښځ. م. ۱) شکره، چیني؛ ۲) د اُرې بور؛ ۳) ص. ښځ. م. هغه ښځه یا شاروی چې اولاد یې مړ وي.

بوره توت (būratū́t) نر.م. سوربخن توت.

بوری (bóray) نر.م. ۱) تریخی، د صفرا کڅوړه؛ ۲) خوسی، سخوندر، خوسکی؛ ۳) ص. نر.م. پوزپرې کړی؛ ۲) هغه کوزه چې خوښکوری یا منبوکه یې ماته وي؛ ۳) ژېړ بخن رنګ.

بوری (boráy) ښځ.م. ۱) بوجۍ، ګونۍ، ګونی؛ ۲) پتری، هغه ګردی اوسپنه چې دلاره د لاستي د کلکولو لپاره د مېخ سرته ورکول کېږي.

بوریا (būryā́) ښځ.م. ۱) بوره، له مزرو یا لوخو نه جوړه شوې بوری؛ ۲) د شګلنې ځمکې یو بوټی ۳) نر.م. پوزی، انډېری، چټایي.

بوري بندی (būri bánday) نر.م. هغه تاوان چې له غلط دود او دستور څخه پیدا کېږي.

بورېدل (būredál) مص. ل. اولاد مړ کېدل، بچی مړ کېدل، د ښځې یا شاروي بچی مړ کېدل.

بوړ (búṛ) ص. نر.م. ۱) هغه شیز چې خوله یې ماته وي؛ ۲) الندبل، نګولی؛ ۲) کم عقل، احمق.

بوړا (būṛā́) نار.م. کونګټ، کینګټ، قانغوزک.

بوړبک (būṛbák) ص. نر.م. بې واک، بېباک.

بوړبکی (būṛbukáy) ښځ. م. ګرد باد.

بوړبنګ (būṛbáng) ص. نر.م. ۱) هغه غرنی بوټی چې ښخ یې ډډ وي؛ ۲) بوړبک، بې واکه، پوچ خولی؛ ۳) مست، مغرور.

بوړندی (būṛánday) نر.م. بوړېدونکی، بړاند، د مستۍ په وخت کې د اوښ غږ.

بوړول (būṛawál) مص. مت. ۱) په اوښ باندې تالو وهل؛ ۲) د لوښې څنډه یا غاړه ماتول (کنډول)؛ ۳) د سالمې ډوډۍ نه کنډک ماتول؛ ۴) معمولي ګوزاره کول.

بوړه (búṛa) ښځ. م. ۱) د غره په سر هواره ځمکه؛ ۲) لوی بند، دکانو دېوال (باره) دکانو ویږه؛ ۳) قلم په یو ځل رنګ او سیاهۍ کښته کونه؛ ۴) ص. نر.م. نیمګړی کار.

بوړی (búṛay) نر.م. ۱) څوک چې غوږ یا پوزه یې پرې وي؛ ۲) یوولس ډزی ټوپک؛ ۳) سرپوښ، خولپوټی، کشخولی، برغولی.

بوړۍ (būṛáy) ښځ. م. ۱) رشمه، د مالوچو تاو کړی یا غړلی تار؛ ۲) پنده، ډوبی، کولمه، د کوچنیانو کولمه چې د بولو په وخت کې بهر ته راوځي.

بوري بوري (boribóri) ص. نب ۱) ستړی ستومان، بې ځانه څوله؛ ۲) رضامند، مایل، بهل بهل.

بوزبو (būzbū́) نر.م. حق دوست، هغه مرغه چې د شپې یې ځان په ونه کې ځوړند کړی وي او د حق اواز باسي.

بوزبوزکه (būzbūzáka) ښځ. م. بوزبوزی، یو ډول سره اوږده ډمبره، مچۍ، غومبسه) ده.

بوزبوزی (būzbū́zay) نر.م. ۱) د غومبسې اواز؛ ۲) د ګیلې مانې خبرې.

بوزغلی (bozğálay) نر.م. بزغلی، د بوټو ذخیره، پنبېری، کاږ، د ونو، گلونو او سابو ذخیره چې بیا نورو ځایونه وړل کېږي.

بوزه[1] (búza) ښځ.م. ۱) خوساکېدنه؛ ۲) د خمیري تروشېدنه؛ ۳) مج. شراب؛ ٤) له غنمو، جوارو، وریجو اوړو دنو څخه جوړ شوي بیر.

بوزه[2] (bóza) ص.نب. روژه خور، روژه خوړونکی.

بوزی (búzay) نر.م. ۱) بوڅ، بوږی، هغه اوښ چې غوږونه یې څک وي؛ ۲) ببوزی، پکه.

بوزي (búzi) ص.نب ۱) بوزینه، وزیینه، سره څرمن؛ ۲) رنگر (خوار) سړی یا څاروی.

بوزۍ (būzáy) ښځ.م. بوڅه، تام بوزی، ترېوزک، لچک وهنه، ترمغ لوپټه تاوونه.

بوزي بنده (būzibánda) ص.نب. ۱) محتاج، اړ، بې وسه؛ ۲) احمق، بې وقوف.

بوزېدل (būzedál) مص.ل. بزېدل، د مستو یا خمیري زیات ترېوېدل.

بوزېده (būzéda) ص.ښځ.م. ۱) وروست، خوسا؛ ۲) خمیره شوی؛ ۳) مست بوتی.

بوزینه (būziná) ص.ښځ.م. ۱) بوزی، وزې یې، د وزې څرمن؛ ۲) د رنجو رنجلومه، لجرومه، د وزې له څرمني نه د رنجو کڅوړه.

بوژ (búž) ص.نر.م. ۱) ږږ اواز؛ ۲) غونډ، یو ځای، تول، خوندي، جمع.

بوژغړک (būžğaṛák) نر.م. یو ډول نبات دی.

بوژه (buža) ص.ښځ.م. څیرلی، شلېدلی، بڅه.

بوژغاړی (būžğáṛay) ص.نر.م. بغی، ناست غاړی، بغ مری، ناست اواز.

بوژول (būžawál) مص.مت. ۱) ږږول، بغول، په ډېرو چغو اواز کښېښول؛ ۲) بیژول، یو ځای کول، غونډول، سره راټولول.

بوژی (búžay) نر.م. بوی اوښ، مایه اوښ، اوښ چې غوږونه یې واړه او زیاتې ورې ولري.

بوژېدل (būžedál) مص.ل. ۱) ږږېدل، بغېدل په ډېرو چغو سره د اواز کېناستل؛ ۲) جمع کېدل، یو ځای کېدل، ټولېدل، غونډېدل.

بوږ (bóẓ) ص.نر.م. ۱) ځیږ اواز؛ ۲) غونډه، جمع، یو ځای، غونډ.

بوږبی (boẓbáy) ښځ.م. کیشکره، کیږکه، ږبی، هککه، یو ډول مرغۍ ده.

بوږدروهل (boẓdrohál) مص.مت. جوړه تلل، ځنگ په ځنگ تلل.

بوږغاړی (boẓğáṛay) نر.م. هغه څوک چې اواز یې ناست یا خپکی اواز ولري.

بوږند (boẓánd) نر.م. بوږنوونکی، دهشت انگیز.

بوږنول (būẓnawál) مص.مت. بېږنول، وېرول، ډارول.

بوږنېدل (boẓnedál) مص.ل. بېږنېدل، وېرېدل، ډارېدل.

بوږه (búẓa) ښځ.م. ۱) بږه، نیولې، ناست غاړې؛ ۲) لوری، سیمه، علاقه، چاپېریال، غاړې.

بوږهار (būẓahár) نر.م. بږهار، بغهار.

بوږی (búẓay) نر.م. بوڅی، بوزی، هغه اوښ چې غوږونه یې څک وي.

بوږېدل (būẓedál) مص.ل. اواز کېناستل، بغېدل، مري کېناستل، بږېدل.

بوږې غاړې (būẓeğáṛe) ښځ.م. ناستې غاړې، ناست اوازونه.

بوس (bús) جن. ۱) سپین وابنه، بوز، پروړه، میده شوې دروڅه او سواره؛ ۲) سی د اوړو گزاری؛ ۳) ص.نر.م. بېکاره، بې خونده، بې مانا.

بوسات (būsát) نر.م. تاثیر کونه، اغېز کونه.

بوساړه[1] (būsā́ṛa) ښځ. م. ۱) دبوسو انبار، بوس چې د غو ودرول شويو کتونو منځ کې واچوي او په يې تخته کړي؛ ۲) د غنمو او اوربشو د وچو وښو انبار کوټه؛ ۳) لټ سړی؛ ۵) وهنه، ټکونه.

بوساړي (būsā́ṛi) ښځ. م. اړتاواکې خبرې، کاواکه خبرې، گډه وډه وينا، چټيات.

بوس بادو (būsbādū́) ص. نر.م. باتو، لاپو.

بوس بادي (būsbā́di) ښځ. ج. دوزې، خوشې خبرې

بوس برباد (būsbarbā́d) ص. نر.م. عبث، بې فايدې، بې گټې، بې مطلبه، خوشې.

بوستان (būstā́n) نر.م. ۱) باغ، بڼ، دگلونو ځای؛ ۲) د سعدي د اشعارو مجموعه.

بوسړ (būsáṛ) نر.م. سکروټې، لړلی اور، ځل انگار، سورانگار، تازه شوی اور.

بوسکارل (būskārә́l) مص. مت. ۱) المسول، پارول؛ ۲) اس پونده کول، غويې چوکه کول.

بوسکی (bū́skay) نر.م. يو ډول سونډينه توته ده.

بوسه (bū́sa) ص. نب. ډډ، ډډ بډ، دوس، پرسېدلی، چاغ او بې زور سړی.

بوش (bū́š) نر.م. بانس، بانس، بانگس.

بوښت (bóṣ̌t) ص. نر.م. په ختو، پلنديو (تمبلی) کې نښتی.

بوښتوب (boṣ̌tób) نر.م. ۱) بوښتيا، بوښتوالی؛ ۲) په چکړو او ختو کې نښتنه.

بوښتونه (boṣ̌tawā́na) ښځ.م. نښلونه، انښونه، بوښتونگ، په چکړو کې بندونه.

بوښته (boṣ̌tá) ښځ. م. بوخته، جبه.

بوښتېدنه (boṣ̌tedā́na) ښځ. م. نښلېدنه، په ختو کې بندېدنه.

بوښند (būṣ̌ánd) ص. نر.م. خفه، غمجن، زهير، خواشينی، اندېښمن.

بوښه (boṣ̌á) ښځ. م. لړې بيديا، لړې سارا.

بوغ (bū́ğ) ص. نر.م. ۱) ناستې مرې، لوېدلی غړ؛ ۲) بدشکله؛ ۳) خفه؛ ٤) نر.م. د لرگي کاسه، توتۍ، کونډۍ؛ ۲) غړ؛ ۵) ص. نر.م. بوک، بوق، پرمخ، سر په ځمکه.

بوغتوب (būğtób) نر.م. بوغتيا، بوغوالی، د اواز کښېناستنه، ډډوالی.

بوغده (boğdá) ښځ.م ۱) ستوه، پېشقوزه؛ ۲) بم، ختېين بم، ماله يې بم، سوررنگی بم.

بوغدی (boğdáy) ښځ. م. د سرنگ سوری، هغه سوری چې په غرو کې د لارو جوړولو لپاره له باروتو نه ډکېږي.

بوغره (būğrá) ښځ. م. (ج. بوغرې) ۱) کورگی، کوډله، غار؛ ۲) خاوره، پوله او بريد؛ ۳) برقع، بوقره، چادري؛ ۲) زنځير پېچ.

بوغلی (bū́ğlay) نر.م. هغه ښکلی دسمال، چې د ناوې له کوره زوم ته وړکول کېږي.

بوغمه (bóğma) ښځ.م ۱) دځارويو يو ډول ناروغي ده؛ ۲) نس خوری، د خېټې درد.

بوغو (būğū́) نر.م. دروی، ښکر، لويه شپېلۍ.

بوغول[1] (būğawә́l) مص. مت. ۱) چغول، غړول؛ ۲) اواز کښېنول، غړ خپول، غړ ډډول.

بوغول[2] (boğawә́l) مص. مت. بوکول، سر په ځمکه کول، پرمخ کول، په گونډو کول.

بوغه (boğá) ښځ. م. د تمباکو او چرسو نېشه؛ ۲) نېشه، غره توب، کلانکاري.

بوق (bū́q) نر.م. ۱) بوغو، برغو، ښکر، شپېلۍ، تولی؛ ۲) غټ بانگي (نرچرگ).

بوک[1] (bók) نر.م. ۱) گوپ، موړه، کوپ، د اوښ او غوايي د اوږې راوتلې جگه برخه؛ ۲) دبېډې راوتلې جگه برخه.

بوک[۲] (būk) ص. نر.م. پرمخ، بوغ، پرشلورو.

بوکر (bokár) ص. نر.م. ۱) نیـغ، نیشه، مغرور؛ ۲) مخروطي، مخروطه ډوله.

بوکره (bókra) ښځ.م. (ج. بوکرې) بوکه، بورکه، سلواغه، ډولچه، بوقه.

بوکرۍ (bokráy) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

بوکری (bokáray) ص. نر.م. ۱) غوځ شوی، جلا شوی (ماشوم د مور له تي څخه)؛ ۲) نیغکی، نیغ نیغ کېدونکی، کلانکاري.

بوکس (bóks) نر.م. سوک؛ سوک جنګي.

بوکسر (boksár) ص. نـر.م. هغـه څـوک چې د سوک لوبه کوي، سوک وهونکی.

بوکسینګ (bokséng) نر.م. سوکماري، سوک وهنه، سوک جنګي، د سوک وهنې جریان.

بوکنۍ (būkanáy) ښځ.م. ج. ۱) بړومبی، حباب، د اوبو ړومبک، د اوبو ډوبډوبی؛ ۲) مثانه.

بوکلی (būkálay) د پـڅې (مجسمې) مخـروطي ډوله درېدځی.

بوکوالی (būkwā́lay) نر.م. محدب کېدنه، سر او زنګنونه په څمکه ایښودنه، کړوپېدنه.

بوکول (būkawā́l) مص. مت. ۱) محـدب کـول، کړوپول؛ ۳) په زوره مجبورول.

بوکه (bóka) ښځ.م. (ج. بوکې) بوقه، سلواغه.

بوکی (būkay) نـر.م. یو ډول تکي تکي کـوچنی خزنده ده چې اوږدۀ بریت لري.

بوکېدل (būkedā́l) مـص. ل. کـړوپېدل، پـرمـخ کېدل،سر پر څمکه لګول،سر پر څري کېدل.

بوګ (bóg) ص. نر.م. ۱) ډډ، ګوګ، هغه شی چې منځ یې تش وي؛ ۲) پوده، وروست.

بوګر (bogár) نر.م. غشه،د سر غشي غوندې بوټی، هغه بوټی چې د نل په شېر وي.

بوګرچانه (bogarčā́na) ښځ.م. چڼ، وسپ، وسک، هغه لښتې چې د تیرانو د پابېه اچول کېږي.

بوګرمار (bogarmā́r) فا.نر.م ۱) بوګری کوونکی، په ناحقه د بل چا د څمکې خوړونکی؛ ۲) هغه سړی چې د جاروګانو لـپاره بوګری خرڅوي.

بوګری (bogáray) نـر.م. ۱) کـوچنـی پټـی، هغه توټه څمکه چې د مالک له خوا بزګر ته ورکـول کېږي او حـاصـل ترې نه غواړي؛ ۲) ورکـوتی درمـند، د لـړې غلې درمـند؛ ٤) ص. نـر.م. بې شرمه، بې حیا.

بوګرا (būgrā́) ص.نر.م ۱) حلال شوی؛ ۲) څوربدلی ۳) نر.م.مج. د څیروونکي څناور ښکار کېدل؛ ٤) چنه، نخود.

بوګړی (būgaráy) ښځ.م. ۱) چیچړی، ګیګړی، جغجغی، شوی؛ ۲) وره سپېره، کنه، کنې.

بوګنول (būgnawā́l) مص. مت. وګ. بړنول.

بوګه[۱] (būga) ښځ.م. ۱) هندوانـه؛ ۲) ص. نـب. سره نـنوتې،سره توله،غونجه شوې؛ ۲) پسته، نرمه، سسته لکه بوګه څمکه.

بوګه[۲] (bogá) ښځ.م. لـه څـځې سـره یو ځـای د پانګې، شتمنی، مال، متاع په مانا.

بوګۍ (būgáy) ښـځ.م. ۱) خـاوریـنه صـراحـي؛ ۲) خراب ، د کـاریـز لـه کاره لـوېدلی (کوهی یا سپرغه)؛ ۳) وران کورکی.

بوګی (būgay) نر.م. د ریل واګون، د اورګاډي ډبه.

بول[۱] (ból) نر.م. ۱) ژبـه، قـول، لوز، وعـده، نـښته؛ ۲) داو ، زیاتـونه؛ ۳) نـوم ایسـتنه؛ ٤) د بـلل د اوسنې زمانې د فعل ریښه؛ ۵) سروکی، بند.

بول[۲] (bāwl) نر.م. بولې، رنې متیازې.

بولاق (būlā́q) نـر.م. ۱) د ختـک قبیلې یوه څانګه؛ ۲) پښزوان د پوزې یو ډول پسول دی.

بولاني (bolā́ni) نر. ج. پیرکی.

بولټ (bólṭ) نر. م. رخه لرونکی فلزي آله چې په نټ کې تاوېږي (یا نټ په کې تاوېږي).

بولډال (búlḍā́l) ص. نر. م. مطیع، اهل، فرمانبردار.

بولقه (búlqá) ښځ. م. و. گ. برکه.

بولک (bolák) نر. م. ۱) بلوک؛ ۲) لرشی، وړه غوټه، کوچنوټی با.

بولل (bolál) مص. مت. و. گ. بلل.

بولله (bolála) ښځ. م. قصیده، اوږد شعر دی چې د ستاینو، عرفان، اخلاقو او دین موضوع گانې په کې بیانېږي. د بېتونو شمېر یې تر (۳۳) زیات وي.

بولنتون (bolantún) نر. م. قوماندانی.

بولنه (bolána) ښځ. م. بولی، قومانده، بولی.

بولوار (bolwā́r) ص. نر. م. د تفریح لپاره لوی میدان چې گلونه او چمنونه ولري.

بزلندوی (bolandúy) نر. م. قوماندان.

بولندويي (bolandúyi) ښځ. م. قوماندانی، کماندري، فرماندهي.

بوله (bolá) ښځ. م. ۱) خوړه کاسه، ښارواتي، پښه ماتي، هغه دودی چې زوم یې خپله خسرگنې ته تیاروي ۲) ډنډوره؛ ۳) ص. نب. ساده، کم عقل، ناپوه؛ ٤) بې خبره، ناخبره، ناگاره.

بولهوس (būlhawás) ص. نر. م. عیاش، فحاش، د هوس تابع.

بولې (báwle) میتیازې، رنې میتیازې.

بولی (boláy) ښځ. م ۱) قومانده، قومانده ورکونه؛ ۲) لمسون؛ ۳) داو وهنه، د لیلام د بیې غږ.

بوم(۱) (bóm) ص. نر. م. ۱) سست، لټ؛ ۲) ناگړی، نارکه، رند غوځکی؛ هغه غوایی چې غاړه یې په ییوه کې نه وي وتلې او جوتې شوی نه وي.

بوم(۲) (búm) نر. م. بومي، اصلي اوسېدونکی.

بومي (búmi) ص. نر. م. (ج. بومیان) د یو ځای اصلي اوسېدونکی یا اصلي استوگن.

بومیا (būmyā́) ص. نر. م. ۱) لارښود، رهبر، پېشوا، لارښوونکی؛ ۲) استوگن.

بومیاگلوي (būmyāgálwi) ښځ. م. لارښوونه، رهنمايي، پیشوايي.

بومیه (búmya) ښځ. م. بدرگه، بدرقه، ملتوب.

بونجی (bónjay) ص. نر. م ۱) مونجی، پیت پوزی؛ ۲) مراوی، شیته، جینجړ، جینگړ.

بوند (búnd) نر. م ۱) څاڅکی، قطره؛ ۲) ص. نر. م. ۱) لنډ، تیتکی؛ ۲) پرېکړی شوی.

بونډاقر (bonḍāqár) ص. نر. م. ۱) بې لکی، لکۍ ویستلی؛ ۲) تېږي، د تنگو او لنډو کالیو اغوستونکی؛ ۳) لغړه ونه، بونډی ونه.

بونډه (bonḍá) ښځ. م. ۱) مسته پېغله نجلۍ؛ ۲) بونډی گوته؛ ۳) د شهادت گوته.

بونډی (bónḍay) ص. نر. م. کوچنی سر پرېکړی لرگی؛ ۲) مونډی، بې لکی ښناور؛ ۳) هغه غویی چې ښکرونه نه لري.

بونگه (bongá) ښځ. م. یرغملبیه، هغه پیسې یا نور څه چې د غلا شوي مال یا تښتول شوي نفر د خلاصون لپاره ورکول کېږي.

بونگی (bongáy) ص. نر. م. مونجی بونجی، هغه څوک چې پوزه یې پرې وي.

بونگېدل (bungedál) مص. ل. بنگېدل، بنېدل، غونېدل، په پوزه کې غږېدل.

بونه (búna) ښځ. م. (ج. بونې) ۱) د سفر سامان، بارونونه؛ ۲) مقعد، سغی؛ ۳) د باز له وېرې د مرزانو او... رېهدنه؛ ٤) زیاته وهنه.

بونیا (būnyā́) ص. نر. م. پېژندگلو، بلد، واقف.

بونېر (búner) نر.م. ۱) د يوې پښتنې سيمې نوم؛ ۲) وچه گيا ، وچ واښه.

بونيک (búnik) نر.م. پېزواني ، کلي گک ، بيني گک ، د بيوې د تير په سر لرگی چې په سر باندې (الی) کې ننبلول کېږي.

بوڼ[1] (búṇ) نر.م. د مزروله پانو نه جوړ شوی پړی.

بوڼ[2] (bóṇ) نر.م. گوڼ ، د پزې يو ډول داسې مرض دی چې د پزې د بويلو حس له منځه ځي.

بوڼکی (būṇkáy) نر.م. د مچانو ا... بنهار.

بوڼل (būṇál) مص.مت. بڼل ، پيرل ، دکټ يا زانگو او نورو په بوڼ باندې اوبدل.

بوڼه (búṇa) ښځ.م ۱) بوڼوه ، لمبه؛ ۲) جن. سپېره ، سپېروني ، بورنه ،هغه وچ اوره چې پېړې په کې لرلې کېږي او اوارېږي.

بوڼهار (būṇahár) نر.م. ۱) بنهار ،بنهدا ،د مچانو ، ډمبرو اواز؛ ۲) ورو خبرې ، زنهدا.

بوڼی (búṇay) ص. نر.م. ۱) گنی ، بونگی ، کونی ، څوک چې په پوزه خبرې کوي؛ ۲) نر.م. د سودا پيل ، دسودا (اخيستلو او خرڅولو) بريد.

بوڼېدل (būṇedál) مص.ل. بنگېدل ، بزېدل؛ د مچانو مچيو او... پرنگېدل.

بوواری (búwāray) نر.م. هغه خوسکی چې د شيدو غاښونه يې غورځولې نه وي.

بوهاری (búhāray) نر.م. له تې نه بېل شوی ماشوم يا شاروی.

بوی (búy) نر.م. ۱) ورم ، تېړم ، توږم ، د گلانو بوی ، د خرابو او ناولو شيزونو بوی.

بوي (báwi) نر.م. د ژرندې اړم ،د ژرندې د چل پټی.

بوياره (boyára) ښځ.م. ۱) نښه ، علامه ، بېلگه ، لړخه؛ ۲) د پالېز ترشکولو وروسته د هندوانو او... پاڼې بوټي.

بوی کښ (búykáṣ) ص. نر.م. ۱) وړ ستړگی ، څونسمار؛ ۲) هغه سپی چې بوی وهي.

بويناک (būynák) ص. نر.م. بوين ، بوی والا ، گنده ، خوسا ، ډډوځن ، ډډوزې کوونکی.

بويه (boyá) ق. ښايي ، بايد ، گوندې ، په کار ده ، لازم دي ، مناسب.

به[1] (ba) اد. ۱) د راتلونکې زمانې د جوړولو توری؛ ۲) د تېرې زمانې د کار کولو د دوام لپاره؛ ۳) د تېرې زمانې د امکاني حالت جوړونکيو اداتو څخه دی.

به[2] (bíh,bi) ص. نب. ښه ، غوره ، په زړه پورې.

بها (bahá) ښځ.م. ۱) بيه ، ارزښت ، قيمت؛ ۲) قدر ، گرانښت.

بهادر (bahādár) ص.نر.م. زړور ، مېړنی ، تکړه.

بهار (bahár) نر.م. پسرلی ، څرمنی.

بهاري (bahári) ص. نب. پسرلني د څرمني.

بهاری (bahāráy) ښځ.م. جارو ، رېبځ ، بهری ، کانټه.

بهاند (bahánd) ص. نر.م. جاري ، بهېدونکی ، روان ، بهنده.

بهانه (bahána) ښځ.م. (ج. بهانې) پلمه ، بانه ، حيله ، چل ، عذر.

بهاڼ (bíháṇ) نر.م. (ج. بهاڼان ، بهاڼونه) بيوڼ ، بياڼ ، بياڼ گی ، داس بچی.

بهاڼ گی (bíháṇgay) نر.م. بياڼ گی ،کوچنی بهاڼ.

بهاو[1] (baháw) نر.م. بهېدنه ،جاري کېدنه ، جريان ، تگ ، روانېدنه.

بهاو[2] (baháw) نر.م. نرخ ، قيمت ، بيه ، ارزښت.

بهبود (bíhbúd) نر.م. ۱) گټه ، نفعه ، فايده ، سود؛ ۲) ښه والی ، روغتيا ، جوړښت.

بهتان (buhtán) نر.م. تومت ، تور.

بهتر (bɪhtár) نر.م. ۱) ص. نـر.م. پاگل، پوسنی، بې حاله؛ ۲) ډېر بوډا، عمر خوړلی؛ ۳) ص. نر.م. زیات ښه، ډېر ښه، غوره.

بهتري (bɪhtári) ښځ.م. ډېر ښه والی، گټورتوب.

بهترین (bɪhtárin) ص. نر.م.ج. خورا ډېر ښه، خورا غوره، تر ټولو ښه، وتلی، نامي.

بهجن (bajə́n) نـر.م. ۱) د هندوانو مذهبي کتاب؛ ۲) په ختیـزې مـوسیقۍ کې هغـه لایڅ چې د سیمي کلاسیکې سندرې دي.

بهر (bahár) ق. ۱) د باندې، ورچنې، ورشنې، بېرون؛ ۲) نر. مجازاً لوی اودس ماتی.

بهرنی (bahránay) ص. نـر.م. د بـانـدېنی، د باندې، بیرونی، د ورچنې.

بهرو (bahró) ص. ښځ.م. مو. بهـرول، له سهرنیو راگونو څخه یو راگ دی.

بهروپ (baharū́p) نر.م. نخرې کول، ټوکې کول.

بهروپیا (bahrūpyā́) ص.نر.م ۱) ټوکمار، نکلي؛ ۲) ټگ، مکار، دوکه باز، چلباز.

بهروسه (bahrósa) ښځ.م. بروسه، باور، اعتماد.

بهرول (baharawə́l) مص. مت. بهرکول، د باندې کول، ورچنې ایستل، د باندې ایستل.

بهرونه (baharawə́na) ښځ.م. (ج. بهـرونې = صادرات) ورنه، صدور، اېکسپورټ.

بهروي (bahiráwi) ص. ښځ.م. بیروي، بیرومي، د سهرنیو راگونو له ډلې څخه دی.

بهره (bahrá) ښځ.م. برخه، ونډه، سهم، قسمت.

بهره من (bahramán) ص. نـر.م.ج. بهـره مند، بهره ور، د ښه نصیب خاوند، بهره یاب.

بهری (báhray) نر.م. جارو، کانته، ریبغ.

بهله (bahlá) ښځ.م. هنبمه، پسرلنی توره وربغ، د وربخو توره لړه، غوړسکه وربغ.

بهنځ (bahánʒ) نر.م. بهنځی، بهیر، مجرا.

بهند (bahánd) ص. نـر.م. بهـانـد، روان، جاري، تلونی، بهېدونکی.

بهنده (bahánda) ص. نب. بهانده، روانه، جاري.

بهنه (bahána) ښځ.م. ۱) د کـوچنیانو د پیکي وینښتان چې د شگـون په نیت سـاتل کېږي؛ ۲) د قمچینې د سر ځوړندی.

بهول (bahawə́l) مص. مت. روانول، جاري کول.

بهه (bahá) ښځ.م. گـرگی، نېزه وړی، گنگرخلی، نېزراوړی لرگی یا خس و خاشاک.

بهي (buhí) نر.م. بوهی، یو ډول مېوه ده.

بهی (baháy) ښځ.م. ۱) اوی، باولی، دکوهي تل؛ ۲) سو واله، هغه بیاله چې مستقلې اوبه په کې بهېږي؛ ۳) پیتکې، کـوپه، د کوهـي پاټکی؛ ٤) د ډیوې د ایښودلو تاخچه.

بهیانه (bahyā́na) ص. ښځ. م ۱) قیمتي، ارزښناک ۲) ښځ.م. بهیانه، بیانه.

بهیدا (bahedā́) ښځ.م. بهېدنه، بهېدنگ.

بهیدانه (buhidāná) ښځ.م. د بهی دانې.

بهیر (bahír) نر.م. (ج. بهیرونه) ۱) قطـار، کـتار، قافله، کاروان؛ ۲) لړی؛ ۳) گڼه، ازدحام.

بې (bé) ښځ.م. ۱) د «ب» تـوری تلفـظ او اواز؛ ۲) اد. پرته، بغیر، غیر، سوا، بدون.

بیا (byā́) ق. بل ځل، بل کرت، دوباره، پس.

بې آب (beā́b) ص. نـر.م. ۱) بې عـزته، سـپک؛ ۲) وینځلی، بې پته؛ ۳) بې اوبو، بې تمه.

بې ابري (beɪbré) ښځ.م. بې حاصله ځمکه.

بې ابي (beā́bi) ښځ.م. رسوایي، بې عزتي.

بیابان (byābā́n) نر.م. دښت، بیدیا، مېره، ډاگ.

بیابانگرځی (byābāngárʒay) ص. نـر.م. بیابان گرځېدونکی، بیابانگرد، صحرانورد.

بیا بیا (byābyā́) ق. د بـر غـلـه، په وار وار، پرله پسې، څو ځله، په مکرر ډول.

بیا پیلونه (byāpaylawána) ښځ.م.مت. بیا پیلول بیا پیلونګ، بیا شروع کول.

بیاتي (byā́ti) ښځ.م. (ج. بیاتی) قیچي.

بیاج (byā́j) نر.م. ۱) سود، ګټه؛ ۲) خـریده خوری، په بیې د خوراک د غلې اخیستنه.

بیاجګر (byājgár) فا.نر.م. بیا جګری، غله په بیه اخیستونکی.

بیائلي (byaǰáli)، تکراري، مکرر، بیاپېښې،

بې ارزي (beārzí) ښځ. م. بې کسي، محتاجي، بې قدري، بې خوندي، بې عزتي.

بې ارزې (beárze) ص.نب. بې ارزښتنه، بې قدره.

بیارغاونه (byāraǵawaná) ښځ.م. بیارغونه، بیاجوړونه، بیا سازونه.

بې اړیکې (beāṛike) ښځ.م.ج. نـا اړیکـې، نااړیکن، نا اړونده، بې ربطه.

بیاسته (bıyāstá) ښځ.م. (ج. بیاستې) غټ پړی، مضبوطه رسۍ، ویاسته، پړی، رسۍ.

بیاض (bayā́z) نـر.م. ۱) سپینوالی، صفاوالی؛ ۲) دېوان، د اشعارو کتاب.

بیاله (byāl(á,a) ښځ. م. ویاله، ویله، یاله.

بیاپېښې (byāpeṣáy) بیا بیا پېښېدونکی.

بیاپېښې ترنګ (byapeṣaṭarāng) تکرارېدونکی ترکیب.

بیاموندل (byā́mūndəl) مص.مت. په لاس راتلل، پیدا کول، بیا میندل.

بیان (bayā́n) نـر.م. ۱) مقوله، قـول؛ ۲) وینا، وعـظ، تقریر، خبرې؛ ۲) شـهـادت، ګـواهي؛ ٤) سپړنه، تشریح کونه، څرګندونه.

بیانونه (bayānawaná) ښځ.م. وینا کـول، تقریر کول، تشریح کول، خبرې پیل کول.

بیانه (bayā́ná) ښځ. م. تپی، تاپی، یو څه پیسې د یو شي د اخیستلو په وخت کې د مال خاوند ته ورکول.

بیانېدل (bayā́nedə́l) مص. ل. ویل کـېدل، بیان کېدل، تشریح کېدل، سپړل کېدل.

بیا هم (byāhám) ربط. دوهم ځل، په مکرر ډول، نور.

بې ایمانه (beīimā́na) ص. نب. ۱) بې عقیدې؛ ۲) بې غیرته؛ ۳) دروغجن، ټګ، دوکه باز.

بې ایماني (beīimā́ní) ښځ.م. ۱) بې ایمانتیا، بې عـقـیده ګي؛ ۲) بې غیـرتي، بې زړه توب؛ ۳) دروغجني؛ ٤) ټګماري.

بې باقول (bebāqáwal) مص. مت. حساب کـتاب خلاصول، پور پرې کول، د چا حق ورکول.

بې باقونه (bebāqawána) ښځ.م. حساب کـتاب خلاصونه، پور پرې کونه، د چا حق ورکونه.

بې باقېدنه (bebāqedaná) ښځ. م. حساب کتاب خلاصېدنه، پور پرې کېدنه، د چا حق ورکـونه.

بې باک (bebā́k) ص.نر.م ۱) بدفعله، بداخلاقه؛ ۲) بې پروا، بې ډبه، بې ترسه.

بې باوره (bebāwará) ص. نب. بې اعتماده.

بې بخت (bébaxt) ص. نر.م. بې طالع، بدمرغـه، بدنصیب، بدقسمت، بدبخته.

بېبدی (bebudáy) ښځ.م. پېشقـوزه، سـتوه، لوبه چاره، چاره، پېشقبزه.

بې برخې (bebárxe) ص. نب. ۱) بدنصـیب، بې بهره، بدطالع؛ ۲) محروم، نا امید.

بې بره (bebára) ص. نب ۱) بې میوې، بې بـاره، بې ثمره، بې حاصله؛ ۲) کم سوري.

بې بها (bebahā́) ص.نب. ۱) بې قدره، بې ارزښته، وریا؛ ۲) ډېر اعلی، ممتاز.

بې بې (bibi) ښځ. م. ۱) مېرمن . د کور مشره؛ ۲) ابی ، ادې؛ ۳) ښځې ته د درناوي نوم.

بې بي اوښه (bibiósa) ښځ. م. بودۍ، غټ ملخ، اوښکۍ.

بې بنسټه (bebansáṭa) ق. بې سر و بولـه، بې بنیاده، دروغ، بې اساسه.

بيپار (baypár) نر. م (ج. بیپاران) وپار، لېن دېن، په سوداګرۍ او دوکاندارۍ کې اخستونکي او خرڅوونکي د راکړې ورکړې اړیکه سره ساتي.

بې پامتوب (bepāmtób) نر. م. بې فکري، بې پروايي، بې احتیاطي، بې هوشي.

بې پامه (bepā́ma) ص. نب. بې فکره، بې پروا، بې احتیاطه، بې هوشه.

بې يابه (beyā́ba) ص. نب. بې ایا، یاوه، بې سر و سامانه، بې ګودره، بې ایو.

بې پايه (bepā́ya) ص. نب ۱) ډېر زیات، بې اندازه ۲) بې اصل او نسب سړی؛ ۳) بې وف؛ ٤) بې ننګه.

بې پته (bepáta) ص. نب. ۱) سپک، بې عزته، بې ننګه؛ ۲) بې وعدې، بې وفا، بې ژبې.

بې پتي (bepáti) ښځ. م. ۱) بې عزتي، سپکاوي؛ ۲) بې لوزي، وعده خلافي.

بې پتې (bepáte) ص. نب. بې ادرسه، بې درکه، لادرک، نامعلوم، ورک.

بې پتېدل (bepatedál) مص. ل. بې عزته کېدل، بې ابرو کېدل، سپکېدل، شرمېدل.

بې پرته (beprā́ta) ص. نب. بې باکه، بې شرمه.

بې پرتې (beprā́te) ص. نب. حریص، خېټور، ګېډور، نسور، ور ستر ګی.

بې پرتي (beprā́ti) ښځ. م. بې باکي، بې شرمي، ډېره غېډنه.

بې پرده ګي (bepardági) ښځ. م. ۱) بې عزتي. بې ابرو ګي؛ ۲) ښکاره والی. ښکاره مخ.

بې پردې (bepárde) ص. نب. ۱) شرمېدلی، بې عزته؛ ۲) لوڅ، بربنډ؛ ۳) راز ښکاره کوونکی، راز پاشه؛ ٤) محرم.

بې پروا (beparwā́) ص. نب. بې غوره، بې فکره، ببغمه؛ ۲) مغرور، خود سره، مدمغ.

بې پرې (bepáre) ق. یوازې، بې ملګرې، ګوښی.

بې پرده ګي (bepardági) ښځ. م. وګ. بې پرده ګي

بې پلاره (beplā́ra) ص. نب. ۱) یتیم؛ ۲) مج. حرامي، ارموني، متهونګی.

بې پلوه (bepaláwa) ص. نر. ښځ. م. بې پرې، بې جنبې بې طرفه.

بې پلوي (bepaláwi) ښځ. م. نا پېیلتوب، بې طرفي.

بې پيره (bepirā́) ص. نب. ۱) سرتمبه، پخپل سر؛ ۲) بې مرشده؛ ۳) بدمذهبه، بې عقیدې؛ ٤) بې رحمه، سخت زړی.

بې پيسې (bepáyse) ص. نب. ۱) خوار، غریب، مفلس؛ ۲) مفت، وریا، لایه، هسې.

بېت (bét) ص. نر. م. جاسوسي، مخبري، څارګري.

بيت (báyt) نر. م ۱) د دوو مربوطو مصرعو مجموعه، کله یو دور جوړ وي؛ ۲) ور، مکان، خونه.

بې تا (betā́) ق. پرته له تانه، چې ته نه وې، یوازې.

بېتابه (betā́ba) ص. نب. ۱) بې طاقته، کمزوری، ناتوانه؛ ۲) بې قراره، نا آرامه.

بيتار (baytā́r) نر. م. بېطار، د حیواناتو ډاکټر.

بيت المال (baytūlmā́l) نر. م. سرکاري خزانه، هېوادنۍ خزانه، د اسلامي دولت خزانه.

بې تجربګي (betajrūbági) ښځ. م. تجربه نه درلودنه، خامي، ناواردي.

بې تجربه (betajrubá) ص. نب. خام، ناوارد.

بې ترتيبه (betártiba) ص. نب. ګډوډ، خوروور، پرېشانه، بې نظمه، بې انتظامه.

بې ترسه (betársa) ص. نب. ۱) زړور، تکړه؛ ۲) بې رحمه، سخت زړی، ناترسه؛ ۳) ظالم.

بې ترکيبه (betárkiba) ص. نب. ۱) خالص، نږه، سوچه، صاف؛ ۲) غير منظم، بې قاعدې.

بې تعليمي (betáslimi) ښځ. م. ناپوهي، بې سوادي، اميتوب.

بې تقصيره (betáqsira) ص. نب. بې ګناه، بې قصوره، بې خطا.

بې تکه (betuká) ص. نب. بې مناسبه، نامناسبه، بې طريقې، فضول، خوشې.

بېتله (betála) ښځ. م. بېتلی، بېتکی، لښتې او دام چې له لرګي څخه جوړېږي.

بې تمې (betáme) ص. نب. بې اسرې.

بې تميزه (betámiza) ص. نب. بې ادبه، بې لحاظه، بدتميزه، بې سنجشه، بې ډبه.

بې تنه (betána) ص. نب. بې تنې، بې بدنه.

بې توپيره (betáwpira) ص. نر. ښځ. م. بې تفاوته، بې پروا، بې اعتنا.

بې تورې (betúre) ص. نب. ۱) خالي لاس، تش لاس؛ ۲) وېرېدونکی، ډارن.

بې توجه (betawáju) ص. نب. بې پامه، بې پروا، بې فکره، بې سنجشه.

بې توښې (betóṣe) ص. نب. ۱) بې زړه مې، بې اذوقې، بې اسبابه؛ ۲) بې ښې، بې کاره.

بې توله (betóla) ص. نب ۱) بې اعتباره، بې وعدې ۳) بې حسابه، بې اندازې؛ ٤) فضول، خوشې.

بې تولي (betóli) ښځ. م ۱) بې نرخي، بې رواجي؛ ۲) د تللو له کاڼي سره برابر نه تلنه.

بېته (betá) ښځ. م. مردکی، مردکه، ګينی.

بېتي (béti) ص. نب. جاسوس، مخبر.

بېټ (béṭ) نر. م. ۱) د پښتنو د يوه مشر او ستانه نيکه نوم؛ ۲) ص. نر. م. کږوپ؛ ۳) مسلاتړ، مرسته، ننګه؛ ٤) بټ، بې اوبو، وچه دښته؛ ٥) د بيديو يو ډول لوبه؛ ۳) ناست، چو، خې.

بې ټانګه (beṭánga) ص. نب. ۱) چټې، پوچ، عبث؛ ۲) ښځ. م. مېړانه، مېړنتوب.

بيټرۍ (biṭráy) ښځ. م. بېټرۍ، بالټۍ، بالښتی، مساله، سيل.

بېټک (beṭák) نر. م. ۱) حجره، مېلمستون، ډېره؛ ۲) وړه کوچنۍ کوټه.

بې ټکانې (beṭakáne) ص. نب بې ټکاوڼې، بې کوره، بې خونې، بې مېنې، بې استوګنځې.

بيټول (biṭawál) مص. مت. کږوپول، چوکول، بوتول، خې کول، په ګونډو کول.

بيټه (biṭá) ښځ. م. (ج. بيټې) هغه کرنجاړه چې د تيلو له ګانۍ څخه راوځي.

بېټه (beṭá) ښځ. م. ۱) د غره لمنه، غونډۍ؛ ۲) پنډ غالی، شپول؛ ۳) ډبه، د تېلو د ساتلو څرمني لوښی.

بېټۍ (beṭáy) ښځ. م. ج. ۱) هغه مرۍ چې د سرو زرو په امېل کې پېيلې شوې؛ ۲) شله غوښه.

بيټې بيابان (biṭebyābán) نر. م. بټي بيابان، سوراړه، وچ بيابان، وچه ميره، سور ډاګ.

بې ثباته (besubáta) ص. نب. هرحاليز، سست، متغير، متزلزل، په يو فکر نه اوسېدل.

بې ثمره (besamára) ص. نب. بې مېوې، بېحاصله، بې نتيجې، بې ګټې.

بېج (béj) نر. م. ۱) تخم، تومنه؛ ۲) اصل، نسل؛ ۳) نطفه، توکم؛ ٤) هغه نښانونه چې له فلز يا

پلاستيکي او دخاصو مناسبتونو سمبولونه گرځېدلي دي.

بې جادې (bejáde) ص. نب. بې لارې، کوږ، بې اصوله.

بيجاغلى (bijāğláy) ښځ.م. يو ډول د زرو سکه چې د يوولسو نخودو په وزن وه او په (۱۲۷۰) کې يې په کندهار کې رواج درلود.

بيجک (bijâk) نر.م. هغه سند چې خرڅوونکى د جنس ډول او اندازه په کې ليکي او اخيستونکى ته يې ورلېږي.

بيجلي (bijlí) ښځ.م. وگ. بجلي.

بيجن (biján) ص. نر.م. ۱) سپېرن، له سپېرو ډک؛ ۲) تخمي، ښځ لرونکى، تخم لرونکى.

بيجور (bejór) نر.م. يو ډول ونه ده.

بې جوړې (bejóṛe) ص. نب. ۱) بې مثله، بې نظيره، بې ساري؛ ۲) يوازې، گوښې.

بيچ (bič) نر.م. ۱) د يوې گرانې مسالې د حل لاره؛ ۲) طاقت، وسه، توان، سيک.

بېچاره (bečára) ص. نب. بې وسه، بې وسيلې.

بېچارې (bečári) ښځ. م. بېکارې، بې وسي، خوارې، غريبي.

بېچارې (bečáre) ص.نب ۱) بېکاره، بې روزگاره، وزگار؛ ۲) مجبور، ناچار.

بيچانه (bičāná) ښځ. م. کټ څادر، روجايي، پالنگ پوښ، سوزنۍ.

بيچاوڼ (bičāwáṇ) نر.م. د سالونلوى فرش.

بېچاونه (bečāwáṇa) ښځ.م. (ج. بېچاونې) ۱) بستره؛ ۲) کوچنى فرش، ورکوټى فرش.

بيچڼ (bičáṇ) نر.م. خامکدوزي څادر، خامتا.

بې چورته (bečúrta) ص. نب. خپه، بې فکره، بې پامه.

بيچه (bičá) ښځ.م. پېرشانې، شينځه، پيسه، لاره، هغه سپينه کرښه چې په سرکې د وېښتو له اړولو څخه پيداکېږي.

بې څښتنه (becaṣtána) ص.نب. ۱) بې خاونده، بې مالکه (مال)؛ ۲) بې مېړه.

بې څنډې (becánḍe) ص. نب. بې غاړې.

بې څوکه (becóka) ص نب. بېکسه، بې اسرې.

بېڅه (becá) ښځ.م. يو ډول غرنى بوټى دي.

بې ځانه (bejā́na) ص. نب. ۱) له ځانه ناخبر؛ ۲) بې هوشه، بې سده؛ ۳) کمزورى، ډنگر.

بې ځايه (bejā́ya) ص.نب ۱) بې موقع، ناموزون، عبث؛ ۲) بې کوره، بې مسکنه.

بېځل (bejál) نر.م. ۱) تکر، شنډى، د سېلاب له اوبو نه د بچولو لپاره له کانو او بوټو څخه جوړه شوې پشتى؛ ۲) د کانو ډېرى، دوکانچه، ځلى ۳) دکانو دېوال؛ ٤) په قبر د کانو ځلى جوړول؛ ۵) ښځ.م. بېزل، بېځله، گړونجى، گړونج.

بېځنځه (bejanjá) ص. نب. لټ، سست، تنبل، تنبل، ناراسته، الڅى.

بې ځنډه (bejanḍá) ق. ۱) بې ډيله، بې وقفې، بې له معطلۍ؛ ۲) وختي، وار دواره، سمدلاسه.

بې ځواکه (bejwā́ka) ص. نب. کمزورى، بې سيکه، ناتوانه، ډنگر (خوار).

بېځه (bejá) ښځ.م. شنختته، دلحد تبى، هغه تيږې چې تيوزه باندې ايښودل کېږي.

بې حاصله (behasilá) ص. نب. بې ثمره، بې گټې، بې فايدې، بې نفعې.

بې حاله (behā́la) ص.نب. ۱) بې سده، بې هوشه، ضعف؛ ۲) بادساره، بادساري.

بې حده (behā́da) ص. نب. بې اندازې، ډېر، ډېر زيات، له حده وتلى، بېخي زيات، لايتناهي.

بې حرکته (beharakáta) ص. نب. ۱) ساکن، ولاړ، نه خوځېدونکی؛ ۲) غیر فعال.

بې حرمته (behurmáta) ص. نب. سپک، بې عزته، بې آبه.

بې حسابه (behisā́ba) ص. نب. ۱) بې شمېره، بې اندازې؛ ۲) بې پوښتنې؛ ٤) بدچلنده.

بې حسه (behisá) ص. نب. ۱) بې حرکته، مړ پړ، سست؛ ۲) بې درده، بې احساسه.

بې حوصلې (behawslé) ص. نب. بې صبره، ژر قهرېدونکی، بې زغمه.

بې حیا (behayā́) ص. نب. بې شرمه، بې سترګو، سپین سترګی.

بېخ (béx) نر. م. ۱) وېخ، جړ، ولې، جرړه، ریښه؛ ۲) بنیاد، آر؛ ۳) تل؛ ٤) تاداو، بنسټ.

بې خاونده (bexāwánda) ص. نب. ۱) بې څښتنه؛ ۲) بې سرپرسته؛ ۳) بې مېړه.

بې خبره (bexabára) ص. نب. ۱) بې معلوماتو، ناخبره، ناآګاه؛ ۲) ناڅاپه.

بېخجن (bexján) ص. نر. م ۱) بېخچن، له بېخه، له ریښو، له ولې؛ ۲) له آره.

بې خجه (bexája) ص. ښځ. م. بې فشاره.

بې خرخشې (bexrxáše) ښځ. ج. بې ازنګه، بېشکه، بې غل و غش، پاک او صاف.

بې خرتې (bexráte) ص. نب. بې حسابه، بې اندازې، بې شمېره، ډېر زیات.

بې خرتې (bexráte) نر. م. بې موقع کار، پخوا له وخته، بې وخته کار، بې ځایه کار.

بې خرڅه (bexarcá) ص. نب. ۱) مفلس، تش لاس، خالي جېب؛ ۲) بې توښې.

بې خطا (bexatā́) ص. نب. بې تېروتنې، بې قصوره، بې سهوې، بې غلطۍ.

بې خطره (bexatára) ص. نب. له خطره پرته، بې وېرې، بې ترسه، بې ضرره، بې نقصه.

بې خوبه (bexobá) ص. نب. هغه چا چې خوب نه وي کړی.

بې خوبي (bexóbi) ښځ. م ۱) بېخوابي، بېداري، نه بیدېدنه؛ ۲) نارامي، ګنګستیا، ګیچوالی.

بې خوده (bexwáda) ص. نب. بې سده، بې هوشه، بې حسه، خلسه.

بېخوله (bexóla) ص. نب. بدرنګه، بدشکله، د خرابې څېرې خاوند، د بدې بڼې خاوند.

بې خولې (bexwále) ص. نب. عاجز، بې ژبې، آرام، غلی، پټه خوله.

بې خونده (bexwánda) ص. نب. ۱) بې مزې، پیکه، بې مالګې؛ ۲) بې ګټې، چټې.

بې خوندي (bexwándi) ښځ. م. ۱) بې مزې توب، پیکه توب؛ ۲) بې اغېزه کول.

بې خونې (bexū́ne) ص. نب. بې کوره، بې مېنې.

بېخي (béxi) ق. سکیره، بالکل، له بېخه، کامله، قطعي.

بې خیره (bexáyra) ص. نب. ۱) شري، شرري، پساتي؛ ۲) بې ښې.

بېدار (bedā́r) ص. نر. م. ج. ۱) ویښ، د ویده ضد؛ ۲) فعال، تکړه، چالاکه؛ ۳) باخبر.

بېدارول (bedārawál) مص. مت. ۱) ویښول، له خوبه پاڅول؛ ۲) پوهول، هوښیارول، په غوږ وهل، خبرداري ورکول.

بېداري (bedā́ri) ښځ. م. ۱) ویښوونه، ویښوالی؛ ۲) هوښیاري؛ ۳) تکړه والی، چالاکي.

بې داغه (bedāgá) ص. نب. ۱) بې عیبه، بې لکې، بې علته؛ ۲) نېکنام، صاف، سپین، با عفته، بې جوړې.

بې دانه (bedānā́) ص. نب. بې زړي. بې خسته. بې مندکې؛ لکه بېدانه انار.

بې دخله (bedáxal) ص. نب. ۱) بې غرضه، بې مدعا؛ ۲) ويستلی شوی، خارج کړی، شړلی.

بې درده (bedardá) ص. نب. ۱) بې تکليفه، بې کړاوه؛ ۲) ظالمه، ناترسه. بې رحمه.

بې درکه (bedaráka) ص. نب ۱) بې پتې. لادرکه؛ ۲) بې درياتې؛ ۳) بې اسرې، بې چارې.

بې درنګه (bedránga) ق. ۱) بې ډيله، بې ځنډه، فوراً، سمدلاسه؛ ۲) بې دريغه، بې صرفې.

بې دستوره (bedastūrá) ص. نب. بې رواجه، بې دوده، بې عنعنې، له نرخ نه وتلی؛ ۲) بې قانونه، بې لارې.

بې دماغه (bedımāğá) ص. نب. ۱) بې کبره، خاکساره؛ ۲) ناپوهه؛ ۳) قهرجن، عصبي.

بې دمه (bedáma) ص. نب. ۱) ستړی، ستومانه، بې حرکته، سست، لټ؛ ۲) بېدوده.

بېدو (bedó) ق. کټ مټ، عيناً، يو ډول، يو رنګ.

بې دوا (bedawā́) ص. نب. ۱) بې دارو، بې درملو؛ ۲) بې علاجه؛ ۳) بې دعا.

بې د[illegible]ره (bedawtára) ص. نب. ۱) هغه څوک چې په حکومت کې ماليه و نه لري؛ ۲) بې ځمکې او بې جايداده.

بې دوده (bedodá) بنځ. م. بې قاعدې، مستثنا

بيده (bidá) ص. نر. م. ويده، خوبولی، په خوب کې.

بېده (bedá) بنځ. م. (ج. بېدې) وچ شنه لکه رشقه. شفتل (شوتل).

بېديا (bedyā́) بنځ. م ۱) وچه ميره، صحرا، دښته؛ ۲) د بانديو، بهرنيو، بهر ګرځنې

بېديانی (bedyā́nay) ص. نر. م. (ج. بېدياني) ۱) سارايي؛ ۲) د باندينی؛ ۳) پردی، بېګانه.

بې دينه (bedīná) ص. نب. ۱) بې مذهبه، کافر؛ ۲) بې قوله، بې ژبې، بې لوزه، بې وعدې.

بې ډاډه (beḍāḍá) ص. نب. بې اطمينانه، نامطمئن، ، بې باوره، ناکراره.

بې ډبه (beḍába) ص. نب. بې ادبه، ناپوهه، بې عقله، بې نزاکته.

بېډن (beḍán) ص. نر. م. ج. شل پا پو، کچی، کچل، کجی. د کړې پښې والا.

بې ډوله (beḍáwla) ص. نب. ۱) بدرنګ، بد شکله، بدقواره؛ ۲) بې سليقې، بې ذوقه.

بېډون (beḍawán) نر. م. ۱) [illegible] خنجک ونه؛ ۲) ځيږ، شډل، بدرنګ، ناتوږلی، ناتراش.

بې ډوی (beḍáway) ص. نر. م. بې باکه، بې پروا، بې فکره، بې سنجشه.

بېډۍ (beḍáy) بنځ. م. ج. بجله، سپينته.

بې ذوقه (bezawqá) ص. نب. بې علاقې، بې سليقې.

بير (bir) جن. يو ډول مشروب دی چې له اوربشو نه لاس ته راځي.

بېران (berā́n) ص. نرم. ۱) وران، خراب، برباد؛ ۲) بې هوش، بې حسه، ضعيف.

بېرانه (b(e,ay)rānā́) (ج. بېرانې) ويرانه، کنډواله، خرابه.

بېراني (berā́ni) بنځ. م ۱) وراني، خرابي، ويجاړي ۲) بې هوشي، بې خودي؛ ۳) بدمعامله ګي.

بې ربړه (berábṛa) ق. بې رحمته، بې سستونزې.

بېرته (bertá) ق. ۱) پرانيستی، خلاص، برسېره؛ ۲) بيا، دويم ځل، بله پلا. بل ځل، پس ته؛ ۳) لرې، په فاصله.

بېررا (berrā́) نر. م. سپير کوندکه، سپرکونده، جل، خراړه، سپېرکنده، خړاکه، يو ډول مرغی دی.

بېړه (berṛá) ښځ.م. اوږد غوز، اوږد اکوږ، اوږد مسير، اوږد چارمغز.

بيرغ (bayráq) نر.م. توغ، جنډه، بيرق.

بېرګال (bergál) دغوايي يا غوا دغرمنې ژی، ناړه.

بېرندوکی (berandū́kay) ص. نـر.م. دارن، ويرندوکی، دارېدونکی، ويرېدونکی.

بېرنه (beràna) ښځ.م. وېرېدنه، دارېدنه، دار.

بېرڼ (beráṇ) نر.م. غرنی رشقه، غرييزه رشقه.

بېرو (beró) ص.نب ۱) بې مخه، بې حيا، بې شرمه ۲) ښځ.م. بيورو، دفتر– سياسي بېرو.

بيرو (birū́) نر.م. چارګل، د پزې تيک.

بيروبار (birobár) نـر.م. ګڼه ګوڼه، تېل ماتېل، ګڼه، ازدحام.

بې روزګاره (berozgārá) ص. نب. بې کاروباره، وزګار، بېکاره، بې مصروفيته، بې دندې.

بيروکرات (berokrā́t) نر.م. ۱) دبيروکراسی په اصولو معتقد؛ ۲) اص. مشکل تراش.

بيروکراسي (berokrāsí) ښځ.م. په اداري چارو کې اصول پرستي او تشريفات او په کارونو کې بېځايه ځنډونه رامنځ ته کول.

بېرونه (berawāná) ښځ.م. (ج. بېرونې) دارونه، وېرونه، بېرونګ، دارونګ.

بې روه (berā́wa) ص. نب. ۱) بې لارې (ځـای)؛ ۲) بې دوده او بې دستوره، بد چلنده.

بېرويه (berū́ya) ص.نب. ۱) بې مخه، بې لحاظه؛ ۲) بې عزته، بې ابرو، ګستاخ.

بېره (berá) ښځ.م ۱) ويره، دار؛ ۲) يو ډول ونه ده؛ ۳) دبېرې د ونې مېوه؛ ٤) د پزې چارګل؛ ٤) يو ډول دانه، يو ډول ننکی.

بېری (beráy) ښځ.م. بوری، د لوخې مېوه.

بېرېدنه (beredána) ښځ.م. دارېدنه، ترهېدنه.

بېړ (beṛ) نر.م. ګڼه ګـوڼه، غورلم، غوز بېړ، جګه، ازدحام، بېروبار.

بېړا (beṛā́) ص. نب. ساده، احمق: شوده.

بېړاتوب (beṛātób) نر.م. کم عقل توب، سـاده توب، احمق توب، بې عقلي.

بېړاګی (beṛāgáy) ص. نـر م. سـاده ګی، شوده ګی، د بېړا د تصغير شکل.

بېړل (beṛál) مص. مت. ۱) بېړی کـول، بابېړی کول. يوه دعـوا له سـره بياکول؛ ۲) شـړل، په بې عزتی ايستل.

بېړندوی (beṛandóy) ص.نر.م. تلواري، ترور، عجله کوونکی.

بېړني اکر (beṛanáyakár) نر.م. بېړنی حالت، اضطراري حالت.

بېړنۍ خونه (beṛanáyxū́na) ښځ.م. تلوار خونه، عاجله کوټه، اتاق عاجل.

بېړندی (beṛandáy) ص. نـر.م. (ج. بېړندي) ګړندی، تېز، وندی، چابک، تند، چالاک.

بيړو (biṛū́) ص. نب. تلـواری، تېز، جلت، ونـدی، چالاک، تادي کوونکی، بيړه کوونکی.

بيړه (biṛa) ښځ.م. چابکي، عجله، تېزي، تلوار.

بېړه (beṛá) ښځ.م ۱) د بحري بېړيو کتار؛ ۲) رساله، پلټن، ټولی، جته، د کار يونټ.

بېړۍ (beṛáy) ښځ.م. ۱) کشتی، سمندري جهاز؛ ۲) ښځ.م. زولنې.

بېړی (beṛáy) نر.م. بابېړی، باوېړی، واوېړی، د يوې ناروغی بېرته راګرځېدنه.

بېړۍ چلوونکی (beṛayčalawū́nkay) قا. نر.م مانـو، کشتـيـوان، کشتی چلوونکی.

بېړۍ وال (beṛaywā́l) ص.نر.م ۱) مانوګی، مانو، بېړی چلوونکی؛ ۲) د بېړی خاوند او مالک.

بیز (biz) نر.م. ۱) وز، سیرلی، پسه؛ ۲) شادو، نربیزو؛ ۳) دوزې بېډی، چوزی.

بېږ (bēẓ) نر.م. وچه گیا، وچ واښه.

بېزاره (bezārá) ص. نب. وېزاره، ترپوزې، متنفر، لاس په سر، ستومانه.

بېزاري (bezā́ri) ښځ.م. وېزاري، زړه تورېدنه، ستوماني، مجبوري، کرکه، نفرت.

بېزارېدنه (bezāredána) مص. ل. وېزارېدنه، زړه تورېدنه، ستومانېدنه، ترپوزې رسېدنه.

بېزاوه (bezāwá) ص. نب. بې وسه، ناچاره، اړ.

بې زړه (bezṛá) ص. نب. ډارن، وېرېدونکی.

بې زړه توب (bezṛatób) نر.م. وېره، ډار، ترهه.

بې زغمه (bezǧáma) ص. نب. بې حوصلې، کم حوصلې، بې طاقته.

بېزل (bezál) مص. مت. رفو کول، پیوندول، پرله پورې کول، تکونه ورکول، پنځرک کول.

بیزو (bizó) ښځ.م. شادو، شادي.

بیزوتاړی (bizotā́ṛay) ص. نر.م. ډارن، بې زړه.

بیزوټی (bizóṭay) نر.م. بیزوگی، شادوگی، بیزو مخی، د بیزو بچی، د بیزو تصغیر.

بیزوگر (bizogár) فا. نر.م. ۱) شادي وان، شادي باز، بیزوگډوونکی؛ ۲) نر.م. د وزو پوونکی.

بیزی (bizáy) نر.م. د وزې بېډی، د وزې سپښته، د وزې چوزی، بزی، بیزیار.

بې ژبې (bežábe) ص. نب. ۱) گونگ، چاړا؛ ۲) پخ ژبی؛ ۳) بې قوله، بې وعدې، بې ژمنې.

بې ژبي (bežábi) ښځ.م. بې ژمني، وعده خلافي.

بېږدن (beẓdán) نر.م. گلداره خورجین چې ناوې یې له ځان سره د مېړه کره وړي.

بې ږغه (beẓáǧa) ص. نب. ۱) بې اوازه، بې غږه؛ ۲) بې خبره، بې له اجازې.

بې سا (besā́) ص. نب. بې روحه، چې سا و نه لري، د ساکښ ضد، بې سېلوې.

بې ساري (besā́ri) ص. نب. بې جوړې، بې نظیره، بې مثاله.

بې ستره (besátra) ص. نب. بې پردې، بې آبه، بې عزته، بې ابرو، لوڅ لغړ، بربنډ.

بې سته (besáta) ص. نب. نابللې، ناغوښتی.

بیستی (bistáy) ښځ.م. خامتا، کرباس، هغه نخي توکر چې په لاس اوبدل کېږي.

بې سده (besáda) ښځ.م. ۱) بې سوله، بېهوښه، بې حاله؛ ۲) بې عقل.

بې سدي (besádi) ښځ.م. ۱) بې خودي، بې هوشي ساډويي؛ ۲) بې عقلي، ناپوهي.

بېسر (besár) نر.م. پېزوان، نته، نتکی، د پوزې مندری، د پوزې گاڼه.

بې سرتوب (besartób) نر.م. ۱) خودسري، خپل سري، ۲) بې سرپرستي.

بې سره (besára) ص. نب. ۱) بې سرپرسته، بې مشره؛ ۲) بې لارې، له چتې وتلی.

بې سري (besári) ښځ.م. بې لارې، بې پروايي.

بې سله (besála) نر.م. هغه څوک چې د مالگې د نه خوړلو له امله د بې اشتهايي په ناروغی اخته شوی وي.

بیسموت (bismū́t) نر.م. یو ډول فلز دی.

بېسن (besán) نر.ج. ویسن، د چنو اوړه.

بې سوله (besūlá) ص. نر.م. بېخوده، بې هوشه.

بې سېکه (beseká) ص. نب. ناتوانه، بې طاقته، کمزوری، کم قوته، ضعیف.

بې سیم (bésim) ص. نر.م. هغه دستگاه چې د ږغ څپې له یو ځای نه و بل ځای ته له سیم یا لین پرته لېږدولای شي.

بېشانه (bešāná) ص. نب. ۱) بې حسابه، د بېر زيات، بې اندازې؛ ۲) بې دبدبې، بې برمه.

بې شرمه (bešarmá) ص. نب. بې حيا.

بيشړ (bišāṛ) نر.م. ۱) په جامو کې هغه ځای چې له گنډلو څخه پاتې شوی وي؛ ۲) له وريښمينې، وړينې او پنبې توتې څخه جوړ شوي شملې.

بيشکله (biškála) ښځ.م. خطره، حادثه، پېښه، کشاله، لانجه، پېښه.

بې شکه (bešáka) ص. نب. ۱) له شکه وتلې، بې گومانه، ۲) رښتيا.

بې شماره (bešmārá) ص. نب. تر حساب زيات، بې حده، د بېر زيات، بې شمېره.

بې ښهاني (beṣahāni) ص. نب. بې فايدې، بې گټې، بې خيره، بې نېکۍ، بې ښې.

بې صبره (besábra) ص. نب. بې حوصلې، بې تامله، بې زغمه.

بې ضرره (bezarára) ص. نب. بې نقصانه، بې زيانه، بې تاوانه، ضرر نه رسوونکی.

بې طاقته (betaqáta) ص. نب. ۱) بې توانه، بې قدرته، بې سيکه؛ ۲) ناکرار، نارام.

بې طالع (betālé) ص. نب. کم بخته، بدبخته، بدمرغه، بدچانسه.

بې طرفانه (betarafāna) ق. بې غرضانه، غير جانبدارانه، عادلانه، منصفانه.

بې طرفه (betaráfa) ص. نب. بې دلې، بې پرې، منځگړی، دريمگړی، ناپېيلی.

بې طمعې (betámṣe) ص. نب. بې توقع.

بې عدالتي (beṣadālati) ښځ.م. بې انصافي، بې قانوني، د عدل او انصاف نشتوالی.

بې عزتول (beṣzatawál) مص. مت. سپکول، بې ابه کول، بې ابرو کول، بې پته کول.

بې عزته (beṣizáta) ص. نب. سپک، بې ابه، بې قدره، بې پته، بې ابرو، بې دويه.

بېعقل توب (beṣaqáltob) نر.م. شوده توب، ساده گي، کم عقلتوب، ساده والی.

بې عقله (beṣáqla) ص. نب. ناپوهه، شوده.

بې علاقې (beṣalāqe) ص. نب. بې مينې، بې ذوقه، بې محبته، بې الفته.

بې علمه (beṣilmá) ص. نب. ناپوهه، بېسواده.

بې عيبه (beṣaybá) ص. نب. ۱) بې نقصه، بې زيانه؛ ۲) بې داغه، بې توره، بې تومته.

بېغ (beğ) په غوسه، په قهر.

بې غاښو (beğāṣo) ص. نب. کرشپ، شوپ، ښپ.

بې غرضانه (beğarazāna) ق. بېطرفانه، بې مقصده، بې تمې، بې توقع.

بې غرضه (beğaráza) ص. نب. بې مقصده، بې مطلبه، بې لوټه، د خدای لپاره.

بې غږه (beğazá) ص. نب. ۱) صامت، چوپ، بې اوازه؛ ۲) بې اجازې، بې خبره.

بېغمه (beğáma) ص. نب. ۱) چې غم نه لري، بې پروا؛ ۲) اسوده، ارام، بې اندېښنې.

بې غوره (beğáwra) ص. نب. بې فکره، بې پروا، بې توجه، بې پوښتنې.

بې غوږو (begwẓó) ص.نب ۱) بوچې، غنجې، منجې؛ ۲) کم عقل؛ ۳) کوڼ.

بې غيرته (beğayráta) ص. نب. بې ننگه، چې غيرت نه لري، دووس، بې پته.

بې فايدې (befāydé) ص. نب. عبث، بې گټې، بې نفعې، فضول.

بې فکره (befikrá) ص. نب. ۱) بې سوچه، بې سنجشه، بې حافظې؛ ۲) بې پروا.

بې فیضه (befayzá) ص. نب. بې گټې، عبث، فضول، بې حاصله، بې ثمره.

بې قاعدې (beqāidé) ص نب. ۱) بې طریقې، بې لارې، بې ترتیبه؛ ۲) بې قانونه، بې بنسټه؛ ۳) زیات، ډېر، بېحده ډېر.

بېقدره (beqádra) ص. نب. ۱) بې عزته، سپک؛ ۲) بې اهمیته، بې ارزښته، په وړه سترگه.

بې قراره (beqarára) ص. نب. ناکراره، نارامه، سرگردانه، لالهانده، په غم اخته.

بې قصوره (bequsūrá) ص. نب. بې خطا، بې گناه، بې سهوې، بې اشتباه.

بې قوته (beqūwáta) ص.نب. کمزوری، ناتوانه، بې طاقته، کم قوته، ضعیف.

بې قولي (beqáwli) ښځ.م. بې لوزي، بې اعتباري، بې وعده گي، بې ژبي.

بې قیاسه (beqiyāsá) ص. نب. بې اندازې، ډېر زیات، بې حسابه، زیات.

بې قیده (beqáyda) ص. نب. هغه څه چې شرط او قید په کې نه وي.

بې قیمته (beqimáta) ص. نب. ۱) وړیا، مفت، بې بیې؛ ۲) بې بها، ډېر قیمتي.

بیک (biyák) نر.م. (ج. بیکونه) ۱) د کښتۍ جپه، د کشتۍ څپه؛ ۲) د کبانو د نیولو یو ډول اله

بېکاره (bekā́ra) ص. نب. ۱) لیه، بې روزگاره، روزگاره؛ ۲) لټ، تنبل، سست.

بیکانه (bikāṇá) ښځ.م. (ج. بیکانې) بوکانه، یو ډول ونه ده.

بې کچه (bekáča) ص.نب. بې میچه، بې اندازې.

بې کډې (bekáḍe) ص. نب. ۱) بې کوره، بې سامانه؛ ۲) بې ښځې، بې ماندینې مجرد.

بېکسه (bekása) ص. نب. بې خپلوانو، یوزری.

بې کسبه (bekásba) ص. نب. بې هنره، بې فنه.

بې کماله (bekamālá) ص.نب. بې هنره، بې کسبه.

بې کوره (bekorá) ص.نب ۱) بې مینې، بې خونې ۲) مجازاً سترې ستومانه او ناروغه.

بې کوري (bekóri) ښځ.م. کورنه لرل توب، مینه نه لرل، بې خانگي.

بې کونگه (bekūngá) ص.نب. کمزوری، ناتوانه.

بېکې (bekáy) ښځ.م. لویه چاره، سېلاوه.

بې کینې (bekiné) ص. نب. چې حسد نه لري.

بېگا (begā́) ق. وگا، تېره شپه، نن شپه.

بېگار (begā́r) نر.م. جبري کار، د زور کار، شاقه کار، بې مزده کار، بې اجورې کار.

بېگاړه (begāṛá) ښځ.م. وران، ویجاړ.

بېگانگي (begānági) ښځ.م. ۱) پردي توب؛ ۲) نابلدي، نا آشنایي، نه پېژندگلوي.

بېگانه (begāná) ص. نب. پردي، غیر، اجنبي.

بېگانی (begā́nay) ص. نر.م. د تېرې شپې، د برایې شپې، دووگنی شپې.

بې گټې (begáṭe) ص. نب. بې فایدې، بې نفعې، بې حاصله، بې وټې، بې سوده.

بیگر (bigár) نر.م. غرنی چرگ، زرین چرگ.

بېگر (begár) نر.م. یو ډول چاغ مرغه دی.

بې گرزه (begarzá) ص.نب. بې گرده، بې دوړې.

بېگړا (begṛā́) ص. نب. لټ، تنبل، ناراسته.

بېگمانه (begumā́na) ص. نب. ۱) بې شکه؛ ۲) ناخبره، نابېره، ناڅاپه.

بېگمي (bégmi) ښځ.م. یو ډول وریجې.

بیگه (bigá) ښځ.م. (ج. بیگې) د جریب او کنال په څېر د ځمکې د اندازه کولو مقیاس.

بې گناه (begunā́) ص. نب. پاک، بې جرمه، د گناه کار ضد، هغه څوک چې گناه نه لري.

بیګي (bigi) ښځ.م. بیګی، ماتکه، د قطعو یوه پانه (پټه) ده.

بېل (bél) ص. نر.م. ۱) جلا، جدا، ځانګړی، ګوښی؛ ۲) نر.م. یوم، کره، تک بېل؛ ۳) د ګنو د ګانی اوږد لرګی (تیر) چې غوایی یې ګرځوي.

بېلا بېل (belābél) ص. نر. بېل، بېل، ګوښی ګوښي، جلا جلا.

بې لارې (belā́re) ص.نب. ۱) لارورکی، منحرف؛ ۲) بدعمله؛ ۳) بې رواجه، بې دستوره

بې لارېتوب (belāretób) نر.م. ۱) بې لارې؛ ۲) بې رواجي، بې دستوري.

بې لاسو (belāsó) ص. نب. ۱) شوټ؛ ۲) هغه چا چې لاسونه نه وي؛ ۳) لټ، تنبل.

بیلاندي (belā́ndi) ښځ.ج. د کاریز هغه اوبه چې کله حوض ډک شي نو په یوه بله بیاله کې اړوي

بیلانس (bilā́ns) نر.م. ۱) تله، انډول، موازنه؛ ۲) بقایا، باقي، پاتې، د حساب پاتې.

بېلاو (belā́w) نر.م. بېلو، اسونی، باټ، برجي، د چړې، چاکو او نورو د تېره کولو آله یا ډبره.

بېلتون (beltū́n) نر.م. جدایي، جلاوالی، هجران، فراق.

بېلتونپال (beltūnpā́l) نر.م. بېلتون خوښوونکی، جدایي غوښتونکی.

بېلتون ځپلی (beltūnǰapálay) ص. نر.م. بېلتون زموللی.

بېلچه (belčā́) ښځ.م. چاري، کوچنۍ چاري.

بې لحاظه (belihāzá) ص.نب. بدمخی، بې پاسه سپک، بې لحاظه.

بیلرغو (bilargū́) ص. نب. کوځه ډب، خوشکی، لوچک، ایله، چټي ګرځېدونکی.

بېلښت (belā́št) نرم. بېلتون، جلاوالی.

بې لفظه (belā́fza) ص. نب. بې ژبې، بې ژمنې، بې وعدې، بې قوله، بې لوزه.

بې لفظي (belā́fzi) ښځ.م. (ج. بې لفظی) بې ژبیتوب، بې ژمنیتوب، وعده خلافي.

بېلک (belák) نر.م. ۱) د زوم له خوا خپلې نامزدې ته سوغات لېږل؛ ۲) د غیشي څوکه.

بېلګاو (belgā́w) نر.م. خرڅ، څوری، توښه، دلارې مصرف.

بېلګونه (belgūná) ښځ.م. دانه، یو ډول مضره او خطرناکه دانه ده.

بېلګه (belgá) ښځ.م (ج. بېلګې) ۱) نښه، نښانه، پته؛ ۲) درک ایستل، څرک ایستنه.

بېلګه يي (belgáyi) ښځ.م. نمونه يي.

بېلل (belál) مص. مت. ۱) وګ. بایلل؛ ۲) د توپک په نښه برابرول، نښه نیول.

بېللی (belálay) ص. نر.م. چمتو، اماده، تیار، منتظر، تیارسئ.

بېلمائه (belmājá) ص.نب. ۱) بېلمائ، بېلمازه؛ ۲) پر هغه ځای یا تیکه چې لمونځ روا نه وي.

بېلمانځي (belmā́nǰi) ښځ.م. (ج. بېلمانځی) ۱) بېلمازی، لمونځ نه کونه؛ ۲) جامې، حیض.

بې لمه (beláma) ص. نب. ۱) هغه څاروي چې لم نه لري؛ ۲) بې لکی حیوانات.

بېلنګی (belangáy) ص. ښځ.م. هغه ځناوره چې خپل بچی ځان ته نه پرېږدي.

بېلنه (beláṇa) ښځ.م. بېلتون، جدایي، جلاتوب، لرې والی، فراق، ګوښی توب.

بېلواله (belwālá) ښځ.م. بېلتون پالنه، بېلتونواله، جدایي غوښتنه، تجزیه طلبي.

بې لوتې (beláwte) ښځ.ج. اوتې بوتې، الوتې، ګډې وډې، کاواکې، اپلتې، چټیات.

بیلودنه (baylodána) ښځ.م. بایلنه، بایلات، بایلوونه، خرڅونه.

بې لوظي (beláwzi) ښځ.م. (ج. بې لوظی) بې ژبي، بې قولي.

بېلول (belawál) مص. مت. ۱) جلاکول، گوښې کول، جدا کول، پرې کول، شکول.

بېله (belá) ښځ.م. ۱) ترنی، ترناو، ناوه، هغه لویه ناوه چې په نهر د پاسه د اوبو د تیرولو لپاره اېښودل شوې وي؛ ۲) ناله، له سیند څخه بېله شوې بیاله؛ ۳) تاپو، وچکی؛ ٤) هغه ونه چې منځ یې تش وي.

بې له (belá) ق. پرته، بغیر، بدون.

بېلهمه (belháma) ق. ناڅاپه، نابیره، ناگومانه.

بېلی (beláy) نر.م. توپیر، بېلتون، جلاوالی.

بېلېدل (beledál) مص. ل. جلاکېدل، گوښې کېدل، ځانته کېدل، یوازې کېدل.

بیم (bim) نر.م. ۱) ډار، ویره، وهم؛ ۲) دلوخې بېخ؛ ۲) مورلی، د مارنیوونکو یو ډول شپېلی.

بیمار (bimā́r) ص. نر.م. (ج. بیماران) ناروغ، ناساز، رنځور، ناجوړ، ناروغه..

بیماري (bimā́ri) ناجوړي، ناروغي، رنځوري.

بې مالگې (bemālgé) ص. نب. ۱) بلمنگې، بې خونده؛ ۲) بې نوره؛ ۳) بې مینې.

بې ماله (bemā́la) ص. نب. بې شتو، خوار.

بیمانتوب (bimāntób) نر.م. ناځواني، نامردي، بې ایماني، بې همتي، بې زړه توب.

بیمانه (bimā́na) ص. نب. نامرده، بې همته.

بې متره (bemátra) ص. نب. بې سیکه، کمزوری، ضعیف، ناتوانه، بې قوته.

بې مثاله (bemisā́la) ص. نب. ممتاز، غوره، بې جوړې، بې مثله، بې انډوله.

بې مجاله (bemajā́la) ص. نب. ۱) بې وخته، بې فرصته؛ ۲) بې مداره، بې واره، بې حاله.

بې مختوب (bemaxtób) نر.م. ۱) بې لحاظي، بې پاستوب، بې پاسي؛ ۲) بې شرمي.

بې مخه (bemáxa) ص. نب. ۱) بې لحاظه، بې پاسه؛ ۲) بې شرمه، بې حیا.

بې مروته (bemarwáta) ص. نب. بې مهراني، ناځوانه، ناځوانمرده.

بې مزې (bemáze) ص. نب. بې خونده، بد خونده، هغه شی چې خوند و نه لري.

بې مصرفه (bemasráfa) ص. نب ۱) کم مصرفه، کم خرڅه؛ ۲) وړیا، خوشې.

بې معنی (bemaʂnā́) ص. نب. ۱) بې مانا؛ ۲) خوشې، چټې، بې گټې، بې سوده.

بې مغزه (bemağzá) ص. نب. بې فکره، پوچ، بې مغزو، ساده، بې عقله، ناپوهه.

بې مناسبه (bemonāsibá) ص. نب. ۱) ناوړه، نامناسبه؛ ۲) بې ربطه.

بې موجبه (bemojibá) ص. نب. ۱) بې سببه، بې علته، بې دلیله.

بې مورده (bemoridá) ص. نب. بې ځایه، بې موقع، نامناسبه.

بې موقع (bemóqiʂ) ص. نب. بې ځایه، بې وخته، بې مورده، نامناسبه.

بیمه (bimá) ښځ.م. (ج. بیمې) ۱) ذمه واري، د مال، روغتیا یا د ځان د نقصان ذمه واري.

بې مهره (bemihrá) ص. نب. بې محبته، بې مینې.

بې میله (bemáyla) ص. نب. ۱) بې مینې، بې علاقې، بې ذوقه، بې رغبته؛ ۲) بې اشتها.

بې مینې (beminé) ص. نب. بې محبته، بې ذوقه، بې علاقې، بې رغبته، بې دوستي.

بینا (binā́) ص.نب ۱) لیدونکی؛ ۲) پوه، هوښیار، عاقل، څیرک.

بې ناغې (benā́ğe) ص. نب. بې جریمې.

بین المللي (baynūlmilā́li) ص. نب. نړۍ وال، جهاني، د نړۍ، انټرنېشنل. عمومي.

بې نامه (benā́ma) ص. نب. بې نومه، بې نښانه.

بې ناموسه (benāmūsá) ص. نر.م. بې ننګه، بې پته، بې ابرو، بې عزته.

بینایي (binā́yi) ښځ.م. (ج. بينايۍ) لیدنه، دید، نظر، د لیدلو حس.

بین باجه (binbā́ja) ښځ.م. ۱) ساز، باجه خانه؛ ۲) د خولې ارمونیه، هارمونیکا.

بې نتیجې (benatijé) ص. نب. بې حاصل، تش، بې مانا، بې ځایه، عبث.

بینت (baynt) نر.م (ج. بینتونه) له بانس څخه جوړه شوې د لاس امسا.

بیند (bayánd) ص. نب. جاري، روان، بهاند.

بې نزاکته (benizākáta) ص. نب. بې ادبه، بې ډبه، بې شرمه.

بینش (binš) نر.م. شاتیر، پښتول، ویشه، بش.

بې نصیبه (benasibá) ص. نب. بې طالع، بد قسمته، بې برخې، بې بخته.

بې نظمه (benázma) ص. نب. شواړ، ګډوډ، بې ترتیبه، خواره واره، تیت پرک، نامنظم.

بې نظیره (benazirá) ص. نب. بې ساري، بې جوړې، بې مثله، بې مانند، بې همتا.

بینګ (bing) نر.م. (ج. بینګونه) د لوخې ویلی، د لوخې ښخ، د ډیلې ویخ.

بې نمکه (benamáka) ص.نب. و ګ. بې مالګې.

بې ننګه (benangá) ص. نب. بې غیرته، دووس، بې ایمانه، پست، کم همته.

بېنوا (benawā́) ص. نر. ښځ.م ۱) بې وزله، غریب؛ ۲) نر.م. یو ډول غرنی ګیاه ده چې شین ګل کوي ۳) عبدالرؤف بېنوا د پښتو ژبې وتلی لیکوال او شاعر چې د پښتو ادب له پنځو ستورو څخه یو دی.

بې نومه (benūmá) ص. نب. نوم ورکی، ګمنام.

بینه (bayná) ص.نب. ښکاره، څرګند، جوت، ړډ.

بې نهایته (benihāyáta) ص. نب. بېخي ډېر، له شمار او اندازې وتلی، خورا زیات.

بې نیازه (benyā́za) ص. نب. بې احتیاجه، ناړ.

بیني چوی (biničóy) نر.م. سپېرخواکی، پېزواني، تیرکښن، هغه کوچنی لرګی چې د یوې په غشي کې یې بند وي او په سر بانډې (الی) کې یې اچول کېږي.

بې واده (bewādá) ص. نب. بې ښځې، بې مېړه، مجرد، مجرده، چا چې واده نه وي کړی.

بې واره (bewārá) ق. ۱) ناڅاپه، نابېره، ناخبره؛ ۲) بې نوبته، وارخطا.

بې واسطې (bewāsté) ص. نب. ۱) مستقیماً، مخامخ؛ ۲) بې وسیلې، بې ذریعې.

بې واک (bewā́k) ص.نر.م. بې اختیاره، بې وسه.

بې واکي (bewā́ki) ښځ.م. بې اختیاري، کمزوري، کم قوتي.

بې وټه (bewáṭa) ص.نب. ۱) نږه، سوچه، خالص، صاف؛ ۲) بې عیبه، بې غشه.

بیوټیک (byótik) ص. نر.م. د مشخص ژوند درلودونکی.

بې وجدانه (bewijdā́na) ص. نب. بې ضمیره، بې شرفه، بې پته.

بې وخته (bewáxta) ق. بې موقع، پخوا له وخته یا وروسته له وخته، ناوخته، بې ځایه.

بیور (byūr) نر.م. ۱) بیان، ذکر؛ ۲) مجلس، خبري
بېوره (bewára) ص. نب. ۱) شرګند، ښکاره، جوت؛ ۲) ښځ.م. ظلم، تېری.
بېوړه (bewáṛa) ص. نب. نامناسب، ناموزونه، بې‌جوړې، ناوړه.
بېوزله (bewázla) ص. نب. غریب، بې وسه.
بې وزني (bewázni) ښځ.م. سپکوالی، د وزن کموالی، وزن با یلنه، وزن نه لرنه.
بیوسفیر (byosfér) نر.م. د ژوي د اوسېدو ساحې لکه لیتوسفیر، هایدروسفیر او اتموسفیر.
بې وسلې (bewásle) ص. نب. بې اسلحې.
بې وسه (bewása) ص. نب. ناتوانه، بې قدرته، بېچاره، غریب.
بې وسیلې (bewasilé) ص. نب. بې واسطې، بې ذریعې، مستقیم، د واسطې ضد.
بې وطنه (bewatána) ص. نب. پردیس، مسافر.
بې وفا (bewafā́) ص. نب. بې قوله، بې پروا.
بې وفایي (bewafā́yi) ښځ.م. (ج. بې وفایۍ) وعده او ژبه ماتوونکی.
بې وقوف (bewūqū́f) ص. نر.م. ۱) کم عقله، ناپوهه؛ ۲) بې‌ډېه، بې ادبه، بې تمیزه.
بیوګراف (byogrā́f) نر.م. هغه شوک چې د چا د ژوند حالات لیکي یا یې تشریح کړي.
بیوګرافي (biogrā́fi) ښځ.م. سوانح، د یو چا د ژوند د حالاتو او سوانحو کتاب.
بیول[1] (biwā́l) مص. مت. ۱) بوتلل، بېول (د انسان حیوان، موټر)؛ ۲) لښه ایستل.
بیول[2] (bayáwal) مص. مت. و ګ. بهول.
بیولوجي (byolóji) نر.م. بیالوجي، بیولوژي، بیالوژي، د ژوي پوهنه، علم الحیات.
بېوله (bewála) ص. نب. بې مخی، بې ژبی، صادق.
بیوو (biwū́) نر.م. تېرا، بېزاره کېدل.
بیه[1] (bayá) ښځ.م. قیمت، نرخ، ارزښت، بیعه.
بیه[2] (biyá) ښځ.م. ډېره، ونه، قد، قد و قامت.
بیه[3] (byá) ق. بل ځل. بل کرت، دوباره، پس.
بیهنډ (bihánḍ) نر.م. بیهاڼ، بهاڼ، بیاڼ، بیوڼ.
بېهو (behū́) ص. نب ۱) ترنده، ترېدلی، وېرېدلی؛ ۲) غرنی، دښتي، وحشي.
بېهوده (behūdá) ص. نب. بې فایدې، بې ګټې، چټي، بې مانا، عبث.
بېهوښه (behóṣa) ص. نب. ۱) بېهوشه، بې حسه، بې سده؛ ۲) له عقل څخه خلاص.
بېهووالی (behūwā́lay) نر.م. ۱) صحرایي توب؛ ۲) وېره، ترېدنه، ترهېدنه.
بې هیبته (behaybáta) ص. نب. ۱) بې وېرې، بې ترسه، بې داره؛ ۲) بې لویې، بې پرتمه.
بې هیلې (behilé) ص. نب. ۱) ناامیده، بې اسرې، بې ارزو، مایوسه؛ ۲) بېکسه.
بې یېبرې (beyébre) بې ثمره، شنډ، بې حاصله.
بیېدل (bayedál) مص. ل. و ګ. بهېدل.
بیېدنه (bayedána) ښځ.م. بیېدنګ، بهېدنه، جاري کېدنه، روانېدنه.
بیېده (bayedá) نر.ج. بهېدنه، جاري کېدنه.
بییر (báyir) نر.م. (ج. بییرونه) و ګ. بهیر.

پ

پ (pe) ښځ.م. (ج. پې گانې) د پښتو الفبې څلورم توری دی.

پا (pā) ښځ.م. ۱) ملهم، پټۍ؛ ۲) پنبه؛ د ختیځې کلاسیکې موسیقۍ او وګړنو سرونو پنځم سر.

پابند (pābánd) ص. نر.م. ۱) پای بند، ګرفتار؛ ۲) تابع، مجبور؛ ۳) ټینګ، ولاړ، مقید.

پابندي (pābándi) ښځ.م. ۱) ګرفتاري، مجبوري؛ ۲) بندیز.

پاپا (pāpā) نر.م. بابا، کوچنیان یې پلار ته وایي.

پاپټی (pāpáṭay) ص. نر.م. (ج. پاپټي) مندری، ټیټ قدی، لږشتینک، لږشتکی، ټیټکی.

پاپټکه (pāpáṭka) ښځ.م. د غرني لاله ښځ.

پاپړکی (pāpárkay) نر.م. ۱) وړوکی، کوچنی؛ ۳) نسری، تنکی؛ ٤) توتنی، وړې وړې ټوټې.

پاپړ (pāpár) نر.م. ۱) پاسټی، چپاتی، یو ډول نری ډوډۍ دی؛ ۲) ص. نر.م. ډېر نری، ډېر تنکی.

پاپړکی (pāpáṛkay) نر.م. (ج. پاپړکي) پټری.

پاپړي (pā́pṛi) ښځ.م. (ج. پاپړۍ) ۱) مسالیده، پنجیسری؛ ۲) د ګوړې پېټ نه جوړ شوې کریږدونکی خواږه؛ ۳) ژاوله.

پاپکه (pāpáka) ښځ.م. یو ډول واښه دي چې له ښځ نه یې ژاوله لاس ته راځي.

پاپلی (pāpláy) ښځ.م. پاپې، پلی، د کوچنیانو د لومړۍ وار په پښو ورونه.

پاپلین (pā́plin) نر.م. پپلین، یو ډول پوست او نرم نخي ټوکر.

پاپو (pāpó) ښځ.م. بابی، کاکی، مشرې ښځې ته د احترام په ډول ویل کېږي.

پاپوټکی (pāpúṭkay) ص. نر.م. (ج. پاپوټکي) ډېر چیت، ډېر ټیټ، مندره کی، مندری.

پاپوټکر (pāpoṭkár) ص. نر.م. صادق، سپین، رښتینی، راستکار.

پاپوکه (pāpoká) ښځ.م. د زنکیو (زیږي) د بوټي ولې او بېخ (جرړه).

پاپی (pāpáy) ښځ.م. ج. پاپوکې. د کوچنیانو په ژبه پښې ته وایي.

پاپي (pā́pi) ص. نب. گناهکار، بدکاره، بې لارې، بدعمله، بدچلند، کوچنی سپی.

پاپیروس (pāpirū́s) نر.م. د پخوانیو کاغذونو نوم چې مصریانو به لیکنې ورباندې کولې.

پات (pā́t) نر.م. پټي، پیاتي، پیتي، پاتي، دال.

پاتا (pā́tā) ښځ.م. ۱) فاتحه، په مړي پسې دعا؛ ۲) نر.م. مشر، دسر سړی، پلار؛ ۲) سرکښ.

پاتان (pātā́n) نر.م. اندرپایه، پارچنگ، درم پایه، درپیه، پړ، زینه، ړکینه لاره.

پاټان (pā́ṭān) نر.م. لار، لیار، پټن، لاره.

پاتاو (pātā́w) نر.م. هرلوی نهر یا لویه ویاله.

پاتخه (pātáxa) ښځ.م. د اندرپایې پاتکی، د لارې اړکی، د زینې یا د درپایې اړکی.

پاتره (pātrá) (ج. پاترې) پتری، پتوکی، پټ، د زخم د پاسه نری پرده.

پاتری (pā́tray) نر.م. ۱) گل، ښکر، د څمکې دمغ سختېدل، کریږمن کېدل؛ ۲) خاوری، د خاورې کنډول؛ ۳) د تیږې په اسانه ژرېدل؛ ۲) د شونډو پتری نیول (د تندې، غم یا بیماری له امله).

پاتري (pā́tri) نر.م. پاتلي (څښتن، بادار)، په اریایي ټولنه کې یې پلار ته پاتري وایي چې مانا یې (غذا ورکوونکی) کېږي.

پاتمړې (pātmā́ṛe) ص. ښځ.م. ج. پاتوړې، پاته مړنه، د مړي نه پاتې شوی مال.

پاتنده (pātánda) ق. پاینده، پاتې کېدونکی، تل ترتله، باقي، دایمي.

پاتو (pātó) ښځ.م. ۱) یو ډول سور رنگه چینجی دی؛ ۲) یو ډول مچ؛ ۳) یو ډول مرغی ده چې د شپې اوازونه کوي؛ ٤) ق. پاتې. تل ترتله.

پاتوپڼڅه (pātopencá) ښځ.م. ۱) شرمښکی، څرمښکی؛ ۲) ږنده مېږی، مارخوری.

پاتوڅنه (pātocána) ښځ.م. سنبل، د دارویو بوټی.

پاته (pātá) ص.نب ۱) باقي، پاتې؛ ۲) پاته شونی، بقایا؛ ۳) ناکام؛ ٤) ایسار، معطل.

پاته شوی (pātašáway) مف. نر.م. (ج. پاته شوي) ۱) پس مانده؛ ۲) تمال یا ایسار شوی؛ ۳) ناکام شوی.

پاته مړنه (pātamṛána) ښځ.م. (ج. پاته مړنې) میرات، میراث، له مړي نه پاتې شوی مال.

پاته والی (pātawā́lay) نر.م. (ج. پاته والي) بقا، همېشوالی، تلوالی.

پاته وړی (pātawā́ṛay) ص. نر.م. (ج. پاته وړي) میراث خور، وارث، میرات خور.

پاتی (pā́tay) نر.م. پیتی، پتی، دال.

پاتېدل (pātedál) مص. ل. ۱) پاتې کېدل، تمالېدل، ایسارېدل؛ ۲) ناکامېدل.

پاتې شونې (pātešū́ne) مف. ښځ.م. جوته، لېښونکی، سرویغی، پس خورده، باقیمانده.

پاتې شونی (pātešū́nay) مف. نر.م. ۱) دوام، همېشوالی؛ ۲) کنوبی، سرویغی، لیښوین.

پاتیله (pātilá) ښځ.م. (ج. پاتیلې) دېگچې، دیگبر، پتیله، لوی خولی المونیمي دېگی.

پاټ (pā́ṭ) نر.م. (ج. پاټونه) ۱) لوی مستطیل ډوله پټی؛ ۲) بړید، بند، بندی، ډېره، د پټي چار چاپېره پوله؛ ۳) پوټکی، څرمن، وژن، تره (یوازې د انسان لپاره راځي)؛ ٤) برخه، ونډه؛ ۵) پاټ، د ډکو او تشو میتیازو لوښی.

پاټخ (pāṭáx) نر.م. د بوټانو د پاکولو برس.

پاټک (pāṭák) نر.م. ۱) ییره، کریکی، له سیخانو او لرګیو جوړه چلیه یا دروازه؛ ۲) د مالونو د محصول ورکولو ځای؛ ۳) بندیز، خنډ، په لارو کې د درولو او بندولو لرګی یا زنځیر.

پاټک والا (pāṭakwālá) نر.م. د پاټک څوکیدار، د پاټک ساتونکی.

پاټکی (pā́ṭkay) نر.م. ۱) اړکی، د پوړیو پټه؛ ۲) یوه برخه، یوه ټوټه؛ ۳) د شعر یوه ټوټه؛ ۴) د ښار یوه برخه؛ ۵) کوډې، جادو؛ ۶) په ونه کې د ختلو پایتک (ژور ځای)

پاټلی (pāṭláy) ښځ.م.ج. پټلی، د اورګاډي د اوسپنې کرښه یا خط.

پاټی (pā́ṭay) نر.م. ۱) د ډانډس هغه ځای چې نداف یې په لاس کې نیسي؛ ۲) دلینډي، پټق، د غولکي کاسې؛ ۳) جلب، ولونی.

پاجامه (pājāmá) ښځ.م. (ج. پاجامې) برزو، پرتوګ، پړتوګ، پایجامه، د خوب جامې.

پاجوله (pājowlá) ښځ.م. پاژوله، غټې مسې، لویې اوارتې جرابې؛ ۲) پلستري، د وژغنو جرابې، د وژغنو جرابې.

پاجي (pā́ji) ص. نر.م. (ج. پاجیان) ۱) رذیل، ذلیل، خوار؛ ۲) غلام، نوکر، مزدور.

پاجیتوب (pājitób) نر.م. رذیلتوب، پستي.

پاچا (pā́čā) نر.م (ج. پاچایان) ۱) واکمن، پادشاه، تولواک؛ ۲) سید، د بي بي فاطمې (رض) د اولادې لقب.

پاچاخره (pāčāxrá) ښځ.م. یوډول خړ رنګه خزنده.

پاچا وزیرک (pāčāwazirák) نر.م. یوډول لوبه ده چې په قطعو او په سپینتو کې کېږي.

پاچاهي (pāčāhi) ښځ.م. ۱) پاچايي، بادشاهي؛ ۲) بې فکري، بې غمي، عیش، خوشحالي.

پاچاهي لار (pāčāhilā́r) ښځ.م. ۱) لویه لاره، شاهراه؛ ۲) د پادشاهي قاعده یا دستور.

پاچړ (pāčáṛ) ص. نر.م. خوسا، سخا، ګنده، بوین، خیرن، ناولی، چټل.

پاچکنني (pāčknáni) نر.م. یوډول بوټی دی چې سپین ګلان لري، چکنۍ یا سرېښ ترې جوړېږي.

پاچه خزک (pāčaxázak) نر.م. ۱) د چرګانو یوډول چې لنډې پښې لري؛ ۲) موتووی، یوډول اور لویه.

پاڅون (pāćún) نر.م. انقلابي حرکت، انقلابي پورته کېدنه، سرغړاوی، بغاوت.

پاڅونه (pāćawána) مص. مت. ۱) پورته کونه، جګونه؛ ۲) له خوبه راویښونه؛ ۳) الوځونه، ورځونه؛ ۴) وینه، لوستنه؛ ۵) په دم د جادو او پېري لرې کونه؛ ۶) د کلي یا ملک نه شړنه؛

پاخانه (pāxā́na) ښځ.م. (ج. پاخنې) ټټی، خاک انداز، مکان، پای خانه؛ بیت الخلاء.

پاخه (pāxá) ص. نر.م. (م. پوخ) ۱) پوخ شوی؛ ۲) تجربه کار، رسېدلی؛ ۳) کلک.

پادشاه (pādšā́h) نر.م. و.ګ. پاچا.

پادري (pā́dri) نر.م. (ج. پادریان) د عیسویانو مبلغ، د مسیحیانو مذهبي مشر.

پادو (pādáw) ص. نر.م. و.ګ. پاده وان.

پاده (pādá) ښځ.م. (ج. پادې) ګورم، ګواره، ډنۍ، ګاهر، ګوېر، د خرو او غوایو ګله.

پاده وان (pādawā́n) ص. نر.م. ګوروان، هغه څوک چې د خرو او غوایانو ګله پیایي.

پادیښ (pā́diṣ) نر.م. (ج. پادیښونه) زېر، کړاو، ظلم، تېری، سزا.

پاډه (pāḍá) ښځ.م. (ج. پاډې) ۱) تسمه؛ ۲) السويه گېنده، پاره، خام کوک؛ ۳) د غوښې نری ټوټه؛ ۴) د ملا لاندېنۍ ارخيزه برخه، بړزه. ۵) لوبت.

پاډه کول (pāḍakáwal) مص. مت. د غوښې نه نری اوږده برخه پرې کول، غوښه ترادې ترادې يا ترانگې ترانگې کول.

پار (pār) نر.م. (ج. پارونه) ۱) شومه، برخه، حصه، د ورځې او شپې د اتو برخونه يوه برخه؛ ۲) ق. وار وار، ځل ځل؛ ۳) کلي، چابي؛ ٤) نسوسی، مهرسېنک؛ ٥) جگونه، لمسونه؛ ۲) لحاظ، خاطر؛ ۳) اختيار، واک؛ ٤) اقتدار، زور.

پارازيټ (pārāzit) نر.م. ۱) د هغو ژوندي موجودات دي چې د بل ژوندي موجود په دننه او د باندې کې اوسېږي؛ ۲) مفت خور، طفيلي؛ ۳) مضر عنصر، استثمارگر.

پاراف (pārā́f) نر.م. لنډ لاسليک، دامضا کرښې.

پارالل (pārālíl) ص.نر.م. موازي، متوازي کرښې.

پارټ (pārṭ) نر.م (ج. پارټونه) خصه، برخه، رول، ځېرکی، ټوک، ټوټه.

پارچاو (pārčáw) نر.م ۱) پارچاوه، پرچاو، دربندنه؛ ۲) ص.نر.م. معطل، ولاړ، کرياب، بندبندنه، بې کاره.

پارچاوېدل (pārčāwedál) مص. ل. ټالېدل، بندېدل، بې کاره کېدل، د کار درېدل.

پارچل (pārčál) نر.م. خچنه او ارزانه مېوه.

پارچنگ (pārčúng) نر.م. اندرپايه، د لرگي پوړۍ، زينه، پارسنگ.

پارچنگی (pārčúngay) نر.م. ووړکې اندرپايه، ووړکی پارسنگ، کوچنی پوړۍ.

پارچه (pārčá) ښځ.م (ج. پارچې) ۱) ټوټه، ټکړه؛ ۲) پانه، پخه، پرزې؛ ۳) اطلاعنامه.

پارسا (pārsā́) ص.نر.م. پرهېزگار، نېک، صالح، متقي، پاک لمنی.

پارساتي (pārsā́ti) نر.م. لحاظ لرونکی.

پارسايي (pārsā́yi) ښځ.م. پرهېزگاري، نېک عملي، تقوا.

پارسل (pārsál) نر.م. هغه تحفې او ليکونه چې د واک له لارې لېږل کېږي.

پارسنگ (pārsáng) نر.م ۱) پارچنگ، اندرپايه؛ ۲) پارسنگ، د تلې د دواړو پلو د برابرولو وزن.

پارک (pārk) نر.م. ۱) د تماشې لپاره جوړ شوی باغ؛ ۲) هغه ټاکلی ځای چې موټر، عرادې او ټانکونه په کې درېږي.

پارکال (pārkā́l) نر.م. ۱) وس، قوت، طاقت؛ ۲) پرکال، پرکول، بې وسه، کهال.

پارگين (pā́rgin) نر.م. ۱) د گندګۍ ډنډ، تالاب؛ ۲) ډېران، د ښوري غونډۍ، د ښوري.

پارلمان (pārlamā́n) نر.م. په پارلماني جمهوري، مشروطه سلطنتي او په ديکتاتوري رژيمونو کې د نماينده گانو مجلس ته وايي.

پارو (pārū́) نر.م. (ج. پاروگان) ۱) ښوری، ييم، راشپېل؛ ۲) هغه لرگی چې د اسانو او غوايو پښونه د وښو کانگې او سره پسې راټولوي؛ ۳) د کشتۍ او بېړۍ د لرگيو دړې؛ ٤) سره، امبار، انبار، کوړ، د سرې ډېران.

پاروکی (pārūkáy) ښځ.م. ږمنځ، ږمونځ، گمنځ، د ويښتانو د ږمونځولو آله.

پارول (pārawál) مص. مت. جگول، لمسول، قهرول، جنگ او جگړې ته تيارول.

پاره (pārá) ښځ.م. (ج. پارې) سيماب، جيوه، ژيوه، مرگور، زيبق، آبک.

پاريال (pāryā́l) نر.م. پرده، پيلار، د مېږه په گرد

کې څخه پرده چې درې ورځو پسورې د ناوې د
ناسخې لپاره ځړېږي .

پارېدل (pāredə́l) مص. ل. لمسېدل، قهرېدل، د
جا په لمسه جنګ ته تيارېدل.

پاري (pā́ri) نر.م. د يو ګل نوم دی.

پاړ (pā́ṛ) نر.م. (ج. پاړونه) ګوازه، خوازه، د ګلکار
د درېدو لرګی؛ ۲) د لرګي يوه اوږده تخته؛
۳) د بام ختلو لرګی چې د پښو پټکې اوړکي
لري.

پاړبنج (pāṛbánj) نر.م. ۱ غوره شېږی، شاه بلوط،
د يوې ونې نوم؛ ۲) اونی.

پاړکی (pā́ṛkay) نر.م ۱) قطعه، ټوټه، بيت، شعر؛
۲) فال، بخت، طالع؛ ۳) پاټکی، د لرګينې
زينې پوړه.

پاړکيوال (pāṛkiwā́l) ص.نر.م. شاعر، پاړکی
جوړوونکی، چندی، لاټول.

پاړو (pāṛū́) نر.م. ۱) هغه آله چې مرزينې شبلې
وربانديې ګندل کېږي؛ ۲) ص. نر.م. پاړوګر،
هغه سړی چې د ماران اوده لري؛ ۳) بدشکله
سړی؛ ٤) بدچلند هلک؛ ٥) چلباز.

پاړوګر (pāṛūgə́r) نر.م. (ج. پاړوګران) ۱) پاړو،
پاړيګر؛ ۲) جادوګر، مارګير.

پاړه (pāṛá) ښځ. م. (ج. پاړې) ۱) دم، اوده، ووده؛
۲) غړی، د کرېږو ترمنځ ځمکه د ډېرو نه پاتې
کېدل؛ ۳) نيمګړی کار؛ ٤) د جامو د مينځلو
تخته؛ ٥) لويه غلطي، زنا؛ ٦) خوای، راشپېل؛
۷) فال؛ ۸) له تناره ځنځه د ډوډۍ د راويستلو
سيخ؛ ۹) الټبې؛ ۱۰) ضرب زباني.

پاړی (pāṛə́y) ښځ.م ۱) د هرسی يو ډول؛ ۲) ترازه،
تېندره، چننده، د هندوانې او خربوزې ترازه؛
۳) د تېږو ډېره.

پازند (pāzánd) نر.م. د زردشتي مذهبي کتاب
(زند) شرحه.

پازه (pārzá) ښځ.م. (ج. پازې) ۱) اثر، اغېز؛
۲) چستي؛ ۳) زړورتيا، جرأت؛ ٤) تندرنا؛
٥) لحاظ، پاس؛ ٦) حيا، شرم؛ ۷) نصيحت.

پازه وال (pāzawā́l) ص.نر.م. ۱) فعال (مامور)،
خدمتګار؛ ۲) معتمد؛ ۳) منشي، محرر.

پاژوله (pāžáola) ښځ.م. (ج. پاژولې) د وژغنو
جرابې، د وژغنو مسې.

پاږ (pā́ẓ) نر.م. پرسوب، ډډون.

پاږول (pāẓawə́l) مص. مت. پړسول، ډډول.

پاږوی (pāẓáway) نر.م. (ج. پاږوي) غرنی پياز،
پيازکی، پيازک.

پاږه (pāẓá) ښځ.م. ددم او اودې (پاړو) اثر، د کوډو
اغېز او تاثير.

پاږېدل (pāẓedə́l) مص. ل. وګ. پړسېدل.

پاس (pā́s) ق. ۱) پورته، لوړ، جګ، هسک، اوچت
۲) پر؛ ۳) نر.م. لحاظ، خاطر؛ ٤) يو ډول ملهم
دي چې پمنو ښاروپوته کارېږي؛ ٥) اجازه نامه،
راه داري؛ ٦) ص. نر.م. برېالی؛ ۷) فارغ،
خلاص؛ ۸) سپ. د فوټبال په لوبه کې د توپ
بل غړي ته رسونه.

پاسپورټ (pāspórṭ) نر.م. له يو هېواد څخه بل
هېواد ته د تګ اجازه نامه .

پاست (pā́st) نر.م. ۱) احسان، منت؛ ۲) تشکر،
شکريه، مننه.

پاستی (pā́stay) نر.م. (ج. پاستي) ۱) ګهيتی،
مکی، کوکری؛ ۲) د غرا، غرايې د مرۍ لاندې
ځوړنده اوږده برخه.

پاسره (pāsrá) ښځ.م. (ج. پاسرې) ۱) بورنګه،
زيرمه، سېما، پانګه؛ ۲) بوګری، بوګری،

هغه ځمکه چې مالک يې بزرگر ته د کر لپاره ورکړي؛ ۳) باعث، سبب، وجه.

پاسره گر (pāsragár) ص. نر.م. پاسره وال، زېرمه گر، بچت کوونکی، صرفه جو.

پاسل (pāsál) مص. مت. ۱) د چا سره نېکي او ښېگڼه کول؛ ۲) ناروغ مالش کول؛ ۳) لحاظ ساتل، خاطر کول؛ ٤) سپارل، حواله کول.

پاسلودنه (pāslodána) ښځ.م. ۱) پاسلونه، حواله کونه؛ ۲) احسان اړونه، ښېگڼه کول.

پاسلون (pāslún) ص. نر.م. پيره دار، څوکي دار، پېره کوونکی.

پاسلېيل (pāsleyál) مف. مت. په چا احسان يا نېکي زباتل، چا ته خپله نېکي يا احسان وريادول، څوک په ښېگڼه شرمول.

پاسنه (pāsána) ښځ.م. (ج. پاسنې) ۱) لحاظ، رعايت؛ ۲) تر احسان لاندې راتله؛ ۳) پر څاروي د مهربانۍ لاس کشول.

پاسنی (pāsánay) ص.نر.م. (ج. پاسني) ۱) لوړ، پورتنی، برنی؛ ۲) دجگې سيمې اوسېدونکی.

پاسنۍ (pāsanáy) ښځ.م. د کوچنيانو يو ډول ناروغي ده.

پاسو (pāsú) ص. نب. ۱) خاکسار، عاجز، غلی؛ ۲) پست، ټيټ، رذيل، لوچک.

پاسوال (pāswál) نر.م. ۱) ساتونکی، څوکېدار، محافظ؛ ۲) باچا؛ ۳) د احسان خاوند.

پاسوان (pāswán) ص. نر.م. ۱) ساتونکی، ساتندوی، څوکېدار؛ ۲) شپون، گډبه.

پاسه (pāsá) ښځ.م. ۱) سوچه سره، خالص زر؛ ۲) ص. نب. کره، روغ، اعتباري، ربښتيانی.

پاشتک (pāšták) نر.م. واسه، وسه، پاشتوک، پزی، چڼ، د کوټې د پاسه کوچنې لرگي اچول.

پاشل (pāšál) مص. مت. تيتول، شيندل، دوړول، شنل، لوستل، خورول غورځول.

پاشنه (pāšná) ښځ.م. لخک، هغه زياتې لرگي چې د دروازې د هرې پلې په آخر او سر کې پرېښودل کېږي.

پاغونده (pāğundá) ښځ.م. ۱) دنداف د وهل شوو مالوچو غونداری؛ ۲) دواورې غونداری.

پاک (pāk) ص.نر.م. ۱) صاف، سپېڅلی، سوتره؛ ۲) پرهېزگار، نېک؛ ٤) بې عيبه، بې نقصه.

پاکټ (pākáṭ) نر.م. (ج. پاکټونه) لفافه، بنداژ، هغه کاغذي خلته چې ليکونه په کې بندېږي.

پاکړه (pākṛá) ښځ.م. (ج. پاکړې) د اوبن کته.

پاک زړی (pākzáṛay) ص. نر.م. نېک زړی، پاک نيتی، سپين زړی، صاف، صادق.

پاک لمنه (pāklamána) ص.ښځ.م. پاکه ښځه، د ښو اخلاقو خاونده ښځه، با عفته.

پاک نفس (pāknáfs) ص. نر.م. پاک نفسه، پرهېزگاره، څوک چې په غلا، بډو، قاچاق او... اخته نه وي.

پاک نويس (pāknáwis) ص. نر.م. ۱) صفا ليکل شوی؛ ۲) ښه او پاک ليکونکی.

پاک نويس کول (pāknawiskawál) مص. مت. ستره ليکل، پاک ليکل، له چټلی پرته ليکل.

پاک نيتی (pāknyátay) ص. نر.م. (ج. پاک نيتي) د ښې ارادې خاوند، د ښه نيت خاوند.

پاکوالی (pākwálay) نر.م. ۱) پاکي، ستره والی؛ ۲) چنتوب؛ ۳) دحساب تصفيه؛ ۵) دجنجال ختمېدنه؛ ٦) بزرگي؛ ۷) فرض غسل کول.

پاکول (pākawál) مص. مت. ۱) صفا کول، ستره کول دوړې او ناپاکي ترې لرې کول؛ ۲) چڼول، ښه او بد بېلول.

پاکه (pākā́) ص. ښځ.م. ۱) د پاک مؤنث؛ ۲) ښځ. م. سوروره خامتا، پلنه خامتا.

پاکه پاکی (pākapākáy) ښځ.م تپوس، مردار خور مرغه

پاکي (pā́ki) ښځ.م. ۱) د سر چاړه، سرخوني، پتری؛ ۲) صفايي، پاکيزه گي، سپېڅلتوب.

پاکيزه (pākizá) ص. ښځ.م. و ګ. پاک.

پاګل (pāgál) ص.نر.م. (ج. پاګلان) ۱) بې فکره، بې سده، لېونی؛ ۲) کم عقل، ساده، نادان.

پاګلتوب (pāgaltób) نر.م ۱) لېونتوب، پاګلتيا؛ ۲) کم عقلتوب، ساده توب.

پاګل خونه (pāgalxūná) ښځ. م. د لېونو د ساتلو او علاج ځای، دار المجانين

پال (pāl) نر.م (ج. پالونه) ۱) برخليک، تقدير، فال؛ ۲) پرهېز، ځان ساتل؛ ۳) د يېوې پاله سسپاړ؛ ٤) د سيند وړوکی خوړ؛ ٥) رو. پالونکی، قدر کوونکی، روزونکی، ميلمه پال، روغتيا پال.

پالاکه (pālāká) ښځ.م. د مار ځربندی، د منګور کيله، د مار د تلو کرښه.

پالاني (pālā́ni) نر.م. يابو، ټټو، زوړ کچر.

پالای (pālā́y) نر.م. ۱) پلې، د (موټو، مې، لوبيا او مشنګو) هغه برخه چې داني په کې پټې وي؛ ۲) کيلې، چابې، کونجې، نوسی.

پال پی (pālpáy) نر.م. و ګ. پاپلی.

پالتو (pāltū́) ص. نب. زيات، فالتو، اضافي.

پالش (pā́liš) نر.م. (ج. پالشونه) ۱) دبوټونو او څپليو رنګول؛ ۲) ځلا، صيقل.

پالشي (pā́liši) ص.نر.م (ج. پالشيان) ۱) پاليشي، پالش او رنګ ورکوونکی؛ ۲) غوړه مال.

پالک (pālák) نر.م. ۱) زوی نيو، په زويتوب نيول شوی هلک؛ ۲) يو ډول سابه دي.

پالکانه (pālkāná) ښځ.م. (ج. پالکانې) ديرڅه، درڅه، دريڅه، روشندان، کړکۍ، روزان.

پالکوری (pālkóray) نر.م. هغه کوټه چې د بزګری اسباب او سامان په کې پروت وي.

پالکی (pālkáy) ښځ.م. ۱) هغه ډولۍ چې کلالانو او بتيارانو به شتمن خلک سواره په کې بيول؛ ۲) هغه کجاوه چې پر پيل اچول کېږي؛ ۳) جپان، ډولۍ، هغه ډولۍ چې کلالانو او بتيارانو به په کې ناوې په اوږو وړله؛ ٤) يو ډول سور رنګی چينجی دی.

پالګر (pālgár) ص.نر.م. پال کتونکی، نجومي، پال ليدونکی، فالبين.

پالل (pālә́l) مص. مت ۱) پالنه کول، تربيه ورکول، روزل؛ ۲) د حق ادا کول؛ ٤) غور کول.

پالنځی (pālánǰay) نر.م. پالنتون، مرستون، روزنځی، روزنتون، دارالايتام.

پالندوی (pālandóy) فا.نر.م. ۱) پالونکی، روزونکی، تربيه کوونکی؛ ۲) د پوهنتون هغه محصل چې څارندوی (سکاوټ) وي.

پالنګ (pālə́ng) نر.م. (ج. پالنګونه) ښکلی کټ يا چپرکټ، لوی کټ، چپرکټ.

پالنه (pālə́na) ښځ.م (ج. پالنې) ساتنه، روزنه، تربيه کونه، لويونه.

پالوال (pālwā́l) ص. فا. نر.م. ۱) پرهېزګار؛ ۲) وفادار.

پالوان (pālwā́n) ص. نر.م. ۱) پهلوان، د غښتلي په چل پوه؛ ۲) غښتلی، لوی؛ ٤) بهادر، تکړه؛ ٥) د درانه سامان پورته کول کرين.

پالوده (pālūdá) ښځ.م. د يخ او مايع کړی شوې نشايستې مايچې چې شربت او واوره ورسره ګډه وي.

پالوز (pālóz) نر.م. هغه دری (سترنجی) یا غالی چې د ناستې لپاره استعمالېږي.

پالوشپه (pālošpá) ښځ.م. (ج. پالوشپې) شوقدر، د برات شپه، پنځلسی، د بلنډو شپه.

پاله (pālá) ښځ.م. (ج. پالې) سسپار، سسپور، پال، د اوسپنې کرکی، کېږ، په یېوې کې د ځمکې د څېرلو لپاره اوسپنیزه آله؛ ۲) پرخه، شبنم.

پاله پدري (pālapádri) ق. ضرور، حتمي، خامخا، ارومرو.

پالهنګ (pālháng) نر.م. کولند، هغه لرګی چې د خوسکي، سخوندر یا کټي غاړې ته ددې لپاره وراچول کېږي چې له تیښتې څخه وساتل شي. او یا د مور پې ونه روي.

پالی (pālay) نر.م. ۱) غرې، د ځمکې هغه برخه چې د یېوې او کولبې د دوو کیلو په منځ کې د اړولونه پاتې شوې وي؛ ۲) پرهېزانه خوراک؛ ۳) د کوچنیانو لوبه ده؛ ٤) کوچنی چې نوی تګ زده کوي؛ ۵) پرهېز کوونکی.

پالي (pāli) ښځ.م. هغه ژبه ده چې دوه نیم زره کاله بخوا په هند کې ویل کېدله.

پالې اچول (pāleacawál) مص.ل. نیوکه، نیونه، د ماشومانو لوبه ده.

پالېز (pālez) نر.م. (ج. پالېزونه) د ختکو او هندوانو کرونده یا کرلې پټی (باغ).

پالېزوان (pālezwān) ص. نر.م. د پالېز ساتونکی او پالونکی.

پالېسي (pālési) ښځ.م (ج. پالیسی) ۱) تګلاره، سیاست، کړنلاره، خط مشي؛ ۲) تدبیر، لار، روش.

پالیوګرافي (pāliyográfi) ښځ.م. د لرغونو لیکونو د لوستلو پوهنه.

پام (pām) نر.م. ۱) توجه، خیال، اند؛ ۲) داتن سره یو ځای سندرې او سروکی ویل؛ ۳) د کوږې په څېر ونه ده چې پاڼې یې اوږدې او ځانګې نه لري؛ ۲) د لاس تلی، د لاس ورغوی.

پامال (pāmál) ص. نر.م. پایمال، خج پج، چقرې، ویجاړ، چیختاړې.

پامالوونکی (pāmalawū́nkay) فا. نر.م. (ج. پامالوونکي) پایمالوونکی، بربادوونکی، خج پج کوونکی، چیختاړوونکی.

پامته (pāmtá) ښځ.م. اړتیا، مجبوریت، لېوالتیا.

پامته دار (pāmtadā́r) ص.نر.م. امیدوار، حاجتمن، په تمه، په هیله، په اسره.

پامرد (pāmárd) ص.نر.م. ۱) همتي، تکړه، زړور؛ ۲) د ځانګړي مزاج او فکر خاوند.

پامسټ (pāmást) ص. نر.م. پالګر، فالبین، طالع کتونکی.

پام غلطول (pāmǧalatawál) مص. ل. فکر بدلول، خیال بل طرف ته اړول، وخت تېرول.

پام کول (pāmkáwal) مص. ل. پام لرل، فکر کول، خیال ساتل، احتیاط کول.

پاملرنه (pāmlarána) ښځ.م (ج. پاملرنې) توجه، څارنه، ساتنه، احتیاط.

پاملرونکی (pāmlaarū́nkay) فا. نر.م. توجه لرونکی، څارلرونکی، ساتونکی، محتاط.

پامول (pāmawál) مص. مت. پوهول، خبر کول، متوجه کول، پام ورته اړول.

پامیالی (pāmyā́lay) ص. نر.م. (ج. پامیالي) پوه، هوښیار، خبرک.

پامېدل (pāmedál) مص. ل. پوهېدل، پام کېدل.

پان (pān) نر.م. (ج. پانونه) ۱) یوه ونه پانه ده چې د پانو د پاسه کته، چونه اچوي او بیا چالیا، سپینه

لاچي او تمباکو په پانو کې نغاړي او خوري؛
۲) د پټو يو ډول پټې دي.

پاندره (pāndrá) ښځ.م. پاندرې، د وريښمو او د زرتارو تارونه چې د ناوې په اوربل کې يې تومبي

پانډول (pānḍól) نر.م. ۱) پنډول، اونګ، اويز، په ګړۍ يوه پرزه؛ ۲) هغه ځړېدلی شی چې نوساني حرکت ولري.

پانډه (pānḍá) ښځ.م (ج. پانډې) ۱) د لښتو توکرۍ چې خلې او خځلې په کې اچوي؛ ۲) پېټی، پنډ، پنډه، غوټه.

پانډي (pā́nḍi) ص. نر.م. وګ. پنډي.

پانډې (pānḍé) نر.م. ۱) بامبڼ، پنډت، د بامبڼانو لقب؛ ۲) د هندوانو د نومونو يو جزء.

پانسۍ (pānsə́y) ښځ.م ۱) زيندی، غرغره، زندی، پانسي، دار؛ ۲) دمرګ جزا چې په زندۍ ورکول کېږي.

پانسي کونه (pānsikawə́na) ښځ.م. ۱) زيندۍ کونه، په دار ځړونه؛ ۲) په مرګ محکومونه.

پانسيون (pānsyū́n) نر.م. ۱) مېلمستون، په يو ځای کې چاته استوګنه او خوراک ورکونه؛ ۲) دېره کېدنه، د طالبانو د اوسېدو ځای.

پانکی (pā́nkay) نر.م. ۱) مقصد، هدف، موخه، نصب العين؛ ۲) هغه ځلی يا نښه چې له بل نه د مخه ويشتل کېږي.

پانګ (pā́ng) نر.م. وګ. پاڼ.

پانګوال (pāngwā́l) ص. نر.م. شتمن، دولتمن، د پانګې څښتن، سرمايه دار، کاپيټاليسټ.

پانګوالي (pāngwā́li) ښځ.م. شتمني، دولتمندي، سرمايه داري، کاپيټاليزم.

پانګه (pāngá) ښځ.م. (ج. پانګې) شته، دولت، سرمايه، تول شوی مال، تولې شوې پيسې.

پانګونه (pāngawə́na) ښځ.م. وګ. پانګه اچول.

پانو (pā́nū) نر.م. بخملې، سور رنګی چينجی دی.

پانوس (pānū́s) نر.م. (ج. پانوسونه) د ډېوې، څراغ، لمپې او چراغ پوښ.

پانه (pāná) ښځ.م. (ج. پانې) ۱) سپېته، شپېته، چنې؛ ۲) هغه پانه د وله لرګي چې د دروازو په چوکاټونو کې يې ټک وهي؛ ۳) ليندی، ګليتې يا ليندۍ، مار تورېک هغه برخه چې دروازه پرې خلاصېږي؛ ۴) زينج، د پېچونو او نټ او بولټ د ترلو او خلاصولو آله.

پانيات (pānyā́t) نر.م. عبرت، نصيحت، پند.

پانيات کېدل (pānyātkedə́l) مص. ل. عبرت او پند، درس اخيستنه.

پانياتي (pānyā́ti) نر.م. د پند او عبرت ور شی.

پاڼ (pā́ṇ) نر.م. ۱) پانګ، د غره کمر؛ ۲) د سينه پر غاړه هغه خټ چې ښځ يې اوبو وړی وي؛ ۳) په کوهي يا د ويالې په غاړه د خاورې کمر.

پاڼرېږ (pāṇréẓ̌) ص نر.م. د پاڼو د توېدلو وخت

پاڼکی (pāṇkáy) ښځ.م. د پاڼې تصغير، وړه پانه.

پاڼوځی (pāṇū́jay) نر.م. ۱) اوراق؛ ۲) قرطاسيه فروشي، د کتابچو، قلم او... پلورنځی.

پاڼه (pāṇá) ښځ.م. (ج. پاڼې) ۱) پڼه، ورقه، د کتاب پاڼه، د ونې پاڼه؛ ۲) پاڼ، د پټي پوله؛ ۳) پونی، د توپک په جوړښت کې هغه د اوسپنې نرۍ پڼه چې کارتوس پورته کوي.

پاڼۍ (pāṇə́y) ښځ.م. ۱) د متکو (چارمغزو) لوبه؛ ۲) طبيعت؛ ۳) کرښه، حد؛ ۴) ونډه، برخه.

پاڼی (pā́ṇay) نر.م. بخت، طالع.

پاڼيډال (pāṇiḍā́l) نر.م. اوبه وړی، اوبه رغښتې، د غره هغه برخه چې د باران اوبه پرې دوه ځايه کېږي.

پانې پانې کول (pānepānekawә́l) مص. مت.
١) پخې پخې کول، له کتاب څخه یوه یوه پانه
جلا کول؛ ٢) د گل پانې یوه یوه کول.
پانې کول (pānekawә́l) مص. ل. ١) د پانو سر
وهل، د پانو زرغونېدل؛ ٢) قطعې (تاش) کول
٢) دونو د پانو شکول، د ونو پانې کول.
پانیز (pāniz) ص. نر. م. پانې لرونکی، د پخو د ک،
هغه بوټی یا ونه چې ډېرې پانې لري.
پاو (pā́w) نر. م. څلورمه برخه لکه د چارک، ساعت...
پاوتل (pāwtә́l) نر. م. کنوبې، خړه، رسوب، د
اوبلن یا غوړ شي په تل کې ناسته برخه.
پاورقي (pāwaráqi) ښځ. م. لمن لیک.
پاوکی (pāwákay) نر. م. ١) د پاو تصغیر؛
٢) د خیرات او نذر لپاره د سرې په سر پاو غله
راټولول.
پاولی (pā́wlay) نر. م. (ج. پاولي) ١) گینگړی، یو
ډول پخوانۍ سکه وه چې ښځو به د گانې په
ډول په غاړه کې اچوله؛ ٢) جولا، په کډی رخت
جوړوونکی؛ ٣) ص. نر. م. کم عقل، ناپوه.
پاولیتوب (pāwlitób) نر. م. ١) جولاتوب؛
٢) کم عقلي، کم عقل توب، ساده توب.
پاویلین (pāwilyán) نر. م. پاویلیون، نندارتون،
د تماشا ځای، د نمایش ځای، نندارتون.
پاهه (pāhá) ښځ. م. (ج. پاهې) پټه، د زخم پټی چې
ملهم پرې لگېدلي وي.
پای (pāy) ق. ١) آخر، انجام؛ ٢) نر. م. د بیمار
روغېدل او جوړېدل.
پایاب (pāyā́b) نر. م. (ج. پایابونه) ١) پایناو،
بېخ، پایاو؛ ٢) د اوبو پای؛ ٣) د اوبو گودر.
پایپ (pā́yp) نر. م. ١) پیپ، د اوسپنې، ربړې یا
پلاستیکي نل؛ ٢) بورغو، نیپل، د تمباکو
څکلو آله.
پای پای (pāypā́y) نر. م. پالې پالې، پاپالو، په
اول ځل د کوچني گرځېدل او قدم اخیستل.
پایپ لاین (pāyplā́yn) نر. م. د اوبو یا تېلو له
یوه ځایه بل ځای ته د بېولو لپاره ربړې،
سمنټي یا اوسپنیز نل.
پای پېچې (pāypéče) ښځ. ج. پایتاوه، پایتاوې،
هغه وړینې یا د کرباسو پټۍ چې تر پنبو او
پنډیو یې راتاووي.
پایتاوې (pāytāwé) ښځ. ج. هغه وړینه اوږده
پلنه پټۍ چې شپانه او نور وگړي په غرونو کې
د ښه مزل او د پنډیو د ژغورلو لپاره پر دواړو
پنډیو د پاسه تړي.
پایتخت (pāytáxt) نر. م. ١) د یوه هېواد مرکز،
پلازمېنه؛ ٢) د جمهور رئیس، پادشاه د اوسېدو
ښار چې په هغه کې رسمي او دولتي چارې اجرا
کوي.
پای تکی (pāytákay) نر. م. د پای ټکی، وروستی
ټکی.
پایخور (pāycáwaṛ) ص. نر. م. هغه سړی چې
پیښې او ترخزې یې لویې وي.
پایخوړ (pāycúṛ) ص. نر. م. ١) پای، آخر، پټوړ؛
٢) د یوې ډلې وروستی سړی، مېږه یا پسه چې
له خپلې رمې څخه وروسته پاتې وي.
پایخه (pāycá) ښځ. م. ١) پیڅه، د پرتاگه خولې،
وربخولې، د پرتاگه لاندینۍ برخه.
پایخه دوړ (pāycadúṛ) ص. نر. م. ١) پوچه وار،
پایخه شړپ، هغه سړی چې د پرتاگه پایڅې یې
لویې وي؛ ٢) کم عقل او نادان سړی.
پایدار (pāydā́r) ص. نر. م. کلک، مضبوط، ټینگ،
محکم، ثابت.

پایدان (pāydā́n) نر.م. موټر، ټانګې یا ګاډي ته د ورختلو لپاره د پښو ایښودلو ځای.

پایدو (pāydáw) نر.م. ۱) خبر رسوونکی، ایلچی؛ ۲) د حمام نوکر. د دوکان شاګرد.

پایزیب (pāyzéb) نر.م. پانزیب، پایلی، خلخال. د ښځو د پښو ګاڼه.

پایښت (pāyáșt) نر.م. ۱) دوام، بقا؛ ۲) تر زیاتې مودې پورې ژوند کونه.

پایکو (pāykó) ښځ.م. (ج. پایکوګانې) د شولو او اوربشو یا نسوارو د ټکولو آله.

پایکوټ (pāykū́t) نر.م (ج. پایکوټان) دنګوالا، د شولوټکوونکی.

پایکیله (pāykilá) ښځ.م. (ج. پایکیلې) د پای کیلي، د کر د ځمکې وروستی ټوټه یا برخه.

پایګاو (pāygáw) نر.م. د نیمې قولبې ځمکه هغه ځمکه چې دوه بزګره یې کرلی شي.

پایګاه (pāygā́h) ښځ.م. (ج. پایګاوې) ۱) جنګي اډه؛ ۲) د غره لمن، اډه.

پایل (pāyál) نر.م. ۱) اواره ځمکه، هغه پرته ځمکه چې د کرلو جوګه (وړ) وي؛ ۲) سوکړک.

پایلات (pāylā́t) نر.م. (ج. پایلاتونه) پسات، فساد، شر، پتنه، فتنه، بلا.

پایلامه (pāylāmá) ښځ.م. و.ګ. پیلامه.

پایلوړ (pāylóṛ) نر.م. لټه، لټون، تلاش، لټونه، پسې ګرځېدنه.

پایله (pāylá) ښځ.م. ۱) پای، نتیجه، خاتمه؛ ۲) نر.ج. و.ګ. پایزیب.

پایلیک (pā́ylik) نر.م. لمن لیک، فوټ نوټ، د پوهنتوني زده کړو د پای رساله، پاورقي.

پایمال (pāymā́l) ص.نر.م.ج. ۱) ځپلی، تر پښو لاندې شوی، لتاړ شوی؛ ۲) ذلیل، رسوا.

پایناب (pāynā́b) نر.م. پایناو، د اوبو نینګور، هغه پټې چې د ویالې په اخر کې وي.

پایند (pāyánd) نر.م. پایښتي، پاتې، دوامدار.

پایندی (pāyánday) نر.م. پایېدونکی، پایونکی؛ ۲) کامیاب، بریالی.

پاینغ (pāynáğ) نر.م. پاینېغ، اېنغ او نېغ درد، د ګېډې سخت درد.

پاینک (pāynák) نر.م. (ج. پاینکونه) د تیکو مرصع کول، د تورې، ستووې یا چړې په تېکې باندې ګلکاري، په دانو (مریو) اوزرو باندې د تېکو ښکلي کول.

پاینو (pāynáw) نر.م. ۱) و.ګ. پایناب؛ ۲) کوټ، کوټی، ننوتې ځمکه، کونجینه ځمکه.

پاینه (pāyána) ښځ.م. (ج. پاینې) پایښت، بقا، پایېدنه، دوام.

پایني (pāyánay) ص. نر.م. وروستنی، اخرنی، ترټپ، له ټولو نه وروسته، د ټولو په آخر کې.

پایو (pāyáw) نر.م. د کبانو د نیولو په تار پورې تړل شوی کوچنی لرګی چې د اوبو له پاسه وي.

پایول (pāyawál) مص. مت. ۱) ژوند ورکول، ژوندی ساتل، لویول؛ ۲) د اوبو پیناب معلومول ۳) مېشتول، دېره کول؛ ٤) سرته رسول.

پایه (pāyá) ښځ.م. (ج. پایې) ۱) مرتبه، درجه، قدر، عزت؛ ۲) ستنه، متیه؛ ۳) تهیر، ارابه.

پایېدل (pāyedál) مص. ل. ۱) تر زیاتې مودې ژوندی پاتې کېدل؛ ۲) اوسېدل، مېشتېدل.

پپ (páp) نر.م. (ج. پپونه) رَوک، د ناوې یا ترې په څېر فلزي اله چې دوکانداران له تلې نه یو شی په کې را اخلي او خلتې ته یې وراچوي. بېبو.

پپخه (papáxa) ښځ.م. (ج. پپخې) قره قلي خولۍ، پپاخه، قره قل ټوپۍ.

پپړ (papáṛ) ص. نر.م. ۱) پلن، سور ور او اوږد، تپړ، څپړ، څپار؛ ۲) تپیک، تیک.

پپړغوږ (papaṛǧwáẓ) ص. نر.م. پلن غوږی، څپړ غوږ، څپار غوږ، تپړ غوږ.

پپنا (papnā́) ص. نب. پوپنا، بالکل، برباد، نیست و نابود، پنا.

پپناکول (papnākawə́l) مص. مت. تباه کول، ورکول، له منځه وړل، پناکول، بربادول.

پپوس (papū́s) نر.م. ۱) سړی، پړپوس؛ ۲) ص. نر.م. تنبل، لټ، کاهل.

پپی (papáy) ښځ.م. مچکه، بوسه، پپه، مچو، ښکلونه، چپی.

پپیته (papitá) ښځ.م. (ج. پپیتې) د ونې ختکی، یو ډول خوږه میوه چې د ختکي په څېر وي.

پت (pát) نر.م ۱) عزت، ناموس، ابرو؛ ۲) د خپلوی گالنه او پالنه؛ ۳) دوږو، پسو د اوږدو وېښتو لاندې نرم او پاسته وېښته.

پتاری (patārə́y) ښځ.م. ۱) د مړو د لمبولو ځای، هغه تخته یا دړه چې مړي پر مينځي؛ ۲) درجن، درځن؛ ۳) په کړاو اخته کول؛ ٤) نری پوله.

پتاړ (patā́ṛ) نر.م. (ج. پتاړونه) هغه لویه توکری چې منځ یې آزاد وي او وړه خوله لري.

پتاسه (patāsá) ښځ.م (ج. پتاسې) د شلمه، تشلمه، پتاسه، شیریني.

پتاڼ (pātā́ṇ) نر.م. لاره، گودر، پتڼ، پتر.

پتاوی (patā́way) نر.م (ج. پتاوي) و.گ. پېتاوی.

پتچو (patčū́) ښځ.م. د کتابونو گېډۍ، د کتابونو شخولی، د کتابونو د ساتلو بکس یا کڅوره.

پتخول (patxáwəl) مص. مت. یخنی وهلی ناروغ چې د درد او ناروغی له منځه وړلو لپاره یې خولې کوې.

پتخه(۱) (patáxa) ښځ.م. (ج. پتخې) بته، پتکه، بتکه، کورنۍ هیلۍ.

پتخه(۲) (patxá) ښځ.م. (ج. پتخې) تومانچه.

پتراک (patrā́k) نر.م. ۱) د لمنې اړولی منځ؛ ۲) د آس د جلو تسمه، د آس د ملا بند.

پترک (patrák) نر.م. هغه گډ یا پسه چې غوږونه یې نه ډېر لوی وي او نه واړه.

پترکاڼی (patarkā́ṇay) نر.م (ج. پترکاڼي) میده تیږې، میده کاړ، جغل، شگه.

پترکی (patrákay) نر.م. ۱) د زخم خیگ (خیږ)، د زخم د ښه او وچېدو په وخت کې نری پتری؛ ۲) د اوسپنې وړوکی پتری، د لرگي نری توتنی.

پتروټی (patrū́ṭay) نر.م. (ج. پتروټي) وړوکی پتری یا ښانک، خاورین بشقاب.

پتروکی (patrū́kay) نر.م. یو شین بوټی دی چې سور گل لري او اوم خوړل کېږي.

پترونجی (patrū́njay) نر.م. خوږه مېږی، د لرې سل پتی، د لرې زرخانې.

پتره (patrá) ښځ.م. ۱) د کتک او مگر په میاشتو کې هغه شنې پاڼې چې له رېبلو نه پس یو د بل د پاسه اچوي چې څپولي ترینه جوړ شي بیا یې ځنډې نو کومې چې ودرېږي هغه له بوسو سره یو ځای کوي او څاروېو ته یې ورکوي؛ ۲) د کرکنو او بېرو وچې پاڼې؛ ۳) وچ ورگی.

پتری (patráy) ښځ.م. د گنیو وچې پاڼې.

پتری (patráy) نر.م. ۱) د ختو او اوسپنې توټه، د دال یا کنگل منځ؛ ۲) پټری؛ ۳) غوځونه، پرېکول؛ ٤) پاڼه، د ډېری خرېیلو د ماشین پاکی او چاړه؛ ٤) یو ډول کب دی؛ ۵) د سرو یا سپینو زرو تکی چې په امېل کې اچول کېږي یا په تند کې گنډل کېږي.

پتري والا (patriwālā́) ص. نر.م. ۱) دجرمني ټوټک یو ډول؛ ۲) پتري خرڅوونکی؛ ۳) هغه روپۍ چې کونډه شوې وي.

پتړ (patáṛ) نر.م ۱) د سیند د بهېدو لار؛ ۲) گودر.

پتک (paták) نر.م. ۱) بتک، پتکی، د اوبو لوښی چې په سفر کې اوبه په کې وړي؛ ۲) هغه کاغذ چې تار وربانديې تاوېږي؛ ۳) کوسه سړی.

پتکه (patáka) ص. نر.م. ۱) نری او ډنگر (سړی)؛ ۲) ښځ.م. کورنۍ وړه هیلۍ؛ ۳) پوړۍ، پته، پایتک، پاتکی.

پتکی (patákay) نر.م. ۱) دڅلور بولو ویښتان چې لنډ وي؛ ۲) یوه کوچنۍ مرغۍ ده؛ ۲) ص. نر.م. ډنگر او کمزوری (انسان).

پتلون (patlū́n) نر.م. پینټ، تر پر تاگه تنگ او کمربند پرې تړل کېږي.

پتله (patlá) ښځ.م. د ښېښې مردکۍ، تشله.

پتلېز (patléz) نر.م. پیوند، پتلیس، شکېدلو او زړو جامو ته ټوټه ورکول.

پتلېزول (patlezáwəl) مص. مت. ۱) پیوندول، پتلېسول؛ ۲) لېمول، ټانکه کول، کوشېرول.

پتلېس (patlés) نر.م. پیوند، پتلېز، لېم، کوشېر.

پتمن (patmán) ص. نر.م. د پت خاوند، عزتمن، ابرومند، دروند، پتوال، پتیال، کېسمن، د درناوي څښتن،

پتنگ (patáng) نر.م. ۱) پروانه، پتڼ؛ ۲) ربښتونی عاشق، ربښتیانی مین، ستي؛ ۳) گوډي پران.

پتنوس (patnū́s) نر.م. د چاینکو او پیالو د ایښودلو اوار لوښی.

پتنه (pıtná) ښځ.م. (ج. پتنې) ۱) فتنه، بلا او پسات، فساد؛ ۲) بدي، دښمني.

پتنه گر (pıtnagár) نر.م. فا. فتنه اچوونکی، فتنه کار، پتنه يي، شریر، پساتي، شیطان.

پتنۍ (patnə́y) ښځ.م. د وښو ډکه غونډۍ، شنه واښینه غونډۍ.

پتڼ (patáṇ) نر.م. ۱) پتنگ؛ ۲) گودر، د دریاب د تېرېدلو لاره، معبر؛ ۳) دځنگل یا د غره لاره، ولسي لاره، عامه لاره.

پتوا (pıtwā́) ښځ.م. فتوا، فتوی.

پتوال (patwā́l) ص. نر.م. و گ. پتمن.

پتور (patū́r) نر.م. سینه بند، تانگ، تانگی، د څرمنې یا ټوټې هغه ریتاړه چې د بارگیر (کچر، خره) په سینه بانديې راتاوېږي.

پتورۍ (patūráy) ښځ.م. ټوکرۍ، سبده، سوده.

پتون (patū́n) نر.م. (ج. پتونونه) ادوم، ورون، تر زنگانه څخه پورته غوښینه برخه.

پتونی (patū́ṇay) ص. نر.م. (ج. پتوني) پتوڼ، وروستنی (سړی)، ډانهوغ، پتی، پتور، څټ ته، تر څټ.

پته (patá) ښځ.م. ۱) ادرس، ځای، نښه، درک؛ ۲) هدف، څلی، نښکه؛ ۳) ډیمی؛ ٤) پر، د تاش پانه؛ ۵) لی، لهه، متهخره، هغه خته چې له سټل نه وروسته په ځمکه پاتې شي.

پتي (páti) ښځ.م. (ج. پتۍ) ۱) پیتي، پتي، پاتي، په غوږو کې پاخه شوی حبوبات؛ ۲) ص. نر.م. دپت خاوند، اعتباري؛ ۳) وز. دا وروستاړی د لک او کروړ په اخر کې راځي او صفت جوړوي لکه کروړ پتي.

پتی (pátay) نر.م. ۱) و گ. پتونی؛ ۲) و گ. پتکی؛ ۳) تر سیری، تور داغ.

پتۍ (patáy) ښځ.م. مال وېشنه، د مال تقسیم، برخه، ونډه.

پتیالی (patyā́lay) ص. نر. م. (ج. پتیالي) د پت خاوند، غیرتي، ننګیالی.

پتې باز (patebā́z) نر. م. (ج. پتې بازان) پسرې کوونکی، قطعه باز.

پتې بازي (patebā́zi) ښځ. م. ۱) تګي، بسرګي، چل ول: ۲) د تاش لوبه، قطعه بازي.

پتیر (pátir) ص. نر. ج. هغه اننکل شوي اوړه چې خمیره نه وي یا هغه اوړه چې رسبدلي نه وي.

پتیره (ptirá) ښځ. م. هغه ډوډۍ چې له پتیرو اوړو څخه پخه شوې وي.

پتیله (patilá) ښځ. م. (ج. پتیلې) ۱) دېګچې، دېګبر، داسې دېګ چې خوله او بېخ یې سره مساوي وي: ۲) پلیته. پلته. فتیله. فلیطه.

پتېیل (pateyál) مص. مت. تصمیم اختیارول. اراده کول. نیت کول.

پتېیلی (pateyálay) مف. نر. م. اراده ورته شوې، تصمیم ورته اختیار شوی، نیت ورته شوی.

پټ (paṭ) نر. م. (ج. پټونه) ۱) ړکی، پاټکی، د زینې پله: ۲) پوړ: ۳) د ونې پوستکی: ٤) د اوښ د سینې دواړه اړخونه، د قمرۍ د غاړې طوقونه: ٥) تبه: ٦) اېلتې: ۷) بټ، چول، بیابان، سارا: ۹) د دباغۍ هغه رنګ چې د نباتاتو له پوټکي او ریښو څخه جوړېږي: ۱۰) د دروازې پله: ۱۱) جال، تور: ۱۲) ص. نر. م. پنا، ناڅرګند، نه لیدل کېدونکی، پوښلی: ۱۳) غلا.

پټاټې (paṭā́ṭe) ښځ. ج. کچالو، الوګان، کچالان.

پټاخ (paṭā́x) اواز، ترهګۍ اچولو وروسته د چرګې اواز، مجازاً د لافې او ویاړ ماناوې لري.

پټار (paṭā́r) ص. نر. م. ۱) برګ ځلور بولی، پټی، پنډواره: ۲) لرګین ګرډ قوطي چې پاړوګران په کې ماران اچوي.

پټاره (paṭārá) ښځ. م. ۱) نوار، تړانګه، پټی، د څرمنې یا د ونې له پوټکي جلا شوې تسمه: ۲) کربنه، لیک، خط (د بدن پوست د پاسه): ۳) د مار پخوانی پوستکی.

پټاس (paṭā́s) نر. م. باروت، د ټوپک دارو.

پټاسه (paṭā́sa) ښځ. م. (ج. پټاسې) ۱) و. ګ. پټاسه ۲) د ګنو پوګ. د ګنیو تفاله.

پټاکی (paṭākáy) ښځ. م. ۱) پټاخی، پټاقی: ۲) پټاس، د کارتوس د اور لګولو شی.

پټاکې (paṭā́ke) ښځ. ج. باټې، لاپې، غورې.

پټان (paṭā́n) نر. م. ۱) له سند نه کوز خلک پښتون ته پټان وايي: ۲) د پکتیا په ولایت کې د یوې ولسوالۍ نوم دی.

پټ پټانی (paṭpaṭā́nay) نر. م. پټ پټوونی، ګټیمات، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پټوخ (paṭ(u,á)x) ص. نر. م. ۱) سخت، دیږ، ټینګ، کیز: ۲) هغه بادرنګ چې په جوړنګ کې وخت ډېر پر تېر شوی وي.

پټوخوالی (paṭūxwā́lay) ص. نر. م. کلکوالی، سختوالی، ټینګوالی، دیږوالی.

پټ خولی (paṭxū́lay) ص. نر. م. (ج. پټ خولي) ۱) غلی، ارام، چپ: ۲) مؤدب، با ادبه.

پټوخېدل (paṭaxedә́l) مص. ل. ۱) سختېدل، کلکېدل، ټینګېدل: ۲) خوسا کېدل.

پټري (páṭri) ښځ. م. و. ګ. بټوه.

پټ سترګی (paṭstárgay) نر. م. ۱) بې پروا: ۲) بې پاسه، بې لحاظه.

پټ سوری (paṭsū́ray) نر. م. (ج. پټ سوري) ګونډی، ګزاری، ګیزاری.

پټ غشوی (paṭğušū́y) نر. م. د ماشومانو یوه لوبه ده.

پټک (paṭak) نر.م. ۱) پنډوس؛ ۲) د مچلو غزې کاسې؛ ۳) د حبوباتو یو ډول؛ ٤) خوږې، ګردې شیرینۍ دي چې د ویلنې جوهر لري.

پټکاری (paṭkā́ray) نر.م. په پټه تښتېدونکی، په پټه د یوه کار کوونکی.

پټ کاکی (paṭkā́kay) نر.م. اړی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پټکړی (paṭkáṛay) نر.م. و ګ. خوری.

پټکه(۱) (paṭáka) ښځ.م. (ج. پټکې) ۱) پټله، تهدبد، کاوړ؛ ۲) څوانه چرګه؛ ۳) پوځه، اومه؛ ۲) یو ډول کروت.

پټکه(۲) (paṭká) ښځ.م. (ج. پټکې) ۱) ملابند؛ ۲) د مرغیو نیولو لومه یا داه **پرکه**.

پټکنی (paṭkáṇay) نر.م. (ج. پټکني) و ګ. خوری.

پټکی (paṭkáy) نر.م (ج. پټکي) بګړی، لونګی، لنګوټه، لنګوټی.

پټګنی (paṭgaṇáy) ښځ.م. مورچل، مورچه، تانه، بورجل، څوکی، سنګر.

پټلی (paṭláy) ښځ.م. ج. ۱) د رېل خط؛ ۲) د ویالو یا نهرونو په غاړه خام سړک.

پټم (paṭám) نر.م. (ج. پټمونه) ۱) د اوبو یا ویالې بند؛ ۲) اوبه ډم کول، اوبه ډنډ کول.

پټمخی (paṭmáxay) نر.م. ګونډی، ګنډولی، د غنمو دانې چې تر غوبل کولو وروسته په وږی کې پاتې شوې وي.

پټن(۱) (paṭán) نر.م. ګودر، بندر، پټنګ.

پټن(۲) (piṭán) نر.م. ویر، غم، ماتم، ژړا.

پټنځای (paṭanʒáy) نر.م. څوځای، کمینګاه، پټونی، مخفیګاه.

پټو (paṭū́) نر.م. (ج. پټوګان) څادر، جوړته، دوپټه، نارینه وړین یا پېړ څادر.

پټوار (paṭwā́r) ص. نر.م. (ج. پټواران) پټواري، جریبکښ، جریب ګرندی.

پټوالی (paṭwā́lay) نر.م. ۱) د څرګندوالي ضد، پټېدنه؛ ۲) د لوڅوالي ضد، ستر.

پټوسکی (paṭū́skay) نر.م. ۱) یخدان، د څرمنې صندوق؛ ۲) بخرکی، خځوسکی، خځوزی، زړی؛ ۲) ډېر لړشی.

پټوکی (paṭū́kay) نر.م. (ج. پټوکي) پوستکی، د ونې پوست، پوتخی، پټوخی، پوټکی.

پټول(۱) (paṭū́l) نر.م. د یوې حلالې مرغۍ نوم دی.

پټول(۲) (paṭawā́l) مص. مت. ۱) په څه شي باندې سر ایښودل، جامه وراغوستل؛ ۲) غلا کول؛ ۳) نه ویل، نه ښکاره کول؛ ٤) پنا کول.

پټون (paṭū́n) نر.م. ۱) مورچل، سنګر، څوکی؛ ۲) څو، داو؛ ۳) لاره نیونه.

پټونی (paṭónay) نر.م. (ج. پټوني) ۱) څادر، پټو، وړین څادر؛ ۲) شال، پړونی، ټیکری.

پټووني (paṭawū́ni) نر.ج. اپټ شوي شیان، غلا شوي شیان. ۲) **د ماشومانو یو ډول لوبه.**

پټوه(۱) (paṭwá) ښځ.م. ۱) غاړه ګی، طوق، غاړکی؛ ۲) پیینه؛ ۳) و ګ. بتوه.

پټوه(۲) (paṭáwa) ښځ.م. د میزري دانې او تخم.

پټوه ګر (paṭwagár) فا.نر.م. (ج. پټوه ګران) پټوه ګری، غاړه کی یا طوق جوړوونکی.

پټه (paṭá) ښځ.م. (ج. پټې) ۱) د توري، توپک د پوښ تسمه؛ ۲) د دمانو د چړې د تېره کولو تسمه ۳) د سپي د غاړې تسمه؛ ٤) د ونې پوستکی؛ ٥) تخته؛ ٦) د زینې پاتکی؛ ۷) د اوسپنې پتری؛ ۸) د موټر کمانی؛ ۹) د مرغانو د غاړې طوق؛ ۱۰) پلستر، پټی؛ ۱۱) ص. ښځ.م. ناڅرګند؛ ۱۲) په غلا.

پټه دار (paṭadā̄r) ص. نر. م. ج. لیکې لرونکی، خط دار، هر هغه شی چې کرښې ولري.

پټه دانه (paṭadānā́) ښځ. م. ۱) هغه کباب چې د پښتورگی، ینې، زړه او... پخوي؛ ۲) میعادي دانه، نسکوره دانه.

پټی (pā́ṭay) نر. م (ج. پټي) د کرنې ځمکه، د کروندې ځمکه، د ځمکې یوه ټوټه چې پولې ولري.

پټی (paṭáy) ښځ. م. ۱) د پرهار د پاسه هغه پلستر، پټه چې کېښودل کېږي؛ ۲) پاڼ، پونه؛ ۳) د القبې د تورو ردیف.

پټېدل (paṭedál) مص. ل. ۱) نه ښکاره کېدل، پناه کېدل، غایبېدل؛ ۲) ځان څنگ ته کول؛ ۳) غلا کېدل، ورکېدل؛ ۵) تېښتېدل؛ ۶) څادر، برستن او شړۍ پر ځان اچول.

پټېره (paṭerá) ښځ. م. ۱) بش، ویښه؛ ۲) تمبې، دړه، بوټی، دگی، چارتراش.

پټېلن (paṭelán) نر. م. پټلین، پلیتن، د جولاگانو یوه آله، هغه لرگی چې تانسته ترې تاووي.

پټېمو (paṭemū́) نر. م. لعنت، ښکنځل، سپکې سپورې، ستغې سپورې.

پټینه (paṭiná) ص. ښځ. م. پټ لرونکی، پوستکی لرونکې، پټوکی لرونکې.

پج (páj) نر. م (ج. پجونه) پجنه، پج وهنه، هغه ښکر چې د وینې د ایستلو لپاره یې لگوي.

پجن (paján) نر. م ۱) بتۍ، د خښتو دابې؛ ۲) پجه، د کلالانو د لوښو پخولو ځای.

پجه وال (pajawā́l) نر. م. (ج. پجه والان) کلال، دابې والا، بتۍ والا.

پچ (páč) نر. م. ۱) هغه ښکلی گل چې پر ښیښې یا اوسپنې کېښل شوی وي؛ ۲) پچک، کوناټ، هغه هگۍ چې سر یې مات او بېخ یې جوړ وي

پچاړی (pačāṛáy) ښځ. م. ج. وروسته، شاته، د آس په وروستیو پښتو کې رسۍ اچول.

پچاړي (pačā́ri) ښځ. م. ۱) د کټ لنگه، هغه رسۍ چې د کټ له اوبدلو وروسته په ښکتنۍ برخه کې د ټینگولو لپاره کارېږي؛ ۲) هغه رسۍ چې د کټاړې غوا په یوه یا دواړو وروستۍ پښو کې یې تړي.

پچ پچونکی (pačpačū́nkay) نر. م. گوته، د ماشومانو او ځوانانو یوه لوبه ده.

پچړاک (pačṛā́k) نر. م. سور وزنه، سروزنه، بډه، بگه، گینډه، په پرتاگه کې د پرتوگ ابښ ځای.

پچموزه (pačmūzá) ښځ. م. ملنډه، مسخره، ټوکه، ببچمې، پچمه.

پچن (pačə́n) ص. نر. م. ۱) بدشکله، بدقواره؛ ۲) زیاتې پچې کوونکی، په پچو لړلی. ۳) وړبېدنگ

پچوړی (pačóṛay) نر. م. (ج. پچوړي) ټیکری، څادر، لوپټه، دوپټه.

پچوی (pačáway) نر. م. د غوا د لکۍ غوټه وینښته، د غوا د لکۍ وتۍ (څونډۍ).

پچه (pačá) ښځ. م (ج. پچې) ۱) دوزې، پسه، اوښ، کلک او گردی غایطه مواد؛ ۲) کولشتره، یوه لوبه ده؛ ۴) قرعه؛ ۵) د کوټې د چت نرۍ لښتې چې د لرگو د پاسه یې اچوي.

پچه اچول (pačaācawál) مص. مت. قرعه کشي، خسنې ایستل، د مشترک مال د اوېشلو ویشل چې ټولو مشترکینو ته د قناعت وړ وي.

پچه ختل (pačaxatál) مص. ل. ۱) عسکرۍ ته جلبېدل؛ ۲) د خسنې ایستلو په ذریعه د یوې ونډې ټاکل کېدل.

پچی (pačáy) ښځ. م. ۱) د مزرو یا د لوخو کوچنۍ ټوکرۍ؛ ۲) د بادرنگو، ختکو، هندوانو... ونډې

او اومې دانې؛ ٣) ص. نب. ښکلې ته هم مجازاً
پچې وايي؛ ٤) و گ. پوچي.
پچيز (pačíz) نسر. م. اړوونکی، پچيس، خطکی،
چارخط، قطار، ختکی، مزری، يوه لوبه ده.
پڅ (pác) ص. نر. م. ج. هغه څه چې تېره نه وي، کُند؛
٢) لټ، سست، تنبل، بېکاره.
پڅانی (pacā́ṇay) نسر. م. خڅوځی، خخوسکی،
ذره، وروکی، پوتی، پڅنی.
پڅوالی (pacwā́lay) نسر. م. ١) پڅتوب، د تېره
والی ضد؛ ٢) لټي؛ ٣) جرأت نه لرنه.
پڅول (pacawə́l) مص. مت. له پرې کولو ايستل،
د چاړې، تورې خولې اوښتل.
پڅېدل (pacedə́l) مص. ل. د شي د تېره والي له
منځه تلل، د چړې جوهر تلل، لېش کمېدل.
په څېر (pacér) ق. په شان، په قسم، غوندې، لکه،
په رنگ، په څېره، ورته، په ډول.
پخ (páx) نر. م. ١) اوخ، د ماشومانو د وېرولو غږ؛
٢) د حملې په وخت کې د پيشو غږ؛ ٣) دلبوه
يو ډول ناروغي؛ ٤) زندې؛ ٢) لومه، دام.
پخاتي (paxā́ti) ښځ. م. منباوې، پخاړې، د مېږو
د لم په لاندنۍ برخه کې نښتې پچې.
پخپله (paxpála) ق. د خپله انده. شخصاً، ځاني،
ذاتي، په رضا، په خوښه.
پختکه (paxtáka) ښځ. م. (ج. پختکې) فاخته،
بوبو کوتره، گوگو شتو، ببوغه، بابغه.
پخري (paxri) ښځ. م. ١) کودني، کوډرې، توکره؛
٢) ص. نب. بې اجورې (کار)، بې مزده،
فخري، افتخاري؛ ٣) يو ډول سپين کندهاري
انگور دی.
پخړن (paxṛán) ص. نر. م. چخړن، چخړک، چيخن،
هغه څوک چې سترگې يې ډېرې چيخړې لري.

پخړې (pıxṛé) ښځ. مج. چېډړې، چړېډې، چوخړې،
چخې، د سترگو د کونجو چيخړې.
پخساک (paxsā́k) نر. م. فکر، چورت.
پخساکگر (paxsākgə́r) ص. نسر. م. قهرژلی،
کاوړی، غوسه ناک.
پخساکي (paxsā́ki) ص. نب. غوسه کېدونکی،
قهرجن، غصه کېدونکی.
پخسله (paxslá) ښځ. م. پخه خښته.
پخسول (paxsawā́l) مص. مت. ١) په غوسه کول،
په قهرول؛ ٢) ځورول، خفه کول، کړول.
پخسېدل (paxsedál) مص. ل. ١) په غوسه کېدل،
قهرېدل؛ ٢) ربړېدل، ځورېدل؛ ٣) زره کېدل،
يوه شی ته کړېدل او ځورېدل.
پخسيه (paxsyá) ص. نب. اوبرن، اوبلن، مايع،
اوبجن، خورين شی يا څيز.
پخشو (paxšó) ص. نر. م. پخښو، غلی، ارام، کرار
پخک (puxák) نر. م. د کوچنيانو په ژبه پسه.
پخکي (puxā́ki) ښځ. م. د کوچنيانو د ډارولو غږ.
پخل (paxál) نر. م. ١) شولگر، شيلگر، هغه ځمکه
چې اوبه په کې ډنډ شوې وي او د شولو کرلو لپاره
تياره وي؛ ٢) درمند اچول، پلاله اچول.
پخلا (puxlā́) ص. نب. د مرور ضد، دلاسا، رضا،
خوښ، خوشاله، دلاسه.
پخلاگر (puxlāgár) فا. نسر. م. پخلاکوونکی،
روغوال، هغه څوک چې دوه مرور کسان سره
پخلا کوي.
پخلاوالی (puxlāwā́lay) نسر. م. د لاسه والی،
دلاسايي، پخلاتوب، جوړه، سوله، رضا کېدنه.
پخلاينه (poxlāyána) پخلاتوب، مصالحه.
پخلنځی (paxlánǰay) نسر. م. باورچيخوله،
اشپزخانه، د پخلي ځای.

پخله (paxlá) ښځ.م. (ج. پخلې) هغه پخې یا پانې چې د غنمو تر لسو وروسته د غنمو په وږ (وټ) کې پاتې وي.

پخلی (páxlay) نر.م (ج. پخلي) ۱) پخونه، پخول، په اور باندې د خوړو برابرونه؛ ۲) مضبوطوالی پوخوالی، ټینګوالی. تأکید.

پخن (paxán) ص. نر.م. ۱) هغه سړی چې سر یې پخې کوي؛ ۲) پک، ګنجی؛ ۳) پټ لړونکی، پخی لرونکی شال او نور؛ ٤) نر.م. مینیرال، جامد مواد، کلک شیان.

پخناټی (puxnáṭay) ص. نر.م. پخنی، پخنی، پوخناټی، مشروټ ماشوم، هغه کوچنی هلک چې پخې خبرې کوي.

پخنه (paxána) ښځ.م. بویه، یو تریخ بوټی دی.

پخوا (paxwā́) ق. ړومبی، وړومبی، مخکې، تېر وخت، وړاندې، څنډن.

پخواتر پخوا (paxwātarpaxwā́) ق. مخکې له مخکې، پخوا له پخوا.

پخوالی (poxwā́lay) نر.م ۱) پوخوالی؛ کلکوالی، مضبوطوالی، د کار یا خبرې ټینګوالی.

پخوانی (paxwā́nay) ص. نر.م. (ج. پخواني) لرغونی، مخکنی، ړومبنی، څنډن.

پخوړ (paxū́ṛ) نر.م. نښتېځل، نښېځل، ځېښل، د تاوولو سره له کالیو څخه د اوبو ایستل.

پخوړول (paxūṛawál) مص. مت. نښتېځل، د څه څیز اوبه د تاوولو او فشار په ذریعه ایستل.

پخول (paxawál) مص. مت. ۱) په اور یا حرارت باندې د خوړو تیارول؛ ۲) د خبرې کلکول او ټینګول، وعده کول، ژبه کول.

پخوله (paxwála) ښځ.م. پخولې، شنه توخله، توره توخله، توره غاړه، یوه ناروغي ده.

پخوونی (paxawúnay) ص. نر.م. پخوونکی، پخلیکار، آشپز، باورچي.

پخه (paxá) ص. ښځ.م. (ج. پخې) ۱) په اور تیار شوې، پخه شوې؛ ۲) ټینګه، کلکه وعده؛ ۳) پخناټې؛ ٤) زړه، بوډۍ؛ ۵) ښځ.م. هغه سپین میده میده پوستکی چې له ځینو ویښتانو نه راتویېږي؛ ٦) د پمن څاروي د پوستکي پخې؛ ۷) د چرګانو بنه؛ ۸) روڼې پانې.

پخی (páxay) ص. نر.م. ۱) ګنجی، پمن، پک؛ ۲) د بدن خارښت؛ ۳) نر.م. هغه ماشوم چې نوی په خبرو راغلی وي.

پخېدل (paxedál) مص. ل. ۱) د حرارت په ذریعه خواړه تیارېدل؛ ۲) د خامې مېوې رسېدل؛ ۳) د دانې نه زوه راتلل؛ ٤) د بر زیات ټینګېدل؛ ۵) عمر زړوالی ته رسېدل؛ ٦) شپه تېرېدل؛ ۷) وعده پر ځای کېدل؛ ۸) کټ کټ خندل.

پخیر (pxáyr) ص. نر.م. ۱) روغ، جوړ، په خیر خیریت؛ ۲) ستړی مه شې! په خیر راغلې!

پخېل (paxél) مص. مت. په خوله راوستل، ناروغ، خولې کول، پرخېل، پرخیال.

پخېل والی (paxelwā́lay) نر.م. د خولې کېدو حالت، خولې کېدنه، خولې راتلنه.

پدل (padál) نر.م ۱) تاثیر، اغېز؛ ۲) عقل، شعور.

پدم (padám) نر.م. ۱) د شمارېو عدد (کواډریلین) یعنی ۱۰۰۰ تریلیونه؛ ۲) ښاپېرۍ؛ ۳) یو ډول زهر لرونکی مار.

پدمانی (padmā́nay) ص. ښځ.م. ښایسته، زیاته پېړ مخې، ښکلې.

پدول (padū́l) ص. نر.م. شیطان چوغلګر، غماز.

پدیده (padidá) ښځ.م. (ج. پدېدې) ۱) پېښه، واقعه، حادثه، حالت؛ ۲) هغه څه چې درې بعده لري؛

طول، عرض، حجم؛ ۳) فل. د ماهیت مستقیمه او ظاهري تجلا.

پډو (paḍū́) نر.م. (ج. پډوان) پکه‌بښه، مردار خور مرغه، مودمه، گرگس، کجیر.

پډی (paḍáy) ص.نر.م. کچل، کچی، کجل، چوډی، پیډی، کوړپښی.

پر (pár) اد. ۱) الیز توری، لکه پر قلم مې وکښل، پرې، د پاسه، ورباندې؛ ۲) نر.م. بڼه، بڼکه، پخه؛ ۳) بډه گال، د لوخې گل، د ډیلو وزر، بصل، د دورمې گل؛ ۴) د بڼنگرو یو بل سره لگېدنه؛ ۵) په الوتلو کې د مرغانو د وزرو اواز.

پراته (prātá) ص. نر.ج. ۱) پرېوتلي، ځملاستلي، غځېدلي؛ ۲) اېښول شوي؛ ۳) بېکاره، تنبل؛ ۴) ص. نر.ج. چټې، عبث، فضول.

پراټل (prāṭál) مت. ۱) زخمي کول، ټپي کول؛ ۲) رټل، ترټل، غندنه.

پراټه (paṛātá) ښځ.م. هغه نری ډوډۍ چې په تبۍ باندې یې په غوړو کې پخوي.

پراچه (parāčá) ص.نر.م. ۱) سوداگر، تجار، پرانچه، بزاز؛ ۲) کرایه کښ؛ ۳) د یوه قوم نوم دی؛ ۴) بې لحاظه، بې مخه. ۵) د خنعاو کږوچلوونکی.

پراچگی (parāčgáy) نر.م. کوچنی سوداگر، وړوکی تجار.

پراچي (parāčí) ښځ.م. د افغانستان یوه لرغونې ژبه ده، ددې ژبې اصلي سیمه ننگرهار دی.

پراخ (parā́x) ص. نر.م.ج. ۱) ارت، پلن، وسیع؛ ۲) ډېر، زيات.

پراخ بنسټ (parāxbansáṭa) نر.م. پراخ بنسټی، پراخ بنیاده، وسیع البنیاده.

پراختیا (prāxtyā́) ښځ.م. پراخي.

پراختیاپال (prāxtyāpā́l) ص.نر.م. پراختیا غوښتونکی، توسعه طلب.

پراختیایي (prāxtyā́yi) نر.م. توسعه‌یي، غځېدلی.

پراخوالی (parāxwā́lay) نر.م. ۱) ارتوالی، پلنوالی، پراختیا؛ ۲) ډېروالی، زیاتوالی.

پرار (parā́r) ص.نر.م. (ج. پراريان) ۱) شړل شوی، تښتېدلی، فرار شوی؛ ۲) تښته، تېښته، فرار، تښتېدنه.

پرارپاڼه (prārpāṇá) ښځ.م. وگ. پرهارپاڼه.

پرارتیا (parārtyā́) ښځ.م. تښتېدنه، له ملکه وتنه.

پراري (parā́ri) ص. نب. تښتېدلی، فراري شوی.

پرارېدنه (parāredána) ښځ.م. تښتېدنه، فرارېدنه، ځغلېدنه، فرار کېدنه.

پراشوټ (parāsū́t) نر.م ۱) هوايي چترۍ، داسې وسیله ده چې په هغې سره له الوتکو نه ځان راغورځوي؛ ۲) یو ډول ټوکر دی.

پراکریت (parākrít) نر.م. د پراکریت ژبه، د سانسکریټ نه وروسته د هندي آریاییانو عامیانه او غیر ادبي ژبه.

پراگراف (parāgrā́f) نر.م. پاراگراف، د لیکنې یوه برخه (بند)، د متن هغه برخه چې یو بشپړ مفهوم د څو جملو په ترڅ کې افاده کېږي.

پراگماټیزم (prāgmātizám) نر.م. یوه معاصره ایډیالیستي فلسفه ده چې وايي حقیقت هغه څه دی چې گټور وي.

پرانا (purā́nā) نر.م. د هندوانو مذهبي کتابونه دي چې ویدونه په کې تشریح شوي دي.

پرانتز (prāntíz) نر.م. معترضه جمله، قوسونه.

پرانتل (prānatál) مص.مت ۱) خلاصول، بېرته کول، پرانیستل؛ ۲) افتتاح کول.

پرانیستل (pránistál) مص. مت. ۱) خلاصول، بېرته کول، پرانیتل، پرانستل، پرانیځل؛ ۲) افتتاح کول.

پرانیستونکې وینا (pránistūnkewayná) ښځ. م. افتتاحیه وینا.

پرانیستی لیک (pránistaylik) ق. سر پرانیستی لیک، سرواز لیک. سرخلاص لیک.

پراو (práw) نر. م. کونوبی، کنوبی، پاتې شوې ښوروا.

پراویز (paráwéz) نر. م. (ج. پراویزونه) پورویز، هغه پیڅه (توته) چې د لمنې لاندې یا باندې گرداگرده گنډله کېږي.

پرپای (parpáy) ق. په لاس کې، په واک کې، په اختیار کې.

پرپر (parpár) اد. دردر، ترتر یو ډول اواز او غږ.

پرپرک (parparák) نر. م. د وزرو د وهلو اواز.

پرپرکی (parparákay) نر. م. یو ډول وزر لرونکی چینجی چې زیاتره په گنو کې پیدا کېږي.

پرپری (parpáray) نر. م. ۱) د مرغه د وزرو اواز؛ ۲) متېکوره، توکه، شیتی، د جوارو شیته.

پرپېړه (parpeṛá) ښځ. م. ډخرړی، پوڅکی، گوڅی، مرخېړی، گوبلکه، ستوری.

پرت(۱) (párt) ص. نر. م. ترلی، پرت.

پرت(۲) (prát) ص. نر. م. ۱) عبث، بې ځایه، فضول؛ ۲) نر. م. د خراشکې د توکولو اواز.

پرتال (partál) لتون، پرتال، لتونه، غور.

پرتکې (pratáke) نر. م. برتېدنه، د مرغۍ د نیولو په وخت د وزرو اواز.

پرتل(۱) (partál) نر. م. ۱) تیروری، هغه سامان چې کوچیان یې له کوچ نه مخکې بل ځای ته لېږي؛ ۲) د مرد کیو لوبه؛ ۳) یو ه ونه ده؛ ٤) د ساروان د اوښ د پاسه ترلی ترنگر.

پرتل(۲) (pratál) مص. ل. لوېدل، پرځل، غورځېدل، پرځېدل، څملاستل.

پرتله (partála) ښځ. م. مقایسه، مقابله.

پرتلیز (partáliz) نر. م. د پرتلې په ډول، مقایسوي، مقابلوي.

پرتم (partám) نر. م. دبدبه، شان وشوکت، جلال.

پرتمین (partámin) ص. نر. م. روبناک، د شان او دبدبې خاوند، هیبتناک.

پرتوگ (partúg) نر. م. پرتوگ، هغه لباس چې د نامه نه لاندې تر ښنگرو پورې اغوستل کېږي.

پرتوگاښ (partūgāṣ) نر. م. بگه، گنډه، پرتوغاښ، د پرتوگ ترلو مزی.

پرته (práta) ق. ۱) بې، بدون، بې له، بې له دې؛ ۲) ښځ. م. ترته، فضولې خبرې، چتیات.

پرتیت (pártit) نر. م. لحاظ، خاطر.

پرتېدل(۱) (pratedál) مص. ل. ۱) مسخه کېدل، د مخ جثه ورانېده؛ ۲) چتیات ویل.

پرتېدل(۲) (partedál) مص. ل. د غوږ سوری بندېدل.

پرچ (práč) نر. م ۱) ترینجی، انتروشی؛ ۲) د منډې په وخت کې د هوسۍ اواز؛ ۳) غاب، ریکیبۍ.

پرچال (parčál) نر. م. بلۍ، د کلا د دېوال د تیږ چجه.

پرچاو (parčáw) نر. م. ۱) د ژرندې د درولو لپاره د ناوې سره نښېدې ورخ؛ ۲) ق. پارچاو، اتال.

پرچتی (parčátay) نر. م. ۱) د چت کاگل (اخېړ)؛ ۲) د دېوال سوری، د دېوال چجه؛ ۳) سردو بلۍ، ښندلی، سرښندی.

پرچک (pračák) ښځ. م. (ج. پرچکونه) پراویز، پرویز، پیته، کناري، هغه زري توته چې د څادر، ټیکرې په څنډو پورې یې گنډي.

پرچل[1] (parčál) نر.م. خسا میوه، د میوې پاتې شونې.

پرچل[2] (práčal) مص. مت. پسرچ وهل، پرنچی کول، انتوسی کول، پرچنګ.

پرچنه (pračána) ښځ.م. پرچی، انتوسی، انړی، پرچنګ، ترینجی، پرنجی.

پرچوخی (parčúxay) نر.م. دزخم پتخی، خیګ، خنډ، پترکی، کرنډ، خیږ، د زخم پټ.

پرچون (parčún) نر.م.ج. کمه کمه سودا کول، له دوکان څخه لږ لږ شی رانیول، د عمده ضد.

پرچی (práčay) نر.م. پرنجی، انتوسی، انړی.

پرځای (parǰáy) ق. ۱) ځای په ځای، تم، ولاړ، موجود، ساکن؛ ۲) عوض، بدل، عوضی.

پرځول (parǰawál) مص. مت. غورځول، ځملول، پرې ایستل، نسکورول، پرتاوول.

پرځېدل (parǰedál) مص. ل. پرزېدل، پرېوتل، سکورېدل، غورځېدل، ځملاستل.

پرخ (párx) نر.م. هغه اواز چې د خولې په ذریعه د اوبو له شیندلو څخه پیدا کېږي.

پرخاش (parxā́š) نر.م. ۱) د خولې جنګ، د خولې جګړه؛ ۲) ص. نر.م. بې پروایي، بې باکه.

پرخټ (parxáṭ) نر.م. ۱) په لوښي کې له اندازې نه زیاته وره شوې دوډی؛ ۲) په زوره خندا.

پرخم (parxám) نر.م ۱) بیرغ، جنډه؛ ۲) دلکی وتی، دلکی ځوندی؛ ۲) چوری، مچ شړونی.

پرخوا (parxwā́) ص. نب. پلوي، طرفدار، ملګری، په طرف ولاړ، په پلو.

پرخواتوب (parxwātób) نر.م. طرفداري، پلوي، ملګرتیا، پرخواوالی، پلونیونه.

پرخول (parxawál) مص. مت. شیندل، پونه کول (په خوله)، شنل، د اوبو پاشل.

پرخه (parxá) ښځ.م. (ج. پرخې) ۱) شبنم، شونم، چنی؛ ۲) بورمک، نری او مېده باران.

پرخیال (parxyā́l) نر.م. د ناروغ خولې کول، پر رنځور او ناروغ خوله راوستنه.

پرخیز (párxiz) ص. نر.م. ۱) له انصافه لېرې، بې انصافه؛ ۲) فرق کوونکی.

پرداخت (pardā́xt) نر.م. پروا، توجه، پاملرنه، پوښتنه، پلټنه.

پرده (pardá) ښځ.م (ج. پردې) ۱) هغه توکر چې پر کړکیو او دروازو ځړول کېږي؛ ۲) پټ، راز؛ ۳) حجاب، ستر؛ ٤) هغه نازک حایل چې دوې برخې سره بېلوي- د سږو پرده؛ ۵) د مجبوریت له مخې ګوزاره؛ ٦) مو. د موسیقي د یوې آلې دانه یا سوری، د موسیقي د یوې آلې کرچ.

پرده پوښ (pardápoṣ) نر.م. پرده ساتی، پرده دار.

پردی (parday, práday) ص. نر.م. (ج. پردي) بېګانه، اجنبي.

پردی پالنه (pradaypālána) ښځ.م. پردی واله، بېګانه پرستي.

پردیس (pard(é,i)s) ص.نر.م. پردیسی، مسافر، د بل ځای، جلاوطن.

پرړه (parṛá) ښځ.م. (ج. پرړې) توکه، وشته؛ ۲) لا په باته، دروغ ربښتیا، لا په شا په.

پرړي (párṛi) ښځ.م. کولرا، وبا، بابو، هیضه.

پرزه (purzá) ښځ.م. (ج. پرزې) ۱) توته، توکره، حصه، د ماشین سامان؛ ۲) لنډ لیک، رقعه.

پرستار (prastā́r) نر.م. (ج. پرستاران) ۱) نرس، ناروغپال؛ ۲) څوک چې د بل غم خوري.

پرستاري (prastā́ri) ښځ.م. ۱) ناروغ پالنه، د ناروغانو خدمت او پالنه، نرس دنده؛ ۲) غمخوري، څارنه، مواظبت.

پرسد (parsád) ص. نر. م. ۱) پرحال. پرهوش. په خود. پرخود: ۲) هوښيار. عاقل.

پرسنده (parsánda) ښځ.م. وچه غوښنه. د لاندې وچه غوښنه.

پرسنه (parsná) ښځ.م. د اس پرشنه، د اس انبار، لدو، خشنه، خاشنه، خراشنه.

پرسوناژ (parsūnáž) نر.م.ج. ۱) لوی او نامتو سړی، د پام وړ سړی: ۲) ایکتر. لوبغاړی.

پرسونل (parsūnál) نر.ج ۱) شخصي، خصوصي، په ځان اخته: ۲) فني خلک، فني عمله، غړی.

پرش(۱) (párš) نر.م. په متروکه یا تازینه وهل.

پرش(۲) (prāš) نر.م ۱) پرشی، پرشهار: ۲) پرنجی: ۳) په چا باندې ناځاپه قهرېدل: ٤) وتپه، دانگه، شنډی، بند، ډکه، د سېل د اوبو د گرځولو لپاره له کانو، ډبرو او لښتو څخه جوړ شوی دېوال.

پرشاتگ (paršātág) نر.م. شاتگ، عقب نشیني، برگشت، ارتجاع.

پرشاتمبونه (paršātambawána) ښځ.م. شاته تمبونه.

پرشی (páršay) نر.م. درشل، تادری، څېرزیری، د دروازې د چوکاټ لاندینی لرگی.

پرشي (párši) نر.م. یو ډول مشهور گل دی.

پرشېدل (prašedál) مص. ل. پرنجېدل، انتروسی کول، ترینجېدل، پرچېدل.

پرښته (prīṣtá) ښځ.م. (ج. پرښتې) ملایکه، ملائیکه، ملکه، فرشته، پرشته، پریشته.

پرښه (parṣá) ښځ.م (ج. پرښې) پرشه، تخته سنگه، د غره د تیږو لړ.

پرغاړه (pargā́ra) ق. ۱) په ذمه، په غاړه، منلی، قبول، په باندې: ۲) په غاړه کړی، اغوستی: ۳) پرې تپل، پرې وراړول.

پرغرک (parğarák) نر.م. ۱) دسه. تنگبی. وښه. کښه. داسه. د پېړي په سر کې د بارد تړلو لپاره لرگی.

پرغز (parğáz) نر.م. جگجانی، د اوسپنې تېره غشی چې شاته یې ښکې تومبلی وي: ۲) قهر، غوسه: ۳) د ناروغ د بېهوښۍ حالت: ٤) ص. نر. م. له چل څخه ډک، دوکه باز.

پرغزناک (parğaznā́k) ص. نر.م. غوسه ناک، قهرژلی، قهرېدلی، عصباني.

پرغزي (parğázi) ص. نب. ۱) د غوسې حالت، قهرېدلی: ۲) بې ترتیبه: ۳) بېهوښونکی.

پرغو (parğū́) نر.م. سری، پلغو، پرغو، پرویغی، کولبې لپاره په غاړه شوي غوایان، سیلی.

پرک (parák) نر.م. هغه گونځې گونځې توکرچې د کمیس په لمن باندې گنډل شوی وي.

پرکار(۱) (parkā́r) نر.م. (ج. پرکارونه) فلزي یا پلاستیکي هندسي آله ده.

پرکار(۲) (purkā́r) ص. نر.م.ج. فعال، تکړه، ډېر کارکوونکی، کارکن، پرکاره.

پرکال (parkā́l) ص. نر.م. ۱) بېخوده، سست، لټ، بېکاره: ۲) مړتت، کاهل.

پرکالتیا (parkāltyā́) ښځ.م. سستي، بېکاري، لټي، کاهلي، تنبلي.

پرکالېدل (parkāledál) مص. ل. ۱) سستېدل، کاهلېدل، لټېدل: ۲) گنگسېدل، ستړی کېدل.

پرکټی (parkáṭay) نر.م. (ج. پرکټي، پرکټیان) ۱) پرکټی، برکټی، د دویم واده په وخت کې په مور پسې راغلی د بل پلار بچی: ۲) ص. نر.م. شیطان، بدمعاش، ورانکاري هلک.

پرکټۍ (parkaṭə́y) ښځ.م. د پرکټي مؤنثه بڼه، برگټه: و گ. پرکټی.

پرکښ (parkáṣ) نر.م. ښه کش شوی لینده.

پرکن (parkán) نر.م. (ج. پرکنونه) د بهلولو برید یا پوله، د جلا کولو حد، د حد برجی (ثلی).

پرکوټ (parkū́ṭ) ص. نر.م. ۱) بې وسه، خوار، بې وزله؛ ۲) اړ، حاجت مند، محتاج.

پرکوټ کول (parkūṭkawál) مص. مت. ۱) بې کاره کول. د کار جوګه نه ګڼل؛ ۲) اړ کول.

پرکی (pắrkay) نر.م. پرپرکی، لولکی، پتنګ، پتن، پروانه، ککی، سترګک، ډیبی.

پرګانه (pargāná) ص. نب. خور، خپور، خوروور، تاش په تاش، تیت پرک.

پرګانې (pargā́ne) ښځ.م. هغه شولې چې بې له بزغلي کرلې کېږي یعنی تخم کرل کېږي.

پرګنه (pargána) ښځ.م. (ج. پرګنې) ۱) کورنی، خېل، پرګه، کورمه؛ ۲) علاقه، سیمه.

پرګنیز (pargániz) نر.م. ولسي، وګړیز، وګړنی.

پرګونډوکول (pargonḍokawál) مص. مت. اېلول، ماتول.

پرګول (purgól) نر.م. ۱) د پېغلتوب د عصمت پرده، دبکارت پرده ۲) ص. ښځ.م. بکره پېغله.

پرګویه (purgoyá) ص. نب. ۱) دریابي شاعر، هغه شاعر چې ډېر شعرونه وایي؛ ۲) باتو، لاپو؛ ۳) کړتن، کړوتو.

پرګویي (purgóyi) ښځ.م. غوري، کړتې، لاپې، شاپې، ډېرې خبرې.

پرګه (pargá) ښځ.م. (ج. پرګې) خېلخانه، پرګنه، کورنی، کورمه، خپل خپلوان.

پرګی (párgay) نر.م. پیرګی، پورګی، د ځېړی د ونې مېوه.

پرله اوښتل (parlaāwaṣtál) مص.ل. بازیګره خوړل، اوړېدل، اوښتل، سرکوټړی خوړل، سر په ځنګه اوښتل.

پرله باندې (parlabā́nde) ق. یو پر بل، سر پر سر، یو د بل د پاسه، لاندې باندې.

پرله پسې (parlápse) ق. یو پر بل پسې، په یو مخ، مسلسل، متواتر، یو بل پسې.

پرله پورې (parlapóre) ص. نب. نښتي، جوخت، ځنګ په ځنګ، وربورې، ورپسې، نښتې.

پرله وهلی (parlawahálay) نر.م. مضبوط، غښتلی، قوي، غټ، چاغ، ځورب، مزی.

پرمال (parmā́l) نر.م. ګونډي مال، سرمال، د غنمو د ګونډي غوبل.

پرمان (parmā́n) نر.م. حکم، فرمان، امر، په رسمي چارو کې هغه لیکلی سند او امر چې د دولت له ډېر لوړ مقام څخه صادرېږي.

پرمخ (parmáx) ق. ۱) په مخ باندې؛ ۲) وړاندې، مخکې؛ ۳) ښخې، له یوه سره، تول.

پرمختګ (parmaxtág) نر.م. پرمختیا، وړاندې تګ، پېشرفت، ترقی.

پرمختلی (parmaxtálay) نر.م. پرمختللی.

پرمختیایي (parmaxtyā́yi) ص. انکشافی، ارتقایي، مخ پرانکشاف، مخ پروده.

پرمخیون (parmaxyū́n) نر.م. پرمختلون، پرمختګ، وړاندې تګ.

پرمېخي (parméxi) ښځ.م. ۱) خوبولی، پرمېښی؛ ۲) ګډوډ خوب؛ ۳) پریشاني.

پرمېړه (parmeṛá) ښځ.م. پوځکی، پرېړه، مرخېړی، ګوځي، ستوري، ورخېړی.

پرمېښی (parmeṣáy) ښځ.م. ځربه غوا، چاغه غوا، تیاره غوا، مزې غوا.

پرنا (parnā́) ص. نب ۱) نشه، خمار؛ ۲) فکرمند، حیران، اندېښمن.

پرناله (parnālá) ښځ.م. تری، ناوه، په بام کې د باران د وتو لاره.

پرناوړی (parnāwáṛay) ص. نر.م. ۱) نېشه‌شوی، نېشه، خمار؛ ۲) فکرمند، اندېښمن.

پرنج (práñj) نر.م. ۱) پرنجی، انتروشی، انتوسی، د پرنجی اواز؛ ۲) دوګانه، جالی، ګونډه، د تاک هغه اوږده لښته چې سر یې په خاورو کې ښخ کړي او بیا یې د ژمي په آخر کې جلا کوي.

پرنجل (pranjə́l) مص. ل. پرنجېدل، پرچېدل، پرنجی کول، انړی کول، انتوسی کول.

پرنجی (pránjay) نر.م. پرچی، انتوسی، پرنځی.

پرنجېدل (pranjedə́l) مص. ل. پرچېدل، پرنځېدل، انړېدل، انتوسېدل، پرنجی کول.

پرنچ (práñč) نر.م. پرنځ، پرنج، د پرنجي غږ، د انتوسي اواز، د انړي غږ.

پرنځ (práñǰ) نر.م. و.ګ. پرنچ.

پرند (paránd) نر.م. څادر، پړونی.

پرنډ (práṇḍ) ص. نر.م. ۱) وراني شوې شیدې، خیدک شوې شیدې؛ ۲) پرن، پرم؛ ۳) لخته شوې وینه؛ ٤) ص. نر.م. منجمد، کلک.

پرنډتوب (pranḍtób) نر.م ۱) د شیدو کلکېدنه، د شیدو تخه کېدنه؛ ۲) د وینې لخته کېدنه.

پرنډېدل (pranḍedə́l) مص.ل. ۱) تومنه کېدل، مایه کېدل؛ ۲) کلکېدل؛ ۳) وینې لخته کېدل.

پرنسیپ (pránsip) نر.م. اصل، مبدأ، پیل، مایه، ماده، وضع، قاعده، اساسي موضوع، د اخلاقو او چلند قواعد، عقیده، مسلک.

پرني (párni) ښځ.م. فریني، پیریني، یو خواړه دي چې له شیدو او د وریجو له اوړو څخه تیارېږي.

پرنۍ (parnáy) نر.م. (پرني) پوړنی، سپېره او خاکي رنګه بوټی دی.

پرو(۱) (parū́) نر.م. برو، تود باد، توده هوا، تندباد.

پرو(۲) (purū́) ص. نب. خوشې، ارزه‌برزه، فضول.

پروا (parwā́) ښځ.م. (ج. پرواوې) ۱) خیال، اند، فکر، لحاظ، خاطر؛ ۲) دار، ویره، باک.

پروانګي (parwā́ngi) ښځ.م. سپارښتنه، هدایت، سپارښت.

پروانه (parwānā́) ښځ.م. (ج. پروانې) ۱) پتنګ، پتنړ، اورپښت؛ ۲) اجازه‌نامه؛ ۲) عاشق.

پروپاګنډ (prupāgánḍ) نر.م. مشهور کول، ریکلامول، د شهرت ورکولو عمل، د چا تعریف یا غندنه، له حقیقته لرې خبرې.

پروت (prót) ص. نر.م. (ج. پراته) ۱) ملاست، غځېدلی؛ ۲) ایښی، کېښودلی؛ ۳) بېکاره، بې وجهې، سست؛ ٤) موجود، په کې.

پروتوالی (protwā́lay) نر.م. ۱) ملاسته، غځېدنه؛ ۲) عرض، پلنوالی.

پروته (protá) ښځ.م. ښېرا، بد دوعايي.

پروټ (porwáṭ) ص. نر.م. چاغ، غټ پټ، څورب، غښتلی، مزی، قوي.

پروټتوب (parwaṭṭób) نر.م. چاغي، چاغوالی، مزيتوب، زوروړتوب.

پروړ (proṛ) نر.م. بوس، پروړه، پوړ، پروړی، پلاله، د غنمو او وربشو سپین بوس.

پروړوالا (proṛwālā́) ص. نب. بوس خرڅوونکی، پروړ خرڅوونکی.

پروړه (proṛá) ښځ.م. (ج. پروړې) ۱) بوس؛ ۲) د شولو وابنه؛ ۳) نا میده شوي وابنه.

پروزی (prózay) نر.م. غلبېل، چنوونی، چانوونی، پرویزی.

پروژه (prožá) ښځ.م. (ج. پروژې) ۱) طرح، نقشه، پروجکټ، پروګرام؛ ۲) قصد، نیت.

پروسږ (parosáẓ) ق. تېر کال، پروسږ کال.

پروسږ کال (prosaẓkā́l) ق. پروسکال، پروسږ، تېر کال، پرومبی کال.

پروسږن (parosaẓán) ص. نـر.م. تېـر کـال، پروسږنی، پروسکلنی، پروسکلن.

پروسس (prū́sıs) نـر.م. عملیه، پروسه، تعامل، مرحله.

پروسه (prosá) ښځ.م. (ج. پروسې) بهیر، پروسس، عمل، مرحله، عملیه، تعامل.

پروف (prū́f) نـر.م. ۱) خاکه، مسوده؛ ۲) چاپ شوی کاغذ له اصلي متن سره کتل او تېروتنې یې سمول؛ ۳) حل، ثبوت، اثبات.

پروفیسر (profisár) نـر.م. پوهاند، هغه څوک چې لوړ علمي مقام ولري.

پروګرام (progrā́m) نر.م. ۱) طرح، پروژه، د یو کار د مراحلو تاکل؛ ۲) کړنلاره؛ ۳) تعلیمي او درسي نصاب.

پرول (parawál) مص.مت. ۱) څغلول، منډه ورکول ۲) پارول؛ ۳) څه شی د غلا په ډول تښتول؛ ٤) خوځول؛ ۵) څه شی په تاو لرې غورځول.

پرول دودی (prūldóday) نر.م. دلالي، کمېشن.

پرولوګ (prológ) نر.م. پرولاګ، سریزه، مقدمه، پیل؛ د کتاب او نورو سریزه.

پرون (parū́n) ق. تېره ورځ یا پرون شپه، پرون ورځ، پرون شپه.

پرونه (parawā́na) ښځ.م. ۱) څغلونه، په منډه کونه؛ ۲) د غلا په ډول تښتونه.

پرونی (parū́nay) ص.نر.م. د پرون د ورځې، د تېرې ورځې؛ په تېرې ورځې پورې مربوط.

پروېزی (parwézay) نر.م. (ج. پرویزي) پروزی، چنوونی، د اوړو غلبېل، چاڼ.

پروین (párwin) نر.م. پرېوونې، پېروني، د ظفر سټوري، زمبک ستوری.

پره (pará) ښځ.م. (ج. پرې) ۱) د ژرندې د څرخ پل یا اړې غابنې؛ ۲) د غره تېره څوکه؛ ۳) پلو، مخه؛ ٤) ډله؛ ۵) پلوي، ننګه؛ ٦) جګړه، د خپګان ښکاره کول، نوغې ورسول؛ ۷) د بیل (یوم) څنډه؛ ۸) پلټنه، لټون؛ ۹) تفتیش.

پرهار (parhā́r) نـر.م. ۱) ټپ، زخم، پرهر؛ ۲) د الوتلو په وخت د مرغانو د وزرونو اواز.

پرهار پانه (parhārpāṇá) ښځ.م. (ج. پرهارپاڼې) د بارتنګ پاڼه، بارتنګ، ګزک پاڼه.

پرهارتون (parhārtū́n) نـر.م. عملیات خوانه، جراح خونه، د جراحي ځای.

پرهارژلی (parhārẑálay) ص.نـر.م. پرهارجن، پرهاري، ټپي، زخمي، مجروح، پیروژلی.

پره جنبه (parajanbá) ښځ.م. (ج. پرې جنبې) ډله بازي، ګوند بازي، ګوندیماري، ګوندي.

پره دار (paradā́r) ص. نر.م. مل، ملګری.

پره هی (paráhay) نر.م. جبل، د اوسپنې کلک او مضبوط سیخ چې تیږې پرې باسي.

پرهېز (párhez) نـر.م. ۱) ځان ساتنه؛ ۲) د کتو ورونکو حیواناتو د کتې هغه ځای چې د زخم په اندازه غوڅ یا څیرې شوی وي.

پرهېزانه (parhezāná) ښځ.م. پرېزانه، د پرهېز خواړه، د ناروغ ځانګړي خواړه.

پرهېزګار (parhezgā́r) ص. نـر.م. متقي، تقـوا دار، له بـدو ځـان سـاتونکی، پرهېز کوونکی.

پرې (pre) اد. ۱) باندې، پر، ورباندې، په، دپاسه؛ ۲) مخ. مختاړی دی لکه: پرېوتل او پرېښودل؛ ۳) ص. نب. غوڅ، قطع.

پری (paráy) ښځ.م. ښکه، ډل، د پيمراکښل، اينجه، مانجه، پال کش، هغه چاري او ښهل چې په دوو کسانو راښکل کېږي.

پريال (paryā́l) نر.م. ۱) يو ډول کېږدی، يو ډول خېمه؛ ۲) پرده، پاريال، هغه پرده چې يوه کوټه په دوو برخو ويشي.

پرې ايستل (preistә́l) مص.مت. ۱) څملول، پرې باسل، غورځول، پرځول؛ ۲) په ځای (بستره) کې بيده کول يا څملول.

پرې اېښکه (preiṣáka) ښځ.م. وګ. پرېښکه.

پرې باسل (prebāsә́l) مص.مت ۱) پرځول، اړتاوول، ښکورول؛ ۲) تريل، کښېنسته ګوزارل، لاندې اچول؛ ۳) وړباندې اچول؛ ٤) بيده کول.

پرېبدل (parebdә́l) مص.مت. پرېبل، وهل، پېل، ټکول، ډبول.

پريت (prit) نر.م. شرم، حيا.

پرېټ (paréṭ) نر.م. پرېډ، رسم ګذشت، عسکري تعليم قدم؛ ۲) د سر ويښتان په خاص ترتيب جوړول؛ ۳) پټ پليټ، په کالي کې بخې کول.

پرېچ (preč) نر.م. (ج.پرېچونه) پسرچ، نالبکی، ريکېبي، بشقاب، نعلبکي.

پرېڅر (preċár) ق. څنګزن، څنګڅن، يوې خواته، بهل، يوې ډډې ته، بېلګلوت، ګوښې ته.

پرېدار (predā́r) ص.نر.م. وګ. پېره دار.

پرېدل[1] (predә́l) مص.مت. پرېښودل، پرېښل، پرېږدل.

پرېدل[2] (paredә́l) مص.ل. ۱) دالوتونکو د وزرو اواز پورته کېدل؛ ۲) څغلېدل، په منډه کېدل، ځغاستل؛ ۳) د يو شي په غلا تښتول کېدل.

پرېړ (preṛ) ص.نر.م.ج. ۱) غوټ، پېړ، پنډ؛ ۲) په غوښو پټ، چاغ، مزی، شلند.

پرېړوالی (prerwā́lay) نر.م. پېړوالی، پنډوالی، غټوالی، پرېړتوب، پرېړتيا.

پرېړول (preṛawә́l) مص.مت. ۱) پنډول، غټول، پېړول، ضخامت زياتول؛ ۲) مزی کول.

پرېړه (preṛá) ښځ.م. (ج.پرېړې) ۱) غوټه، پنډه، پېړه؛ ۲) وګ. پروړه.

پرېړی (preṛáy) ښځ.م. کرېکه، ترهټه، د غنمو او غلې د ساتلو لپاره له پوزي څخه جوړ شوی شی (کندو ډوله).

پرېړېدل (preṛedә́l) مص.ل. پنډېدل، پېړېدل، غټېدل، ضخامت زياتېدل.

پرېز (parez) نر.م. (ج.پرېزونه) وګ. پرهېز.

پرېژه (preža) ښځ.م. طلاق.

پرېږدل (prezdә́l) مص.مت. وګ. پرېښودل.

پرېږه (preẓá) ص.نب. ۱) وچکالي، کاختي وهلی، قحطي ځپلی؛ ۲) د غلې کمبود، قحطي.

پرېسه (prisá) ص.نب. ۱) بېکاره او وزګاره ښځه؛ ۲) وېربدلی، ډاربدلی، ترهېدلی.

پرېشان (prešā́n) ص.نر.م. ۱) خفه، خپه، دلګير، سرګردان؛ ۲) خوار، بې وزلی؛ ۳) خورور، وېر.

پرېښته (pareṣtá) ښځ.م. (ج.پرېښتې) فرشته، ملايکه، پرښته.

پرېښکه (preṣáka) ص.ښځ.م. (ج. پرېښکې) طلاقه شوې، پرېښوولې، پرې اېښې.

پرېښودل (preṣodә́l) مص.مت. ۱) پرېږدل، پرېښول؛ ۲) خلاصول، خوشې کول؛ ۳) روستو پاتې کول؛ ٤) لاس اخيستل؛ ٥) طلاقول.

پرېښون (reṣū́n) نر.م. جوټه، ليښوين، سرويغی، پسمانده، پاتې شونې خوراک.

پرېښونی (preṣū́nay) نر.م. پسمانده، پاتې شونی.

پرېښوول (preṣowә́l) مص.مت. وګ. پرېښودل.

پرېښی (préṣay) مف. نر.م. ۱) پرې يښی، پرېښودلی، خلاص کړی؛ ۲) پاتې کړی.

پرېکړون (prekṛún) نر.م. فيصله، پرېکړې، پرېکړه، پرېکون، پرېکوڼ، لنډون.

پرېکړه (prékṛa) ښځ.م. ۱) فيصله، پرېکړون، غوڅه؛ ۲) پرېکون، لنډون؛ ۳) کړه وړه، څېره؛ ٤) د زړه سوځېدو وړ څېره.

پرېکړه ليک (prekṛalík) نر.م. فيصله ليک، فيصله نامه، قطعنامه.

پرېکړی (prekáṛay) مف. نر.م. ۱) غوڅ شوی، پرې شوی؛ ۲) فيصله شوی؛ ۳) ادا شوی، ادا کړی، خلاص کړی.

پرېکول (prekawál) مص. مت. ۱) شلول، څيرې کول؛ ۲) غوڅول؛ ۳) فيصله کول؛ ٤) کيندل.

پرېکون (prekún) نر.م. ۱) لنډون، پرېکړون، د واده ورکولو فيصله؛ ۲) بېلتون، بېلوالی؛ ۳) پرېکړه، فيصله؛ ٤) غوڅونه؛ ٥) اختلاف.

پرېکونه (prekawána) ښځ.م. غوڅونه، لنډونه.

پرېکوڼ (prekuṇ) نر.م. ۱) سرټېرونی، سربند؛ ۲) بچوکی؛ ۳) انګړ، د کور او حويلۍ غولی.

پرېکه (préka) ښځ.م. ۱) وګ. پرېکړه؛ ۲) ف. مطلق امر (غوڅ کړه!).

پرېکېدل (prekedál) مص. مت. ۱) غوڅېدل، قطع کېدل؛ ۲) شلېدل، څيرې کېدل؛ ۳) فيصله کېدل، ختمېدل؛ ٤) کيندل، کنستل.

پريم (prim) نر.م. (ج. پريمونه) د نس پرده، برنغ، د خېټې پرده، پرين.

پرېم (prem) نر.م ۱) مينه، محبت؛ ۲) فريم، چوکاټ حلقه، د عينکو چوکاټ؛ ۲) ډانچه.

پرېمان (premán) ص. نر.م. ۱) پرېمانه، ډېر زيات؛ ۲) اباد، ښېرازه.

پرېماني (premānī́) ښځ.م. زيتوالی، بروالی.

پرېمشتل (premaṡtál) مص. ل. پرېمل، مېشت کېدل، مشتېدل، اوسېدل، مېشته کېدل.

پرېمل (premál) مص. ل ۱) اوسېدل، مېشت کېدل، پرېمشتل؛ ۲) مص. مت. ځای نيول، قبضه کول لاس ته راوستل، لاندې کول.

پرېمن (premán) ق. په ډاډه، په اطمينان، په تسل، په مزه، په خوند، په خوښی.

پرېمينځل (preminźál) مص. مت. ۱) مينځل، وينځل، پرېولل؛ ۲) لمبول.

پرين (prin) نر.م. ۱) پريم، د نس پرده، د خېټې پرده ۲) د کوچنيانو يو ډول لوبه.

پرينځل (prinźál) مص. مت. وګ. پرېمينځل.

پريند (prind) نر.م. پرين، پريم، برنغ، د نس پرده.

پرېڼ (paryaṇ) نر.م ۱) بندوبست، سرشته، تنظيم؛ ۲) جوړښت، سلا، مشوره.

پرېڼی (paryaṇáy) فا. نر.م. ۱) ترتيبوونکی، سرشته کوونکی؛ ۲) پوه، هنرمند.

پرېو (prew) نر.م. مرېد، منونکی، دچا په پله پسې تلونکی، تعقيبوونکی.

پرېوان (prewán) ص. نر.م. وګ. پرېمان.

پرېواني (prewānī́) ښځ.م. وګ. پرېماني.

پرېوت (prewát) نر.م. لوېديځ، مغرب، لمر پرېواته.

پرېوتل (prewatál) مص. ل. ۱) څملاستل، غځېدل، ويده کېدل؛ ۲) غورځېدل، راګوزارېدل، لوېدل؛ ۳) ډوبېدل؛ ٤) دېره کېدل؛ ٥) يرغل کول؛ ٦) پانې تويېدل؛ ۷) نړېدل؛ ۸) په سوداګرۍ کې تاوان؛ ۹) ناکامېدل؛ ۱۰) ناروغېدل.

پرېولل (prewlál) مص. مت. وګ. پرېمنځل.

پرېولنه (prewlána) نر.م. پرېولنګ، پرېمينځنه، پاکونه، وينځنه، مينځنه.

پړېوينځل (prewinǰál) مص. مت. و ګ. پرېمنځل.

پرېياسته (preyāstá) نر. ج. ۱) ځملونه، ويده کونه؛ ۲) راکښته کونه، پرېباسنه، راکوزونه؛ ۳) غځونه، اوږدونه، کښکونه.

پرېيستل (preistə́l) مص. مت. ۱) پرېباسل، غځول، ويده کول؛ ۲) راکښته کول، راکوزول، راغورځول، رااچول.

پرېيښتل (preiṣtə́l) مص. مت. پرېيستل.

پرېيښی (preiṣáy) مف. نر. م. (ج. پرېيښي) خوشې شوی، پرېښودل شوی، ترک شوی، ازاد شوی، خلاص شوی، ترک کړی.

پړ (pə́ṛ) ص. نر. م. (ج. پړه) ۱) ملامت، ګرم؛ ۲) مغلوب؛ ۳) بند؛ ٤) نر. م. کانيزه ځمکه؛ ٥) قمارخانه؛ ٦) پُل.

پړاپه (pṛāpá) ښځ. م. (ج. پړاپې) ببغه، ببوغه، کورکوړۍ، کرکوړۍ، کښميره، کوړکوته.

پړاته (paṛātá) ښځ. م. (ج. پړاتې) و ګ. پراته.

پړاخ (pṛā́x) ص. نرم. ج. پراخ، ارت، پلن، بېرته.

پړاخ پزی (pṛāxpázay) ص. نر. م. پلن پزی، د پلنې پوزې خاوند، پوزور، پيت پزی.

پړاس (pṛā́s) نر. م. کړس، تک، پړک، شپېره.

پړاکی (pṛā́kay) نر. م. (ج. پړاکي) بدخويه سړی، قهرجن سړی، بې حوصلې سړی.

پړان پس (pṛānpás) نر. م. کړپش، کټه پيش، ګوتړک.

پړانګ (pṛā́ng) نر. م. يو ځيرونکی ځناور دی.

پړانګ پيش (pṛāngpíš) نر. م. غرنی پش، پيشو پړانګ، نيمچې، سارانی پيشکه.

پړانګه (paṛāngá) ښځ. م. ۱) خرخوړی، ځيرانګه، چېرو، د زړې توتې چيرې؛ ۲) کرښه، ليکه، خط؛ ۳) د پړانګ مونث.

پړانه وړانه (pṛānawṛāná) ښځ. م. ۱) پېره وړه، ګرمه ناګرمه، حق ناحق؛ ۲) شرط، جواري.

پړاو (paṛā́w) نر. م (ج. پړاوونه) رباط، منزل، تکانه، تيسن، تم ځای.

پړپوس (paṛpū́s) نر. م. (ج. پړپوسونه) ۱) سپړی، پپوس؛ ۲) بېکاره سړی؛ ۳) دووس، دله.

پړت (pṛát) نر. م. ۱) برستن، شيرک؛ ۲) په دام کې د نښتې مرغۍ د وزرو د ښورېدلو اواز، پړتېدل.

پړتاوول (paṛtāwawə́l) مص. مت. نسکورول، پرځول، راځملول، راګوزارول، راغورځول.

پړتاوېدل (paṛtāwedə́l) مص. ل. غورځېدل، ګوزارېدل، نسکورېدل، پرځېدل.

پړتوب (paṛtób) نر. م ۱) پړتيا، ملامتيا، پړوالی، ګرمتيا؛ ۲) مغلوبيت، مغلوبېدنه.

پړتوګ (paṛtóg) نر. م. (ج. پړتوګونه) پرتوګ.

پړته (paṛtá) ښځ. م. ۱) پړکه، لينډکۍ، کيکړۍ، د مرغيو د نيولو اله؛ ۲) چينډښتکرو.

پړتيا (paṛtyā́) ښځ. م. (ج. پړتياوې) ګرمتيا، ملامتيا، ګرموالی، پړوالی.

پړتېدل (pṛatedə́l) نر. م. پورته پورته غورځېدل.

پړچټی (paṛčátəy) ښځ. م. رېکۍ، رپ، چنۍ، په دېوال کې د لوښي ايښودلو ځای، تاقچه.

پړخ (pṛáx) نر. م. تک، تق، پړک، پړق، د تمانچې دزا او د شپېلۍ اواز.

پړده (paṛdá) ښځ. م. (ج. پړدې) و ګ. پرده.

پړده (puṛdá) ص. نب. ۱) مسوول، ذمه وار؛ ۲) باوري، يقيني.

پرده پوښ (paṛdapóṣ) نر. م. رازساتونکی، پرده ساتونکی، معتمد، عيب پټوونکی.

پړسبن (pṛasabə́n) ص. نر. م. سست، پړسېدلی، پړسپن، له باده ډک، پړسند، پوسن، پړسوبن.

پړسمن (pṛasmán) ص. نسر.م. ۱) پړسېدلی، ډډ شوی؛ ۲) پوست، سست؛ ۳) نابوده، بې ځېې، بې کاره؛ ٤) سوړ، ناراست، لټ، تنبل.

پړسنده (paṛsánda) ص.نب. ۱) پړسېدلی، ډوسه، ډډ؛ ۲) پړسولی، له غوسې نه ډډ؛ ۳) وروست.

پړسوب (paṛsób) نسر.م. پاړسوب، تنډوالی، ډډوالی، ډډون، پړسېدنه.

پړسوبن (paṛsobán) ص.نر.م. ډډ شوی، پړسېدلی.

پړسول[1] (paṛsawál) مص. مت. ۱) ډډول، تنډول، پاکول؛ ۲) قهرول؛ ۳) بلاربول؛ ٤) بنبه وهل.

پړسول[2] (pṛasawál) مص. مت. ۱) پړکول، په شپېړه وهل؛ ۲) چول، چاودل.

پړسونګا (paṛsūngā́) نر.م. پړسېدلی، خټبور.

پړسونګی (paṛsū́ngay) نسر.م. پړسېدلی سړی، ډډ بډ سړی.

پړسېدل[1] (paṛsedál) مص ل ۱) ډډېدل، تنډېدل؛ ۲) قهرېدل، غوسه کېدل؛ ۳) حامله کېدل.

پړسېدل[2] (pṛasedál) مص. ل. ۱) پړقېدل، وهل کېدل؛ ۲) چاودېدل، درز کېدل.

پړغشه (paṛğáša) ښځ.م (ج. پړغشې) ګنډه، بګه، بډه، لال ګنډه.

پړک[1] (pṛák) نر.م. ۱) ټک، شپېړه؛ ۲) ځلا، ځل، د رڼا ځړیکه؛ ۳) د سترګو په رپ کې، لږ وخت.

پړک[2] (paṛk) نسر.م. ۱) د خلکو یوه وړوکې ډله؛ ۲) د پسو وړه رمه؛ ۳) رېږدېدا؛ ٤) همزولتیا؛ ۵) د پېیلو مرغلرو لړ؛ ٦) دلمنځې لرګی؛ ۷) د ډم د چړې د تېرهکولو ځرمن.

پړکا (pṛakā́) ښځ.م ۱) ځلا، رڼا، برېښنا؛ ۲) ټکا، تقا، د شپېړو اواز.

پړکمشر (paṛkmašár) نسر.م. (ج. پړک مشران) بریدګی، خورد ضابط.

پړکول (pṛakawál) مص. مت. ۱) پړقول، ځلول، پرېښول؛ ۲) وهل؛ ۳) آواز ایستل، چکچک.

پړکه (paṛká) ښځ.م. (ج. پړکې) پټکه، کېکړی، د مرغیو د نیولو اله، لومه یا بېټلی.

پړکهار (pṛakahā́r) نر.ج. ټکهار، تقهار.

پړکی (páṛkay) نسر.م. ۱) پنډۍ، لینګی، ساق، لنګی؛ ۲) د ښخار بوټی، تور ګاړ.

پړکۍ (paṛkáy) ښځ.م. ج. بټکۍ، پړکه، ګرزکه، د مرغیو د نیولو آله.

پړکېدل (pṛakedál) مص. مت ۱) ځلېدل، برېښېدل، پړقېدل، ځلغېدل؛ ۲) مص.ل. رېږدېدل، رپېدل، لړزېدل، ترېدل، پړېدل، دګېدل.

پړم (pṛám) ص. نر.م. وګ. پړن.

پړمبۍ (pṛambáy) ښځ.م. ج. ۱) پمبرۍ، تناکه، پولۍ؛ ۲) داوبو دسر پوکانۍ، ډومبک، حباب.

پړمخ (paṛmáx) ق. پړمخ پرېوتی، پړمخ پروت، نسکور، پړمخې، اپوته.

پړمخې (paṛmáxe) ق. پړمخ، په مخ پرېوتی، پړمخ پروت، نسکور پروت، اپوته پروت.

پړمخی (paṛmáxay) نر.م ۱) برغولی، د کټوې خاورین سرپوښ؛ ۲) ص. نر.م. اپوته.

پړنګ (pṛáng) نر.م. ج. ۱) د ژړا اول غږ، بړېنګ؛ ۲) ص. نر.م. بې جرئته؛ ۳) جذام، خراړه، یو ډول بده ساري ناروغي ده.

پړنګا (pṛangā́) ښځ.م. (ج. پړنګاوې) ۱) ژړا، پړنګ؛ ۲) ټنګا، پنګا، چنګا، ډنګا.

پړنګن (pṛangán) ص.نر.م. ژړن، چنګن، بړنګن، پړنګن.

پړنګول (pṛangawál) مص. مت. ژړول، بړنګول.

پړنګی (pṛángay) مف. نسر.م. (ج. پړنګي) په خوراړه اخته، خراړې نیولی، جذام نیولی.

پړنگېدل (prangedál) مص.ل ۱) ژړېدل، جړېدل، برنګېدل، پړنګېدل.

پړنه (pṛána) ښځ.م (ج. پړنې) ملامتیا، ملامتوالی، پړه.

پړنه وړنه (pṛanawṛána) ښځ.م. پړه ګالل، ګرمه منل، ملامتیا منل.

پړوالی (paṛwā́lay) نـر.م. ګـرمـوالی، پړتوب، ملامتوالی، ګرمتوب.

پړوپی (pṛū́pay) نر.م. (ج. پـړوپي) ۱) څلـورمـه برخه، کوروی، پاو، چارک؛ ۲) ښځ.م. د وزن یوه پیمانه، د ووړي شپاړسمه برخه.

پړوستي (pṛósti) ښځ.م. ۱) پله، پلی، غـوړګی؛ ۲) پولی، د جوارو پولی.

پړوکی(۱) (pṛūkáy) نر.م. (ج. پړوکی) ۱) لـړ؛ ۲) مصرع، د شعر برخه؛ ۳) غبرناره؛ ٤) توته، د لرګي توته.

پړوکی(۲) (paṛū́kay) نـر.م. ۱) وړه رمه، د پړک تصغیر؛ ۲) کندی، وړه بیاسته، لنډ پړی.

پړوکی پړوکی (pṛokaypṛókay) ص. نـر.م. لړلړ، توټې توټې، برخې برخې.

پړول (paṛawál) مص. مت. مـلامتـول، ګرمول، مغلوبول.

پړومبه (pṛombá) ښځ.م. (ج. پړومبې) چیچړنه، چیچړه، ډنګره غوښه، خرابه غوښه.

پړومبې (pṛómbe) ښځ.م. د پنېر یا مستو شنې اوبه، د پوښې شنې اوبه.

پړوند (paṛwánd) ص. نر.م. غښتلی، قوي، کلک، تینګ، پلوند، مضبوط.

پړونی (paṛū́nay) نـر.م. (ج. پـړوني) زړوکی، ټیکری، پړونی (د ښځو څادر).

پړه(۱) (pṛá) ښځ.م. ۱) ملامتي، ګـرمتیـ، مغلوبوالی؛

۲) ص. ښـــځ.م. مـلامتـه، د پـړ مـؤنث؛ ۳) نر.م. ج. د پړ جمع.

پړه تکې (pṛatáke) ښځ.م. ۱) لتکې، لغتې وهنې، پوناکې؛ ۲) لوڅې پوڅې.

پړی (páṛay) ص. نـر.م. (ج. پړیان) ۱) جـوارګـر؛ ۲) د قمار خانې مشر؛ ۳) نر.م. بیاسته، رسی.

پړۍ (paṛáy) ښځ.م. ۱) د کانو، ګټو داسې اېښودل چې لس لس فوټه یې اوږدوالی او پلنوالی او یو فوټ یې جګوالی وي؛ ۲) لرګي، تیرې او بوجۍ چې سر په سر کېښودل شي.

پړۍ پړۍ (paṛaypaṛáy) ق. کتار کـتـار، قـطار قطـار، سر په سر (بوجۍ او لرګي).

پړیت (pṛit) ص. نر.م. ۱) له ډاره غلی او پټ شوی؛ ۲) پیت، چیت؛ ۳) نر.م. د الوتلو په وخت کې د مرغ د وزرونو اواز.

پړیخ (pṛix) ص. نـر.م. ۱) چیت، پیت، پـړیت؛ ۲) جینګ، چینګ، چینګ خولی.

پړیخ پزی (pṛixpázay) ص، نر.م. چیت پـوزی، پلن پزی، جیت پزی، پیت پزی.

پړېدل (paṛedál) مص. ل. ۱) ملامتېدل، ګرمېدل، ۲) مغلوبېدل؛ ۳) بې ځایه غږېدل؛ ٤) لړزېدل.

پړیس (pṛis) ص. نر.م. پلن، پړیخ، بې ډوله، تیس، بدشکله، بې ډوله (مخ).

پړیم (pṛim) ص. نر.م. پریم، لخته شوې وینه، یخه وینه، کلکه وینه، پرنډه وینه.

پړین (pṛin) ص. نر.م. ډېر خوړین، زیات پـوخ، له وخته تېر، خوړین پړین، خوړت پړت.

پړینګ (pṛing) نر.م. ۱) چینګ، د ژړا د پیل اواز؛ ۲) هغه سپینه ماده چې د بچي له پیدا کېدو څخه مخکې له غوا څخه راوځي؛ ۳) د کـولمو د پاسه د غوښې یوه کلکه پرده.

پړینګهار (prīngahā́r) نر.م. چینګهار، د ژړا د پیل اواز.

پړي والا (paṛiwālā́) ص.نر.م ۱) رسۍ پلورونکی ۲) پنډي، جوالي، کلي، حمال.

پر ځپوني (pazcapūṇáy) ص.نر.م. د پزې ځپونې، د پوزې دستمال.

پزغمی (pazǧámay) نر.م. تیک، چارګل، خلي، مېخک، مېخکی، د ښځو د پزې ګاڼه ده.

پزول (paẓawál) مص. مت. ۱) بزول، بدکاري کول، بدفعلي کول؛ ۲) داړول، بیرول، وېرول.

پزوهل (pazwahál) مص.مت. په نشتر وهل، وینه کښل، رګ وهل.

پزه (pazá,a) ښځ.م. پوزه، تمبزی، پیزه، سرمه..

پزی (pázay) نر.م (ج.پزي) ۱) بوی، وږم؛ ۲) ښځ.م. چاغوالی، خوربوالی، غټوالی.

پزېدل (pazedál) مص.مت. ۱) جوشېدل؛ ۲) ژوبلېدل؛ ۳) مص.ل. ترېدل، پزپز کول.

پزیز (páziz) نر.م. پزنی، هغه آواز چې په پوزه ادا کېږي.

پزین (pázin) ص.نر.م. له پوزې نه جوړ شوی، له مزري نه جوړ شوی شی، له اندېري سره اړوند.

پژرکی (pažárkay) ص.نر.م. ۱) بېزرګی، قهرجن، حملې ته تیار؛ ۲) خپه، ژر خپه کېدونکی.

پژواک (pažwā́k) نر.م. ۱) ازانګه، انګازه، انګی، د غږ غبرګېدنګ؛ ۲) د یوه ګل نوم؛ ۲) یو افغاني سیاستپوه، شاعر و لیکوال چې نوم یې عبدالرحمن و.

پژی (pažáy) نر.م. (ج.پژی) پړی، ځان، جثه، تنه او بوده، قواره، اندام.

پړل (paẓál) مص.مت. تراشل، توږل، تراشول.

پړوی (paẓwáy) نر.م. (ج.پړوي) د تنستې یو سر او بل سر ته لګېدلی لرګی..

پړی (paẓáy) نر.م. ۱) وګ.پژی؛ ۲) لیچه، لېڅه، د لاس یوه برخه.

پس[1] (pás) ق. بیا، وروسته، پس له دې، له دې وروسته، ناوخته، پس ته، څټ ته؛ ۲) اد.تو.

پس[2] p(a,u)s) نر.م. ۱) نری غږ؛ ۲) پسکی، له معدې نه د هوا خارجېدل.

پسات (pasā́t) نر.م. فساد، شر، پساد.

پساتي (pasā́ti) ص.نر.م. فسادي، شري، وران سړی، شیطان.

پساري (pasā́ri) نر.م. هغه دوکاندار چې بادیان، اربې، سپېرکې، او... خرڅوي.

پساله (pasālá) نر.م. ګاڼه، زیور، پسول، کالی.

پسان (pasā́n) نر.م. بلور، د بلور کاڼی، نوزی، د ځرخ کاڼی، د چړې د تېره کولو ګرده ډبره.

پساني (pasā́ṇay) ص.نر.م. پخنی، پخانی، لږ، کم، خخوری، څنی، خسنی.

پساو (pasā́w) نر.م. ۱) پاتې شوې ښوروا؛ ۲) هغه ځمکه چې تر ټولو په آخر اوبه کېږي؛ ۳) مغزاوه هغه اوبه چې یو وار جامې په کې پرېمنځل شي او بیا نورې جامې په کې خېشتې کړي.

پس پسی (paspásay) نر.م. پسېدنه، د شونډو په سر خبرې کول، په غوږو کې پټې خبرې.

پست (pást) ص.نر.م. ۱) کښته، لاندې، ټیټ، کوز؛ ۲) رذیل، بې وجدانه، د بدو اخلاقو خاوند.

پستاندار (pistāndā́r) ص.نر.م. تی لرونکی، غولانځ لرونکی، شیدې ورکوونکی.

پستکی (pastákay) نر.م. ۱) بوسغی، پوځکی، د غوړو نرمې؛ ۲) هر نرم او نازک شی.

پستکی (pastákay) ښځ.م ۱) پخکی، پوڅکی، پستوکی؛ ۲) هر نرم شی.

پستنه (pastána) ق. ۱) بېرته، بیا راګرځېدل، راستنه، جاروتل، واپس، په وروستو؛ ۲) ښځ. مج. شاته تلنه، قهقهرايي؛ ۳) قی، کانګې.

پستو (pastū́) نر.م. ۱) پس خونه؛ ۲) د پاچا یا آمر هغه سامان چې د هغه له روانېدو څخه وروسته وروپسې وړل کېږي.

پستوالی (pastwā́lay) نر.م. ۱) پوستوالی، نرموالی؛ ۲) ټیټوالی، لاندې والی.

پستور (pastawə́r) نر.م. پسته وور، نرم باران، نرۍ څاڅکی، ښورمک، نرمه شیګره.

پستورګی (pastwárgay) نر.م. هغه پسه چې نرمې او پستې وړۍ لري.

پستوړه (pastū́ṛá) جن. پاسته اوره، نرم اوره، نرمېده، نرمه دوره، میده اوره.

پستوکی (pastū́kay) نر.م. ۱) د غوړ نرمۍ، بوستۍ؛ ۲) پوستوکی، څرمن، پوست.

پستول (pastawə́l) مص. مت. ۱) میده کول؛ ۲) نرمول؛ ۳) ښه وهل، ډبول، ټکول.

پسته (۱) (pastá) ښځ.م ۱) نرمه، ملایمه؛ ۲) د پنډۍ غوښه؛ ۳) ق. پس ته، بیا، وروسته، بل وار، بله پلا؛ ٤) نر.م. بېرته شه! بچ شه، پس شه.

پسته (۲) (pıstá) ښځ.م. وچه مېوه ده چې دانې وړې او چغزي یې زرغون رنګ لري.

پسته وور (pastawū́r) نر.م. ۱) نرم باران، نرۍ باران، ښورمک؛ ۲) شبنم.

پستي (pásti) ص. ښځ. م. ۱) ټیټوالی، لاندې والی، ښکته والی؛ ۲) ذلیلتوب.

پستې (pasté) ښځ.م.ج ۱) کنکۍ ژبه، حلقۍ ژبه، وړه ژبۍ؛ ۲) د پست جمع، نرمې.

پستېدل (pastedə́l) مص. ل. ۱) نرمېدل، میده کېدل؛ ۲) وهل کېدل؛ ۳) خبرې ته راضي کېدل

پسخاک (pasxā́k) نر.م. غم، نول، پرېشاني، فکر، کړاک، زړه خوړل، اندېښنه.

پسخند (pısxánd) نر.م (ج. پسخندي) ریشخند، پېشاړه، ملنډې، مسخرې.

پس خورده (pasxordá) ص. ښځ.م ۱) پاته شونې، جوټه، پاتې شوی خوراک؛ ۲) کنګړ، کنکړ.

پسخول (pasxwə́l) مص. مت. ۱) په غوسه کول، قهرول، تحریکول؛ ۲) نر.م. د اري بوره؛ ۲) ګیڅه، څڅبوکی، زوړل، زوول، توفاله.

پسخه (pasxá) ښځ.م. (ج. پسخې) و ګ. پخسه.

پسرلنی (pasarlánay) ص. نر.م. د پسرلي، د پسرلي مربوط.

پسرلنۍ (pasarlanə́y) ښځ.م. ۱) د پسرلي اړونده بولله (شعر، قصیده)؛ ۲) د پسرلي مربوطه.

پسرلی (pasárlay) نر.م. (ج. پسرلي) څرمونی، څرمنی، سپرلی.

پسرو (pasráw) ص. نر.م. ۱) وروپسې تلونکی، تعقیبوونکی؛ ۲) نر.م. پسګویي، غیبت.

پسکاوڼ (paskā́waṇ) ص. نر.م. پسکن، پسن، تسن، تسکن.

پسکاوڼه (paskā́waṇá) ښځ.م. ۱) د پسکاوڼ دکلیمې مؤنث؛ ۲) د الوبالو په څېر یوه ونه ده.

پسکه (paská) ښځ.م. ۱) ورسته، ورسته بېدۍ؛ ۲) هر ښځینه وروست شی؛ ۳) پسکی.

پسکی (pusákay) نر.م. پس پس، پس پسی، په غوړ کې خبرې، پټې خبرې.

پسکۍ (paskə́y) ښځ.م.ج. پسکه، تس.

پس منظر (pasmanzár) نر.م. شالید، تاریخي سیر، پخوا ته نظر کونه.

پسندی (psánday) نر.م. د سپښتو لوبه.
پسنی (pásnay) نر.م. (ج. پسني) وگ. پسونی.
پسوا (paswā́) ق. پسې شا، شاته، په غیاب کې.
پسور (pasór) نر.م. سور، بر، لنډوالی، پهلنډو، پلنوالی.
پسورور (pasorawár) ص. نر.م. سورور، پلن.
پسول(۱) (pasól) نر.م. گانه، زېور، گېنه.
پسول(۲) (pasáwal) مص. مت. ورو ورو غړول، غلی غلی په خبرو راوستل.
پسول(۳) (pusáwal) مص. مت. څکول، په سگرېټ، چلم، او پایپ باندې د خړو سکو جوړول.
پسولل (pasolál) مص. مت. سینگارول، ښکلل، گاڼل، ښایسته کول، ډولي کول، پسولول.
پسولېدل (pasoledál) مص. ل. ډولی کېدل، ښایسته کېدل، ښکلی کېدل.
پسونی (pasū́nay) نر.م. ۱) په کنډې کې ناست، په څوکۍ کې ناست؛ ۲) منورچل، څڅه، خزه، څوکۍ، څارځای، کمین، څوځای.
پسه(۱) (psá) نر.م. (ج. پسونه) ۱) گډ، مېږ، نروز؛ ۲) ص. نر.م. ساده، ناپوه.
پسه(۲) (pása) ق. ۱) وروسته، پسته، له دې پسه، له دې وروسته، بیا؛ ۲) ښځ. م وگ. پسکه.
پسهار (pashā́r) نر.م. پس پسي، پټې خبرې.
پسي (pısi) ص. نب. مغرور، متکبر، کبرجن.
پسې (páse) ق. ۱) وروسته، ورپسې، څېرمه، شاته؛ ۲) ښځ.م.ج. ککړې، پسه، هغه زېرې چې د کوز د خاوند له خوا شپانه ته دورې د پیدا کېدو په وخت کې ورکوي؛ ۲) د نجلۍ د پیدا کېدو په مناسبت شېریني.
پسېدل (pasedál) مص. ل. ۱) پس پس کول، پټ پټ غږېدل، سوکه سوکه رغېدل؛ ۲) پخېدل.

پسېره (paserá) ق. پرسېره، برسېره.
پسې شا (pas(e,i)šā́) ق. پشلا، پسوا، په نا موجودگۍ کې، په غیاب کې.
پسین (pasin) ص. نر.م. وروستنی، آخرنی.
پسینه (pasiná) ص. نب. ۱) وروستنی، آخرنی، له تاکلي وخت څخه وروسته کرل شوی فصل؛ ۲) افکس، سیفیکس، په گرامرکې د کلیمې منځني او وروستني ژروستاړي.
پسیه (pasyá) ښځ.م. (ج. پسیې) بُسرې، پسه، د ورې یا ورغومې د پیدا کېدو له امله د رمې د خاوند له خوا شپون ته انعام ورکول.
پش(۱) (pá́š) نر.م. (ج. پشیان) غورپش، نرپش، پشی، پشک، د پیشو مذکر شکل.
پش(۲) (paš) نر.م. ۱) پښ، پښهار، د باد اواز، د مار اواز؛ ۲) د اور لمبې، د لمبو غرهار.
پشار (pašā́r) نر.م. (ج. پشارونه) پیروی، ملایي، قیماق، قیماغ، اریاش، رش.
پشت(۱) (pušt) نر.م. (ج. پشتونه) ۱) د چرگې شو، دیوې چرگې د هگیو له شروع څخه ترکوزکېدو پورې دوره؛ ۲) د چرگې په ډونگه کې د هگیو ځای؛ ۳) شا، څټ؛ ٤) نسل، خاندان، کورنۍ؛ ٥) پېړۍ؛ ٦) دبیالې پشت، د کاریزه پشت.
پشت(۲) (pášt) نر.م. پشته، پیشی، پشې شبه، د پیشو یا بلیکۍ د شړلو اواز.
پشته (puštá) ښځ.م. (ج. پشتې) ۱) بند، تهوکر، د سېلاب د مخنیوي لپاره مانع یا خنډ؛ ۲) وقایه، مقوا د کتاب پوښ؛ ۳) د غره ډډه، د غونډۍ ډډه.
پشتي (pušti) ښځ.م. (ج. پشتي گانې) ۱) تکیه، سرویړدی؛ ۲) هغه دېوال چې د زاړه دېوال د کلکوالي لپاره جوړېږي.

پښتی (pıštáy) نـر.م. (ج. پښتي) پاپي گک، چینی گک، یو کوچنی سپی.

پښخل (pašxál) نـر.م. گنگخړ، نبړزه، وړی، خځلی، تیه‌وړی، گنگخړی، خس و خاشاک.

پښ غوږه (pašgwáẓa) ص. ښځ.م. سپین غوږې وزه.

پښقاب (pıšqā́b) نر.م (ج. پشقابونه) پرچ، غاب، نالبکی، بشقاب، رکبی.

پښک (pıšák) نـر.م. بونی، سپونی، سپېلومی، پیشک، برص.

پښکال (pašakā́l) نر.م. و گ. بشکال.

پښکالی (pašakāláy) ص. نب. د پښکال، هغه وابنه چې په پښکال کې راشنه کېږي.

پښکالی (pašakāláy) ښځ.م. ج. پلش، بارانی، برساتی، د باران کوټ.

پښکنډی (pıškanḍáy) نـر.م. (ج. پښـکنډي) ۱) پښنگوری، د پشې بچی؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پښکه (páška) ښځ.م. (ج. پښکې) داره، پلېشه، پلېشکه، د مایعاتو (یا وینې) داره.

پښلا (pašalā́) ق. پسې شا، په غیاب کې.

پښلره (pašlára) ښځ.م. اخنک، پیشتری، یو ډول گیاه یا سابه.

پښم (pašám) نر.م. ۱) نری باران، ښورمک، شوغ، پرخه؛ ۲) ډېر نری ویښته؛ ۳) وړی.

پښمکه (pašmáka) ښځ.م. (ج. پښمکې) زمی، یو ډول بوټی دی چې جامې پرې مینځي.

پښلی (pašálay) نر.م. په کاچوغې (قاشقې) سره تاوده مایعات سړول، د تودو اوبو سړونه.

پښمی (pašmáy) نر.م. جونگی، جونگ، د اوښ بچې چې یو کلن وي.

پښنگ (pıšáng) نر.م. هغه کچر، خر یا آس چې د کاروان په سر کې روان وي.

پښنگوری (pıšangū́ray) نـر.م. پشکوټی، پیشونگړی، د پشې بچی، پښنگر.

پښواز (pıšwā́z) نر.م. ۱) جامن، ختایي، خلکې، د بازینگر د گډا جامه؛ ۲) یو ډول کمیس.

پښوپړی (pıšopṛáy) ښځ.م. یو ډول توپ بازي.

پښوگی (pıšogáy) نـر.م. (پښوگي) پیشوگی، نرپیش، د پشې بچی، پښنگوری، پشکوټی.

پښول (pašawál) مص. مت. پښول.

پښونډک (pasonḍák) نـر.م. پشانډوک، غل، هغه سړی یا هلک چې وړې وړې غلاوې کوي.

پښه (páša) ښځ.م. ۱) پیشو، پیشی؛ ۲) پشې، پشتې، پیشته، د پیشو د شړلو اواز

پښی (pášay) نر.م (ج. پښي) ۱) یـو ډول لـوبه ده؛ ۲) پیشو؛ ۳) غونجی، لنډغوږی سیرلی.

پښې (páše) ښـځ.م. پیشته، پیشتې، پیشې، د پیشو د شړلو آواز.

پښی (pašáy) ښځ.م. ج. ۱) پیشـو، پیشي؛ ۲) یو ډول خـزنده ده چې په کـرنیزو ځمکو کې پیدا کېږي؛ ۳) هغه غنم، چنې چې نینې کېږي.

پښېدل (pašedál) مص. ل. و گ. پښېدل.

پښېرلی (pašerláy) نر.م. یو کلن سېرلی.

پښې شا (pašešā́) ق. و گ. پسې شا.

پښ(۱) (páṣ) نر.م. اهنگر، لوهار، آیینگر.

پښ(۲) (puṣ, paṣ) نر.م. پش، د مـار آواز، د غوایي ښناری، د باد غړ.

پښانگه (paṣangá) ښځ.م. د مشک ښانگه، د ژي ښانگه، ښانگه، د غړ کې ښنبه.

پښبنی (paṣbanáy) ښځ.م. (ج. پښبنې) د پښ بنې، د لوار بنې، د من بنې.

پښت (paṣ̌t) نـر.م. ۱) پشت، خېل، ټبـر، پښـه، ريښه، نسل؛ ۲) سـړی؛ ۳) ستو، نـېم حـامې اوربشې يا غنم ببې او بې ميده شي نورروسته کوره يا بوره ورسره کـډه شـي؛ خـوارده خوارره څنې جوړېږي. کورداني او ستوان يې هم بولي.

پښتنواله (paṣ̌tanwālá) ښـځ.م. پښتونوالـه، پښتونولي، پښـتو، پښتني خـويونه، پښتني اخلاق.

پښتني (paṣ̌táni) ص. نب. د پښتنـو، د پښـتون، په پښتو برابر د پښتنو له دود دستور سره برابر

پښتو (paṣ̌tó) ښځ.م ۱) پښـتو ژبـه؛ ۲) پښتنواله، پښتونـولي؛ ۳) مـج. هـوډ، توري، مېړانې؛ ٤) د يوې مجلې نوم چې لـومړی ځـل په ۱۳۱۱ کال کې دکندهار د پښتو انجمن دخپرنيز اورگان په توگه راووتـله، اوس د افغانستان د علومو اکادمۍ د پښتو څېړنو مرکـز نشـراتي اورگان دی؛ ۲) د پښتو په نامه په کوزه پښتونخوا کې هم يوه مجله خپرېږي.

پښتوپانگه (paṣ̌topāngá) ښـځ. م. ۱) پښتو زېرمه، پښتو ذخيره؛ ۲) د يوه کتاب نوم.

پښتو پښويه (paṣ̌topaṣ̌oyá) ښځ. م. د پښـتو گرامر، د ژبې قواعد؛ د يوه کتاب نوم دی.

پښتواکاډمي (paṣ̌toakāḍumi) نر.م ۱) و گ. پښتو ټولنه؛ ۲) په پېښـور او کـوټـه کې د دوو بېلا بېلو علمي څېړنيزو مؤسسو نوم دی.

پښتو ټولنه (paṣ̌toṭolána) ښځ.م. پښتو انجمن، دا ټولنه په نـړۍ کې د پښتو اکاډمي په نـامـه پېژندل شوې وه، په ۱۳۱٦ ل کال کې د کابل د ادبي انجمن او د کندهار د پښتو ادبي انجمن د ادغـام په پايله کې منـځ تـه راغـلـه چې اوس د علومو په اکاډمۍ کې د يوه انستيتوت په سطحه فعاليت کوي.

پښتورگی (paṣ̌tawárgay) نـر.م. بـډوگـی، بډوډی.

پښتو ژبی (paṣ̌toẓ̌ábay) نر.م. (ج. پښتو ژبي) هغه څوک چې ژبه يې پښتو وي.

پښتو سيند (paṣ̌tósind) نر.م. پښتو قاموس، د يوه قاموس نوم دی.

پښتو مرکه (paṣ̌tomaráka) ښځ.م. هغه علمي مؤسسه وه چې د امـان الله خـان د واکمنۍ په لومړيو وختو کې تأسيس شوه.

پښته (puṣ̌tá) ښځ.م. (ج. پښتې) ۱) د تاکو پشتې، د پالېزه پښتې؛ ۲) غونډۍ، تپه.

پښتی (paṣ̌táy) ښځ.م. ج. ۱) هغه نري هـډوکي چې د سينې قفس يې جـوړ کـړی دی؛ د کتاب پښتی؛ ۲) دځنگ تکيه (بالښت).

پښتېدل (puṣ̌tedál) مص.ل. و گ. پوښتېدل.

پښکی (puṣ̌káy) نـر.م. د مـار، د بنۍ، د بـاد د جريان او د باد د چلېدو اواز.

پښلي (pṣ̌áli) ښځ.م. مـاسۍ، هغه جـرابې چې د څرمنې پوښ ورا چولی شوی وي.

پښلی (puṣ̌álay) نر.م. (ج. پښلي) پايل، پايزېب، پښې زېب، پښولی، پيزېب.

پښ مار (paṣ̌mā́r) نر.م. بنۍ وهونکی، دم کوونکی هغه څوک چې سکاره تازه کوي.

پښندی (pṣ̌ánday) نـر.م. ۱) پښولی، پښوندی؛ ۲) زولنه، بېړۍ، ډويک.

پښنگه (pṣ̌angá) ښځ.م. دوه خانې، دوه غانې سکو، هغه آلـه چې د هغې سـره د درمنده لـوار غنم اواروې يا څوزان پرې شيندي.

پښوکي (paṣ̌ū́ki) ښـځ.م. هـغـه جـورابي چې د پنجې يا پښې ځای نه لري.

پښول (paṣawə́l) مص. مت. ۱) د مار یا غوا پښ پښ؛ ۲) لوهاړ په بنۍ اواز یا باد ایستل؛ ۳) په غوسه کول، قهرول.

پښولی (paṣū́lay) نر. م. (ج. پښولي) پایزېب، پایل، د پښو گانه.

پښویه (pṣoyá) ښځ. م. ۱) د ژبې قاعدې، صرف و نحو، گرامر؛ ۲) د یوه کتاب نوم.

پښه (pṣá) ښځ. م. (ج. پښې) ۱) ښپه؛ ۲) کورنۍ، خیل، ټبر؛ ۳) حصه، برخه.

پښه ارته (paṣaārtá) ښځ. م. پـای وازی، د پښې ارتونه، په نوې خیښې کې د زوم د کـورنۍ او د نجلۍ د کورنۍ یوه او بل ته مېلمستیا کول.

پښه پرځای (pṣaparjā́y) د چپرځای، سمه ښه، عسکري بولۍ (قومانده).

پښه سوری (paṣasū́ray) نر. م (ج. پښه سوري) هغه چرگ چې د ناوې د راوړلو وروسته د آس یا موټر په مخ کې حلالېږي.

پښه یبل (paṣayibə́l) ص. نـر. م. پښې یبلې، پښبله، پښې لوڅی، بې پیزاره پښې.

پښې (paṣə́y) ښځ. م. شوکری، رواش.

پښی (pā́ṣay) نر. م. مروړه، مرړی، لته کش؛ ۲) له کوهي څخه د اوبو د بو کې د ایستلو رسۍ.

پښېدل (paṣedə́l) مص. ل. د مـار یا غـوایي پښ پښ کول.

پښې لوڅ (paṣelū́c) ص. نر. م. و گ. پښې یبل.

پښېمان (paṣemā́n) ص. نـر. م. ۱) پښېمـانـه، لیچخور؛ ۲) له خپل عهد او قول څخه اوښتلی؛ ۳) شرمنده.

پښېمانتوب (paṣemāntób) نر. م ۱) پښېماني، پښېمانتیا، له خپلې ارادې گـرځـېدنـه؛ ۲) بې ژبی، له خپله قوله گرځېدنه؛ ۳) شرمنده توب.

پښېمانېدل (paṣemānedə́l) مـص. ل. ۱) له خپلې ارادې گرځېدل؛ ۲) له خپله قوله گرځېدل، له خپلې وعدې اوښتل؛ ۳) شرمنده کېدل.

پغنه (pağná) ښځ. م. په کوبین، تسکورې او مېښې سره د ځمکې د نرمولو کار.

پغه (pắğa) ض. په هغه، د (په هغه) مخفف شکل.

پف[1] (paf) نر. م. د گنډلو یو ډول ماشین دی.

پف[2] (puf) نـر. م. ۱) د افسوس کلیمـه؛ ۲) ورک شه؛ ۳) د کـوم چـا د مبـالغې په مقابل کې د غبرگن په توگه هم پف وایي.

پک (pák) ص. نر. م. ۱) گنجی؛ ۲) نر. م. سنگاوڼ، د کشتۍ چپو؛ ۳) پخـه، د سرپخې؛ ٤) وخت، موقع؛ ٥) د ښځې مېړه، بو ک؛ ۲) وار، پېر.

پکار (pakā́r) ص. نب. ۱) په کار، په ښه، په ښمر، په گټـه؛ ۲) بایـد، اړین، حتـمي؛ ۳) خـوښ، منلی؛ ٤) غوښتنه.

پکارېدل (pakāredə́l) مص. ل. پـه کارکېدل، په کار راتلل، په ښمرېدل.

پکرول (pakaráwəl) مص. مت. ۱) گـرول، نوکارې پرې لگـول، گروشبیل؛ ۲) پارول، کتول.

پکرېدل (pakaredə́l) مص. ل. ۱) گرېدل، گروشېدل ۲) قهرېدل، پارېدل، تورېدل.

پکړ (pakə́ṛ) ص. نر. م. ۱) خوار، غریب، مسکین؛ ۲) نر. م. د لمنځې لرگی، دارچې لرگی.

پکل (pakə́l) نـر. م. ۱) کېږ، چغ، پرده، هغه پرده چې لـه دورمو (نی) یا لـوخو څخه جـوړېږي؛ ۲) مص. مت. پینل، کپه اچول، تلی اچول.

پکنه (pakə́na) ښځ. م. (ج. پکنې) پیننه، کپه اچونه تلی اچونه، ورغوی اچونه.

پکو (pakó) ص. نب. پوزې ته راغلی، په تنگ، بې حوصلې، په عذاب، له ځانه ستړی.

پکول (pakól) نــر.م. ورینه ژمنی ... ولی، هغه خولۍ چې سر تر غوږونو په کې پ... ي.

پکوړه (p(i,a)kowṛá) ښځ.م. کچالو ... د نخودو په اوړو کې ککړ او په غوړو کې ســ... شي.

پکونۍ (pakūṇáy) ښځ.م. هغه طلا... سوې ښځه چې بل چا نکاح کړې وي.

پکوالی (pakowā́lay) نر.م... ...دنه، پزې ته راتلنه، پوزې ته راتلنه، په عذابېد...

پکه (paká) ښـځ.م. ۱)ببوزی، بادپکې ...ادپکه؛ ۲) گنجی، ینبنتۀ وتلې، لـهنډی؛ ۳) ...نی، تلی، ورغومی.

پکه باښه (pakabāṣá) ښځ.م. کــوکــه بـ...ه، یو ډول مرغه دی چې بسر یې پک وي.

پکه پاپکی (pakapāpakáy) ښځ.م. یو ...ل واښه چې ښخ یې د کچالو غوندې دی.

پکه تیږه (pakatiẓá) ښځ.م. و گ. پله تیږه.

پکی (pakáy) ښځ.م ۱) اډی، د یوه جریب په اندازه یوه تخته پټی (ځمکه).

پکی[1] (pákay) نـر.م. (ج.پکي) ببــوزی، بیزی، بادپکی، بادپکه.

پکی[2] (pákay) نر.م ۱) دپک تصغیر؛ ۲) کلک.

پکېدل (pakedál) مص.ل. پک کـېدل، پو گ کـېدل، گنجی کېدل، روتن کېدل.

پگ (pág) نز.م (ج.پگونه) غټه پگړۍ، غټ د...ار، لوی پټکی.

پگاړه (pagāṛá) ښځ.م. (ج.پگاړې) اشر، بلند، بسکر، پگړه.

پگړۍ (pagṛáy) ښځ.م. ۱) دستار، پگ، پټـکی، لنگی، لنگوټه؛ ۲) غیرت، همت.

پگڼه (pagáṇa) ښځ.م. ۱) و گ. پگاړه؛ ۲) د هندي کال یوولسمه میاشت، هندي (پهاگڼ).

پگونډه (...wáṇḍ...) نر.م. د ځسکې هغه وېش چې د نارینه و پر... ...ټ کېږي.

پگه (pága) ښځ. ...گ. پگړۍ.

پل[1] (pál) نر.م ...ام، قدم؛ ۲) د پښې نښه، منډ؛ ۳) د ژرندې ...د کانۍ؛ ٤) د کـلال څــرخ؛ ٥) معافونه ...ښنه؛ ٦) خصي ځاروی.

پل[2] (pıl) نـر.م ...د ستر گو رپ، یوه گړۍ، لـږه شېبه، کم...؛ ۲) و گ. پیل.

پل[3] (pul) نر.م. ...پلونه) پر ویالې یا سیند د پاسه د تېرېدو جو... شوې لاره.

پلا (plā́) ښـځ.م. ...پلاوې) ۱) نوبت، وار، ځـل، دفعه؛ ۲) وخـ... ...وره، تگ، گشت.

پلار (plā́r) نر.م. ...پلرونه) آبا، بابا، دادا.

پلارتوب (...lārtób) نر.م. پلاروالی، پلارکېدنه، پلارولي.

پلارخېل (plā́rxel) نـر.ج. پلـرگنی، پلارگنی، اباگنی، پلـ...ي خپلوان.

پلارمړی (plārm...ay) نر.م. (ج.پلارمړي) یتیم شوی، بې پلاره شوی، یتیم.

پلارنیکه (plārn...ká) نــر.م. کــورنی، کـوړمه، خېل خانه ...رگه، نسب.

پلارواکي (plārw...) نـر.م. هغه تاریخي دوره چې په هغـ... کې د یوې کـورنۍ تول صـلاحیت د پلار په وا... کې وي. پاتریکال.

پلاز (plā́z) ...م. ۱) تخت، د پادچاهانو د ناستې ځای؛ ...واده په ورځ دزوم او ناوې د کښناستلو ځای.

پلازمېنه (plāzmená) نــر.م. (ج.پلازمېنې) دارالحکومه، پایتخت، د یوه هېوادمرکز

پلاس (palā́s) نـر.م. ۱) ټاټ، بوجی، غټ او شـډل ټوکر؛ ۲) گلم، ټغر؛ ۳) انبور ته ورته یوه آله.

پلال (palā́l) نر.م. ۱) غوښتنه، لټه؛ ۲)، ساتنه.

پلاله(۱) (palālá) ښځ.م. ۱) پروړه، دروزه، وابښه، سواره؛ ۲) منډلي، درمند سرای.

پلاله(۲) (plālá) ص. نب. خوزاره، پلال گیره پټی، هغه پټی چې غنم او وربشې ورباندې کرل شوې وي او بیا وربېل شي.

پلان (plā́n) نر.م. (ج. پلانونه) ۱) نقشه، طرح، خاکه، پروژه؛ ۲) تجویز، تدبیر.

پلانده (plāndá) ښځ.م. غبرنیول، خوانیول، پهلواني ۲) مجادله، جگړه، نزاع.

پلانکی (plā́nkay) ض. پلانی، فلانی، فلانکی، مبهم ضمیر دی.

پلاڼ (plā́ṇ) نر.م. کته، هغه غټ توکی یا گېډی چې پرمخ یې ترنگړ گنډل شوی وي او د بار وړونکو حیواناتو پرشا اچول کېږي.

پلاڼه(۱) (plāṇá) ښځ.م. ژی، رابیا، د اوبو مشک، لوی مشک، لوی ژی.

پلاڼه(۲) (palāṇá) ښځ.م. ۱) درمند، د بوسو کوټه، بوساره؛ ۲) ترکټې لاندې هغه توته چې د خره په شا اچول کېږي؛ ۳) کته، ځل.

پلاو (palā́w) نر.م. پلو، پیلاو، په حرارت باندې پخې شوې وریجې.

پلاوی (p lā́way) نر.م. استازډله، لېږلی شوی هیئت.

پل پټی (palpā́ṭay) نر.م. پل گرځوونکی، پل غلطوونکی، هغه سړی چې غل وپېژني او پل یې پټ کړي.

پلپل پاڼې (palpalpā́ṇe) ښځ.ج. ۱) د سپېدار د ونې پاڼې؛ ۲) د چینار یو ډول.

پلپوټ (palpóṭ) ص. نر.م. ۱) پټ، مخفي؛ ۲) نر.م. پرده اچونه، عیب پټونه؛ ۳) گرځونه، اړونه؛ ٤) اغوستنه؛ ٥) یوه خبره ورانونه؛ ٦) غوښتنه، لټونه، پل پیټ.

پلپولک (palpolák) نر.م. یو ډول تریخ بوټی دی چې اوبو ته نږدې او په اوبو کې توکېږي.

پلپېټ جن (palpetján) ص.نر.م. پلټمن، ناقراره، ناارامه، اشوراند.

پلټ (plát) نر.م. ۱) یوه توته ځمکه، لوځمکه؛ ۲) طرحه، نقشه، مسوده؛ ۳) خیال، نظریه.

پلټري (plátri) ښځ.م. لښتی، والی، د غوړو مندری، د ښځو د غوړونو گانه.

پلټری (palatráy) ښځ.م. پلټی، پرلت، پلټنې.

پلټگ (paltág) نر.م. تقلید، پیروي، متابعت، په چا پسې تلنه، تقلید کونه، د چا په پله تلنه.

پلټند (palatánd) ص. نر.م. نارامه، ناکراره.

پلته (paltá) ښځ.م. ۱) پیلته، پلیته، د ډېوې وټ، د مالوچو پلیته چې په لاتین او... کې یې اچوي؛ ۲) تیلی، د گوگړ خاش؛ ۳) د تابلېټونو ځو دانې چې په کاغذ او یا په پلاستیکي پوښ کې اېښودل شوې وي.

پلټی (palatáy) ښځ.م. په گونډو کېناستنه، پلټری.

پلټل (palaṭál) مص. مت. ۱) لټول، کتل، اړول رااړول؛ ۲) څېړل، مطالعه کول..

پلټمن (palatmán) ص. نر.م. نارامه، ناکراره.

پلټن (palṭán) ښځ.م. (ج. پلټنې) پلټنه، عسکر، پوځ، د پلیو عسکرو ټولگی، پلي عسکر چې شمېر یې له (۷۰۰-۱۰۰۰) پورې وي.

پلټنی (palṭánay) ص. نر.م. عسکر، سپاهي.

پلټون (plaṭū́n) نر.م. کتنه، پلټنه، لټون.

پلټونکی (plaṭūnkáy) نر.م. لټوونکی، تالاشي کوونکی، اړوونکی رااړوونکی، مفتش.

پلچک (pulčák) نر.م. ۱) پیروته، پېروته، عشق پېچان گل؛ ۲) کوچنی پل، پل گوټی.

پلڅ (plác) ص. نر.ج. ببر، د ببر وېښته، ګڼ وېښتان.

پلڅېور (plačewár) ص. نسر.م. ببر وېښته لرونکی ښاروی..

پلرګنی (plarganáy) ښځ.م. و ګ. پلارخېل.

پلرنی (plaránay) ص. نسر.م. د پلار، پسلار پورې تړلی.

پلستر (plastár) ښځ.م. ۱) هغه پټۍ چې پر ټپ یې ږدي؛ ۲) جرابه؛ ۲) اخېړ، لېو، کاګل.

پلسه (palása) م. دروازه، لویه دروازه، د ښار ور.

پلشته (palıštá) ص. ښځ.م. کنچنۍ، پلیسته، بد عمله ښځه، بدکاره ښځه.

پلغاشه (palğāšá) ښځ.م. سسته غوټه، غوړیاشه، هغه غوټه چې ژر خلاصېږي.

پلغټ (palğáṭ) ص.نر.م ۱) وندی، ګړندی، چټک؛ ۲) نر.م. سرکونډی، سر په ککرۍ اوښتل.

پلغټي (palğáṭi) ښځ.م. تېزي، چالاکي، وندیتوب.

پل غلط (palğalát) ص. نسر.م. منافق، تګ، دوه مخی، بدچلنده، بدګوزاره.

پلک (pálk) نر.م. داوسپنې غټ ښتک چې د اوسپنو د ټکولو او سمولو لپاره په سندان نښلي.

پلکه (palká) ښځ.م. (ج. پلکې) ۱) پنکی، وړوکی مېخ؛ ۲) ببخ، ریښه؛ ۳) د ممیز په ببخ کې خلی؛ ٤) موټی، قبضه، د تورې موټی.

پلکۍ (palakáy) ښځ.م. کېړه، د.بیوې په کونده کې هغه کړۍ چې سسپار پرې کلکوي.

پلګواښه (palgwāṣá) ښځ.م. غوړیشه، غونیاسه، غوړیاشه، پلواښه، د چینې د تړلو تاري حلقه.

پلمن (palmán) نسر.م. پلین، پلینه، یوه ونه ده چې له څانګو، جرړو څخه یې مسواک جوړوي.

پلمه (palmá) ښځ.م. (ج. پلمې) بهانه، بانه، حیله، مکر، فریب.

پلن (plán) ص.نر.م. ۱) بسرداره، سوروړ، عسریض؛ ۲) مسطح، اوار؛ ۳) پلی، پیاده؛ ٤) نر.م. مف پلن شوی، ټکول شوی، اوارشوی.

پلن پاڼی (planpāṇáy) نر.م. ګوړی، کرم، ګلپی (ګلداره کرم).

پلن تنی (plantánay) نر.م. د تناسلي آلت سر.

پلنتوب (plantób) نر.م. پلنوالی، پسوروړتوب، پلنتیا، سرورتیا، په سورلوی والی.

پلندر (palandár) نر.م. د مور دویم مېړه.

پلندی (plandáy) ښځ.م. ۱) جبه، بوخته؛ ۲) تګي، مکر، فریب، دوکه، چل.

پلنډه (planḍá) ښځ.م. (ج. پلنډې) ۱) پیټی، پنډه، وڅه، پنډ، وڅکی؛ ۲) د اسباب غوټه.

پلنډي (plánḍi) ص. نسر.م. (ج. پلنډیان) پنډي، جوالي، پنډوړونکی.

پلن سری (plansáray) نر.م. ۱) پارو، راشبېل، بیم؛ ۲) ص. نسر.م. کم عقل، ناپوه؛ ۳) پلن سر واله.

پلن ګوټی (plangwáṭay) نر.م. منفرجه زاویه، هغه زاویه چې ترنوي درجې زیاته وي.

پلنوالی (planwāláy) نر.م. بر، سور، عرض.

پلني (pálni) نسر.م. کالګیر، هغه پلنه تخته چې موچیان د کار په وخت ترزنګون لاندې نیسي.

پلنېدل (planedál) مص. ل. ۱) غورځېدل، په ځمکه غورځېدل؛ ۲) ویرېدل؛ ۳) څربېدل؛ ٤) شله کېدل، خرې کېدل، متیه کېدل.

پلو (paláw) نسر.م. (ج. پلوونه) ۱) د څادر پیڅه؛ ۲) طرف، لوری؛ ۳) څنډه، اړخ، د خیمې برده؛ ٤) ننګه، لوری، پلوي؛ ٥) و ګ. پلاو.

پلواښه (palwāṣá) ښځ. م. ۱) پلگواښه، پلوشه، عوراشه، گوتمه، چپراس؛ ۲) خپل، خاندان؛ ۳) زنځیر، زولنه؛ ٤) د پرتوگاښ غوټه.

پلوالی (palwāláy) نر. م. بخښنه، ښښنه، عفوه، ورتېرېدنه.

پلوځه (palocá) ښځ. م. (ج. پلوځې) ژرگه، زلزله، اغزنه ونه- یو ډول ونه ده.

پلوځکي (plócki) ښځ. م. پېخارې، میخارې، هغه پیچې چې د مېږو او وزو په پښو او لم پورې ځړېږي.

پلودل (plodál) مص. مت. ۱) ناپ کول، اندازه کول، مېچ کول.

پلور (plór) نر. م. ۱) بیه، ارزښت؛ ۲) خرڅلاو.

پلورل (plorál) مص. مت. خرڅول، په بیه ورکول.

پلورلیک (plórlik) نر. م. قواله (قباله)، د پلور (خرڅلاو) سند.

پلورنځی (ploránǰay) نر. م. دوکان، هټ، هټی،

پلورنه (plorána) ښځ. م. (ج. پلورنې) خرڅونه.

پلورونکی (plorūnkáy) فا. نر. م. خرڅوونکی.

پلوری (plóray) ص. نر. م. سوداگر، تجار، تاجر.

پلورینه (plorina) ښځ. م. (ج. پلورینې) خرڅلاو، خرڅېدنه، پلورنه، خرڅونه.

پلوره (plorá) ښځ. م. د هلېز، کوشکن، کفش کن.

پلوشه (palwaśá) ښځ. م. ۱) ځریکه، ځېره، د لمر راختو په وخت سره شغله؛ ۲) شعله؛ ۳) نور، تجلي، وړانگه.

پلوشین (plwaśin) ص. نر. م. وړانگن، وړانگین، شعشع.

پلوښه (palwáṣa) ښځ. م. و. گ. پلواښه.

پلوغوټه (plawǧūṭá) ښځ. م. ۱) د واده، سنتې یا د خوښۍ په ورځ د مبارکۍ لپاره چې خپلوانې راغلې وي د بېرته تگ په وخت کې مېوه، جامې او ... چې له ځان سره یې وړې وي دې ته پلوغوټه وايي؛ ۲) هغه روپۍ چې زوم یې د لومړنۍ لیدنې په وخت خپلې ښځې ته ورکوي؛ ۳) هغه روپۍ چې د پلار یا ورور له خوا خپلې خورلنې ته د واده په ورځ په پلو پورې ورغوټه کېږي.

پلول(۱) (plawál) مص. مت ۱) ښښل، بخښل، معافول ۲) خصي کول؛ ۳) ځگ منښل، غړکه شاړل.

پلول(۲) (palawál) مص. مت. قدم کول، په گام کول، ځمکه په قدمونو کچ کول.

پلونډ (palwánd) ص. نر. م. ځورب، غټ، چاغ، په غوښو پټ، پهلوان، غښتلی، تیار.

پلونډتوب (palwandtób) نر. م. ځوربوالی، چاغوالی، تیاروالی، پلونډتیا، پلنډوالی.

پلونیا (palawniyā) ښځ. م. فلونیا، یو ډول یوناني ترکیب (معجون).

پلوې (palawáy) ښځ. م. ۱) مستوره نجلۍ، مخ پټې ښځه، په ستر کې ناسته جلکۍ.

پلوی (paláway) نر. م. ۱) چرمباز، ترمباز، هغه غویی چې په غوبل کې باندې طرف ته تړل شوی وي؛ ۲) طرفداري، پلوکونه؛ ۳) یو ډول توت؛ ٤) ص. نب. و. گ. پلویز.

پلوي (paláwi) ص. نر. م. ۱) گاونډي، همسایه، پلوان شریک؛ ۲) طرفدار.

پلویز (palwiz) ص. نر. م. ملگری، پلوي، حامي.

پله(۱) (plá) ښځ. م. (ج. پلې) وجه، پښته، وړبه، د انسان او ځیوان په وجود کې سپین او کلک اعصاب.

پله(۲) (pála) ښځ. م. (ج. پلې) ۱) چاپړی، د تلې یوه پله؛ ۲) په لوری، پلو؛ ۳) د دروازې تمبه.

پله ایلی (palailáy) ښځ. م. یو ډول هېلی.

پله پسې (palapáse) ق. پرلپسې، پرله پسې، یو په بل پسې، په یو مخ، مسلسل.

پله پورې (palapóre) ص. نب. نښتی، متصل، پیوست، پرله پورې، جوخت.

پله تیږه (palátiẓa) ښځ.م. رږېدونکې تیږه، دوږېدونکې تیږه.

پلی[1] (pálay) ص نر.م. (ج. پلي) ۱) پیاده، څړه، په پښو روان ۲) نر.م. پیاده عسکر؛ ۳) یوډول کب؛ ٤) نر.م. ممپلی؛ ۵) د لوبیا، میو او ... پلي؛ ٦) دانګورو د لښتو هغه ګیډۍ چې تر پرېکولو وروسته تړل کېږي؛ ۷) د سپارې پال، کرکۍ.

پلی[2] (pláy) ښځ.م. ۱) کیلي، کنجی؛ ۲) نوسی؛ ۳) سسپار.

پلی (paláy) ښځ.م. ۱) د ارټ د ګرځولو لرګی؛ ۲) ګراړۍ؛ ۳) کرنډۍ؛ ٤) و.ګ. پولی.

پلېپل (palepál) نر.م. پایلی، پایې، پالی، پایپل، د ماشوم اول اول قدم اخیستل.

پلیت (palit) ص. نر.م. ۱) مردار، ګنده، ناپاک؛ ۲) بدعمله، بدکرداره؛ ۳) ناولی، بېلمانځه.

پلېټکه (pletáka) ښځ.م. ۱) پلته، پیلته، باتۍ؛ ۲) لمبه، شغله.

پلیتول (palitawál) مص. مت. ۱) ناپاکول، مردارول؛ ۲) بېلمانځه کول، ناولی کول؛ ۳) بدعمله کول؛ ٤) ورانول، بداخلاقه کول.

پلیتونی (palitónay) نر.م. هغه لرګی چې مالوچ او وړۍ پرې تاوېږي.

پلیته (palitá) ښځ.م. (ج. پلیتې) ۱) پلته، د ډیوې یا لاتین باتۍ؛ ۲) شوته، توکه، د جوارو شوته؛ ۳) کڅوره، هغه کڅوره چې د مرۍ د پرېمنځلو په وخت کې لاس ته وراغوستل کېږي.

پلیتېدل (palitedál) مص. ل ۱) مردارېدل، ناپاکه کېدل؛ ۲) بدعمله کېدل، بدفعله کېدل.

پلېټ (paleṭ) نر.م. ۱) بشقاب، غاب، نالبکی؛ ۲) خوراک؛ ۳) دموټرو لمبر (نمبر پلېټ).

پلېټن (pleṭán) نر.م. پټیلن، د جولا هغه لرګي چې تنسته ترې تاووي.

پلېکو (plekú) ښځ.م. و.ګ. پایکو.

پلي کول (plikawál) مص.مت. ترسره کول، عملي کول، تطبیقول.

پلېل (plel) جن. ۱) پیلیل، خوشبویه تېل، روغن موی، ښرغوږ، پولیل؛ ۲) پلیڅې.

پلي لار (plelā́r) ښځ.م. څړه لاره، د پلیو لاره، پیاده رو.

پلېمن (plemán) نر.م. و.ګ. پلمن.

پلېنه (plená) ښځ.م. و.ګ. پلمن.

پلېونه (plewána) ښځ.م. پلېنه، پلېون، بایکړ، د مسواک ونه.

پلیه (palyá) ص.نب. پلې، پیاده، په پښو، څړه.

پم (pám) نر.م. ۱) خاربښت، پمنتوب، یوډول جلدي ناروغي ده؛ ۲) دجوارو خورې، دجوارو سبوس، د رشقې میده ګي یاګل؛ ۳) پخه، د ګنجی د سر روتې؛ ٤) خڅوزي.

پمانی (pamā́nay) نر.م. پمنکی، پمنې، پمنه، پونی، یو غرنی تریخ نبات دی.

پمبه (pambá) ښځ.م. ۱) خڅوڅکی، چوخانی، د څه شي ذره؛ ۲) خورې، توته؛ ۳) کربوسکه.

پمبه چو (pambačó) نر.م. پمبې چو، کالکه، وچه غوزه، د پنبې وچه غوزه.

پمبی (pambáy) نر.م. ۱) پم، دجوارو خور، د ریشقې میده ګي؛ ۲) اخور، پاخور؛ ۳) تومبی، کرانی؛ ٤) تان.

پمبی مشر (pambaymášar) نر.م. ۱) میراخور، د نوبلې مشر؛ ۲) داروغه، د سل چا د درمندوسو څاروکی.

پمپ (pámp) نر.م. ۱) د هوا پمپ، د باد ورکولو آله؛ ۲) بمبه، د اوبو بمبه، د اوبو کښلو آله.

پمل (pamál) نر.م. پیمل، اندازه کول.

پمپول (pampawə́l) مص. مت. ۱) هوا ورکول، له باده ډکول؛ ۲) اوبه ښکل، اوبه ایستل.

پمپي (pámpı) ص. نر.م. ۱) هوا ورکوونکی؛ ۲) نر.م. د ښځویو سپک شان ګوړګابی.

پمفلېټ (pámflet) نر.م. پامفلېټ، وړه رساله.

پمن (pamán) ص.نر.م. ۱) پون، خارښتي، په پم اخته؛ ۲) خوار، نېستمن؛ ۳) بدبخت.

پمنتوب (pamantób) نر.م. پمنتیا، پمنوالی، خارښ لګېدنه.

پمن کوړ (pamankóṛ) نر.م. ۱) پېس، د برص ناروغي؛ ۲) خارښت، کهل، تخمور.

پمن کوړن (pamankoṛún) ص. نر.م. ۱) پمن چینجن، د پم په ناروغی اخته؛ ۲) ډېرخوار.

پمنکی (pamánkay) نر.م. پمنه، پونی، یو غرنی نبات دی، و ګ. پمانی.

پمنول (pamanáwəl) مص. مت. ۱) د پم په ناروغی اخته کول،؛ ۲) غریبول، خوارول.

پمنېدل (pamanedə́l) مص. ل. ۱) خارښت لګېدل، د پم په ناروغی اخته کېدل؛ ۲) خواربدل.

پمېچو (pamečó) ښځ.م. و ګ. پمبه چو.

پن[1] (pán) نر.م. سفر، مزل، پند.

پن[2] (pun) نر.م. و ګ. پم.

پنا (panā́) ښځ.ص. نر.م. ۱) پټ، غایب، له نظره پټ؛ ۲) ښځ.م. سیله، مرسته، امن، حفاظت؛ ۳) فنا؛ ٤) نری باران، پونی، پواره؛ ٥) ښځ.م خړبونه، پنه، اوبونه؛ ٦) پونه، اوبه شیندنه.

پناځای (panāǰā́y) نر.م. د پټېدو ځای، د پناوړ ځای، د امن ځای، ژغورځای.

پناغوښتنه (panāǧoṣtána) ښځ.م. شو غوښتنه، پناخواهي.

پناوړنه (panāwṛána) ښځ.م. شو وړنه، پناه ګزیني، پناهنده ګي، مهاجرت.

پنجالۍ (panjālə́y) ښځ.م. د ډول او پنایی لښاره پنجره غوندې ځای.

پنجالی (panjā́lay) ښځ.م. جغ. ژغ، یغ.

پنجره (panj(a)rá) ښځ.م. قفس، پنجره، د مرغیو د ساتلو کېس.

پنجغاښی (panjǧā́ṣay) نر.م. ۱) پینځغښی، هغه حیوان چې پنځه غاښونه یې کړي وي؛ ۲) لرګین پنځه غاښیزه غاښور چې پټی جوړوي

پنجکی (panjákay) نر.م. موتنی، دستګیر، د دروازې موتی.

پنجه (panjá) ښځ.م. ۱) منګول؛ ۲) دلاس او پښې ګوتې او خپې؛ ۳) د ډوډی خوړلو آله؛ ٥) یو خوله خبرې؛ ٦) یو څه وخت.

پنجه بابا (panjabā́bā) نر.م. پنجه پاو، کونیکبر، کنجیپوړ، کړانکیش، چنګاښ.

پنجه خوړي (panjaxū́ṛi) ص.نب. ډېرزيات، زښت ډېر، بې شمېره.

پنجه ګي (panjágì) ښځ.م. پنجه، د کارتوسو د ایښودلو فلزي آله.

پنچر (pančár) ص. نر. م. سوری شوی ټایر.

پنچرول (pančarawə́l) مص. مت ۱) د پایې نه باد ایستل؛ ۲) خوارول، نېستمنول، کریابول.

پنچرېدل (pančaredə́l) مص. ل. ۱) د پایې باد ایستل کېدل؛ ۲) خوارېدل، نېستمنېدل.

پنچم (pančám) نر.م. مو. د اوو سُرونوله جملې نه پنځم سر دی چې د سرگم په وخت په «په» سره لنډیږي.

پنچمی (pančámay) ښځ.م. د میاشتې پنځم تاریخ.

پنځ (panǰ) نر.م. پیدایښت، خلقت، جوړښت.

پنځ تکیز (pınǰṭakiz) ص. نر.م. پنځه ډزی توپک، پنځه تکی توپک.

پنځ څنډ (pınǰcánḍ) نر.م. پنځه څنډی، پنځه گوټی، مخمس، پنځه کونجی.

پنځ غښی (pınǰğáṣay) ص. نر.م. هغه ښاروی چې پنځه غاښونه یې کړي وي.

پنځ کابلیزه (pınǰkābliza) ښځ.م. د افغانستان د یوې پخوانۍ سکې نوم.

پنځگون (pınǰgūn) نر.م. ۱) پنځه گون، پنځه گونې روپۍ؛ ۲) پنځگانه.

پنځول (panǰawál) مص. مت. ۱) پیدا کول، منځ ته راوړل؛ ۲) دجوال ډکول؛ ۳) بریالی کول؛ ۴) ډېرول، دوه چنده کول؛ ۵) آزادول، ارتول.

پنځون (panǰún) نر.م. طبیعت؛ پیدایښت.

پنځه ډزی (pınǰdazáy) پنځډزی، پینډزی، کڼ غوږی، غوږ ورتوپک، غوگین، غوږین.

پنځی (panǰáy) ښځ.م. د کورتو او چکې کڅوړه.

پنځېدل (panǰedál) مص. ل. ۱) پیداکېدل، خلق کېدل؛ ۲) ډکېدل؛ ۳) برېدل؛ ۴) ارتېدل.

پنځیز (pınǰíz) ص. نر.م. پنځگون، هغه شی چې له پنځوو واحدو څخه جوړ وي.

پنځه (pancá) ښځ.م. ۱) پوړپوړ؛ ۲) هغه وړوکي دېوال چې د نیم متر په اندازه لوړ او پلن وي.

پند (pand) نر.م. نصیحت، وعظ؛ ۲) دښمني، بدي؛ ۳) ص. نر.م. په څېر، غوندې؛ ۴) مکر، فریب، تگي؛ ۵) مزل، سفر، پن.

پندانه (pundāná) ښځ.م. د کریسوسکې زړی، د مالوچو تخم، د پمبې تخم.

پندرور (pandrawár) ص. نر.م. شونډه ور، هغه څوک چې شونډې یې پرسېدلې یا غټې وي.

پندوک (pandúk) نر.م. غوټی، کلی، پوندک.

پنده (pánda) ښځ.م. غټه کولمه، ډوبی.

پندی (panḍáy) ښځ.م. ۱) بشکه، پنډۍ، یو ډول خودرویه سابه؛ ۲) شلغې، تبرگی، تبرزین؛ ۳) یو ډول نارو غي ده.

پنډ (panḍ) نر.م ۱) غوټ، مضبوط؛ ۲) څیړی، لوړ؛ ۳) لوی بند، لوی تړ؛ ۴) بنډبر، چقماق، پټاکی؛ ۵) ص. نر.م. غونډ، تول؛ ۶) نر.م. وڅه، غوټه، وڅکی، هغه درونډ وزن چې انسان یې په شا یا په سر وړي؛ ۷) ورکوټی چاود، کوساتی، درځ.

پنډار (panḍár) نر.م. بانډار، گڼه گوڼه، ازدحام، ډېر خلک، د څو کسو مجلس.

پنډاره (panḍārá) ښځ.م. ټولونه، هغه پیسې چې سازنده یې له خلکو څخه ټولوي.

پنډال (panḍál) نر.م. دوکانچه، هغه ځای چې جلسه یا غونډه په کې ټولېږي.

پنډاو (panḍáw) ص. نر.م. گرد، راغونډ، پنډ.

پنډاور (panḍawár) نر.م. په بنو پټ، په بڼکو پټ، هغه چرگوړی چې مرداری پخې او بڼکې یې غوړځولې وي.

پنډاوو (panḍawū́) نر.م. ۱) لغړ چرگ، بې بڼکو چرگ؛ ۲) د مرغیو هغه بچیان چې لا بڼې پرې نه وي شنې شوې، (سیسوړی) سرچیچړ.

پنډبکر (panḍbakár) نر.م. اوزتک، پنډ، چقماق، بکوره، د چقماق ډبره.

پنډت (panḍát) ص. نر.م. ۱) غټ، ډډو، پرسېدلی؛ ۲) سست، بې کاره؛ ۳) څوک چې موسیقي

يې په تيوريکه توگه زده کړې وي، خو عملاً څه نه شي کولای.

پنډتوب (panḍtób) نر.م ۱) څوربوالی، پنډوالی، پنډنيت، غټوالی: ۲) ضخامت، پړېړوالی.

پنډتون (panḍtún) نر.م. پنډغالی، شپول، د څارويو د يو ځای کولو او ايسارولو ځای.

پنډته (panḍáta) ښځ.م. ټوکه، مسخره، ملنډه.

پنډغالی (panḍğā́lay) نر.م. ۱) شپول: ۲) هغه ځای چې څاروي په کې ټولېږي: ۳) ډېره، حجره، مېلمستون: ٤) کمپ، بانډه: ٥) هغه څرمن چې څپليو ته يې د پوندو د چاودېدو د مخنيوي لپاره ورکوي.

پنډکی (panḍkáy) ښځ.م. ۱) پټکی، پټتی، هغه پټی چې ملهم ورباندې لگېدلی وي او په زخم باندې ايښودل کېږي: ۲) هغه ميده دارو چې په زخم باندې دوړول کېږي.

پنډگر (panḍgár) نر.م. هغه څوک چې پنډ کړ يا اورلوبې ... جوړوي

پنډل (panḍál) نر.م. ۱) پوله، بند، بريد، سور: ۲) پيکټ، سنگر، مورچه، څوکۍ: ۳) کوټه، تودۀ، سرپراته.

پنډو (panḍū́) نر.م. گبه گوبه، غوبدۀ، بولنه

پنډور (panḍawár) ص. نر.م. پنډي وز، غټ پوښی، پنډي ور، غټ، څور.

پنډوره (panḍū́ra) ښځ.م. کندو، د غلې ځای ... ايکونه.

پنډوس (panḍós) نر.م. ۱) غنډوس، توپ، گېن: ۲) ص. نر.م. غټ، څورب: ۳) مست.

پنډوسکه (panḍoská) ښځ.م. غنډوس، توپکی، تړپ، پنډوس، پېنډوس، پنډوسکی.

پنډوسکی (panḍū́skay) نر.م. هغه غنډوسکی

چې په تېلو لړل شوی وي او د برات په شپه يې کوچنيان لگوي او بيا يې پورته غورځوي.

پنډوک مار (panḍūkmā́r) ص. نر.م. ۱) پنډي جوالی، پيټوازی: ۲) غلاگن، غلچکی.

پنډوکی (panḍū́kay) نر.م. پنډوکي، وړوکی پنډ، ورکوټی پنډ، وړه غوټه، وځکی.

پنډول (panḍáwal) مص. مت. ۱) غونډول، ټولول، راغونډول: ۲) څربول، چاغول: ۳) ضخيمول.

پنډولگر (panḍūlgár) ص. نر.م. د پنبې مزدور، هغه څوک چې په مزدورۍ پنبه ټولوي.

پنډولي (panḍū́li) ښځ.م. پنډولی: د مېوې او د پنبې د ټولولو مزدوري.

پنډولی (panḍūláy) ښځ.م. جولی، څولی، جلی، گوېلی، هغه څادر چې پنبه په کې راټولوي، د مېوې يا د ونو راټولولو څولی.

پنډون (panḍū́n) نر.م. د څارويو يو ځای ته راټولول.

پنډه(۱) (panḍá) ښځ.م (ج. پنډې) ۱) پنډکی، غوټه ۲) خيرات، صدقه: ۳) چم وړل، خاوره په بالتۍ کې وړل: ٤) لډون، پړسوب: ٥) گرمه اوسپنه.

پنډه(۲) (punḍá) ښځ.م. پېنډه، ټول شوي مېلمانه، مېلمانه چې په يو ښانک سره راټول شوي وي.

پنډی(۱) (punḍáy) ښځ.م. سپينه، پونډی، لنگی، لهنگی، د پنبې د زنگانه او ښنگري ترمنځ برخه.

پنډی(۲) (panḍáy) ښځ.م. د نيزې څوکه، د سانگې څوکه، د بلې څوکه.

پنډی(۳) (p(u,a)nḍáy) ښځ.م. ۱) يو ډول سابه دي: ۲) د لرگي صندوق.

پنډي (pánḍi) ص. نر.م. جوالي، مالي، حمال.

پنډېدل (panḍedál) مص. ل. ۱) غونډېدل، څاروي يا جلک يو ځای راټولېدل: ۲) ضخيمېدل: ۳) چاغېدل، څربېدل: ۳) آرامېدل.

پنډېرک (panḍerák) نر.م. پنېرک، کارګه، یو ډول سرانې سګ دی.

پنډېری (panḍeráy) نر.م. ۱) پوزی، انډېری، پوزکی؛ ۲) د مزرو نه جوړه ترټه، پرېړی.

پنډیور (panḍewár) ص.نر.م. پنډیاور، غټ پنډی، څورب، پنډالي.

پنډې وریجې (panḍewrijé) ص. ښځ.م. غټې وریجې.

پنس (pins) نر.م. ۱) یوه طبي آله چې اموز ته ورته ده؛ ۲) د د شلینګ دوولسمه برخه.

پنسری (pansáray) نر.م ۱) راشبېل، خوی، پارو؛ ۲) تار، سپنسی.

پنسل (pinsál) نر.م. قلم، د لیکلو وسیله ده.

پنګ (pang) نر.م ۱) نری اواز؛ ۲) د مچانو، مرغیو دوزرو غږ؛ ۳) زنګ.

پنګ پانګ (pingpā́ng) نر.م. پینګ پانګ، د یوې لوبې نوم دی.

پنګلی (pangaláy) ښځ.م. پنګی، پونګی، پونګلی د اوربشې شنه ډنډر نه د تولی په ډول اواز باسي ۲) سرنا، سرنی.

پنګن (pangán) ص. نر.م. ۱) بې عزته، د پونی نه ویسنلی؛ ۲) ژړند، ژړندوک.

پنګول (pangawál) مص.مت. ۱) بونګول، سرنا غږول؛ ۲) د شپېلی ډوله الې نه یو خاص اواز ایستل.

پنګوین (pángwin) نر.م. یو راز مرغه دی چې ښپې یې پردې لري او وزرونه یې لنډ دي.

پنګه(۱) (pungá) ښځ.م. پنګی، غونځک، یو ډول میوه چې مغز (چعزی) لري.

پنګه(۲) (pangá) ښځ.م. ۱) هغه لښه او بو څخه ډک کانال او نهر چې په هوار ځمکه او یا ځنګله کې ډېر ژور تللی وي؛ ۲) و ګ. پانګه.

پنګه وال (pangawā́l) نر.م. و ګ. پانګوال.

پنګه ور (pangawár) ص.نر.م. و ګ. پانګوال.

پنګی (pangáy) ښځ.م. ۱) پنګه، یو ډول غونډه میوه چې مغز لري؛ ۲) پخه، سرنا؛ ۳) پونکې، د دروازې چوړ؛ ٤) د بنجارګی سامان؛ ٥) هواره شبله، مانده، بې ډېرې خوږ؛ ٦) امسا، لکړه.

پنګی (pangáy) نر.م. ۱) پریز، منجله، منجیله؛ ۲) د زخم پټی.

پنلټي (pinálti) ښځ.م. پینالټي؛ د فوټبال په لوبه کې ګول سره نږدې د خلاف ورزي.

پنه (pána) ښځ.م. د سپین کاغذ یوه ټوټه.

پنی (pánay) نر.م. یو ډول غرنی خوشبویه وابنه.

پنې (páne) ښځ.م. د موچیانو زړی مخه، د پنې زړی مخ، د پنې د زر تارو مخ.

پنی (panáy) ښځ.م. زړي قیطان، لیث، کناری.

پنېر (panér) نر.م. پوڅه، له تازه شیدو څخه جوړه شوې پوڅه، او له پخو شیدو څخه هم په خاصه طریقه لاس ته راځي.

پنېرمایه (panermāyá) ښځ.م. خمزوری، سیلی، شلا، هغه څه چې د هغه په واسطه پنېر جوړېږي.

پنېري (páneri) ص. نر.م. هغه چاقو چې د ګلانو، پرېکولو لپاره کار ورځنې اخیستل کېږي.

پنیز (pániz) نر.م. فانوس، پانوس، قندیل، یو ډول څراغ دی.

پنیک (pánik) نر.م. وېره، وحشت، ساه، وهم، ترس، ډار.

پڼ (páṇ) ص. نر.م. ډک، ترخولې ډک، ترغاړو، سوخه.

پڼاکی (puṇā́ki) نر.م. ورتل، د ځناورو توکه، د ځناورو ترپکي، پڼاکې وهل.

پڼاو (panāw) نر.م. ۱) مسابقه، ډغره، کانکور؛ ۲) داوطلبي، دو وهل.

پڼسی (pánsay) نر.م. تار، سپڼسی.

پڼکېدل (paṇkedál) مص. ل. ځلېدل، برېښېدل، پړکېدل، پړقېدل، چړکېدل.

پڼل (p(a,u)ṇál) نر.م. زړی، خسته، مندکه.

پڼوځای (poṇūjāy) نر.م. د موچڼو ځای، د څپلیو یا بوټو د کاړلو ځای.

پڼول (paṇawál) مص. مت ۱) اوبه کول، اوبه ورکول، اوبول، پېه کول، خړوبول؛ ۲) زړی ماتول، مندکه ماتول، د خستې مغز ایستل.

پڼه (paṇá) ښځ.م. ۱) موچڼه، مچڼه، دکی، یو ډول زړي یا څرمني پېزار؛ ۲) د بورې شربت؛ ۳) اوبونه، خړوبونه؛ ٤) اوبه شیندنه، شننه، آبپاشي؛ ۵) ص. نب. تول شوي، پنډ شوي.

پڼه ونه (paṇawáṇa) ښځ. م. زور، قدرت، طاقت، توان، سبک، توانایي.

پو[1] (pū) نر.م. پف، پوکول، چف کول، دم.

پو[2] (pó) ص. نب ۱) وګ. پوه؛ ۲) ښځ.م. د مګر تر میاشتې وروسته د هندي میاشتې نوم.

پوار (pūwār) نر.م. نری باران، ښورمک.

پواړ (pūwāṛ) ص. نر.م. ۱) خیرن، خچن، ناولی؛ ۲) بې هره؛ ۳) بې سلیقې؛ ٤) ساده سړی.

پوپ تنی (pūptánay) نر.م. ملاچرګک، ګډی چرګ، ملاګډی، کوکو پښې، پوپوګک.

پوپک (pūpák) نر.م. پوفک، د مرغۍ ویشتلو یو ډول نیچه.

پوپکه (pūpáka) ښځ.م. ۱) تناکه؛ ۲) پړسوب.

پوپل (popál) نر.م. ۱) د یو ګل نوم؛ ۲) د پښتنو د یوې قبیلې نوم.

پوپنا (pūpanā) ص. نب. تباه، برباد، ورک.

پوپو (pūpó) ښځ.م. ۱) ترور، د پلار خور، د مور خور (خاله)؛ ۲) اګو، مشرې ښځې ته د عزت په ډول ویل کېږي.

پوپی (pūpáy) نر.م. ۱) ښاپېرک، ماښام ځکلکی ۲) ټاټکه، یو ډول وابښه چې ژاوله ترې جوړېږي ۳) یو ډول سپین ګل.

پوت (pūt) نر.م. ۱) لمڅی، نیڅی، کوڅی؛ ۲) زوی، بچی، زمنکی، زمنګی.

پوتاش (potāš) نر.م.ج. پتاس، کریناټ ډوسوړ د لرګیو له ایرو نه لاس ته راځي، محرق پتاس.

پوتړه (pūtṛá) ښځ. م. د کوچنی دبولو د پاکولو چیړه.

پوتکی (pūtakáy) ښځ.م. غوړه، بندی، غاړکی، د ښځو د غاړې ګاڼه.

پوتل (pawtál) نر.م. پرخوړه، تفاله، توپاله، پوسه، ګیچه.

پوتلی (pūtláy) ښځ.م. د لرګو هغه ناوکی چې د تار په وسیله سره څرخېږي یا ګډېږي.

پوته (pūtá) ښځ.م. د غوایي د څرمنې ننئی برخه، د غوایي د څرمنې داخلي برخه.

پوتی (pūtáy) ښځ.م. د یادښت کتابچه، د یادښت کتاب، د حسابي چارو کتاب.

پوټ (pūṭ) نر.م. ۱) غم، مصیبت؛ ۲) مجلس، غونډه؛ ۳) پوټکی، پټخی، د ونې پوستکی؛ ٤) څرمن، پوست، ژون.

پوټک (pūṭák) نر.م. یو ډول ګرد او غونچه وابښه.

پوټکی (poṭákay) نر.م. ۱) پوستکی، څرمن، پوست، وژن، پوټخی؛ ۲) د خاورو وړه غونډی، د خاورو ورکوټې توپی.

پوټونې (pūṭūne) ښځ. م. پټونې، مورچه، څارن ځای، په څوکۍ یا مورچل کې د ناستې ځای.

پوټی[1] (póṭay) نر.م ۱) دخاورو غونډی، د خاورو تپی؛ د خاورو پاڼ، د خاورو پوښته؛ ۲) مری خاوری، میده او گرده خاوره.

پوټی[2] (pū́ṭay) ص. نر.م. ۱) لړ شان، پوټسکی؛ ۲) نر.م. دودی خڅوزی؛ ۳) د رخت ټوټه، لته، څیره، لتوره، لیتاره؛ ٤) کوچنی صندوق.

پوټین (póṭin) نر.م. هغه بوټ چې ساق یې تر بجلکې پورې رسیږي.

پوجا (pūjā́) ښځ.م. ۱) عبادت، پرستش، پرستښ؛ ۲) خوشامنده، پوجاپاټ.

پوجاپاټ (pūjāpā́ṭ) نر.م. ۱) عبادت، پرستش؛ ۲) پوجا، خوشامد، چاپلوسي، غوړه مالي.

پوجي (pū́ji) ښځ.م. گوډ، د پتی گوړ، خبشاوه، للون.

پوچ (pū́č) ص.نر.م ۱) بد ژبی؛ ۲) سپک، بې ادبه، عبث فضول؛ ۳) نر.م. کوټې لوبه، گوټه، یوه لوبه ده؛ ٤) هغه چارمغز، بادام چې منځ یې خالي وي؛ ۲) تپوس، هغه لرگی چې منځ یې خوړل شوی وي؛ ۳) بې نتیجې.

پوچ اندی (pūčandáy) ص.نر.م. بد اندی، بداندېش، بد سگال.

پوچ خولتوب (pūčxwaltób) نر.م. پوچ خولتیا، فضوله غږېدا، چتې ږغېدنه.

پوچغلی (pūčğálay) نر.م. د پسونو، مېږو یو ډول ناروغي ده.

پوچک (pūčák) ص. نر.م. ۱) تش، بې مغزه، کم عقل؛ ۲) نر.م. د کارتوس تولی؛ ۳) فضول، خوشه تاری؛ ٤) ټوټه، لږ شیز، ذره، ټوک.

پوچکه (pūčáka) ښځ.م. هغه هندوانه چې له گل څخه وروسته د ستي په جوړ نگ (جیلغ) پوري پیدا کېږي.

پوچ ورد (pūčorád) نر.ج. رد بد، چتیات، کنځا، کنځاوې، کنځلې، زیاړې، زېړې.

پوچول (pūčawə́l) مص. مت. ۱) تښگل، پټاکی، هغه ټوپک چې د کارتوس پټاکی ووهي او کارتوس خلاص نه شي؛ ۲) بې نتیجې او بې حاصله کول؛ ۳) دوکول.

پوچی (pūčáy) ښځ.م. کله چې د خټکو او خربوزو پالېز لابن شي، هغه کوچنی داني چې په جوړ نگانو کې پاتې شي پوچی نومېږي.

پوچې بوړې (pūčebóṛe) ص. ښځ.م. خوشې خبرې، چتې خبرې، عبث خبرې.

پوځ (páwǰ) نر.م. فوج، فوځ، لښکر.

پوځي (páwǰi) نر.م. ۱) عسکر، فوجي، فوځي، سپاهي؛ ۲) تجربه کار، نظامي.

پوڅکه (pūcáka) ښځ. م. خام دانه، اومه دانه، پې دانه، کچه دانه، هغه دانه چې شیره وي.

پوڅکی (pūcakáy) ښځ.م. ۱) پخکی، نرمی، دغوړ لاندینی نرمه برخه؛ ۲) خړدیگی، خړېړی، سماروق، ستوری.

پوڅه (pocá) ښځ.م. ۱) خام پنېر، پرند، پوچه؛ ۲) گیچه، تفاله، توپاله؛ ۳) چغجی، جغزی، گیچی، خوړه چرگی، د چارمغز، بادام او...مغز.

پوڅی (pocáy) ښځ.م. لښخی، لخی، د وړیو هغه گونجی چې په لاس کې د وریښلو لپاره جوړې شوې وي.

پوخ (póx) ص. نر.م. (ج. پاخه) ۱) رسېدلی؛ ۲) زوړ، هوښیار؛ ۳) ټینگ؛ ٤) غوریز، غوره؛ ٥) مشروټ، پخنی، هغه ورکوټی ماشوم چې پخې خبرې کوي.

پوخ څاښت (poxcā́št) ق. کچه غرمه، تنکۍ غرمه، د ټکندې غرمې نه مخکې وخت.

پوخړه (pūxṛá) ص. نب. وریت پریت، سوی لوغړن، کسکر.

پوخلې (poxále) ښځ. م. ټوخلې، شنه ټوخله، نوره ټوخله، توره غاړه.

پوخنا (poxnā́) ص. نر. م. پوخناتی، پوخ هلک، پخنی، هغه ماشوم چې پخې خبرې کوي.

پوخوالی (poxwā́lay) نر. م. پوختوب، پخوالی، پوختیا، مضبوطوالی، کلکوالی، ټینگوالی.

پوخول (poxawál) مص. مت. وگ. پخول.

پوخېدل (poxedál) مص. ل. وگ. پخېدل.

پوخه (poxá) ښځ. م. د څرمنې وړې ټوټې.

پوده (pūdá) ص. نب. ۱) وروست، خوسا، خراب؛ ۲) ښځ. م. تنسته، د کنې ینبه، ینبه.

پودینه (pūdiná) ښځ. م. ویلنکی، ایلنی، ویلنی. نانا

پوډر (poḍár) نر. م. پاوډر، گرد، گرز، رش، سفوف، هر شی چې پوره میده شي.

پور (pūr) نر. م. ۱) قرض، پیر؛ ۲) بدل، قصاص؛ ۳) تاوان، زیان؛ ٤) کلی، آبادي؛ لکه لعل پور ۵) زوی، بچی؛ ٦) وار، نوبت، برگ، د گانې هغه کړایې چې شربت یې پوخ شوی وي؛ ۷) رده بوره، پخسه، پوړ؛ ۲) قات، کت.

پوراینه (porāyána) ښځ. م. ۱) پوره کول، بشپړونه؛ ۲) اداینه، پور بېرته ورکول.

پورب (poráb) نر. م. لمرخاته، ختیځ.

پوربي (pórbi) ښځ. م. ۱) د پوربیانو ژبه، پورب ته منسوب؛ ۲) په ختیزې کلاسیکې موسیقی کې یو ټاټ دی.

پورتنی (p(o,u)rtánay) ص. نر. م. ۱) پاسنی، باندینی، پورته؛ ۲) د پورته سیمې اوسېدونکی

پورته (portá) ق. ۱) پاس، اوچت، بر، برهٔ، جگ، لوړ؛ ۲) په هوا کې؛ ۳) په مرتبه کې اوچت.

پورته کول (p(o,u)rtakawál) مص. مت ۱) راجگول (له کښته)؛ ۲) اوچتول، لوړول، ترقي ورکول؛ ۳) پارول، تحریکول، لمسول.

پورته والی (purtawā́lay) نر. م. ۱) اوچتوالی، جگوالی، ارتفاع؛ ۲) ترقي، پرمختیا.

پورتې (pórte) نر. م. ج. مو. حاملې کرښې، د موزیک په نوټېشن کې پنځه موازې کرښې دي چې ترمنځ یې څلور خالیگاوې دي.

پورځل (porǯál) مص. مت. جبري کول، غړېدل، گنهدل، ړغېدل.

پورژنی (poržánay) ص. نر. م. ۱) مسافر، بې وطنه، پردیس؛ ۲) فراري، شړل شوی.

پورغو (porǧū́) نر. م. غاړه شوی غویي، پړویغی، پل غو، پول غو، سیلی.

پوروالا (porwālā́) فا. نر. م. د پور څښتن، پور لرونکی، هغه څوک چې په چا پور ولري.

پوروړی (porawáṛay) فا. نر. م. قرضدار، مقروض، چې د چا پور باندې وي.

پورول (porawál) مص. مت. ۱) پور کول، قرض کول، په قرض اخیستل؛ ۲) زباتل، زبادول، په چا خپله نېکي او احسان بارول.

پوروونکی (porawū́nkay) فا. نر. م. ۱) قرض کوونکی، قرض اخیستونکی؛ ۲) زبادوونکی، زباتونکی.

پوروونی (porawū́nay) نر. م. کتغ، نگولی، لمدبل، پورې کوونکی (کتغ).

پوره (pūrá) ص. نب. ۱) مکمل، کامل، بشپړ، تول، ثابت، گرد؛ ۲) ختم، سرته رسېدلی؛ ۳) څوک چې چاته اړه نه لري.

پوره یا سپوره (porayāsporá) ښځ. م. پورې یا سپوره، لنډه یا وچه (دوډۍ).

پورې (póre) اد. ۱) ترهغه، ته؛ ۲) ق. بند، تړلی، پورې؛ ۳) شروع، ابتدا؛ ٤) ښځ.م. خوا، د سيند يا سيند بله غاړه؛ ٤) ص.مت. ورسره، نښېږدي، جوخت؛ ٥) په وجه، په سبب؛ ٦) په ذمه، په غاړه؛ ۷) ربط، سره؛ ۸) د پريفکس په ډول هم راځي؛ لکه: پورې کول.

پورې خوا (porexwā́) ق. پورې پلو، پورې غاړه، د درياب بله غاړه، هغه خوا.

پورې راپورې (porerāpóre) ق. اخوا، دېخوا، هخوا دېخوا، پورې وورې.

پورې کول (porekawə́l) مص. مت. ۱) پورې ايستل، پورې غاړې ته تېرول؛ ۲) بندول؛ ۳) لګول؛ ٤) نښلول؛ ٥) تپل؛ ٦) په کتغ پورې ډوډۍ خوړل، له نګولي سره ډوډۍ پورې کول.

پورې کېدل (porekedə́l) مص. ل. ۱) بلې غاړې ته تېرېدل، پورې وتل؛ ۲) اورلګېدل؛ ۳) ور تړل کېدل؛ ٤) تپل کېدل؛ ٥) اخته کېدل، مبتلا کېدل، په مرض اخته کېدل.

پورېواته (porewātá) نر.ج. پورې کېده، پورې غاړې ته تېرېده.

پورې وتل (porewatə́l) مص. ل. پورې غاړې ته تلل، د سيند يا سيند بلې غاړې ته تلل.

پورې وورې (porewóre) ق. ۱) پورې راپورې، دواړه خواوې، اخوا دېخوا؛ ۲) اريان، حيران؛ ۳) ښکته پورته، کوز پاس.

پورې وهل (porewahə́l) مص. مت. ۱) ديکه ورکول؛ ۲) له چا سره مرسته کول؛ ۳) غورځول نسکورول؛ ٤) منډل.

پورې ويستل (porewestə́l) مص. مت. پورې ايستل، پورې باسل، پورې کول، د سيند بلې غاړې ته پورې باسل.

پوړ[1] (póṛ) ص. نر.م. ۱) نيم خام، کچه؛ ۲) نر.م. ښنسټ، اساس، بېخ؛ ۳) الېوي او پلن پوزې؛ ٤) د ګې پړګ. د ګنې تفاله؛ ٥) خسوتي. ژنې؛ ٦) دا کليمه د زوړ او سوړ سره د تابع مهمل په ډول راځي چې د ډېر زيات مانا ورکوي.

پوړ[2] (pūṛ) نر.م. ۱) طبقه، مرتبه، منزل؛ ۲) صنف، قطار؛ ۳) بوس، پروړه؛ ٤) د مېچنې پل.

پوړا (pūṛā́) ص. نر.م. ارام، ډاډه، مطمئن، متيقن، ټينګ، په ځان ويسا لرونکی.

پوړاينه (pūṛāyə́na) ښځ.م. ډاډ، ډاډينه، په ځان ويسا لرنه، په ځان اطمينان لرنه.

پوړپ (pūṛp) نر.م. شډل، په طبيعي ډول زرغون شوی، خود رويه.

پوړپه پوړ (pūṛpapū́ṛ) ق. منزل په منزل، پټ په پټ، طبقه په طبقه.

پوړده (poṛdá) ص. نب. ۱) ډاډه، په اطمينان؛ ۲) پورده، ذمه وار، مسوول.

پوړنده (pūṛə́nda) ښځ.م. ۱) ګرمه ايره، توده خاوره، توده شګه؛ ۲) پسته خاوره.

پوړنده توب (pūṛəndatób) نر.م. پوړنده تيا، پوړنده والی، د نرمې او ګرمې ايرې په څېر نرموالی درلودنه.

پوړنده خاوره (pūṛəndaxāwrá) ښځ.م. وچه او نرمه خاوره، وچه ميده او پسته خاوره.

پوړنی (poṛə́nay) اوړوکی، ټيکری، ښځينه څادر.

پوړو (poṛū́) نر.م. ۱) پاړوړدم، جادو، کوډې؛ ۲) ص. نر.م. چالاک، مکار، ټګ، برګ.

پوړه[1] (poṛá) ص. نب. ۱) و.ګ. پوړا؛ ۲) ډاډه، مطمئن؛ ۳) نيم خام، نيم پخته؛ ٤) مراهق.

پوړه[2] (pūṛá) ښځ.م. يمم. راشبېل، خوی، ښېچه، ری، توړونی، پاکوونی.

پوړۍ (pūṛáy) ښځ.م ۱) مسرپوړۍ، پراته، له اوږو شخصه په غوږو کې پخه شوی دوړۍ؛ ۲) پوړۍ، پړۍ، هغه پوډر چې په کاغذ کې تړل شوې وي؛ ۳) ینګه، ینجه، پړۍ لرونکې ببلچه چې دوه تنه کار وربانديې کوي؛ ٤) اندر پایه، درېه، زینه، پارسنګ؛ ۲) پاتکی، پټه، د درېې ړکی.

پوړۍ پر پوړۍ (puṛáyparpawṛáy) ښځ.م. درجه پر درجه، پرله پسې، یو بل پسې.

پوړیز (pūṛ íz) ص.نر.م ۱) پوړ ته منسوب، د پوړ؛ ۲) پنکې لرونکی، پاتکی لرونکی.

پوز (p(ū,o)z) نـر.م. عک. ژست، پوز غوره کول، ژست نیول.

پوزمیر (pozmír) ص. نر.م. پوزور، پیزور، غټې پوزی، څرچا چې پزه غټه وي.

پوز ورکول (p(u,o)zwarkawál) مص. مت. عک. د یوې شخړې دغوره کولو لاربنودنه چې د عکس اخستونکې له حوا کېږي..

پوزه (póza) ښځ.م. ۱) پزه؛ ۲) ورسک، شونډه، د غره یا غونډۍ هغه راوتلې برخه چې د اوارې ځمکې خواته وي.

پوزی⁽¹⁾ (pūzáy) نر.م. (ج. پوزي) اندېرۍ، بوریا، پوزکی (مصغر)، حصیر، پیزی، چټیایي.

پوزی⁽²⁾ (pozáy) نر.م. مهار، نته، هغه مهار چې د اوښ پزې ته وراچول شوی وي.

پوزیشن (puzišán) نر.م. ۱) موقعیت، وضعیت، حالت؛ ۲) حیثیت؛ ۳) اندازه، طرز، نکته، خیال؛ ٤) شغل، عهده، منصب، مقام.

پوژوهل (pužwahál) مص. مت. پوکنول، پوژول، پوړول، پوړل، پونه کول، په خوله اوبه شیندل.

پوږ (puẓ) نر.م. ۱) پوږ، په خوله د اوبو یا بلې مایع پاشل؛ ۲) بخار.

پوږل (puẓál) مص. مت. پوژل وهل، پوژویل، پوکنول، پوږول، په خوله باندې د اوبو یا بلې مایع پاشل یا پونه کول.

پوږول (puẓawál) مص. مت. پوژل، پوژول، پوږ وهل، پوکنول، په خوله د اوبو یا نورو مایعاتو شیندل.

پوږی (pūẓay) نر.م. یو ډول وابښه چې د پیاز په ډول بېخ لري.

پوس (pūs) نر.م. چاغ حیوان، څورب څاروی.

پوسپوسک (pūsposák) نر.م. خړ رنګې حشره ده چې ډېر بد بوی ترې ځي، د ونې ابا.

پوست (post) ص. نر.م. ۱) نرم، ملایم؛ ۲) نر.م. مقام، مرتبه؛ ۳) نر.م. پوستکی، څرمن، ژون؛ ٤) د خولۍ پوستکی، قره قلي، پیخه؛ ٥) د کوکنارو تخم.

پوستک (posták) نر.م. د څرمنې توته، د پوست توته.

پوستکی (postákay) نر.م. ۱) پوست، پوستوکی، څرمن، وژن؛ ۲) قره قلي، د خولۍ پوست.

پوستوالی (postwā́lay) نر.م. نرموالی، نرمي، ملایمتوب.

پوستول (postawál) مص. مت. ۱) پوست کول، څرمن ایستل؛ ۲) مجازاً په بې انصافۍ سره له چا څخه مال او دولت شکول (اخیستل).

پوسته (postá) ښځ.م ۱) ډوډه، د خاشخاشو غوټې د پوست اوبه، هغه اوبه چې د افیونو پر ځای یې څښي؛ ۲) عس. څو تنه چې د وظیفې د اجرا لپاره د خپل اصلي جزوتام نه بهر خپله دنده اجرا کوي؛ ۳) ډاګ، پست، چاپار.

پوسته خانه (postaxāná) ښځ.م. داگخانه، چاپارخانه، پوسټ آفیس.

پوسته رسان (postarasā́n) نر.م. داگي، پوسته رسوونکی، هغه څوک چې پوسته وېشي.

پوستي (pósti) ص. نب. ۱) د پوستې، د پوستې مربوط؛ ۲) ص. نر.م. په پوستو عادت، افیمي (سړی)، ترياکي؛ ۲) کاهل، سست.

پوستېدل (postedә́l) مص. ل. پوست کېدل، له پوسته کېدل، کوتل کېدل.

پوستين (pósti̇n) نر.م. د کوټ په څېر له وړينو پوستکو څخه جوړې شوې جامې.

پوستينچه (postinčá) ښځ.م. کوچنی پوستين، لنډ پوستين، واسکټ ډوله پوستين.

پوسکاوڼ (pūskāwә́ṇ) فا.نر.م. ۱) پوسکن، تسن؛ ۲) بې همته، ناراسته، بېکاره.

پوسکی (pūsákay) نر.م. پس پس، پس پسی، په غوږو کې د دوو کسو ترمنځ خبرې.

پوسکۍ (pūskә́y) ښځ. م. تس، پسکه، د مقعد له لیارې د معدې هوا د باندې وتل.

پوسل (posә́l) مص. مت. ۱) د لاسه کول، دلاسا کول، غوړول، پالل؛ ۲) د پمن ښاروي غوړول؛ ۳) پالل، ساتل؛ ٤) منبل، د بدن په کومه حصه باندې لاس تېرول.

پوسل توب (posәltób) نر.م. ۱) پوسل والی، دلاسا توب؛ ۲) د پسن ښاروي غوړونه؛ ۳) پالنه، ساتنه؛ ٤) منبل توب، منبنه.

پوسلونکی (pos(u)lūnkә́y) فا. نر.م. ۱) پسولونکی؛ ۲) د کوټې چت پټوونکی.

پوسله (poslá) ښځ.م. (ج. پوسلې) پوصله، یوه درجه لرونکې آله ده چې د زاويو په تعيين کې کار ترې اخلي.

پوسن (pūsә́n) ص.م. ۱) کم عقل، ناپوه، احمق؛ ۳) دروغجن؛ ٤) ډارن، وېرندوکی.

پوسنه (pūsә́na) ښځ.م. ۱) تسلي کول؛ ۲) د پمن ښاروي وړونه؛ ۳) پالنه، ساتنه؛ ٤) منبنه.

پوسه[1] (posá) ښځ. م. پوڅه، پوگ، پوړ، تفاله، څڅبوکی، گیچه.

پوسه[2] (pūsá) ښځ.م. ۱) د شنې دونې مېوه چې خوړلو ته میده شي؛ ۲) د خوشایو سوټه.

پوسۍ (posә́y) ښځ.م. پوڅۍ، د غوړ پوڅکۍ، د غوړ پېڅکۍ، د غوړ نرمۍ.

پوسی (pósay) ص. نر.م. ۱) پوسن؛ ۲) احمق، بې عقل، کم عقل، ساده.

پوش (póš) نر.م. ۱) جوړه، کميس پرتوگ؛ ۲) پوښ، د یوه شي د ساتلو لپاره چې کښوړه یا مخ ورکړی شي.

پوش پوش (pošpóš) ص. نر.م. ۱) پوشاپوش؛ ۲) ښيرې ښيرې، دانگې دانگې.

پوشل (pošә́l) مص. مت. پټول، خوندي کول، راز ساتل.

پوښ (póṣ) نر.م. ۱) تکه، غلاف، خلته، پوش؛ ۲) جامې، کالي؛ ۳) د ناوې جوړه.

پوښاک (poṣā́k) نر.م. جامې، کالي، لباس.

پوښتل (p(o,ū)ṣtә́l) مص. مت. ۱) تپوس کول، پوښتنه کول، حال معلومول؛ ۲) د سوال ځواب غوښتل؛ ۳) په عذابول.

پوښتنپانه (p(o,ū)ṣtanpāná) ښځ.م. استعلام، د پوښتنې کاغذ، انگيټ، پوښتنليک.

پوښتنليک (poṣtә́nlik) نر.م. د پوښتنو ليست يا کتاب.

پوښتنه (pūṣtána) ښځ.م. ۱) تپوس، سوال، حال معلومونه، گروهېرنه؛ ۲) د ناروغ پوښتنه، د

ناحوږ احوال پوښتل.

پوښتول (pūstwál) مر. ، ف نیر ، نوی تیر ، ږیښه.

پوښتونکی (p(a,ū)stūnkay) فا. نر.م. تپوس کوونکی، سوال کوونکی، حال معلوموونکی.

پوښتنه (pūstá) ښځ.م ۱) وګ. پښته؛ ۲) غونډۍ، ډډه، تپه؛ ۳) نر.ج. پوښتنه کېده، معلومات کېده.

پوښتۍ (pūstáy) ښځ.م.ج. ۱) د سینې د قفس هډوکی؛ ۲) کوږي. کږې. یو ډول وېښلی مر؛ ۳) پښت، نسل، خېل.

پوښتېدل (pūstedál) مص. تپوس ترې کېدل، خواب غوښتل کېدل.

پوښښ (posás) نر.م. پوشش، د کوټې چت پټول.

پوښل (posál) مص. مت. ۱) پوښل، د کوټې چت پټول، کوټه پټول؛ ۲) پټول، پوښ ورکول.

پوښنه (posána) ښځ.م. پوښنګ، پوشنه، پټونه، پوښ کونه.

پوښول (posawál) مص. مت. ۱) پوښول، پوښ ورکول؛ ۲) پټول، پوښ ورکول.

پوښه (posá) ښځ.م. هغه لرګی چې لمونځ کوونکی یې د لمانځه په وخت خپل مخ ته دروي. ستره.

پوغله (poğlá) ښځ.م. ډاسه، بول، پیغولې، د نوي پیدا شوي ورغومي یا ګډوري نرمې بولې.

پوک (pūk) نر.م. ۱) پوګ، پوس، تفاله، ګیچه؛ ۲) ص. ډډ، مجوف، منځ خالي؛ ۳) پوکی، پف، پو؛ ٤) ص. نر.م. احمق، سپک، بې مغزه، چټی، خوشې.

پوکاره (pūkārá) ښځ.م. پوکی، پو، پف، اورته ورپوکل، تاوده شي ته ورپوکل.

پوکانه (pūkāná) ښځ.م. ۱) حباب، کوبی، خوړنۍ، غوټۍ، پوکانۍ؛ ۲) مثانه؛ ۳) بوغۍ، پوقانه.

پوکانۍ دبره (pūkāṇaydabára) ښځ.م. د مثانې ډبره، د مثانې تیږه.

پوکړی (pūkáṛay) مف. نر.م. ۱) ډډ شوی، له باده ډک شوی؛ ۲) لمسول شوی، په قار کړی.

پوکل (pūkál) مص. مت. پوکول، هوا ورکول، باد ورکول، له باده ډکول، له هوا ډکول.

پوکناڼۍ (pūknāṇáy) ښځ.م. ۱) حباب، کړۍ، بوربوکی؛ ۲) مثانه، د بولو کڅوړه.

پوکڼۍ (pūkaṇáy) ښځ.م. ۱) کوبی (حباب)؛ ۲) د الوزولو پوکڼۍ، متیازاړۍ.

پوکی (pūkáy) نر.م. ۱) پوکاره، پف، پو، پوپ؛ ۲) د خولې هوا یا باد.

پوکېدل (pūkedál) مص. ل. ۱) له باده ډکېدل، له هوا ډکېدل؛ ۲) سوځېدل.

پوګ (pog) نر.م. وګ. پوک ۱).

پول (pūl) نر.م. ۱) پل، په ویاله، او سیند باندې د تېرېدو راتېرېدو لاره؛ ۲) دافغاني پیسو د واحد (یوې افغانۍ) سلمه برخه.

پولادي (polādi) ص. نب. ۱) له پولادو څخه جوړ شوی؛ ۲) ټینګ، کلک، مقاومت لرونکی؛ ۳) د یو ډول رنګ نوم دی.

پول پولک (pūlpūlák) نر.م. یو ډول تریخ بوټی دی چې په جلدي ناروغیو کې کارېږي.

پولک (pūlák) نر.م. هغه میخ چې په کونده کې د پالې د ټینګولو لپاره ورکول کېږي.

پولکی (pūlkáy) نر.م. ۱) په تناره پخه شوې د غنمو ډوډۍ؛ ۲) د تناره سیخ، ډوډۍ بېلوونکی.

پولګی (pūlgáy) نر.م. وړوکی پول، پلچک.

پوله[1] (pūlá) ښځ.م. ۱) برید، سرحد، څېره، بند، تک؛ ۲) د پټي موره؛ ۳) نر.م. وګ. پولی.

پوله [۲] (polā́) ښځ.م. ۱) د سترګې ګل، د سترګې اوره؛ ۲) سست، پوده.

پولی (pūlə́y) ښځ.م. ۱) تناکه؛ ۲) نینې شوې جوار؛ ۳) د غنمو ګېډۍ، د ریشقې کوده؛ ۲) د ازغو کوټه؛ ۳) د ښځو هغه ویښته چې له سر څخه یې خېژي.

پولی (pūwā́lay) نر.م. ۱) پاولي، د ښځو یو ډول پسول دی؛ ۲) جولا، هغه څوک چې ټوکر اوبي؛ ۳) هغه ټوکر چې میچن پرې پاکوي.

پولیپ (poláyp) نر.م. لحمي بواسیر، سرطان، په بدن کې دانې یا واړه پاړسوب چې ممکنه ده سرطان منځ ته راوړي.

پولی څپولی (polaycápolay) نر.م. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

پون (pūn) نر.م. پم، خاربښت، خارش، پوم، یو ډول جلدي ناروغي ده چې ټول بدن خاربښت کوي.

پونبری (pūnbráy) ښځ.م. ۱) پونبې په څېر هغه سپک څیز چې د بوټو په ښځ پورې نښتی وي؛ ۲) سپک شی، کوچنی او ووړ شی.

پونچی (pūnčáy) ښځ.م. د سپینو زرو غوټۍ چې ښځې یې په تار پیيي او بیا یې د ګاڼې په ډول په لاسو کې اچوي.

پوندانه (pūndānā́) ښځ.م. د پنبې تخم، پونبه دانه، چګت، پندانه.

پوند غلی (pūndǧálay) نر.م. پسکی، هغه ټوټه څرمن چې په څپلیو کې د پوندې خواته وراچول کېږي.

پوندګلي (pawandgəli) ښځ.م. پوندګلي، پونده توب، د کوچیانو ژوند، غوبه توب.

پونده [۱] (pūndā́) ښځ.م. د پنبې د بېډۍ لاندېنۍ برخه؛ ۲) د څپلې بند؛ ۳) د بوټ کوری، د بوټ پونده؛ ٤) د تورې موټی.

پونده [۲] (pawā́nda) نر.م. ۱) پاونده، کوچر، غوبه ۲) کوچیان.

پونډ [۱] (pū́nḍ) نر.م. خفو، درګیر، خپه.

پونډ [۲] (páwnḍ) نر.م. و.ګ. پاونډ.

پونډکه (pūnḍáka) ښځ.م. سانبه، ساګ، سبزي، په اوربانډې پخې شوې بشکې.

پونډی (pūnḍáy) ښځ.م. پنډی، د پرکي شاته غوښه، د بیډیو د پاسه او د زنګانه لاندې د پښې پسته او نرمه غوښه.

پونګ (pūng) نر.م. ۱) زېږنده، اولاد، پیدایش؛ ۲) د ملخانو بچي اچونه؛ ۳) د ژړا د پیل اواز.

پونګاړی (pūngāṛay) نر.م. د هګۍ دننه بچی، لاروا.

پونګی (pūngáy) ښځ.م. ۱) درمه، تولی، د سرنۍ ژبې، د غنم یا اوربشې دډنډر دواړه سرونه چې پرې او یو سر یې چیت او پوه کړی شي یو ډول آواز ترې راوځي دغې آلې ته پونګۍ وایي؛ ۲) د غره په سر هواره ځمکه؛ ۳) د سوداګرۍ مال، د تجارت هغه مال چې په شا باندې یې ګرځوي؛ ٤) نر.م. نیچه، درمه، کړکی، دروزه یا کاغذ چې ګرد تاو شي او چرسیان د چرسو دود وربانډې راکاږي (راکشوي).

پونه (pūnā́) ښځ.م. پشمک، ښورمک، اوپاشي، نری باران، لږې اوبه شیندنه.

پوني (pawnáy) نر.م. و.ګ. پماني.

پوني (pūni) ښځ.م.م. پوړوهنه، پوژوهنه.

پوڼ (pūṇ) نر.م. ۱) پنډبکر، د پخوانی زمانې د اور لګولو یو ډول پنډبکر؛ ۲) ص. نر.م. ډډ، ګوګ؛ ۲) دسین یا لګډ (خوږ) یوې خواته دخاو، ولمن (خنده)؛ ۳) پانډ، پاڼ.

پوناکه (pūṇākā) ښځ.م. د څناور تېپونه او ورتل، د څناورو ورتل یا پرېوتل.
پوڼکه (pūṇáka) ښځ.م. بېړبوکی، خوپنه، حباب.
پوڼل (pūṇál) نر.م. د خوراک په وخت کې د څاروي سونهار.
پوڼول (pūṇawál) مص. مت. ۱) ډډول، تشول، گوگول؛ ۲) په ډېرو خبرو د چا تنگول.
پوڼه (pūṇá) ښځ.م. د آس تگ، د آس قدم.
پوڼۍ (pūṇáy) ښځ.م ۱) وگ. پوړۍ؛ ۲) پوسی، لېڅۍ، د وړیو هغه گونجې چې د وربشلو لپاره په لاس باندې راتاو شوې وي.
پوڼېدل (pūṇedál) مص. ل. ۱) په مېږ یا موږي باندې د څاروي پښې تکول؛ ۲) ډډېدل، تشېدل گوگېدل؛ ۲) په ډېرو خبرو تنگېدل
پووړه (powáṛa) ص. ښځ.م. پوواړه یا ناراسته، خیرنه، خچنه او سسته (ښځه).
پووندگلي (powadgáli) ښځ.م. څاروي ساتنه، پوونده توب، شپني، مالداري.
پوول (powál) مص. مت. پیول، څرول، څاروی د خوراک لپاره څرځای کې پیول.
پوونکی (powūnkáy) فا. نر.م. څروونکی، پووني، شپون، غوبه او خربه یا هغه څوک چې مالونه بیایي.
پوه[1] (poh) ص. نب. ۱) هوښیار، عاقل، څیرک؛ ۲) د پوه میاشت، د یوې میاشتې نوم دی.
پوه[2] (pūwá) ص. ښځ.م. وتره (څمکه)، نمناکه، زیمناکه (څمکه).
پوها (pūhā́) اد. پهاـ، پوهو، د تعجب او حیرانتیا کلیمه.
پوهاند (pohā́nd) نر.م. ۱) پروفیسر، استاد؛ ۲) وروستنۍ لوړه علمي رتبه چې د افغانستان د پوهنتونونو د استادانو لپاره ټاکل شوې ده.
پوهړ (pūháṛ) ص. نر.م. ساده، بې عقل، ناپوه.
پوهلنډی (pohlánḍay) ص. نر.م. لنډاکی، کم عقل، کوتاه فکره.
پوهمن (pohmán) ص. نر.م. هوښیار، پوه، دان، د پوهې خاوند.
پوهنتون (pohantún) نر.م. دارالفنون، د علمي او لوړو تحصیلاتو موسسه، جامعة.
پوهنځی (pohánǰay) نر.م. فاکولته، د لېسانس اخیستلو علمي موسسه.
پوهند (pohánd) ص. نر.م. پوهه، هوښیار، پوهاند.
پوهندوی (pohándoy) نر.م. ۱) عالم، متخصص ۲) له پوهنمل نه جگه رتبه، د پوهنتون د استادانو څلورمه علمي درجه.
پوهنمل (pohanmál) نر.م. له پوهنیار نه جگه رتبه، د پوهنتون دریمه علمي درجه.
پوهنوال (pohanwā́l) نر.م. له پوهندوی څخه لوړه رتبه، د پوهنتون د استادانو پنځمه علمي درجه.
پوهنه (Pohána) ښځ.م. پویه، علمي پوهه.
پوهنیار (pohanyā́r) نر.م. له پوهیالی لوړه علمي رتبه، د پوهنتون دوهمه علمي درجه.
پوهنیز (poháníz) نر.م. د پوهنې اړوند.
پوهو (pohó) اد. پها، پهه، د تعجب او حیرانتیا کلیمه، د رشخند کلیمه.
پوهوالی (pohwā́lay) نر.م. هوښیاروالی، هوښیار توب، هوښیاري.
پوهوتلی (pohwatálay) مف. نر.م. د پوهې لټ، پوهېدونکی، هغه څه چې د هغه په اړه پوهېدنه ممکنه وي.
پوهول (pohawā́l) مص. مت ۱) پوه کول، لارښودل، په څه خبره څوک رسول؛ ۲) ملتفت کول.

پوهوهو (pohohū́) اد. پە، پها، پوهـو، پيهې، د حيرانتيا او تعجب كليمه.

پوهه (póha) ښځ.م. ۱) علم؛ ۲) عقل، فكر، شعور؛ ۳) د پوه مونث شكل.

پوهيالي (pohyā́lay) نـر.م. ۱) د پوهنتـون د استادانو لومړنی علمي درجه؛ ۲) ص. نر.م. د پوهې خاوند، پوهېدونكی.

پوهېدل (pohedā́l) مص. ل. ۱) علم لرل، پوهه لرل، مطلب ته رسېدل؛ ۲) ملتفت كېدل، خبر كېدل.

پە[1] (pa) اد. ۱) د ظرف او آلې لە اداتو څخه يو توری دی، يو سـربل دی- پە كـور كې؛ ۲) اد. پرې، باندې، پاسه.

پە[2] (pah) ښځ.م. ۱) پهه، مـرهـم، ملهم؛ ۲) كېر، هغه كړك چې پە مات ځای تړلی شي.

پە بلە ژبه (pabalažába) ښـځ.م. پە بلە وينا، پە بل عبارت.

پە پای كې (papā́yke) ق. تر ټولـو وروستـه، پە آخر كې، پە متې.

پە پټه (papáṭa) ق. غلې، پە غلا، لە خلكو پە پټه.

پە پسې (papáse) ق. ورپسې، جوخت، متصل، مربوط، متوالي.

پە پورې (papóre) ق. ۱) ورپورې، ورسره، جوخت؛ ۲) بلە غـاړه، پورې خـوا؛ ۳) پە امـان كې، پە سيمه، پە لمن كې.

پە پوهېدل (papohedā́l) مص. ل. پرې پوهـېدل، ورباندې پوهـېدل، مطلب تە رسېدل.

پە ترخ كې (patrácke) ق. پـە دې منځ كې، پە دې كې (د خبرو پە ترخ كې).

پە توگه (patóga) ق. پە ډول، پە شان، پە څېر.

پە تېره بيا (patérabyā́) ق. پە ځـانگـړي توگه، پە خاص طور سره، پە تېره تېره.

پە ټوپو (paṭopó) ق. پە ټرپكو، پە منډه، پە گامو.

پە څنگ (pacáng) ق. ۱) پە اړخ، پـە څـېـرمـه؛ ۲) يو پە دې ته، يو اړخ ته.

پە څېر (pacér) ق. پە شان، غوندې، پە رنگ.

پە حال (pahā́l) ق. پە سد، پە واک، پە فكر كې.

پە خپله (paxpála) ق. خـپله، پخپله، پـه ځـان، ځاني، شخصي، شخصاً.

پە خوله (paxwalá) ق. ۱) پە ژبە، پە وينا؛ ۲) پە خبرو، تقريري، شفاهي، قولاً، پە قول.

پە درناوي (padranā́wi) ق. پـە نمـانځـنه، پـه درنښت، پە احترام.

پە دې څېر (padecér) ق. پە دې ډول، پە دې شكل.

پهر (pıhár) نر.م. پيينه، پيوند، بې خوالي، (۱۸۰) دقيقې يو پهر كېږي.

پهره (pıhrá) ښځ.م. ۱) پـېـره، څـوكـۍ، حفـاظت، نگراني، څارنه؛ ۲) گارد؛ ۳) گزمه.

پهره دار (pıhradā́r) ص.نر.م. پېره دار، څوكيدار، نگراني كوونكی، څارونكي.

پهړ (pahā́ṛ) ص.نر.م. سرزوري (آس)، هغه آس چې پە كيزه كې نە راگرځي.

پهړه (pahṛá) ښـځ.م. ۱) د جوگـيانو لـنډه امسا يا بينت؛ ۲) پړه، د ملنگانو د غاړې امېل.

پە زړه (pazṛá) ق. ۱) پە ياد، پە زړه كې، پە حافظه كې؛ ۲) پر زړه، پە رښتيا.

پە زړه پورې (pəzṛəpū́re) ق. ۱) زړه تە نږدې، گران، خوښ، دلچسپ؛ ۲) ياد، پە زړه كې.

پە زړه كونه (pazṛəkawánə) ښځ.م. يادونه، زوتونه، ضبطونه.

پە زياته (pəzyā́ta) ق. پر دې سربېره، پە ډېره.

پە ستنه (pəstaná) ق. ۱) واپس، بېـرته، دويم ځل؛ ۲) ښځ.م. قی، كانگي، گرځون.

په شان (pašā́n) ق. غوندې، مثل، په ډول، په څېر، لکه، په ډول.

په ښه (paṣá) ق. په ګټه، په خیر، په ښېګڼه، ښکار.

په غاړه (pağāṛá) ق. ۱) په ذمه، پسې پورې، په حواله؛ ۲) اغوستی، په غاړه اغوستی.

په کار (pakā́r) ص. ۱) ګټور؛ ۲) د اړتیا وړ.

په کارول (pakārawə́l) مص. مت. استعمالول، په کار اچول، په کار راوستل.

په کارېدل (pakāredə́l) مص. ل. ۱) په کار کېدل، کار ځنې اخستل؛ ۲) خوښېدل.

په کډه (pakaḍá) ق. په کوچ، په سفر، له خپل مال سره له یو ځای نه بل ځای ته لېږدېدل.

په ګڼه (pagáṇa) ق. په شریکه، په جمع، په یو ځای، په ډېرو کسان.

په لاس (palā́s) ق. ۱) سمدستي، لاس په لاس؛ ۲) حاضر، موجود؛ ۳) نغد، نقد، په نغدو.

پهلوان (pahlawā́n) ص. نر. م و ګ. پالوان.

په لوی لاس (pahloylā́s) ق. په خپله خوښه، په قصدي ډول.

په مټ کې (pamáṭke) ق. ۱) لږ غوندې، په مټې، پله؛ ۲) په ګرانه، په زیار، په تکلیف..

په مخه ښه (pamaxaṣá) ښځ. م. خدای پاماني، رخصتونه، مخه ښه، په خدای سپارنه.

په وار (pawā́r) ق. په خپل وار، په خپل وخت، په خپله نېټه، په خپل نوبت.

په وار وار (pawārwā́r) ق. ۱) سه لسېر، په خپل خپل وار؛ ۲) بیا بیا، مکرر، په څو ځلو.

په ورو ورو (pawrowró) ق. سوکه سوکه، کراره کراره، تکیه تکیه.

په وړاندې (pawṛā́nde) ق. په مخ کې، په نېږ، په ضد، په خلاف.

پهوړه (pahūṛá) ښځ. م. ۱) د جوګیانو امسا، د ملنګانو بېنت، پهړه؛ ۲) ګڼ، پوړه.

پهوړۍ (pahūṛáy) ښځ. م. پهړه، پهوړه.

پهه (pahá) اد. ښځ. م. په، ملهم، پټۍ.

په ها (pahā́) اد. پها، د تعجب له اداتو څخه دی.

په هېر (pahér) ق. په هېره، په غلطۍ سره، په ناپامي، په خطا سره، په تېروتنې.

په یاد (payā́d) ق. په یادو، په زړه کې، په حافظه کې، په خاطر کې، بې لیکنې.

په یادېدل (payādedə́l) مص. ل. ۱) په زړه کېدل، په زړه کې ګرځېدل؛ ۲) زده کېدل، حافظې ته سپارل کېدل.

پهېر (pahér) ق. په څېر، غوندې.

پهېلول (pahelawə́l) مص. مت. په زخم ملهم کېښېنودل یا نور څه خوړول یا اوارول.

پی (páy) جن. ۱) شیدې؛ ۲) مستې؛ ۳) نر. م. تصرف، قبضه، ذمه، په واک کې؛ ٤) د ځمکې یوه خاصه اندازه؛ ٥) پرېکړه، قطعنامه؛ ٦) لرې اوبه؛ ٧) د دریاب د پایاو اوبه؛ ٨) پل، منار، قدم؛ ٩) پله؛ ١٠) ښالمه، داوړو د پخولو پی.

پې (pe) ښځ. م ۱) د (پ) توری اوار؛ ۲) اد. وربانډې، پرې باندې، پرې، په.

پیاڅه (pyā́ca) ښځ. م. ۱) د باجرې ډوډۍ، د اېډنو ډوډۍ، د جوارو ډوډۍ؛ ۲) د ګبین وږی یا ببوزی د ګبینه یو کنډک؛ ۳) ښځ. م. سلندې، شینځه، په سرکې د وینښتو لاره؛ ۲) د اوبو پیر کنډ، په لښتي یا ویاله کې د اوبو ننبه.

پیاخله (pyāxlá) ښځ. م. ۱) پیالخه، چکن، یو ډول کشیده کاري؛ ۲) مفلر، د غاړې دسمال ۳) خوله راړستنه؛ خوله کوږ.

پیاده (pyādá) ص. نب ۱) څوک چې په پښو ځي، پیدل، ځږه؛ ۲) په عسکرۍ کې یو مسلک دی؛ ۳) د دفتر د ساتلو او پاکولو موظف اجیر.

پیاده رو (pyādaráw) نر. م. د سړک غاړې ته هغه لار چې پلي کسان ورباندې تېرېږي.

پیارژندي (pyārẓ́ándi) ښځ. م. د شپې اوبه خور، د شپې اوبه لګونه، د شپې اوبخور.

پیارغنده (pyārgánda) ښځ. م. هغه خاوره چې د کېږدۍ او یا د خیمې څلورو خواو ته اچول شوې وي چې اوبه خیمې ته داخلې نه شي.

پیارمه (pyārmá) ښځ. م ۱) څېره، ریتاړه، خرڅوړی ۲) دخره، کچر کتې هغه تانګ چې په خېټې پورې یې کلکېږي؛ ۳) د کټ لنګه، د کټ کشه؛ ۴) د مچې، پاردوم.

پیارمه خور (pyārmaxór) ص. نر. م. ۱) لته خور (څاروی)، چیره خور؛ ۲) هغه ماشوم چې کالي ژرژر څیري؛ ۳) هغه څوک چې د خپلې ګټې لپاره د چا حق پټ کړي.

پیازکی (pyāzákay) نر. م. غرنی یا ځنګلي پیاز.

پیازه (pyāzá) ښځ. م. ۱) سپیازه، نقصان، هغه ښځه یا حیوان چې د وخت نه مخکې بچی واچوي؛ ۲) ص. نب. ضایع؛ ۳) ښځ. م. راز څرګندېدنه؛ ٤) اوم، خام.

پیاسه (pyāsá) ښځ. م. ۱) خوړ، لګډ، د سیلاب لاره؛ ۲) د سیند تل، د دریاب تل.

پیاشه (pyāšá) ښځ. م. (ج. پیاشې) اغېز، پدل.

پیاغله (pyāġlá) ښځ. م. ۱) پیاخله، رنځور خولې کول؛ ۲) ګلوبند، مفلر، د غاړې دسمال.

پیاګي (pyāǵi) ق. شا، وروسته، پسې.

پیالخه (pyālxá) ښځ. م. د تبې د تکیه کولو ځای چې په نغري پورې نښتې وي.

پیاله (pyālá) ښځ. م. ۱) د چایو څښلو لوښی چې لاستی ولري؛ ۲) جام، د شراب څښلو پیمانه.

پیام (pyām) نر. م. پیغام، خبر، د چا له خوا بل چاته د مطلب رسول.

پیانده (pyāndá) ښځ. م ۱) ګاړګوتی زلفې، تاوراتاو زلفې؛ ۲) ص. نب. ښکلې، ښایسته؛ ۳) هغه تارچې کبان په کې ښکېل کېږي، هغه لښته چې نیولي ماهیان په کې اکېر کېږي.

پیانو (pyānó) ښځ. م. د موسیقۍ لـه آلو نه یوه آله ده چې پردې یې ارمونیې ته ورته دي.

پیانیسټ (pyānist) ص. نر. م. پیانو وهونکی، څوک چې د پیانو په غږولو کې مهارت لري.

پیاورکی (pyāwárkay) نر. م. سپلمې، یو ډول بوټی دی چې سپینې پې کوي.

پیاوړتوب (pyāwartób) نر. م. قوت، توان، طاقت، ټکړتوب، پیاوړتیا، غښتلتوب.

پیاوړی (pyāwáṛay) ص. نر. م. ټکړه، غښتلی، قوي، زورور.

پیاوی (pyāwáy) نر. م. پنځونی، خځله، هغه سپک شیان چې د سیلاب د اوبو په سر روان وي.

پیایل (pyāyál) مص. مت. پوول، څرول، د څارویو څرول (پیول).

پیپ [1] (pip) نر. م. ۱) مېخکی، مېخک، بسیر، د لونګ په شکل د پوزې یو ډول ګاڼه؛ ۲) تیم.

پیپ [2] (páyp) نر. م. و ګ. پایپ.

پیپړۍ (pipṛé) ښځ. م. ج. ښړانګې، چچړې، د غوښې هغه برخه چې نه خوړل کېږي.

پیپل (pipál) نر. م. یوه ونه چې غټې او پلنې پاڼې لري او هندوان یې ډېر عزت او احترام کوي.

پیپلی (pipláy) نر. م. یو ډول اوږده مرچ دي چې په دارو کې کارېږي.

پیپنۍ (pepnáy) ښځ. م. کمیس، خت، خلکۍ، د ارتو لستونو کمیس.

پیت (pit) ص. نر. م. ج. ۱) چیت، چپر؛ ۲) تیټ، پلن، اوار، د حگ ضد.

پیتاو (pitáw) نر. م. ۱) پېتاوی، د لمر گرمی؛ ۲) په ژمي کې لمر ته د کېناستو ځای؛ ۳) د غر هغه اړخ چې لمر ته مخامخ وي.

پیتاوه (paytāwá) ښځ. م. ورینه یا د خمتا هغه اوږده ټوټه چې په پښو باندې تاوېږي.

پیتل (pitál) نر. م. یو ډول فلز.

پیتلي (pitáli) نر. م. حلبي، فلزي.

پیتونه (pitawána) ښځ. م. پیتونگ، چیتونه، پلنونه، چپرونه، په زور سره پلنونه.

پیته (pitá) ښځ. م. ۱) د اندازه کولو فیته؛ ۲) د ټیپ ریکارډر فیته؛ ۳) د لیکلو د ټایپ فیته؛ ۴) پرې شوی ربنکۍ، چې نجونې یا ښځې یې د وېښتانو په تړلو یا په کالیو کې استعمالوي.

پیتی (pitáy) نر. م ۱) یو ډول ټوپک؛ ۲) ص. نر. م. چتی، چیت؛ ۳) چیت پوزی.

پیتي[1] (piti) ښځ. م. ۱) د غاښو خیرې؛ ۲) د غرکې منگ، د شلومبو د غرکې منگ.

پیتي[2] (páyti) ښځ. م. پاتي، پیاتي، پاخه دال.

پیتېدل (pitedál) مص. ل. چپرېخېدل، چیتېدل، پلنېدل، د زور (فشار) په واسطه پلنېدل.

پیتیکانتروپ (pitikāntróp) نر. م. د یوه تاریخي ژوي نوم دی چې هډوکي یې د جاوا په ټاپو کې لاس ته راغلي دي.

پېټ (peṭ) نر. م. ۱) تو، لعنت، پېغور؛ ۲) پیټی، پشتاره؛ ۳) ق. بالکل، هرگز.

پېټار (peṭā́r) ښځ. م. یو ډول ټوکرۍ ده چې خوله یې تنگه او خېټه یې ارته وي.

پېټک (peṭák) نر. م. ۱) مخ روني، د ناوې د مخ د ښکاره کولو په وخت څه ورکول (مخ پېټک)؛ ۲) د ښځې گانه؛ ۳) نوي زېږېدلي ماشوم لیدو ته څه ورول.

پېټل (peṭál) مص. مت. لعنت ویل، ملامتول، ملامت کول، بې عزته کول.

پېټن (peṭán) نر. م. ۱) کرکه، نفرت، کروې یې؛ ۲) کریکه، کریغه، کریږه.

پېټنه (peṭána) ښځ. م. ۱) ملامتونه، بې عزته کونه ۲) نفرت کول، کرکه کول.

پېټو (peṭū́) نر. م. لعنت ویونکی، ملامتوونکی، کرکه کوونکی.

پېټوار (piṭwā́r) نر. م. و. گ. پیټار.

پېټه (peṭá) نر. م. ۱) یو ډول کدو؛ ۲) ص. نر. م. موړ، بې اشتها؛ ۳) پټ زړه.

پېټ هېټ (peṭhéṭ) نر. م. لعنت، بدرد، پېغور.

پېټی (peṭáy) نر. م. ۱) پنډ، وځه، پشتاره، پنډه؛ ۲) ذمه واري ذمه؛ ۳) عمل، کړه؛ ۴) ص. نر. م. زیاتی، بار، هغه څه یا څوک چې پر چا بار تحمیل شوی وي.

پېټۍ (peṭáy) ښځ. م. ۱) کمربند، د څرمنې ملابند؛ ۲) د لرگي صندوق، د گټې سندوخ.

پېجاو (pejā́w) ص. نر. م. پاک، پېجو، پاکیزه.

پېجاوېدل (pejāwedál) مص. ل. پاکېدل، صفا کېدل، ستره کېدل، پاکیزه کېدل.

پېج مخی (pejmáxay) ص. نر. م. پې مخی، ښکلی، ښایسته، گلالی، په زړه پورې.

پېچ (peč) نر. م. ۱) ول، تاو؛ ۲) د پېچش ناروغي؛ ۳) سرکښي؛ ۴) پېچي مېخ، بولټ؛ ۵) کلي.

پېچاپېچ (pečāpeč) ص. نب. ۱) پېچان، تاو راتاو، ول ول؛ ۲) گلگوتي، گور گوتي.

پېچان (pečā́n) ص. نر.م. پېچاپېچ.

پېچان پېچان (pečānpečā́n) ص. نب. کاږه واږه، لور په لور، يو مخ په بل مخ.

پېچ پېرى (pečpáray) ښځ.م. بلبل غوندې يوه مرغۍ ده چې په سر باندې تاج لري.

پېچ پلى (pečpálay) نر.م. د يوې يوناني دوا نوم دى.

پېچتاو (pečtā́w) نر.م. پېچتو، پېچکش.

پېچش (pečíš) نر.م. ۱) د خېټې مروړ، د معدې يو ډول ناروغي ده؛ ۲) اختلاف، اختلال.

پېچک (pečák) نر.م ۱) د تارونو تخته؛ ۲) چوپړى اوږى، غوږبى؛ ۳) عشقه پيچان، يو ډول گل.

پېچکاري (pečkā́ri) ښځ.م. ۱) ستن، انجکشن؛ ۲) هغه دوا چې بدن ته داخلېږي.

پېچل (pečā́l) مص. مت. غړل، غښتل، تاوول؛ ۲) غامضول؛ ۳) مشاجره، نزاع، خبره اوږدول.

پېچلتيا (pečaltyā́) ښځ.م. پېچلتوب، جړتوب، جړتيا، جړه.

پېچلى (pečálay) مف. نر.م. ۱) تاو راتاو، غړل شوى؛ ۲) سخت، غامض.

پېچ مخى (pečmáxay) نر.م. پى مخى، ښکلى، ښايسته، حسين.

پېچ مرى (pečmaráy) ښځ.م. ۱) کونجکه، يو ډول اوږده مرى، يو ډول توره يا شنه مرى چې کوچنيانو ته يې تر پښو تړي؛ ۲) يو ډول سپينه مرى چې کوچنيانو ته يې په غاړه کې اچوي.

پېچموزې (pečmóze) ښځ.م. پېښارې، تيوکې، ملنډې، مسخرې، پسخند، وشتې، پېچمې.

پېچمې (pečmé) ښځ.م. ملنډې، مسخرې.

پېچواړى (pečwaráy) ښځ.م. پېچوړى، پچاړې، پېکاږه، د آس د پښو د تړلو پړى.

پېچوان (pečwā́n) نسر.م. يو ډول چلم چې نل يې ډېر اوږد دي.

پېچوتاب (pečotā́b) ص. نسر.م. ۱) تاو راتاو، گاږگوتى؛ ۲) نر.م. ناکراري، بې قراري.

پېچوخم (pečoxám) ص.نر.م. کوږ ووږ، کجوپېچ، پېچلى.

پېچول (pečawā́l) مص. مت. پېچل، تاوول، تاوراتاو کول، تاوراتاوول.

پېچومه (pečomá) ښځ.م ۱) پورته کېدنه، ختنه، جگېدنه، لوړېدنه؛ ۲) پېچومى.

پېچومى (pečūmáy) نسر.م. مخ په لوړ، مخ په پورته، ستغ؛ ۲) جگه لاره..

پېچول (pečawā́l) مص. مت. پېچل، تاوول، تاورواتاو کول،

پېچونکى (pečūnkáy) فا.نر.م. ۱) پېچونى، تاوونکى، غړونکى؛ ۲) پتونى، پڅونى.

پېچه (pečá) ښځ.م. د ښځو د غوږ لاندې کوڅې کړۍ وېښتان.

پېچې (pečé) ښځ.م. خوله بندونه، خوله بندکه.

پېچيدگي (pečidági) ښځ.م. مشکلوالي، مغلق، گرانوالي، سختوالي.

پېچېدل (pečedā́l) مص.ل. ۱) تاوېدل، تاو راتاو کېدل؛ ۲) کړېدل، کوږ ووږ کېدل.

پېچېده (pečedá) نر.ج. ۱) تاوېده؛ ۲) گوږگوت کېده، کږېده، کاږگوت کېده.

پېښ (peš) نسر.م. ۱) صبر، حوصله، زغم، برداشت؛ ۲) شر، پسات، فساد.

پېښانى (pešānáy) نسر.م. لېږ غوندې، پوتى، خسوزى، خسوسکى، ذره، دوشکى.

پېښکه (piškā́) ښځ.م. پيښه، پيښکى، ښنډه، د ښادر ښنډه، پلو، د پلو ښنډه.

پېځل (pecál) مص. مت. پېځل، صبر کول، حوصله کول، زغم کول، تحمل کول.

پېځول (pecawál) نر. م. ۱) د کېږدۍ پرده، د خیمې پرده؛ ۲) هغه لوی پوزی چې د کوټې غولی و رباندې فرشېږي.

پېځه (pecá) ښځ. م. ۱) صبر، حوصله، زغم، تحمل؛ ۲) قسمت، تقدیر؛ ۳) ص. نر. م. شله (سړی)؛ ۲) منه، مرتسبه سړی؛ ۳) بې ښې (سړی).

پېځبالی (pecyāláy) ص. نر. م. صبر کوونکی، زغم نروونکی، تحمل کوونکی.

پېخ (pex) نر. م. خنډ، ښنکر، خنډوکی.

پېخاړه (pexārá) ښځ. م. پشاړې، د پسونو هغه پچې چې تر لم لاندې نښتی وي.

پېخال (pexāl) نر. م. د مرغیو فضله مواد.

پېخر (pexár) ص. نر. م. زښت ډېر، پرېوانه.

پېخل (pexál) مص. مت. رنځور خولې کول، په بیمار خوله راوستل.

پیخي (pixi) ص. نر. ج. لوی، غټ او بې ډوله غاښونه (دارې).

پیدا (paydá) ص. نب. ۱) زېږېدلی، پیدا شوی؛ ۲) جوړ، تیار؛ ۳) بلد، روږدی؛ ٤) ښځ. م. موندنه، پیداکول؛ ٥) څرګند، جوت، ښکاره.

پیدا کول (paydākawál) مص. مت. ۱) موندل، لاس ته راوړل، منځ ته راوړل؛ ۲) زېږول.

پیدا کېدل (paydākedál) مص. ل. ۱) موندل کېدل، لاس ته راوړل کېدل؛ ۲) ګټل کېدل، ۳) خلق کېدل، جوړېدل؛ ٤) زېږېدل.

پیدا ګر (paydāgár) ص. نر. م. پیداوښتګر، زېږندوی، ګټندوی.

پېداګوژي (pedāgoži) ښځ. م. ۱) د ښوونې او روزنې علم؛ ۲) د ښوونې او روزنې موسسه.

پیداوار (paydāwár) نر. ج. ۱) محصولات، حاصلات؛ ۲) فصل؛ ۳) ګټه، فایده.

پیداوښت (paydāwást) نر. م. ۱) پیدایښت، زېږېدنه، منځ ته راتلنه، خلقېدنه؛ ۲) ګټه.

پیداوېدل (paydāwedál) مص. ل ۱) پیدا کېدل، منځ ته راتلل؛ ۲) موندل کېدل؛ ۳) زېږېدل.

پیدایشي (paydāyiši) ص. نب. ۱) پیدایښت، د زېږېدو؛ ۲) اصلي او فطري.

پیدایښت (paydāyást) نر. م. پیداوښت، پنځېدن، پنځون، زېږ، زېږون، زېږد، زېږېدنه.

پېډل (peydál) ص. نر. م. ۱) په پښو، پلی، پیاده؛ ۲) د شطرنج پیاده موره؛ ۳) پیاده عسکر.

پیډ (piḍ) ص. نر. م. پیډی، کږې، کچې، کوډی، پیډن، کوږ پښی، کچل، د کږو پښو خاوند.

پیډل (payḍál) نر. م. پایډل، د بایسکل هغه ځای چې پښه و رباندې ایښودل کېږي.

پیر (pir) ص. نر. م. (ج. پیران) ۱) مرشد، بزرګ، لارښوونکی؛ ۲) سپین ږیری، بوډا، ضعیف؛ ۳) مشر؛ ٤) نر. م. دوشنبه، د ګل ورځ.

پېر (per) نر. م. ۱) دور، چکر، ګردش؛ ۲) رنګ، اندازه، خیال؛ ۳) پور، قرض، دین.

پیر امیډ (payrāmiḍ) نر. م. هرم، هر هغه شی چې کښتنۍ برخه یې پلنه او سر یې نری وي.

پېرانی (perānáy) ص. نر. م ۱) پېریانی، پېریانو نیولی؛ ۲) رو. څوک چې د مېرګیو په عصبي ناروغۍ اخته وي.

پېرانه (peraṇá) ښځ. م. هغه لوړ ځای چې د ګنبو ګانۍ پرې ګرځي.

پېرختوني (perxatúne) ښځ. م. پېروته، پېروتې.

پېرخته (perxáta) ښځ. م. پېروته، پېروتې، پروتې.

پېړ (perr) ص. نر. م. و ګ. پېړ.

پېرزو (perzó) نر.م. لور، لورینه، پېرزوینه.

پېرزوینه (perzoyána) ښځ.م. لورېینه، ښه نیت ځرګندونه، رواداري.

پېرشونی (peršonáy) ښځ.م. شینڅه، د سر د ویښتو لاره.

پیرکی (pirakáy) نر.م. ۱) بولاني؛ ۲) ووړوکی پیر، د پیر اسم تصغیر.

پېرګر (pergár) ص. نر.م. پېښې کوونکی، تقلید کوونکی، پېښمار، لوبغاړی.

پیرګی (pirgáy) نر.م ۱) پلی، دڅېړي د ونې دانه؛ ۲) پارو، خوی، یېم، راشبېل؛ ۲) ځلور غابنې، درې غابنې، سکو.

پېرل (perál) مص. مت. ۱) اوبدل، اوډل، بونل؛ ۲) مشکنې پېیل، مرې پېیل؛ ۳) پېرودل، اخیستل، رانیول.

پېرمخی (permáxay) ص. نر.م. ښکلی، پې مخی، ښایسته، حسین، ډولي.

پیرو (payráw) ص. نر.م. ۱) مرید، په چا پسې تلونکی، تعقیبوونکی؛ ۲) نر.م. د یوه مرغه نوم.

پېروان (perwā́n) نر.م. ۱) پربوان، انول، اوړه، جوره، د ښاریو هغه کڅوره چې د بچي تر پیدا کېدو وروسته د مور له نسه راووځي.

پېروپلور (paeroplór) ق. رانیونه او خرڅونه، راکړه ورکړه، سوداګري.

پېرود (peród) نر.م. اخیسته، اخیستنه، رانیونه.

پېرودل (perodál) مص. مت. اخیستل، رانیول، په بیه اخیستل.

پېروزه (perozá) ښځ.م. ۱) فېروزه، یو قیمتي کاڼی دی، رنګ یې شین (آسماني) وي.

پېروزه (peróza) ښځ.م. کامیاب، بری مند، سرخرو، فاتح

پېروزی (perozáy) نر.م. ساپه، صافي، جړن، هغه توکر چې شیان او سامان پرې پاکېږي.

پېروزي (perozí) ښځ.م. ۱) بری، کامیابي؛ ۲) ظفر، فتح.

پیرومیټر (payromíṭar) نر.م. تودوخه اندازه کوونکی، حرارت سنجوونکی.

پېرونکی (perúnkay) ف. نر.م. ۱) بوونکی، اوبدونکی؛ ۲) اخیستونکی، رانیوونکی.

پېرونه (perawána) ښځ.م. پېرودنه، اخیستنه.

پېروني (perwúne) ښځ. ج. پروین، ثریا، دانګورو وانښکي غوندې ځو ستوري دي.

پېروڼه (peroṇá) ښځ.م. د ګاڼي میدان چې غوایي په کې ګرځي.

پېروی (peráway) نر.م. رش، قیماق، قیماغ، د شیدو سر، پروی، اریاش.

پیروي (payrawí) ښځ.م. ۱) تقلید، ۲) اطاعت، په چا پسې تلنه، د چا حکم مننه.

پېره (pera) ښځ.م. (ج. پېرې) وار، نوبت، دفعه.

پیره (payrá) ښځ.م. ۱) ګردش، چکر، ګرځېدنه؛ ۲) ځوکي، ساتنه، پیره، پهره.

پیره دار (p(ay,e)radā́r) فا. نر.م. پیره کوونکی، ځوکیدار، محافظ، پیره والا.

پېری (peráy) نر.م. (ج. پېریان) جن.

پېریان اوبه (peryānobá) ښځ.م. سراب، د ګرمۍ په موسم کې په صحرا کې یا په پاخه سړک د اوبو غوندې منظر لیدل.

پېریان کټ (peryānkaṭ) نر.م. یو ډول ځلور ګوټیز کاڼی دی.

پېریاني (peryānī́) ص. نر.م. ۱) جندي، جني؛

۲) په صرعې اخته، په غش اخته.

پېرېدل (peredə́l) مص. ل. اخيستل، رانيول، اخيستل کېدل، پېرودل.

پير (pir) نر.م. بومس، پروړه، پوړ.

پېړ (peṛ) ص. نر.م.ج. ۱) غټ، پنډ؛ ۲) نر.م. د لرګي توټې؛ ۳) دشربت راويستلو کار.

پېړتوب (peṛtób) نر.م. پېړوالي، پرېړوالي، پنډوالي، پنډتوب.

پېړزه (peṛzá) ښځ.م. ۱) دخاورو ډېرۍ، د خاورو غونډۍ؛ ۲) د غره اوچته (جګه) څوکه.

پېړغو (peṛğū́) نر.م. وګ. پرغو.

پېړمار (peṛmā́r) ص. نر.م. ګانۍ مار، هغه څوک چې پر ګانۍ له ګنيو شربت باسي.

پېړمن (peṛmán) ص. نر.م. ۱) لټ، ناراسته؛ ۲) چاغ او شلند، مزی، غوټ.

پېړو(۱) (peṛū́) نر.م. د شپانه حق الزحمه، د شپون مزدوري.

پېړو(۲) (peṛó) ص. نر.م. بر لرونکی، سورور، پلن، د اوږده ضد، برداره.

پېړوده (peṛodá) ص. نب ۱) ځيږ، ديږ؛ ۲) سخت، کلک.

پېړوالی (peṛwā́lay) نر.م. پنډوالی، پلنوالی، غټوالی، سختوالی.

پېړه (peṛá) ښځ.م ۱) زغاله، ځغاله؛ ۲) شير پېړه.

پېړۍ (peṛáy) ښځ.م. ۱) چوکۍ؛ ۲) د مېږانو د جنګولو په وخت کې د ننداره کوونکو دايره؛ ۳) د عمر يوه تاکلې موده، يو نسل؛ ٤) ډېره موده؛ ۳) قرن، ۱۰۰ کاله.

پېز (pez) نر.م. پيوند، پنځرک، رفو.

پيزار (payzā́r) نر.ج. ۱) موچنې، پڼې؛ ۲) څپلې، کوښې، د پښو کولو شی.

پېزر (pezár) نر.م. يو ډول تريخ بوټی دی.

پيزر (payzár) نر.م. يو ډول ګانی دی چې مرد کې ورڅخه جوړوي.

پېزګر (pezgár) ص. نر.م. پېزونکی، رفوګر.

پېزل (pezə́l) مص. مت ۱) پيوندول، پنځرک کول، رفو کول، مرمت کول؛ ۲) پوزې اوبدل.

پېزو (pezó) ص. نر.م. پوزمير، پزه ور، پوزور.

پېزوان (pezwā́n) نر.م ۱) د پوزې ګانه؛ ۲) هغه پړی چې د څارويو پوزې او سرته اچول کېږي؛ ۳) د پوزې خلی، ډنډر، هغه خلی چې د پوزې په سوري کې يې ايښی وي؛ ٤) پېزوانک، د څپليو د دوو ګوتو په منځ کې تسمه؛ ٥) په سلواغه کې د پړي تړلو ځای.

پېزواندی (pezwāndáy) ص. نر.م. ۱) پېزواني، هغه څاروی چې پزې ته يې پېزوان اچول شوی وي؛ ۲) د پيزار پېزوان.

پېزوانۍ (pezwā́nay) ښځ.م. ۱) هغه نجلۍ چې پېزوان يې اچولی وي؛ ۲) معشوقه، دلبره.

پېزواني (pezwā́nay) نر.م. چوروکی، بينيګک، کليک، هغه لرګی چې د هغه په واسطه د يېوي رون له ژغ (جغ) سره تړل کېږي.

پېزه (pezá) ښځ.م. ۱) تاج؛ ٤) بولک، د بولو د څښلو ناروغي.

پيزي (payzi) ص. نر.م. چينجر، شيته، مړاوی، خزان شوی، مړجينګ.

پېزۍ (pezáy) ښځ.م. ۱) توری، تکی؛ ۲) تاکيد.

پيزۍ (pizáy) نر.م. پوزی، بوريا، انډېری.

پيزي توب (pizitób) نر.م. شيته توب، مړاوي والی، مړاوي توب.

پېزېدل (pezedə́l) مص.مت. مړاوي کېدل، شيته کېدل، پېزې کېدل.

پېژاند (pežā́nd) ص: نر.م. پېژند، د پېژندګلو، واقف، شناسا، بلد.

پېژنتون (pežantū́n) نـر.م. د پـوهې اداري يـا موسسې د ذاتيې څانګه.

پېژند (pežánd) نر.م. پېژندون، پېژندنه.

پېژندپاڼه (pežandpāṇá) ښځ.م. د هويت پاڼه، د پېژندلو پاڼه، پېژندليک.

پېژندګلوي (pežandgálwi) ښځ.م. پېژندګلي، شناخت، معرفت.

پېژندل (pežandál) مص. مت. پېژندل، بلديت لرل، اشنايي لرل.

پېژندوی (pežandū́y) نـر.م. ۱) پېژنـدونکی، معرفت لرونکی، پېژندونی، واقف؛ ۲) اشنا.

پېژندويي (pežandóyi) ښځ.م. پېژندګلوي، پېژندنه، آشنايي، اوڅارتيا، مشهورتيا.

پېژونی (pežū́nay) نـر.م. د پښې قلم، د آهنګر د اوسپنې د پرېکولو قلم.

پېژوی (pežwáy) ښځ.م. بلې، چچه، ځنډلی.

پېړل (peẓál) مص. مت. ټوټه کول، ځيـرل، پـرې کول؛ ۲) قطع کول؛ ۳) تورول، تراشل.

پېړونی (peẓū́nay) نر.م. ټوکيا، ټوکه، ساتول، کتېره، هغه آله چې غوښه پرې ټکوي.

پيس (pis) نر.م. ۱) کبر، غرور؛ ۲) برګی، د برګي ناروغي؛ ۳) قطعه، د شعر ټوټه، نمايشنامه.

پيسانی (pisā́nay) نـر.م. پيسانی، خڅوشکی، لېړشی، پوټسکی، ذره، پېڅانی.

پيستن (pistán) نـر.م. پشتن، يـو ميخـانيکي ساختمان دی چې په موټرونو کې د ګاز په انفجار سره د سلندر په دننه کې حرکت کوي.

پېسر (pesár) ص. نر.م. ۱) بدرنګ، بدڅېره، بد شکله؛ ۲) بې خوند او بې رنګ شيز.

پيسکوټ (piskóṭ) نر.م. فيس کوټ، د پتو يوه لوبه ده.

پيسکوړک (piskoṛák) نر.م. تش وری، پينکه دانه، پوچې دانې، باد وهلي ورې.

پيسلی (pisláy) نـر.م. د غمکې هغه برخه چې د پنه کولو په وخت کې وچه پاتې شي.

پيسمن (pismán) ص. نر.م. مغرور، ښاخمن.

پيسمی (pismáy) نر.م. پيشلمی، چرباګی.

پيسه[1] (paysá) ښځ. م. ۱) يوه وړه سکه، ماتې پيسې، پول سياه؛ ۲) روپۍ، سکه.

پيسه[2] (pisá) ښځ.م. پيرشانی، شينڅه، د وينېتو لاره.

پيسی (pisáy) ص. نر.م. د پيس په ناروغۍ اخته، د برګي په ناروغۍ اخته.

پيسې والا (paysewālā́) ص. نب. شتمن، بډای، د مال او دولت خاوند، د شتو خاوند.

پيش (piš) نر.م. نر پيشو، بليکی، پيشی، نرغوټ، پش، پشی.

پېښ (peš) نر.م. ۱) پېښ، ضمه، د نيم واو د ښکاره کولو اواز؛ ۲) ق. ورته پيدا، دوچار، مخامخ، وړاندې.

پېشاب (pešā́b) نر.ج. تشې متيازې، بولې.

پيشاړه (pišāṛá) ښځ.م. ۱) ملنډه وهنه، ريشخند، تمسخر، استهزا؛ ۲) حمله، يرغل.

پيشاک (pišā́k) نـر.م. رشک، ښونی، د سپونې ناروغي، يو ډول سپونی، داد، د جرب ناروغي، يو ډول جلدي ناروغي.

پېشانه (pešāná) ښځ.م. ښکلې او ښايسته کور.

پيشپو (pišpó) ښځ.م ۱) يو ډول لوبه ده، پيشوبازي ۲) په اتڼ کې د پيش اواز؛ ۳) د ښځو يو ډول اتڼ دی.

پيشترى (piṡtúray) نر.م. پېچلېرى، يو ډول ... راسې او خود رو په مسابه.

پيشتكى (piṡtákay) نر.م. رېنه. اسرپېړه.

پيشتول (piṡtawúl) نر.م. ۱) پښتول، شاتير، ويشه، پش؛ ۲) چت؛ ۳) بلى، چچه.

پيشته مغز (piṡtamáǵz) نر.م. و گ. پسته.

پېشک (peṡák) نر.م. ۱) سپوني، يو ډول جلدي ناروغي ده؛ ۲) د کلاد ختو يو شاباسي، د کلا د دور د پخسي د يوه شاباسي اندازه.

پيشکارل (piṡkāral) مص. مت. پيشو رابلل، پيشي په پيش پيش راغوښتل.

پيشکنډى (piṡkānḍáy) نر.م. ۱) پيشنگورى، د پيشي بچى؛ ۲) ديوې کورنۍ ورو کی غړى.

پېشکوزه (peṡkawzá) ښځ.م. ستوه، پېچکوزه، پېشقوزه، پېش قبضه.

پيشکه (piṡáka) ښځ.م. ۱) پيشى، پيشو، پش؛ ۲) پشى، يو ډول حشره ده.

پېشکى (peṡkáy) ص. نر.م. په بوني اخته، په سپوني اخته، د سپلمى په ناروغى اخته.

پېشل (peṡál) مص. مت. سړول، يخول، په چمچه خواږه سړول او خورلو ته برابرول.

پېشلره (peṡlára) ښځ.م. و گ. پېشتري.

پېشلمى (peṡlámay) نر.م. پېسمى، پشمنى، پښمنى، سحرى، چرگ بـ نگى.

پېشلى (peṡ(á,a)lay) صف. نر.م. سور شوى، يخ شوى، په کاچوغه باندې سور شوى خوراک.

پېشمنډى (peṡmanḍáy) ښځ.م. ريشخند، ټوکې، پېشاړه، توقې، پرپچمې، پېشاړې.

پيشنگ (piṡáng) نر.م. د قافلې د سر تېو.

پيشنگورى (piṡangūray) نر.م. پشکوټى، پسنگورى، د پشو بچى.

پيشو (piṡó) ښځ.م. پيشي، پشه، بليکې.

پيشوبازي (piṡobázi) ښځ.م. ۱) خوشامندي چاپلوسي؛ ۲) د دوو کسانو ترمنځ لانجه.

پيشوپړى (piṡopṛáy) ښځ.م. درسي د څکولو لوبه، د پړي کشولو لوبه، راکاږي، وابلوبه.

پيشوخوټ (piṡoxūṭ) نر.م. ۱) کنډ، کانډ، گوري؛ ۲) د اسفنج په څېر سوري لرونکې؛ ۳) د تيږې گل، گل سنگ؛ ٤) د يوې ونې تخم چې په نار کې يې پېيې او د څارويو غاړې ته يې وراچوي.

پېشورز (peṡwárz) نر.م. جامن، د گډا کميس، جابې، پېشواز.

پيشوگى (piṡogáy) ښځ.م. ج. ۱) کمکې پيشو؛ ۲) پشى، يو ډول خزنده ده چې د شپې رڼا کوي او د نباتاتو پاڼې خوري.

پيشولمى (piṡolámay) نر.م. سورجيجنو، جينجو، جنجو، خاکشير.

پيشومالگه (piṡomālgá) ښځ.م. لنډۍ، غلبېل، خرې تنده، د کوچنيانو لوبه ده.

پيشومپړى (piṡompṛáy) ښځ.م. يو ډول لوبه ده، توپ بازي.

پيشونکى (pesūnkáy) فا. نر.م. په څمڅې يا کاچوغه د تاوده شي سړوونکى.

پيشونگړى (piṡongṛáy) نر.م. د پيشو بچى، پيشنگورى، پشيونگور، پشينگور.

پيشونگړى (piṡongṛáy) ښځ.م. انډوخر، لته پير، خربازي، کلابازي، يو ډول لوبه ده.

پېشوى (peṡwáy) ښځ.م. څمڅه، چمچه، څمڅى.

پېشه (peṡá) ښځ.م. (ج. پېشې) ۱) چار، کسب، هنر؛ ۲) نکل، ټوکه؛ ۳) عادت؛ ٤) کچنيو ب ۵) څريکه، مغزو کې اور بلېدنه.

پیشی (pišáy) ښځ.م. ۱) پشه، بلیکی، پیشو؛ ۲) پیشوګی، یو خزنده ده چې نباتات خوري؛ ۳) پېزوان؛ ۴) دغرمنې امیاني؛ ۵) ګوسن منګور، لندی، لټکه، ګومنه، یو ډول مار دی.

پیشې (piše) ښځ.م. د پیشو د شېرلو اواز.

پېښې (peši) ښځ.م ۱) وړاندې کېدنه؛ ۲) محکمې ته د وړاندې کېدو نېټه.

پېښېدل (pešedə́l) مص. ل. ۱) وړاندې کېدل؛ ۲) محکمې ته وړاندې کېدل.

پېښیمه (pešimá) ښځ.م. د پیشو وار راوړنه، د جنسي تحریکاتو له امله د پیش او پیشي غورهاري

پېښ (peş) نر.م ۱) پېښ، ضمه (و)؛ ۲) ق. مخامخ، واقع، برابر.

پېښلیک (peşlik) نر.م. د پېښو او حادثو لنډ لیکلی اثر، د پېښو لیکنه.

پېښاو (peşā́w) نر.م. ۱) تیوکه، ملنډه، وشته؛ ۲) پېښه، حادثه، واقعه.

پېښاوو (peşāwū́) ص.نب. تیوکمار، تیوکي، تیوقي، پېښې کوونکی، پېښو.

پېښول (peşawə́l) مص. مت. واقع کول، رامنځ ته کول.

پېښولې (peşóle) ښځ.ج. د پېښو د پندی هډوکی، د پوندې هډوکی.

پېښه (peşá) ښځ.م. (ج. پېښې) ۱) تقلید، په پټو سترګو د بل چا په پله تګ؛ ۲) تیوکه، ملنډه؛ ۳) واقعه، حادثه.

پېښه مار (peşamā́r) ص.نر.م ۱) پېښې کوونکی، مقلد؛ ۲) نکل کوونکی؛ ۳) تیوکی. تیوکمار.

پېښېدل (peşedə́l) مص. ل. واقع کېدل، مخې ته راتلل؛ ۲) یوه پېښه پیدا کېدل؛ ۳) اتفاقي او یو ناڅاپي منځ ته راتلل.

پېښې کول (peşekawə́l) مص. ل. تقلید کول. په پټو سترګو د بل چې په پله تلل.

پیغام (payğā́m) نر.م. (ج. پیغامونه) ۱) خبر، پیام؛ ۲) حال، احوال.

پیغامبر (payğāmbár) فا نر.م. ۱) پیغمبر، رسول، نبي؛ ۲) پیغام وړونکی، استازی، قاصد.

پېغلتوب (peğaltób) نر.م. ۱) د نجلۍ د ځوانۍ او بلوغ دوران؛ ۲) بکرتوب.

پېغلوکې (peğlóke) ص. ښځ.م.ج. نوې پېغله، پېغلټه، تازه پېغله، پېغلچوکې.

پېغله (peğlá) ښځ.م. (ج. پېغلې) باکره، ځوانه جینۍ، ځوانه نجلۍ، ناواده جینۍ.

پېغور (peğór) نر.م. (ج. پېغورونه) تانه، طعنه، بدې ردې.

پېغورجن (peğorján) ص. نر.م. پېغور کوونکی، پېغور ور کوونکی؛ ۲) د غندنې جوګه.

پېغورول (peğorawə́l) مص.مت. پېغور ور کول، چاته خپل ښه د پېغور په ډول ور یادول.

پېغورېدل (peğoredə́l) مص. ل. پېغور کېدل، طعنه ور کول کېدل.

پېغولی (peğoláy) نر.م. پوغله، ډاسه، د نوې زېږېدلې بچي نرمې ډکې متیازې.

پیک[1] (pik) نر.م. ۱) هغه لرګی چې د اوبو کته ورباندې ترل کېږي؛ ۲) د تېلو ګرنی، د تېلو اچولو قیف؛ ۳) راوتلی ځای؛ ۴) د خولې پیک.

پیک[2] (páyk) نر.م. (ج. پیکونه) ۱) جنبوسی، جنباسه، پوپنکه؛ ۲) مچ شړونی، مچشر، مچ سګ، چوړی؛ ۳) بوزی، پکه.

پېک (pek) نر.م. ځړی، استازی، قاصد، پیغام وړونکی، خبر رسوونکی.

پیکړی (pikṛáy) نر.م. تیکړی، کودړی، ټیکرکی، پیکرګی، کودنی.

پیکړه (paykə́ṛa) ښځ.م. (ج. پیکړې) ۱) زولانه؛ ۲) پښندی، د پړې تړلو هغه کړی چې د ښاروي پښو ته پرته وي؛ ۲) مشکله قضیه.

پیکل (paykə́l) نر.م. ۱) دکالیو او جامو د اوارولو تناو؛ ۲) د درمند دمیده کولو څپر.

پیکنکل (paykankál) نر.م. ۱) ونډ وند کونه؛ ۲) تشریح.

پیکو (paykó) ښځ.م. و.ګ. پایکو.

پیکوړه (pikowṛá) ښځ.م. و.ګ. پکوړه.

پی کول (paykáwal) مص.مت. ۱) ونې پرېکول؛ ۲) د اوبو ژوروالی معلومول.

پېکوی (pekwáy) نر.م. (ج. پېکوي) پیوی، چونکه، له تورو تارونو او زرتاروڅخه جوړ مزی چې ښځې یې د سر د شا د ویښتانو سره تړي.

پیکه (piká) ص. نب. ۱) بې خونده، بې مزې؛ ۲) تت، کم رنګه؛ ۳) شرمنده، ملامت، کڅه؛ ٤) سپورمخی، بې نمکه، بدرنګ.

پیکه توب (pikatób) نر.م. ۱) پیکه والی، شرمنده ګي؛ ۲) د رنګ تتوالی؛ ۳) بې خوندي.

پېکی (pekáy) نر.م. ۱) څونډی، وربل، د تندي هغه ویښتان چې د ښځې پېغلې د پېغلتوب نښه ده.

پېګني (pegáni) ښځ.ج. د ګډو او پسونو وړی.

پیل (páyl) ق. شروع، ابتدا، آغاز.

پیلات (paylát) نر.م. شر، فساد، پتنه، فتنه.

پیلاتي (payláti) ص. نب. فسادي، فتنه ګر، پتنه کونکی، پتنه جوړوونکی، مفتن.

پېلار (pelā́r) نر.م. پرده، اړ، پهلیار، پریال.

پیلامه (paylāmá) ښځ.م. (ج. پیلامې) پایلامه، بنسټ، ستنه، تاداو، بېخ؛ ۲) نښه، نښان، علامه، نخښه؛ ۳) خوی، خصلت، عادت.

پېلايي (pelā́yi) ښځ.م. څپولی، پولی، ښاپولی.

پېلبو (pelábo) ښځ.م. بربښنا، پهلوا، الماسک.

پیلڅکی (pilackáy) نر.م. سرباری، پیلڅکی، د انډیو او بار د پاسه ښوری او نورڅه اچول.

پېلستی (pelə́stay) ص. نر.م. ژنی، زنی، زلمونی، نوی ځوان، ځوانی ته رسېدلی.

پېلستیا (peləstyā́) ښځ.م. ځواني، زلمیتوب، بالغتوب، بلوغ، ژنیتوب.

پیلغوړه (pilğoṛá) ښځ.م. پلنه ډوډۍ، د هاتي د غوږ په څېر ډوډۍ.

پیل مرغ (pilmurğ) نر.م. د چرګ له کورنۍ څخه یو ډول مرغه دی چې خرتم لري.

پېلنه (pelána) ښځ.م. بېلتون، جدايي، بېلېدنه.

پېلوا (pelawā́) ښځ.م. و.ګ. پېلبو.

پیلوټ (pilóṭ) نر.م. (ج. پیلوټان) پایلټ، طیاره وان، جهازوان، د الوتکې چلوونکی.

پیلوټي (pilóṭi) ښځ.م. طیاره واني، جهازواني.

پېلوځی (pəwā́ǰay) نر.م. پونډ، یزګه، شنړنی، اورلګاونی، یو ډول غوړ لرګی دی چې په اور لګولو کې کارېږي.

پېلوډ (pelóḍ) نر.م. ۱) زیار، کوښښ، کوشش؛ ۲) غمخواري، همدردي.

پېلوړه (pelorá) ښځ.م. هغه پړی چې د کېږدۍ غوږۍ پرې تړل کېږي.

پېلوښه (pelośá) ښځ.م. دخره د پښې تړلو پړی.

پیلول (paylawə́l) مص.مت. پیل کول، شروع کول، لاس پورې کول، پیلونه.

پېلونه (pelawána) ښځ.م. و.ګ. پېلوښه.

پېلې (pele) ښځ. ج. پايزېب، پېښولي، يو ډول ګاڼه ده چې ښځې يې پښو ته اچوي.

پيمال (paymā́l) ص. نـر.م. ۱) للتاړ، پايمال، تر پښـو لاندې (ګـول، کـېدل)؛ ۲) نـر.م. کار، کسب، شغل، فن.

پيمان (paymā́n) نر.م. (ج. پيمانونه) ۱) تړون، قول، ژبه، وعده، ژمنه، لوز.

پيمانه (paymānā́) ښځ.م ۱) جام، کټوری، پياله؛ ۲) د مقدار او اندازې معلومولو لوښی.

پی مختوب (paymaxtṓb) نـر.م. ښـايست، ښکلا، سپين مخی.

پی مخی (paymáxay) ص. نـر.م. ښـايسته، ښکلی، سپين مخی، ډولي.

پېمدل (pemdál) مص. مت ۱) پيمانه کول، پېمل؛ ۲) پېودل، پېميل، پيرل؛ ۳) ډکول.

پېمی (pemáy) نـر.م. (ج. پېمي) ورى، اوړى، پيمانه، تتى، د غلې د پيمانه کولو لوښى.

پېميل (pemyál) مص. مت. پېمل، پېمدل.

پينجڼ (pinjáṇ) نر.م. دانډسي، نداف، ډنډت.

پينځ ټکی (pinjṭákay) نـر.م. ۱) پنځه ټکی ټوپک؛ ۲) ټيک، ځـبره، رپی، هغـه ګـاڼه چې ښځې يې د تندي د پاسه ځوړندوي.

پينځلسی (pinǰlásay) نر.م. د برات شپه.

پېنډه (penḍá) ښځ.م (ج. پېنډې) ۱) ګڼه، څو کسه چې په يوه کاسه سره کېښني؛ ۲) يوه اندازه خټه چې له چم څخه ليري وي؛ ۳) د لندو شوو اوړو ليره برخه.

پېنډۍ (penḍáy) ښـځ.م. هغـه پلنه او اواره تيـږه چې د کوټې د ستنې لاندې ايښودل کېږي.

پينغ (paynáǧ) نـر.م. پاينيغ، پانيغ، مـروره، اپنډيسي.

پينک (paynák) نـر.م. پينګ، د انګورو چيله، د کورو چيله، د انګور تاکو چيله.

پينکی (pinákay) نر.م. پينه، د لرګي ښانک.

پينګن (pingə́n) ص. نـر.م. ۱) لنډاکی، لنډی، بې حوصلې؛ ۲) چينګن، ژړن.

پينل (pinál) مص. مت. نغرل، پکل، کپه کول.

پينه (piná) ښځ.م. ۱) پيوند، جامو ته ټوټه اچونه؛ ۲) د دېوال پشتې؛ ۳) پينکی، د لرګي ښانک.

پينی (pináy) نر.م. هغه بوټی چې ربېز (جارو) ترې جوړېږي.

پينی (pinə́y) ښځ.م. نړۍ، دنيا، جهان.

پينيغ (pineǧ) نر.م. وګ. پينغ.

پېڼه (peṇá) ښځ.م. ۱) وار، پهره؛ ۲) ملګـرتيا؛ ۳) ص. نب. غټ، پېر، چاغ.

پيواز (paywā́z) نـر.م. پايـواز، هغه څوک چې د ناروغ يا بندي د احوال اخيستلو لپاره ورځي.

پيوازي (paywā́zi) ښځ.م. وګ. پښه ارته.

پېودل (pewdál) مص. مت. ۱) پېيل؛ ۲) ترتيب ګول، سمول.

پيورکی (paywárkay) نر.م. (ج. پيورکي) پی، يو ډول بوټی دی چې شيدې په کې وي.

پېوره (pewə́ra) ص. ښځ.م. هغه غوا يا بل څاروی چې د بري شيدې کوي.

پيوست (paywást) ص. نـر.م. ج. ۱) نښـتی، جوخت، سره لګېدلی؛ ۲) ګوښی، بېل.

پيوستون (paywastū́n) نـر.م. ۱) يو ځايوالی، نښتل، جوختېدنه؛ ۲) د غره په منځ چاودون.

پيوسته (paywastá) ص. نب. نښېدې، نژدې، جوخت، جخت، سره لګېدلی.

پيوستېدل (paywastedál) مص. ل. نښېدې کېدل، جوختېدل، جختېدل، لګدل، نښتل.

پېول (pewál) مص. مت ۱) ونې پرې کول؛ ۲) د اوبو ژوروالی معلومول؛ ۳) پوول، څرول، پېول.

پیوند (paywánd) نــر. م. ۱) جوړ، پیوستون؛ ۲) تعلق، تړیکه، ارتباط.

پیوندي (paywándi) ص. نب. ۱) پیوند لرونکي، پیوند شوی؛ ۲) سوابیره، بډبېره، هغه بېره چې د پیوند له امله غټه مېوه نیسي.

پیونګ (piwáng) نــر. م. ۱) د ونې پــرې کونه؛ ۲) د اوبو ژوروالی (تل) معلومونه.

پیوونکی (piwū́nkay) فا. نر. م. (ج. پیوونکي) ۱) د ونې پرې کوونکی؛ ۲) د اوبو د ژوروالي معلوموونکی.

پیوی (piwáy) نر. م. (ج. پیوي) و ګ. پېکوی.

پیه (payá) ښځ. م. ۱) هغه تهوته چې خوږ سترګې پرې تړل کېږي؛ ۲) پیو، پویه، کویه، بزه.

پی هېڅ (payhéc) نر. م. یو ډول ونه ده.

پیېدل (piedál) مص. ل ۱) ونه پرې کېدل؛ ۲) د اوبو ژوروالی معلومېدل.

پېیل (peyál) مص. مت. پیېرل، پیول.

پېیلی (peyálay) مف. نر. م. ۱) پیېرلی، پیودلی، ۲) منسلک، په چا پورې تړلی، پېیل شوی.

پېیون (peyū́n) نر. م. پېینه، اوډون، اوډنه.

پېیونکی (peyū́nkay) فا. نر. م. ۱) پیېروونکی، پیوډونکی؛ ۲) ترتیبوونکی، برابروونکی، سموونکی.

پېیوی (peyawáy) نر. م. و ګ. پیکوی.

ت

ت (te) ښغ. م. د پښتو ژبې د الفبې پنځم توری دی. بجدي ارزښت یې (٤٠٠) دی.

تا (tā) ض. م. ۱) د مفرد مخاطب ضمیر دی. ۲) ښځ. م. یوه تخته، د تورکړ پسور.

تاب (tāb) نر. م. ۱) تاو، گرمي؛ ۲) وس، طاقت؛ ۳) ځلک بریښ؛ ٤) پېچ و تاو.

تابجن (tābjan) ص. نر. م. تابژن، تاوجن، گرم.

تابخانه (tābxāna) ښځ. م. و گ. تاوخانه.

تابدار (tābdā́r) ص. نر. م. ج. ۱) تاو لرونکی، کوږ مېږ، تاو راتاو؛ ۲) روښان، ځلاند.

تابدان (tābdā́n) نر. م. درڅه، دورڅه، دریڅه. په کوټه کې د رڼا لپاره جوړ شوی سوری.

تابراوړل (tābrāw ṛə́l) مص. ل. طاقت کول، عمل تحملول، په ځان سختي منل.

تابژن (tābžán) ص. نر. م. و گ. تابجن.

تابع (tābiʕ) ص. نب. اېل، مطیع فرمانبردار.

تابعداري (tāb(iʕe)dā́ri) ښځ. م. اطاعت، متابعت، تابع کېدنه، غاړه اېښودنه.

تابعیت (tābiyát) نر. م. تابعوالی، تسلیموالی، فرمانبرداري.

تابعیون (tāb(ʕi.i)yū́n) ښځ. م. فق. هغو کسانو ته وایي چې د حضرت محمد (ص) ځېنې اصحاب یې لیدلي وي او پخپله حضرت محمد (ص) یې نه وي لیدلی.

تابلو (tāblṓ) ښځ. م. (ج. تابلوگانې) ۱) انځور، څېره، تصویر؛ ۲) ننداره، منظره؛ ۳) جدول، ډای گرام؛ ٤) هغه لوحه چې د هېڅو او موسسو په سر باندې ځړېږي.

تابوت (tābū́t) نر. م. اوږد صندوق دی چې له لرگي نه جوړ شوی، مړی په کې وړي او یا یې له هغه ئ صندوق سره ښخوي.

تابوت گر (tābūtgár) نر. م. تابوت جوړوونکی.

تابیا (tābyā́) ښځ.م. ۱) تیاري، چمتووالی، بندوبست؛ ۲) چاره سنجونه، فکر، تدبیر.

تابین (tābín) نر.م. ۱) پیروي کونه؛ ۲) تجویز؛ ۳) ډله، قطعه؛ ٤) فا. نر.م. پیروي کوونکی.

تاپ (tāp) نر.م. درب، ترپ، هغه اواز چې د پښو له اېښودلو څخه پورته کېږي.

تاپی (tāpáy) نر.م. ۱) غولنګ، د زردالو کښته؛ ۲) فا. نر.م. ټپېدونکی، ټرپېدونکی.

تات (tāt) ۱) وګ. تاټ. ۲) ص. نر.م. ترټری، هغه څوک چې ژبه یې بندېږي؛ ۳) غبرګېده.

تاتار (tātā́r) نر.م ۱) د شین شوبي ویلني په څېر یو بوټی دی؛ ۲) تتار، د مغولو د قوم لرغونی نوم دی؛ ۳) تونده مزاج سړی.

تاترین (tātarín) ص. نر.م ۱) ډېر ژور، ډېر کښته، ډېر کډی؛ ۲) نر.م. دوزخ.

تاتمل (tātmál) نر.م. ۱) زیاته مینه، ډېره تلوسه؛ ۲) تصور، خیال؛ ۳) هیله، تینګه غوښتنه.

تاتې (tāti) ښځ.م. (ج. تاتۍ) ۱) ترور، ابۍ، ببۍ، مشرو ښځو ته د احترام کلیمه؛ ۲) بوډۍ.

تاثر (tāsúr) نر.م. اثر منته، اغېز منته، د ژوند د غبرګونونو مفهوم.

تاثیر (tāsír) نر.م. ۱) اغېز، اثر؛ ۲) نښه، علامه.

تاج (tāj) نر.م. (ج. تاجونه) ۱) د پاچاهانو خول، د پاچاهانو ټوپی؛ ۲) چرخولک، د چرګ تاج.

تاجدار (tājdā́r) ص. نر.م. تاج لرونکی، تولواک، ستر واکمن، اعلیحضرت.

تاجر (tāj(a,i)r) نر.م. سوداګر، تجار.

تاجیل (tājíl) نر.م. ځنډونه، مهلت اخیستنه، د کوم شي موده تعیینول، مهلت.

تاخ (tāx) نر.م. (ج. تاخونه) ۱) تاخچه، توکی، طاق؛ ۲) مج. بت، کالبوت.

تاخت (tāxt) نر.م. ۱) منډه، ځغاسته؛ ۲) حمله، برید، غوټه، یرغل.

تاخوم (tāxū́m) نر.م. غریبه، یو ډول غرنی ونده.

تاخون (tāxū́n) نر.م. (ج. تاخونه) ۱) د زړه رنځ، د زړه غم، کړاک؛ ۲) غم، ماتم، وارخطايي.

تاخیر (tāxír) نر.م. ځنډ، معطلي، ډیل، ټال.

تاداو (tādā́w) نر.م. بنسټ، تهداب، اساس، بنخ.

تادي (tādí) ښځ.م. (ج. تادۍ) بیړه، تلوار عجله، شتاب، تندي، تېزي.

تار (tār) نر.م. (ج. تارونه) ۱) مزی، سپڼسی؛ ۲) د موسیقي د یوې آلې نوم؛ ۳) مو. د هغه سړ نوم دی چې له لومړي سپتک نه دوهم سپتک ته انتقال پرې کېږي؛ ٥) رابطه، لاره لرنه، مجازاً د مینې اړیکه لرل.

تاراج (tārā́j) نر.م. چور، لوټ، چپاول، تالان.

تارپه تار (tārpatā́r) ص. نر.م.ج. تیت و پرک، خپاره واره، شندلي.

تارپیډو (tārpidó) ښځ.م. وګ. تارپیډو.

تارتار (tā́rtā́r) ص. نر.م.ج. ۱) تیت، ګډ؛ ۲) رنګړی، رنګی، د ګڼ ضد.

تارتوک (tārtók) نر.م. تاتوک، سوغات، تحفه.

تارک (tārík) فا. نر.م. پرېښوونکی، ترک کوونکی، لاس اخیستونکی.

تارکښ (tārkáṣ) نر.م. غڼه، جولا (عنکبوت) یو ډول خزنده ده چې وړو بدن او اوږدې پښې لري.

تارکول (tārkól) نر.م. قیر، د معدني تېلو وروستۍ د ختې په څېر پاتې شوې ماده.

تارکۍ (tārkǝ́y) ښځ.م. وړوکې غڼه، کوچنۍ تارکښ جولا.

تارلومه (tārlū́ma) ښځ.م. (ج. تارلومې) لومه (حلقه) د ښکارویو د لګیو وېښتان یا د اسونو د

پالونو وبهستان چې د مرغانو د نيولو لپاره ترې په دام کې کار اخلي.

تارو (tā́rū) نر.م. تيهو؛ يو ډول مرغۍ ده، لويوالى يې د زرک هومره دى، رنګ يې تور او سپين سپين ټکي لري.

تاروغاړى (tārūğā́ṛay) ښځ.م. يو ډول مرز دى چې توره غاړه لري.

تاروګى (tārū́gay) نر.م. پرپره کى؛ يو ډول تاروزى دى چې په ګلانو ګرځي.

تارول (tārawə́l) مص.مت. ۱) په ستنه کې تار اچول؛ ۲) تيتول، تار په تارول.

تارومى (tāromáy) نر.م. يو ډول ختکى دى.

تارونار (tāronā́r) ص.نر.م. ډنګر، ضعيف، خوار، کمزورى، بته، د چاغ ضد.

تاري (tā́ri) ص.نب. نخي، هغه توکر چې د مالوچو له سپنسيو څخه جوړ شوى وي.

تارۍ (tāráy) ښځ.م. لامبو، لمبا، لامبيه.

تاريخ (tāríx) نر.م(ج. تاريخونه) ۱) نېټه، وخت، سنه، د کوم شي د وخت تعيينول؛ ۲) اصطلاحاً او په خاصه توګه يې د بشري پېښو مجموعه؛ ۳) په عامه توګه يې د هر شي، د تېر وخت مطالعې ته وايي.

تاريخپوه (tārīxpóh) نر.م. مورخ، تاريخ دان.

تاريخچه (tārixčá) ښځ.م. (ج. تاريخچې) لنډ تاريخ، د کوم چا يا شي تېره لنډه يادونه.

تاريخځپلى (tārīxǰapálay) تاريخ هلى، تاريخي نوم بدى.

تاريخساز (tārīxsā́z) نر.م. تاريخ جوړونکى.

تاريخ وار (tārīxwā́r) ق. د کرونولوژي په ډول، د تاريخ د ترتيب علم، تاريخ ګڼنه، د پېښو شرح يا جدول او پر هغو اړوند تاريخونه.

تاريخوال (tārīxwā́l) تاريخګرا.

تاريخواله (tārīxwā́la) تاريخګرايي، تاريخيت.

تاريخي (tārīxī́) ص.نب. نېټه ييز، په تاريخ پورې اړوند، هغه پېښه چې تاريخ ته منسوبه وي.

تاريخي پښنويه (tārīxīpṣóya) تېر مهالي پښويه (ګرامر).

تاريخي ژبپوهنه (tārīxīžabpohána) اد. تېرمهالي ژبپوهنه، تاريخي لسانيات.

تاريز (tārī́z) ص.نر.م. تاري، سپنسين، د تارونو، د سپنسو.

تاريک (tārík) ص.نر.م ۱) تياره، تت، د روښانه ضد؛ ۲) هغه څوک چې منور نه وي.

تاريکه (tārī́ka) ص.ښځ.م ۱) تياره، توره تياره، توره دربه؛ ۲) تره غوني، تروږمۍ.

تاريکي (tārikī́) ښځ.م. (ج. تاريکۍ) ۱) تياره؛ ۲) تره غوني، تروږمۍ.

تارين (tārī́n) ص.نر.م. تاريز، تاري، سپنسين، د تارونو، له تارونو څخه جوړ.

تاړ (tāṛ) نر.م. ۱) چپاو، شبخون، تاړاک؛ ۲) لويه ګڼه، غټ ګټ، لوى کمر؛ ۳) د لاروهونکو ډله؛ ٤) د خرما په څېر لويه لوړه ونه ده چې د مېوې اوبه يې خوړي او خوندورې وي.

تاړاک (tāṛā́k) نر.م(ج. تاړاکونه) ۱) چپاو، شبخون، يرغل؛ ۲) کړاک؛ کړاو، رنځ، غم، مصيبت؛ ۳) چور، تالان، لوټ، تاراج.

تاړاک کوونکى (tāṛākkawū́nkay) فا.نر.م. ۱) تالاکوونکى، چپاوونکى؛ ۲) تاړاکګر.

تاړاکګر (tāṛākgár) غلياکګر، يرغلګر، بلوسګر.

تاړو (tā́ṛū) نر.م. يو ډول لوبه ده.

تاړه (tāṛá) ښځ.م. ۱) يو ډول بوټى دى؛ ۲) ص.نب. بدمرغه، بدبخت، غمجن، کم بخت.

تاری (táray) وندی، (لغوي تعریف) ضمیمه.

تاری (táray) ښځ. ج. چکې، ټکي، چکچکې.

تاز (tāz) نر.م. (ج. تازان) ججلداغ، پترتاز، یو ډول حشره ده چې د ونو شیره څښښي، خلک یې کبابوي او خوري یې.

تازده (tā́zda) اد. دا کلیمه د قسم په ډول کارېږي؛ لکه: تازده = ته پوه شه.

تازر (tāzár) نر.م. څادر، جوبته، دوپټه، جیبټه.

تازه (tāzá) ص.نب. ۱) شین، غوړېدلی، ښېرازه، تنکی، دمړاوي او پخواني ضد؛ ۲) نوی.

تازه دم (tāzadám) ق. تازه دمه، هوسا، دمه، نوی.

تازه کار (tāzakā́r) نوکاری، مبتدي.

تازی (tāzáy) نر.م. (ج. تازیان) ۱) تازي، یو ډول ښکاري سپی دی؛ ۲) عربي اس، عربي.

تازي (tā́zi) نر.م. (ج.تازیان) عرب، عربي.

تاس (tās) نر.م.نر.م. (ج. تاسونه) ۱) لگن، لوی ښانک، لوی تالی؛ ۲) پک، گنجی؛ ۳) یو ډول توته ده.

تاسپاني (tāspā́ni) ښځ.ج. د پترلوبه.

تاسف (tāsúf) نر.م ۱) افسوس، ارمان، پښېماني ۲) زړه سواندي، خواشیني.

تاسلی (tāsláy) نر.م. ۱) تاس؛ ۲) پتیله، وړه تاس، تاشله، ارتې خولې والادېگی.

تاسو (tā́su) ض.ج. تاسې، دمخاطب جمعي ضمیر.

تاسیس (tāsís) نر.م (ج. تاسیسات) ۱) اساس، بنسټ؛ ۲) پرانیستنه؛ ٤) فق. ایجادول.

تاسیسول (tāsisawә́l) مص. مت. ۱) بنسټ ایښودل، پرانیستل؛ ۲) اباد ول.

تاش (tā́š) نر.م. پتې، قطعي، قطعه بازي.

تاش په تاش (tā́špatā́š) ص. نب. دانه دانه. دانه دانه، تیت و پرک، تار په تار، گېوډ.

تاشله (tāšalá) ص. نب. پراخ اورغی لوښی، هغه پراخ لوښی چې لږ ژور او خوله یې ارته وي.

تاښه (tāṣá) ښځ.م. (ج. تاښې) تاو کړی تار، مزی، تینگ تار، مرغلین تار، کلبچ مزی.

تاغار (tāğā́r) نر.م. تغاره، تغار، د خاورو هغه لوښی چې اوړه په کې خمیره کېږي.

تاغارک (tāğārák) نر.م. تشنک، د استسقا ناروغي.

تاغاري (tāğārí) ص. نب. ۱) خېټو، نسور؛ ۲) مستسقي؛ د تندې په ناروغی اخته.

تاغو (tāğū́) نر.م. تاغګه، یوه ونه ده چې ژېړ رنگې غونډې دانې نیسي او خلک یې خوري.

تاغه (tāğá) نر.م. تاغګه، یو ډول ونه ده چې خلک یې لرگی د نظرماتي لپاره په غاړه کې اچوي.

تاق (tāq) نر.م (ج. تاقونه) ۱) یو ستوی، بې جوړې، وتلی، یکه؛ ۲) د دېوال تاخچه (تاخ).

تاقچه (tāqčá) ښځ.م. (ج. تاقچې) تاخچه، تاخ.

تاقی (tāqáy) ښځ.م.ج. ۱) کړکی، دریڅه؛ ۲) د سوي غار؛ ۳) د چاکو یا چړې تېکی.

تاک (tāk) نر.م. (ج. تاکونه، تاکان) ۱) د انگورو بوټی، انگورتاک، د کور بوټی؛ ۲) د غره کمر؛ ۳) لپه؛ ٤) طاق، د جفت ضد.

تاکاو (tākā́w) نر.م. زېرزمینی، تاکوي.

تاکک (tākák) نر.م. نازک، تنکی، نوی زېږېدلی تاک.

تاک له تاکه (tā́klatā́ka) ص. نب. لالهانده، دَر په دَر، سروهلی بروهلی، سرگردان.

تاکی (tākáy) ښځ.م.ج ۱) د کجورې یا خرما زړی؛ ۲) هغه پاټکی چې کوهي ته د کور د لپاره جوړېږي؛ ۳) کوپی، کنده، ژوره؛ ٤) یو ستوی چونگ (cuang) لپه.

تاکید (tākíd) نر.م. ټینګار، بایستیا، بیا بیا ویل، ټینګښت، ټینګه.

تاکیداً (tākidán) ق. په ډېره ټینګښت، په کلکه، په باعثښت، په بیا بیا وینا.

تاکیدي (tākidí) ص. نب. د تاکید خاوند، تاکید کوونکی، دقیق، غورکوونکی.

تاګټ (tāgáṭ) نر.م. ګاټي، میتر غاټي، میرګاټي، د ورو نجونو یو ډول لوبه ده.

تاګی (tāgáy) ښځ.م.ج. د کېږدۍ یوه تاپاتړه.

تال (tāl) نر.م. (ج. تالونه) ۱) لوی ښانک، مسي تاس؛ ۲) د غوا اواز؛ ۳) د مصنوعي مالګې ډنډ؛ ٤) چال چلند؛ ٥) ولور؛ ٦) تالا، تاله؛ مو. د ټولو شیانو منظمو خوځېدو او د هغو راز راز اندازوته د موسیقي په اصطلاح ئې وايي.

تالا (tālá) ص. نب. چورشوی، لوټ شوی، تباه.

تالاب (tālāb) نر.م. تالابونه) د اوبو ډنډ، جوهر.

تالاترغا (tālātarġá) ص. نب. لوټ شوی، تالا والا، تالاترغې، خپاره وارا.

تالار (tālár) نر.م. (ج. تالارونه) سالون، لوخونه، لویه کوټه، غټه کوټه، د ناستې او غونډې کوټه.

تالاش (tālāš) نر.م. ۱) تلاش، لټون، لټونه، غوښتنه، ډونډ، کتنه؛ ۲) بېړه، چالاکي.

تالاشي (tālāší) ښځ. لټونه، تلاشي، کتنه.

تالاکول (tālākawə́l) مص. مت. لوټول، تالان کول، چوروول، لوټ مارکول.

تالاکېدل (tālākedə́l) ښځ.م. چورکېدل، لوټ کېدل، شوکېدل، لوټېدل.

تالاګر (tālāgár) فا.نر.م. تالاکوونکی، لوټوونکی، تالاني، لوټمار، تاراجوونکی.

تالان (tālān) نر.م. (ج. تالانونه) لوټ، شوکه.

تالانګر (tālāngár) لوټمار، لوټوونکی، چپاولګر.

تالاني (tālāní) ص. نر.م. ۱) تالاګر، لوټمار؛ ۲) برباد، مسرف، خرڅي.

تالا والا (tālāwālá) ص. نب. ۱) لوټ شوی، چور شوی، تالاترغا؛ ۲) خوروور، ګډوډ.

تالګر (tālgár) فا. نر.م. تال جوړوونکی، هغه څوک چې د موسیقي د یوې پارچې تال تنظیموي.

تالنده (tālánda) ښځ.م. (ج. تالندې) تنا، د اسمان غورا، د اسمان ګړزا، د اسمان غرهار.

تالو (tālú) نر.م. کومې، حلق، د پزې له دننیو سوړیو څخه د پاسنۍ ژامې د غاښونو تر اوریو پورې د خولې داخلي برخه.

تالوپورته کول (tālūpurtakawə́l) مص. مت. ژبې جګول، ژبې کتل «کله چې د کوچني ژبې لوېدلې وي» نو د یوې ګوتې په وسیله و هغه ځای ته د دوا اچونه.

تالوده (tālūdá) ښځ.م. (ج. تالودې) پیاوه، شکنه، ساړه تاوده، چتک ښوروا.

تالوییز (tāluyíz) په تالو کې ادا کېدونکی؛ کامي، حلقي.

تاله (tālá) ښځ.م. (ج. تالې) ۱) بخت، برخه، طالع؛ ۲) یو ډول وابنه دی؛ ۳) د ډوډ غونډیو ترمنځ خوړ.

تالی (tāláy) ښځ.م. ګردی فلزي بشقاب، ګردی فلزي کاسه.

تالي (tālé) ښځ.ج. طالع، بخت، اقبال، تاله.

تالي څټ (tālicáṭ) ص. نر.م. ۱) تالي څټونکی، تالي څټی، تیارخور، کاسه پاک؛ ۲) غوړه مال.

تالیف (tālíf) نر.م. (ج. تالیفونه) ۱) لیکنه لکه د کتاب، مقالې یا کوم بل اثر؛ ۲) دوستي کونه؛ ٤) ترکیب؛ د دوو څیزونو ټولونه او سره یو ځای کونه.

تالیفول (tālifawə́l) مص. مت. ۱) لیکل، جوړول ۲) په لفافه کې راوستل؛ ۳) الفت سره ورکول.

تالې من (tālemán) ص. نر. م. بختور، بختیار، نېکمرغه، طالعمن، د بخت خاوند.

تام (tām) ق. ۱) پوره، بشپړ، ټول، تام؛ ۲) نر. م. خپلواکتوب، یا پوره خپلواکي.

تامبووالي (tāmbūwālí) ښځ. م ناهني، مشاطې، سینګاروونکې، هغه ښځې چې له ناوې سره د سینګارولو او جوړولو په وخت کې وي.

تامبوزی (tāmbūzáy) نر. م. تامبوزی، بوټه، تمبوزی، تربوزک، کوچبیز، مول، وربوزی.

تامبول (tāmbṓl) نر. م. د غنې څاله.

تامبه (tāmbá) ښځ. م. (ج. تامبې) ۱) تمبو، خېمه، کېږدۍ؛ ۲) مس، سرول؛ ۲) جست، ژیړ (فلز).

تامبېړ (tāmbéṛ) نر. م. (ج. تامبېړونه) ۱) نری نغښه، جګه او ښویه تیږه چې ختل وربانديې ګران وي؛ ۲) له یوه ګټ څخه یوه جلا شوې نری او پلنه ښخ.

تامبېړی (tāmbeṛáy) ښځ. م. ۱) د ببېړي څپو؛ ۲) تمبری، دوې کړکۍ یا دروازې یو پټ یا پله.

تامل (tāmúl) نر. م. غور کونه، فکر کونه، سنجونه.

تامین (tāmín) نر. م. ۱) برابرونه، تیارونه؛ ۲) په امن کې راوستنه، رامنځ ته کول، ساتنه.

تامینول (tāminawə́l) مص. مت. ۱) برابرول، رامنځ ته کول، تیارول؛ ۲) په امن کې راوستل، ساتل، اطمینان ورکول.

تان (tān) نر. م. (ج. تانونه) ۱) توپ، ټوکی، د یو کر ... ټلې اندازه چې له (۲۰ - ۵۰) مترو پوري ... ۲) اس. نر. م. رغونه، جوړښت؛ ۳) ښوی ... ۴) ... حنجرې یوه بر مشکل اواز دی.

تانپوره (tānpurá) ښځ. م. د ختیځې کلاسیکې موسیقۍ یوه آله ده چې ستار ته ورته ده.

تاند (tānd) ص. نر. م. ۱) تازه، تنکی؛ ۲) ښېرازه، سمسور؛ ۳) نر. م. راکښل شوی، د موسیقۍ په سیمي آلاتو کې کلک راکښل شوي تارونه.

تاندتیا (tāndtyā́) ښځ. م. تازه والی، سمسورتیا، شینوالی.

تاندلبان (tāndlabā́n) ص. نر. م. ج. ځوانیمرګ، نیمه خوا، نامراده.

تاندوبه (tāndobá) ښځ. م. (ج. تاندوبې) اوبې ځمکه، اوبیزه ځمکه.

تاندوتازه (tāndotāzá) تازه او تاند، ډېر تازه، ښېراز، ترو تازه.

تاندوښېراز (tāndoṣerā́z) تازه او تاند، ترو تازه.

تاندول (tāndawə́l) مص. مت. ۱) سمسورول، ښېرازول؛ ۲) د وریښو د تار ریښلو په وخت غځول او تاوول؛ ۳) راکښل، ټینګول.

تاندوله (tāndolá) ښځ. م. (ج. تاندولې) سورګلی، تندولی، یو ډول سابه دي.

تانده (tā́nda) ص. ښځ. م. ۱) ښېرازه، سمسوره؛ ۲) رواني اوبه؛ ۳) امېندواره ښځه؛ ۴) النګه غوا؛ ۵) نر. م. د وریښو د یو ګز په اندازه غښتل شوی تار؛ ۶) هغه بند چې د اوبه خور لپاره تړل شوی وي.

تانده بانده (tāndabāndá) ښځ. م. (ج. تاندې باندې) تپرېدنه، کړېدنه، ترپېدنه، ټیپدنه.

تاندېدل (tāndedə́l) مص. ل. ۱) ښېرازېدل، تازه کېدل؛ ۲) امېندوارېدل.

تانسته (tā́nistá) ښځ. م. (ج. تانستې) تنسته، تانې، دغالی، ګلیم د جوړولو پر وخت طولاً تارونه غځول.

تانګ (tāng) نر.م. ۱) د څرمنې هغې پټۍ چې د آس زین ورباندې ټینګ شوی وي؛ ۲) د آس، خره یا ... ګېډبند؛ ۳) د هندوانې، بادرنګ او انګورو د تاکو ټېلۍ.

تانګو (tāngó) ښځ.م. و ګ.: تانګو.

تانګۍ (tāngə́y) ښځ.م. ۱) تانګ، هغه پړی چې د بارګیر (خره، قچر او...) له خېټې راتاوېږي؛ ۲) وندنۍ؛ ۳) تانګۍ، د وښو پړی.

تأنیث (tānís) نر.م. ښځینه جنس، ښځینه.

تاڼه (tāṇá) ښځ.م. (ج. تاڼې) د پولیسو مأموریت.

تاڼه وال (tāṇawā́l) ص.نر.م. (ج. تاڼه والان) ۱) د تاڼې مشر؛ ۲) د پولیسو مامور.

تاڼۍ (tāṇə́y) ښځ.م ۱) تغرګۍ (ګلم)، وروکی تغر؛ ۲) د پلور او پېر ترون؛ ۳) د جولا تانسته.

تاو (tāw) نر.م. ۱) تودوالی، تپ؛ ۲) ګرندیتوب، چټکتیا؛ ۳) زور، شدت؛ ٤) غوسه، قهر؛ ٥) ول، پېچ؛ ٦) نسخوری؛ ۷) کوږوالی؛ ۸) بربښ؛ ۹) غښتنه، بښنه، بوښنه.

تاوان (tāwā́n) نر.م. ۱) زیان، ضرر؛ ۲) جرمانه، پور؛ ۳) په غاړه کېدنه، د نقصان تلافي.

تاوانجن (tāwānján) ص.نر.م. ۱) زیانمن، تاواني، نقصاني؛ ۲) معیوب، عیبجن.

تاوانول (tāwānawə́l) مص.مت. ۱) زیانول؛ ۲) د زیان رسولو بدل اخیستل؛ ۳) خرڅ کول، لګول؛ ٤) ضایع کول؛ ٥) تېر کول، په چا باندې تاوان بارول، ورتاوانول.

تاواني (tāwāní) ص.نب. ۱) خرڅي، نقصاني، مسرف، لګاوو؛ ۲) زیانمن، نقصانمن؛ ۳) سخي ٤) عیبجن، معیوب.

تاوانېدل (tāwānedə́l) مص.ل. ۱) تاواني کېدل، زیانمن کېدل؛ ۲) تېرېدل، ډنډېدل.

تاوتاو (tāwtā́w) ص.نر.م. ۱) کوږوږ، تاوراتاو، منحني؛ ۲) غوسه.

تاوتریخوالی (tāwtrixwā́lay) زوروزیاتی، بدچلند، اخ و ډب، اورلګاوی، خشونت.

تاوخانه (tāwxānā́) ښځ.م. تاوخونه، تونخانه، هغه کوټه چې تر غولي لاندې یې اور بلېږي.

تاوده (tāwdə́) ص.ج. ۱) د تود جمع؛ ۲) جن. شکنه، پیاوه، ښورواګی.

تاوده ساړه (tāwdəsāṛə́) ج. ۱) سړې تودې، ښې او بدې، خوږې او ترخې، غمونه او ښادۍ؛ ۲) جن. ترخې اوبه، زېمنه، زومنه، شکنه، پیاوه، ښورواګی.

تاوراتاو (tāwrātā́w) ص.نر.م. ۱) کوږوږ؛ ۲) نغښتی، منجیله؛ ۳) ډېر په قهر.

تاورنګون (tāwrangū́n) نر.م. د بوډۍ ټال، سره زرغونه، شنه زرغونه، شنه سره، پېنګنه.

تاوړی (tāwṛáy) نر.م. تمبړی، ټاټکی، سته کی، د ختې او سمتو ورلو او سپنيز ښانک.

تاوکښ (tāwkáṣ) نر.م. ۱) تبه ایستونکی، تبه لرې کوونکی؛ ۲) کړلېچ، تاوراتاو سرک یا تاوراتاو لاره.

تاوکښل (tāwkṣə́l) مص.مت. ۱) تبه لرې کول؛ ۲) زړ راتلل؛ ۳) زړه سړول، غچ اخیستل.

تاوکول (tāwkawə́l) مص.مت. ۱) درد کول؛ ۲) حرارت او بخار کول؛ ۳) قهر پیدا کول.

تاووس (tāwū́s) نر.م. طاؤس، یو ډول مارغه دی چې ښکلې او رنګینې بڼکې لري.

تاوول (tāwawə́l) مص.مت. ۱) غړل، غښتل؛ ۲) خرڅ ورکول، تاو کول، چورلول.

تاوون (tāwū́n) نر.م. طاعون (plague)، خطرناکه او ساري ناروغي ده.

تاوونی (tāwūnáy) ص. نـر.م. تاوون وهلی، په طاعون اخته، طاعون نیولي، طاعوني.

تاوه (tāwá) ښځ.م. (ج. تاوې) ۱) توه، د اوبه خور لپاره موقتي پوله؛ ۲) ادی، د دوو پولو په منځ کې یوه ترانګه ځمکه.

تاوی (tāwáy) نر.م. (ج. تاوي) هغه آله چې پـرې ته پرې تاو ور کول کېږي.

تاویترې (tāwitráy) ښځ.م. تویترې، لوی هار، یو ډول د زرو امېل دی چې د زرو ګینګرې په کې لګېدلې وي.

تاویتک (tāwiták) نر.م. ۱) د زرو هغه تعویذ چې ښځې یې د پسول په ډول استعمالوي؛ ۲) ص. نر.م. سخاسرې، بورین، خیرن، چټل.

تاویځی (tāwiǰáy) ښځ.م. یو ډول سـپین او تور مارغه دی چې شند ته ورته دی.

تاوېدل (tāwedál) مص.ل. ۱) تاو، خـوړل، غښتل کېدل؛ ۲) چورلېدل، څرخېدل.

تاویل (tāwíl) نر.م. ۱) تعبیر، شرح، تفسیر، مانا کونه، دخوب تعبیر؛ ۲) شرعي بهانه؛ ۳) خپل اصل ته بېرته ګرځول.

تأهل (tāhúl) نر.م. ښځه کونه، عیال درلودنه.

تایب (tāyíb) فا.نر.م. تائب، توبه کوونکی، توبه ګارېدونکی، توبه ایستونکی.

تایپه (tāypá) ص.نر.م. مو. د ختیـزې کلاسیکې موسیقۍ په تالونو کې یو متداول تال دی.

تایپي (tāyipí) ج. ۱) وچې مندتې، وچ زردالو.

تایید (tāyíd) نر.م. حمایت، تصدیق، ملاتړ.

تاییدول (tāyidawə́l) مص.مت. مـلاتړ کـول، حمایت کول، تصدیقول، تائیدول.

تایي (tāyí) ښځ.م. بدلـه پنه، بدله مـوچپه، بدله کوښه.

تب (tab) نر.م. (ج. تبونه) ۱) تریاک، زهرمهره، هغه دوا چې د زهرو اثر ورباندې لـرې کېږي؛ ۲) تکور، تبل؛ ۳) و.ګ. تپ.

تبا (tabā́) ص. نب. تباه، برباد، ورک، پوپنا.

تباخ (tabā́x) نر.م. تبخ، ښانک، تال، سنک، تلبر.

تبادله (tabādulá) ښځ.م. (ج. تبادلې) بدلـونه، الیشونه، عوض کونه، بدلون، ادل بدل.

تبار (tabā́r) نر.م ۱) تبر، خهل، کـهول؛ ۲) قبیله، قوم، طایفه؛ ۳) پښه، ختېه، اصل، نسب.

تبارز (tabārúz) نر.م. ۱) ښکارېدنه، څرګندېدنه؛ ۲) مشهورېدنه؛ ۳) لوړېدنه، وتنه؛ ٤) یو له بله مبارزه کول.

تباشیر (tabāšír) نـر.م. یو ډول سپینه دوایي ده، له هنـدي نی نه چې د بامـب یادېـږي رااېستل کېـږي؛ ۲) سـپینه ماده چې په توره تختـو ورباندې لیکل کېږي.

تباه کوونکی (tabākawū́nkay) فا.نـر.م. له منځه وړونکی، پوپنا کوونکی.

تباهي (tabāhí) ښځ.م (ج. تباهۍ) بربادي، ستهېدنه غرقېدنه، له منځه تلنه.

تباین (tabāyún) نر.م. بېلوالی، جـلاتوب، د دوو شیزونو تر منځ توپیر او بېلتون.

تبجن (tabján) ص.نر.م. تبې نیولی، په تبې اخته، تبه لړونکی.

تبخ (tabáx) نر.م. ۱) تبک، تبق، تبکی، کوراغ- د څارویو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) لوښي، کنهول؛ ۲) د مرې کورته دوډۍ وړونه.

تبخی (tabaxáy) نر.م. (ج. تبخي) تهغنه، تبۍ.

تبخی (tabaxáy) ښځ.م. کاغی، زاغچکه.

تبخیر (tabxír) نر.م. براس، بخار، تاو، یوه عملیه ده چې مایعات په بخار بدلېږي.

تبدیل (tabdíl) ص. نر.م. ۱) بدل شوی، بل ځای ته لیږل شوی؛ ۲) ونج، الش، عوض.

تبدیلي (tabdilí) ښځ.م. (ج. تبدیلۍ) بدلېدنه، عوضېدنه، الشېدنه، ونجېدنه.

تبر (tabár) نر.م. (ج. تبرونه) ۱) تبرګی، تبرزین؛ ۲) تبرغالی، د ښځو د کمیس تخرګ جېب.

تبرزین (tabarzín) نر.م. تبرګی، تبر، یو ډول تبر.

تبرغان (tabarğán) نر.م. ۱) یو ډول سپین ګلی بوټی دی؛ ۲) یو ډول ځناور دی.

تبرک (tabarúk) نر.م. ۱) مبارک، خورده، برکتي شیز ۲) یو شیز په نېک ښوګڼ نیول؛ ۳) د توپک رخې؛ ۲) د ارهټ ولاړه ستنه؛ ۳) کلا، حصار.

تبرکنی (tabarakanáy) نر.م. تیرکونی، کوترغالی، درې کونجیزه ټوکر چې ښځې یې له خپل ګرېوان سره ګنډي او د جېب په ډول استعمالېږي.

تبرګی (tabargáy) نر.م. (ج. تبرګي) ۱) وړوکی تبر، کمکی تبر؛ ۲) تبره، تبرزین.

تبریک (tabrík) نر.م. ۱) مبارکي، ښادمني؛ ۲) چاته د برکت دعا کول.

تبریکي (tabrikí) ښځ.م. مبارکي.

تبره (tabaṛá) ښځ.م. (ج. تبرې) تېښه، درغنه، د کاڼي پلنه تبۍ، د کاڼي پلنه تخته، پلنه تیږه.

تبز (tabáz) نر.م. ۱) نرم کاڼی، شوکاڼی، سپلګه، سلیټ؛ ۲) پلنه، او اواره تیږه.

تبژن (tabžán) ص. نر.م. وګ. تبجن.

تبسم (tabasúm) نر.م. مسکا، مسېدنه، مسېده، په شونډو کې نرۍ مسکا.

تبصره (tabsirá) ښځ.م ۱) یوه موضوع روښانونه؛ ۲) یادونه، نوټ؛ ۳) بیان کونه.

تبعه (táb(a)ʕa) ص.ج. ۱) د تابع جمع، تابعان؛ ۲) تابعیت لرونکی، اوسېدونکی.

تبعید (tabʕíd) نر.م. ۱) شړنه، له ملک نه ایستنه، له خپلې هېواد نه د باندې ایستنه.

تبعیض (tabʕíz) نر.م. توپیر، فرق، یو څه بر نه ګڼنه، ځینې تر ځینو لوړ ګڼل.

تبکی (tabakáy) ښځ.م. غالبچک، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

تبګی (tabgáy) ښځ.م. وچکۍ، محرقه، لویه تبه.

تبل (tabál) مص. مت. ۱) تکوړول، تب ورکول، خوږمن ځای په ګوم ګرم شیز باندې تودول؛ ۲) داغل، داغ ورکول؛ ۳) نر.م. وهم، ډار، ترهه؛ ٤) شرمېدنه، کچه کېدنه، خجالت.

تبلور (tabalwór) نر.م. ۱) د بلور په شېر کېدنه؛ ۲) ک. د یوې محللې مادې بېلتون دی.

تبلول (tabalawál) مص.مت. ۱) ډارول، وېرول، یېرول؛ ۲) شرمول، کچه کول.

تبله (tablá) ښځ.م. طبله، تبلۍ، دوېرۍ، دوکړه، د موسیقۍ یوه آله ده.

تبلی (tabálay) مف. نر.م (ج. تبلي) ۱) تکور شوي، تکور کړی؛ ۲) دردمند، تپي.

تبلېدل (tabaledál) مص. ل. ۱) شرمېدل، کچه کېدل؛ ۲) نهېښ ور رسېدل؛ ۳) ډارېدل.

تبلیغ (tablíğ) نر.م. ۱) پیغام رسونه؛ ۲) وعظ، نصیحت؛ ۳) پروپاګند کونه.

تبلیغول (tabliğawál) مص.مت. ۱) خبر یا پیغام رسول؛ ۲) وعظ، نصیحت؛ ۳) پروپاګند کول.

تبلیغي (tabliğí) ص. نب. مبلغ، وعظ کوونکی، تبلیغ کوونکی، واعظ.

تبنکي (tabankí) نر.ج. ۱) تینکي، د دماغ پردې تېر کونه؛ ۲) د پوزې تینلوني.

تبنګ (tabáng) نر.م. ۱) وګ. تبنه؛ ۲) مجمه، ګردې لوی او پلن لوښي.

تبنه (tabə́na) ښځ.م. (ج. تبنې) ټکور، ټکورونه، تب ورکونه، تبنګ.

تبنۍ[۱] (tubṇə́y) ښځ.م. د تنور واله هغه تخته چې پېړې ورباندې ایښودل کېږي.

تبنۍ[۲] (tabaṇáy) ښځ.م. تبۍ، دکانې پلنه تخته.

تبور (tabúr) نر.م. تپور، سینه بند، تي پوښ.

تبه (tə́ba) ښځ.م. (ج. تبې) د ناروغۍ حرارت، د بدن د تودوخې درجه او د نبض سرعت زیاتېدل.

تبه برېښ (tababréṣ) نر.م. سینه بغل، ذات الریه، د سږو التهاب، نیومونیا.

تبی (tabáy) نر.م. (ج. تبي) ۱) په کټغ باندې د سرو کړو غوړو اچونه؛ ۲) لمسونه، تودونه.

تبۍ (tabə́y) ښځ.م. تبغنه، د اوسپنې هغه آله چې ډوډۍ پرې پخوي.

تبۍ توده (tabaytawdá) ښځ.م. د کوچنیانو په لوبه کې یوه کلیمه.

تبې زون (tabezún) نر.م. خولې کونه، په ټکور (تېلو) سره خولې کونه.

تبۍ غار (tabaygár) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.

تبي کانی (tabikaṇáy) نر.م. داغ یا د تنکۍ کانی، یو کانی دی چې ښځې یې په اور کې سور کوي په خمڅۍ کې لږ غوړي اچوي او هغه کاني په خمڅۍ کې ږدي، خمڅۍ له کاني سره ننګولي کې ښکته کوي.

تپ (tap) نر.م. (ج. تپونه) ۱) ګنه ګونه، اله ګوله؛ ۲) تباهي؛ ۳) داغ، نښه، خال؛ ٤) تاو، براس؛ ٥) توس، پلتن.

تپا (tapā́) ښځ.م (ج. تپاوې) ۱) ناکراري، نارامتیا، نول، اندېښمني؛ ۲) د تپ تپ اواز.

تپاس (tapā́s) نر.م. ۱) لټون، تلاش؛ ۲) زیار، کوښښ، ستونزه.

تپاک (tapā́k) نر.م. ۱) حرص، لالچ؛ ۲) ناقراري، تلوسه، نارامتیا (د مینې د زیاتوالي په وخت کې)؛ ۳) خاطر، مدار، عزت، لحاظ.

تپال (tapā́l) نر.م. د لمدو ختو هغه پېنډه چې په دېوال تپل شوې وي.

تپانچه (tapā́nča) ښځ.م. تمانچه، توپنچه.

تپاند (tapā́nd) ص. نر.م. ۱) ناقراره، ناکراره، نا ارامه؛ ۲) پرېشانه.

تپانده (tapā́nda) ښځ.م. خټ موښې، ګل ماله، د ختو رمبی، خټ مښه، د اخېړولو آله.

تپانی (tapā́ṇay) نر.م. (ج. تپاني) دبی، دېلۍ، شوباړی، هغه لرګی چې د مینځلو په وخت کې پرې جامې او کالي ټپوي.

تپایي (tapā́yi) ښځ.م. درې پښیز مېز.

تپ تپ (taptáp) نر.م. هغه اواز دی چې سپي ته په ښکار پسې اچولو پر وخت ویل کېږي.

تپ تپنی (taptapanáy) نر.م. پوپک، د ختو ویشتلو شپېلۍ، هغه شپېلۍ چې د ختو وړې مرده کۍ په کې پو کېږي او مرغۍ پرې ولي.

تپ تور (táptor) ص. نر.م. ۱) ړوند، ټپ ړوند، په سترګو تپ، ببخي ړوند؛ ۲) تک تور.

تپ تېر (taptér) نر.م. تک تور، تکه توره تیاره، تورتم، تروږمی، توروږمۍ.

تپرکی (taparkáy) نر.م. (ج. تپرکي) پترکی، پتری، شپرکی، خیږ، د زخم پوټکی، د زخم پتری.

تپړا (taparā́) ښځ.م. تپنا، یوه لږ ګېنه اله ده چې کولالان پرې خاورین لوښي جوړوي.

تپړان (taparā́n) ص. نر.م. پیټ پوزی، پیتی، بونجی، مونجی.

تپسته (tapásta) ق. وروسته، بیا، پس ته.

تپک (tapák) نر.م. ۱) د ډول غږ؛ ۲) هغه تخته چې ختګر وربانديې د دېوال پخسه ټپوي.

تپل (tapə́l) مص. مت. ۱) په دېوال خټه پورې کول؛ ۲) په چا پورې څه خبره تړل؛ ۳) په غاړه کول، ذمه وهل؛ ٤) کالیو ته پیوند اچول؛ ٥) ص.نر.م. تپلی، پمن مخی، تپلی، برګ مخی.

تپلی (tapə́lay) مف. نر.م. ۱) په دېوال پورې ویشتلې خټه؛ ۲) هغه شیز چې د بل شیز له پاسه ګډوډ نبلول شوی وي؛ ۳) شورب، مزی.

تپند (tapánd) ص.نر.م. وږسترګی، توسن، حریص.

تپندی (tapandáy) نر.م. دست پنا، د ختګرۍ د دمسالې اخېستلو او اوارولو آله..

تپنه (tapəna) ښځ.م. (ج. تپنې) ۱) ختې په دېوال تپنه؛ ۲) په یو چا د تور تړنه.

تپڼ (tapáṇ) ص.نر.م. تپړ، تبڼ، لویه هواره (ګټه)، پلنه او هواره (تیږه).

تپڼا (tapaṇā́) نر.م.و ګ. تپړا.

تپور (tapúr) نر.م. و ګ. تبور.

تپوری (tapúray) نر.م. د ښځو د کمیس ګرېوان چې په وریښمو ګنډل شوی وي.

تپوس (tapós) نر.م. ۱) پوښتنه، ګروېږنه؛ ۲) حال احوال معلومول، معلومات کول؛ ٤) سوال.

تپول (tapawə́l) مص.مت. ۱) بېقراره کول، څورول ۲) پوپنا کول، له منځه ورل؛ ۳) ښکاري سپی په ښکار پسې غار ته ورتو شول او ورشکارول؛ ٤) مص. مت. ٥) ماشوم د ویده کولو لپاره په لاس ټپول؛ ٦) ورو ورو تلل؛ ۷) لټول.

تپونکی (tapū́nkay) فا.نر.م. ۱) هغه څوک چې ختې په دېوال تپي؛ ۲) د تبخې ختین سرپوښ.

تپه (tapá) ښځ.م. (ج. تپې) ۱) ډله، ټولی، قبیله، خېل، طایفه؛ ۲) د هېوا دیوه برخه، علاقه او سیمه؛ ۳) مو. یو ډول سندره ده؛ ٤) د تیارې له کلیمې نه مخکې راځي.

تپه تیاره (tapatyārá) ښځ.م. (ج. تپې تیارې) تورتم، بېخي تیاره، زیاته تیاره.

تپی (tápay) نر.م. داغ، خال، خاپ، تکي.

تپی تپی (tapaytapáy) ص. نر.م. داغ داغ، خال خال، تکي تکي، خاپ خاپ.

تپۍ (tapə́y) ښځ.م.ج. تپۍ، تپیاکه، څپیاکه، هغه غوشايي چې د سوځېدو لپاره په ګردي ډول وچېږي.

تپېدل (tapedə́l) مص. ل. ۱) بېخي له منځه تلل؛ ۲) د ښکاري سپي په ښکار پسې غار ته ننوتل؛ ۳) د ویده کولو لپاره ماشوم ورو ورو په لاس ټپېدل؛ ٤) ورو ورو لاس یا پښې وهل کېدل؛ ٥) د زړه غورځېدل؛ ٦) د کمزورۍ یا ړوندوالي په وخت کې لاس او پښې غورځېدل یا ترپېدل؛ ۷) نارامېدل، ناکراره کېدل.

تت (tat) ص. نر.م. ج. ۱) کم رون؛ ۲) کم رنګه؛ ۳) خړ؛ ٤) کمزوری، ورو؛ ٥) ترتړی؛ ٦) خفه، زهیر؛ ۷) مړاوی؛ ۸) خجل؛ ۹) نر.م. جوخت، پله پورې؛ ۱۰) تینګ؛ ۱۱) ګڼ (سیوری).

تتبع (tatabú) ښځ.م. ج. ۱) څېړنه، پلټنه، تحقیق؛ ۲) تعقیبول، په کوم څه پسې تګ.

تت خپلواک (tatxpəlwā́k) (ګر.) سپک خپلواک، ناخجن واول.

تترا (titrā́) عد. ص. څلور، د څلورو برخو لرونکی.

تتراسېلبل (titrāsilabə́l) نر.م. څلور سېلابېزه کلیمه.

تتراکورډ (titrākórd) نر.م. ۱) مو. د ساز یوه لړغونې آله ده؛ ۲) څلور نوټیزه مېزان چې نیم اکتاو وي.

تتراګرام (titrāgrā́m) نر.م. ۱) څلور توریزه کلیمه؛ ۲) هن. څلور ضلعي، څلور ګوټیز، څلور ګوښی.

تتراګون (titrāgón) نر.م. څلور ګوښی، څلور ګوټی، څلور اړخي.

تترالوجي (titrālojí) ښځ.م. د ډرام څلور پردې، څلور پرده ییزه ننداره.

تترامیټر (titrāmiṭár) نر.م. څلور وزنی، څلور وتدی شعر.

تتری (tatrā́y) نر.م. یو ډول سپین کانی دی.

تتړ (tatáṛ) ص.نر؛م. ککړ، لړلی، ناولی، چټل.

تتړی (tatṛáy) ص.نر.م. (ج. تتړي) تړتړی، تتله.

تتلک (tatlák) نر.م. تلتک پرستن، شهرکه.

تتلی (tatláy) ص. نر.م. وارخطا، پریشانه.

تتمه (tatimá) ښځ.م (ج. تتمې) ۱) بقایا، بچ شوی؛ ۲) ضمیمه، د کتاب هغه وروستی برخه چې ورسره زیاته شوې وي، بشپړېز.

تتوالی (tatwā́lay) نر.م. ۱) لېږه روڼتیا، کمزورې رڼا، خړوالی؛ ۲) پنډوالی، پېړوالی، ضخامت؛ ۲) پرېشانتیا، خفه توب.

تت و تېز (tat-o-téz) د ګاډي څراغ تېز و تتول، ډیم و فول.

تتول (tatawә́l) مص. مت. ۱) رڼا کمول؛ ۲) پلته تیتول؛ ۳) یو ځای کول، راټولول؛ ۲) ټینګول؛ ۳) ګورول، ګنول، ګنګور کول.

تتوه (tatáwa) ښځ. م. (ج. تتوې) ګوګشتو، خړه کتمیره، پاختکه، پختکه.

تته (tatá) ص.نب (ج. تتې) ۱) تړتړی، تتله، توری؛ ۲) ښځ.م. پیکه، کمه رڼا؛ ۳) د ماشومانو یو ډول لوبه ده.

تتی (tatáy) ښځ.م ۱) د اوښ سینه؛ ۲) دلرګي لویه کاسه؛ ۳) په غره کې داوبو ګړی؛ ٤) تتر، سینه؛ ۵) و.ګ. تته ۱).

تتې (taté) ص.ښځ.م. ۱) ګسته، جمع، مجموعه؛ ۲) کمزورې (سترګې)؛ ۳) ښځ.م. پهنډه، کت کبډي، کبډي، یو ډول لوبه ده.

تتېدل (tatedә́l) مص.ل. ۱) رڼا کمېدل، باتي کمېدل؛ ۲) ژبه بندېدل؛ ۳) خفه کېدل؛ ٤) د مخ رنګ خړېدل؛ ۵) رنګ کمېدل؛ ٦) مت.ل. راټولېدل؛ ۷) ګڼه ګوڼه جوړېدل؛ ۸) ټینګېدل.

تثلیث (taslī́s) نر.م. په مسیحیت کې د درو اقنومو (اب، ابن، روح القدوس) پر وجود عقیده.

تجار (t(u,i)jā́r) نر.م. سوداګر، تجارت کوونکي.

تجارت (t(u,i)jārát) نر.م. سوداګري، د سوداګری کاروبار، د سوداګری چارې.

تجارتځی (tujāratjáy) نر.م. پلورنځی، مغازه، تجارتخانه، د تجارتي چارو دفتر.

تجانس (tajānús) نر.م. یو شانته والی، ورته والی، یورنګي، همجنستوب، له یوه جنسه.

تجاوز (tajāw(a,ú)z) نر.م. (ج. تجاوزونه) له حده وتل، تېری، زیاتی، له حد نه اوښتنه.

تجاوزکوونکی (tajāw(a,u)zkawū́nkay) فا. نر.م. تېری کوونکی، زیاتی کوونکی، له خپله بریده اوښتونکی یا وتونکی.

تجاهل (tajāhól) نر.م. ځان ناخبره اچولی، ځان ناګاره کونه، ناجانی، ځان په ناپوهی اچونه.

تجاهل عارف (tajāholsārif) بد. داسې صنعت دی چې شاعر یو څرګند شی مجهول ګڼي او د کوم نزاکت لپاره خپل ځان ناګاروي.

تجربوي (tajr(i,u)bawī́) ص.نب. ازمایښتي، ازمېښتي، امتحاني، د تجربې، د ازمایښت.

تجربه (tajr(i,u)bá) ښځ.م. (ج. تجربې، تجارب) ۱) ازمایښت، ازمېینه؛ ۲) دلیل، ثبوت؛

۳) د یوې حادثې ساینسي تکرار؛ ٤) پوهه.

تجربه کار (tajrubakā́r) ص. نر.م. پوخ، د تجربې خاوند، ازمایل شوی، له یلې وتلی، آزمېښتکار.

تجرید (tajrī́d) نر.م. ۱) یوازې کونه، بېلونه، ګوښې کونه؛ ۲) روح له مادي علایقو او اړیکو نه پاک ساتل.

تجزي (tajazī́) ښځ.م. فق. په شرعي احکامو کې یو ډول اجتهاد دی.

تجزیه (tajzīyā́) ښځ.م. (ج. تجزیې) بېلونه، جلا کونه، برخې برخې کونه، په اجزاوو سره علیحده کونه.

تجسس (tajasús) نر.م. لټونه، لټهون، پلټنه، تلاش، تحقیق، څرک ایستنه.

تجسم (tajasúm) نر.م ۱) څرګندېدنه، جوتېدنه؛ ۲) مجسم کېدنه، پنډېدنه.

تجګي (tájgī) نر.ج. دوېجن اوره، هغه اوره چې زاړه شوي او دوپ یې کړی وي.

تجلا (tajalā́) ښځ.م (ج. تجلاوې) رڼا، نور، تجلی، ځلا، جلوه.

تجلي (tajlī́) ښځ.م. کوتونه ویستنه (د څرمنې)، د څرمنې ګونجې ایستنه.

تجمل (tajamúl) نر.م. ۱) ښکلې کېدنه، اراسته کېدنه، ځان سینګارونه؛ ۲) ښکلا.

تجنیس (tajnís) نر.م. ۱) یوجنس کېدل، یو جنس کول؛ ۲) د بدیع په علم کې هغه صنعت دی چې ورته کلیمې په بېلو بېلو ماناوو سره راوړل شي.

تجوري (tajurí) ښځ.م. (ج. تجورۍ) تجرۍ، تاجرۍ، سیف، ګله.

تجوید (tajwī́d) نر.م. ۱) ښکې کول، ښه کول، تحسین؛ ۲) غږ پوهنه، فونولوجي.

تجویز (tajwī́z) نر.م. ۱) رأی، تدبیر؛ ۲) جایز کول، رواګڼل؛ ۳) فیصله، پرېکړه؛ ٤) غور، فکر؛ ٥) انتظام، بند وبست؛ ٦) جواز ورکول.

تجهیز (tajhī́z) نر.م. (ج. تجهیزونه، تجهیزات) ۱) تیارول، برابرول؛ ۲) مړي د خښولو لپاره تیارول؛ ۳) د یوه لښکر د اړتیا ور شیان.

تجهیز و تکفین (tajhizotakfī́n) نر.م. د مړي د خښولو او د کفن ورکولو بند وبست.

تجیر (tajī́r) نر.م. ۱) لویه خیمه؛ ۲) هغه لویه پرده چې د کور په غولي کې وهل کېږي.

تچ[1] (tič) نر.م. (ج. تچونه) تکی، تکه، تېکی، د تورې یا چړې پوښ.

تچ[2] (tač) نر.م. ۱) د پرېوتو اواز، د لوېدو اواز؛ ۲) ص. نر.م. تش، خالي.

تچه (jača) ښځ.م. (ج. تچې) کچې، چکرې، چې چې، اچې، د وزې د شړلو اواز.

تحت الحمایه (tahtulhimāyá) ص.نر.ښځ.م. مستعمره، ناازاد، ترحمایت لاندې.

تحت اللفظ (tahtullafz) ص.نر.م. ۱) تکي په تکي؛ ۲) تالماتې غزلې ویل.

تحریر (tahrī́r) نر.م. ۱) لیکنه، لیک، خط؛ ۲) رسید، سند، قباله؛ ۳) عبارت، ژبه، سبک؛ ٤) ازادول؛ ٥) د غزلو پر وخت د اواز لوړدول.

تحریري (tahrirī́) ص.نب. لیکلی، د لیکنې.

تحریف (tahrī́f) نر.م. اړونه، ګرځونه، بل شانته کونه، لاسوهنه.

تحریک (tahrī́k) نر.م. ۱) المسون، پارونه؛ ۲) حرکت ورکونه؛ ۳) هڅه، کوښښ.

تحریکول (tahrīkawə́l) مص.مت. لمسول، پارول.

تحریم (tahrī́m) نر.م. منع، ناجایز، حرامونه، منعکسونه، روانه ګڼنه.

تحسین (tahsī́n) نر.م. شاباسی، اپرین، آفرین، ښه ویل، ستاینه، ښه گڼنه.

تحسین نامه (tahsīnnāmá) ښځ.م. ستایلیک، د چا د ښو چارو ستاینه.

تحصیل (tahsī́l) نر.م. ۱) حاصلونه، لاس ته راوستنه؛ ۲) ټولونه؛ ۳) علم حاصلونه، زده کړه؛ ٤) دسیمې یوه وړه اداري ځانگه.

تحصیلدار (tahsīldā́r) ص.نر.م. حاصلوونکی، تحصیلوونکی، د سیمې د یوې وړې اداري ځانگې آمر.

تحصیلداري (tahsīldārí) ښځ.م. ۱) تحصیل، د سیمې یوه وړه اداري ځانگه د مامورینو ځای؛ ۲) د تحصیلولو دنده.

تحصیلول (tahsīlawə́l) مص.مت. حاصلول، لاس ته راوستل، ترلاسه کول، راټولول.

تحفظ (tahfúz) نر.م. ساتنه، ژغورنه، خوندیهنه، حفاظت.

تحفه (tuhfá) ښځ.م. (ج. تحفې) ۱) سوغات، بخشش، ډویه؛ ۲) عجیب یا نادریات شیز، نااشنا شی.

تحقیر (tahqī́r) نر.م. سپکاوی، سپکوالی، بې عزتي، سپک گڼنه، کوچنی کوونه.

تحقیرول (tahqīrawə́l) مص.مت. سپکول، ټیټول، دگل، رټل، ذلیلول، کوچنی کول.

تحقیق (tahqī́q) نر.م. (ج. تحقیقونه، تحقیقات) ۱) پلټنه، حقیقت معلومونه؛ ۲) څېړنه، ریسرچ، تتبع؛ ۳) رښتیا، حقیقت.

تحقیقي (tahqīqí) ص.نسب. ۱) د تحقیق، د څېړنې، د لټون؛ ۲) علمي (دڅېړنې پر موازینو برابر).

تحکیم (tahkī́m) نر.م. ټینگونه، استوارونه.

تحلیف (tahlī́f) نر.م. قسم یا سوگند ورکونه.

تحلیل (tahlī́l) نر.م. (ج. تحلیلونه) ۱) حلول، ۲) تجزیه کول، ویلې کول، یوه موضوع په برخو او اجزاوو وېشنه او د دغو اجزاوو ترمنځ د اړیکو بیانونه.

تحمل (tahmól) نر.م. زغم، حوصله، صبر، سېل.

تحمیل (tahmī́l) نر.م. بارونه، دچا پر اوږه بار اېښودنه، پرچا باندې په زور د کار منله.

تحمیلي (tahmīlí) ص.نب: په زور، جبري.

تحول (tahawól) نر.م. (ج. تحولات) اوښتون، بدلون، بهرته جوړېدنه، ځای پرځای کېدنه.

تحویل (tahwī́l) نر.م. ۱) سپارنه، حواله کونه، تسلیمونه؛ ۲) داخلېدنه، راتلنه.

تحویلخانه (tahwilxāná) ښځ.م. هغه خونه یا بل ځای چې شیان پکې ساتل کېږي.

تحویلدار (tahwildā́r) ص.نر.م. هغه څوک چې پیسې یا جنس ساتي.

تحیر (tahayúr) نر.م. حیرانتیا، حیراني.

تخت (taxt) نر.م (ج. تختونه) ۱) د پاچا د ناستې مخصوص ځای؛ ۲) دناوې ځانگړی جوړ شوی ځای؛ ۳) مسطح او اوار.

تخ تخ (təxtax) نر.م. ۱) تخنونه، ماشوم خندونه؛ ۲) د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ٤) د پسه یا وري د رابللو اواز.

تخت ناستی (taxtnā́stay) نر.م. پر تخت کېناسته، تخت کېناستنه.

تخته (taxtá) ښځ.م. (ج. تختې) ۱) دره، د لرگي پلنه ټوټه؛ ۲) هر پلن او اوار شي؛ ۳) ص.نم. د ک؛ ٤) کېمندلی، کېکاږلی؛ ٥) چاغ، مزی.

تخته څېر (taxtacér) نر.م. هغې کلکې وادۍ چې سړی پرې ښویېږي.

تختی (taxtáy) نر.م. د خاورې لوښی یا تبخی.
تخڅ (taxáʃ) ښځ.م. (ج. تخڅې) وګ. تربخ.
تخدیر (taxdír) نر.م. بېحسونه، سستونه؛ طب. انسعیزي، د اندام د بېحسۍ حالت.
تخرګ (taxə́rg) نر.م. ۱) ترخ، د پښتیو او مټ تر منځ ځای؛ ۲) څنګ، خوا.
تخرګی (taxərgáy) نر.م. (ج. تخرګي) ترخځ، تخرګ، هغه دزخم ګوتیزه تو ته چې د کمیس د کلکوالي لپاره په تخرګ کې اچول کېږي.
تخریب (taxríb) نر.م. ورانونه، ورانی؛ زیان رسونه، مادي یا معنوي زیان رسونه.
تخریبي (taxribí) ص.نب. د ورانۍ، د زیان، تاوان، تاواني.
تخریش (taxríš) نر.م. ۱) خارښت، بخارکول؛ ۲) ګرول کېدل، ګرېدنه؛ ۳) خپګان.
تخصص (taxasós) نر.م. ۱) مهارت، استازي، په یوه مسلک کې مهارت لرنه؛ ۲) خاصېدنه.
تخصیص (taxsís) نر.م. ځانګړونه، تعیین، ټاکنه، مختص کېدنه، اختصاص ورکونه، مختصونه.
تخصیصول (taxsisawə́l) مص. مت. ځانګړول، تعیینول، ټاکل، اختصاص ورکول، مختصول.
تخفیف (taxfíf) نر.م. ۱) کمونه، لږونه، راکښته کونه، ټیټونه؛ ۲) سپکونه؛ ۳) د یوې کلیمې د توریو د تشدید یا د یوه توري غورځول.
تخلص (taxalús) نر.م. لقب، لنډ نوم.
تخلف (taxalóf) نر.م. (ج. تخلفونه) ۱) ماتونه، تر پښو لاندې کونه؛ ۲) مخالفت کونه، بې لوظي کونه، سرغړونه.
تخلیص (taxlís) نر.م. خالصول، ایله کول، ازادول، لنډول.

تخلیق (taxlíq) نر.م. خلقول، پیدا کول، پنځونه، منځ ته راوستنه.
تخلیقي (taxliqí) ص. نسب. ۱) د تخلیق، د خلاقیت، د خلق کولو؛ ۲) هنري، ابتکاري.
تخلیه (taxliyá) ښځ.م. (ج. تخلیې) تشونه، خالي کول، تشېدل، تشېدنه.
تخم[1] (túxəm) نر.م. (ج. تخمونه) ۱) دانه، د حبوباتو دانې؛ ۲) اصل، نسل، ... نژاد، خته؛ ۳) هګۍ، ویه؛ ٤) سپرم؛ ٥) خوټې.
تخم[2] (taxám) نر.م. (ج. تخمونه) دخولې څګ، د دېګ او کټوې څګ.
تخمار (taxmā́r) نر.م. خارښت، تحور، تخرېدنه، تخېدنه، خارښتېدنه.
تخمخ (təxmə́x) ص.نر.م. ۱) شرمنده، پښېمانه؛ ۲) ګډوډ، تیت، خوروور.
تخمخ کول (taxmaxkawə́l، مص.مت ۱) شرمنده کول، پښېمانول؛ ۲) ګډوډول، ورول.
تخمدان (tuxəmdā́n) نر.م. ۱) د تیوروژویو د بدن هغه غړي چې نطفه پکې جوړېږي، زیلنځ، زهدان؛ ۲) د یو ګل هغه اصلي برخه چې په هغې کې تخمې راپیدا کېږي.
تخمر (taxamór) نر.م. خمیرېدنه، رسېدنه.
تخم ریز (tuxəmréz) نر.م. د کرلو د ځمکې اندازه، د کرنې هغه ځمکه چې د تخم له مخې اندازه کېږي.
تخمه (toxmá) ښځ.م. (ج. تخمې) ۱) اصل، نژاد، نسل، ریښه؛ ۲) اغېږ، بدهضمي؛ ۳) چول، د سخورتوپک د پټاکۍ د ایښودلو ځای.
تخمي (toxmí) ص.نب. ۱) د تخم، د تخم لپاره؛ ۲) هغه نرڅاروی چې د نسل اخستلو لپاره ساتل شوی وي.

تخمير (taxmír) نر.م. خمېرول، د شرابو رسېدنه.

تخمين (taxmín) نر.م. اټکل، ګومان، قياس.

تخميناً (taxminán) ق. اټکلي، تقريبي، تقريباً.

تخنول (taxnawə́l) مص. مت. ۱) تخول، تخنول؛ ۲) پارول، شوق وروستل، چمتو کول.

تخنى (taxnáy) نر.م. ۱) تخى، ختونه، خندونه؛ ۲) ويره، بېره.

تخنى تخنى (taxnáytaxnáy) ص.نر.م. ذره ذره، ريچې ريچې، زرې زرې، ټوټې ټوټې.

تخنيک (taxník) نر.م. تکنيک، ۱) تکنالوجي، فن، صنعت؛ ۲) حربي وسلې او وسايل.

تخنيکي (taxnikí) ص. نب. ۱) دصنعت، د فن، دتکنالوجۍ؛ ۲) ښځ.م. زره خولۍ، زره ټوپۍ.

تخنک (taxṇák) نر.م. (ج. تخنکي) ډېره مينه، لېوالتيا، ډېر شوق، رغبت، خواهش، هوا.

تخنکى (taxṇakáy) ص.نر.م. شوقي، شوقمن، لېوال، مايل.

تخول (taxawə́l) مص. مت. و ګ. تخنول.

تخونى (taxū́nay) نر.م. (ج. تخونې) خوراکي څاروى، ډېر خوړى څاروى.

تخه (táxa) ښځ.م. (ج. تخې) ۱) ورانې پې، وران وروه، متر، کله جوش؛ ۲) د مار پوستکى؛ ۳) تخېدنه، تخنېدنه.

تخى (táxay) نر.م. (ج. تخي) تخور، خارښت، تخونه، ختونه، تخنونه.

تخېدل (taxedə́l) مص.ل. و ګ. تخنېدل.

تخيل (taxayól) نر.م. انګېرل، تصور، خيال، ګومان، په خيال کې راګرځول.

تداخل (tadāxól) نر.م. ۱) يو په بل ننوتل، ۲) من. د دوو قضيو هغه حالت چې په کيفيت کې سره ګډې او په کميت کې سره بېلې وي.

تدارک (tadārók) نر.م. ۱) تيارونه، آماده کونه؛ ۲) تدبير، بندوبست؛ ۳) پته لګونه، درک کونه.

تداعي (tadā́ʂi) ښځ.م. (ج. تداعۍ) ۱) يو او بل سره راغونډېدل؛ ۲) دعوا سره کول؛ ۳) د يوه شي په ليدو سره د بل شي ذهني راتګ.

تدافع (tadā́foʂ) ښځ.م. (ج. تدافعې) مخنيوى کول، دفاع، مخه نيونه، د قوت شنډونه.

تدافعي (tadā́fuʂí) ص.نب. دفاعي، د مخنيوي.

تداوي (tadā́wí) ښځ.م. علاج، درملنه، دوايي کول، علاج کول، درمل کول.

تدبر (tadabúr) نر.م. (ج. تدبرونه) سنجش، تدبير کونه، فکر کونه، سنجونه.

تدبير (tadbír) نر.م. (ج. تدبيرونه) غور، چاره سنجونه، سوچ، فکر، چاره، سنجش.

تدخين (tadxín) نر.م. لوګى کول، څکونه، دودونه.

تدريجي (tadrijí) ص.نب. درجه په درجه، پوړۍ پر پوړۍ، ورو ورو، وار په وار.

تدريس (tadrís) نر.م. ورزده کول، درس ورکول.

تدريسول (tadrisawə́l) مص.مت. تعليم ورکول، سبق ورکول، ښوول، ورزده کول.

تدريسي (tadrisí) ص. نب. د تعليم، د سبق.

تدفين (tadfín) نر.م. ښخونه، (د مړي) خاورو ته سپارنه.

تدقيق (tadqíq) نر.م. (ج. تدقيقونه) غور کونه، دقت کونه، غور.

تدليس (tadlís) نر.م. د کوم شي عيب پټول، د خپل ځان يا خپل څه شيز عيب پټونه؛ ۲) تېر ايستنه، غولونه.

تدوير (tadwír) نر.م. ۱) دايرونه، منځ ته راوړنه، تاسيسونه؛ ۲) دوره ورکونه، چورلونه، جوړونه په حرکت راوستنه.

تدوین (tadwín) نر.م. ۱) راټولونه، مرتبونه؛ ۲) دېوان جوړونه، د اشعارو یا نورو موضوع گانو راټولونه.

تدوینول (tadwinawə́l) مص. مث. تالیفول، مرتبول، لیکل، دېوان جوړول، ترتیبول.

تذبذب (tazabzób) نر.م. زړه نازړه توب، تردد، دوه زړه توب، اریانتیا.

تذخیر (tazxír) نر.م. ذخیره کونه، زېرمونه، ټولونه.

تذکار (tazkā́r) نر.م. ذکر کول، یادونه، ذکر کونه، ذهن ته راوستل.

تذکر (tazakór) نر.م. ۱) ذکر کونه، وینه، یادونه؛ ۲) پند اخیستنه.

تذکره (tazkrá) ښځ.م. (ج. تذکرې) ۱) ذکر، بیان، یادښت؛ ۲) ژوند پېښې، هغه کتاب چې د شاعرانو یا پوهانو ژوند پېښې پکې لیکل شوې وي؛ ۳) د سجل پاڼه، د تابعیت پاڼه.

تذکیر (tazkír) نر.م. ۱) یاد ته راوړل؛ ۲) پند ورکول؛ ۳) نرینه، نارینتوب؛ ٤) هغه کلیمه چې د نارینه نوم نښه یې په پای کې راغلې وي.

تذلیل (tazlíl) نر.م. ۱) بې عزته کول، سپکول، سپکونه، ټیټونه، ذلیلونه.

تذهیب (tazhíb) نر.م. طلاکاري، په تزئیني کتابونو او پاڼو کې په زرو سره تزئین.

تر (tar) اد. د ربط وییکی؛ ۱) د پورې وستربل سربل د «له» سربل وستربل، د دوه څیزونو پرتلیز ربیکی، د یوڅه پای ښکاره کوي – له ... تر ...؛ ۲) نسبت، په پرتله.

ترا (tarā́) ق. غوندې، شان، په شان، مثل، لکه، ډول، په څېر. د پارسي د تر او ترین معادل.

ترابخي (trābxí) ښځ.م. تریکې، خېزکې، ټوپونه.

تراپ (trāp) نر.م. ترپ، خېز، ناڅاپه منډه کول.

تراپي (trāpí) ښځ.م. Therapy د ناروغۍ علاج.

تراټ (trāṭ) نر.م. ۱) تېزه او په تلوار منډه، په بیړه؛ ۲) متروکه، قمچینه؛ ۳) دُره بازي؛ ٤) د یوه بوټي نوم دی چې په گل یې کالي مینځي او په بوټي یې څرمنو ته آش ورکوي.

تراټه (trāṭá) ښځ.م. ۱) د وریښمو په گل کارۍ کې یو ډول نقش دی؛ ۲) د څادر یا بړستنې پېڅه یا څنډه؛ ۳) تسمه؛ ٤) پیوند؛ ٥) پریړی، ترټه، د غلې د ساتلو لپاره له پوزې څخه جوړ شوی ځای؛ ۲) ترکندو غټ ځای.

تراټی (trāṭáy) ص.نر.م. چغزي، کاغذي، هغه څه یا بادام چې په اسانۍ سره ماتیږي.

تراجیدي (trājidí) ښځ.م. وگ. تراجیدي.

تراخ (trāx) نر.م. ترک، ټس، ترق، له لوړ ځای څخه د یوه شي د راغورځېدو اواز.

تراخم (tarāxúm) نر.م. کوکرې، تراکوم، تراکوما، د سترگو یو راز ناروغي ده.

تراده (trādá) ښځ.م. چړی، ربنکی، لویه څیره یا رنجه؛ ۲) تسمه، پراده؛ ۳) شبقه.

ترار (trār) ص.نر.م. ناکراره، په ترهه، تلولي.

تراره[1] (trārá) ښځ.م. وېره، بېره، دار، ترهه.

تراره[2] (tarārá) ښځ.م. ۱) وېره، بېره، دار، ترهه؛ ۲) ناکراري.

تراړ (trāṛ) نر.م. درې کلن جونگی، د اوښ درې کلن بچی.

تراړه (trāṛá) ښځ.م. (ج. تراړې) ۱) دغره لمن؛ ۲) کانیزه ځمکه؛ ۳) اغزنه جاړه؛ ٤) الوی، لوی، داده؛ ۲) د چنو گونگړې یا هغه غنم چې نوي رسېدلي وي او په اور نیم خام پاخه شي

ترازو (tarāzū́) ښځ.م. وگ. تله.

ترازه[۱] (tarāzá) ښځ. م (ج. ترازې) تیلم، قلې، دره، چنده (د هندوانې یا ختکي).

ترازه[۲] (trā́za) ښځ.م. (ترازې) د اوبو لوی بند، د اوبو د زېرمې لويه کاسه.

تراژیدي (trāžidí) نب. و.گ. تراجیدي.

تراس (trā́s) نر.م ۱) د کور مسطح بام؛ ۲) د کورونو هغه کتار چې مخ پر لوړه پروت وي.

تراش (tarā́š) نر.م. ۱) توږنه، تراشنه؛ ۲) طرز، طریقه؛ ۳) ایجاد؛ ٤) جوړښت؛ سینګار.

تراشل (trāšə́l) مص. مت. توږل.

تراشونی (trāšū́nay) فا. نر.م. توږونکی، تراشونکی؛ ۲) نر.م. د توږلو آله.

تراشی (tarāšáy) نر.م (ج. تراشي) پخسه تراش، هغه آله چې پرې د دېوال د پخسې خته توږي.

تراغ (tarā́q) نر.م. (ج. تراغي) منجیله، حلقه، تاو راتاو شوی، ګونځې ګونځې شوی.

تراک (trāk) نر.م. (ج. تراکونه) ۱) درز، چاود؛ ۲) د ټوپک د منګ رخې؛ ۳) د څه شیز (شي) د راغورځېدو اواز.

تراکم (tarākóm) نر.م. سره راټولېدنه، راغونډېدنه، ټولېدنه، یو ځای کېدنه، ګڼه ګونه.

ترامبیه (trāmbya) ښځ.م. پوړۍ، زینه، پاټکی.

ترامه (trāmá) ښځ. م. (ج. ترامې) ۱) نرۍ اوسپنیزه تخته یا څادر؛ ۲) د ګروپ پوښ، د ګروپ شیټ.

ترانتی (trānə́tay) ص. نر.م. پراخ، وسیع، پلن.

ترانځه (trānjá) ښځ.م. سرېښناکه مایع.

ترانه (tarāná) ښځ.م. (ج. ترانې) هغه حماسي سندره چې د ځوانانو له خوا په ګډه ویل کېږي.

تراڼ (trāṇ) نر.م. پیل، شروع، برید، لاس پورې کونه، په کار لاس پورې کونه.

ترانه (trāṇa) ښځ.م. (ج. ترانې) ۱) غوسه، قهر، کاور؛ ۲) کینه، سرټنبګي؛ ۳) شر، فساد.

تراو[۱] (trāw) نر.م. تراه، بهره، دار، ترهه.

تراو[۲] (tirāw) نر.م. یوه پیمانه، داروې دریمه برخه، د پیمانې لوښی.

تراوسه (tərósa) ق. تردې وخته، تردې دمه، تردې ګړۍ، تردې شېبې.

تراونګی (trāwə́ngay) نر.م. تروږمی، ترږږمی، بې سپوږمۍ شپه.

تراوه (tarāwá) ښځ.م. (ج. تراوې) بوره، کلچ، بوری، ځولی، د خاورو وړلو بوری.

تراه (trāh) ښځ.م. وېره، دار، ترهه، سترګه ترې کېدنه.

ترایي (turāyí) ښځ.م. و.گ. توری.

ترب (turb) نر.م. د تاش د لوبې یو ډول.

ترباری (tarbāráy) نر.م. (ج. ترباري) د کوټې په کونج کې د کالو ځړولو لپاره نهغ درول شوي لرګي.

تربت[۱] (tarbát) ص. نر.م. ۱) خفه شوی، غرغره شوی؛ ۲) پرېشانه، تنګ؛ ۳) د باد بندېز، د هوا بندېز، دوپه هوا.

تربت[۲] (torbát) نر.م. خاوره، قبر، مزار، کور.

تربتول (tarbatawə́l) مص. مت. ۱) خفه کول، زندی کول؛ ۲) تنګول؛ ۳) پرېشانول؛ ٤) بندول.

تربتېدل (tarbatedə́l) مص. ل. ۱) خفه کېدل، غرغره کېدل؛ ۲) پرېشانه کېدل؛ ۳) تنګېدل.

تربخته (tarbúxta) ص. ښځ.م. (ج. تربختې) بدبویه، خسا، تربخه- تربخته هوا.

تربختي (tarbuxtí) ښځ.م. (ج. تربختی) تربخته هوا، بدبویه هوا، خسا هوا.

تربګني (trabganí) ښ.ع.م. ۱) تربورګلوي، تربګنت، تربوروالی، تربورتوب؛ ۲) دښمني؛ ۳) حسد، کینه، بغض.

تربل (tarbál) نر.م. (ج. تربلي) ۱) هغه دوډۍ چې په زومنه یا ښوروا کې میده او له پاسه یې سره کړي غوړي پر اچول شوي وي؛ ۲) د خوراک غټ ښانک؛ ۲) د سپوږمۍ شپول.

تربوچه (tarbūčá) ښ.ع.م. تربچه، سرې مولۍ.

تربور (tarbūr) نر.م. (ج. تربرونه، تربوران) ۱) د تره زوی، د کاکا زوی؛ ۲) دښمن.

تربوزک (tarbūzák) نر.م. و.ګ. تیمبوزک.

تربوزک وهل (tarbūzakwahə́l) مص. مت. مول وهل، ټامبزک وهل، تمبزک وهل.

تربوزه (tarbū́za) ښ.ع.م. (ج. تربوزې) تامبوزې، تربزکه، الیچک، د ټیکرې هغه پیښه چې په وربښمو جوړه شوې وي.

تربیت (tarbiyát) نر.م. تربیه، روزنه، پالنه، پرورش.

تربیع (tarbī́ʕ) ښ.ع.م. (ج. ترابیع) څلوربرخې کول، څلورونډي کول، څلورمه، ربعه.

تربیه (tarbiyá) ښ.ع.م. (ج. تربیې) روزنه، پالنه، د ادب او اخلاقو د ښوونې چاره. و.ګ. تربیت.

ترپ(۱) (trap) نر.م. (ج. ترپونه) ۱) توپ، ځغز، ترپه؛ ۲) ځغل، ځغاسته، منډه؛ ۳) ترک.

ترپ(۲) (tarp) نر.م. ۱) یو ډول سورلي؛ ۲) یو ډول وانښه دي؛ ۳) مولۍ، ملی.

ترپا (trapā́) ښ.ع.م. (ج. ترپاوې) ۱) ترپ ترپ، ټوپونه، ترینجکې، منډې ترړې؛ ۲) د پښو ترپا.

ترپان (tarpā́ṇ) نر.م. بارتنګ، زوف.

ترپال (tarpā́l) نر.م. (ج. ترپالونه) ټاټ، پنډه او پېړه توته یا پلاستیک.

ترپایه (tərpā́ya) ق. تراخیره، ترانجامه، له سره ترپښو، له سره ترپایه، سرترپایه.

ترپچه (trapčá) ښ.ع.م. و.ګ. چچه، تربوچه.

ترپړ (tarpáṛ) نر.م. ۱) بېکاره، خیرنه، خچنه، زوړه جامه؛ ۲) خیرنه پرستن؛ ۳) ص.نر.م. نیمګړی ٤) لټ، تنبل (سړی)؛ ۲) خیرن (سړی).

ترپړه (trapaṛá) ښ.ع.م. (ج. ترپړې) پر بدن د خیرو داغونه، د خیرو داغونه.

ترپک (turpák) نر.م. د پایکو د تیر په دواړو سرونو کې هغه برخه چې پر بالښتکونو ایښودل کېږي.

ترپکې (trapaké) ښ.ع.م. ټوپونه، غورځانګې، ځغزونه او ټوپونه، ترینجکې درینجکې.

ترپکي (tarpakí) ښ.ع.م. د ګرندي او ښې په څېر بې ترتیبه منډې وهنه.

ترپکې وهل (trapakewahə́l) مص. مت. ټوپونه وهل، منډې وهل، ځغزونه وهل.

ترپل(۱) (tarpál) نر.م. د کوچنیانو یوه لوبه ده.

ترپل(۲) (trapə́l) مص. مت. ۱) بې ډوله خواره اوارول؛ ۲) یو د بل له پاسه د شیانو بې ترتیبه ایښوول؛ ۳) دربل، پر پرنده او اوبره خواره ټوپونه وهل، په ټوپونو ځمکه پخول یا اوارول؛ ۲) بې ترتیبه ځغلېدل یا ټوپونه وهل.

ترپلل (traplə́l) مص. مت. تېښته کول، په تېرېو ځغلېدل، له جنګ نه په وارخطایی تښتېدل.

ترپلنه (traplə́na) ښ.ع.م. (ج. ترپلنې) ترپلنګ، له جګړې نه په تېښته ځان خلاصونه.

ترپلودل (traplodə́l) مص. ل. تېز تېز ځغلېدل، تېزه منډه وهل، چابکه تېښته کول.

ترپلوکی (traplū́kay) نر.م (ج. ترپلوکي) ۱) تور ملی، دله خفک، یو ډول خړزنګی ځناور دی؛

۲) یو ډول نارو غي.

ترپله[1] (trápla) ښځ.م (ج. ترپلې) ترپکې، توپ، توپونه، خيزګې.

ترپله[2] (triplá) ښځ.م. د هريرې، بريرې او املې ګډ ترکيب.

ترپلی (trapláy) صف. نـر.م. (ج. ترپلي) ۱) هغه څه چې بې ترتيبه يا ناوړلي اينبـودل شوي وي ۲) غغلېدلی، تنبتېدلی.

ترپندک (trapandák) ص. نر.م. (ج. ترپندکي) هغه ځناور چې بې ډوله تګ کوي.

ترپندی (trapandáy) نر.م. (ج. ترپندي) سنګپر، هغه تيږې چې په اوبو کې د تېرېدو لپاره اينبـودل شوي وي.

ترپنه (trapána) ښځ.م. ۱) توپ وهنه، خيز وهنه؛ ۲) بې ترتيبه کېدنه.

ترپول (trapawә́l) مص. مت. ۱) غغلول، تنبتول، منډه وركول؛ ۲) بې ترتيبه وهل؛ ۳) بې ترتيبه اوارول؛ ٤) بې ترتيبه منډل يا كېښندل.

ترپه (trapá) ښځ.م. (ج. تـرپې) ۱) تـوپ، خيز، تريکې؛ ۲) ګدا، نڅا، ړدانګې.

ترپهار (trapahā́r) نر.م. ۱) ترپها، د پښو ښکالو يا ورو اواز؛ ۲) دربها، د څه شي د ټکولو اواز.

ترپی (trapáy) نر.م. ۱) ترپهار، ترپهار؛ ۲) هغـه آس چې خپله پښه په زوره پر ځمکه ټکوي.

ترپېدل (trapedә́l) مـص. ل. ترپـېدل، څـرپېدل، توپونه وهل، په توپو كېدل، د رينجكې وهل.

ترت[1] (trat) نر.م. ترټ، متروکه، قمچينه.

ترټ[2] (turt) ص. نر.م. ۱) چابک، تېـز، ګرندی، تکړه؛ ۲) نېغ، سم، پاک، سپين.

ترتاب (tartā́b) نـر.م. ارمـان، افسوس، حسرت، غم، تېڅکاړ، ناري سوري، كوكې.

ترتر (tartar) نر.م. د اوښكو توييدلو صفت، دردر.

ترتره (tartará) ښځ.م. (ج. ترترې) چنچنه، چرچره، كوټواله، يو ډول سپېره مرغی.

ترترلی (tartaṛláy) ښځ.م. يو ډول مرغی.

ترتړی (tartaṛáy) ص. نر.م. تتله، نيم ژبی.

ترتله (taṛtála) ق. تل، همېشه، د تل لپاره.

ترتناو (tartanā́w) نر.م. جر. زاكښ، زابر.

ترتی (tartáy) ښـځ.م. زړه پـرده، زوړ څـادر، د كېږدۍ سوري او زړه پرده.

ترتيب (tartíb) نر.م (ج. ترتيبونه) تنظيم، اوډون، اوډنګ، سمبالښت، برابري.

ترتيبول (tartibawә́l) مـص. مت. تنظيـمول، سمبالول، برابرول، ثابتول، استوارول.

ترتيزک (taratezák) نر.م. يو ډول سابه دي.

ترتيل (tartíl) نر.م. خـبره په بې تكلـفه او منظمه توګه بيانول، قرآن كريم په سمه توګه او ښـه وزم سره تلاوتول.

ترټ (traṭ) نر.م. وګ. ترت[1].

ترټل (traṭә́l) مص. مت. رټل، د ګـل، دسل، ټګل، شړل، تويېخول، سپكول.

ترټه (traṭá) ښـځ.م. (ج. تـرټې) ۱) وګ. تـراټ؛ ۲) لوی كندو، د غلې ساتلو لوی لوښی.

ترجمان (tarjomā́n) نر.م. ژباړونكی، ژباړن.

ترجمه (tarjomá) ښځ.م. (ج. ترجمې) ۱) ژباړه، ژباړنه؛ ۲) د چـا د كـړو وړو، اخـلاقو او نسب ذكرونه.

ترجه (tarjá) ښځ.م. دځاروي د وښو يو ډول بوټی.

ترجيح (tarjíh) ښځ.م. غـوره والی، وراندې والی، ښه ګڼنه، غوره ګڼنه، باندې والی.

ترجيع (tarjíʔ) ښځ.م. راګرځونه، رجعت وركونه، راستنونه، بېرته اخيستنه، تكرارونه.

ترجیع بند (tarjiˀbánd) نر.م. داسې شعر چې دغزل په ډول پنځه، اووه، یا نهه بیته وویل شي او له هر بند وروسته د لومړي بند د کسر قافیې ته رجوع وشي.

ترچ (trač) نر.م. ترنج، پرنج، پرچ، ترنجی، پرنجی، انړی، پرچی، پرش، پرشی.

ترچل (tračə́l) مص. مت. ترچ وهل، انړی کول، انتروشی کول، پرنجی یا پرشی کول.

ترچنده (tračánda) ص. نسب. ترخنده، په ترخ، ترښنګ، ښنګښن، رېونده، رېبنده.

ترچنه (tračána) ښځ.م. (ج. ترچنې) انتروشی کونه، پرنجی کونه، انړی کونه، پرنجېدنه.

ترچه (tračá) نر.م. ترچهار، پرچهار، د انتروشې، پرنجې او انړې اواز.

ترچی (tračáy) نر.م. ۱) پرچی، ترنجی، پرنجی؛ ۲) د پرنجې او انړې پر له پسې اوازونه.

ترچېدل (tračedə́l) مص. ل. پرچېدل، ترنجېدل، پرنجېدل، انړېدل، انتوسېدل، انتروشېدل.

ترڅ (trac) اد. ۱) منځ، موقع، ترخ، اشنا؛ ۲) نر.م. ترښنګ، ښنګښن؛ ۲) سخته خبره؛ ۳) ناارامي.

ترڅو (tarcó) قه ۱) ترکله، ترکومه، ترهغو ترڅه وخته، ترکومه وخته؛ ۲) ترکومې اندازې.

ترحم (tarahóm) نر.م. زړه سوی، رحم او زړه سوی کونه، رحم لرنه.

ترحیم (tarhím) نر.م ۱) مهرباني کول؛ ۲) د عفوې غوښتنه؛ ۳) مړي ته دعا کونه او درود وینه.

ترخ (trax) نر.م. ۱) وګ. تخرګ؛ ۲) دانه، دهنه، ورخ؛ ۲) داوبو سر، سرچینه.

ترخان (tarxā́n) نر.م. هغه سړی چې له قلنګ او مالیې څخه معاف وي؛ ۲) د لرګي چهنجي؛ ۳) یو لقب چې پخوا به د پاچاهانو له خوا چاته ورکول کېده او له باج ورکولو څخه معاف او دربار ته به یې تګ ازاد و.

ترخځ (tərxáj) ښځ.م. ترخښه، ترخځ لرونکی رخت، هغه توکر چې د کمیس په تخرګ کې اچول کېږي.

ترخسول (traxsawə́l) مص. مت. خیرې کول، بڅه کول، نوی توکر خیرول.

ترخسېدل (traxsedə́l) ښځ.م. ۱) خیرېدل، شلېدل ۲) چاودنه، چاودېدل، درې درې کېدل.

ترخوبه (tarxobá) ښځ.م. (ج. ترخوبې) ترخې اوبه، هغه ځای چې اوبه یې ترخې وي.

ترخوبی (tarxobáy) نر.م. ۱) د ترخو اوبو ډنډ، د ترخو اوبو تالاو، د مالګینو اوبو تالاو.

ترخه (tárxa) ښځ.م ۱) چاود، درز، سوری، چاودون؛ ۲) یو تریخ بوټی دی چې د نس د چینجو پر ضد استعمالوي؛ ۳) ص. نر. د تریخ جمع؛ ٤) نر.م. د دېګ مساله؛ ۲) غیرت، ننګ..

ترخه توری (tərxatoráy) ښځ.م. کربله، د توری په شمېر یو ډول ترخه سابه دي.

ترخه غوټه (tərxağū́ṭa) ښځ.م. پیاز، کک.

ترخه ککوړه (tərxakakúṛa) ښځ.م. مرغونی، منغونی، یو ساراني بوټی دی چې د ستمبول یا الوچې په اندازه زهرناکې دانې کوي.

ترخه منه (tərxamaná) ښځ.م. (ج. ترخې منې) مره غوښی، منه غونی، حنظل.

ترخي (tarxí) ښځ.م. ۱) بابونه، چارګلي، تومې ګل، یو ډول بوټی دی؛ ۲) سخت ژمی.

ترخې اوبه (tərxeobá) ښځ.م. سمندر، بحر، تریخ دریاب، هغه بحر چې اوبه یې ترخې وي.

ترخي ترخي (tarxítarxí) ص.نب. چاود چاود، درز درز، پړک پړک، ترکېدلی.

ترخېدل (tarxedə́l) مص.ل. تريخېدل، تريخ کېدل، خوند بدلېدل.

ترخيص (tarxís) نر.م. رخصت ورکونه، اجازه ورکونه، د عسکري خدمت د پای سند.

تردد (taradód) نر.م. ۱) دوه زړه توب، زړه نازړه توب، ؛ ۲) تګ راتګ، ګنه ګونه؛ ۳) کوښښ، زيار؛ ٤) د اسهال ناروغي.

ترديد (tardíd) نر.م. ۱) ردونه، نه منَنه، رد؛ ۲) دروغ بلل، درواغ ګڼنه.

ترديدول (tardidawə́l) مص. مت. ۱) ردول، نه منل، ردول؛ ۲) دروغ بلل، دروغ ګڼل.

ترديف (tardíf) نر.م. ۱) رديفونه، په رديف کې راوړنه، رونونه، پېينه، اوډل، پېيل.

تړه (tarṛá) ښځ.م. (ج. تړې) ۱) کبل، کبله، بروه ۲) مخل، منده تړه؛ ۳) تکليف، ستونزه، رېړ؛ ٤) نری باران.

تړي (traṛí) نر.ج. نری وريخ.

تړۍ (tarṛə́y) ښځ.م. ديبک، يو ډول مرغۍ ده چې برګ او يا خړ رنګ لري.

تړېوهل (tarṛewahə́l) مص. مت. ۱) منډې وهل، ځغاستل؛ ۲) کوښښ او هڅه کول.

ترزنی (tarzanáy) ص.نر.م. (ج. ترزني) ۱) ترند، ترېدلی، نارووړدی څاروی؛ ۲) نابلده انسان؛ ۳) وارخطا، بې ثباته؛ ٤) بې پروا، بېزار.

ترږمی (tarazmə́y) ښځ.م. ج. و ګ. تروږمی.

ترس[1] (tras) نر.م. ۱) و ګ. ترخ[1]؛ ۲) کوړ، يوې خواته کوړ، يو بغله.

ترس[2] (tars) نر.م. ۱) وېره، ډار؛ ۲) مهرباني، زړه سوی، خواخوږی.

ترسا (tarsā́) نر.م (ج. ترسايان) عيسوي، مسيحي، نصراني، راهب، عيسوي مذهبه.

ترسب (tarasób) نر.م. ۱) لاندې کښېناستل، تل ته کښېناستنه؛ ۳) ددې عمليې پر اساس درې مادې سره بېلول.

ترسره (tərsára) ق. ۱) ترپايه، اجراء، پوره، پای، ترپای، انجام؛ ۲) ترسر پورې.

ترسری[1] (tarsaráy) نر.م. ۱) ترسهری، هغه پېری چې د څاروي له وربوز نه تاوېږي؛ ۲) د حمل پر وخت د ښځو پر مخ داغونه.

ترسري (tarsarí) نر.ج. د ناروغۍ له امله د ناروغ په وجود او مخ کې راپيدا شوی داغونه.

ترسکون (traskū́n) ص.نر.م.ج. ۱) مزه ناک؛ ۲) تريو خونده، تروشګين؛ ۲) هغه خواړه چې خپل خوند واړوي.

ترسکونول (traskūnawə́l) مص.مت. ۱) خوند ور کول، خواړه خوندورول؛ ۲) خوند بدلول، بدخونده کېدل.

ترسکونېدل (traskunedə́l) مص. ل. ۱) خوند ورکېدل ۲) دخبرې خوند زياتېدل؛ ۳) بدخونده کېدل، بدمزې کېدل.

ترسند (tarsánd) ص. نر.م.ج. ۱) په څنګ، په اړخ، پر ډډه، څنګځن، ګوښه؛ ۲) کناره ګير؛ ۳) مرور او قهرېدلی، خپه.

ترسندتوب (tarsandtób) نر.م. ترسندوالی، په يو اړخ والی، په ډډه والی، پر څنګ والی، ګوښه والی، څنګځنتوب.

ترسندول (tarsandawə́l) مص.مت. ۱) په څنګ کول، په ډډه کول، څنګځنول؛ ۲) خلاصول، نجات ورکول.

ترسندېدل (tarsandedə́l) مص.مت. ۱) په څنګ کېدل، په ډډه کېدل؛ ۲) خلاصېدل، ژغورل کېدل.

ترسول (tarsawә́l) مص. مت. ۱) بېرول، ډارول، وېرول؛ ۲) تېښول، توسول.

ترسېدل (tarsedә́l) مص.ل. ۱) ډارېدل، وېرېدل؛ ۲) تېښېدل، توسېدل، څه څيز ته زړه کښېدل، هوی کېدل؛ ۳) رحم راتلل، زړه سول.

ترسيم (tarsím) نـر.م. ۱) پـر کـوم شـي بانـدې کرښه ايستل؛ ۲) انځورونه؛ ۳) نقشه ايستنه؛ ٤) ننبه يا نښان اېښودنه.

ترش (turš) ص. نـر.م. ج. تروش، تـربـو، تـاک؛ ۲) بروس، خپه، خوابدی، عصبي.

ترشا (taršā́) ق. ۱) شـاته، وروسـته، ترڅـټ، څټ ته؛ ۲) په غياب کې، پسې شا.

ترشح (tarašóh) ښځ.م. (ج. تـرشحات) ۱) زېم؛ ۲) څڅا، څڅوبې، وهار، څڅېدنه؛ ۳) پونه، لږ باران، پرڅک باران.

ترشي (turší) ښځ.م. ۱) اچـار؛ ۲) تروه شـيان، سرکه؛ ۳) تريووالی.

ترښځ (tarṣә́ǰ) ښځ.م. تښځ، تېښه، د تـرکانۍ يوه آله.

ترښځی (tarṣә́ǰay) نـر.م. يو ډول نقش چې پر لستونو او گرېوان باندې کېږي.

ترښکه (traṣ́ka) ښځ.م. (ج. ترښکې) نـرۍ لاره، ذ پليو لاره، پياده رو.

ترصد (tarsód) نر.م. څـارنه، لـيدنه، کتنه، څار، کوم څه ته کتنه او تر نظر لاندې لرنه.

ترصدگاه (tarsodgā́(h)) ښځ.م. ۱) د څـارنې، ليدنې او پلټنې ځای؛ ۲) و گ. رصدخانه.

ترصيع (tarsíʔ) نر.م. مـرصع کـول، جړاوول، پر کوم څه باندې جواهر اېښودل؛ بد. په دوو مسريو يا دوو جملوکې همـوزنه او همسجـع ويـېونه راوړل، لکه: چغار او پرهار.

ترغا (targā́) ښځ.م. تالان، لوټ، چور، چپاول.

ترغاړه (tərğā́ṛa) ق. ۱) ذمه، اناوټ، پر غـاړه، کوم کار چا ته سپارل شوی؛ ۲) غـاړه په غـاړه، غاړه پر غاړه کېدنه.

ترغاړی (tərğā́ṛay) ص. نر.م. (ج. ترغاړي) تور غاړی (پسه)، تور غاړی.

ترغاک (tarğā́k) نر.م (ج. ترغاکونه) ۱) تلغاک، سخته سيلۍ او باران؛ ۲) شـاره ځمکه، ميره؛ ۳) تالنده او برېښنا.

ترغچي (tarğáči) ښځ.م. د نجـونو يو ډول لـوبه ده.

ترغلونی (tarğalū́nay) نر.م. (ج. ترغلـونئ) د ښځو او حيواناتو د تيو يو راز ناروغي ده.

ترغوړی (tərğwaẓay) ص.نـر.م. تورغـوړی، هغه پسه چې غوږونه يې تور وي.

ترغونی (tarğū́nay) ص. نر.م. ۱) و گ. لـرغونی؛ ۲) ص. ښځ.م. د ماښام تياره، تياره.

ترغه (targá) ص. نب(ج. ترغې) ۱) تيت او پاشان، گډوډ؛ ۲) تالا، لوټ، نوستلی.

ترغيب (tarğíb) نر.م. ۱) رغبت، خوښه، تشويق، تمايل؛ ۲) لمسونه، پارونه، راضي کونه.

ترغی ترغی (targəytargə́y) ص. نب. تيت و پرک، گډوډ، تالاترغه، لت په لت، نوستلی.

ترفيع (tarfíʔ) ښـځ.م. لـوړونه، جگـونه، پـورته کونه، د يوې رتبې نه بلې رتبې ته لوړېدنه.

ترقي (taraqí) ښځ.م. (ج. تـرقۍ) پرمختـگ، وړاندې تگ، پراختيا، لوړوالی، انکشاف.

ترک(۱) (tarák) نـر.م. ۱) د مرغيو دنيولو يو ډول پرکه يا لومه؛ ۲) پرېښودنه، قضا کونه.

ترک(۲) (trak) نر.م. ۱) چاود، درز؛ ۲) د بوټي نبغ (سر) راوتنه؛ ٤) د شړې پر پلوونو انځور کول.

ترکاري (tarkā́ri) ښځ.م. (ج. ترکارۍ) سابه، شنه، شینکی.

ترکاڼ (trakā́ṇ) نر.م. نجار.

ترکاڼک (tarkāṇák) نـر.م. تک تکنی، یو راز مرغۍ دئ چې په مښوکه د ونو دډونه سوري کوي.

ترکاڼي (trakāṇí) ښځ.م. د ترکاڼ کسب، نجاري، هغه کسب چې ترکاڼ یې کوي.

ترکش بندي (terkašbandí) ښځ.م. سپاهي توب، عسکري، پوځي خدمت.

ترکښ (tarkáṣ) نـر.م. ۱) د غشي د ساتلو او اېښودلو کڅوړه؛ ۲) و گ. تیرکښ.

ترکله (tarkə́la) ق. ترڅو، ترکومه، ترڅه وخته.

ترکمه (tarkə́ma) ق. ترڅه وخته، ترکله، ترکومه.

ترکڼ (tarkə́ṇ) ښځ.م. ترکاڼ، دروزگر، نجار.

ترکڼکی (tərkaṇakáy) نر.م. د مچوغنې ترسوونی او د مچلوغزې هغه نری سر چې د کاڼي ویشتلو پر وخت کې ترس کوي.

ترکوپره (tərkopára) ق. ۱) تل، همېشه، دایم؛ ۲) زیات، کافي، ډېره زیاته اندازه.

ترکودی (tarkodáy) نر.م. (ج. ترکودي) نبات، شینکی، ډغورنېدونکی بوټی.

ترکول[1] (tarkawə́l) مص. مت. ۱) غـوښه په غوړیو کې سره کول؛ ۲) ځوړول؛ ۳) پرېښودل، لاس اخیستل، وتل.

ترکول[2] (trakawə́l) مص. مت. په لښتو سره وهل، په متروکه یا بل شي شړکول.

ترکومه (tərkū́ma) ق. ترکمه، ترکله، ترڅو.

ترکونی (tarkū́nay) نر.م (ج. ترکوني) په ناروغۍ اخته شوی نبات.

ترکه[1] (tarká) ښځ.م. (ج. تـرکې) ۱) نانځکه، لښتځکه، ناوکی؛ ۲) نوده، د ونې نازکه څانگه یا تنکۍ لښته.

ترکه[2] (taraká) ښځ.م. (ج. ترکې) د مېراثي مال وېش، ماترک، متروکات.

ترکهار (trakahā́r) نـر.م. ج. ترکـهاري، داس د پښو اواز؛ ۲) په لښته د وهلو اواز.

ترکی (trákay) نـر.م. ۱) خـراب او تروه خواره؛ ۲) غنم رتکی، سایرکه، یو ډول تورمرغی.

ترکۍ (tarakáy) ښځ.م. ۱) یو ډول شینکی دی؛ ۲) توري داني دي چې له غنمو سره گډې وي. سیاقان هم ورته وایي.

ترکیب (tarkíb) نـر.م. ۱) گـډ، هغه څو څیزونه چې سره گډ شوي وي. لکه لغوي، نحوي او...

ترکیب بند (tarkibbánd) نر.م. د بدیع په علم کې هغه ډول شعر چې تر هر بند وروسته یو یو بیت د بېلوالي په ډول راوړل شي او د کسر بندونه یې ځانله ځانله قافیې ولري.

ترکیبي (tarkibí) ص. نـب. پېچلي، نغښتي، ترکیب شوی، گډ شوی، د ترکیب.

ترکېدل (trakedə́l) مص. ل. ۱) تو کېدل، زرغونېدل ۲) په لښتو وهل کېدل؛ ۳) ځوړېدل؛ ٤) تېښدل، توسېدل، کړېدل، د خوراک څیز تهزړه کېدل.

ترکېدونه (tarkedū́na) تر امکانه، تروسې.

ترکې ورکې (tarkéwirké) ص. نب. شیندلي، خپور، خوروور، گډوډ.

ترگ[1] (targ) نـر.م. یو ډول ناروغي ده چې د حیواناتو له مټ څخه غوښه شړوي او زخم ترې جوړېږي.

ترگ[2] (trag) نـر.م. زنار، کاپرمزی، پېځوان، مهار، هغه مزی د حیواناتو په پوزه کې لوېږي.

ترلټ (tarláṭ) نر.م. (ج. ترلټونه) تراټ، تاخت، منډه تړه، دروه.

ترلغونی (tarlağúnay) نر.م. د ښارویو یو ډول ناروغي چې له خولې یې لاړې بهېږي.

ترله[1] (tərlá) ښځ.م (ج. ترلې) ۱) د تره لور، دکاکا لور؛ ۲) ق. یو له بل سره، یو له بله، یو د بل نه.

ترله انا (tarlaaná) ښځ.م. (ج. ترلې اناوې) ترنه انا، د نیا نیا، د انا انا، لرې نیا، لرې انا.

ترله وتل (tarlawatə́l) مص. ل. ۱) خپه کېدل، په قهرېدل؛ ۲) مېلمه ته زيات خرڅ کول.

ترله وتنه (tarlawatə́na) ښځ.م. ۱) د بېره خپه کېدنه؛ ۲) مېلمه ته زيات مصرف کونه.

ترم (torám) نر.م ۱) تروم، ښکر، بګل، برغو، په عسکري کې د عسکرو د خبرولو لپاره یوه آله؛ ۲) هېنده اس، هغه اس چې خسي نه وي.

ترمايي (tərmā́yi) ص. نب. ۱) پسینه انار، انګور او...؛ ۲) منګنی، هغه فصل چې په مني کې کرل کېږي یا پخېږي؛ ۳) هغه مېوه چې په مني کې پخېږي.

ترمباز (trəmbā́z) نر.م. چړمباز، نوی (Naway) نوی غویی، د غویې هغه غویی چې موږي یا غوېلرګي ته نېږدې تړل کېږي.

ترمتی (turumtáy) نر.م. یو ښکاري مرغه دی.

ترمچي (t(u)rumčí) فا. نر.م (ج. ترمچیان) ترم وهونکی، تروم غږوونکی، تورنګچي.

ترمخ (tarmáx) ق. وړاندې، د مخه، په مخکې، لومړی، لومړنی، د ترشا ضد.

ترمل (tarmə́l) نر.م. ۱) ماښام؛ ۲) ص. نر.م. حرارتي، د تودوخې، ګرم، تود.

ترمله (tramlá) ښځ.م. سرسري، د وریجو اوبه (سرسر).

ترمنه (tramná) ښځ.م. ۱) نمجنه ځمکه، زېمناکه ځمکه؛ ۲) وتره، کرلو ته تیاره ځمکه.

ترموز (tarmū́z) نر.م. ترماس، ترموس، یو ډول لوښی دی چې ساړه او تاوده مایعات تر یوه تاکلي وخت پر خپل حال ساتي.

ترمه (tárma) ښځ.م. ۱) پسته خاوره، بوګه خاوره، پرنده؛ ۲) زېمناکه ځمکه، وتره ځمکه؛ ۳) درز بدلې ځمکه، چاودلې ځمکه.

ترمې (tarmí) نر.م. د مېږو او وزو د شپږولو یا راګرځولو لپاره د شپانه اواز؛ ۲) چاودکونه.

ترمې ترمې (tarmétarmé) ص. ښځ.م. ټوټې ټوټې، رې ورې، خورې ورې؛ ۲) چاود چاود.

ترميره (tarmirá) ښځ.م. یو ډول سابه دي، یو ډول شنیلې چې ګردې ګردې پاڼې لري او پر زخم ایښودل کېږي.

ترميم (tarmím) نر.م. اصلاح کونه، بیا سمونه، بیا جوړونه، بیا تیارونه، بیا رغاونه.

ترميمول (tarmimawə́l) مص. مت. اصلاح کول، بیا سمول، جوړول، روغول، بیا تیارول.

ترمينځ (tarmyánǰ) ق. ۱) ترمنځ، په منځ کې؛ ۲) پس، فاصله، وقفه.

ترناو (tarnā́w) نر.م (ج. ترناوونه) ۱) بیاله، ویاله ۲) تری، ناوه، د لرګي هغه ناوه چې د ویالې پر سر ایښودل شوې وي او له لښتي یې خوا ته اوبه پکې تېروي؛ ۳) د ژرندې ناوه؛ ؛ ۳) د دوو غرونو په منځ کې لاره.

ترنج (təránj) نر.م. (ج. ترنجونه) ۱) اغزی، ځوز، ازغی، سوی، هغه ازغی چې ترنجبین ترې وباسي او اوښان یې هم خوري؛ ۲) د نارنج له کورنۍ ترنارنج غټه مېوه ده، چکوتره هم ورته وایي.

ترنجبین (tranjabín) نــر.م. ترنګبیــن ، د څــوزو ګورې ، د خاص اغزي يو ډول خوږه شیره ده .

ترنجوکی (tranjúkay) ښـځ.م.ج. کـلاوه ، اټه ، ترنجه ، ترنجی ، د وړېښمو یا سپېنسیو مشوره .

ترنجه (tránja) ښځ.م. (ج. ترنجې) ۱) چوړ ، چېر ، تېره ډېره ده چې ښیانه د ضرورت پر وخت مېږه په حلالوي؛ ۲) وګ. ترنجوکی .

ترنځ (tranǰ) ص. نر.م.ج. نری ، ډنګر ، خوار .

ترنځتوب (tranǰtób) نر.م. نریتوب ، ډنګرتوب ، خوارتوب ، کمـزورتیا ، ترنځـوالی ، ترنځتیا ، ترینګلتیا .

ترنځکی (tranǰakáy) نر.م. خوارکی ، ډنګرکی ، کمزورکی ، د ترنځ تصغیر .

ترنځلی (tranǰə́lay) ص. نـر.م. ۱) تـرنګـلی ، بخیل ، سوګت؛ ۲) کلک ، سخت ، کش شوی .

ترنځوالی (tranǰwā́lay) نر.م. (ج. ترنځوالي) خواروالی ، ډنګروالی ، نریوالی ، کمزورتیا .

ترنځول (tranǰawál) مص.مت. خوارول ، ډنګرول ، کمزوری کول ، م تپ تیپ کول .

ترنځه (tranǰá) ښځ.م. ۱) د ترنځ مـونث شـکل؛ ۲) تیاره ، تیاره والی ، تیاره غونی .

ترنځی (tranǰáy) نر.م. (ج. ترنځي) ډنګر سړی ، نری سړی ، وچ کلک او خوراکی سړی .

ترنځۍ (tranǰáy) ښـځ.م.ج. د اوبـو داره ، د اوبو تیرکه ، د اوبو داری ، د اوبو داړې .

ترنځېدل (tranjedál) مصل.ل. خوارېدل ، ډنګرېدل ، کمزوری کېدل .

ترند (tar and) ص. نر.م.ج. توربېدونکی ، ترهند ، ترهېدونکی شاروی ، دارېدونکی ، تورند .

ترنداره (trandā́ra) ښځ.م. (ج. تـرندارې) د تـره ښځه ، تندار ، د اکا ماندینه ، ترینداره ، کانې .

ترندتوب (tarandtób) نـر.م. ترندتیا ، توربېدنه ، ترهېدنه ، تریدنه ، ترندوالی ، وحشت ، وېره .

ترندې (tránde) ښـځ.ج. تریندې ، د تـرور جمع ، تروریانې .

ترنډ (taránd) ص. نر.م. ۱) شورب آس ، چاغ آس ، غټ پټ اس؛ ۲) شورب ، غټ .

ترنډی (tarandáy) ښـځ.م. ۱) زیات خلک؛ ۲) د مېلمنو ګڼه ګونه؛ ۳) په زوره چیغې شور ، ځوږ ، چیغې نارې؛ ٤) ترنډه ، ډله .

ترنډې (trandé) ښځ.ج. ۱) تـوپونه ، درینجکې ، منډې تړې؛ ۲) تولي ، جوپې .

ترنزکه (tranzə́ka) ښځ.م. بنتک ، ګـوتـرک ، چنګتی ، ترینګلی ، کته پیش ، موکی .

ترنزی (tranzə́y) ښـځ.م.ج. د اوبـو داره ، د اوبو تندکه ، د اوبو پیشکه .

ترنک (tarnák) نر.م ۱) قهر ، غوسه ، سوخت ، تاو ، خوشکه؛ ۲) زیاته اشتها ، زیاته تلوسه .

ترنکوځه (trankúca) ښځ.م. مچلوغزه ، مچوغنه ، مچنوغزه ، مچوغنده .

ترنکي (tarnaki) ص. نب. قهرجـن ، خـوشکتي ، عصبي ، غوسه ناک ، تاوي ، تاوجن .

ترنګ (trang) نر.م. ۱) دسازغـږ ، د سـاز (سیمي آلو) وهل؛ ۲) دغنمو او اوربشو وږي ایسـتنه؛ ۳) د لوبو لپاره اوار شوی میدان .

ترنګا (trangā́) ښځ.م. (ج. ترنګاوې) د ساز اواز ، تنګ ټکور ، شړنګا ، ترنګا ، ټرنګا .

ترنګتوک (trangtók) یـو خـوږ اواز ، د اوازونـو ترکیب ، د لنډۍ یا ټپې ترنمي (نه ، ینه یا مه) .

ترنګړ (trangáṛ) نر.م. ګـرلـځی ، ترنګن ، کوچنی کمبو ، د مزریو ځځه جوړ شوی کمبو ، د بوسو او وښو راوړلو مزرین جال .

ترنګله (trangála) ښځ.م. یو ډول ونسه ده چې له لښتو یې ټوکرۍ او کجاوې جوړوي.

ترنګو (trangú) نر.م. شرنده، سارنګ، سرنده، غيجکه، غږکه، سرنده، سارنده.

ترنګوځه (trangúca) ښځ.م. (ج. ترنګوځې) ۱) ماکو، سلايي ګکه، مچر، يوه حشره ده؛ ۲) ترنګوځه، مچنوغزه، مشنوغزه.

ترنګول (trangawə́l) مص. مت. درنګول، رباب وهل، سازټنګول، د موسيقۍ له سيمي آلوځخه اواز ايستل.

ترنګوونکی (trangawū́nkay) ټنګوونکی، ربابي.

ترنګه (trangá) ښځ.م. (ج. ترنګې) هواره تخته.

ترنګهار (trangahā́r) نر.م. ترنګا، درنګهار، د موسيقۍ د سيمي آلود ترنګ اواز.

ترنګي (trangí) نر.م. د وچو غنمو هغه ډنډر چې ورو يې راکوږ شوی وي.

ترنه انا (tərnaanā́) ښځ.م. د نيا د نيا مور، د انا د انا مور، ورنه انا، ترله انا.

ترنيکه (tərnikā́) نر.م. ترنيکه، د غور نيکه پلار، د نيکه نيکه.

ترنی (tarnáy) نر.م. (ج. ترني) ترنی، محصول، ټکس، ګمرکي محصول، سورسات.

ترو (tro) اد. ۱) ترې، ترېنه، ترنه، ورنه، له، ورځخه، ورځني؛ ۲) ترڅو، ترهغو، څوچې، ترهغوچې؛ ۳) نو؛ ٤) ددې لپاره، له دې لامله.

تروالی (turwā́lay) نر.م. (ج. تروالي) ترشي، تريووالی، ترشوالی.

تروان (tarwā́n) نر.م. يو بوټی دی چې د الوبالو په څېر دانې کوي او دانو ته يې سورکۍ وايي.

تروبی (trobáy) نر.م. (ج. تروبي) ۱) سرکه، سورکه؛ ۲) تروې اوبه، ترشې اوبه.

تروپ (trop) نر.م. (ج. تروپونه) ۱) تپتريه، ملې ۲) د مليو هغه فصل چې رنګړې شوی نه وي؛ ۳) و ګ. تروپ.

تروپر (trupár) نر.م. ترورزی، د ترورزوی، د عمه زوی، د پلار خوريې.

تروپی (trupáy) نر.م. تريچنې، يو ډول تروه سابه دي.

تروتازګي (tarotāzagí) ښځ.م. ۱) تازه والی، تازه توب، شينوالی، شينتوب؛ ۲) خوشحال.

تروټ (troṭ) نر.م. ۱) تروټه، زيان؛ ۲) چټي، عبث ۳) ډار؛ وېره، بېره، څنګ.

تروټمن (troṭamán) ص. نرم. تاواني، زيانمن.

تروټه (tróṭa) ص. نب. ۱) تاواني، تاوان شوی، پر غاره شوی؛ ۲) بې ارزښته؛ ۳) بار شوی.

تروټه کول (troṭakawə́l) مص. مت. ۱) کوټه کول، تاوانول، ورپر غاره کول، پر بارول؛ ۲) بې قدره کول، بې ارزښته کول.

ترور[1] (tror) ښځ.م. (ج. ترندې، تروريانې) د پلار خور، د مور خور.

ترور[2] (tarū́r) ص. نر.م. ۱) ترهور، وارخطا، وېربدلی، بېربدلی؛ ۲) خپه، پرېشانه، مشوش.

ترور[3] (tarū́r) نر.م. ۱) ډار، وېره، خوف، وحشت، ډارول؛ ۲) وژل، تښتول.

تروروتوب (tarūrtób) نر.م. ترهورتيا، وارخطايي، تلولتيا، وارخطاتوب، ترهوروالی.

ترورزی (trorzáy) نر.م. د ترورزوی د خاله زوی، د عمه زوی، د پلار يا د مور د خور زوی.

تروركه (troráka) ښځ.م. د ترور وړو نوم دی، د مينې او محبت لپاره استعمالېږي.

تروروالی (t rorwā́lay) نر.م. عمه کېدنه، خاله کېدنه، خاله والی، عمه والی.

ترورول (1) (trorawə́l) مص. مت. ترور گڼل، ترور شمېرل، تروري نيول، ترور بلل.

ترورول (2) (tarūrawə́l) مص. مت. وارخطا کول، ترهورول، وېرول، بېرول، دارول.

ترورول (3) (torūrawə́l) مص. مت. ترور کول، ترهه اچول، گډوډي راوستل، وېره اچول.

تروري (troráy) ښځ.م. ۱) ترور، ترورکه، د ترور لپاره د گرانښت کليمه؛ ۲) تروري، گيدړه، لومبړه؛ ۳) چوري، مچ شروني.

تروږه (troṛá) ښځ.م. (ج. تروږي) ۱) جاکړ، جکړ، هغه تياره چې له سيلۍ او باران سره وي؛ ۲) هغه زرتار، گلابتون چې د نيم گز په اندازه او د دوالي ولري؛ ۳) وره بوجۍ؛ ٤) هغه گونۍ يا بوجۍ چې پوره د که نه وي.

تروړی (troṛə́y) ښځ. م. لومبړه، گيدړه.

تروړی (troṛáy) نر.م ۱) چتنی، چرندک، چترکی؛ ۲) چتکي دوله زېړه او تورمرغۍ.

تروږمی (trozmáy) ښځ.م. تياره، تروږمۍ، هغه شپه چې د سپوږمۍ رڼا پکې نه وي.

تروسکه (trúska) ق. گوندې چې، ښايي چې، تکيه کلام دی.

تروسه (tarósa) ق. تراوسه، تردې دمه، تر دې گړۍ پورې، تردې وخته، تر دې شېبې

تروسه (tarwása) نر.م. د خپل طاقت په اندازه، د خپلې وسې هومره، د توان تر حده.

تروش (trūš) ص. نر.م. ج. تريو، تروه، تياک.

تروشي (trūšī) ښځ.م. ۱) تريووالی؛ ۲) اچار.

تروښل (troṣə́l) مص.ل. ۱) توږل؛ ۲) تېښتول؛ ۳) تروړل.

تروښول (troṣawə́l) مص.مت. ۱) څه شيز له نظره لرې کول، ددې ته کول؛ ۲) سپمول، زېرمول.

تروښېدل (troṣedə́l) مص.ل. ۱) څه شيز له پامه لرې کېدل؛ ۲) ددې ته کېدل؛ ۳) زېرمه کېدل.

تروکی (1) (tarūkay) نر.م. (ج. تروکي) يو دول ترېو پانې بوټی دی.

تروکی (2) (tarwakáy) نر.م. (ج. تروکي) يو دول تروه سابه دي چې اومه او پاخه خوړل کېږي.

تروکی (3) (trūkáy) نر.م. تروکه، يو بوټی دی چې څېلې څېلې پرڅمکه هوار وي.

تړوکېدل (trokedə́l) مص.ل. راټوکېدل، راشنه کېدل، رازرغونېدل.

تروگی (trogáy) نر.م. (ج. تروگي) ددم، يو دول شاروي پرسوونکي گياه ده.

ترول (tarawə́l) مص. مت. ۱) دارول، وېرول؛ ۲) په غلولو سره شاروي تيت و پرک کول.

ترومی (trómay) نر.م. (ج. ترومي) يو گوټ اوبه، يو غړپ اوبه.

ترونه (tarawə́na) ښځ.م. (ج. تروني) ترهونه، دارونه، وېرونه، بېرونه.

تروه (1) (tarwá) نر.ج. ۱) د تريو جمع؛ ۲) خميره، خومره؛ ۳) سرکه؛ ٤) ښځ. م. ښوره، مالگينه څمکه.

تروه (2) (truwá) ښځ.م. (ج. تروې) کېږه، له منجو او لوخو جوړ پوزی چې د کوټې پر چت اچول کېږي.

تروې (tarwé) جن. شلومبې، شرومبې، شوملې؛ د «تروه» جمع.

تروېت (tarwét) نر.م. (ج. تروېتونه) ۱) د نجوم علم، توريت، پالپوهنه، د فال کتلو فن، ستور پوهنه؛ ۲) فال.

تروېتون (tarwetón) نر.م. ستور پوهنه، ستور پېژندنه، استرانومي.

ترویتی (tarwetáy) نر.م. ۱) نجومي، ستور پېژندونکی، منجم؛ ۲) فال گر، فال بین.

ترویج (tarwíj) نر.م. پاېسونه، رواجونه، دودونه، خپرونه، پراخونه، تیتونه.

ترویجول (tarwijawə́l) مص. مت. رواجول، دودول، خپرول، پراخول، تیتول.

ترویدل (tarwedə́l) مص. ل. تریویدل، تروشېدل، توکېدل، مالګین کېدل.

تره(۱) (tra) نر.م. کاکا، اکا، د پلار ورور.

تره(۲) (tará) ښځ.م. (ج. ترې) ۱) څېره، رنګ، شکل، جثه؛ ۲) څېر، پرڅېر؛ ۳) چمبرخیال، چمبرخیال، یو ډول دارویي بوټی چې د نري اوږد بادرنګ په څېر وږدې کوي.

ترها (trahā́) ښځ.م. (ج. ترهاوې) و ګ. ترهه.

ترهاو (tirhā́w) نر.م. اوړی، وړی، پیمانه، د غلې پیمانه، صاع.

تره خولی (traxwū́lay) نر.م. تورخولی سېرلی، هغه پسه یا سېرلي چې شونډک یې تور وي.

ترهره (tarhára) ښځ.م. (ج. ترهرې) ترهه، ډار، وېره، بېره، بیم، سترګه سوځېدنه.

ترهړه (tarhára̤) ښځ.م. (ج. ترهړې) د ترهې ځای، د وېرې ځای، خطرناک ځای.

ترهغو (tarhağó) ق. ۱) ترهغه وخته، تر هغه پورې ۲) ترڅو پورې، ترڅو، تر کومه چې.

ترهند (tarhánd) ص. نر.م. ج. و ګ. ترند.

ترهور (tarhū́r) ص. نر.م. ج. ۱) وارخطا، ترور، تلولی، حیران، وېرې اخیستی، ډار اخیستی؛ ۲) بې سترګو، نابینا، ړوند. (و ګ.: ترور).

ترهورتیا (tarhūrtyā́) ښځ.م. و ګ.: ترورتوب.

ترهوري (tarhurí) ښځ.م. وېره، وارخطایي، بیم.

ترهول (tarhawə́l) ص. نر.م. وېروونکی، بېروونکی، ډاروونکی.

ترهه (tráha) ښځ.م. (ج. ترهې) ډار، وېره، بېره.

ترهېدا (trahedā́) ښځ.م. ډارېدا، وېرېدا، ترهېدا، وېرېدنه، ډارېدنه، بېرېدنه.

ترهېدل (tarhedə́l) مص. ل. ډارېدل، وېرېدل، بېرېدل، یرېدل، وارخطا کېدل.

ترهېدونکی (tarhedū́nkay) ص. نر.م. ۱) ترېدونکی، ډارېدونکی؛ ۲) شکمن، دوه زړی، زړه ناره، زړغی.

ترۍ(۱) (taráy) ق. ۱) په پټه، په غلا، په خفیه؛ ۲) ښځ.م. اخور، د ژرندې یا میچنې هغه ځای چې اوړه په کې تولېږي؛ ۳) ناوه، ترې، پرناله.

ترۍ(۲) (turáy) ښځ.م ۱) د دوو غرونو په منځ کې تېره شوې لاره؛ ۲) پېچومی؛ ۳) سورنا، نی.

تري (tari) جن. ۱) بوره، شکره، چیني؛ ۲) غوراوره.

ترې(۱) (tre) اد. ترېنه، ورڅخه، څني، ورنه، ورڅه، له ده نه، له ده څخه، له دې څخه.

ترې(۲) (táre) ښځ.م. اچې، کچې، دوزې د شړلو غړی.

ترئ (tray) نر.م. د کاکنبې سوری، د کشې سوری، د کمبو سوری.

ترۍ ترل (taraytarál) مص.ل. چاره کول، تدبیر کول.

تریاق (taryā́q) نر.م. ج. زهرو دارو، پاد زهر، یو ډول دارو دی چې د زهرو اغېز کموي.

تریب (trib) نر.م. (ج. تریبونه) و ګ.: تریو.

تریت (tarít) نر.م. کل، کونجاړه، ترېد.

ترۍ تم (taraytám) ق. لادرکه، بې پتې، ناڅاپه، ورک، نابېره له سترګو نیهام.

تریتی (tritáy) نر.م. یوه غرنۍ ونه ده چې تروې دانې کوي.

تریچی (tričáy) نر.م. و گ. تروپی.

تریخ (trix) ص. نر.م. (ج. ترخه، تراخه) ۱) دخوږ ضد؛ ۲) غوسه ناک؛ ۳) گران؛ ٤) غیرتي، همتي، همتناک، میړنی.

تریخ بخن (trixbaxə́n) ص. نر.م تریخ بخنی، ترخه تندی، تریخ غوندي تریخوزمه.

تریختوب (trixtób) نر.م. تریختیا، تریخوالی.

تریخ توری (trixtorə́y) ښځ.م. کربله، کربړه، یو ډول تریخ سابه دي.

تریخجن (trixján) ص.نر.م. ۱) تریخ بخن، تریخ خوند لرونکی؛ ۲) غوسه ناک، قهرجن.

تریخ دریاب (trixdaryā́b) نر.م. سمندر، بحر، کاړی دریاب.

تریخول (trixawə́l) مص.مت. تریخ کول، ترخول، د خوږولو ضد.

تریخی (tríxay) نر.م. (ج. تریخي) ۱) دصفرا کڅوړه، د صفرا کیسه، زهره؛ ۲) غیرت.

تریخېدل (trixedə́l) مص. ل. ۱) ترخېدل، تریخ کېدل؛ ۲) غوسه کېدل، قهرجن کېدل.

.ترېدل (taredə́l) مص. ل. و گ: ترهېدل.

تریړه (triṛá) ښځ.م. (ج. تریړې) و گ: تړی.

تریز (triz) نر.م. کاسني، تریژه، یو ډول بوټی دی.

تریږه (triẓá) ښځ.م. (ج. تریږې) ۱) روغني، غوړه ډوډی؛ ۲) پاستي، ښپتي، تیکی.

تریل (taríl) نر.م. پتنوس، د چاینکو، پیالو او نورو شیانو د وړلو راوړلو لوښی.

تریلی (triláy) نر.م. (ج. تریلي) حوض، ډنډ، تالاو جوړ، تیلی.

تریناک (tarinā́k) ص.نر.م. ۱) ترهند، ترند، وحشي؛ ۲) زوړ باز، ښکاري باز.

تریناکه (tarinākā́) ښځ.م. یوه مرغۍ ده.

ترېنداره (trendā́ra) ښځ.م. و گ: ترنداره.

ترینگړ (tringáṛ) نر.م. مانجه، باجه، د موسیقۍ یوه دري گوتېزه آله ده.

ترینگلی (tringaláy) ښځ.م. ج. ۱) گوتړک، کته پیش، تینگړی، پشکوری، د دوو گوتو تک؛ ۲) نری اواز؛ ۳) ص.نر.م. تریو، تریو تندی، بدخویه؛ ۲) بخیل، خروس.

ترینگی (tringə́y) ښځ.م (ج. ترینگي) نری اواز، د نری اواز دمامه.

تریو (triw) ص. نر.م. (ج. تروه، تراوه) ۱) تروش، ترش، تاک؛ ۲) بدخویه.

تریوبخن (triwbaxə́n) ص. نر.م. تریو غوندي، تریو بخوند، تریو بخون.

ترپوتریوکی (triwtriwákay) نر.م. ترووکی، تروکی، یو ډول سابه دي چې تریو خوند لري.

تریو تندی (triwtánday) نر.م. ۱) تروه تندی، تریو وچولی؛ ۲) قهر، خوشکه، غوسه، غضب.

تریوتوب (triwtób) نر.م. تریوتیا، تریووالی.

تریوخوږی (triwxwáẓay) نر.م. سکنجبین، یو ډول تریو غوندي خوږ شربت دی.

تریو خوندی (triwxwánday) ص.نر.م. تروش خوندی، تریوبخوند، تریو بخن، تاکجن.

تریوړی (triwṛáy) نر.م. بادرنگ، نگوړی.

تریو مخی (triwmáxay) ص.نر.م. ترش مخی، بدمخی، خوشکتي، قهرجن، بدخویه.

تریوناک (triwnā́k) ص.نر.م. ۱) تریو وزمه، تروش خونده، تریو خونده، ترشناک.

تریونگلی (triwangláy) نر.م (ج. تریونگلي) ۱) مرجونی چکني، اچار؛ ۲) تریونگولی.

تریووالی (triwwā́lay) ص.نر.م. تریوتوب، تریوتیا، ترشوالی، تاکوالی.

تریووزمه (triwwázma) ص. نب. تریو شانته، لږ غوندې مالګین، ترېوناک، تروشناک.

تریوول (triwawə́l) مص. مت. تریو کول، تروش کول، مالګینول، تاک کول، تروشول.

تریوی (tríway) نر.م. (ج. تریوي) د یوې غرنۍ ونې تروې دانې دي، د تریو انار وچې دانې.

تریوېدل (triwedə́l) مص.ل. ۱) تریوېدل، تاک کېدل، ترشېدل؛ ۲) خپه کېدل، غوسه کېدل.

تریه (tárya) ښځ.م. ازیه، دره، درېه، دری، د مېږو او وزو د شرلو اواز.

تړ (taṛ) نر.م. (ج. تړونه) ۱) شرط؛ ۲) غوټه، غنډه، ګنډه؛ ۳) د اوبو بند، بند؛ ٤) لوېه ګټه (تیره)؛ ٥) قرارداد؛ ٦) اتفاق، تړون؛ ۷) ملاتړ.

تړازه (taṛā́za) ښځ.م. (ج. تړازې) وګ. ترازه.

تړاک[1] (taṛā́k) نر.م. (ج. تړاکونه) ۱) صف، کتار، قطار، چیل؛ ۲) خوا، دده، اړخ.

تړاک[2] (tṛāk) نر.م. تراق، دځه شي د ماتېدو اواز.

تړاکی (tṛākáy) نر.م. ترکی، لنګوټی، چوټی، لنګ، هغه کوچنۍ لنګ چې د لمبلو او غېږو نیولو په وخت کې تړل کېږي.

تړانګه (taṛā́nga) ښځ.م. ۱) چیره، ریښکی، د توکر لویه ریتاره؛ ۲) څیره، برانګه، دځمکې اوږده ترازه.

تړانګې تړانګې (taṛāngéṭṛāngé) ص. ښځ.م لتارې لتارې، پړانګې پړانګې.

تړاو (taṛā́w) نر.م. (ج. تړاوونه) ۱) د جرېب کولو پړی؛ ۲) تړون، اړیکه، علاقه، اړه.

تړبوخه (taṛbū́xa) ښځ.م. دوپه، تربوخته، بنده، دوپه، بدبوېه هوا.

تړپ (tṛap) نر.م. ۱) د پلن څیز د غورځېدلو اواز؛ ۲) ناکراري؛ ۳) توندي، تېزي؛ ٤) بې صبري.

تړپول (tṛapawə́l) مص.مت. ۱) تپول؛ ۲) ناکراره کول، نااراموول؛ ۳) حرکت ورکول، تپول، بېوروول.

تړپهار (tṛapahā́r) نر.م. چړپهار؛ ۱) د اوبو د غڅلېدو اواز؛ ۲) په اوبو کې د غورځېدو اواز.

تړپېدل (tṛapedə́l) مص.ل. ۱) تپېدل، توپلېدل؛ ۲) نا ارامېدل، ناکرارېدل.

تړتړی (taṛtaṛáy) ص. نر.م. تورى، تترى، تتله.

تړتک (taṛták) نر.م. ناکراري، نا ارامي.

تړڅپه (taṛcapá) ارتباطي هجا، د تړ خپلواک پر ځای راتلونکې څپه.

تړخپلواک (taṛxpalwā́k) د دوو ژبنیو توکونو تړونکی (رابط) خپلواک (واول).

تړژبی (taṛžábay) ص. نر.م. وګ. تړتړی.

تړس (tṛás) نر.م. د لرګي د ماتېدو اواز.

تړښت (taṛáṣt) تړاو، ترنګ، ترکیب، طرز ترکیب.

تړښتي (taṛaṣtí) ص. ترکیبي.

تړغونډله (taṛǧwánḍla) ص. عطفیه جمله.

تړق (tṛaq) نر.م. ۱) ترک، د دوو شیانو په خپل منځ کې د لګېدلو اواز.

تړک (taṛák) نر.م. کیکری، تلکه، تلک.

تړکانی (taṛkāṇáy) نر.م. (ج. تړکاني) یو ډول بوټی دی چې تورې تورې دانې کوي.

تړکه[1] (tṛáka) ښځ.م. ۱) تکه، اسماني تندر؛ ۲) دمردکو، مردکیو، تیکانو لوبه.

تړکه[2] (taṛaká) ښځ.م. (ج. تړکې) پتکه، دړکه، دباب، ګوابښ، سترګې پرې ورایستنه.

تړکه[3] (t(u,a)ṛká) ښځ.م. (ج. تړکې) داغ، سره کړي غوړي، نګولي ته د غوړو تبی.

تړکی (taṛákay) نر.م. (ج. تړکي) کوچنی لنګ، وړوکی لنګ، چوټی، چیتی، چوټی.

تړکی (tṛakáy) نر.م. بچوکی، د مچلو غزې د سر
هغه نري تار چې د تیږې ریشتلو په وخت کې
پرېښود ل کېږي او اواز ترې وځي.
تړګړ (taṛgáṛ لږ یو فونیمي مورفیم چې د کړ (فعل) یا
نوم ولې له نورو اړوندو کړنو سره تړي.
تړل (taṛə́l) مص.مت. ۱) غوټه ور کول، ګنډه ور کول
۲) بندول؛ ۳) ټینګول، پابند کول.
تړلې څپه (taṛəle capá) پوړې څپه، کنسوننټ
پای څپه.
تړلی خپلواک غږ (taṛəlayxpəlwākǧ بږ)
پورتنی خپلواک (high vowel).
تړلیک (taṛlík) نر.م. (ج. تړلیکونه) قرارداد،
لوزنامه، تړونلیک، عهدنامه.
تړم (táṛəm) ص. نر.م. ج. لږ غونډې ګرم، نیم تود،
شیرګرم، تومن.
تړمبه (tṛumbá) ښځ.م. ناتار، هغه ډوډۍ چې په
مستو او شلومبو کې میده شوې وي.
تړمتوب (taṛamtób) ص.نر.م. تړمتیا، تړموالی،
لږ غوندې تودوالی، شیرګرموالی.
تړمول (taṛmawə́l) مص.مت. لږ ګرمول، لږ تودول،
تودول، تړم کول، ایله تاو ورسول.
تړمېدل (taṛmedə́l) مص.ل. ګرمېدل، لږ تودېدل،
شیرګرمېدل.
تړنګ [1] (tṛang) نر.م. تړنګا، ټنګار، دساز اواز.
تړنګ [2] (taṛáng) نر.م. ۱) ترکیب؛ و.ګ. تړنه؛
۲) هغه لویه تیږه ده چې ختل پرې ګران وي.
تړنګهار (tṛangahā́r) نر.ج. تړنګا، ټنګهار، د
موسیقۍ د سیمي آلو پرله پسې غږول.
تړنه (taṛə́na) ښځ.م. (ج. تړنې) تړنګ، غوټه
وراچونه، بندونه، غوټه ورکونه.
تړو (taṛū́) ص.نب. اېلتې ویونکی، چټې بول.

تړوبی (taṛobáy) نر.م. (ج. تړوبي) د اوبو نلکه،
د اوبو بمبه، د اوبو نل.
تړومبی (tṛombáy) نر.م. تودې شړومبې، تودې
شلومبې، تودې شوې تروې، متر.
تړون (taṛū́n) نر.م. ۱) تړنه، غوټه ورکونه؛ ۲) دود،
دستور؛ ۳) قرارداد؛ ٤) اړیکه؛ ٥) بندیز،
قومي ټینګه، تړه، ناغه؛ ٦) اتحادکونه، اتفاق
تړونلیک (taṛūnlík) نر.م. و.ګ. تړلیک.
تړون ماتی (taṛūnmā́tay) ا.ص.م. تړون ماتوونکی
ترماتی، ژمن ماتی.
تړونوال (taṛūnwā́l) ا.م. تړون والا، قراردادي.
تړوني (taṛuní) ص. د تړون اړوند، قراردادي.
تړونی (taṛū́nay) نر.م. د تړلو څیز، د تړلو آله.
تړوییکی (taṛwayíkay) ا.م. د عطف توری یا
ادات (او).
تړه (taṛá) ښځ.م. ۱) لاره؛ ۲) سخته ځمکه؛
۳) اراده، قصد؛ ٤) لوز، اقرار، وعده؛ ٥) تېره
څوکې غونډۍ؛ ٦) لویه تیږه؛ ۷) دود، دستور؛
۸) قومي غږ؛ ۹) یوه لویه تخته د کر ځمکه.
تړهار (tuṛhā́r) نر.م. د تړ تړې سړې پرله پسې خبرې.
تړیسکي (taṛiskí) ښځ.ج. کړاوونه، نادودې،
ناخوالې، ناکردې، سختې، سړې تودې،
غمونه، ربړونه.
تړیسمار (taṛismā́r) نر.م. ۱) دېره ګرمي؛
۲) د توپک د ګولیو باران او اواز.
تړیکه (tṛíka) ښځ.م. (ج. تړیکې) څړیکه، درد،
برېښ، تکلیف.
تړی (táṛay) ص. نر.م. تتله، تړژبی، تتله.
تز (tiz) نر.م. ۱) تېزس، رساله، د دکتورا رساله؛
۲) مبحث، د بحث موضوع، قضیه، فرض.
تزار (tazā́r) نر.م. سزا، جزا.

تزايد (tazāyód) نـر.م. ج. زيـاتوالى، ډېـروالى، لوړوالى، اضافه والى.

تزريق (tazríq) نر.م. ۱) پېچكاري، ستن وهل.

تزک (tozók) نر.م. ۱) انتظام، ترتيب؛ ۲) شان، پرتم، شوكت، برم؛ ۳) ورځني يادښتونه.

تزكيه (tazkiyá) ښځ.م. ۱) پاكـونـه، پېـخوونه، پاكي، پاكوالى؛ ۲) زكات وركول.

تزلزل (tazalzól) نر.م. ۱) رپا، ښورېدنه، رېږدېدا، بې استقامتي؛ ۲) دوه زړه توب.

تزنېدل (toznedál) مص. ل. په قهرېدل، غوسه كېدل، خپه كېدل.

تزوى (tazáway) نر.م. يو ډول واښه دي.

تزوير (tazwír) نر.م. (ج. تزويرونه) مكر، فريب، چل، چل ول، دوكه كونه، تېرايستنه.

تزى (tázay) نر.م. ۱) توزى، هغه گردى څرمن يا توكرچې د خېمې په منځني برخـه كې دخېمې د ستنې سر پكې كلكـوي؛ ۲) بمبل، د جـوارو بمبل، د جوارو گل.

تزييد (tazyíd) نر.م. زياتوالى، ډېروالى.

تزيين (tazyín) نـر.م. ۱) تزئين، ښـكلى كونه، سينگارونه؛ ۲) ښايست، ښكلا.

تزييني (tazyiní) ص. نب. د تزييـن، د ښـكلا، د تزيين اړوند.

تږل (tazál) نر.م. چمتووالى، تياري، امادگي.

تږم (tazm) نر.م. بدبوى، وږم.

تږمجن (tazmjan) ص. نر.م. وږمجن، تووږمجن، وږم لرونكى، بوين.

تږى (tázay) ص. نـر.م. ۱) تندې اخيسـتى، اوبو ښبلوته اړ؛ ۲) هيله من، لېوال، ارزومند.

تس (tas) ص.نر.م ۱) تش، ډډ؛ ۲) غورځول شوى، اړتاو شوى؛ ۳) د اوبو د پاځولو، شړلو اواز.

تساند (tasánd) نر.م. لاس وركونه، مرسته.

تساوي (tasāwí) ښځ.م. برابروالى، سره برابرېدنه، يو شان كېدنه.

تسبک (tasbák) ص. نـر.م. ۱) كلک، محكم؛ ۲) ښـغ، سيخ، سم.

تسبيح (tasbíh) ښځ.م. سبحان الله ويل، د پاک خداى (ج) ثنا و صفت او په پاكۍ سره يادونه.

تسخير (tasxír) نر.م. مسخر كـول، په كابو كې راوستل، قبضه كول، ايلونه، رامول.

تسخين (tasxín) نر.م. تودونه، گرمونه.

تسريع (tasrí') ښځ.م. چټكونه، تېزول.

تسطيح (tastíh) ښځ.م. پلنونه، هوارونه.

تسكره (taskerá) ا.م. د ناروغـانـو د لېـږدونې ارابه يې كټ.

تسكوره (taskóra) ښځ.م. ۱) تسكوره، د لـوښي تنبنځې په څېر يوه بزگري آله ده؛ ۲) كهى.

تسكين (taskín) نر.م. ۱) تسلي، ارام، اسـوده، اطمينان؛ ۲) كرارونه، ارامونه.

تسلسل (tasalsól) نر.م. ۱) پرله پسې والى، يو له بل سره مبنتي؛ ۲) د نا متناهي چارو ترتيب.

تسلط (tasalót) نر.م ۱) مسلط كېدنه، لاس برېدنه، حاكميت لرنه؛ ۲) بريالېتوب، برېدنه.

تسلي (tasalí) ښځ.م. ۱) تسـل، داډ، داډگـېـرنه، ډاډېنه، اطمينان؛ ۲) يقين، باور.

تسليح (taslíh) ښځ.م. په وسله سمبالونه.

تسليحاتي (taslihāti) ص. نب. د وسلـې، د سلاح، د وسلې سره تړلى، وسله واله.

تسليخ (taslíx) ښځ. م. ۱) حلالونه، وندى كونه، قصابي كونه؛ ۲) مصله، جاى نماز.

تسليم (taslím) نر.م. سپارل، منل، قبلول، غاړه اېښودنه، ايلېدنه، تابع كېدنه.

تسلیمول (taslimawә́l) مص. مت. ۱) منل، غاړه اېښودل؛ ۲) تابع کول؛ ۳) سپارل، حواله کول.

تسلیمي (taslimí) ښځ.م ۱) قبلونه؛ ۲) اېلونه، تابع کېدنه؛ ۳) ورسپارنه، ورحواله کونه.

تسلیمېدل (taslimedә́l) مص.ل. ۱) قبلېدل؛ ۲) تابع کېدل؛ ۳) حواله کېدل، سپارل کېدل.

تسمه (tasmá) ښځ.م. (ج. تسمې) د څرمنې پټی، ملابند، ملاتړونی، ملاوستنی.

تسمه غوړ (tasmaǧwáṛ) نر.م. هغه موم چې موچیان تسمې پرې غوړوي.

تسمیه (tasmiyá) ښځ.م. نومونه، بلنه، یادونه، نوم اېښودنه، نوم ورکونه، په نوم غوښتنه.

تسمم (tasamóm) نر.م. زهرناک کېدنه، زهرجن توب، زهرجنوالی.

تس نس (tasnás) ص.نب ۱) تیت و پرک، ګډوډ؛ ۲) اُزرخلاص شوی، تمام شوی.

تسو (tasū́) نر.م. ۱) یو نیم انچ؛ ۲) د ځمکې وړه برخه، د بسواسې شلمه برخه.

تسول (tasawә́l) مص.مت. ۱) تشول، خالي کول؛ ۲) غورځول؛ ۳) دزول، دزکول.

تسوید (taswíd) نر.م. مسوده کونه، له پاک لیکنې نه مخکې لیکل.

تسیا (tasyā́) ص. نب. ۱) بې هوښه، بېخوده، بې حسه؛ ۲) خالي والی، تشوالی.

تش (tәš) ص. نر.م.ج. ۱) خالي، تس؛ ۲) فقط، ایله، یوازې، دومره؛ ۳) دد، ګوګ.

تشاکل (tašākúl) نر.م. یوشېر کېدنه، یوډول کېدنه

تش بازو (tәšbāzū́) نر.م. بې څه وسیلې لامبو، تشلاسې لامبو، له خیک یا شناز پرته پورېوتل.

تش بانی (tәšbāṇáy) نر.م. بې پنډه، بې سامانه، بې پنډې، تش لاس روان.

تشبث (tašabós) نر.م. مداخله، پلتنه، کارلرنه، ګروېږنه، کنجکاوي، لاس وهنه.

تشبه (tašabóh) ښځ.م. ۱) ورته والی، یوشان والی، غوندې، په څېر؛ ۲) بد. یو یا څو شیان چې ګډه وجهه ولري.

تشبیه (tašbíh) ښځ.م. مشابه کول، ورته کول، ددوو شیانو مانیزه یوورنګي.

تش پانی (tәšpāṇáy) نر.م. ۱) بې وسلې، تش لاسی، د جنګ پر وخت بې وسلې سړی.

تشتت (tašatót) نر.م. ۱) تیتېدنه، خپرېدنه، تیتوالی؛ ۲) پرېشاني.

تشتوب (tәštób) نر.م. و ګ. تشوالی.

تش تور (tәštór) ص. نر.م.ج. ۱) بېخي تش، خالي لاس؛ ۲) ناکام، پاتې، بې برخې.

تشتیا (tәštyā́) نر.م. و ګ. تشوالی.

تشتینه (taštiná) ښځ.م. ۱) وریته غوښه، کباب غوښه؛ ۲) د پسه د ژامې غوښه.

تشجیع (tašjíʔ) ښځ.م. جرأت ورکول، زړه ورونه، زغړدونه، رټونه.

تشخص (tašaxús) نر.م. ۱) ټاکل کېدنه؛ ۲) توپیر پیدا کېدنه، بېلونه، ځانګړي کونه، معلومېدنه، پېژندل کېدنه.

تشخیص (tašxís) نر.م. ۱) ټاکل، مقررونه، تعیینونه؛ ۲) د ناروغۍ معلومونه؛ ۳) اندازه لګول، بېلول، توپیر کول، جلا کول.

تشخیصي (tašxisí) ص. نب. ۱) د تشخیص؛ ۲) بېلوونکی، جلا کوونکی.

تشدد (tašadód) نر.م. ۱) سختي، زیاتي، جبر؛ ۲) په سیاست کې: وسله وال پاڅون.

تشدید (tašdíd) نر.م. زوراچونه، فشار راوستل، د شد علامه(ّ)، د یوه جنس دوه حرفونه په یوه حرف لیکل او په دوو حرفونو لوستل.

تش ذهنی (təšzéhnay) ص.م. بنګوله، بې خبره.

تشریح (tašríh) ښځ.م. ۱)شرح کول، بیانونه؛ ۲)ټوک ټوک کول، وند وند کول.

تشریحي (tašrihí) ص.نب. د تشریح، مفصل، تفصیلي، مشرح.

تشریح کېدل (tašrihkedə́l) مص.ل. شرحه کېدل، بیانېدل، روښانه کېدنه، څرګندېدل.

تشریف (tašríf) نر.م. ۱)شریفونه، شریفول؛ ۲)عزت ورکول، لویونه.

تشریف راوړل (tašrifrāwṛə́l) مص.ل. راتلل، په درنښت راتلل.

تشریفات (tašrifā́t) نر.ج. ۱)د تشریف جمع؛ ۲)رسمي او ظاهري هرکلي یا خبرې.

تشعشع (tašaššoʕ) ښځ.م. روښنايي کول، ځلېدل، وړانګه اچول کېدل.

تشکارول (tuškārawə́l) مص.مت. سپی ورتو کول، ایش کول، کشکارول.

تش کالبوت (təškālbút) ص.نر.م. ۱)بې سا، خالي جثه؛ ۲)بې ښې، بې توښې، بې ژبې.

تشکر (tašakór) نر.م. کوروداني، شکریه، مننه.

تشکل (tašakól) نر.م. (ج. تشکلونه) ۱)ښه پیدا کول، منځ ته راتلل؛ ۲)ښکلي کېدنه.

تشکیل (taškíl) نر.م. ۱)جوړښت، ساختمان، رغښت، سازمان، تاسیس؛ ۲)جوړول، سازمان ورکول.

تش ګوګ (təšgóg) ص.نر.م.ج. تش کالبوت.

تش لاس (təšlā́s) ص.نر.م. ۱)خالي لاس؛ ۲)مفلس، غریب، کنګال؛ ۳)بې وسلې.

تش مغزی (təšmáǧzay) ص.نر.م. بې مغزه، ناپوه، بې عقله، بې فکره، کم عقله.

تش لباس (təšlibā́s) ص.نر.م. لباسي، خالي، خوشامنده، د ظاهر داری خبرې.

تشناب (tašnā́b) نر.م. لمباڅی، غسل خانه، چرچوبی، چمچوبی.

تشناب کاغذ (tašnābkāgaz) ځانپاکی کاغذ، د استنجا کاغذ.

تشنج (tašanój) نر.م. ۱)ګړوډي، کړکېچ.

تشنګ (tšang) نر.م. تنده، تږی توب، تږی کېدنه.

تش نوم (təšnū́m) نر.م. خالي نوم، صرف نوم، تش په نامه، یوازې په نوم.

تشوالی (təšwā́lay) نر.م. تشتوب، خالیتوب، تستوب، تشوالی، ګوګوالی.

تشوګی (təšū́kay) ص.نر.م. (ج. تشوګي) خالي، تش، ګوګ.

تشول (təšawə́l) مص.مت. خالي کول، تسول.

تشوونی (təšawū́nay) نر.م. د تشولو آله، د خالي کولو وسیله.

تشویش (tašwíš) نر.م. پرېشاني، فکر، سوچ، سودا، اندېښنه.

تشویق (tašwíq) نر.م. هڅونه، لمسونه، پارونه، په شوق راوستنه، ترغیبونه.

تشویقول (tašwiqawə́l) مص.مت. هڅول، پارول، لمسول، په شوق راوستل، مایله کول.

تشه (təša) ښځ.م. (ج. تشې) ۱)خالي، خلا، فضا؛ ۲)د تش ښځینه شکل.

تشهیر (tašhír) نر.م ۱)شهرت ورکونه، مشهورونه؛ ۲)شرمونه، مسخره کونه.

تشی (tə́šay) نر.م. تسی، د پښتیو د څنګ لاندنۍ برخه چې پښتورګي پکې وي.

تشېدل (tašē dúl) مص.ل. تسهدل، خالي کېدل.

تښتکی (taṣtakáy) نر.م. کودنی، مات کندولی، د سپو او چرګانو داوبو څښلو خاورين لوښی.

تښتن (təṣtə́n) نر.م. څښتن، بادار، مالک، اقا.

تښتند (təṣtánd) ص. نر.م. ۱) تېښتې ته تيار، منډې ته تيار؛ ۲) څښند، په قهر او غضب تېرېدونکی.

تښتول (təṣtawə́l) مص. مت. ۱) په منډه کول، غلول؛ ۲) په زور بېول؛ ۳) ارول، پړول.

تښتېدل (təṣtedə́l) مص.ل. ۱) په منډه کېدل، غلېدل؛ ۲) بېځه متيزه کېدل؛ ۳) پړېدل.

تښځ (taṣáj) ښځ.م. تخځ، تېښه، تږښځ.

تښل (taṣə́l) مص. ل. و ګ. تښتېدل.

تښن (taṣə́n) تښند، تښتېدونکی، فراري، ګرېزپا.

تصاحب (tasāhób) نر.م. څښتن کېدنه، خاوند کېدنه، ترلاسه کونه.

تصادف (tasādóf) نر.م. پېښېدنه، مخامخېدنه، چانس، ناڅاپي پېښه، ناڅاپي کار، برابري.

تصادفي (tasādofí) ص.نب ناڅاپي، غيرارادي، نابېره، ناخبره، اتفاقي.

تصادم (tasādóm) نر.م. تکر، لګېدل، لګېدنه، جنګېدنه، ګرګېچې، کړچ، سره لګېدل.

تصاعد (tasāɤód) نر.م. جګېدنه، پورته کېدنه، لوړېدنه، زياتېدنه.

تصحيح (tashíh) ښځ.م. سمونه، اصلاح کونه، غلطي لرې کول.

تصدي (tasadí) ښځ.م(ج. تصدی) ۱) پر غاړه اخستل، يو کار پر ذمه اخيستل؛ ۲) موسسه، اق. تنظيم، تشبث، شرکت.

تصديق (tasdíq) نر.م. ۱) رښتيا ګڼل، تاييدونه؛ ۲) شهادت، شاهدي؛ ۳) سند، ثبوت.

تصديقول (tasdiqawə́l) مص. مت. ۱) رښتيا بلل، تاييدول، رښتيا ګڼل؛ ۲) منل، قبلول.

تصرف (tasarúf) نر.م. ۱) قبضونه، قبضه کول، ترلاسه کول، نيونه؛ ۲) يو شه پر خپل ذوق اړونه او تغيير ورکول.

تصريح (tasríh) ښځ.م. څرګندونه، ښکاره کونه، جوتونه، صراحت ورکونه.

تصريف (tasríf) نر.م. ۱) مصرفونه؛ ۲) تغيير ورکونه، اړونه؛ ۳) په واک کې ورکونه، ورسپارنه؛ ٤) د صرف علم: د کليمو اشتقاق، له يوې کليمې بله جوړونه او اړونه.

تصريفي (tasrifí) ص. نب. ۱) د تصريف؛ ۲) د تغيير ورکونې (مورفولوجيکي، صرفي).

تصغير (tasǧír) نر.م. ۱) وړونه؛ ۲) په ګرامر کې هغه کليمه چې موسوم ته د کوچنيوالي او يا ګرانښت لپاره استعمالېږي.

تصفيه (tasfiyá) ښځ.م ۱) چڼونه، چاڼونه، پاکونه؛ ۲) فيصله کونه، خلاصونه.

تصميم (tasmím) نر.م. ۱) پتېينه، پتېيل؛ ۲) نيت، ويلاړ، اراده.

تصنع (tasanó) ښځ.م ۱) ځان ښودنه، ځان ښوونه برېښونه؛ ۲) تګي برګي، چل ول.

تصنعي (tasanoɤí) ص. نب. ۱) د ځان ښودنې، ظاهرسازی؛ ۲) تظاهري، غير حقيقي.

تصنيف (tasníf) نر.م. (ج. تصنيفونه) ۱) صنف صنف کونه، ګروپ بندي کونه؛ ۲) د کتاب ليکل او ترتيبونه.

تصور (tasawór) نر.م. (ج. تصورونه) ۱) خيال؛ ۲) سوچ، چورت، اندېښنه؛ ۳) ګومان.

تصوري (tasaworí) ص.نب. ۱) د تصور، خيالي؛ ۲) چورتي، ګوماني.

تصوف (tasawóf) نر.م. ۱) صوفي کېدنه، د نفس د پاکولو طريقه، درويشي طريقه او مسلک ۲) هغه علم چې د زړه تزکيه په کېږي.

تصويب (taswíb) نر.م. ۱) سم او صحيح گڼل، د يو کار د سموالي او ناسموالي په اړه حکم کول؛ ۲) د واکمن مجلس له خوا د يوې موضوع په اړه رايه ورکول.

تصوير (taswír) نر.م. (ج. تصويرونه) انځور، نقش، صورت، عکس، شکل، څېره، فوټو.

تصويرول (taswirawə́l) مص. مت. انځورول، مجسمول، شکل ورکول، کښل.

تضاد (tazā́d) نر.م. ۱) مخالفت، ورانوالی؛ ۲) د نظم او نثر هغه صنعت چې ضد کليمې په کې وي، لکه تور و سپين.

تضرع (tazaróʕ) ښځ.م. (ج. تضرع گانې) زاري، زاري، عاجزي او عذر کونه.

تضمين (tazmín) نر.م. ۱) ضمانت کول، ژمنه کول، ذمه واري، گرنټي؛ ۲) په شاعرۍ کې د چا پر شعر باندې مسرۍ جوړول.

تضمينول (tazminawə́l) مص. مت. ضمانت کول، ژمنه کول، په ذمه اخستل.

تطابق (tatā́boq) نر.م.ج. برابرېدنه، يو شان کېدنه، يو له بله سره يو ډول او متفق کېدنه.

تطاول (tatā́wól) نر.م. تېری، ظلم.

تطبيق (tatbíq) نر.م.ج. ۱) دوه يا زيات شيان سره برابرېدنه؛ ۲) عملي کونه، اجرا کونه.

تطبيقول (tatbiqawə́l) مص. مت. ۱) سره برابرول، سره سمول؛ ۲) اجرا کول، عملي کول، پرځای کول.

تطبيقي (tatbiqí) ص. نب. ۱) د تطبيق ور، تطبيقېدونکی؛ ۲) عملي، د اجرا ور.

تطميع (tatmíʕ) ښځ.م. په طمع کونه، په تېر کونه، هيله من کونه، منتظرونه.

تطور (tatawór) نر.م. ډول ډول کېدنه، راز راز کېدنه، له يوې بڼې څخه په بله بڼه اوښتنه.

تطهير (tathír) نر.م (ج. تطهيرونه) ولنه، پاکونه، مينځنه، پېجونه، ستره کونه.

تظاهر (tazāhór) نر.م. ۱) ځان ښودنه، خود نمايي ۲) مرسته کونه؛ ۳) ملاتړ کول.

تعادل (taʕādól) نر.م. (ج. تعادلونه) سره انډول کېدنه، يو له بله سره برابرېدنه.

تعارض (taʕāróz) نر.م. (ج. تعارضات) تېری کونه سره لگېدل، سره نښتل، برېد کول.

تعارف (taʕāróf) نر.م. ۱) پېژندگلوي، اشنا کېدنه؛ ۲) يو بل ته سره سوغات ورکونه.

تعاقل (taʕāqól) نر.م. ځان هوښيار گڼل، ځان پوه او هوښيار ښکاره کونه.

تعالی (taʕālā́) ص. نر.م. لوی، ستر، اوچت، د لوړې مرتبې خاوند.

تعامل (taʕāmól) نر.م. (ج. تعاملونه) ۱) رسم و رواج، دود دستور، رواج، عرف؛ ۲) يو پر بل تأثير کول، متقابل عمل، متقابله اغېزه.

تعاون (taʕāwón) نر.م. مرسته، مدد، متقابل کومک، لاس نيوی.

تعاوني (taʕāwoní) ص. نب. د مرستې، د کومک، د گډې مرستې، د لاس نيوي.

تعاهد (taʕāhód) نر.م. (ج. تعهدونه) يو له بله وعده، قول، ژمنه يا ژبه کونه.

تعبير (taʕbír) نر.م. ۱) مطلب بيانونه، خپل مقصد په عباراتو بيانونه؛ ۲) د خوب مانا.

تعبيرول (taʕbirawə́l) مص. مت. ۱) بيانول، مطلب او مقصد بيانول؛ ۲) د خوب مانا کول.

تعبیوي (taɤbiyawí) ص. نب. د سمبالښت، د تیارۍ او چارې تاکتیکي، تکتیکي.

تعبیه (taɤbiyá) ښځ.م. (ج. تعبیې) تابیا، چاره، سمبالونه، چمتو کونه، تیارونه، تیاری نیونه، برابرونه (د پوځ)، تکتیک.

تعجب (taɤajúb) نر.م. حیرانتیا، حیرانېدنه.

تعجیل (taɤjíl) نر.م. (ج. تعجیلونه) تلوار، بیړه، تادي او تلوسه کونه.

تعداد (taɤdád) نر.م. ۱) شمېر، څومره والی؛ ۲) اندازه، حد.

تعدّی (taɤdá) ښځ.م. تېری، زور، ظلم، زیاتی.

تعدیل (taɤdíl) نر.م. ۱) سمونه، اړونه، اصلاح کونه، بدلونه؛ ۲) دوه شیان سره برابرونه.

تعذیب (taɤzíb) نر.م. ربړ، تنگسه، کړونه، ځورونه، ربړونه، عذابونه.

تعذیبول (taɤzibawə́l) مص.مت. ربړول، تنگول، ځورول، کړول، عذابول، تکلیفول.

تعرض (taɤaróz) نر.م. (ج. تعرضونه) برید، غوته، حمله، یرغل، تېری.

تعرضي (taɤarozí) ص. نب. د تعرض، له برید، تېري، یرغل او تعرض سره تړلی.

تعرف (taɤaróf) نر.م. پېژندگلوي، یو تر بله پېژندل، بلدتیا، سره معرفي کېدنه.

تعرفه (taɤrofá) ښځ.م. (ج. تعرفې) ۱) پېژند پاڼه، شهرت پاڼه، د پیسو د تحویلولو سند، د معرفي کېدو پاڼه؛ ۲) الښت، فهرست.

تعریف (taɤríf) نر.م. (ج. تعریفونه) ۱) تشریح، مطلب بیانونه؛ ۲) ورپېژندنه، پېژندگلوي؛ ۳) صفت، ستاینه، مدح.

تعزیت (taɤziyát) نر.م. تعزیه، تسلی ورکونه، خواخوږي، غم شریکي، همدردي ښکاره کونه.

تعزیر (taɤzír) نر.م. (ج. تعزیرونه) رټنه، غندنه، ملامتونه.

تعزیرول (taɤzirawə́l) مص. مت. غندل، رټل، ملامتول.

تعزیه (taɤziyá) ښځ.م. (ج. تعزیې) وگ. تعزیت.

تعصب (taɤ(a)súb) نر.م. ۱) طرفداري، پلوي؛ ۲) کرکه، کینه، بغض.

تعطیل (taɤtíl) نر.م. ۱) له کاره لاس اخیستنه؛ ۲) د کار ځنډېدنه؛ ۳) رخصتي.

تعظیم (taɤzím) نر.م. ۱) لویونه، سترونه؛ ۲) درناوی، درنښت، احترام، لاس په نامه.

تعفن (taɤafún) نر.م. ۱) تووږم، تسوږم، ووږم، خسا بوی؛ ۲) بدبویه کېدنه، بوی ناک کېدنه.

تعقل (taɤaqól) نر.م. ۱) هوښیارتیا پیدا کونه؛ ۲) د عقل له مخې په کوم کار کې غور کونه.

تعقلي (taɤaqolí) ص. نب. ۱) په هوښیارتیا، په شعوري توگه؛ ۲) د پوهې، د فکر، د عقل.

تعقیب (taɤqíb) نر.م. (ج. تعقیبونه) ۱) ورپسې کېدنه، څار، څارېدنه؛ ۲) پیروي، پسې تلنه.

تعقیم (taɤqím) نر.م. ۱) شنډونه، خنثی کونه؛ ۲) په لازمو وسایلو سره مکروب وژنه.

تعلق (taɤalúq) نر.م. ۱) ځوړندېدنه؛ ۲) اړیکه، پیوستون؛ ۳) تار، خپلوي؛ ٤) مینه، اشنایي.

تعلیق (taɤlíq) نر.م. ځړونه، ځوړندونه، یو شی په بل شي پورې ځوړندونه.

تعلل (taɤalúl) نر.م. ۱) بانه کونه، بهانه کونه؛ ۲) علت لټونه، علت پیدا کونه.

تعلیم (taɤlím) نر.م. علم حاصلونه، زده کړه، ښوونه ښودنه، لولونه، زده کونه، درس ورکونه.

تعلیمي (taɤlimí) ص.نب. د تعلیم، د زده کړې، د ښوونې، د زده کونې، تعلیم ته منسوب.

تعمق (taʕamóq) نر.م. ځیر کېدنه، ځیرېدنه، غور کونه، ګروېدنه او کنجکاوي کونه.

تعمیر (taʕmír) نر.م. ۱) ودانونه، ابادونه؛ ۲) وداني، کور، مېنه؛ ۳) مفید کار.

تعمیراتي (taʕmirātí) ص.نب. ۱) د تعمیر، ودانیز؛ ۲) د آبادۍ، د جوړوني؛ ۳) د کور، د مېنې.

تعمیل (taʕmíl) نر.م. عملي کول، عمل کونه، حکم منــنه، فرمانبرداري، ترسره کونه.

تعمیم (taʕmím) نر.م. عامونه، رواجونه، خپرونه، نیتونه، مشهورونه، خورونه.

تعویذ (taʕwíz) نر.م. ۱) پناورکونه؛ ۲) هغه دعا ګانې چې په کاغذ کې لیکل کېږي او په غاړه اچول کېږي؛ ۳) یو ډول ګانه ده.

تعویض (taʕwíz) نرم. بدلونه، عوض کونه، عوض ورکونه، بدل ورکونه، الیشونه.

تعویق (taʕwíq) نر.م. شاته اچونه، ځنډونه، وروسته اچونه، ځنډ، ټالونه، ځنډونه.

تعهد (taʕahód) نر.م. ۱) ژمنه، لوز، وعده، قول؛ ۲) پر غاړه اخیستنه، پر ذمه اخستنه.

تعیین (taʕiín) نر.م. ټاکنه، مقررونه، ټاکل کېدنه، غوره کېدنه، انتخاب کېدنه.

تعیینات (taʕiinā́t) نر.م.ج. مقررۍ، ټاکنې، انتخابېدنې، غوره کېدنې.

تغ (tağ) نر.م. اوسپنیز خولۍ (توپۍ).

تغاده (tağādá) ښځ.م. (ج. تغادې) اصرار کونه، ټینګار کول، متهٔ کېدنه، شله کېدنه، خرې کېدنه.

تغار (tağā́r) نر.م. تغاره، لوی خاورین لوښی.

تغارک (tağārák) نر.م. استسقاء، د استسقاء ناروغي، توشنک.

تغاری (tağāráy) ص. نر.م. ۱) خېټور، خېټنو، ګېډور؛ ۲) جسل، د استسقاء په ناروغي اخته، جلوهلی.

تغدری (tağdáray) نر.م. (ج. تغدري) ښاری، د غره ښاری؛ یو ډول غرنۍ مرغه دی.

تغذیه (tağziyá) ښځ.م. خواړه ورکونه یا رسونه، مړونه، خواړه جذبونه.

تغمه (tağmá) ښځ.م. ۱) دلښتې یا قمچینې داغ، په بدن د متروکې یا لښتې وهلو داغ؛ ۲) نښه، تغمه؛ ۳) نښان، نښان، مډال.

تغند (tağánd) ق. بغند، بړند، په بېړه او تېزۍ تېرېدونکی، په چټکۍ تېرېدونکی.

تغندی (tağandáy) ښځ.م.ج. کاسه، لوښی، المونیمي کاسه.

تغنول (tağnawál) مص. مت. وریتول، تغنول، سره کول او کبابول یا په اور کې وریتول.

تغو (tuğū́) نر.م. انځر، اینځر، د انځر داني.

تغول (tağawál) مص. مت. ۱) په خرابو غوړیو کې سره کول؛ ۲) غوړځول، لرې تریل.

تغییر (tağiír) نر.م. (ج. تغییرونه، تغییرات) بدلون، اوښتنه، له یوه حال بل ته اوړېدنه.

تغییرول (tağiirawál) مص. مت. بدلول، اړول، له یوه حال بل ته راوستل.

تفاوت (tafāwót) نر.م. (ج. تفاوتونه) ۱) توپیر، فرق؛ ۲) ارزښت، اهمیت.

تفاهم (tafāhóm) نر.م. درک کونه، یو د بل په مقصد پوهېدنه، پوهاوی.

تفتیش (taftíš) نر.م. (ج. تفتیشونه) ۱) لټونه، کتنه، ۲) پلټونکی، لټوونکی.

تفرقه (tafroqá) ښځ.م. بېلونه، جدایي، بې اتفاقي، درز، د دوو شیانو ترمنځ توپیر.

تفریح (tafríh) ښځ.م. ۱) خوښي، ساتېري؛ ۲) هواخوري، سیل؛ ۳) سیاله، استراحت.

تفریط (tafrít) نر.م. ۱) کمي، لږوالی، کمښت؛ ۲) لټي، تنبلي؛ ۳) د مال ضایع کول او تلفول.

تفریق (tafríq) نر.م ۱) تیتونه، بېلونه، جلا کونه؛ ۲) توپیر، تفاوت؛ ۳) اختلاف؛ ٤) ازي. منفي کونه، کمونه.

تفسیر (tafsír) نر.م ۱) تشریح، وضاحت، بیانونه، څېړنه، ښکاره کونه، د کلام مانا بیانونه او شرح کونه.

تفسیرول (tafsirawə́l) مص. مت. ۱) تشریح کول، بیانول، څېړل، څرګندول، دخبرې مانا بیانول؛ ۲) د قرآن کریم د آیتونو شرح کول.

تفصیل (tafsíl) نر.م. ۱) جلا کونه، کتاب په څپرکو وېشنه؛ ۲) د یوه مطلب سپړنه او اوږدونه.

تفصیلي (tafsilí) ص.نب. اوږد او مشرح، سپړلی.

تفضیل (fafzíl) نر.م. لوړ ګڼنه، یو څوک پر بل چا غوره او لوړ ګڼنه، فضیلت ورکونه.

تفکر (tafakór) نر.م. (ج. تفکرونه) فکر کونه، سوچ کونه، اند کونه.

تفکیک (tafkík) نر.م. ۱) بېلونه، جلا کونه، جدا کونه؛ ۲) خوشې کونه، خلاصونه.

تفنن (tafanón) نر.م. ۱) ډول ډول کېدنه؛ ۲) یو کار یا یو هنر په بېلو بېلو طرزونو ترسرونه؛ ۳) ساتېري، تفریح، عیاشي.

تفوق (tafawóq) نر.م. ۱) برتري او لوړوالي غوښتنه، لوړتیا غوښتنه؛ ۲) برتري، لوړېدنه.

تفویض (tafwíz) نر.م. سپارنه، ورسپارنه، کار یا یو شی د چا تر غاړې کونه.

تفهیم (tafhím) نر.م. پوهونه، پوهول، سر ور خلاصونه، درک کونه.

تقابل (taqāból) نر.م. ۱) مقابله، یو بل ته مخامخ درېدنه، مخامخ کېدنه؛ ۲) په ادبي فنونو کې شاعر په خپل کلام کې داسې کلیمې راوړي چې له بلې سره متقابلې وي، لکه تور او سپین.

تقاضا (taqāzā́) ښځ.م. (ج. تقاضاوې، تقاضې، تقاضاګانې) غوښتنه، بیا غوښتنه، طلب.

تقاعد (taqāsúd) نر.م. ۱) کورناسته، له کاره ایسته کېدنه؛ ۲) دغسې چاته په کور معاش ورکول (تقاعدي حقوق).

تقاوي (taqāwí) ښځ.م. امدادي پیسې یا تخم، هغه پیسې یا تخم چې د حکومت یا د ځمکې د مالک له خوا بزګرانو ته د مرستې په ډول ورکول کېږي.

تقبیح (taqbíh) ښځ.م. غندنه، بدوینه، بد ویل، د یو چا د بد او ناوړه کار غندنه.

تقدس (taqadós) نر.م. ۱) پاکېدنه، له عیبه پاکېدنه؛ ۲) سپېڅلوالی، پرهېزګاري.

تقدم (taqadóm) نر.م. مخکېوالی، وړاندېتوب، وړاندې کېدل، له نورو مخکېوالی.

تقدیر (taqdír) نر.م. ۱) اندازه، مېچ نیونه، کچه نیونه؛ ۲) نښته؛ ۳) ستایل؛ ٤) برخلیک، د خدای(ج) قضا او فرمان؛ ۵) برخه، قسمت.

تقدیر نامه (taqdirnāmá) ښځ.م. هغه لیک چې کوم مامور ته (د دولت له خوا) د هغه د ښو کړنو په مقابل کې ورکول کېږي.

تقدیرول (taqdirawə́l) مص.مت. قدرول، ستایل، قدر کول، دروند ګڼل، تقدیر ورکول.

تقدیري (taqdirí) ص. نب. ۱) ازلي، ابدي، په تندي کې لیکل شوی؛ ۲) ناڅاپي، نابېره.

تقدیس (taqdís) نر.م. پاکوالی، سپېڅلتیا، پاکي.

تقدیم (taqdím) نر.م. وړاندې کونه، مخکې کونه، وړاندې کېدنه، لاس ته ورسپارنه.

تقر (taqír) نر.م. دقره قل د پوستکي یو ډول.

تقرب (taqarúb) نر.م. ۱) نږدېوالی، نېږدېتوب، نږدې کېدنه، نږدېوالی؛ ۲) خپلوي، خپښي.

تقرر (taqarór) نر.م. مقررېدنه، ټاکل کېدنه، ټاکنه، مقررونه، لګونه، ګومارل کېدل.

تقرري (taqarorí) ص. ښځ.م. د مقررېدنې د ټاکل کېدنې، د ټاکنې، د لګونې.

تقریب (taqríb) نر.م. (ج. تقریبونه) نزدیکت، نږدېوالی، نږدېتوب، نژدې کېدنه.

تقریباً (taqribán) ق. تخمیناً، نږدې، کابو، قابو، په اټکلي ډول.

تقریر (taqrír) نر.م. (ج. تقریرونه) وینا، بیانیه، خبرې؛ ۲) اقرار کول، څوک په اقرار راوستل.

تقریر کوونکی (taqrirkawúnkay) فا. نر.م. وینا کوونکی، خبرې کوونکی، ویندوی.

تقریري (taqrirí) ص. نب. زباني، شفاهي، په خوله، د تحریر ضد.

تقریض (taqríz) اسم، نر.م. پرېکول، قطع کول، شعر ویل، د چا ستاینه یا بد ویل.

تقریظ (taqríz) نر.م. ۱) ستاینه، مدح کونه؛ ۲) نظر څرګندونه، نظریه، رایه، تبصره، د چا په لیکنه خپل نظر ښکاره کونه؛ ۳) کره کتنه، انتقاد.

تقسیم (taqsím) نر.م. ۱) وېش، وېشنه، ونډ، ونډه، توزیع، برخه؛ ۲) ډلبندي.

تقسیمونه (taqsimawə́na) ښځ.م ۱) وېشنه، برخې بر... ؛ ... ریاضي کې یو عدد پر ... د باندې وېشنه.

تقصیر (taqsír) نر.م. (ج. تقصیرونه) ۱) خطا، قصور، ګناه؛ ۲) کمی.

تقطیر (taqtír) نر.م. ۱) څاڅکی څاڅکی کونه، څڅونه؛ ۲) ک. په تودولو جامدات یا مایعات په غاز یا بخار بدلول.

تقطیع (taqtí) ښځ.م. ۱) ټوټې ټوټې کول، برخې برخې کول؛ عز. د عروضو پر اجزا باندې د شعر تجزیه کونه او سنجونه.

تقلب (taqalób) نر.م. ۱) اوړېدنه، تغییر؛ ۲) درغلي، دوکه، غولونه، ټګي.

تقلبي (taqalobí) ص. نب. ۱) کلپ، غلط؛ ۲) د تقلب، د غولونې، د ټګۍ، برګی.

تقلید (taqlíd) نر.م. (ج. تقلیدونه) ۱) پېښنې، په پټو سترګو په چا پسې تلنه؛ ۲) پیروي، د بل چا د کار له مخې کوم کار اجرا کول.

تقلیدي (taqlidí) ص. نب. د تقلید، د پیروی، د پېښنو، له تقلید سره تړلی.

تقلیل (taqlíl) نر.م. کمونه، لږونه، راښکته کونه، راکوزونه.

تقنین (taqnín) نر.م. قانون لیکنه، قانون وضع کونه، قانون ټاکنه، لار جوړونه.

تقنیني (taqniní) ص. نب. قانوني، د قانون، له قانون سره تړلی، پر قانون برابر.

تقوا (taqwā́) ښځ.م. پرهېزګاري، له خدایه وېرېدنه او له ګناهونو ځان ژغورنه.

تقویت (taqwiyát) نر.م. قوت ورکونه، قوي کونه، پیاوړي کول.

تقویم (taqwím) نر.م. ۱) جنتري، کلیز؛ ۲) بیه کونه، بیعه اینښودنه؛ ۳) کږوالی ایستنه.

تقویه (taqwiyá) ښځ.م. (ج. تقویې) ۱) قوي کونه، قوت ورکونه؛ ۲) ټینګونه، کلکونه.

تک[1] (tak) اد. ۱) خالص، بېخي، له یوه سره، بالکل، د رنګ د زیاتوالي د ښودلو لپاره راځي - تک سپین؛ ۲) نر.م. ملخ؛ ۳) اټکل، اندازه، تخمین؛ ٤) تکړه، تیار.

تک[2] (tuk) نر.م. ۱) قافیه؛ ۲) بده خبره، سپکه خبره، فضوله خبره، چټي خبره.

تکاره (takā́ra) ښځ.م. (ج. تکارې) توکره، هوار او ښوی کاڼی.

تکاثر (takāsór) نر.م. ډېرښت، ډېروالی، زیاتېدنه، ډېرېدنه، زیاتوالی.

تکاثف (takāsóf) نر.م. ټینګېدنه، ګاټه کېدنه، خټه کېدنه، غلیظېدنه.

تکامل (takāmól) نر.م. بشپړتوب، کاملېدنه، د بشپړتیا په لور تلنه.

تکبر (takabór) نر.م. کبر، غرور، لویي، ځان ښودنه لوی نفسي، ځان لوړ بلنه، کبر کونه.

تکبیر (takbír) نر.م (ج. تکبیرونه) الله اکبر ویل، خدای پاک په لویې سره یادول.

تکت (takt) نر.م. بار، مېزان، بالاین.

تکتکی (takṭakáy) نر.م. ۱) تکتکانی، د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) هغه آله چې د هغه په وسیله د ژرندې له ناوه ګی غله او دانې راتویېږي.

تکذیب (takzíb) نر.م. دروغ ګڼنه، دروغجنونه، په چا پورې د دروغو تړنه.

تکذیبول (takzibawál) مص.مت. دروغجنول، دروغ ګڼل، دروغ بلل، دروغ کول.

تکرار (takrā́r) نر.م. بیاځلي، له سره کوم کار یا خبره کونه، یو عمل څو ځله سرته رسونه.

تکراري (takrārí) ص. نب. بیاځلي، د تکرار، بیا بیا ویل شوی، بیا بیا راغلی.

تکریم (takrím) نر.م. خوږ او محترم ګڼنه، درنونه، قدرمن ګڼنه، ګران شمېرنه.

تکړښت (takṛást) نر.م. ۱) تکړه والی، تکړه توب؛ ۲) سپورټ.

تکړه (tukṛá) ښځ.م. درغن، هوار کاڼی، ښوی کاڼی، هوار کاڼی، نری کاڼی، تکاره.

تکړه (takṛá) ص.نب. ۱) مضبوط، کلک، چست؛ ۲) فعال، جدي؛ ۳) قابل، لایق؛ ٤) قوي.

تکړه توب (takṛatób) نر.م. ۱) تکړه والی، تندرستي؛ ۲) نرتوب؛ ۳) هوښیارتوب.

تکړی (tikṛay) نر.م. (ج. تکړي) توټه، پیوند، تیکری، توک، د جامو پیوند.

تکفیر (takfī́r) نر.م. ۱) پټونه؛ ۲) کفاره ورکول؛ ۳) کافرونه، کافر ګڼنه.

تکفین (takfín) نر.م. مړي ته کفن ورکونه.

تکل (takál) نر.م. (ج. تکلونه) ۱) د سفر اراده، د سفر نیت؛ ۲) نیت، عزم، اراده، هوډ، قصد؛ ۳) دهنري نثر یو ډول دی.

تک لاسی (taklā́say) ص. نر.م. (ج. تک لاسي) چست وچالاک، چابک، مستعد.

تکلم (takalóm) نر.م. ۱) ګړېدنه، خبرې کونه؛ ۲) وینا، خبرې، خبرې اترې، غږېدا.

تکلیف (taklíf) نر.م. ۱) ژمن کول، مکلف کول، زیار، خواري، ربړ، کړاو؛ ۲) رنځ، ناروغتیا.

تکمیل (takmíl) نر.م. بشپړونه، پوره کونه، سرته رسونه، مکملونه، پای ته رسونه.

تکنیک (takník) نر.م. وګ. تخنیک.

تکون (tikún) نر.م. درې ګوټه، درې ګوټیز، درې پریزه، مثلث.

تکه[1] (tiká) ښځ.م. ۱) بوټی، بې هډوکي غوښه؛ ۲) توکر؛ ۳) تج، تیکی، پوښ، چړتون.

تکه^(٢) (taká) نـر.م. ١) مینده، هېنده، هغه وز یا پسه چې خصي شوی نه وي؛ ٢) آبستندنی، کلي ونډا، کاکبشکی، یو ډول لوبه ده.

تکه تیارکه (takatyāráka) ښځ.م. تېزي، چابکي، چالاکي، عجله، تلوار، بېړه.

تکی (takáy) ښځ.م ١) غوږ نیونه، په دقت اورېدل شکّ کونه؛ ٢) جوړه، جفت.

تکیا (takyā́) ښځ.م. تکیه، داډ، اسره.

تکېدل (tukedə́l) مص.ل. توکېدل، شـین کېدل، نبات را زرغونېدل.

تکیه (takyá) ښځ.م ١) فقیر خانه؛ ٢) د ملنګانو، چرسیانو بانډه؛ ٣) بـاور، داډ؛ ٤) بالښت، بشتی، سروېړدی.

تکیه کول (takyakawə́l) مص.مت. باور کـول، یقین کول، داډ لرل؛ ٢) ډډه وهل.

تګ (tag) نر.م. رفتار، چلند، تلنه، تله، یون.

تګا (tigā́) ښځ.م. (ج. تګاوې) طـاقت، حـوصله، توان، همت.

تګړی (tagṛáy) نر.م (ج. تګړي) تګړې، تیګړې، توګړې، د زرې جامې توته.

تګلار (taglā́r) ښځ.م. خط مشي، اساسنامه.

تګلوری (taglóray) نـر. م. کړنلاره، مسیر، خط مشي.

تګلی (tagláy) نر.م. (ج. تګلي) بیابان، داګ.

تګی (tagáy) نر.م. د درمنده بېخ، د درمنده د رشې له اخېستلو وروسته په درمنده کې پاتې غله.

تګ و تاز (tagotā́z) نـر.م. تګ، تلـل، رفتار، تلنه، چلند.

تګ و دو (tagodáw) نر.م. منډې، ترړې، هڅه.

تګی (tagə́y) ښځ.م. ١) تبی، تبغنه، هغه ډبره چې ډوډۍ پر پخوي؛ ٢) تخته، لوحه.

تګېر (tagér) نر.م. د اوبو د ویشلو بند.

تل (tal) ق. ١) مـدام، همېش؛ ٢) نـر.م. ژوروالی، بېخ؛ ٢) توی؛ ٣) هغه خیری چې د تېلو یا اوبو په بېخ کې پاتې شي؛ ٤) ضایع؛ ٥) شګـلوړه مېره، د ځمکې پلنه تخته؛ ٦) لوړی، خوا.

تلا (talā́) ښځ.م. د کوټې د غولي د لوړولو او جګولو لپاره چې کومه دوکانچه جوړه شي.

تلاتوب (talātób) نر.م. ١) ناقراري، ناکـراري، نا ارامي؛ ٢) جوش، هیجان.

تلازه (talāzá) ښځ.م. (ج. تلازې) تـرازه، تریشه، کلی، تیلم، قاش، دهندوانې یا... ترازه.

تلاړه (tlāẓá) ښځ.م. (ج. تلاړې) چیـړی، چیـړه، ریتاړه، اوږده څیره، درخت یوه توټه.

تلاش (talā́š) نر.م. ١) طلب، غـوښـتنه، لټونه، هـڅه؛ ٢) بیړه، تلوار.

تلاشي (talāší) ص. نب. ١) لټون، پلټنه، کتنه، لټونه؛ ٢) د تالاشي ځای، د پلټنې ځای.

تلافي (talāfí) ښځ.م. بدله، عوض، جبران.

تلانګه (talāngá) ښځ.م. (ج. تلانګې) انعکاس، انګې، ازانګه.

تلاو (talā́w) نر.م. (ج. تلاونه) د اوبو ډنډ، تالاو، ډنډ، حوض، جووړ، ترېل.

تلاوت (tilāwát) نر.م. ١) لوستنه، وینه، د قـرآن شریف وظیفه، د قرآن مجید لوستنه.

تلاوه (tlāwá) ښځ.م. (ج. تلاوې) ١) زور، زیاتی، جور و جفا، ظلم؛ ٢) تنبیه، وېښونه.

تلاوی (talāwáy) نر.م. تالاوی، هغه کړایي چې د ګنیو خام شربت پکې تولېږي.

تلبر (talbár) نـر.م. ١) لـوی ښـانک؛ ٢) تربال، په لوی ښـانک کې د پخو وریجو د منغ جوغـر، دنډوکی.

تلبري (talbarí) ص. نب ۱) خپتور، نسور، خپتو؛ ۲) لنگرې، ډېره بمار.

تلبهاندی (təlbahā́nday) همېشه بهېدونکی، تل بهېدونکی.

تلبیس (talbís) نر.م. ۱) پټونه، د حقیقت پټونه؛ ۲) خپل عیب له نورو پټونه؛ ۳) چل، دوکه؛ ٤ مشابهت، ورته والی.

تلپاتې (təlpā́te) تلپایند، تلژوندی، مدامی، جاویدان، همېشنی، تل تر تله.

تل پچه (talpača) ښځ.م. د بام چجه، د بام بلی، د بام وزر، سربندی، د دېوال پرچال.

تلپې غابښونه (talpəyğāṣū́na) نر.ج. د سل کلنۍ غابښونه، د تولپې غابښونه.

تلتاند (təltā́nd) همېشه تازه، تل ښېراز.

تل تر تله (təltartála) ق. مدام، همېشه، ابدي.

تلتک (t(a,i)lták) نر.م. (ج. تلتکونه) برستن، ورستن، تولتک، شیرک، کنځر، برستنه.

تلتیا (təltyā́) دوام، استمرار، همېشه والی.

تلچمتو (təlčamtū́) ص. همېشه تیار، تیارسی.

تلځلاند (təlǰalánd) ص. همېشه ځلېدونکی، تلبل.

تلڅپاند (təlcapā́nd) ص. همېشه په څپو، تل موجزن.

تلخان (talxā́n) نر.م. ج. مرمرې، ستوان، ستو، د غنمو او توتو مېده شوې څیز.

تلخه (tálxa) تلخه، د مچیو، غومبسو د شړلو او له ځانه د لیرې کولو اواز.

تلخیص (talxís) نر.م. خلاصه کونه، لنډونه، لنډیز.

تلذذ (talazúz) نر.م. خوند اخیستنه؛ خوندورتوب، خوندلرنه.

تلزرغون (təlzarğū́n) ص. تلشین، تل سمسور.

تلژړاند (təlžaṛā́nd) ص. همېشه ژړاند.

تلژواند (təlžwā́nd) ص. همېشه ژوندی.

تلسمسور (təlsamsúr) ص. ر.گ.: تلشین.

تلښېراز (talṣerā́z) ص. ر.گ.: تلشین.

تلغاک (talğā́k) نر.م. ۱) الغو، شور، غوږ؛ ۲) باد و باران، توپان.

تلف (taláf) نر.م. (ج. تلفات) بربادېدنه، له منځه تلنه، ضایع کېدنه؛ ۲) ورکاوی ۳) مړ، هلاک.

تلفظ (talafóz) نر.م. (ج. تلفظونه) ۱) وینگ، خبرې کونه، بیان کونه؛ ۲) الفاظ ادا کونه، د وینا طرز، د کلیمې د سمو ادا کولو دود.

تلفول (talafawə́l) مص.مت. ۱) ضایع کول، له منځه ورل؛ ۲) مصرفول؛ ۲) هلاکول، وژل.

تلقي (talaqí) ښځ.م. ۱) لیدنه کتنه، ملاقات کونه؛ ۲) تعبیر کونه، تصور کونه؛ ۳) قبلونه، منه؛ ٤) زده کونه.

تلقین (talqín) نر.م. ۱) پوهونه، خبرې ورزده کونه؛ ۲) په ټینگه وینا، نصیحت، وعظ؛ ۳) څوک خبرو ته اړ ایستنه.

تلکه (taláka) ښځ.م. (ج. تلکې) تلک، اړه کی، لټ، پرته، کیکری.

تلل [1] (tlə́l) مص. ل. تگ کول، یون کول، حرکت کول.

تلل [2] (talə́l) مص. مت. تولول، وزن کول.

تلمتی (tulumtáy) نر.م. ر.گ.: ترمتی.

تلمیح (talmíh) ښځ.م. ۱) کوم شي ته کتنه او گوته نیونه؛ ۲) بد. په شعر کې کومې تاریخي کیسې یا متل ته اشاره کونه.

تلنځ (tlanǰ) نر.م. ر.گ.: تلنځی.

تلنځی (tlanǰáy) نر.م. لاره، د تگ لاره، گذرگاه.

تلنګ (taláng) نر.م. ۱) تولونه، تول کونه؛ ۲) مو. په دکن کې تلنګانې ته منسوب دیوه راګ نوم

تلنګي (talangí) ښځ.م. تلی، د موچنې (پنې) د بوټ او د څپلۍ تلی.

تلنه(۱) (tlə́na) ښځ.م. تګ، یون، تلنګ، تله.

تلنه(۲) (talə́na) ښځ.م، تولونه، وزن کونه، تلنګ.

تلوار (talwā́r) نر.م ۱) بیړه، تونديِ، جلتي، شتاب؛ ۲) ناقراري، ناکراري، بې صبري.

تلوارګرندی (talwārgrandáy) ص. نر.م. ۱) تلواري، بیړندی، بیړګندی، بیړنی؛ ۲) بې صبره، ناکراره، نا ارامه، تلولی.

تلواري (tallwārí) ص. و ګ.: تلوارګرندی.

تلوترک (talotrák) نر.م ناکراري، بې طاقتي، بېتابي، نارامي، تلوسه، وارخطايي.

تلوسناک (talwasnák) ص. تلوسه لرونکی، لېوال، بېتاب.

تلوسناکي (talwasnākí) تلوسه لرنه، لېوالتیا، بېتابي.

تلوسه (talwasá) ښځ.م. ۱) بېتابي، هڅه، هیله، ارزو، بیړه، تلوترک، تلوار؛ ۲) سودا.

تلول (talawə́l) مص.مت. ۱) توېول، خالي کول؛ ۲) غورځول، پرځول؛ ۳) الېیل، په غورو کې سره کول؛ ۴) نر.م. وارخطايي، تلوله.

تلوله (talwalá) ښځ.م. وارخطايي، پرېشاني.

تلولی (talawə́lay) مف.نر.م ۱) الېیلی، په غورو کې سور کړی شوی؛ ۲) ص. نر.م. پرېشانه.

تلون(۱) (tlun) نر.م. تګ، تلنه، چلند، یون، تله.

تلون(۲) (talū́n) نر.م. وزن، تول، تلنه، وزن کونه.

تلونی(۱) (tlū́nay) فا. نر.م ۱) تګ کوونکی، تلونکی، یون کوونکی؛ ۲) فاني، ناپایند، بې پایښته، ناپاتي.

تلونی(۲) (talū́nay) فا. نر.م. تول کوونکی، وزن کوونکی، تلونکی، تول والا.

تله(۱) (tla) نر.ج. تګ، چلند، تلل، یون.

تله(۲) (talá) ښځ.م. (ج. تلې) ۱) ترازو، د وزن کولو آله؛ ۲) تلی، د پښې لاندنۍ برخه.

تلی (taláy) مف. نر.م. (ج. تلي) ۱) تللی، له لاسه وتلی، ضایع شوی؛ ۲) نر.م. د پښې لاندېنی؛ ۳) د پښې، بوټ لاندېنۍ برخه؛ ۴) د کوټې غولی، د کوټې مخ؛ ۵) کپه، تاک، په ورغوي کې ځایېدونکی؛ ۶) د درمند ځای؛ ۷) دنس لاندنۍ برخه.

تلې (talé) ښځ.م. ۱) د کټ لنګه؛ ۲) څوستوري دي چې په کتار کې یو تر بل لاندې وي. پردغو ستورو وخت معلوموي.

تلیاد (təlyā́d) ص. همېشنی یاد، تلپاتې یاد.

تلي پاتي (talipātí) ښځ.م.و ګ.: تېلي پاتي.

تلې پټ (talepát) نر.م. د تلې پله، د تلې چابړی، د تلې یوه خوا، د ترازو یوه پله.

تلېدل (taledə́l) مص. ل. ۱) په غوږو کې سره کېدل؛ ۲) توېېدل، چپه کېدل.

تلیز (təlī́z) نر.م. تلوالی، همېشه توب، تلتوب.

تلیسک (talisák) نر.م. د انګورو ګونګی، ګونګورکی، دانګورو کوچنی وښکالی یا ووی.

تلین (tlin) نر.م. تلینه، د مېږي کال، د کال پوره کېدنه.

تم (tam) ق. ۱) ایسار، معطل، ځنډنی؛ ۲) ختم، تمام؛ ۳) مضبوط، داده؛ ۴) پاتې، راباندې؛ ۵) نر.م. تبر، تبرګی.

تماتر (tamāṭár) نر.م. ج. تماتر، رومي بانجان.

تماس (tamā́s) نر.م. ۱) سره موښتل، سره لګېدل، بلودنه؛ ۲) ارتباط، اړیکه، رابطه.

تماسک (tamāsúk) نـر.م. ځـان ژغورنه، ځان ساتنه، ځان گوښه کونه.

تماشا (tamāšā́) ښځ.م. (ج. تماشاوې) تماشـه، ننداره، ليدل کتل.

تماشاچي (tamāšāčí) فا.نر.م(ج. تماشاچيان) نندارچي، تماشه کوونکی، کتونکی.

تماشگير (tamāšagír) نـر.م. تماشه کوونکی، ننداره کوونکی، سيل کوونکی، ننداچي.

تماشايي (tamāšāyí) ص. نب. ۱) د تماشې، د ننداري؛ ۲) د خندا، د ټوکو، د مسخرو.

تماغه (tamāğa) ښځ.م. ۱) توماغه، د ښکرمنې هغه خولۍ چې غـوړونه پکې پټوي؛ ۲) دباز د سر خولۍ، د بابښې خولۍ.

تمام (tamā́m) ق. ۱) بشپړ، پوره؛ ۲) غونډ، ټول، گرد؛ ۳) ختم، کامل، سرته رسېدلی.

تمامښت (tamāmə́ṣt) نـر.م. خلاصی، ختمېدنه، پوره کېدنه، تماموالی، تمامتوب، تمامتيا.

تمامول (tamāmawə́l) مـص. مت. خلاصـول، بشپړول، پوره کول، ختمول.

تمامېدل (tamamedə́l) مـص.ل. خـلاصېـدل، بشپړېدل، سرته رسـېدل، ختمېدل؛ ۲) بېخي مصرفېدل.

تمانچه (tamānčá) ښځ.م. ۱) تومانچه، تماچه، توپنچه؛ ۲) د کلالانو د کار لرگی.

تمايل (tamāyól) نر.م. لېوالتيا، ميل درلـودنه، علاقه ښکاره کونه، رغبت درلودنه.

تمب (tamb) نر.م. (ج. تمبونه) د خېمې هغه ځـای چې تمبو پکې درول کېږي.

تمباکو (tambākū́) نر.ج. يو ډول بوټی دی.

تمبری (tambarā́y) نر.م. (ج. تمبري) هغـه تخته چې نانوايان پېړه ورباندې هواروي.

تمبړی (tambaṛáy) ښځ.م.ج. تمبگی، ووړه تمبه.

تمبکه (tambáka) ښځ.م. تمبکه، د شاتو د مچيو کندو؛ ۲) پولی، لړمی، لړمې، تناکه.

تمبگی (tambagáy) ښـځ.م.ج. ووړه تمبـه، تمبړی، تمبوگی، ووړوکې دړه.

تمبل (tambə́l) نر.م. (ج. تمبلـونه) دريـه، داريا، چمبه، درياگی، دايره.

تمبو (tambū́) نر.م (ج. تمبوگان) ۱) خيمه، ټېپر، غټه خيمه؛ ۲) د مرغيو نيولو لومه.

تمبوخه (tambúxa) ښځ.م. تـربوخه، بندې، دړه او بدبويه هوا.

تمبور (tambū́r) نر.م. تنبور، دوتارې او چارتارې ته ورته د موسيقۍ سيمي آله ده.

تمبورچي (tambūrčí) نر.م. تمبور وهونکی.

تمبوره (tamburá) ښـځ.م. دنبوره، دمـبـوره، د افغانستان د موسيقۍ لرغونو او فـولکلوريکو آلو څخه ده.

تمبوزک (t(i,a)mbūzák) نـر.م. ۱) سـونټه، کتبېزی، خولـوابنـته؛ ۲) تـربوزک، ورسک، مول، مور، تيمبوزی؛ ۳) يو ډول تويک.

تمبوزی (tambuzáy) نر.م. تربوزک، مول، مور، اوربوزی، ترلی، ورسک، تيمبوزی.

تمبوگی (tambūgáy) ښځ.م. و.گ. تمبه گی.

تمبه (tambá) ښځ.م. (ج. تمبې) ۱) د دروازې بوه پله؛ ۲) سـتنه، ستن، مـتـه؛ ۳) تولی، ډلـه؛ ۴) ص. سرزوري، له خبرې نه اوښتونکی.

تمبېدل (tambedə́l) مص.ل. ۱) ستنېدل، شاته ستنېدل؛ ۲) لـه غـره کانی رالوېدل؛ ۳) دوکه کېدل؛ ۴) نگوښېدل؛ ۵) غورځېدل.

تمبيزه (tambizá) ښځ.م. (ج. تمبيزې) تينکی، تمبيزی، تنکی، د پوزې د منځ هډوکی.

تمبيزي (tambizé) ښځ.م. مغ، څېره، سيکه.

تمبواک (tambewā́k) (گر.) انسدادي غړونه.

تمت (tamā́t) ق. ختم، خاتمه، پای، پوره شوې، سرته رسېدلې، تکميل شوې.

تم تری (tamtaráy) ق. تري تم، ناڅاپه له سترګو ورکېدل، يو په يو ورکېده، ناڅاپه ورکېده.

تمتع (tamatóʔ) ښځ.م. ګټه اخيستل، ګټنه، فايده اوچتونه، ګټه، نفع.

تم تم (tamtám) ق. تمام، ختم، پوره.

تمثال (timsā́l) نر.م. ۱) تصوير، عکس، انځور، فوتو؛ ۲) څېره، مجسمه؛ ۳) متل راوړل؛ ٤) د پاچا فرمان.

تمثيل (tamsíl) نر.م ۱) متل تېرول، مثال راوړل؛ ۲) د يوه شي شکل مجسمونه؛ ۳) ډرامه ښودنه، نمايش ورکونه.

تمثيلول (tamsilawə́l) مص.مت. ښودل، ښوول، نمايش ورکول، مثال راوړنه.

تمجيد (tamjíd) نر.م. لوی بلل، ستايل، درنول، نمانځل؛ ۲) ګران او خوږ ګڼنه.

تمچو (tamačó) نر.م. وول، تمبه، تمبچو، تمبه.

تمځای (tamǯā́y) نر.م. (ج. تمځايونه) د درېدو ځای، ايستګاه، د موټر د درېدلو ځای.

تمځری (tamǯə́ray) نر.م. (ج. تمځري) تنځری، يو ډول مرغی دی.

تمځی (tamǯā́y) و ګ.: تمځای.

تمدن (tamadón) نر.م. ۱) ښاري کېدنه، د ښاري ژوند او خوی اخيستنه؛ ۲) ټولنيز ژوند.

تمديد (tamdíd) نر.م. (ج. تمديدونه) اوږدونه، غځونه، وخت ورکونه.

تمر (tamár) نر.م. ۱) تمل، انبله، خيجه، يو ډول يوناني دوا ده؛ ۲) دسترګو يو ډول ناروغي ده.

تمرد (tamaród) نر.م. سرغړونه، غاړه غړونه، نه منبه، نه قبلونه، سرکشي، سرکشي کونه.

تمرکز (tamarkóz) نر.م. ځای نيونه، پر يو ځای يا په يوه نقطه کې راټولېدنه.

تمرين (tamrín) نر.م. (ج. تمرينونه، تمرينات) مشق، تکرار، تکرارونه، بيا بيا وينه.

تمساح (timsā́h) نر.م. يو ډول بحري حيوان دی.

تمسخر (tamasxór) نر.م. مسخره کونه، ملنډې وهنه، ريشخندونه، پيشاره، پېچموزې کول.

تمسق (tamsóq) نر.م. اچو، يو ډول مېوه ده. سور پوستکی لري او د زردآلو په اندازه ده.

تمسک (tamasók) نر.م ۱) حجت، سند، دستاوېز؛ ۲) نيونه، نيوکه.

تمغه (tamǧa) ښځ.م. مډال، د عزت نښان، د بهادرۍ نښان.

تمکه (tamaka) ښځ.م. يو زهر او شېدې لرونکی بوټی.

تم کېدل (tamkedə́l) مص. ل. ۱) ايسارېدل، تمېدل؛ ۲) ختمېدل؛ ۳) ټينګېدل.

تمکين (tamkín) نر.م. ۱) درنښت، درونوالی؛ ۲) غاړه ايښودل، قبلونه؛ ۳) قوت ورکونه.

تملق (tamalúq) نر.م. خوشامنده، خوشامندي، غوړه مالي، بوټ پاکي، چاپلوسي.

تمليک (tamlík) نر.م. مالکول، مالک کول، د ملکيت حق ورکول، د يوه شي خاوند کول.

تمليک خط (tamlikxát) نر.م. د ملکيت خط، هغه ليک چې د هغه پر اساس يو څوک د مال، جايداد يا بل شي خاوند کېږي.

تم مبلی (tammaṣálay) انسدادي غږ.

تمن(۱) (tamā́n) نر.م. زمی، شخور، تمنيه، د اشخار بوټی، د اشخارو له بوټي څخه جوړه شوې پلنه چکۍ چې د صابون پر ځای کارېږي.

تمن[۲] (tumán) اسم، نر.م. (ج. تمنونه) ۱) ټولی، جماعت، ډله؛ ۲) دسلو سپرو یوه دسته، رساله، پلټن؛ ۳) شل.

تمنا (tamaná) ښځ.م. (ج. تمناوې، تمنیات) هیله، امید، غوښتنه.

تموس (tamús) نر.م. (ج. تموسونه) ۱) خمور، خاربښت، بخار؛ ۲) تموز، زیاته ګرمي.

تمول (tamawál) مص. مت. ۱) تم کول، درول، څنډول، ایسارول؛ ۲) نر.م. شتمنتوب، پانګه.

تمویل (tamwíl) نر.م. مال ورکول، د پیسو پر وسیله د کومې پروژې د چارو پرمخ بیونه.

تمه (táma) ښځ.م. (ج. تمې) طمع، لالچ، توقع، هیله، امید.

تمهید (tamhíd) نر.م. ۱) سریزه، شروع، پیل، عنوان؛ ۲) خپرونه، غورونه.

تمېدل (tamedál) مص. ل. تم کېدل، ایسارېدل، درېدل، ودرېدل، څنډېدل.

تمیز (tamíz) نر.م. ۱) بېلول؛ ۲) پېژندګلوي؛ ۳) توپیر؛ ٤) پوهه؛ ٥) ادب؛ ٦) قاعده، طریقه؛ ۷) جاج. قضایي لوړه محکمه ده.

تن (tan) نر.م. ۱) بدن، وجود، ځان، صورت، پیره، جسم، جثه؛ ۲) کس، بنده، نفر.

تنا (taná) ښځ.م تنها، د وریځو غرا، تالنده، تنو.

تناب (tanáb) نرم. تاو، پړی، رسی.

تنابوره (tanābúra) ښځ.م. (ج. تنابورې) هغه سوړې دې چې په ختو یا شګو کې جوړ شوې وي او د پوکې په وسیله اواز پکې کېږي.

تنازع (tanāzó') ښځ.م. (ج. تنازعات) ۱) بحث، شور، کړس؛ ۲) جګړه، جنګ، فساد.

تنازع للبقا (tanāzusılıbaqā) ښځ.م. ژوند جګړه، د ځان د بقا لپاره جنګ جګړه.

تن اسان (tanasán) ص. نرم. تن اسایه، ناراست، لټ، راحت طلبه، استراحت طلبه.

تناسب (tanāsób) نر.م. ۱) نسبت، رابطه؛ ۲) دول، برابري؛ ۳) بد. مراعات النظیر، تلفیق؛ ٤) د دوو نسبتونو ترمنځ برابروالی.

تناسخ (tanāsóx) ښځ.م. ۱) له یوه شکل نه پر بل شکل اوښتل، د هندوانو په نظر روح له یوه کالبوت نه وتل او بل ته ننوتل؛ ۲) باطلونه، زاېلونه؛ ۳) په بده څېره ښکارېدل.

تناسل (tanāsól) نر.م. نسل پیدا کول یا زیاتول، اولاد پیدا کول، زېږونه.

تناسلي آلت (tanāsolialát) ص. نب. د ښځې او نر شرمځی او مخصوص غړي.

تناظر (tanāzór) نر.م. ۱) یو بل ته کتنه، یو له بل سره مخامخېدنه؛ ۲) مناقشه، بحث کونه.

تنافر (tanāfór) نر.م. ۱) نفرت، کرکه؛ ۲) یو پر بل ویارنه؛ اد. په شعر یا نثر کې د دونډي او مشکلې کلیمې راوستل.

تناقص (tanāqós) نر.م. ورو ورو کمېدنه، کرار کرار لږېدنه، ورو ورو زیانونه، نقصانونه.

تناقض (tanāqóz) نر.م. یو تر بله نقیض، اختلاف، مخالفت، توپیر، یو د بل مقابل.

تناو (tanáw) نر.م. ۱) تناب، رسی، پړی، کبر، بدریژه؛ ۲) د جرېب کښی، تناب یا فیته.

تناوب (tanāwób) نر.م. وار اېښودنه، نوبت کونه، په نوبت، په وار.

تناوکښ (tanāwkáṣ) نر.م. غنه، غني، جولاګی.

تناوی (tanāwáy) نر.م. د خېمې یا کېږدۍ رسۍ، د تمبو او تجیر تناو.

تنبل (tanbál) ص. نر.م. ۱) لټ، سست، بېکاره، متېه؛ ۲) وګ. تمبل.

تنبو (tanbū́) نر.م. (ج. تنبوگان) و.گ.، تمبو.

تنبول (tanból) نر.م. پان، پاڼ.

تنبه (tanbá) ښځ.م. (ج. تنبې) و.گ. تمبه.

تنبېزه (tanbezá) ښځ.م. و.گ. تمبوزک.

تنبېزی (tanbezáy) نر.م. و.گ. تمبېزی.

تنبیه (tanbíh) ښځ.م. ۱) ملامته، ملامتیا، رټنه، دېکه؛ ۲) بېدارونه، هوښیاري، پوهونه.

تنتنا (tantaná) ښځ.م. دبدبه، شان، عظمت، پرتم.

تنخا (tanxá) ښځ.م. تنخوا، معاش.

تند (tand) ص. نر.م. و.گ. تاند.

تند (tund) ص. نر.م. ج. ۱) توند، گړندی، چابک، چټک؛ ۲) غوسه ناک، قهرجن، عصبي.

تنداره (tandā́ra) ښځ. م. د تره ښځه، تېندار.

تندر (tándar) نر.م (ج. تندرونه) تکه، تنا، تالنده، رعد، صاعقه.

تندرست (tandróst) ص. نر.م. روغ، جوړ، تکړه، غښتلی، روغ رمټ، سالم.

تندرکی (tandrakáy) نر.م. (ج. تندرکي) نیم سري، د نیم سر درد.

تندره[1] (tándra) ښځ.م. ۱) لمر یا سپوږمۍ تندر نیول؛ ۲) تکه، افت، اسماني بلا.

تندره[2] (tundurá) ښځ.م. (ج. تندرې) څروبی، کړونگی، جروب؛

تندری (tandaraý) نر.م. د ونې نرم پوټکی چې کال په کال د زاړه پوټکي ځای نیسي.

تندک[1] (tindák) نر.م. (ج. تندکونه) ۱) تکوه، بډري، تیندک؛ ۲) مج. سرگرداني.

تندک[2] (tundák) ص. نر.م. توندک، مرچکی، تند مزاجه، له قهر نه لمبه کېدونکی.

تندل (tandə́l) مص. مت. جوړول، رغول، ترمیمول.

تندلبان (tandalbā́n) ص. ځوانیمرگ.

تند مزاج (tundmizā́j) ص. نر.م. تندخویه، تند مزاجه، تند مجازه، خوشکني، عصبي.

تندوالی (tundwālā́y) نر.م. ۱) تېزي، چابکي، تندي، چټکتیا؛ ۲) غصه، قهر، خوشکه.

تندوبه (tandobá) ښځ.م. (ج. تندوبې) ۱) اوې، تانده، اوبیزه؛ ۲) د اوبو داره، د اوبو فواره، سندرکه، زاوه، جورجوری، شرشره.

تندور[1] (tandúr) نر.م. و.گ. تنور.

تندور[2] (tíndor) ښځ.م. و.گ. تنداره.

تندوړی (tandoráy) نر.م. د پوزې هډوکی.

تندول (tundawə́l) مص. مت. ۱) تېزول، چالاکه کول چټکول؛ ۲) په غصه کول، په قهر کول.

تندوله (tandóla) ښځ.م. تندولی، یو ډول سابه دی.

تندوڼی (tanduṇáy) نر.م. و.گ. چندوڼی.

تندوی (tandwáy) نر.م. سرپښتی، د سینې کرپندوکی.

تنده (tánda) ښځ. م(ج. تندې) ۱) اوبو ته زړه کېدنه؛ ۲) څوز، سوز، یو ډول اغزن بوټی دی.

تندی (tandáy) نر.م(ج. تندي) ۱) تېنده، د چوېلی، جبین؛ ۲) د هر حیوان نوی پیدا شوی بچی؛ ۳) ناوخته کرل شوی فصل؛ ٤) غونډ، گردی.

تندي (tundí) ښځ.م. (ج. تندۍ) ۱) چابکتیا، بیړه، چټکتیا، گړندیتوب؛ ۲) عصبیت، قهر.

تندۍ (tandə́y) ص. ښځ.م. ج. نوې لنگه شوې (غوا، مېښه...).

تندیاره (tandyā́ra) ښځ.م. و.گ. تیندار

تندېدل (tandedə́l) مص.ل ۱) تېزېدل، چټکېدل؛ ۲) عصبي کېدل، قهرېدل.

تندي لیک (tandilík) ا.م. برخلیک، سرنوشت، تقدیر، قسمت.

تنډل (tandə́l) مص. مت. رغول، جوړول، پیوندول.

تنډو (tanḍū́) ص. نب. خښتم، ګېډو، نسور.

تنډوس (tanḍús) نر.م. يو ډول واښه دي.

تنزری (tanzáray) نر.م (ج. تنزري) وګ. تمځری.

تنزل (tanazól) نرم. ټيټوالی، ښکته والی، له پورې (مقامه) رالوېدنه.

تنزيل (tanzī́l) نر.م ۱) کمېدنه، ټيټېدنه، رالوېدنه پرېوتنه؛ ۲) د پيسو ربح، په رياضي کې يوه قاعده ده.

تنسته (tanastá) ښځ.م. ۱) هغه تارونه چې د رخت، قالين او... په اوډو کې استعمال شوي وي ۲) د غنې ځاله، د عنکبوت ځاله.

تنسوکه (tansuká) ښځ.م. (ج. تنسوکې) ۱) يو ډول وربښمين ټوکر؛ ۲) شان، شوکت، پرتم.

تنشا (tanšā́) ښځ.م. وياړ، افتخار، سترتوب.

تنظيم (tanzī́m) نر.م. سمون، برابرتيا، برابرونه، سمبالتيا، رونونه، پېينه.

تنظيمول (tanzimawə́l) مص.مت. برابرول، سمول، رونول، پېيل، سمبالول، منظمول.

تنفس (tanafós) نر.م. ساکښل، سابښکنه، د سا کښته او پورته کېدل، نفس کښنه.

تنقيد (tanqī́d) نر.م. ۱) صرافي کونه، سمې او ناسمې پيسې جلاکونه؛ ۲) کره کونه، د يوې ليکنې ښه والی او بدوالی سره بېلونه؛ ۳) ګوتنيونه.

تنقيص (tanqī́s) نر.م. ۱) کمونه، لږونه؛ ۲) ناقصونه، ناقص کونه.

تنقيط (tanqī́t) نر.م. ليک نښې، ټکي ايښودنه، نقطه ګذاري، د اعجام نښې لکه: ټکی (.)، کامه (،)، شارحه (:)، او...

تنکی (tankáy) ص.نر.م. (ج. تنکي) ۱) تازه، نازک، نرم، خام؛ ۲) نوی توکېدلی.

تنکيتوب (tankitób) نر.م. ۱) تازه والی؛ ۲) نرمتوب، تنکيوالی.

تنګ(۱) (tang) ص.نر.م. ج. ۱) راټول، هغه چې سور او بريې کم وي؛ ۲) تربت، په تکليف کې، غريب، خوار، اړ، محتاج.

تنګ(۲) (tung) نر.م. کوزه، کوچنی اوږد منګی.

تنګاچه (tangāčá) ښځ.م. تنګاڅه، تنګاچه، چوتره، صوفه، ډبه.

تنګ الواک (tangalwā́k) ص.م. تنګ ليدی، تنګ نظره، متعصب.

تنګ الواکي (tangalwā́ki) تنګ نظري، تعصب.

تنګ ترش (tangtrúš) ص. نر.م. ډېر تنګ، لنډ بوچ.

تنګتوب (tangtób) نر.م. ۱) تنګوالی، تنګتيا؛ ۲) اړتيا، مجبوريت، تنګسه.

تنګ خولی (tangxū́lay) ص. نر.م. ۱) هغه چې خوله يې تنګه وي؛ ۲) نر.م. د خاورو منګي يا چاټي.

تنګ زړی (tangzə́ray) ص.نر.م. ۱) زړه تنګی، بې حوصلې؛ ۲) خپه، زهير؛ ۳) ممسک.

تنګسه (tangsá) ښځ.م. تنګسيا، غريبي، نېستي.

تنګ کوچ (tangkóč) نر.م. پچپس، خطکی، زمری، د هلکانو يوه لوبه ده.

تنګلاسی (tanglā́say) ص. نر.م. بېوزلی، غريب، خوار، مفلس، بې شتو، نېستمن، اړ.

تنګ لاسي (tanglāsí) ښځ.م. غريبي، خواري، محتاجي، مفلسي.

تنګنا (tangnā́) ښځ.م. (ج. تنګناوې) ناره، وټ، دره.

تنګ نظري (tangnazarī́) ښځ.م (ج. تنګ نظرۍ) بخيلي، بدنيتي سوګتي، خسيستوب.

تنګوالی (tangwā́láy) نر.م. ۱) غریبي، عاجزي، تنګلاسي، احتیاجي؛ ۲) لنډوالی.

تنګوړی (tanguṛáy) نر.م. تنګوچنی، وړوکی تنګی، د غرونو په منځ کې تنګه لاره.

تنګول (tangawә́l) مص.مت. ترینګول، تکلیف ورکول، ځورول، په عذابول، تکلیفول.

تنګه (tangá) ښځ.م. (ج. تنګې) ۱) میله، دُرمه، ستنه، ډنډر؛ ۲) بالاتنه؛ ۳) هغه اواز چې اوښ ته د خې کولو پر وخت ویل کېږي.

تنګی (tangáy) نر.م. ۱) تنګ، د غرونو په منځ کې لاره؛ ۲) د کوچیانو د کرتو جوال.

تنګي (tangí) ښځ.م. (ج. تنګۍ) ۱) تنګوالی، غریبي، خواري، فقر؛ ۲) مصیبت؛ ۳) سپکوالی.

تنګېدل (tangedә́l) مص.ل. ۱) ترینګېدل، ځورېدل، خفه کېدل؛ ۲) خوارېدل، اړېدل؛ ۳) د ناروغ ناروغي زیاتېدل.

تنمیه (tanmiyá) ښځ.م. وده، پرمختګ، نشونما.

تنور (tanū́r) نر.م. (ج. تنورونه) تندور، د ډوډۍ پخولو ځای.

تنوري (tanurí) ص.نب. ۱) د تناره؛ ۲) په تناره کې پخه شوې ډوډۍ؛ ۳) تندوري، هغه بشپېړ پسه یا غوښه چې په تناره کې پخه شي.

تنوع (tanawó') ښځ.م. ډول ډول، رنګ رنګ، راز راز.

تنول (tanawә́l) مص.مت. ۱) غرول، ګرزول؛ ۲) په مزي کې پېیل؛ ۳) درنول، ارزښتمنول.

تنویر (tanwír) نر.م. ۱) رڼا، رڼایي؛ ۲) رڼاکونه، روښانونه، ځلونه.

تنویرول (tanwirawә́l) مص.مت. ۱) روڼول، روښانه کول؛ ۲) څرګندول، ښکاره کول.

تنه (taná) ښځ.م. (ج. تنې) قد، قامت، ونه، وجود، تن؛ ۲) بدنه، ستنه، د ونې ډډ.

تنها (tanhā́) ق. تنا، یوازې، ګوښې، ځانله، څره.

تنهایي (tanhāyí) ښځ.م. یوازېتوب، ګوښېتوب، بېلوالی، جدایي، یوازېوالی، څره توب.

تنی (tanáy) ښځ.م. ترترۍ خبرې، تتله خبرې.

تني (taní) ص.نب. شخصي، ذاتي، ځاني، دځان.

تنې (táne) اد. ځنې، څخه، ورنه، ترېنه، ورځنې.

تنېدل (tanedә́l) مص.ل. ۱) غرېدل، ګرزېدل؛ ۲) پېیل کېدل؛ ۳) درنېدل، قدرمنېدل.

تنی نا (tanaynā́) ښځ.م. ته نه نې، ګونېدل، ورو ورو نغمه یا سندره له ځان سره ویل.

تڼ (taṇ) نر.م ۱) شعر، سندره، غزل؛ ۲) تڼ، غرمبا، غورېدنه؛ ۲) بوږها، بوږېدنه.

تڼا (taṇā́) ښځ.م. و.ګ. تنا.

تڼاکه (taṇā́ka) ښځ.م (ج. تڼاکې) پولۍ، پرومبې، د لاسو د ورغوو یا د پښو د تلو چې د کار یا مزل له لامله پولۍ شي.

تڼتڼا (taṇtaṇā́) ښځ.م. ۱) شور، غوغا، ځوږ؛ ۲) شهرت، اوازه؛ ۳) انګازه، انعکاس.

تڼول (taṇawә́l) مص.مت. ۱) ټکول؛ ۲) نیمځاله کول؛ ۳) غرول، په تڼا راوستل.

تڼهار (taṇahā́r) نر.م. غرمبهار، ګرزهار، غرهار.

تڼی (taṇáy) نر.م ۱) د آس یا خره ګېډبند؛ ۲) ښځ.م. تکمه، دکمه، غوټه، بټن؛ ۳) ګرېوان.

تو[1] (tu) نر.م. ۱) توکانی، لیاړې؛ ۲) لعنت؛ ۳) کرکه، نفرت.

تو[2] (taw) نر.م. ۱) توت، نرتوت؛ تاو، حرارت، تودوالی؛ ۳) په غوسه کېدنه.

تو[3] (to) نر.م. تیو، کوچ کوچ، دسپي درابللو اواز.

توا (tō-wā́) د (ته به وایې) لنډیز، ګندي، ګنې...

تو-آ (towā́) نر.م. شکارل، تورشکارل، ښکارل، سپي په ښکار پسې تو کول.

تواتو (tawātáw) نر.م. د نامشروع یا ناروا پیسو د پیدا کولو لاره یا طریقه.

تواچي (tawāčí) نر.م. تباشي، د ملک مرستیال، د کلي د مشر کومکي.

توارث (tawārós) نر.م. وراثت، په میراث اخستل په وراثت اخستل، په ارث وړل.

توارد (tawāród) نر.م. ۱) پرله پسې وارد ېدنه، په یوه وخت راتلنه: ۲) اد. د دوو شعرونو د لفظي او معنوي ورته والي پېښېدنه چې دوه شاعران یې بېل بېل سره جوړ کړي.

تواره (tawārá) ښځ.م. ۱) یو ډول کښېږدی؛ ۲) څپری کوډخه، کودی، جونګړه، چوپړی، کوټخه.

توازن (tawāzón) نر.م. برابروالی، په یوه وزن کېدل، په یوه توله کېدل، تعادل.

تواضع (tawāzóʔ) ښځ.م. عاجزي، کمیني.

توافق (tawāfóq) نر.م. ۱) برابري، سره سمېدنه، سره انډولېدنه؛ ۲) دوه اړخیزه خوښه، موافقه.

توام (tawā́m) نر.م. ۱) جوړه، غبرګ، غبرګوني؛ ۲) پرله پسې، یو ځای، مربوط، تړلی.

توامان (tawāmā́n) ص. نر.م. ۱) نستعلیق ته ورته یو ډول پېچلی لیک دی؛ ۲) دوه کوچنیان له یوه نسه زېږېدلي، غبرګوني؛ ۲) ملګري.

توان (tawā́n) نر.م. طاقت، وس، وسه.

توانا (twānā́) ص.نب. زورور، غښتلی، پیاوړی، قوي، د طاقت خاوند.

توانګر (tawāngár) ص. نر.م. ۱) شتمن، غني، بډای، موړ؛ ۲) زورور.

توبره (tubrá) ښځ.م(ج. توبرې) ۱) کڅوړه، بوجۍ، خلته؛ ۲) د اس یا خره د اوربشو کڅوړه؛ ۳) نر.م. د اسونو او خرو یو ډول ناروغي ده.

توبری (tubráy) نر.م. (ج. توبري) ۱) دغنمو شوکه؛ ۲) د پخې تېره شوکه؛ ۳) کوچنی تبرګی.

توبري (tubrí) ښځ.م. (ج. توبرۍ) کښېډه، بټۍ، سکوی، چکن، ګلدوزي، خامک دوزي.

توبه (tobá) ښځ.م. (ج. توبې) ۱) له ګناه څخه پښېماني، استغفار؛ ۲) د حق پر لاره سمېدنه؛ ۳) د انکار کلیمه.

توبه ګار (tobagā́r) فا. نر.م. پښېمانه، نادم، توبه کوونکی، استغفار کوونکی.

توبیخ (tawbíx) نر.م. دګنه، رټنه، ملامتونه، ورته په قهرېدنه، ستغې سپورې ورته وینه.

توبین[1] (tobín) نر.م. خوند، څکه، مزه، ذایقه.

توبین[2] (tawbín) نر.م. شنوبی، پېرومبې، د چکې له کڅوړې نه په یوه لوښي کې تولې شوې اوبه.

توپ (top) نر.م ۱) یوه جنګي وسله ده؛ ۲) پنډوس، ګیند، غونډسکه؛ ۳) تان، د توکر تان، توکی.

توپان (topā́n) نر.م(ج. توپانونه) ۱) سخت باد، طوفان، سېلی؛ ۲) نا اشنا کار، ستر بریالیتوب؛ ۳) وربخولې، د پایڅو کښېډه شوې خولې؛ ٤) لوی غم، لویه پېښه.

توپان ځپلی (topānjəpaláy) ص.م. توپان وهلی، جبار ځپلی.

توپانی (topānáy) ښځ.م. ۱) د خوند او ظرافت خبرې؛ ۲) چتیات، بې مانا خبرې، اپلتې؛ ۳) فوق العاده خبرې یا چارې.

توپ بازي (topbāzí) ښځ.م.. د پنډوس لوبه، ګین بازي، والیبال، فوټبال...

توپچي (topčí) نر.م ۱) توپ ویشتونکی؛ ۲) هغه دله ده چې توپونه او... اختیار کې لري.

توپخانه (topxā́na) ښځ.م. ۱) توپونه، دځو توپونو مجموعه؛ ۲) دتوپونو ځای.

توپړ (topaṛ) نر.م. ۱) صدمه، ضرر، زیان، تاوان؛ ۲) پېښه، حادثه، واقعه.

توپړک (topṛák) نر.م. پوستین، پوستینچه.

توپک (topák) نر.م. ټوپک، یو ډول وسله ده.

توپک لېچ (topaklé̄č) نر.م. ۱) هغه لرګی چې د ټوپک دشپېلۍ شاته لګېدلي وي؛ ۲) لټ، ګټ، بیلوټ، ګېټ.

توپک والا (topakwā̄lá) نرم. د ټوپک خاوند، هغه څوک چې ټوپک لري یا یې وزوي.

توپلندی (toplandáy) نـر.م. (ج. تـوپ لندي) توپنی، د زرو توتنی، د زرو توول شوي ذری، د زرو توول شوي وړې وړې ټوټې.

توپیر (tawpír) نر.م. فرق، تفاوت، امتیاز.

توپیرپال (tawpirpā́l) نر.م. تبعیض پالونکی، تبعیض پال.

توپیرواله (tawpirwā́la) تـوپیرپالنه، تبعیض (نژادي).

توت[1] (tawt) نر.م. یو شی په غورو کې سره کول.

توت[2] (tut) نرم. (ج.توتان) یو ډول مېوه ده.

توتا (totā̄) نر.م. ۱) و ګ. توتي؛ ۲) زاغ، خوری، پتکنی، پتکری، زمچ.

توت خورکه (tutxwaráka) ښـځ.م. داغ سري مرغۍ، کنه مرغۍ.

توتړی (totṛay) ص. نر.م. تورتوری، تتله.

توتښه (totaṣa) ښځ.م. (ج. توتښې) نرم او پوست کاڼی، پسته ډبره.

توتکاری (totkā́ray) نر.م. توتکی، توتکری، یو ډول توره مرغۍ ده.

توتکری (totkaráy) نر.م. د توتکي یو ډول دی.

توتکه[1] (tutaká) ښـځ.م. ۱) چنغښـ ک، مـرۍ، کړغوږچ؛ ۲) ښکار، ښکر، د ژرندې د ډول او پلونو ترمنځ لرګینه نلۍ؛ ۳) لرګینه شپېلۍ.

توتکه[2] (totaká) ښځ.م. کجـاوه، داسې آلـه ده چې له لښتو جـوړېږي، تیـږې پکې اچـوي او د سینډ بند پرې کلکوي لوګړه، شنډۍ ده.

توتکی سبک (totakaysabak) نـر.م. یو ډول نازک بوټی دی چې نرمې پاڼې لري.

توتلی (totaláy) نر.م. صافه، صـافي، د ډېګي یا نورو ګرمولوښو د نیولو ټوکر.

توتن (totán) نر.م. اوماچ.

توتنکی (totankáy) نر.م ۱) توتنکـه، توتنکی، توتـنی، خرڅی؛ ۲) خټوزی.

توتنی (totaní) ښځ.م ۱) د لمدو کړیواورو خیرې او خټوزې چې له لاسه وغورځېږي؛ ۲) استعمال شوې یا په لاس باندې اېښودل شوې نکریزې.

توتنی (totanáy) نـر.م. د مالګې لـه ډنـډ څخه د مالګې څګ راتولولو لرګینه آله.

توتڼکه (totaṇká) ښځ.م. پرخچه، توته، خټوزی، توتلی، توتنکی، د لرګي توتنی.

توتڼکی (totaṇkáy) نـر.م. ۱) و ګ. توتنکی؛ ۲) د زرو بوره، د زرو میده.

توتو[1] (tutu) نر.م. ج. آ آه، بیو بیو، د چرګ د رابللو اواز؛ ۲) کوچنیان چرګ ته وایې.

توتو[2] (toto) نر.م. د سپي د رابللو اواز.

توتو پښ (totopaṣ) نر.م. ملاچرګک، ملاتوتک، هدهد، یو ډول مرغۍ ده.

توته (totá) ښځ.م. (ج. توتې) ۱) کوکری، کنګری، کـوتري، د سـپي بچی؛ ۲) د شپېلۍ ژبی؛ ۳) هغې آلـه چې جولاګان د تنستې تار پرې تاووي او غځلوي یې.

توتی (totáy) ص. ښځ.م. سولېدلی سپېڅتی، سولېدلې بېړۍ، چټره بېړۍ.

توتي (totí) نر.م. توتا، طوطي، یو ډول مرغه دی.

توتیا (totyā́) ښځ.م. د رنجو کانی، د رنجو ډبره، هغه ډبره چې رانجه ځني جوړوي.

توجه (tawajú(h)) ښځ.م. ۱) مخه، پاملرنه، مخ کول؛ ۲) غور، دقت؛ ۳) لحاظ، مهرباني.

توجیه (tawjíh) ښځ.م ۱) وجه بیانونه، وجه ښوونه، تعبیرونه، سبب موندنه، تفسیرونه؛ ۲) حلیه.

توحید (tawhíd) نر.م. د یوه خدای^(ج) منل، ښښتن تعالی ته په یووالي قایلېدل.

توخانه (tawxā́na) ښځ.م. و گ. تاوخانه.

توخته (toxtá) ښځ.م. (ج. توختې) ۱) ارامي، کراري؛ ۲) زغم، تحمل؛ ۳) طاقت، توان.

توخری (toxráy) نر.م. (ج. توخري) د شلومبو د پای خیږ، د شلومبو د ښخ پخې (توخه).

توخس (toxás) نر.م. ۱) تاوان، زیان، نقصان؛ ۲) نخسان، په نس کې د بچي زیان.

توخنی (toxanáy) نر.م. (ج. توخني) تنور پاک.

توخونی (toxū́nay) ص.نر.م. نازولی، نیازبین، نازپرورده، په ناز اموخته.

توخیر (towxír) نر.م. خاربښت، کا، کاکول، گرېدا، بخار، خاربښت، پون، تخېدنه.

تود (tod) ص. نر.م (ج. تاوده) گرم، د سوړ ضد.

تودښت (tawdáṣt) نر.م. تودوالی، تودوخه.

تودکانی (todkā́ṇay) نر.م. و گ. توده تیږه.

تودمن (todmán) نر.م. یو ډول بوټی دی.

تودنی (tawdanáy) ښځ.م. بخاری.

تودوالی (todwā́láy) نر.م. حرارت، تودوخه، گرمي، تاو، تودښت.

تودوبن (tawdobán) نر.م. حمام.

تودوبی (tawdobáy) نر.م. ۱) هغه کوړی (منگی) چې اوبه تودوي؛ ۲) حمام.

تودوخه (tawdóxa) ښځ.م (ج. تودوخې) ۱) تاو گرمي، تودښت؛ ۲) گرمه سیمه، توده منطقه.

تودورښ (todwaráṣ) نر.م. گرم باد، تود باد، توده ایشمه، توده پښمه.

تودوکی (tawdukáy) ص. نر.م. گرم شان، لږ تود، لږ گرم، ترم، شیر گرم.

تودول (tawdawál) مص. مت. ۱) گرمول، حرارت ورکول؛ ۲) غوسه کول، لمسول، پارول.

تودوینی (todwínay) ص.م. خون گرم، تندخوید.

توده (tawdá) ص. ښځ.م. (ج. تودني) ۱) گرمه؛ ۲) سړه توده، شکنه، پیاوه؛ ۳) په پکتیا کې یو پښتني نرخ دی: کله چې پرچا د غلا یا قتل اشتباه وشي، نو په یوه کټوه کې یوه تاکلې اندازه اوبه اچوي او کټوه په اور ږدي. د اوبو ایشېدلو وروسته تورن راولي چې له کټوې ځخه اووه کاڼي راوکاږي.

توده برېښنکه (tawdabreṣnáka) ا.م. تودککی، پروتون (غاز).

توده تیږه (tawdatíẓa) ښځ.م. (ج. تودې تیږې) ۱) توده ډبره؛ ۲) خسا لوټه، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

توده خوا (tawdaxwā́) ښځ.م (ج. تودې خواوې) توده سیمه، گرمه علاقه، گرمسېر.

توده سړه (tawdasaṛá) ښځ.م. زکام، ریزش.

توده لمبه (tawdalambá) ښځ.م. گرم باد، تود باد.

تودي (todí) ص. نر.م. ج. و گ. تودي.

تودېدل (towdedál) مص.ل. ۱) گرمېدل، حرارت ورسېدل؛ ۲) غوسه کېدل، لمسېدل، پارېدل؛ ۳) مین کېدل، عاشقېدل، گرفتارېدل.

توديږ سرې (tawdesaré) ښځ.ج. سرې تودې، ربړونه، ستونزې، ناخوالې، سختۍ.

توديع (tawdí) ښځ.م. ۱) خدای پاماني، مخه ښه ۲) جال، تور؛ ۳) شلخې؛ ۴) تره، تورېدنه؛ ۵) خامک دوزي؛ ۶) له حقه ازادون، بخښل.

توږ (toẓ) نرم. زيان، تاوان، نقصان، ضرر.

تور (tor) ص. نر.م.ج. ۱) پهرنګ تور؛ ۲) تړا، تهمت، الزام؛ ۲) ص. متهم، ملزم؛ ۳) قصور، ګناه؛ ۴) ترهه، د زړه وسواس؛ ۵) د مرغانو د نيولو يو ډول جال.

تورا (torā́) ښځ.م. تور، تومت (تهمت)، الزام.

توران (torā́n) ص. نر.م. ۱) تور کندهاري انګور دي؛ ۲) د تور جمع؛ ۳) تک تور، بېخي تور؛ ۴) ج. د زنګي، توربوټکي.

تورانی (torānáy) ص. نر.م. ۱) سودايي؛ ۲) تومتګر، تومتي؛ ۳) صفرايي، د صفرا؛ ۲) چغل، چغلمار، چغلګر.

تورانۍ (torānə́y) ښځ.م. تورانۍ، کرېڅۍ، يو ډول توره وړه مرغۍ ده چې اوږده لکۍ لري.

تورانۍ (torānáy) ښځ.م. و ګ. تورانۍ.

تورايته (torāytá) نر.م.ج. يو ډول انګور دي.

توربازار (torbāzā́r) نر.م. غل بازار، ناقانونه او خپلسري پېرو پلور.

توربخت (torbáxt) ص. نر.م. ۱) بې طالع، کم بخته، بدمرغه؛ ۲) نر.م. بدمرغي.

توربخن (torbaxán) ص. نر.م. لږ غوندې تور، تورو شمه، توروزمه، تور غوندې تور ته مايل.

توربخۍ (torbaxə́y) ښځ.م. يو ډول کنبهده، يو راز خامک، يو ډول بخيه ده.

توربرېښ (turbréṣ̌) نر.م. ۱) توربېښ، د تورې برېښ، دړکه، دبکه؛ ۲) د تورې ځلول، ګواښ.

توربمبر (torbambár) نر.م. بورا، تورغمبس، يو حشره ده چې پر ګلانو ګرځي.

توره باس (torabā́s) نر.م. توره ايستونکی، غيرتي، تورځن.

تورپانه (torpā́ṇa) ښځ.م. بنفشه، يو ډول ګل دی.

تورپوست (torpóst) ا. م. و ګ: تورپوستکی.

تورپوستکی (torpostákay) ص. نر.م. تور پوستی، تور پوټکی، نيګرو، حبشي.

تورپېکی (torpekay) ښځ.م. ۱) د تور پېکي خاونده؛ ۲) شخصي ښځينه نوم، سيامو.

تورپيل (torpíl) ښځ.م. و ګ. تارپيل.

تورت (t(o,u)rt) ص. نر.م. ترت، د يوې خبرې سرې، سپين ويونکی؛ ۲) پاک، واضح، بې کنايې؛ ۳) تېز، چالاک، تکړه.

تور تاوده (tortāwdá) نر.ج. شکنه، پياوه، ساړه تاوده، چټک ښوروا، ښورواګی.

تورتپ (tortap) ښځ.م. تپه تياره، توره تياره..

تورتپی (tortapáy) نر.م. تورمخی، تيکمخی، هغه سړی چې د مخ پوستکی يې تور او د چيچک داغونه ولري.

تورتلب (tortaláb) ص. نر.م. بېخي سوی، يو مخ سوی، بالکل سوی.

تورتم (tortám) نر.م. ۱) توره تياره، ډېره تياره، تپه تياره؛ ۲) اړی ګړی، ګړبړ، ګډوډي.

تورتمرونی (tortamruṇáy) ص.م. تورتم رڼا کوونکی، تورتم يا تياره څيروونکی.

تورتمی (tortamáy) ښځ.م. تورې برېښېدونکې زلفې، هغه زلفې چې تکې تورې وي.

تورتوت (tortū́t) ص. نر.م. يو ډول توت دی.

تورتيپ (tortíp) نر.م. ۱) ګڼه ګڼونه، بيروبار؛ ۲) ص. نر.م. تک تور، يو مخ تور.

تور تېیلی (torteyálay) ص. نـر.م. ١) تک تور، ارغوش، ډېر تور (سړی)؛ ٢) تور سوی شی.

تورجاش (torjáš) نر.م. یو ډول بوټی دی.

تورځن (turzán) نر.م. و گ.: تورزن.

تورغونډی (torǧun ḍáy) نر.م. ترغوټ، ښېښې، ښېښه، غرني سابه چې پاخه خوړل کېږي.

تورڅنگلی (torcangálay) نر.م. باطل څواک، باطل قوت.

تورخوټی (torxwaṭáy) ص.نر.م. ١) تورگونی، ایندکی؛ ٢) زلموټی، ځوانۍ ته رسېدونکی.

تورخېل (torxél) نـر.م. ١) د پښتنو دیوه واړه خېل نوم دی؛ ٢) غلام، مریی.

تورخېله (torxéla) ښځ.م. مینځه.

توردریاب (tordaryáb) نر.م. لوی بحر، سمندر.

توردلی (tordaláy) نر.م. ١) یو ډول توره مرغی ده؛ ٢) یو ډول شینکی.

تورړی (torṛáy) ښځ.م. تړی، گناهکار، یو توره مرغی ده چې سپینه لکۍ لري.

تورزاغ (torzáǧ) نر.م. ١) تورکارگه، وروغ، تور کارغه؛ ٢) رقیب، غماز.

تورزړی (torzáṛay) ص. نر.م. غوسه ناک، کینه کښ، په زړه تور.

تورزن (torzán) ص. نر.م. ١) تـوریالی، زړور، د توري مېړنی؛ ٢) په ملنډو دارن ته وایي.

تورزن توب (turzantób) نر.م. توریالیتوب، زړورتوب، مېړنتوب، مېړانه.

تورزیری (torzíray) نر.م. د توري زیري خاوند.

تورسترگک (torstargák) نـر.م. د شاهین په شېر یو تورسترگی مرغه دی.

تورسر (torsár) ص. نـر.م. ١) هغه چې د سر وېښتان یې تور وي؛ ٢) لوڅ سر، سرتور.

تورسرکه (torsaráka) ښځ.م. کارغه، شبشی، نظرماتی، هغه تورته یا کتوه چې د مرغیو دارولو ته یې د فصل په منځ کې ځوروندوي.

تورسرې (torsaré) ښځ.م. ١) ښځه، سیاه سره؛ ٢) کونډه، سرتوره؛ ٣) هغه ښځه چې تیکری او زړوکی یې پر سر نه وي.

تورسکاڼ (torskáṇ) ص. نر.م. ١) تور رنگی، تور بخن، تور وشمه؛ ٢) تور آس.

تور سورن (torsūrán) نر.م. تور سوربخن اس.

تور سوی (torsáway) ص. نر.م. سوی سکور، گرد سره سوی، بېخي سوي، تک تور سوی.

تورشاتگ (toršatág) ا.م. تـوره ارتجاع، هغه ارتجاع چې له گروهې (عقیدې) سرچینه اخلي.

تور شان (toršán) ص. نـر.م.ج. توربخن، تور بخوند، توررنگی، تور غونډې.

تور ښوری (torṣuráy) نـر.م. ښورکی، ښـورې، یو ډول بوټی.

تورغر (torǧár) نر.م. ١) تور رنگی غـر؛ ٢) له تکلیف او کړاو څخه ډک کـار؛ ٣) دغـرونو لړۍ؛ ٤) سیاه کوه.

تور غړی (torǧáṛay) نـر.م. (ج. تورغړي) مټ، له څنگلي څخه پورتنۍ برخه.

تور غوجیر (torǧujír) نر.م. غوربجه، غوجبره، یو ډول ژېړ گلی غرنی بوټی دی.

تور غوړ (torǧwáṛ) نـر.م. تور تېل، د شرشمو تېل.

تور غوږی (torǧwáẓay) نر.م. (ج. تور غوږي) ١) پیشپرانگ، سارایي پیشي؛ ٢) ص. نر.م. کم عقله، ناپوه؛ ٣) سپین سترگی.

تور غونډان (torǧundáṇ) نـر.م. یـو ډول تور انگور دي چې دانې یې غټې وي.

تورک (torák) نر.م ١) دتوپک پېچتاو؛ ٢) د پیازو او نورې ترکارۍ واړه واړه پتې، کهارۍ، ادۍ، تیره ګۍ.

تورکاری (tor kā́ray) ص.م. بدورده، بد کاری، درغلی، جعلکار.

تورکډهل (torkaḍhál) نر.م. تور کوهی، تور زندان، سیاه چاه، سیاه چال، تورګدهل.

تورکراړو (torkrā́ṛo) ښځ.م. ګونګټ، غوټاړی، تورګونګټ.

تورکړی (torkə́ṛay) ص. نر.م. ١) تور رنګ ورکړی؛ ٢) بدنام کړی، په تومت نیولی.

تورکش (torkáṣ) نر.م. تور، جال، دمرغیو د نیولو یو ډول جال.

تورکښ (tūrkáṣ) نر.م. ١) ایستلې توره؛ ٢) پخوایې عسکر ته وایه؛ ٣) جنګیالی.

تورکښي (turkaṣí) ا. سرتېري، جنګیالیتوب، سربازي، عسکري.

تورکنی (torkaṇáy) نر.م. تور لوی، تورکونی، تورکی، د لوګي خیری، تول شوي لوګي.

تور کوری (torkwáray) نر.م. کورنی، یو ډول غرنی بوټی دی چې خونلورې دانې کوي.

تورکونی (torkwánay) ص.نر.م. ١) تور غوټی، ایندکی، تور رنګی؛ ٢) بدمخی، سپین سترګی ٣) نر.م. تور لوی، تورکی، جمع شوی لوګی.

تورکه (toráka) ښځ.م. شامتوره، شامتورې، کامچره، یو ډول مرغی ده.

تورکی (torkáy) نر.م. ١) حرف؛ ٢) تورشان؛ ٣) د تور اسم تصغیر؛ ٤) شیشی، ساختګي توره مرغۍ چې د شامتورو د نیولو لپاره په ونه کې ایښودله کېږي؛ ٥) دغنمو یا اوریشو هغه وږی چې د مرض له لامله تور اوښتی وي.

تورګاړ (torgā́ṛ) نر.م. ١) اشخار؛ ٢) هغه ځای یا سیمه چې تورګانې پکې پیدا کېږي.

تورګړدی (torgaṛdáy) نر.م. د وربښمو یو ډول کښېده (خامک) ده.

تورګل (torgwál) نر.م. ١) هغه ګل چې رنګ یې توروي؛ ٢) نرینه نوم.

تورلال (torlā́l) نر.م. یو ډول تور انګور دی.

تورلحد (torlahád) نر.م. قبر، ګور، لحد، په قبر کې د مړي ایښودلو ځای.

تورلشی (torlaṧā́y) نر.م. تورلکشی، یو ډول غنم دي، چې د وږي لشه یې توره ده.

تورلګاو (torrlagā́w) ص.م. تورلګوونکی، تور تپوونکی، تومتګر، مفتري.

تورلګاوی (torlagāwáy) ا. تور لګونه، تور تپنه، تور تړل.

تورلمی (torlámay) نر.م. ١) غسه، ګورکښ، ورلتی، هغه ځناور چې نوی مړی له قبر څخه راباسي؛ ٢) جفتک، دله خفک.

تور لمی زېړن (torlamayzə ṛán) نر.م. هغه اس چې زنګنونه یې توروي.

تورلېمه (torlemá) نر.م.ج. تورې سترګې.

تورم (tawarrúm) نرم .و ګ. انفلاسیون.

تورماښام (tormāṣā́m) نر.م. ١) تیاره ماښام؛ ٢) اړی ګړی.

تورمخکه (tormaxáka) ښځ.م. الهو، شین غوښتل، د باران د پرله پسې اوربښت د دربدو لپاره د کلي کوچنیان یوه تورمخې ښځه جوړه کړي او کور په کور ګرځي له خلکو څخه شیان ټولوي او خدای ته زاری کوي.

تور مخی (tormáxay) ص. نر.م. ١) مخ توری؛ ٢) ګناهکار؛ ٣) شرمنده؛ ٤) غماز، شیطان.

تورن[1] (torán) ص. نــر.م. ۱) تور، تور غوندي؛ ۲) تورمتي، متهم.

تورن[2] (tūrán) نر.م. تولی مشر، هغــه منصبوال چې په رتبه کې له لومړي بريدمن څخه پورته او له جګتورن څخه ټيټ وي.

تورنج (turə́nj) نر.م. (ج. تورنجان) و ګ. ترنج.

تورن جنرال (tūranganrā́l) نــر.م. دقول اردو د جنرالۍ دويمه پوړۍ دويم فرقه مشر، سرلښکر.

تورنګړی (torangṛáy) ص. نر.م. توررنګی، توربخن، توروشمه، توروزمه، توربخوند.

تورو الی (torwālā́y) نر.م. ۱) توررنګ، د رنګ توريدنه؛ ۲) بدنامي، تومت، اتهام.

تورو انجه (torwānjá) ښځ.م.ج. سياه دانه.

تورول (torawə́l) مص. مت. ۱) تــرول، وېــرول، دارول؛ ۲) توررنګ ورکول؛ ۲) بدنامول.

تورولی (torawə́lay) ف. نـــر.م. (ج. تــورولي) ۱) وېرولی، دارولی؛ ۲) پارولی، کتولی.

توره[1] (tū́ra) ښــځ.م. (ج. تــورې) ۱) يــو دول اوسپنيزه وسله ده؛ ۲) زړورتيا، مېړنتوب.

توره[2] (tóra) ص. ښــځ.م. (ج. تورې) ۱) د تــورو مؤنثه صيغه؛ ۲) ماته پيسه؛ ۳) نوې اړول شوې ځمکه؛ ٤) اجوره، مزد،؛ ٥) ښځ.م. په يوناني طب کې د سودايي مادې نوم؛ ٦) د قامي لښکر غونډه؛ ۷) دښمني؛ ۸) د ګـاونډيـانو د واده په وخت کې د ملک برخــه کول او په بدل کــې يې د ناوې لپاره ټيکرۍ يا جامې جوړول؛ ۹) تومت، اتهام؛ ۱۰) وړوکی کلی، د کوچيانو مېنه.

توره انا (toraanā́) ښــځ.م. بېهتــه، تورانګه، يو دول توره مرغۍ ده.

توره بډه (torabáḍa) ښځ.م. تورتم، تــوره تياره، تروږمی، تروږمی، توره تاريکه.

توره بلا (torabalā́) ښځ.م. ۱) غټه مصيبت، غټه بلا؛ ۲) مج. کنجکاو، متجسس، مېنګر.

توره پاڼه (torapā́ṇa) ښځ.م. بنفشه، يو ډول بوټی دی چې ارغواني رنګه ګل لري.

توره پاڼی (torapā́ṇay) نر.م. شــوخورک، يو بوټی دی چې د شولود بوزغلي قوي‌توب لپاره له تخم شيندلو نه مخکې په ځمکه کې ښخيږي.

توره تبه (toratába) ښځ.م. لــوړه تبه، وچکی، محرقه، ترتکي، تبګی.

توره تبی (toratabáy) مص. ښځ.م. ۱) توره تپغند، توره کنده؛ ۲) ړند، تپه توره.

توره تتی (toratatáy) ښځ.م. بلبله، عندليب، يوه ښه اواز لرونکې توره مرغۍ ده.

توره تياره (toratyārá) ښــځ.م. ۱) تپه تيـاره، تورتپ، تورتم؛ ۲) اړی ګړی.

توره تېښته (toratéṣta) ښځ.م. سخته کــرکه، ډېر نفرت، سخت بدراتلل.

توره ټوخله (toraṭūxála) ښـځ.م. توره غـاړه، شنه ټوخله، لوړه ټوخلې، پوخلې.

توره څله (toracıla) ښځ.م. غوړه څله، د ژمي څله، هغه څله چې په سپينه څله پسې راځي.

توره څوکه (toracū́ka) ښځ.م. د غره جګ سر، د غره جګه څوکه، د غره تور سر.

توره دربله (toradarbıla) ښـځ.م. تــوره تيارو، توره دربه، تکه توره تاريکه، تپه تياره.

توره دړه (toradáṛa) ښــځ.م. تــوره تختــه، د ښوونځيو په ټولګيو کې د ليکلو تخته.

توره شپه (toraṣ̌pá) ښــځ.م. ۱) تيــاره شپــه؛ ۲) اړی ګړی؛ ۳) د غم شپه، د انتظار شپه.

توره شمه (toraṡ̌amá) ښځ.م. (ج. تورې شمې) توره کيږدی، توره خېمه.

توره کجله (torakajála) ښځ.م توره خړه چرچنه، توره چوغکه، کېتوولـه.

توره لښته (toralásta) ښځ.م. د الو بالو په ښهر يوه ونه ده چې له مېوې نه يې شير خشت جوړوي

توره مرغه (toramarğá) ښځ.م. وژه، غـوزه، يو ډول واښه دي.

توره وڅکه (torawácka) ښځ. م. ١) دغوانانو يو ډول لوبه ده؛ ٢) توري وڅکې، تورممیز.

توره وڅکۍ (torawáckay) ښځ.م. توره اربره.

توری (tóray) نـر.م. (ج. تـوري) ١) حرف، تکی؛ ٢) بيـا. طحـال، د انسان يو داخلي غړی دی؛ ٣) ص. نر.م. تور پوستی؛ ٤) د تـور د تصغير نوم؛ ٥) نرم. د پښتنو يوه قبيله ده چې په کورمه او پاړاچنار کې مېشته ده؛ ٦) سورنی، سرنا؛ ٧) اندېری ٨) دشـېخ ملي ددوترد وېش اخيري مقياس؛ ٩) کاسيره، دروپۍ ځلېرويشتمه برخه

تورۍ (toráy) ښځ.م. ج. ترۍ، يو ډول سابه دي.

توري (towarí) نر.ج. ١) کډه، د کور سامان، کور لوښي؛ ٢) تورکي، د خط کښلو تور رنګ.

تورې (túre) ښځ.م. چغه، چيغه، چخې، کـورې، د سپې د شرلو اواز.

توريالی (turyāláy) ص.نر.م. مېړنی، تورزن، بهادر، د توري مېړنی.

توريالیتوب (turyālitób) نـر.م. مېړنتوب، بهادري، تکړه توب، تورزن والی.

توريانۍ (turyānáy) ښځ.م. توتکرکی، توتکرۍ، خرڅکه، د بارانه مرغۍ.

توري اوبه (toreobá) ښځ. م. ١) کـاري درياب، په سمندر يوې د انديمان جزيرې چې انګـرېزانو په بنديان په کې ساتل؛ ٢) بحر، سمندر؛ ٣) په پکتيا ولايت کې د يوې سيمې نوم.

توري اوډ (tor iod) توري اوډونکی، حروفچين.

تـوري اوډون (toriodún) ا. تـوري اوډونـه، حروفچيني.

توري ايکی (toreikáy) ښځ.ج. ماتې، توري پيسې، ماتې پيسې، وړې پيسې.

توري تپې (toretapé) ښځ.م. ١) تـوري تـرېې، زاري؛ ٢) تکې برګی، تکې برګې.

توري تياري (toretyāré) ښـځ.ج. ١) ډېـرې تياري تـور تپ؛ ٢) بد نصيبي، بدمرغي.

توري خاوري (torexāwré) ښځ.م. ١) سپېـرې خاورې، خړې خاورې؛ ٢) قبر، ګور.

توريد (towríd) نـر.م. راوړنه، راوړل، واردونـه، واردول، راوړه.

توريدل (toredál) مـص. ل. ١) تور رنګ ورکـول کېدل، رنګ تـورېدل؛ ٢) بدنامېـدل، تـومـتي کېدل؛ ٣) کرکه پيدا کېدل؛ ٤) شرمنده کـېدل؛ ٥) ترېدل، ترهېدل، دارېدل.

توريدول (tawridawál) مص. مت. واردول. و ګ.: توريد.

توريز چاپ (torizčáp) حروفي چاپ.

توريزی (towrezáy) نر.م. يو ډول مرغه دی.

توړ (toŗ) ق. تراخېره، ترپايه، ترختمه.

توړشک (toŗšák) نر.م. پېغور، تانه، طعنه.

توړی (toŗáy) ص. نر.م. و ګ. ترټری.

توړۍ (toŗay) ښځ.م. ١) ترور، د مور خور، خاله؛ ٢) مشرې ښځې ته د درناوي لقب.

توړېزی (toŗezáy) نـر.م. ترور زی، د ترور زوی، دخاله زوی، د تورۍ زوی.

توزن (tuzán) ص. نر.م. ١) تيزن؛ ٢) ډارن.

توزنه هيله (tozanahíla) ښځ.م. بېځايه هيله، پوچ اميد چې سپيتانه پکې وي.

توزی (tozáy) نـر.م. ۱) هـغـه پند توکـرچې د کښېدی پر سر يې گندي؛ ۲) يوه خځنده ده.

توزيز (tozíz) ا. اره تره، بندوبس، چاره، تابيا.

توزيع (tawzíʻ) ښځ.م. وېشنه، تقسيمونه، برخې برخې کونه، وند وند کونه.

توژنه (tožána) ښځ.م. چمن، شنېلی، د يـو ډول وښو نوم دی.

توړاند (tozánd) ص. توړونکی، کنده کار، حکاک.

توړل (tozál) مـص. مت. ۱) تراشـل، رنده کـول؛ ۲) پاکول؛ ۳) منبل، لگول.

توړلې (tozále) ښـځ. ج. ۱) توتنـکي، پـتـرکي؛ ۲) د توړلو ښځمنه بنه.

توړند (tozánd) نر.م. رنده، تراش، توړنی، خراد.

توړندی پړه (tozand) نر.م. رنده، تراش، توړی.

توړنه (tozána) ښځ.م. تراشنه، رنده کونه، توړنگ.

توړون (tozún) نر.م. تراش، حک.

توړونی (tozúnay) نـر.م. رمبی، د ختې توړنې رمبی، پخسه تراش، گلبر، ختتوړونی.

توړی (tozáy) ښځ.م. رنده، توړندی، تراش.

توس[1] (tus) نـر.م. ۱) خـوس، خوسـماري، پته لگونه؛ ۲) د پرو توس؛ ۳) يـو ډول نرمه، نازکه او ډولي شړی يا کمپله.

توس[2] (taws) نر.م ۱) گرمي، تاو، د بدن دننني تودوخه زياتېدنه؛ ۲) قار، دباو.

توسط (tawasút) ق. په وسيله، په ذريعه.

توسعه (tawsiʻa) ښـځ.م. پراختـيا، ارتـوالی، پراخوالی، وسعت، انکشاف.

توسل (tawasúl) نـر.م. وسـيله مـوندنه، وسيله کول، اړيکه پيدا کونه، ځان نښېدې کونه.

توسن[1] (tawsán) نر.م. سرکش اس، ياغي اس.

توسن[2] (tosán) نر.م. سبب، وجه.

توسن[3] (túsan) ص. نـر.م. ۱) ځـونسن (سپی)، بيمار (سپی)؛ ۲) ورو سترگی (سړی)، حريص.

توسنپېر (tosanpér) گر. علتيه حالت.

توسنټرويیکی (tosanṭarwayíkay) گر. سببي يا علتي ربط.

توسند (tawsánd) ص. نر.م. ۱) له تندې او گرمی نه سوی الوی؛ ۲) توده او وچه ميره يا سيمه.

توسنتوب (tawsantób) نـر.م. ۱) گـرمېدنه، تودېدنه؛ ۲) ژرژر وچېدنه او تږي کېدنه.

توسنغونډله (tosanğandlá) گر. علتيه جمله، سببي جمله.

توسنکړ (tosankár) گر. علتيه يا علي فعل.

توسنوالی (tawsanwálay) نر.م. ډېر تاو، زياته گرمي، ډېره تودوخه، توسندوالی.

توسنوييکی (tosanwayíkay) گر. علتيه ادات، د علت حرف.

توسول[1] (tawsawál) مص. مت. پړسول.

توسول[2] (tusawál) مص. مت. ۱) يو څه ته د چا مينه او ډېره لېوالتيا پيدا کـول؛ ۲) ترسول؛ ۳) قار ول؛ ٤) ځورول، کړول.

توسولی (tusawálay) مف. نـر.م. ۱) هيله من کړی، شوقمن کړی، ارزومن کړی، په تمه کړی؛ ۲) په يوه شي پسې کړولی، زوکلولی.

توسه (tosá) ښځ.م. وسيله، سبب، علت، ذريعه.

توسېدل[1] (tusedál) مص. ل. ۱) تپېدل، په لته کې کېدل (سپی)، کړېدل؛ ۲) زوکلېدل.

توسېدل[2] (tawsedál) مـص. ل. ۱) ترسېدل، گبعی نيول/اخيستل؛ يوه شي ته لېوال کېدل؛ ۲) دغـوا شيدې په غـولانځـه کې يا د مـود شيدې په تي کې پاتې کېدل، د هغه پرسېدل او کلکېدل.

توسیع (tawsíʿ) ښـځ.م. ١) پـراختیا، ارتوالی؛ ٢) ارتونه، پراخونه.

توش (tawš) نر.م. گرمي، تاو، توږ، توس.

توشدان (tušdā́n) نـر.م. قطاروزمه، غـارکی، کمربند، ملاپټه، ملاوستنی، گردنی.

توشک (tošák) نـر.م. (ج. توشکونه) نیالی، نالی، گډیله، توشکه، تولایي.

توشل (tawšál) ص. نرم. ١) رغی، درگ، درگی، رغی یا پټه سطحه؛ ٢) تیت.

توشول (tušawə́l) مص. مت. شـکارل، ویشکه کول، پارول، کیشکارل، ښکارل.

توشی (tawšáy) نـر.م. (ج. توشي) ١) لرگـین ښانک، پینه، پینکی؛ ٢) هـغـه میـوه چې زوم یې د خیلې ناوې له کوره له ځانه سره راوړي.

توشیح (tawših) ښـځ.م. ١) ښـکلونه، جوړونه، آراسته کونه؛ ٢) کومه لیکنه په خپـل مـهر او لاسلیک سره ښکلونه؛ ٣) تړل؛ ٤) بد. شـاعر خپل شعر داسې جوړوي چې د شعر د مسریو یا بیتونو دلومړیو توریو په یو ځای کولو کوم نوم، مسری یا کومه جمله لاس ته راشي؛ ٥) حق. د یوه هیـواد د مشـر په وسیله د هـغـه قـانون لاسلیک چې مقننې غونډې تصویب کړی وي.

توښ[1] (toṣ) ص. نـر.م. متـوجـه، ځیـر، پـام لرونکی، ځک، په ځو.

توښ[2] (tawṣ، tawaṣ) نـر.م. تاو، بـراس، تپ، بخار، توښم، تو ځم.

توښه (toṣá) ښـځ.م. (ج. توښې) زېـرمه، د لارې خرڅ، خوری، سفر خرڅ، جیب خرڅ.

توښی (tawṣáy) ښځ.م. دهوالي تودنی (بخاری).

توصل (tawaṣól) نر.م. یو ځای کېدنه، رسېدنه، وصل کېدنه، جوختېدنه.

توصیف (tawṣíf) نر.م. صفت کونه، ستاینه.

توصیه (tawṣiyá) ښځ.م (ج. توصیې) سپارښت، نصیحت، پند، لارښودنه.

توضیح (tawzíh) ښځ.م. واضح کونه، څرگندونه، ښکاره کونه، شرح کونه، شرح، بیان.

توطیه (tawtiá) ښځ.م. دسیسه، چل، چاته د ضرر رسولو لپاره پلان جوړونه.

توغ (toğ) نـر.م. ١) بیـرغ، جنډه، نښان، رپی؛ ٢) هغـه ملمستیا چې د ربیمگـړی یې د دوو کسو د پخلا کېدو لپاره کوي؛ ٣) توبغ، مرسته.

توغل (toğál) نـر.م. جـړی، زول، پـرلـه پسـې باران او واوره.

توغم (toğám) نر.م. زین پوښ، خوله وچ (عرقگیر)، ارغگیر، ترزین لاندې لمڅی.

توغمه (tuğmá) ښځ.م. قهر، خوشکه، غضب.

توغمه ناک (tuğmanā́k) ص. نر.م. قهرجن، غوسه ناک، پرغزناک، قارجن.

توغندی (tūğandáy) نر.م. راکټ.

توغول (tūğawə́l) مص. مـت. ١) یو شـی په پټه وړل؛ ٢) څه شی پر ځمکه باندې پـه زور سـره غورځول؛ ٣) غورځول، شړل، ویشتل.

توغه (toğá) نـر.م. تاغـو، تاغه، تاغ، یو ډول ونه چې لرگي یې کلک او دانـه یې خوړه ده.

توغه (toğá) ښځ.م. ١) کفاره، بدله، عوض؛ ٢) یو ډول ونه ده چې توره یا زېړه میوه لري.

توغېدل (tuğedál) مـص.ل. ١) یوشـی پـه غـلا یوې ډډې ته کېدل؛ ٢) په غلا تلل.

توفیق (tawfíq) نر.م ١) توان، طاقت؛ ٢) هدایت، لارښودنه؛ ٣) بریالیتوب، موفقیت.

توقع (tawaqóʿ) ښـځ.م. ١) تمـه، امید، هیـلـه، غوښتنه، آرزو؛ ٢) باور، اعتماد.

توقف (tawaqóf) نر.م. ۱) ایسارېدنه، ټالېدنه، ځنډېدنه؛ ۲) صبر، معطلي، ډیل، وقفه.

توقیع (tawqí٤) ص.نـر.م. ۱) پر کوم څه نښان ایښودنه، د فرمان یا کوم لیک لاسلیکونه؛ ۲) د پاچا لاسلیک، فرمان او طغری؛ ۳) خ. ثلث لیک ته ورته لیک دی.

توقیف (tawqíf) نـر.م ۱) ستنونه، درونه، ټالونه؛ ۲) بندي کونه، کښېنونه، ضبطونه.

توک[1] (tok) نر.م. ۱) نسل، نژاد، د توکم مخفف شکل؛ ۲) ډول، قسم، توګ، شی، څیز.

توک[2] (tuk) نر.م. لاړې، توکانې، ویړګې.

توکارل (tokārál) مـص.مت. سپی تو تو کول، سپی رابلل، سپی را کوچول.

توکانی (tukāṇáy) ښځ.م. ۱) توکنی، توکدانی، تف دانی. ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

توکانی (tukā́ṇay) نر.م. خراشکی، ګلوربی، خرپ، ارخشی، خراچکی.

توکرکی (tukárkay) نـر.م. تکرکی، توکری، کوډری، تیکری، د خاورین لوښي توته.

توکل[1] (tawakól) نـر.م. ۱) په خدای (ج) تکیه، د خدای په هیله کېدل؛ ۲) نیت، اراده، پیل.

توکل[2] (tokál) نر.م. دارن او کمزوري سپي.

توکل[3] (tūkál) مص. مت. لاړې توکول.

توکلي (tawakulí) ص. نب. ۱) په ځان اعتباري، داده؛ ۲) هـوډیالی، د ارادې خـاوند؛ ۳) په خدای (ج) باور او تکیه لرونکی؛ ٤) تصادفي، اتفاقي.

توکلی (tukálay) مف.نر.م. دخولې لاړې توکړې.

توکم (tūkám) نـر.م. (ج. توکـمونه) نسل، نژاد، ټبر، قوم، پښه.

توکمیز (tūkamíz) نر.م.ج. د توکم اروند، نژادي.

توکنی (tukaṇáy) ښځ.م. و ګ. توکانی.

توکني (tukaṇí) ص. نـر.م.ج. بېهوده، فضول، چټي، عبث.

توکول (tukawál) مص. مت. لاړې توکل.

توکوونی (tukawū́n ay) نـر.م. تکی، تیکی، تیکلی، څکی، کلچه، تیکلی.

توکه[1] (toká) ښځ.م. ۱) توقه، شـېښې، د جوارو بې دانو وږی؛ ۲) قِسم، تـوګـه، ډول، توکی، توګ.

توکه[2] (túka) ښځ.م. ۱) ګټه، فایده؛ ۲) د توکولو د مطلق امر صیغه.

توکی (tókay) نر.م ۱) قِسم، ډول؛ ۲) برخه، ونډه.

توکي توکي (tokí-tokí) ص.نـر.ج. ۱) رازراز، ډول ډول؛ ۲) برخې برخې، ونډې ونډې.

توکېدل (tukedál) مص.ل. لاړې توکېدل.

توکیز (tokíz) ص. د توک (توکي) یا مادي اړوند.

توکیزوال (tokizwā́l) ص. ماده پال، ماده پرست، ماتریالېست.

توکیزواله (tokizwā́la) ا. مـاده پالنه، ماده ګرایي، ماتریالیزم.

توګه (tóga) ښځ.م. (ج. توګې) ۱) ډول، ذریعه، وسیله؛ ۲) قاعده، اصول، طرز.

توګی (tógay) نـر.م. (ج. توګي) ۱) جته، کتار، صف؛ ۲) خرګی، کوتی، دخرې بچی.

تول[1] (tol) ص.نر.م ۱) انډول سیال، مخی، ساری، کفو؛ ۲) نر.م. وزن، تلنه.

تول[3] (tūl) نر.م ۱) فصل، کرونده، کرنه؛ ۲) پټی، د کرځمکه؛ ۳) بڼ، باغ؛ ٤) پالېز؛ ٥) تیل، د مرغیو منظم تګ؛ ٦) یو ډول توکر.

تولان (tulā́n) نـر.م. ۱) تـولاند، د زړګي تګ؛ ۲) په ناز تلل، په مکیز تلل، تیل وهل.

تولايي (tulāyī) ښځ.م. نالي، نيالي، توشک.

تولباړه (tulbāṛa) ا. مالي تولاړ (تېکس)، اېرتولاړ، ماليه پرعايد.

تولپک (tolpák) نر.م. وسو، جميا، تسورپک، جمامه، د شرشم په شان يو نبات دی.

تولپېر (tulpér) (گر.) اضافي حالت.

تولترنگ (tultaṛáng) (گر.) اضافي (لغوي يا نحوي) ترکيب.

تولتک (tolták) نر.م. (ج. تولتکونه) برستنه، شپرک، برستن، کنزړ، تلتک.

تول تول (twáltwál) ص. نر.م.ج. توتې توتې، توکړې توکړې، شيرې شيرې.

تولد (tawalód) نر.م. (ج. تولدونه) زېږېدنه، پيدا کېدنه، زوکړه، شونه.

تولک (tolák) نر.م. تروکی، ترووکی، يو ډول تروه خونده سابه دي.

تولکه (tuláka) ښځ.م. ١) تولی، د ژېړو شپېلۍ، شپېلۍ، ټوله، نی؛ ٢) هغه ښکاري مرغه چې په لومړي کوريز کې يې نيمې ښکې توی شي.

تولگر (tolgár) فا.نر.م. ١) تول کوونکی، وزن کوونکی، دروايي؛ ٢) نرخي، تولگرندی.

تولگرندی (tolgránday) ص. تولگر، نرخي، نياومن (قاضي)، حکم.

تولمشر (tolmaśár) ا. د تول (ماليې) مشر، مستوفي.

تولند (tulánd) فا.نر.م. ١) تيل کوونکی، تيل وهونکی، رغړېدونکی؛ ٢) مايل، څور.

تولنوم (tulnūm) (گر.) مضاف نوم.

تولنومځری (tulnūmjə́ray) گر. ملکي ضمير، اضافي ضمير.

تولنومی (tulnū́may) گر. مضاف اليه.

تولوال (tūlwā́l) شتمن، څښتن، د ملکيت خاوند.

تولوالي (tūlwālí) ا. څښتنوالي، دارايي، شتمني.

تولول[١] (tulawə́l) مص.مت. ١) څرخ ورکول؛ ٢) رغړول، تيلول، گرځې کول، کولول.

تولول[٢] (tolawə́l) مص.مت. تول کول، وزن کول، تلل، پيودل.

تولونج (tulwánj) ا. تول پدلون، د وزن بدلون (په شعر کې).

توله (tolá) ښځ.م. ١) تول، دولس ماشې، د يوه وزن نوم؛ ٢) موازنه، اندولتوب.

تولی[١] (toláy) ښځ.م. ١) کنډه، د وريښمو يا زرو تللو کوچنی تله؛ ٢) د شپولو ښځ.

تولی[٢] (tūláy) ښځ.م. ١) دودکښ، د تاوخانې دودکښ؛ ٢) پوچ شوی کارتوس؛ ٣) يو ډول واښه؛ ٤) وگ. تولکه؛ ٥) پياله.

تولی (tuṭáy) نر.م. ١) دورمه، کرکی، دروی، نی؛ ٢) ځواني، قد او قامت؛ ٣) د توپک دروی.

توليد (tawlíd) نر.م (ج. توليدات) منځ ته راوړنه، پيدا کونه، زېږونه، حاصلونه.

تولېدل[١] (tūledə́l) مص. ل. ١) څرخېدل؛ ٢) رغړېدل، لغړېدل، گرځېدل، کولېدل.

تولېدل[٢] (toledə́l) مص.ل وزن کېدل، تلل کېدل.

توليدول (tawlidawə́l) مص. مت. منځ ته راوړل، پيدا کول، زېږول، حاصلول.

توليدي (tawlīdí) ص. نسب. ١) د زوکړې؛ ٢) د توليد، د منځ ته راوړو، د حاصل.

توليه (tawlya) ښځ.م. مخپاک، ځانپاک.

تومار (tumā́r) نر.م. ١) خارښت، تخور، تخمار؛ ٢) طومار، کوری، پرېړه او اوږده ليکنه چې د کتاب او يا صحيفې په ډول وي.

تومان‌دار (tumāndā́r) نر.م. د بلوڅو د قبيلوي مشر لقب دی.

تومبار (tumbā́r) نر.م. پارونه، لمسونه.

تومبسکه (tumbáska) ښځ.م. اوچته ځمکه، لوړه ځمکه، دومبسکه.

تومبل (tombә́l) مص. مت. مالوچ په ډانډس وهل، مالوچ ډانډس کول، تومبیا کول.

تومبۍ (tombә́y) ښځ.م. اوکرانۍ، اخور، پاخور.

تومبیا (tombyā́) ښځ.م. پاک شوي مالوچ، ډانډس شوي مالوچ.

تومت (tomát) نر.م. تور، تورلګونه، بدنامونه.

تومري (tumrí) ښځ.م. مو. تمري، تومري، دون، دغزل، قوالي او خیال په څېر یو طرز دي.

تومله (tómla) ښځ.م. تونه، تومنه، تیمنه، موره، دمستو جوړولو تومنه.

تومن (tumán) نر.م. ۱) تومڼ، ترم؛ ۲) داشخار بوټی؛ ۳) تومان، د شلو روپو سکه؛ ٤) ټولی، ګوند، عزیزولي؛ ٥) قبیله، تپه، طایفه، ډېرۍ، مېنه؛ ٦) دکروندي تخم، دکرغله.

تومڼ (tomә́ṇ) ص. نر.م. ج. ترم، شیرګرم، تومن.

تومڼی (tomáṇay) ص. نر.م. و.ګ: تومن؛ لږغوندې تود، شیرګرم، تومڼ.

تومه (tomá) ښځ.م. ۱) دیوه شي تېل؛ ۲) مایه، تومنه؛ ۳) د ښکاري مرغانو خواړه؛ ٤) غوره مړی، غوره ګپه.

تومېدل (tomedә́l) مص. ل ۱) تخرېد، توخرېدل، په خاربښت راتلل؛ ۲) تومنه کېدل، خمیره کېدل.

تون[1] (tūn) نر م. ۱) مکاني وروستاړی؛ ۲) وطن، مېنه، د اوسېدو ځای؛ ۳) یوه غرنۍ ونه.

تون[2] (twan) نر.م. کوډی، کوډله، جونګړه.

تون[3] (ton) نر.م. و.ګ.: تون.

تونبړی (tonbṛáy) ښځ.م. هغه کدو چې پاروګر بین ورڅخه جوړوي.

تونبیا (tonbyā́) ښځ.م. ۱) سپنسی، د پنبې تنغ، د پنبې تار؛ ۲) د مالوچو پاکونه.

تونپېر (tunpér) ګر. مکاني حالت.

تونډ (tund) ص. نر.م.ج. ۱) تېز، چټک، چالاک؛ ۲) مرچ لرونکی خواړه.

تونډلاری (tondlā́ray) ص. د تونډ او سخت دریځ خاوند، سخت دریځی.

تونډه (tundә́) ښځ.م. ۱) د وچې ضد، لمده مړی، لنده ډوډۍ، غوره مړی؛ ۲) دښمني.

تونس (tawns) نر.م. غوسه، خوشکه، قهر، کاوړ، غضب.

تونګ[1] (tong) نر.م. ۱) ګډوډ، تیت و پرک؛ ۲) دغلې ګدام؛ ۳خاورینه کوزه یا صراحي.

تونګ[2] (tawáng) نر.م ۱) پیتاو، د ښځو د کالیو ساتلو توکری؛ ۲) د تناره د ډوډۍ اېښودلو تخته.

تونګه (tónga) ښځ.م. پېغله نجلۍ، ځوانه جنۍ.

تونګی (tongáy) نر.م. (ج. تونګي) ۱) له مزري یا کرکي څخه جوړه شوې وړوکې صندوقچه؛ ۲) جیلغ، ځلانګې.

تونل (tunā́l) نر.م. په غره او یا تر ځمکې لاندې ایستل شوې سوړۍ لاري.

توني (tunī́) (ګر.) مکاني.

تونه[1] (tuṇā́) ښځ.م. (ج. تونې) څېره، بڼه، قد، قیافه، قواره، موشاده.

تونه[2] (táwṇa) ښځ.م. توپ بازي، ګېن بازي.

تونۍ (tawṇáy) ښځ.م. ۱) الماری ته ورته لوی صندوق؛ ۲) غرفه، د غرفې دوکان.

توول (towә́l) مص. مت. و.ګ. تویول.

توولی (towálay) مف. نر.م. توی کړی، تل کړی، بیولی، تویولی.

توه(۱) (towá) ښځ.م. گاره، کوروټي، په لوښي کې د شيدو او پېروي لاندې پاتې شوې برخه، جوغر، جوغرې، دوغل.

توه(۲) (táwa) ښځ.م. د ځمکې کچه پوله یا برید.

توه(۳) (twa) ښځ.م ۱) شاتوت، د توت ونه؛ ۲) خونډ.

توهړ (tohár) نر.م. د زقوم بوټی.

توه کۍ (tawakáy) ښځ.م. توده تیږه، تود کاڼی، د ماشومانو یوه لوبه ده.

توهم (tawahóm) نر.م. ۱) وسواس، اندېښنه، وهم، واهمه؛ ۲) گومان، شک.

توهین (tawhín) نر.م. سپکاوی، بې حرمتي، بې عزتي.

توی(۱) (táway) نر.م. د وزو رمه، د بزو کنډک.

توی(۲) (toy) نر.م. ۱) تې، سېلاب، نهز؛ ۲) خوړ، شېله؛ ۳) توی شوی؛ ٤) عبث؛ ٥) واده، ورا.

تویۍ (taway) ښځ.م. ۱) تبۍ؛ ۲) ورو کې کړایي.

تویالکه (toyālká) ښځ.م. (ج. تویالکې) دېگ، دېگی، دېکچی.

تویاند (toyā́nd) ص. تویوونکی، تویگر، رېخته گر، ویلې فلز په کالب کې اچوونکی.

تویانه (toyāná) اِ. تویښت، رېخته گري.

تویند (toyánd) ص. نر.م. تویېدونکی، رژند، رژېدونکی، تلېدونکی، د ورېدونکی.

تویول (toyawə́l) مص.مت. ۱) تودول، تلول؛ ۲) ضایع کول، عبث کول.

تویېدل (toyedə́l) مص.ل. ۱) تلېدل، بیېدل؛ ۲) ضایع کېدل؛ ۳) رژېدل، دورېدل.

ته (ta) ض. ۱) د مفرد مخاطب ضمیر دی؛ ۲) اد. مف. پورې، تر پورې، د ظرف ویېکی؛ ۳) ورته، داسې ادات چې استقامت، لوری او ارتباط ښیي او د بالواسطه مفعول سره راځي.

تهاجم (tahājúm) نر.م. (ج. تهاجمونه) یو پر بل حمله کول؛ یو پر بل یرغل.

تهال (tahā́l) نر.م. تال، لویه تالی یا ځانک.

تهان (thān) نر.م. ۱) تان، د ټوکر توپ؛ ۲) شپول، اغېل.

تهجد (tahajód) نر.م. د شپې په منځ او پای کې عبادت کول.

تهخانه (tahxāná) ښځ.م. زېرخانه، زېرزمیني.

تهداب (tahdā́b) نر.م. بنسټ، تاداو، اساس.

تهدید (tahdíd) نر.م. وېرونه، دارونه، پتيکه.

تهذیب (tahzíb) نر.م. ۱) پاکول، خالصونه؛ ۲) ښه سلوک؛ ۳) لیاقت، قابلیت، روزنیا.

تهذیبي (tahzibí) ص. نب. د تهذیب، کلتوري، اخلاقي، د مورال، په تهذیب مربوط.

تهلکه (tahluká) ښځ.م. هلاکېدنه، بربادي.

تهمت (tohmát) نر.م. تومت، تور، داغ، الزام.

تهمتي (tohmatí) ص. نب. د تومت؛ تومتي، تورن، بدنام.

تهن (tahán) ص. نر.م. ژور، غوچ.

تهنه (tahaná) ښځ.م. ژوروالی، غوچوالی.

تهه (tha) ښځ.م. له، تا، یو ک په پو ک، قت په قت، کت په کت، لا، د ټوکر سوز، د ټوکر بر.

تهېدل (tahedə́l) مص. ل. رېېدل، رپېدل، دگېدل، لړزېدل، ترېدل.

تهیله (tahilá) ښځ.م. تېلی، کڅوره، خلته، تېله، لویه بوجگی، بوخڅکی.

تهیه (tahyá) ښځ.م. تیارونه، برابرونه، چمتو کونه.

تی (tay) نر.م. ۱) د تي لرونکو حیواناتو هغه غړی چې شیدې په کې تولېږي؛ ۲) وگ. تا.

تې (te) ښځ.م. ۱) د «ت» توري تلفظ؛ ۲) اد. ترې، ورڅخه، ورنه، ورځنې؛ ۳) د «ته» ضمیر او

«یې» مخفف شکل: تې وینې؛ ٤) خور، لګد.

تیا (tyā) ور. د پښتو ژبې یو وروستاړی چې له صفتونو څخه اسمونه پرې جوړېږي.

تیاتر (tyātár) نر.م. تې آتر، تېتر، د تماشې ځای، ننداریځ، ننداره، د تماشا دښودلو ځای.

تیاترال (tyātrā́l) ص. نر.م. په تیاتر او نمایش اړوند، د تیاتر، ساختګي.

تیار (tayā́r) ص. نر.م. ۱) آماده، مستعد، چمتو؛ ۲، مکمل، جوړ؛ ۳) تکړه، څوړب؛ ٤) پوخ، بالغ؛ ٥) سنبال، سم، ځان جوړ کړی.

تیارخور (tayārxór) ص. نر.م (ج. تیار خواره) مفت خور، طفیلي.

تیارسئ (tyārsáy) امر. تیار اوسئ. آماده اوسئ، عسکري بولی، اماده باش.

تیارول (tayārawə́l) مص. مت. ۱) آماده کول، چمتو کول؛ ۲) جوړول، پخول؛ ۳) غتول، څربول ٤) سنبالول.

تیاره (tyārá) ښځ.م. تاریکي، تورتم.

تیاره خپلواک (tyāraxpəlwā́k) ګر. وروستی خپلواک (واول)، پایخپلواک.

تیاری (tayārā́y) نر.م. ۱) چمتووالی، آماده کېدنه، تیارېدنه؛ ۲) درستوالی، ترتیب؛ ۳) غتوالی، څربېدنه؛ ٤) سنبالېدنه، ډول، سینګارونه.

تیارېدل (tayāredə́l) مص. ل. ۱) آماده کېدل، د کار په کولو راضي کېدل؛ ۲) پخېدل، جوړېدل ۳) غتېدل، څربېدل؛ ٤) سنبالېدل.

تیاسنتریزم (tyāsantrizám) نر.م. له خدای (ج) سره مینه، خدای ته توجه.

تیاسوفي (tyāsufí) ښځ.م. عرفان، خدای پېژندنه، الهي حکمت، اشراق، تصوف.

تیالکه (tayālká) ښځ.م. (ج. تیالکې) د خاورو کټو (کټوی، کټوه).

تیالوجي (tyālojí) ښځ.م. خدای (ج) پېژندنه، دینیات، الهیات، الهي حکمت.

تېبون (tebún) نر.م. ۱) و.ګ. تیمم؛ ۲) عزم کول.

تیپ (tip) نر.م. (ج. تیپونه) ۱) ټولی، د پوځ قطار؛ ۲) ټیپ، نمونه، ډول.

تېپچه (tepčá) ښځ.م. کرکری، نمنګی، کیرکیری، هغه آله چې له هغې څخه د ښځینه مېږي اواز ایستل کېږي.

تیت (tit) ص. نر.م. ج. خپور، ګډوډ، خوروور، تیت پرک، شیندل شوی، پرېشانه.

تیتاله (titā́la) ص. نر.م. ج. په ختیځې کلاسیکې موسیقۍ کې د یوه تال نوم دی.

تیتر (titár) نر.م. د زرکې په اندازه یو خړ رنګی یا تور برګ جنګي مرغه دی.

تیترا (titrá) عد. نر.م. و.ګ. تترا.

تیترۍ (titrā́y) ښځ.م ۱) خړېړی، خومبه، دورنګ، ګوځی؛ ۲) د خړېړیو اچار.

تیتوالی (titwā́lay) نر.م. ګډوډوالی، خوروور والی، تیت و پرک والی.

تیتول (titawə́l) مص. مت. نوستل، شندل، خورول، ګډوډ کول، شیندل.

تي تي (titi) نر.م. ۱) بیو بیو، د چرګو او چرګوړو د رابللو اواز؛ ۲) کوچنیانو چرګوړي ته وایي.

تیتېدل (titedə́l) مص. مت. ګډوډ کېدل، خوروور کېدل، کړې پرې کېدل، خورېدل.

تېڅاند (tecā́nd) ا. تېڅونکی، تېڅه ګر، برمه کار.

تېڅل (tecə́l) مص. مت. برمه کول، په برمه سوری کول.

تېڅی (tecáy) ښځ.م. ښوڅنی، برغسو، گرمټ، برمه، د سوري کولو آله.

تېځ (tej) نر.م. زغل، ځغاسته، منډه.

تېځل (tejál) مص. مت. ځغلول، په ځغاسته کول.

تیخواره (tixwārá) ا.م.جمعه کوچنیان چې د یوې مور شودې یې رودلې وي، رضاعي وروڼه، رضاعي خوېندې)

تیخور (tixór) نر.م. ۱) خاربښت، تخمور؛ ۲) ص. نر.م. دتي رودونکی ماشوم.

تیخورتون (tixortūn) ا. د تیخورو کوچنیانو پندغالی، روتون.

تیخورول (tixorawə́l) مص. مت. خاربښتول، تخنول، تخنول، تخرول.

تیخوری (tixóray) ص. نر.م. ۱) تي پورې ماشوم د تی ماشوم؛ ۲) خاربښتي، تخنېدونکی.

تیخورېدل (tixoredə́l) مص. ل. خاربښتېدل، تخنېدل، تخنېدل، تخرېدل.

تېر (ter) ص. نر.م. ۱) پخواني، مخکنی؛ ۲) لاړ، اوړېدلی؛ ۳) نر.م. دوکه، تېگي.

تیر (tir) نر.م. (ج. تیران) ۱) وېشه، بش، شاتیر؛ ۲) لاړی، دستک؛ ۳) غشی، ناوک؛ ٤) دغره هغه تېره څوکه چې ونې ونه لري.

تېران (terā́n) نر.م. جایز، روا.

تېرایستل (teriistə́l) مص. مت. غولول، دوکه کول، تگل، تېریستل.

تیربلی (tirbalə́y) ښځ.م. وزر، نینگاورو، هغه لرگی چې دکور له چت څخه بلی ته راوتلی وي.

تېربوړی (terbuṛáy) نر.م. چارمغز، متک.

تېربوزی (terbūzáy) نر.م. پاړه، یو ډول گنډل (گنډون) دي.

تېربه (terába) ښځ م. ملی، مولی.

تېربېر (terbér) ص. نر.م. ج. ۱) وراندې وروستو، تېروبېر؛ ۲) چل ول.

تېرسولی (tersúlay) نر.م. جوټه، پاته شوی خواړه، پس خورده، پاته شونی.

تېرغمال (teraǧmā́l) ص. نر.م. ظالم، ظالم کار، تېری کوونکی.

تېرغمل (teraǧmál) نر.م. ظلم، زور، تېرغمی.

تېرغملانه (teraǧamalā́na) ا. و گ. تېرغمل.

تیرک (tirák) نر.م. د اوسپنې هغه سیخ چې د ژرندې دخرخ له پاسنی برخې سره وصل او د لاندینی پله له سوري څخه پاس وتلی وي.

تیرکښ (tirkáṣ) نر.م. ۱) دکشمشو د سائلو د کوټې سوری؛ ۲) دمورچې سوری.

تېرکی (terkáy) ښځ.م. ځنگل، ځنگله.

تېرگه (tergá) ښځ.م. ۱) تجیر، هغه دېوال چې په کورکې د یوې برخې د جلا کولو لپاره پورته شوی وي؛ ۲) هغه تسمه چې روستاړی وړباندې تړل کېږي.

تیرلک (tirlák) نر.م. ۱) برچکی، تیزکی، یو کوچنی لرگی دی چې په تلکه باندې راوړي او په هغه کې غوبنه یا د ډوډۍ خسوزې ږدي.

تېرمتی (termatáy) نر.م. ټټو، یابو، زوړ آس.

تېرمهال (termahā́l) (گر.) تېره زمانه، تاریخ.

تېرمهال کړ (termahālkáṛ) گر. ماضي فعل.

تېرمهالي (termahāli) (گر.) د تېرمهال (ماضي) اړوند، تاریخي.

تېرناپای (ternāpáy) (گر.) د تېرمهال مصدر.

تېرندود (terandód) نر.م. عسکري رسم گذشت، عسکري پرېټ (پرېډ).

تېرنه (teróna) ښځ.م. ۱) معافي، عفوه، تېرېدنه، بخښنه؛ ۲) ظلم، زیاتی، جبر.

تېرو (terū́) ص. نر. م. ظالم، زياتي کوونکی.

تېرواته (terwā́tə) نر. ج. تېروتنه، خطا کېدنه، غولېدنه، دوکه خوړنه.

تېروار (terwā́r) ق. تېرځل، تېروخت، تېر نوبت.

تېروتل (terwatə́l) مص. ل. غولېدل، دوکه کېدل.

تېروتنه (terwatə́na) ا. بښوېدنه، ختا وتنه، غلطي، اشتباه.

تېروتی (terwə́tay) ص. نر. م. دوکه شوی، خطا وتی، غولېدلی، تېرايستل شوی.

تېروری (terwarə́y) نر. م. سپک بار، سپک وری، هغه سامان چې له کوچېدو مخکې کوم ځای ته لېږدول کېږي.

تېرول (terawə́l) مص. مت. ۱) زغمل، پېځل؛ ۲) خوړل، نغرل؛ ۳) بلاربسول؛ ۴) وخت اړول، ۵) تېره کول؛ ۶) زوړ سبق استاد ته لوستل؛ ۷) اړول، پورې ايستل؛ ۸) بخښل.

تېرون ونده (terunwə́nda) ا. د تېرېدو حق، حق العبور.

تېرونی (terū́nay) ص. نر. م. عزيز، گران، زړه ته نيږدې، خپل، خپلوان.

تېرويستنه (terwestə́na) ښځ. م. غولونه، تېگنه.

تېره (téra) ص. نر. م. ۱) تېز (چاکو، تېوره، چاړه...) ۲) زوور، تکړه؛ ۳) چالاک؛ ۴) پوه، هوښيار؛ ۵) ص. ښځ. م. پخوانی، مخکينی؛ ۲) بلاربه؛ ۳) تلې، تللې، لاړه شوې.

تېره توب (terətób) نر. م. ۱) تېزوالی، تېره والی؛ ۲) چالاکي؛ ۳) تکړه توب، تکړه والی؛ ۴) هوښيار توب، هوښيار والی.

تېره شپه (terašpá) ښځ. م. بېگانۍ شپه.

تېری (terə́y) ښځ. م. د يهندې د لوښې د منډې په وخت کې يوه او بل طرف ته پېرونه خوړل.

تېری (teráy) نر. م (ج. تېري) ظلم، زياتی، تجاوز.

تېري (teré) ښځ. ج. تياري، تورتم.

تېرېدل (teredə́l) مص. ل. ۱) تلل، خوړېسدل؛ ۲) ځارېدل؛ ۳) حامله کېدل؛ ۴) زغمل کېدل؛ ۵) نغرل کېدل؛ ۶) مړ کېدل؛ ۷) گذشت کول.

تېرېږه (terezə́) ښځ. م. ترېږه، يو ډول بوټی دی.

تېريستل (teristə́l) مص. مت. وگ. تېرايستل.

تېری کوونکی (teraykawū́nkay) فا. نر. م. زياتي کوونکی، ظلم کوونکی، متجاوز.

تېز (tez) ص. نر. م. ج. ۱) وندی، چست، چابک؛ ۲) هوښيار، ځيرک؛ ۳) تېره؛ ۴) ژور، عميق.

تيز (tiz) نر. م. ۱) تيز، گوز؛ ۲) وگ. تز.

تېزاب (tezā́b) نر. م. يو ډول تنده او سخته مايع ده چې په بدن يا کاليو ولوېږي سوځي يې.

تيز بيز (tizbíz) نر. م. د بېړېيو يو ډول لوبه ده.

تيز تيزکو (tiztizakó) ښځ. م. تيزتيزه کې، گونگوټي ته ورته يو ډول برگه خزنده ده چې په لاس ولگېږي نو له کونې نه يې تور لوگی وځي.

تېزذهنی (tezzéhnay) ص. تېزاندی، ژرپوهی.

تېزرفتار (tezraftā́r) ص. نر. م ۱) چاخ، چابک، گړندی؛ ۲) نر. م. يو ډول کوچنی موټر دی.

تيزرگ (tízrag) نر. م. په پښه کې يو رگ دی چې په تينگ نيولو سره ډېر خوږېږي.

تېزس (tezə́s) نر. م. (ج. تيزسونه) وگ. تز.

تېزل (tezə́l) مص. مت. وگ: تېځل.

تېزليدی (tezlíday) ص. تېزوينی.

تېزمزاج (tezmizā́j) فا. ص. نر. م. خوشکتی، غوسه ناک، قهرجن.

تيزن (tizán) ص. نر. م. ۱) ترن، تغن؛ ۲) داړن.

تېزندی (tezandáy) ص. نر. م. د زندۍ پېری، د غرغړې پېری.

تېزوالی (tezwā́lay) نر.م ۱) ځتکتيا، چابکي، ګړندیتوب؛ ۲) چالاکي، هوښياري، پوهوالی؛ ۳) تېره توب، تېزتوب.

تېزول (tezawә́l) مص. مت. ۱) چاخول، چټک کول؛ ۲) چالاکه کول، پوه کول؛ ۳) تېره کول.

تېزه (téza) ص. ښځ.م. تېزه ګی، په روانۍ سبق ويل.

تېزي (tezí) ښځ.م. سورلي، سپرلي.

تېزېدل (tezedә́l) مص.ل. ۱) چستېدل، چټک کېدل؛ ۲) هوښيارېدل؛ ۳) تېره کېدل.

تيزکه (tizáka) ښځ.م دلرګي يوه پلنه او اواره ډبلۍ.

تيزه (tíza) ښځ.م. ۱) کاڼی، ډبره، ګټه؛ ۲) پ. ک. قومي بنديز، يو راز متارکه ده چې د قبيلې د دښمنو اړخونو ترمنځ کېږي.

تېسه (tésa) ښځ.م. ۱) سېما، په خرڅ کې تنګي؛ ۲) ګټه؛ ۳) زياتوالی؛ ٤) تګي.

تېش (teš) نر.م. تسپار، سسپار، دسپارې څوکه، د کرکې څوکه، د پال يا پالې څوکه.

تېش خولی (tešxwálay) ص. نر.م. اوچته غوندې خولی، جګه خولی.

تېشن (tešә́n) ص. نر.م. تېسن، چېشن، سېسن، ببر، هغه څوک چې لوی لوي وېښتان لري.

تېشه (tešә́) ښځ.م. تربښځ، ترخڅ، تښځ.

تېښت (test) نر.م. تېښته، څغل، منډه، ځغاسته.

تېغ (teğ) نر.م. (ج. تېغونه) ۱) توره، خنجر، چاړه؛ ۲) نوغی، تېغی، تازه توکېدلی بوټی.

تېغنه (téğna) ښځ.م. (ج. تېغنې) ۱) تېغ، نوغی، تازه توکېدلی؛ ۲) تبخی، تبی؛ ۳) تيکلی، ککوری، د ګرافون ريکاټ.

تېغون (téğūn) ص. نر.م. ۱) روڼ، ځلېدونکی، ځلښېدونکی؛ ۲) يو ډول باز.

تېغه (téğa) ښځ.م. ۱) تېغ، غوڅوونکی آله؛ ۲) دغره څوکه، نېغ سر؛ ۳) سنج، د بام سنج.

تېک (tek) ص. نر.م. ۱) نېغ، اوچت؛ ۲) څرګند، ښکاره، جوت؛ ۳) سپين سترګی، نېغ يغ.

تيکړک (tikṛák) نر.م. يو ډول زانی دی چې پښې يې ښخي توري او اوږدې وي.

تېکه (téka) ښځ.م (ج. تېکی) ۱) ځنګزن، راځوړند ۲) تېکی، د توري نيام، غلاف؛ ۳) ص. نب. تېک، په غرور کې.

تېکی (tékay) نر.م (ج. تېکي) چړتون، غلاف، نيام، د چړې يا توري پوښ.

تېکير (tekír) نر.م. ۱) په سر کې سپږې يا ريچې لټونه؛ ۲) رخه کونه؛ ۳) تحقيق کونه، څېړنه.

تيګوغی (tigūğay) نر.م. يو ډول ډوډۍ ده.

تيګه (tíga) ښځ.م. ۱) تيګا، سالنډی، سابندي، ساوهنه؛ ۲) زغم، تحمل.

تېل (tel) جن. ۱) غوړ، هغه غوړي چې له شړشمو، کونځلو او... څخه ايستل کېږي؛ ۲) نفت.

تېلپکه (telpә́ka) ښځ.م. (ج. تېلپکې) د پښتنو يو خاص ډول خولۍ ده.

تېل دانی (teldānә́y) ښځ.م. کوپی، هغه قوطی ته وايي چې تېل په کې وي، بوتلګی.

تي لرونکي (tilarūnki) ص. نر.م. تيور، غولانځه لرونکي، پستاندار.

تېلو (teló) ښځ.م. غولانځ، هغه کڅوړه چې د لنګو مېږو غولانځوته وراچوله کېږي.

تېل وړونکی (telwṛūnkay) ص. نر.م. ټانک، ټانکر، د تېل وړلو نقليه وسيله.

تيله (tilá) ښځ.م ۱) زرتار، ګلابتون؛ ۲) د زرتارو لړ، د زرتارو کوړی، د ګلابتونو کړۍ.

تېله (telá) ښځ.م. کڅوړه، بوجۍ، ګونۍ، تېلۍ.

تیله داره (tiladā́ra) ص. ښځ.م. د تیلې، له تیلې نه جوړه، زري، د زرتارو، د ګلابتوني.
تیلی (tilā́y) نر.م. ۱) اورلګیت، تیلی، ګوګړ؛ ۲) د کارېز ډنډ، ۲) چخچې، پلته، لخاشه؛ ۳) ترېږی، ترېلې.
تېلی (telā́y) ښځ.م. همیانی، میانی، کڅوړه.
تیلی (tilā́y) ښځ.م. ۱) چنډه، ترازه، تیلم، قاش؛ ۲) د ګوګړ کانی؛ ۳) دلرګي نری تېره برخه.
تیلي (tilí) فا. نر.م. ګېنېګر، د تېلو ګانې لرونکی، د تېلو اېستونکی.
تیم (tim) نر.م. ۱) وګ. تیم؛ ۲) مو. تم، تکراري قطعه، د موسیقۍ هغه قطعه یا میلوډي چې تکرارېږي؛ ۳) موضوع، مطلب، مقاله.
تیمبوزک (timbūzák) نر.م. وګ. تربوزک.
تیمبوزی (timbūzáy) نر.م. تینبوزی، ورسک ترنه، تمبوزی ترنه، تربوزک، مول.
تیمچه (timčá) ښځ.م. خرجین، مشکی، هغه کڅوره چې له غالۍ نه جوړه وي.
تیمم (taymúm) نر.م. هغه عمل چې د ناروغۍ یا اوبو د نه پیدا کېدو پر مهال د اوداسه پر ځای ترسره کېږي او عبادت پرې جایزېږي.
تیمور (timúr) نر.م. ۱) فولاد، پولاد.
تینبوزک (tinbuzák) نر.م. وګ. تربوزک.
تینتیغی (tintiğáy) نر.م. شین تېږی، شین توپکه، چکی، یوه برګه غونډې مرغی ده.
تین تېرک (tinterák) نر.م. بمبېرک، ستنه.
تین تېنه (tintená) ښځ.م. یو ډول مرغی.
تینداره (tindā́ra) ښځ.م. وګ. تنداره.
تیندک (tindák) نر.م. وګ. تندک (۱).
تیندکه (tindáka) ښځ.م. تیندوبی، د اوبو داره، د اوبو پواره، فواره، د اوبو پُشکه.

تیندلک (tindalák) نر.م. ۱) ګوډی؛ ۲) اتکرار خور، دنګېدونکی، نوک وهونکی.
تیندوړی (tindóṛay) نر.م. تیندوړی، د پزې پېزوانک، د پزې کرېندوکی.
تیندونی (tindónay) نر.م. ۱) دغوږ کرېندوکی برخه؛ ۲) د پزې هغه برخه چې ښځې پکې پېزوان اچوي.
تیندوی (tindáway) نر.م. کرېندوکی، غضروف.
تینکی (tinkáy) نر.م. د دېګ کفګیر، چمچه.
تېنګ (teng) نر.م. تابوت، شخره، د مړي وړلو لرګین صندوق.
تینګړی (tingṛáy) ښځ.م. ۱) چتکی، ګوترک، د دوو ګوتو ترک، ۲) کته پیش، موکی.
تینګړی (tingṛáy) نر.م. غاب، لوړکی، پرانېږ، ترینګلی.
تېنګه (tenga) ښځ.م. ګوتې، میرګاټي، واړه واړه کاني چې کوچنیان لوبې پرې کوي.
تینګی (tingáy) ښځ.م. ینګه، په یوه سا اوبه څښل.
تیور (taywár) ص. نر.م. ۱) وګ. تې لرونکی؛ ۲) غټې تې لرونکی.
تیور (tiwár) ص. نر.م.ج.مو. له هغو پنځو سرونو څخه چې اشتراک مني، هر یو یې یو بېل سُرلري چې تېور ورته وایي.
تیورا (tewará) ص. نر.م.ج.مو. داوو ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی.
تیورژوی (tiwarẓ́áway) نر.م. غولانځور ژوی، تې لرونکی ځناور.
تیورم (tyorám) نر.م. قضیه، مسئله، قاعده.
تیورور (tiwrór) ا. دتې ورور، رضاعي ورور.
تیوري (tyurí) ښځ.م. نظري اصول، نظري علم،

کلي اصول، علمي فرض يا فرضيه، نظري تحقيقات، علمي موضوع.

تېوزه (tewzá) ښځ.م. (ج. تېوزې) سمڅ، گاره، سپون غاړې، چپوره.

تيه (tíya) ښځ.م. په بهديو او نوررو لـويو کې د بيا نوبت اخيستو لپاره غېږ.

تېيل (teyə́l) مص. مت. په غوږو کې سره کول، په تېلو کې سره کول، سره کول.

تېيلی (teyə́lay) مف. نر.م. (ج. تېيلي) په غوږو يا تېلو کې سور کړی.

تېينکی (teyə́nkay) نر.م. (ج. تېينکي) د پزې تنکی هډوکی، د پزې کرپندوکی.

تېينه (teyə́na) ښځ.م. په غوږو کې سره کونه.

تېينی (teyə́nay) نر.م. (يو پور، يوه گانې، چنې يا داسې بل شی چې په يوه وار ورېت شي.

تېينې (teyə́ne) ښځ.م. اينه، لورماښې، لـرماښې، پرپوس، لرمون، يينه.

تېيونکی (teyū́nkay) فا. نـر.م. په غوږو کې سورکوونکی، په تېلو کې سورکوونکی.

تيي (tayí) ښځ.م. دايي، قابله.

ټ

ټ (te̥) ښځ.م. (ټې) د پښتو الفبې شپږم توری دی.
ټاب (ṭāb́) نر.م. ټاپ، افسوس، ارمان.
ټابلېټ (ṭābleṭ́) نر.م. Tab'let گولۍ، قرص.
ټابۍ (ṭābáy) ښځ.م. هغه اوښه چې دوه کاله پس بچې زېږوي.
ټاپ (ṭāp) نر.م ۱) ټاب، ارمان، افسوس؛ ۲) مُهر، نښان، ټاپه؛ ۳) سر، څوکه؛ ٥) تېزتگ؛ ٦) نامتوسرې، وتلې څېره.
ټاپ ټیپ (ṭáptíp) نر.م. ۱) دارمدار؛ ۲) ډول، سینگار؛ ۳) کمزوري، بوډا، ټپ زوړ.
ټاپل (ṭāpál) مص. مت. ۱) ټاپه لگول، مُهر لگول، چاپول؛ ۲) څاروې خسي کول، ټېي کول.
ټاپن (ṭāpán) فا.نر.م. مُهر لگوونکی، ټاپه کوونکی، چاپه کوونکی، چاپگر.
ټاپنځی (ṭāpanźay) نر.م. چاپخانه، چاپخونه، مطبعه، د چاپولو ځای، چاپځای.
ټاپنه (ṭāpána) ښځ.م. ۱) چاپونه، ټاپه لگونه؛ ۲) خسي کونه، ټکونه، ټېي کونه.
ټاپو (ṭāpú) نر.م. ۱) جزیره؛ ۲) برج، ماڼۍ؛ ۳) راوتلی ځای.
ټاپوړه (ṭāporá) ښځ.م. (ج. ټاپوړې) ټاپونه، د کالیو مینځلو تخته.
ټاپوړی (ṭāporáy) ښځ.م. توکان، دتخرگ امسا، دترخ امسا، د تخرگ لکړه.
ټاپول (ṭāpwál) مص. مت. چاپول، ټاپه لگول، ټاپول.
ټاپووزمه (ṭāpūwázma) ښځ.م. جزیره نما، د ټاپو په څېر؛ جغ. هغه وچه چې درې خواوو نه یې اوبه او یوې خوا ته یې وچه وي.
ټاپه (ṭāpá) ښځ.م. (ج. ټاپې) ۱) مُهر، نښانه؛ ۲) په جامه یا توکر باندې څه کېښېده؛ ۳) تور، تهمت؛ ٤) رټه، لکه، داغ.

ټاپه رس (ṭāparás) نر.م. نورپرست، کاپرګل.

ټاپی (ṭā́pay) نر.م. (ج. ټاپي) ۱) دوستي، اشنايي؛ ۲) وخت، موده؛ ۳) پټه مشوره؛ ٤) د ناروغتيا سخت وخت؛ ٥) پی، بيانه، (په تجارت کې) مخکې روپی؛ ٦) واټن، منزل؛ ۷) د پنور نښته؛ ۸) جم جکړه، زول باران؛ ۹) ټاپه لګوونکی.

ټاپۍ (ṭāpáy) ښځ.م. ۱) د غنمو د درمند خاصه نښه، ۲) په خولۍ کې د ګلابتونو ګل.

ټاپي ټاپي (ṭāpiṭāpí) ص. نر.م. خال خال، خاپ خاپ، تکي تکي، داغ داغ.

ټاپېدل (ṭāpedә́l) مص. ل. چاپېدل، چاپ کېدل، مهر کېدل، نښانه کېدل.

ټاټ (ṭāṭ) نر.م. ۱) وياړ، فخر؛ ۲) لويي؛ ۳) کوړ، راتاو؛ ٤) سُنډين توکر، ترپال؛ ٥) مو. د آهنګونو د راغونډېدو مرکز او د موسيقۍ د اشکالو (سري نمايش)..

ټاټ باټ (ṭāṭbā́ṭ) ص. نر.م. ټاټ پاټ، نخره، شان شوکت، ساټ باټ.

ټاټسي (ṭāṭasí) ښځ.م. توکه، پرپرۍ، شېښي.

ټاټکه (ṭāṭáka) ښځ.م. يو ډول بوټی دی چې ژاوله ځنې جوړوي، مرخېړی، ټاټوکه.

ټاټکی (ṭāṭkáy) نر.م. اوسپنيز لوښی چې ودانيزه مساله پکې وړل کېږي.

ټاټوالی (ṭāṭwā́lay) نر.م. کوږوالی، يو اړخ ته، ځنګزنتوب، ځنګزنوالی.

ټاټوب (tatob) نر.م. ۱) ګذران؛ ۲) خاموشي، چوپتيا، آرامي.

ټاټوبه (ṭāṭóba) ښځ.م. ټاټوبی، د استوګنې ځای.

ټاټول (ṭāṭawә́l) مص.مت. ۱) ټاټ ورکول، کږول؛ ۲) ناز ورکول، وياړ ورکول.

ټاټه (ṭā́ṭa) ص.نب. سم، برابر، نېغ، مستقيم.

ټاټۍ (ṭāṭáy) ښځ.م. ۱) جوټې، للوللو - د کوچنيانو د ويده کولو لپاره يوه کليمه ده.

ټاټي (ṭāṭí) ص.نب. د ټاټ خاوند، فېشني، مغروره.

ټاټېدل (ṭāṭedә́l) مص. ل. کږېدل، يوه لور ته ټيټېدل، يوه لور ته کږېدل، قاتېدل.

ټاخ (ṭāx) نر.م. ۱) تاخت، ځغاسته؛ ۲) د ټوپک د کارتوس د خلاصېدو غږ.

ټارپېډو (ṭārpedó) ښځ.م. يو ډول وسله ده، اژدر.

ټارپيلور (ṭārpilór) ص. نر.م. وره ماکو ډوله جنګي بېړۍ ده.

ټاره (ṭā́ra) ښځ.م. خېټه، ګېډه، نس.

ټاری (ṭā́ray) نر.م. ۱) ټاری، سنګر، بالاخانه، برج؛ ۲) د ښښتر ځانګه؛ ۳) د ځېږۍ ښاخ.

ټاري (ṭārí) ښځ.م. ترېدونکی، غرېدونکی، چټي خبرې کوونکی، چټي بول.

ټاس (ṭās) نر.م. ۱) ټس، د لوښي د چاودلو اواز؛ ۲) ټسه، لوی پټکی؛ ۳) اسک، شرط، پچه.

ټاغی (ṭāğáy) ص. نر.م. بټ سترګی، رډ سترګی، شېرا، چغر، چغر سترګی.

ټاق (ṭāq) نر.م. ۱) ټک، ټق، د ټوپک د خلاصېدو اواز؛ ۲) د کلک شي د ماتېدو اواز.

ټاک (ṭāk) ص. نر.م. ۱) تريو، تروش، په ښبه شوی پسه؛ ۲) د يوې ونې د مېوې نوم دی.

ټاک ټال (ṭākṭā́l) ص. نر.م. ۱) ټکني، ترهور، ترهيدلی؛ ۲) اندېښمن، وسواسي.

ټاک ټوک (ṭākṭū́k) نر.ج. ټک ټوک، ټک پک، د کور سامان او اثاثيه، لوښي لرګي..

ټاکر[1] (ṭākә́r) ص. نر.م. عمر خوړلی، بوډا.

ټاکر[2] (ṭākúr) نر.م چنډرې، د کوچنيانو لوبه ده.

ټاکل (ṭākә́l) مص. مت. ۱) مقررول، غوره کول؛ ۲) په نښه کول؛ ۳) ناروغ ته ټکور ورکول.

ټاکلی (ṭākáləy) ل. نر.م. ۱) مقرر شوی، تعیین شوی، انتخاب شوی؛ ۲) په نښه شوی.

ټاکنده (ṭākənda) ص. ټاکونکی، غوڅ، پرېکنده، (خبره یا دریځ).

ټاکنده غرمه (ṭākandaǧárma) ص. ښځ.م. وګ. ټکنده غرمه.

ټاکنه (ṭākə́na) ښځ.م. (ج. ټاکنې) غوره کونه، غوراوی، مقررونه، انتخابونه، تعیینونه.

ټاکو (ṭākū́) نر.م. ۱) دغوا او مېښې یو ډول ناروغي ده؛ ۲) کینه ناک؛ ۳) ص. نب. تالا، چور.

ټاکور (ṭākór) نر.م. ۱) وګ. ټاکر[2]؛ ۲) ټکور، تبل، تب ورکول، ټکور ورکول.

ټاکۍ (ṭākə́y) ښځ.م. ۱) کاسې، پتاک، د چنوغزې پتان؛ ۲) له وینې ډکه تناکه؛ ۳) ادویدو، د ېر مور انسان یاحیوان؛ ٤) ننبه؛ ٥) ډېډا، د بوټل سرپوښ؛ ٦) داوبو بانګۍ؛ ۷) پیوند، پینه؛ ۸) پټاکۍ، دکارتوس د اور اخستلو ځای.

ټاکې (ṭāké) ښځ.م. چک چکې، چکې، د لاسو پړکول، د لاسو ټکول، تاړۍ.

ټاکی (takay) نر.م. ۱) ټیکه لګوونکی، خال وهونکی؛ ۲) څاڅکی، قطره.

ټال (ṭāl) نر.م. ۱) پینګه، زانګو، ټال؛ ۲) ځنډ، تم، معطل؛ ۳) د غنې تار؛ ٤) د تلې دړ؛ ٥) تل، د لرګیو دلۍ، د لرګیو انبار.

ټالان (ṭālā́n) نر.م. ټالنې، ۱) د سپینو یا سرو زرو د پیسو یو مقدار؛ ۲) د یو وزن نوم.

ټال متهال (ṭālmaṭā́l) نر.م. ټهل ټال، ...ل بازي، چل و فرېب، غولونه، چالاکي، چل ...

ټال متهالول (ṭālmaṭālawə́l) مص. مت. ۱) څرګ... په تمه کول، چاته په یو کار کې پلمه کول؛ ۲) چل کول، غولول.

ټال متهالېدل (ṭālmaṭāledə́l) مص. ل. ۱) څوک په تمه کېدل، څوک په اسره کېدل، په حیلهاو غولېدو کښېوتل.

ټالول (ṭālawə́l) مص. مت. ۱) ځنډول، معطلول، تمول، تم کول؛ ۲) زنګول، جوټه ورکول.

ټاله (ṭālá) ښځ.م. (ج. ټالې) یو ځایې خرڅونه، ساپټ، په عمده ډول خرڅول.

ټالۍ (ṭālə́y) ښځ.م. شوه، یو ډول ونه ده چې ښایسته او کلک لرګي لري.

ټالېدل (ṭāledə́l) مص. ل. ۱) ځنډېدل، معطلېدل؛ ۲) زنګېدل، جوټه کېدل.

ټامباري (ṭāmbārí) ښځ.م. په چیغو چیغو ژړا، په کوکو کوکو ژړا، انګولا، کریغې، ټاټاره.

ټامبوسی (ṭāmbūsay) نر.م. ۱) ټوسان، ګنګړی، واورې غری، د واورې ګرېګری.

ټامته (ṭāmtá) ښځ.م. ټانته، ټانده، د جوارو یا باجرو هغه برخه چې ورې ترې ایسته شوې وي.

ټانټس (ṭāntə́s) ص. نر.م. کم عقل، بېعقل، لنډ فکری، لنډ اندی، ناپوه، شوده، ساده.

ټانټوبی (ṭānṭobáy) نر.م. ګنه ګونه، غالمغال، غوربېږ، غوربګ، غورېږ، غورپش.

ټانټور (ṭānṭór) نر.م. ټاندور، د ځپیاکې توتې چې په نغري کې یو ډبل له پاسه ایښودل کېږي.

ټانچۍ (ṭānčə́y) ښځ.م. ټانکۍ، د اوبو ټانکۍ، هغه لوی لوښی چې اوبه یا تېل پکې ساتي.

ټاندور (ṭandór) نر.م. وګ. ټانټور.

ټانک (ṭānk) نر.م. ۱) شوېله؛ ۲) هغه لوی لوښی چې تېل یا او... پکې لېږدي؛ ۳) د تېلو ...؛ ٤) یو ډول درنه وسله ده.

ټانکه (ṭanká) ښځ.م. ۱) ټک، ګنډ، بخیه، بښۍ؛ ۲) پیوند.

ټانکی (ṭānkáy) ښځ.م. و ګ. ټانچی.

ټانګ (ṭāng) نر.م. ۱) اوازه، اوچت غږ؛ ۲) موسم، وخت؛ ۳) د وزې د لنګېدو وخت؛ ٤) یوه غرنۍ مېوه ده؛ ۵) موسمي باران؛ ٦) زد، په سمندر کې د کانو جوړ شوی ځلی؛ ۷) د اوبو په منځ کې وچوبه، ټاپو، جزیره.

ټانګاري (ṭāngārí) ښځ.م. و ګ. ټامته.

ټانګتوره (ṭāngturá) ښځ.م. داتوره، دمتوره، یو تریخ بوټی دی چې د درملو په ډول استعمالېږي

ټانګر (ṭāngár) نر.م. کنکر، کنګر، ښاروبو خوړلی د جوارو ټانټه.

ټانګو[1] (ṭāngú) نر.م. غرنی ناک.

ټانګو[2] (ṭāngó) ښځ.م. هن. Ton'go تانګو، د ټاځکو نڅا، اسپانوی څلور ضربیزه نڅا.

ټانګه (ṭānga) ښځ.م. ۱) د ناک د ونې په څېر یوه ونه ده خو مېوه یې له ناک سره توپیر لري؛ ۲) ګاډی، بګی، د سورلۍ یوه وسیله.

ټانګۍ (ṭāngə́y) ښځ.م. ۱) یوه غرنۍ ونه ده؛ ۲) پانګې، پر اوږو د اوبو وړلو او ړد لرګی.

ټانګی (ṭāngáy) نر.م. اوچته هواره ځمکه.

ټاه (ṭāh) نر.م. کرت، خبره، ګرېده، ګرېدا.

ټایپ (ṭāyp) نر.م. ۱) ټاپه، خاپ؛ ۲چاپ، مارکه؛ ۳) توکم، کهول؛ ٤) نمونه، ډول، ټیپ، مثال، ښکارندوی، سمبول؛ ۵) د ټایپ ماشین.

ټایپوګراف (ṭāypograf) نر.م. د توري اودنې ماشین.

ټایپوګرافي (ṭāypografí) ښځ.م. د چاپ فن، د کومځه د بیان او تعریف فن چې د علامو، نښو او رمزي نښانو په بڼه وي.

ټایپولوجي (ṭāypolojí) ښځ.م. ځېل یا نوړ پېژندنه، ډول پېژندنه، نښې نښاني پېژندنه.

ټایپیسټ (ṭāypíst) نر.م. ټایپوونکی، په ټیپ لیکونکی.

ټایفس (ṭāyfás) ا. نر.م. و ګ. توره تبه.

ټایر (ṭā́yir) نر.م. (ج. ټایرونه) ټېر، د موټر، موټرسایکل، بایسکل او نورو ربړینه پایه.

ټایلیټ (ṭāylít) نر.م. ۱) توالت، دځان سینګارونې مېز؛ ۲) مکان، بیت الخلا، تشی، باس.

ټب (ṭab) نر.م. ۱) طشت، لګن، اوسپنیز یا کودین د لمبلو لوښی؛ ۲) ټپ، ډېران.

ټبر (ṭabár) نر.م. (ج. ټبرونه) خېلخانه، خاندان، قبیله، کورنۍ.

ټبرنی (ṭabaranáy) ص. ټبریز، قبیلوي، قبایلي.

ټبروال (ṭabarwā́l) ص. ټبرپال، قامپال.

ټبرواله (ṭabarwā́la) ا. قومپالنه، قومپالي.

ټبکی (ṭabakáy) نر.م. ۱) دوغل، غار، تیلی؛ ۲) مایه، د کوچنیانو د ګاټو او د مردکیو په لوبه کې هغه کوټی چې مردکې او ګاټي وراچوي.

ټبوټبوک (ṭabuṭabúk) نر.م. غرنی بلبل.

ټپ (ṭap) نر.م. تاکیدي کلیمه ده چې له صفت سره د مختارۍ په ډول راځي؛ ۲) داغ؛ ۳) پرهار، زخم ٤) د یو شي د وهلو اواز؛ ۵) ټرلی، کتاب بندول ٦) کمزوری، ډنګر؛ ۷) ډېران، ډومبوری، ټب؛ ۸) د کرېږي ونه؛ ۹) خلاص، مرګ ته نږدې.

ټپا (ṭapā́) ښځ.م. د ټالی وهلو اواز.

ټپال (ṭapā́l) نر.م. ۱) وار، ځل؛ ۲) ځغل، منډه، ځغستا؛ ۳) پیغام وړنه؛ ٤) استازی، ځری، ډاګي؛ ۵) د ځغلولو کار، خره یا کچرې د مزدورۍ لپاره ځغلول.

ټپالي (ṭapālí) ص. نر.م. ۱) پیغام رسانه؛ ۲) خواري ایستونکی؛ ۳) خرکار، هغه خرکار چې خره د بارولو او اړولو لپاره ځغلوي.

ټپ پټ (ṭappáṭ) ص.م.ج. ټټ پټ، بې مانا، چټي، فضول، جزئي.

ټپ ټپ (ṭapṭáp) نر.م. ۱) قهر، غوسه؛ ۲) د دوو شیانو د وهلو غږ او اواز.

ټپ ټپانی (ṭapṭapā́nay) نر.م. ټپ ټپانی، الاداد، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

ټپټور (ṭapṭór) ص.نر.م.ج. ټپ تور، هغه څوک چې د سترګو لید یې کمزوری وي.

ټپ ټیپ (ṭapṭíp) ص.نر.م.ج. ۱) کمزوری، ډنګر؛ ۲) زوړ، بوډا، عمر خوړلی، سپین ږیری؛ ۳) په ملا کروپ، په ملا کوږ.

ټپرا (ṭaparā́) ص.نب. ۱) وېرېدلی، ډار شوی، بورېدلی؛ ۲) خیال ساتونکی، محتاط؛ ۳) کرکجن؛ ٤) کمزوری؛ ٥) اواره، سرګردان.

ټپرېدل (ṭaparedә́l) مص.ل. ۱) ړندو غوندې په وېره وېره ګام اوچتول؛ ۲) د خواخوږۍ له مخې (په کوم څه یا چا) لړزېدل، زړه ترل؛ ٤) د چا پر تکلیف زهیرېدل؛ ٥) ربېدل، ترېدل.

ټپړ (ṭapáṛ) نر.م. ۱) سوندي توکر، سوندین توکر؛ ۲) هغه پړی چې د شولو ګیډۍ پرې تړي.

ټپړا (ṭapaṛā́) ښځ.م ۱) د کولال هغه آله چې خاورین لوښي پرې هواروي؛ ۲) ختې موښې (ګلماله).

ټپړسو (ṭapaṛsú) نر.م. یو ډول وابښه دي.

ټپس (ṭapә́s) نر.م. ټپوس، غلیواز، کمڅېړ، یو مردار خور مرغه دی.

ټپساری (ṭapsā́ray) ص.نر.م. محتاج، عاجز، مظلوم، بې وسه، ملامت.

ټپسوری (ṭapsúray) نر.م. وګ. ټپساری.

ټپک (ṭapák) نر.م. وګ. ټپاره.

ټپکی (ṭapakáy) ص.نر.م. ۱) سخت ناروغ؛ ۲) د پنډوس یو ډول لوبه.

ټپګی (ṭapgáy) نر.م. ۱) وروکي زخم، کوچنی پرهار؛ ۲) غار، سوړه؛ ۳) خندق، کنده.

ټپل (ṭapә́l) مص.مت. وګ. ټاپل.

ټپلن (ṭaplán) ص.نر.م.ج. کوي وهلی، پمن مخی، ټپلی، چیک مخی، چیچکي، ګنډلمخی.

ټپلی (ṭapә́lay) ص.نر.م. ۱) سست، لسټ؛ ۲) خسي څاروی.

ټپن (ṭapán) نر.م. لږ سبا ناری، ناشتا، زرخوړی.

ټپنا (ṭapána) نر.م. وګ. ټپرا.

ټپنه (ṭapәna) ښځ.م. بېکاره، وزګار، لیه، لایه.

ټپڼ (ṭapә́n) نر.م. ۱) ګونی، ګونۍ، بوجۍ، خلته، بوری، جوال؛ ۲) ټپړ، پړی، رسۍ.

ټپو (ṭapū́) نر.م. ټاپو، برج، اتاری.

ټپوټپ (ṭapuṭáp) نر.م. د ټپ ټپ اواز.

ټپوسی (ṭapusә́y) ښځ.م. یو ډول کوتره ده.

ټپوک (ṭapúk) نر.م. (ج. ټپوکان) ۱) پوستین؛ ۲) تمانچه؛ ۳) چاپېړه، چپلاخه، څاپېړه.

ټپول (ṭapawә́l) مص.مت. ۱) ټپ کول، بندول؛ ۲) شاباسی ورکول؛ ۳) المسول؛ ٤) وهل.

ټپه (ṭapá) ښځ.م. (ج. ټپې) ۱) درځه، دریڅه، کړکۍ؛ ۲) الندۍ، ټکۍ، د پښتو د اولسي شاعرۍ یو ډول نظم دی چې دوې مسرې لري؛ ۳) وګ. ټپه ٤) چاپ، مهر، نښه؛ ٥) کرامت؛ ٦) رقعه، یادښت؛ ۷) پټي؛ ۷) بیانه، ټپی، سیبي.

ټپه ټغره (ṭapaṭağára) ښځ.م. نېستي، غریبي، لوڅ لغړتوب، مخ یوې خواته نه ګرځېدل.

ټپه ییز (ṭapayíz) ص. د ټپې، ټپې ته اړوند، مسره ییز.

ټپی (ṭapáy) ښځ.م. ۱) ټاپی، څپیاکه، ټپی، هغه خوشایي چې د سوځولو لپاره وچ شوي وي؛ ۲) بیانه، سیبي، بیونه.

ټپي (tạpí) نر.م. زخمي، داغلی، گایل.

ټپی (tạpáy) نر.م. (ج. ټپي) ۱) خدایي خال، ټپی؛ ۲) د پښې باد نیول، د جوړونو درد؛ ۳) په کمیس باندې د کښېدې کار.

ټپېری (tạperáy) نر.م. (ج. ټپېري) خښتې اچوونکی، خښتمال، خښتې جوړوونکی.

ټپی مار (tạpaymā́r) نر.م. گوس، منگور، کپچه مار، ورکوټی مار.

ټپین (tạpín) نر.م. ټپي ټپی، تکي تکي، داغدار، خاپ خاپ، چوخی مخی.

ټټ (tạṭ) نر.م. ۱) چټی غږېدونکی؛ ۲) تېز، تیز.

ټټار (tạtā́r) نر.م. ترتهار، چټي او عبثې خبرې.

ټټ پټ (tạtpát) نر.م. ۱) چټي او عبثې خبرې، اپلتې؛ ۲) تکه پوکه، اندک شیزونه.

ټټ ټټ (tattat) نر.م. ۱) دېرې خبرې، کېرتې؛ ۲) لاپې، دوزې، د وېاړ او لویې خبرې.

ټټن (tạtán) ص. نر.م. ج. چټیات ویونکی؛ باټو.

ټټنګه (tạtangá) ښځ.م. یو ډول چرچنه، چنچنه.

ټټو (tạtū́) ص. نب. اپلتې ویونکی، کرتو.

ټټول (tạtawál) مص. مت. ۱) یو څوک په چټیاتو راوستل؛ ۲) غوږول، ناروا کار ورسره کول.

ټټی (tạtáy) نر.م. ۱) دورې کوونکی، کېرتن، پوچ غږېدونکی، ټټو؛ ۲) بې مغزه، بې مغزو.

ټټې (tạté) ښځ.ج. چټي خبرې، عبث خبرې.

ټټېدل (tạtedál) مص. ل. ترتهدل، تربدل، عبث خبرې کول، ټټ ټټ کول، بکواس کول.

ټټ (tạt) نر.م. ۱) غورې تمې، لاپې شاپې؛ ۲) کبر، غرور، لویې؛ ۳) مس، تانبه.

ټټار (tạtā́r) نر.م. (ج. ټټاران) مسگر، ټټاری.

ټټاری (tạtāráy) نر.م. ټټېری، ټېټغه، ټغټغی، تیغکه، ټنوغی، هغه مرغه چې باران غواړي.

ټټاري (tạtārí) ښځ.م. ۱) شور، فریاد، څوږ، کریغ؛ ۲) لعلبې سازي، مسگري.

ټټارې (titāre) ښځ.م. شور، فریاد، څوږ، غوږېږ.

ټټاونګ (tạtāwáng) نر.م. باټو، لاپو.

ټټخه (tạtáxa) ښځ.م. گوگل، سینه، ټټر، ټټی.

ټټر (tạtár) نر.م. سینه، ټټخه، گوگل.

ټټرا (titrā́) عد. و گ. تترا.

ټټری (tạtráy) نر.م. (ج. ټټري) ۱) سینه بند؛ ۲) لاپوک، غورتن.

ټټری (tạtạr…) ښځ.م. سدرۍ، واسکټ، هغه واسکټ چې په توکر کې یې مالوچ وي.

ټټک (tạták) نر.م. و گ. تلکه.

ټټنګ (tạtáng) نر.م. ۱) بیابان، چول، میره؛ ۲) تش لاس، غریبي.

ټټنګا (tạtangā́) ښځ.م. ټپغکه، یو ډول مرغه دی.

ټټو (tạtū́) نر.م. یابو، توتو، ټیټ شان اس، باري اس.

ټټوبه (tạtobá) ښځ.م. (ج. ټټوبې) ملنده، خندا، پچموزه، توکه.

ټټوګی (tạtūgáy) نر.م. (ج. ټټوګي) ورکوټی ټټو، خوار ټټو، وروکی یابو.

ټټۍ (tạtáy) ښځ.م. ۱) بیت الخلا، خاک نداز؛ ۲) کاروان سرای؛ ۳) غول، ډکي متیازې.

ټټی (tạtáy) نر.م. (ج. ټټي) ۱) دورې کوکي، پوچ ویونکی؛ ۲) بې مغز، ناپوه، بې مغزو.

ټچ (tač) نر.م. ۱) د پوکنۍ د چاودلو اواز؛ ۲) قوت، زور؛ ۳) ارزان، بې ارزښته، پرېوتی، خوار.

ټخ (tax) نر.م. د توخي غږ، د توخلي غږ.

ټخ ټخ (taxtax) نر.م. توخېدنه، توخل.

ټخلی (taxaláy) ښځ.م. خولی، خپلی، هغه خولی چې غوږونه پکې پټ وي، غوږ پټې خولی.

ټخ مخ (ṭaxmáx) ص. نر.م. تیت و پرک، خورووړ، گډوډ، تخ مخ، تس نس.

ټخول (ṭaxawə́l) مص. مت. و گ. ټوخول.

ټر (ṭar) نر.م. ۱) ټغ، پر، دکسولمو د باد اواز؛ ۲) دچنگښي اواز؛ ۳) عبثې خبرې.

ټراجیډي (trājidí) ص. نب. تراژیدي، ټراژیډي؛ ۱) غم انگېزه ننداره؛ ۲) مصیبت، فاجعه.

ټرافیک (ṭrāfík) نر.م. ۱) ترافیک، هغه پولیس چې په سړکونو باندې د موټرانود لاربښوونې دنده لري؛ ۲) په لویو واټونو، بحرونو او فضا کې دخلکو، عرادو، الوتکو تگ راتگ؛ ۳) ورنه راوړنه، لېږدونه، عبور اومرور.

ټراک (ṭarāk) نر.م. چتې، یوه وړه مرغۍ، چتکۍ، چترکۍ.

ټراکټور (ṭrāktór) نر.م. تراکتور، دعصري کرنې لپاره موټر دوله ماشین.

ټرام (ṭrām) نر.م. ترام، ټریم، یو ډول لوی برېښنا گاډی چې د اوسپنې پر پټلیو باندې ځي.

ټرامبون (ṭrāmbón) نر.م. مو. بجه خانې ته ورته د موسیقۍ یوه اله ده.

ټرامپولین (ṭrāmpolín) نر.م. هغه جالي چې په اکروباتو کې کار ترې اخیستل کېږي.

ټران (ṭrān) نر.م. شور، ځوږ، غالمغال.

ټرانزیټ (ṭrānzít) نر.م. ۱) سفر؛ ۲) تېرېدل، پورې وتنه؛ ۳) د گمرکي تکس له تحویلولو پرته د تجارتي مال تېرېدنه.

ټرانسپورټ (ṭrānspórt) نر. ۱) ورنه راوړنه، چلونه، دتجارتي مالونو او نورو شیانو ورنه راوړنه؛ ۲) لاری، ټرک، جهاز، کښتی، اورگاډی، الوتکه چې مسافر او مالونه له یوه ځایه بل ځای ته وړي او راوړي.

ټراوو (ṭarāwū́) ص. نر.م. ۱) ټمرن، ټرو؛ ۲) چټي غږېدونکی، عبث غږېدونکی.

ټرای (ṭrāy) عد. درې، درې برخې، درې چنده، په درې ډوله.

ټرایټون (ṭrāyṭón) نر.م. مو. د درېو آهنگونو فاصله، د درېو گامونو واټن.

ټرای سیکل (ṭrāysikál) نر.م. درې ارابه بیزه، هغه بایسکل چې درې ارابې لري.

ټرای گراف (ṭrāygráf) ص. نر.م. متحد اللفظه درې حرفه، هغه درې توري چې یو اواز ورکړي.

ټرای مورفیک (ṭrāymorfík) ص. نر.م. درې وجهي، د درېو حالتو یا شکلو لرونکی.

ټرایي (ṭrāyí) ښځ.م. ۱) زیار، هاند، هڅه؛ ۲) ازمایښت، کتنه؛ ۳) له موټر چلوونکو نه ازموینه اخیستل.

ټرپر (ṭarpár) نر.م. اپلتې، چټې خبرې.

ټرتاوا (ṭartāwā́) ښځ.م. (ج. ټرتاوې) ښغمي، خوشحالي، مزې، چړچې.

ټرتهار (ṭratahār) نر.ج. چټې خبرې، عبث خبرې.

ټرټر (ṭərṭár) نر.م. سپورې ستغې خبرې، چټیات.

ټرخاول (ṭərxāwə́l) مص. مت. ځان خلاصول، بهانې کول، په چل ځان خلاصول.

ټرسټ (ṭrasṭ) نر.م. (ق.ا) امانت، درایو وکالت، ترست، د شرکتونو انحصاري اتحاد.

ټرم (ṭarm) نر.م. ۱) سمستر، تاکلی وخت، دوره، موده؛ ۲) اصطلاح؛ ۳) اړیکې؛ ۴) عدد.

ټرماټر (ṭarmā́ṭar) نر.م. و.گ. ټماټر.

ټرمپټ (ṭrampít) نر.م. مو. باجه، په موسیقۍ کې یوه بادي آله ده.

ټرمینالوجي (ṭarminālojí) ښځ.م. فني کلیمې علمي یا فني کلیمې، اصطلاح پېژندنه.

علمي يا فني نومونې، ترمينولوژي.

ټرمينل (ṭarminál) ص. نر.م. د هوايي ډګر ودانۍ، د الوتکې د کرښې يا د اورګاډي د پټلۍ پای، پای، انتها.

ټرن (ṭarán) نر.م. ۱) تيزن؛ ۲) ويرېدونکی، دارن.

ټرو (ṭarū́) ص.نر.م. ۱) ترن، تيزن، تيزن؛ ۲) چټي غږېدونکی، عبثې خبرې کوونکی.

ټروپ (ṭrūp) نر.م. تروپ، ډله، دسته، ټولۍ، د عسکرو يوه ډله سپاره، ګروپ.

ټرول (ṭarawə́l) مص. مت. ۱) په دستونو کول، اسهالول؛ ۲) بدکار ورسره کول.

ټربيون (ṭribyū́n) نر.م. تريبون، د وينا دريځ يا يا کرسي، دخبرو کولو ځای، منبر.

ټرېلر (ṭrelár) نر.م. (ج. ټرېلرونه) ډبه، واګون، واګن، يدک، هغه ډبه چې په موټر پورې تړل کېږي او درانه بارونه پکې وړي.

ټريو (ṭriyó) ښځ.م. مو. په غربي موسيقي کې درېو کسو سندرغاړو ته وايي.

ټس(۱) (ṭas) نر.م ۱) ګوزار، دڅپېړې غږ؛ ۲) لامل، سبب؛ ۳) پسات، چل؛ ٤) نوم، شهرت.

ټس(۲) (ṭus) ص.نر.م. توس، زوړ شی، خوړل شوی شی، وروست، پوده.

ټسا (ṭasā́) ښځ.م. ټسهار، د ټس ټس اواز.

ټس پس (ṭaspə́s) ص. نر.م. ج ۱) عبث، فضول، چټي؛ ۲) بې ثباته، کچه، هيڅ.

ټسټ (ṭest) نر.م. ازمېښت، امتحان، ازمايښت، محک، معيار.

ټس ټس (ṭasṭás) نر.م. ۱) پس پس، پسهار، ورو ورو خبرې؛ ۲) پټه ژړا، ورو ورو ژړا.

ټس ټوس (ṭasṭū́s) نر.م. ۱) د څه شي د ماتېدو اواز؛ ۲) ټک وټوک، جنګ جګړه.

ټسر (ṭə́sar) نر.م. (ج. ټسرونه) ۱) کچه ورېښم، ساده ورېښم؛ ۲) سونډې توکر، ټهسر.

ټسري (ṭəsrí) ص. نب. د ټسر، ټسرين.

ټسک (ṭə́sak) ص. نر.م. دارن، بې زړه، بېکاره.

ټسکوری (ṭaskoráy) نر.م. چکيده، په ټناره کې څڅېدلې ډوډۍ، ټسوری.

ټسکی (ṭasakay) نر.م. ژړه غونې اواز، له غريوه ډک اواز.

ټسکي (ṭaski) ښځ.م. ۱) سستي، تنبلي، کهالي؛ ۲) پځوالی، پڅتوب.

ټسکېدل (ṭaskedə́l) مص.ل. ټسکی کول، ورو ورو ژړېدل، د ماشوم په سلګو ژړل.

ټسلک (ṭəslák) ص. نر.م ۱) بېرېدونکی، دارن؛ ۲) پسکو، پسکن، پسکاوڼ، ټسن.

ټسمس (ṭəsmə́s) ص. نر.م. سست، لټ، تنبل.

ټسن (ṭasán) نر.م. ۱) پسکاوڼ؛ ۲) اومېرې مزی، اومږی تار؛ ۳) مجازاً دارن..

ټسو (ṭəsū́) ص. نر.م. وګ. ټسلک.

ټسول (ṭəsawə́l) مص. مت. ډبول، ډزول، وهل.

ټسي (ṭə́si) ښځ.م. ۱) دروغ، ۲) لاپې شاپې.

ټسې (ṭə́se) ښځ.م. ۱) پسکی؛ ۲) مجازاً ډوزې، لاپې، دروغ، غوړې.

ټسېدل (ṭasedə́l) مص. ل. ډزېدل، ټکېدل، وهل کېدل، غرېدل، ډبېدل.

ټغ (ṭəǧ) نر.م. ۱) دسترګو پورتنۍ پرده؛ ۲) شنه قبا؛ ۳) شين تاغی، ديوه مرغه نوم؛ ٤) بانه؛ ٥) بتې سترګې؛ ٦) د چرګ د نيولو د وخت اواز.

ټغر (ṭaǧár) نر.م. ۱) ګليم؛ ۲) د پښتنو د يوې ټبې نوم؛ ۳) يو ډول وله.

ټغره (ṭaǧára) ښځ.م. ۱) وګ. ټيه ټغره؛ ۲) ټغر قوم ته منسوبه ښځه، د ټغر مؤنث شکل.

ټغکی [۱] (ṭiğakáy) نر.م. وګ. ټوغکی.

ټغکی [۲] (ṭuğakáy) نر.م. ۱) وګ. ټغکی [۱]؛ ۲) بوکری، نشه یې، په دچه کې، په غوره کې.

ټغل (ṭağə́l) مص. مت. ۱) دوکه کول، تېر وېستل؛ ټګېيل، ټګل؛ ۲) ټغول.

ټغلی (ṭağálay) مف. نر.م. ۱) دوکه شوی، تېر ايستی، ټګېيلی؛ ۲) ټغولی.

ټغمغ (tağmag) نر.م. سخت والګی، سخت زکام.

ټغن (ṭağán) ص. نر.م. ۱) دارن؛ ۳) شو. کزونکی، ځورن؛ ۴) توخېدونکی، توخن.

ټغول (ṭağawə́l) مص. مت. ۱) پر چرګې باندې د ټغ ټغ اواز کول؛ ۲) ځورول، تنګول.

ټغهار (ṭağahā́r) نر.م. د چرګ د ټغ ټغ اواز.

ټغېدل (ṭəğedə́l) مص. ل. ۱) چرګ د ټغ ټغ اواز کول؛ ۲) ځورېدل، کړېدل، تنګېدل.

ټغېده (ṭəğedə́) نر.ج. ۱) ټغاری کونه؛ ۲) کړتې پرتې کونه؛ ۳) تزېده.

ټقار (ṭaqā́r) نر.ج. ۱) ترپې، ترپهار؛ ۲) ټکهار.

ټقول (ṭaqawə́l) مص. مت. ۱) جزا ورکول، ډبول؛ ۲) کنځا کول؛ ۳) محکومول، ملامتول.

ټک (ṭak) نر.م ۱) د ټوپک ډز؛ ۲) د کوم شي د لوېدو اواز؛ ۳) د ښاروېو يوه ناروغي ده؛ ۴) ګنډ؛ ۵) وار؛ ۶) برید، پوله؛ ۷) پ. ک. د حد مانا لري، د ټک احترام په قبیله کي د هر چا ژمنه ده؛ ۸) پلرنی میراث یا ځمکه؛ ۹) د ختکيو د کرلو ځاي؛ ۱۰) هغه لرګی چي په سيوري سره يي وخت معلوموي؛ ۱۱) اعتراض؛ ۱۲) ګوزار؛ ۱۳) په حلق او ستوني کي دانه؛ ۱۴) کوک، ټکونه، بخی؛ ۱۵) ټاکو.

ټکا [۱] (ṭakā́) ښځ.م. ټکار، ډزهار.

ټکا [۲] (ṭukā́) ښځ.م. توکېدنه، شنه کېدنه، سروهنه.

ټکارکی (ṭakā́rkay) نر.م. وچه مېره، وچ دښت.

ټکاله (ṭakā́la) ښځ.م. ټوکه، ټوقه، مسخره؛ د (ټوکې) بیا ځلي (تکراري) ترند دي.

ټکالي (takālí) ص. نب. ټوکي، ټوکمار.

ټکان (ṭakā́n) نر.م. ۱) نوک وهل، نوک خوړنه، تيندک وهنه، د اس یا د بل حیوان تيندک؛ ۲) جړک، ټک، شور خوړل، زنګېدنه.

ټکان ګر (ṭakāngár) نر.م. دبی، د جوارو د ټکولو لرګی، د انګی، د جوارو کوټکی.

ټکانه (ṭakānə́) ښځ.م. (ج. ټکانې) ۱) اندازه، حد؛ ۲) ټيکانه، پته، ادرس، د اوسېدو ځای.

ټکانه (ṭikānə́) ښځ.م. (ج. ټکانې) ۱) ټيکاو، آرام، دمه ځای؛ ۲) د اوسېدو ځای، دېره، ناحیه.

ټکاو (ṭikā́w) ښځ.م. ايسارتيا، ايسارېدنه، ځای پر ځای کېدنه.

ټکاوېدل (ṭikāwedə́l) مص. ل. مېشتېدنه، دېره کېدل، ځای پر ځای کېدل.

ټک پرک (ṭakparák) نر.م. د مرز اواز.

ټک په ټک (ṭakpaṭák) ق. وار دواره، سملاسي، له واره، ژر ترژره.

ټکټ (ṭikét) نر.م. ټيکس، ټکيس، لکه د سينما، الوتکې، سروېس او ...

ټکټ پولي (ṭiketpulí) ښځ.م. اق. ټکټانه، ګټه اخيستل، ربح، بهره، سود، انترسټ، هغه مبلغ چي د بانکې د استعمال پر ځای تادیه شي.

ټک ټک (ṭakṭák) نر.م. ۱) د ګړی اواز؛ ۲) د دوو شيانو له يوه بل سره د لګېدو اواز.

ټکټکانکه (ṭakṭakā́naka) ښځ.م. ۱) ټکټکانې، د کوچنيانو يو ډول لوبه؛ ۲) يو ډول چينجی.

ټکټکانه (ṭakṭakā́na) ښځ.م. ۱) ټکټکی، ټکټکه، هغه لرګی چي د ژرندي پر پله لګېږي.

او ټکهار کوي؛ ۲) ټکټکنی، هغه مرغۍ چې د ونې ده ټکوي او چینجي ترې راوباسي او خوري.

ټکټکانی (ṭakṭakānáy) نر.م ۱) و ګ. ټکټکانه ۲) د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

ټکټکه (ṭakṭaká) ښځ.م. میده بخی، پته بخی، سکزی.

ټکټکی (ṭakṭakáy) نر.م. ۱) و ګ. ټکټکانه؛ ۲) ډګډکی، ټپټپی، موټر سایکل.

ټکټکۍ (ṭakṭakә́y) ښځ.م. ۱) و ګ. ټکټکانه؛ ۲) یو ډول مرغۍ ده.

ټک ټوک (ṭaktúk) نر.م. ۱) پرې پرې؛ ۲) ډزې، خال خال ډزې؛ ۳) سامان برابرول، تیاری؛ ٤) ونډې ونډې، برخه برخه.

ټکټیک (ṭakṭík) نر.م ۱) عس. تاکتیک، جګړه پوهنه، د محاربې د اجراء هنر؛ ۳) تدبیر، طرح، تکنیک، مانوره.

ټکر (ṭakár) نر.م. ۱) ټکره، ډغره؛ ۲) بُډی، تیندک؛ ۳) دوکه؛ ٤) نقصان؛ ٥) خرکاري؛ ٦) سو، بهځل، پوشته، بند.

ټکرویی (ṭakarwayáy) ا. ورته، مشابه، اتفاقي لفظ، له بلې ژبې سره د یوې ژبې د کوم ویي تصادفي یو رنګي.

ټکرې (ṭakáre) نر.م. ۱) هغه څوک چې د بل چا غم ورسره نه وي؛ ۲) هغه څوک چې له خرکارانو سره کار کوي.

ټکری (ṭikráy) نر.م. (ج. ټکري) پوړنی، پړونی، لوپټه، څادر، مجازاً د ښځې په مفهوم راځي.

ټکس (ṭiks) نر.م. (ج. ټکسونه) مالیه، مالیات، باج، خراج.

ټکسال (ṭaksā́l) نر.م. ضرابخونه، دارالضرب، د سکې وهلو ځای.

ټکسره (ṭaksára) ښځ.م. (ج. ټکسرې) هغه مرغۍ چې پر سر یې داغ وي.

ټکسری (ṭaksaráy) ص. نر.م. (ج. ټکسري) بې شرم، بې حیا، سپین سترګی.

ټکسي (ṭiksí) ص.نب ۱) هغه موټر چې په پیسو خلک وړي راوړي؛ ۲) بدکاره سړی یا ښځه.

ټکک (ṭakák) ص. نر.م. بېخي ډک، تر خولې ډک، تر مورګو ډک.

ټککه (ṭakáka) ښځ.م. ټک، ټکک، د یوم یا بهل پر ستۍ د پښې اینبودلو لپاره لګېدلی لرګی.

ټک لاس (ṭaklā́s) ص. نر.م. ۱) ټکره، چالاکه؛ ۲) نښه ویشتونکی؛ ۳) زرور، ورانکاری کوچنی (ماشوم).

ټک له ټکه (ṭaklaṭáka) ق. ۱) ټک په ټک، له ټکه، په ټکي، سملاسي؛ ۲) ناڅاپي مرګ.

ټکن (ṭakán) ص. نر.م. ټکی ټکی، ټکي ټکي، خالخالي، چکې چکې، دانې دانې.

ټکنده (ṭakandá) ص. ښځ.م. له ګرمۍ څخه سره شوې، له ګرمۍ نه ایشېدلې، د غرمې ستاینوم ټکنده غرمه.

ټکنه (ṭakaná) ښځ.م. مُهر، ټاپه.

ټکنی (ṭakanáy) ص. نر.م ۱) دار شوی؛ ۲) زرغی، دوه زړی؛ ۳) ټپ سوری، مظلوم.

ټکنۍ (ṭakanә́y) ص. ښځ.م. ټکنده غرمه.

ټکنیک (ṭakník) نر.م. تکنیک، تخنیک، په هر فن یا هنر کې د اداکولو قاعده.

ټکنه (ṭakaṇá) ښځ.م. و ګ. ټکنده.

ټک و پټری (ṭakopatráy) ص. له واره، ټکوپو، سملاسي.

ټکوپو (ṭakupū́) ق. ټک له ټکه، وار له واره، سم له لاسه، نابېره، ناګهانه، ناڅاپه.

ټک وټوک (ṭakuṭū́k) نر.م. ۱) یو له بله سره دزې کول؛ ۲) ټکهار، ډزهار، ډزونه.

ټکوچ (ṭakū́č) نر.م. ګنډنه، ګنډل، ګنډون، د تنې پر ځای ټک ورکونه.

ټکور (ṭakór) نر.م. ۱) تب، تپ ورکونه؛ ۲) جزا ورکونه؛ ۳) زیان ور رسونه.

ټکورول (ṭakorawə́l) مص. مت. ۱) تبل، تپل، تودول؛ ۲) زیان وررسول، تاوان ور اړول.

ټکورېدل (ṭakoredə́l) مص. ل. ۱) ټکور کېدل، تبل کېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زیانمنېدل

ټکول (ṭakawə́l) مص. مت. ۱) وهل، ډبول؛ ۲) کوټل؛ ۳) ټک ورکول، چیچل؛ ٤) خالونه وهل، ټیکه لګول؛ ۵) ځبول، ځنډل؛ ٦) ځپل؛ ۷) خصي کول.

ټکونی (ṭakunáy) نر.م. مېټی، ټکوونی، د ژرندې د پلونو ټېره کوونکی.

ټکوڼ (ṭakū́ṇ) نر.م. ۱) د کوچنیانو یو ډول لوبه؛ ۲) بیا زرغونېدنه، سروهنه.

ټکوونکی (ṭakawū́nkay) فا. نر.م. ۱) وهونکی، ۲) کوټونکی؛ ۳) د فصل داندې بېلوونکی.

ټکوونی (ṭakawū́n ay) نر.م. ۱) د ډول لاستی، دبی، د ټکولو آله؛ ۲) د ټکېدو ور، ننګونی.

ټک وهل (ṭakwahə́l) مص. مت. ۱) ځنډل، ځبول، ټکول؛ ۲) منډل، ننه ایستل؛ ۳) تنې پورې کول؛ ٤) چیچل.

ټک وهلی (ṭakwahə́lay) مف. نر.م. ۱) په ځمکه یا دېوال کې مېخ یا موږی ننه ایستلی؛ ۲) په ستن او سپنسي سپین کې (تنې) الګولی؛ ۳) ځنډلی؛ ٤) الرې ویشتلی؛ ۵) تاواني کړی.

ټکه (ṭaká) ښځ.م. (ج. ټکې) غرنۍ وزه، غرڅه، غرڅنی لکه ښوی، سېګه، سیږه.

ټکه (ṭáka) ښځ.م. (ج. ټکې) ۱) نیمه انه، پېښو پخوانۍ سکه چې له دوو پیسو سره برابره وه؛ ۲) تندر؛ ۳) ناڅاپي بلا؛ ٤) دښمني؛ ۵) کرکه نفرت، پتروک؛ ٦) بغض، کینه؛ ۷) د مردکیو لوبه، د ټیکانو لوبه؛ ۸) چکچکه.

ټکهار (ṭakahā́r) نر.ج. ټکه ټوکه، د ټوپکو پرله پسې ډزې، د ټوپکو ډېدې بار.

ټکه ټوکه (ṭakaṭū́ka) ښځ.م. ۱) ټماک ټوک، لوښې کودي؛ ۲) تیاری؛ ۳) متقابلې ډزې.

ټکه چال (ṭakačā́l) نر.م. خوب زنګوونکی.

ټکی (ṭə́kay) نر.م. ۱) خال، خاپی، خاپ، داغ؛ ۲) نقطه؛ ۳) حرف، توری؛ ٤) کلیمه، لغت؛ ۵) څاڅکی؛ ٦) د یوې خبرې ثبوت؛ ۷) غیرت ۸) د یوې جلدي ناروغۍ نوم.

ټکۍ (ṭəkə́y) ښځ.م. ۱) بخۍ، انځور ۲) ننبه؛ ۳) د پښې تلی؛ ٤) د ډوډۍ یا لمر ټیکلی؛ ۵) الندۍ، ټکۍ؛ ٦) کرس کرس خندا؛ ۷) د مچوغنې ګوتړۍ، کاسۍ؛ ۸) لړمۍ، لړمې، هغه سره داغونه چې پر بدن راښکاره کېږي او بیا ژر ورکېږي.

ټکیال (ṭakyā́l) ص. ټکن، ټکیالی، ټپلی، خالدار.

ټکي ټکي (ṭəkíṭəki) ص. نب. چخۍ چخۍ، خال خال، ټکیالی، چکي چکي، داغ داغ.

ټکېدل (ṭakedə́l) مص.ل. ۱) میده کېدل، پستېدل ۲) وهل کېدل؛ ۳) ورو ورو لار وهل؛ ٤) کړا راتلل، زړه مړېدل؛ ۵) یوه شي ته ګېنۍ نیول؛ ٦) زرغونېدل؛ ۷) توېېدل؛ ۸) خسي کېدل.

ټګ (ṭag) ص. نر.م. (ج. ټګان) چالاک، دوکه باز، دروهي، مکار، دروغجن، ټګمار، چلولي.

ټګل (ṭagə́l) مص. مت. ۱) ټګېیل، دوکه ورکول، ټګي کول؛ ۲) کرکه کول، نفرت کول.

ټګمار (ṭagmā́r) ص. نر.م. وګ. ټګ.

ټګماري (ṭagmārī́) نر.م. ټګي، چل، دوکه.

ټګنه (ṭagə́na) ښځ.م. (ج. ټګنې) ټګي کونه، ټګينه، دوکه کونه، غولونه، تېر ايستنه.

ټګونکی (ṭagū́nkay) ص.نر.م. ټګ، ټګمار.

ټل (ṭal) نر.م. ۱) ملګري، دوست، ګډ؛ ۲) قبيله، طايفه؛ ۳) ګڼ؛ ٤) د يوه کلي يا سيمې برخه؛ ٥) چم، محلت؛ ٦) باړه، له کورو سره نږدې ځمکه؛ ۷) دګلوګېډی؛ ۸) نيږدېوالی؛ ۹) حد، پوله، بريد؛ ۱۰) د لرګيو جاله.

ټلتوب (ṭaltób) نر.م. ټلوالی، ملګرتيا.

ټلګی (ṭalgáy) نر.م. (ج. ټلګي) ۱) وړوکی ټل، تلګوټی؛ ۲) ګڼ او قوي کنبت.

ټلۍ (ṭaláy) ښځ.م. زنګ، لکه د ساعت زنګ يا د ښوونځي.

ټم (ṭam) نر.م. ۱) د سپي غپا؛ ۲) ګڼه ګونه.

ټماټر (ṭamā́ṭar) نر.م. وګ. تماتر.

ټماغه (ṭamā́ğā) ښځ.م. افسري خولۍ.

ټمباري (ṭambārī́) ښځ.م. ټمباري، بغاري، په چيغو چيغو ژړا، په کوکو کوکو ژړا.

ټمبر (ṭimbár) نر.م. ۱) د وداني لرګي، شاه تير، بش؛ ۲) ځته، تنه.

ټمبکه (ṭambáka) ښځ.م. ډيوټ، د ډېوي تاخ، د څراغ ځای؛ ۲) وګ. ټنبکه.

ټمبل (ṭambál) ص. نر.م. ۱) تمبل، لټ، ناراسته؛ ۲) غټ، څورب.

ټمبورين (ṭamburī́n) نر.م. مو. زنګي دريه، دايره.

ټمبه (ṭambá) ص. نب. ۱) پرسېدلی، تومبيا، هغه حيوان چې خېټه يې د اغېړتيا له لامله ډډه شوې وي؛ ۲) قبض؛ ۳) سرزوري.

ټمبېل (ṭambél) ص.نر.م. ټنبېل، ډډ بډ، پرسېدلی.

ټم ټم (ṭamṭám) نر.م. ګاډی، بګی.

ټمټمی (ṭamṭamáy) نر.م. غزی، يو ډول مرغه دی چې اوږدې ښپې لري او په اوبو کې ژوند کوي.

ټمټی (ṭamṭáy) ص. نر.م. ۱) ټيټکی، لنډی، ټيټ قدی؛ ۲) لنډ لاستی بېل، بېلچه.

ټمټېری (ṭamṭeráy) نر.م. لنډی، مندری، لنډقدی.

ټمټېل (ṭamṭél) نر.م. ۱) څاړی، د يوې مرغۍ نوم دی؛ ۲) د خلکو ګڼه ګونه، ازدحام.

ټمول (ṭamawə́l) مص.مت. ۱) غپول، سپی په غپا راوستل؛ ۲) په اپلتو لګيا کول.

ټمېدل (ṭamedə́l) مص.ل. ۱) غپېدل، غپ غپ کول؛ ۲) فضول غږېدل، چټيات ويل.

ټن (ṭon) نر.م. (ج. ټنونه) د وزن او تول يوه ټاکلې پيمانه ده چې زر کيلوګرامه کېږي.

ټنبکه (ṭanbáka) ښځ.م. ۱) د مچيو د مبکی، د بمبرو د مبکی؛ ۲) ګبين، ګبينه، د غلوزو کندو، ګبينو د مچيو ټمبکه (کندو).

ټنټه (ṭanṭá) ښځ.م. ۱) تانته؛ ۲) بلوا، الډګوله، اړودوړ؛ ۳) پتنه، شخړه.

ټنجه پنجه (ṭanjapánja) ښځ.م. ناز، نخره، مکيز.

ټنډ (ṭanḍ) ص. نر.م ۱) پرسېدلی، څورب؛ ۲) مرور ۳) نا خصي شوی غويی؛ ٤) سخت زړی، بېرحمه؛ ٥) بدمعاش؛ ٦) وګ. ټنډان.

ټنډان (ṭandā́n) ص. نر.م. ج. يو ډول کندهاري انګور دي.

ټنډتوب (ṭandtób) نر.م. ۱) ټنډوالی، ډډوالی، غټوالی؛ ۲) بدمعاشي، نفس پالنه.

ټنډتوت (ṭandtū́t) نر.م. يو ډول توت دی.

ټنډتيا (ṭandtyā́) ښځ.م. بدمعاشي، نفس پالنه، بداخلاقي، وران کاري.

ټنډر (ṭandár) ص. نر.م. وران، ويجاړ، شاړ.

ټنډغرکی (ṭandğarkáy) ص. نر.م. ۱) خښتا، خښتور؛ ۲) چاغ هلک؛ ۳) اینده، سخوندر، ځوان خوسی چې خصي شوی نه وي.

ټنډکی (ṭandakáy) ص. نر.م. غوند منډ، گردی منډری، ډډ خښتی.

ټنډکۍ (ṭandakə́y) ښځ.م. وړه لښته، چوکه.

ټنډو (ṭandū́) ص. نر.م. ۱) پړسېدلی، غټ خښتی؛ ۲) خښتو، گبو، گېډپال.

ټنډور (ṭandór) نر.م ۱) په تودو شگو کې د جنغوزو پخول، په بټ کې د چڼو او جنغوزو نیښي کول؛ ۲) امبار، امبالی؛ ۳) ځوږ شوږ، ژړا، ویر.

ټنډورول (ṭandorawə́l) مص.مت. ۱) په بټ کې ځنغوزي وریتول، دچڼو نیښي کول؛ ۲) انبارول، امبارول، دلی کول، کوټه کول.

ټنډول (ṭandawə́l) مص.مت. ۱) پړسول، ډډول، ډکول؛ ۲) په ناروا ډول پردی ښځه بلاربول.

ټنډویک (ṭandwík) نر.م. گډوزی، کاږبوزی، د بټې گوتې او د شهادت د گوتې تر منځ فاصله.

ټنډه (ṭánda) ښځ.م. (ج. ټنډې) ۱) پړسېدلې، ډډه؛ ۲) ورله خره؛ ۳) بلاربه ښځه، بدلمنې ښځه؛ ٤) ټنډه ټمبه، هغه حیوان چې د زیات خوراک له لامله وپړسیږي؛ ۵) ټنډې، وچوبلې، وچولې.

ټنډه (tínda) ښځ.م. ۱) یو ډول سابه؛ ۲) پړسېدلی منډری سری.

ټنډه خره (ṭandaxrá) ښځ.م. ړنده خره، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

ټنډه لیک (ṭandalík) نر.م. تندي لیک، برخلیک، تقدیر، ازل.

ټنډۍ (ṭandə́y) ښځ.م. لښته، چوکه.

ټنډۍ (ṭandə́y) ښځ.م. د کبانو یو ډول نسل دی چې زیاتره واړه او تور رنگ لري.

ټنډېدل (ṭandedə́l) مص.ل. ۱) پړسېدل، ډډېدل؛ ۲) بلاربېدل، حامله کېدل، امیندوارېدل.

ټنډیل (ṭandél) نر.م. غار، تونل، سرنگ.

ټنگ (ṭang) نر.م. ۱) د ترنگ غږ؛ ۲) د ساز اواز.

ټنگا (ṭangā́) ښځ.م. پر له پسې غږ.

ټنگ ټکور (ṭangṭakór) نر.م. مجلس، سرود، ساز او اواز.

ټنگ ټونگ (ṭangṭū́ng) نر.م. ۱) د ساز او سرود غږ؛ ۲) د فلزي لوښو د جنگېدلو اواز.

ټنگول (ṭangawə́l) مص.مت. ۱) ترنگول، درنگول؛ ۲) د فلزي لوښو و بله جنگول؛ ۳) ساعت په زنگ راوستل.

ټنگه (ṭangá) ښځ.م. ۱) په افغانستان کې د یوې سیکې نوم و چې د شلو پیسو یا ایکیو سره برابره وه؛ ۲) پانگه، سرمایه، شتمني.

ټنگه سری (ṭangasáray) ص. نر.م. پیسه سری، پیسه دوست، پر پیسو مین، کنجوس.

ټنگېدل (ṭangedə́l) مص.ل. ترنگېدل، شرنگېدل، درنگېدل، کړنگېدل، شرنگېدل.

ټنن (ṭanán) ص. نر.م. ۱) دارن؛ ۲) دروغجن.

ټوبخی (ṭobaxáy) نر.م. د شگو کوټه یا انبار.

ټوبرکلوز (ṭobarklóz) ص. نر.م. T.B, t.b. سل، نری رنځ، ټي بي.

ټوبکی (ṭubakáy) نر.م. ۱) غار، سوړه، سوری؛ ۲) کوتې، کنده، کندری، دوغل.

ټوبه (ṭubá) ښځ.م. ژوره ځمکه، ډنډه ځمکه، وسته.

ټوبی (ṭubáy) نر.م. د شگو ډېری چې ځلور خواوې یې شاړه او پاس سر یې شین وي.

ټوپ[1] (ṭup) نر.م. ۱) ټیوب، نرم ربړي شی چې د ټایر په منځ کې له هوا ډکه کېږي؛ ۲) نېټه، مقرر وخت، ټاپې، ټاکلی وخت.

توپ[2] (ṭop) نر.م ۱) ورت، جست، ځېز؛ ۲) ډېرې ۳) لویه غونډۍ، لویه ټوپۍ؛ ٤) د جوارو دلۍ، د شولو دلۍ.

توپال (ṭūpā́l) نر.م. (ج. توپالونه) ځاله، منځاله، جاله، منځوله.

توپ ټپانی (ṭopṭapā́nay) نر.م. د منډې سیالي، د ټوپونو سیالي، ټوپلوبه.

توپځن (ṭopján) ص. نر.م. توپ کوونکی، توپ وهونکی، ه انګځن، ورتونکی.

توپخن (ṭopxán) نر.م. د خاورو ډېرۍ یا غونډۍ.

توپدړه (ṭopdáṛa) ا. توپتخته، د توپ وهلو دړه.

توپک (ṭopák) نر.م. وګ. توپک.

توپک تیار (ṭopaktayā́r) پوځي بولۍ (قومانده)، د تیارېدو او چمتوکېدو پوځي حکم.

توپکوال (ṭopakwā́l) ص. توپک والا، وسله وال.

توپکي (ṭopakí) ص. وګ. : توپکوال.

توپکۍ (ṭupakə́y) ښځ.م. د کارېزه پټه برخه، په کانو سره د کارېز پوښل شوې برخه.

توپل (ṭopál) نر.م. ۱) شمبله، څوکه؛ ۲) د تاج طره (جوغه)؛ ۳) څوکه، سر؛ ٤) مص.مت. خاورې غونډۍ کول؛ ۲) توپ وهل، ورتل، دانګل.

توپمار (ṭopmā́r) ص. نر.م. توپ وهونکی، توپ ځن، ورتونکی، توپ اچوونکی.

توپن (ṭopán) نر.م. نړۍ، دنیا، جهان.

توپنای (ṭopnā́y) نر.م. مسافر، پردېس، جلاوطن.

توپنی (ṭopanáy) نر.م. ۱) د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) سیلاني، سیاح، تورسټ.

توپنۍ (ṭopanə́y) ښځ.م. ډېرۍ، غونډۍ، ټوپۍ.

توپوګرافي (ṭopogrā́fí) ښځ.م. ۱) د ځای او سیمې څېره، نقشه، نقشه کشي، مساحي؛ ۲) د ځایونو سمه او مشرح تشریح.

توپولوجي (ṭopolojí) ښځ.م. ځای پېژندنه، جغرافیایي وضعیت، مکان پېژندنه.

توپه (ṭopá) ښځ.م. معجزه، عجیبه، حیرانوونکی.

توپۍ (ṭopə́y) ښځ.م. ۱) ډېرۍ، انبار؛ ۲) د چلم سرخانه؛ ٤) پتاقۍ؛ ٥) خولۍ؛ ٦) یو ډول لوبه.

توپي (ṭopí) ص. نب. ۱) توپ وهونکی، توپځن، دانګونکی؛ ۲) چالاک، تېز.

توپۍ ګل (ṭopəygwál) نر.م. د بابونې ګل، یو ډول دارو، یو ډول درمل بوټی.

توتار (ṭotā́r) نر.م. توکه ساطور، ساتول، هډګپ، ګوته خره، هغه فلزي آله چې غوښې پرې توتې کوي.

توتکه[1] (ṭoṭaká) ښځ.م. کاسې، د مچنو غزې پټاک د مچوغندې پټکی، د مچلوغزې کاسې.

توتکه[2] (ṭotká) ښځ.م. ۱) ټوټنې ټانې، ټوټنه، دود دستور، رسم ورواج، شفاهي طب؛ ۲) یو شمېر چارې دي چې ولسي وګړي یې د ښوګن د راجلبولو او یا آیسته کولو لپاره ترسره کوي؛ ۳) هغه تحفه چې د ناوې کره وړله کېږي.

توتکه مار (ṭotkamā́r) ص. نر.م. ټوټنه مار، توتکه چي، توتکې کوونکی.

توتکۍ (ṭoṭakə́y) ښځ.م. ۱) ټکۍ، د زنګانه سترګه؛ ۲) لرګینه کاسه، توتۍ؛ ۳) د کوناتي هډوکی، د ورانه هډوکی.

توته (ṭoṭa) ښځ.م. ۱) توکر؛ ۲) برخه؛ ۳) اندازه، قطعه؛ ٤) سورنا، سورنۍ؛ ٥) پیوند.

توتی (ṭoṭáy) نر.م. ۱) وورون، اورخ؛ ۲) صندوق.

توتي (ṭoṭí) ښځ.م. ۱) وېاړنه، ستاینه؛ ۲) بدوینه، غندنه، بده غږېدا.

توتۍ (ṭoṭə́y) ښځ.م. ۱) د لرګینه کاسه، لرګین کنډولی؛ ۲) د نلکې سر، د نل سر.

ټوټي پل (ṭoṭipál) نر.م. د یوه پېړۍ ټال، د زنګلو هغه ټال چې له یوه پېړۍ وي.

ټوټېل (ṭoṭél) نر.م. ټيټاري، ټينمکه، ټيټغی.

ټوخ (ṭux) نر.م. ۱) ټوخه، ټوخی کونه؛ ۲) د ټوخي اواز.

ټوخل (ṭuxә́l) مص.مت. ټوخېدل، کنګېدل.

ټوخله (ṭoxә́la) ښځ.م. پوخله، شنسه ټوخله، شنسه غاړه، د ټوخي يو ډول دی.

ټوخلۍ (ṭoxalә́y) ښځ.م. خولۍ، يو ډول خولۍ، ګرمه خولۍ، پنبه يي خولۍ، ورينه خولۍ.

ټوخول (ṭuxawә́l) مص. مت. ټوخی وروستل، په ټوخو کول، په ټوخي کول.

ټوخهار (ṭuxahā́r) نر.م. د ټوخلې يا ټوخي پرله پسې غږ، په يوه مخ ټوخېدنه.

ټوخۍ (ṭuxә́y) ښځ.م. ټوخی، کنګ، ټمخی.

ټوخی (ṭūx̣áy) نر.م. د ټوخېدلو اواز، ټوخی.

ټوخېدل (ṭuxedә́l) مص. ل ۱) په ټوخي سر کېدل، په ټوخي راتلل؛ ۲) اصطلاحاً: لـه چـا نه د څه مرستې تمه لرل.

ټوډي (ṭoḍí) ص. نر.م. ج. مو. له لس ګونو تا ټونو څخه د يوه ټاټ نوم دی.

ټور (ṭur) نر.م. سياحت، دوره، ګرځېدنه، دوران.

ټوربين (ṭorbín) نر.م. توربين. پره لرونکی ماشين دی چې داوبو يا بخار په قوه ځای پرځای څرخي او د برېښنا توليدوونکې دستګاه په کار اچوي.

ټورنمنټ (ṭornamínṭ) نر.م. د اتلولۍ سيالي، د لوبو د سيالۍ يوه مرحله يا دوره.

ټوری[1] (ṭurә́y) نر.م. د جوارو کوچنی وږی، د جوارو ورکوټی وږی، د جوارو غوټی.

ټوری[2] (ṭorә́y) نر.م. لاس لونی، چلمچی، د لاس مينځلو لوښی، دوشی، لګن.

ټوري (ṭorí) ښځ.م. د ټکی د کلمې تکراري ترکيب د تاکيد په ډول راځي، لکه: ټکی ټوري.

ټوس (ṭus) ص. نر.م. ج. ۱) وروست، خوسا، ټس؛ ۲) د ټس تکراري ترکيب.

ټوسان (ṭosā́n) نر. ج. هغه واوره چې د ولې په څېر غونډه او ګردې وي.

ټوغ (ṭuğ) ص. نر.م. ۱) راکوږ، کوپ؛ ۲) غوړېدلی؛ ۳) مغرور، کبرجن؛ ٤) غلی، عاجز.

ټوغ ټوغ (ṭuğ ṭúğ) نر.م. ۱) ډېر کوږ، ډېر کړوپ؛ ۲) ډېر متکبر؛ ۳) ډېر غلی، ډېر عاجز.

ټوغک (ṭoğák) نـر.م. تيغـی، تيـغکی، ټغی، توغکی، د چرګانو يو ډول ناروغي ده.

ټوغکی (ṭ(u,o)ğakáy) نر.م. و ګ.: ټوغک.

ټوغول (ṭuğawә́l) مص. مت. ۱) ټيټول، کږول، کوږول؛ ۲) مـاتې ورکـول؛ ۳) تر لاس لاندې راوستل.

ټوغېدل (ṭuğedә́l) مص. ل. ۱) ټيټېدل، کږېدل، کوږېدل؛ ۲) ماتې خوړل، تر لاس لاندې کېدل.

ټوقه (ṭóqa) ښځ.م. (ج. ټوقې) ټوکه، مسخره.

ټوقه ټکاله (ṭoqaṭakā́la) ښځ.م. ټوکې ټکالې، ټوکه ټکاله، ټوکې او مسخرې کونه.

ټوک[1] (ṭok) نر.م. ټينګه او بدل شوې ټوټه، کلکه ټوکـر؛ ۲) نری اواز؛ ۳) ټاک، تـريو خـوند؛ ٤) څير؛ ۵) ټوکنه، اعتراض، نيوکه.

ټوک[2] (ṭuk) نـر.م. ۱) ټوټه، برخـه؛ ۲) د کتاب جلد؛ ۳) د ډوډۍ ټوټه.

ټوکا (ṭukā́) ښځ.م. ۱) ټوکېدنه، شنه کېدنه؛ ۲) يو ډول شسخ چينجی.

ټوکار (ṭokā́r) نر.م. ۱) کرکه؛ ۲) ټوکه، ساتول.

ټوکان (ṭokā́n) نر.م. و ګ. ټاپوری.

ټوکبندي (ṭukbandí) ا. مخبندي، صفحه بست.

ټوک ټوک (ṭukṭúk) ص. نب. ټوټې ټوټې، پارچې پارچې.

ټوک خور (ṭukxór) ص. نر.م. (ج. ټوک خواره) ځیره خور، سوالګر، ټوک ټولوونکی، وظیفه خور.

ټوکر(۱) (ṭokár) نر.م. ۱) قفس، پنجره، ټوکړ؛ ۲) ص. نر.م. زوړ، بوډا، ګوبیر، ډوکر.

ټوکر(۲) (ṭukár) نر.م. ټوټه، ټوکړه، رخت، کپړه.

ټوکر ټوکر (ṭukərṭukər) ص. نسب. ټوټې ټوټې، ذرې ذرې، پارچې پارچې.

ټوکره(۱) (ṭokrá) ښځ.م. (ج. ټوکرې) ټوکرۍ، غټه ټوکرۍ، سکرۍ، شکرۍ، غټه شکرۍ.

ټوکره(۲) (ṭukrá) ښځ.م. ټوټه، پارچه، ذره.

ټوکری (ṭokráy) نر.م. ۱) ټوټه، پارچه، ریښکی؛ ۲) ټیکری، زړوکی، پړونی.

ټوکرۍ (ṭukrə́y) ښځ.م. شکرۍ، سکرۍ، ټوکره.

ټوکري ساز (ṭokrisā́z) ص. ټوکرۍ جوړوونکی، ټوکرۍ سازوونکی.

ټوکړېیل (ṭukreyə́l) مص.مت. ټوک ټوک کول، ټوټې ټوټې کول.

ټوکړ (ṭokáṛ) نر.م. قفس، کپس، پنجره، ټوکر.

ټوکړه (ṭukṛá) ښځ.م. ۱) ټوټه، پارچه، ټوکره؛ ۲) رخت، ټوکر.

ټوک زوت (ṭokzwát) نر.م. ټوک جې، جلتو تاق، ټوک جت، جفت و طاق.

ټوکل (ṭukə́l) مص.مت. ۱) کوټل، وهل؛ ۲) د چا خبره تالا کول، اعتراض کول؛ ۳) ځیرل، غوځول ٤) ځای پر ځای سوری کول.

ټوکلی (ṭukláy) نر.م. په لاس اوبدل شوی شی، په لاس ګنډل شوی شي.

ټوکمار (ṭokmā́r) ص. نر.م. ټوکي، ټوقمار.

ټوکنه (ṭukə́na) ښځ.م. ۱) ټکونه، وهنه، څپنه؛ ۲) نیوکه؛ ۳) ځیرنه، پرې کونه؛ ٤) ځای پر ځای سوری کونه

ټوکول (ṭūkawə́l) مص.مت. ۱) شنه کول، زرغونول ۲) روزل، تربیه کول.

ټوکونی (ṭukunáy) نر.م. ډوډۍ ټیکلی، څکی، وړه ټیکلی.

ټوک و ټول (ṭuk-o-ṭól) (پوځي نومونه) جزوتام.

ټوکه(۱) (ṭóka) ښځ.م. ۱) مسخره، ملنډه؛ ۲) هډ کپ، ټوکیا، ساتول، ساطور.

ټوکه(۲) (ṭuká) ښځ.م. ۱) ټیکه غوا، هغه غوا چې د لوښلو په وخت کې پې تښتوي؛ ۲) د کاریز ځا؛ ۳) یو ډول مرغۍ (چنچنه)؛ ٤) سوری.

ټوکی (ṭū́kay) نر.م. ۱) رخت، ټوکر؛ ۲) یو ډول تور رنګې بوټی دی؛ ۳) ساتول، ساتور.

ټوکي (ṭokí) ص. نب. ۱) ټوکمار؛ ۲) تان، ټوکی؛ ۳) نر.م. بزاز، رخت خرڅوونکی.

ټوکیا (ṭukyā́) ښځ.م. ساتول، ساطور، هډکپ.

ټوکې ټکالې (ṭoketakālé) ښځ.ج. مسخرې، ټوکې، ټوکې وشتې.

ټوکې وشتې (ṭokewašté) ا. ټوکې ټکالې، ټوکې ټکرې.

ټوکېدل (ṭūkedə́l) مص. ل. ۱) زرغونېدل؛ ۲) د بدن کوم ځای د لګېدو په اثر شین کېدل؛ ۳) هغه ټوکر چې د زړېدو له امله دوړېږي؛ ٤) ټوپېدل، رژېدل؛ ٥) امبار کېدل، دوړېدل.

ټول(۱) (ṭol) ص. نر.م. ج. ۱) واړه، ګرد، غونډ، درست؛ ۲) راغونډ، راټول؛ ۳) ټولې، ټولګی، جمعیت.

ټول(۲) (ṭul) نر.م. تول، سورسانی، یو ډول ټوکر.

ټول اوډون (ṭoludū́n) ا. عامه نظم.

ټولبندي (ṭolbandí) ا. ټولون، پایلنیوی، د پایلو ډلبندي.

ټولپوښتنه (ṭolpoṣṭə́na) ا. عامه رایه پوښتل، عامه رایه اخیستنه، ریفرنډم.

ټولټون (ṭoltū́n) ا. پنډغالی، مجمع.

ټول ټال (ṭoltā́l) ق. ۱) تماماً، درست، له یوه سره همه واره؛ ۲) مجموعاً.

ټولزېرمی (ṭolzérmay) ا. ټولیزه (عامه) شتمني، عامه دارایي، بیت المال.

ټولګر (ṭolgár) ص. نر.م. ۱) سوالګر، سایل، توک ټولوونکی، توک غوښتونکی.

ټولګټی (ṭolgáṭay) ص. د ټولو په ګټه، عام المنفعه.

ټولګه (ṭolgá) ا. غونډ، مجموعه.

ټولګی (ṭolgáy) نر.م. ډله، ټولی، صنف، جمعیت.

ټولګیخونه (ṭolgixū́na) ا. د ټولګي کوټه، کلاس روم.

ټولګیز (ṭolgíz) ص. د ټولګي اړوند، جماعتي.

ټولګیوال (ṭolgaywā́l) ص. نر.م. هم صنف، همصنفي، دیوه ټولګي.

ټولمنلی (ṭolmanə́lay) ص. ټول خوښی، مقبول عام.

ټولنپال (ṭolanpā́l) ص. ټولنوال، ټولنپالونکی، سوسیال.

ټولنپوهاند (ṭolanpohā́nd) ټولنپوه، د ټولنپوهنې (سوسیالوجي) پوه، ځانګوال.

ټولنپوهنه (ṭolanpohə́na) ښځ.م. سوسیولوجي، علم الاجتماع، جامعه شناسي.

ټولنپوهیز (ṭolanpohī́z) ص. ټولنپوهنیز، د ټولنپوهنې اړوند.

ټولنڅېړنه (ṭolancerə́na) ا. ټولنیزه څېړنه، د ټولنپوهی څېړنه.

ټولنوټیز (ṭolanwaṭī́z) ص. اجتماعي اقتصادي.

ټولنوده (ṭolanwə́da) ا. د ټولنې وده، اجتماعي رشد.

ټولنوم (ṭolnū́m) (ګر.) عام اسم، عام نوم.

ټولنه (ṭolə́na) ښځ.م. ۱) غونډه، مجلس؛ اجتماع تشکیل؛ ۲) نفوس، جمعیت؛ ٤) سره یوځای کېدنه؛ ۵) هیأت؛ ٦) چنده.

ټولواک (ṭolwā́k) نر.م. بادشاه، پاچا، باچا.

ټولواکی (ṭolwā́kay) نر.م. بادشاه، پاچا، مطلق العنان، ټولواګی، ټولواکمن.

ټولوال پښویه (ṭolwālpoṣóya) ا. ټولیزه پښویه، عمومي پښویه، عمومي ګرامر.

ټولول (ṭolawə́l) مص. مت. بورول، یوځای کول، راغونډول، جمع کول، ګرډول.

ټوله (ṭolá) ښځ.م. ۱) دروېزه، چړ، ګدایي، غوښتنه؛ ۲) چنده، اعانه، ګرده.

ټولی (ṭoláy) نر.م. ۱) له څو بلوکونو څخه جوړ؛ ۲) ټولۍ، جمعیت، ډله

ټولۍ (ṭoláy) ښځ.م. وګ. ټولی.

ټولېدل (ṭoledə́l) مص. ل. ګرډېدل، غونډېدل، یوځای کېدل، جمع کېدل.

ټولی مشر (ṭolaymašə́r) نر.م. د ټولي مشر، د ټولي قوماندان، تورن.

ټوم (ṭum) نر.م. ۱) ټونګ، تحریک، لمسون، پارونه؛ ۲) مشوره، مصلحت.

ټومب (ṭumb) نر.م. ۱) چوخ، چخ، چیخ، ټومبنه؛ ۲) المسون، پارونه؛ ۳) ستن وهنه.

ټومبل (ṭumbə́l) مص. مت. ۱) ټونبل، ننویستل، خنبول؛ ۲) په غاښونو کې خلال وهل؛ ۳) سکوندل تحریکول.

ټومري (ṭumrí) ص. ښځ.م. وګ. ټومري.

ټون (ṭon) نر.م. ۱) تـون، اواز، پوغ، د اواز درجـه، لحن، د اواز کيفيت، د ليکلو يا خبرو سبک او قاعده؛ ۲) مـو. د دوو ټونو تر منځ د صوتي فاصلې واحد؛ ۳) هارمـونيـزه، د دوو شـيانو تناظر او سره لګېدل.

ټوناليټې (ṭonāleṭé) ښـځ.م. توناليته، د اواز ځرنګوالی، آهنګ.

ټونبونی (ṭunbū́nay) نر.م. د ټونبلو آله.

ټونټ (ṭoníṭ) نر.م. مـو. يو ډول عصري شپېلۍ ده چې بم اواز لري.

ټونډينه (ṭunḍiná) ښځ.م. د جوارو وږی، د جوارو سوټکې.

ټونګ (ṭung) نر.م. ۱) ټونګره، نوکا . . . چونډی، سکـونډکه، چيچنه؛ ۲) مصلح . . . شـوره؛ ۳) نوتکه وررسونه؛ ٤) نشتر.

ټونګاره (ṭūngā́ra) ښځ.م. ۱) نوکاره، چـونډی، سکونډاره؛ ۲) کنځا؛ ۳) منبوکه وهل؛ ٤) په خوشکه کېدنه؛ ۵) المسون، تحريک، پارونه.

ټونګره (ṭūngára) ښـځ.م. ۱) ټونګـه، منبـوکه؛ ۲) منبوکه وهنه، ټونګه وهنه.

ټونګرېيل (ṭūngreyə́l) مص. مت. ۱) نوکـاره لګول، ټونګـاره لګول سکـونډل؛ ۲) په پټـه تـاوان رسـول؛ ۳) په منبوکه وهل، په ټونګه وهل؛ ٤) قهرول، عصبي کول؛ ۵) کنځا کول.

ټونګل (ṭūngə́l) مص. مت. ۱) ټونګـه ورکـول، نوکارول؛ ۲) څوک په ګوته يا اشـاره خبـرې ته متوجه کول؛ ۳) تحريکول.

ټونګوره (ṭungóra) ښـځ.م. اينګـه، انګه، هغه ښځه چې د ناوې سره د زوم کورته ځي.

ټونګه[1] (ṭungá) ښځ.م. ۱) منبـوکه، ټونګـاره؛ ۲) چېږ، بلوسه؛ ۳) ځورونه، په قهرونه.

ټونګه[2] (ṭónga) ښځ.م ۱) دګـوتې بند؛ ۲) د پښې تله، د پښې تلی.

ټونيک (ṭoník) ص. نر.م. ۱) طب. مقـوي دوا، توان ښښـونکی؛ ۲) مـو. په اوازونو او تـونـونو اړوند، د ټون، د اواز.

ټې (ṭe) ښـځ.م. ۱) د «ټ» تـوري اواز؛ ۲) مـو. د اووم ټون نوم چې «سي» هم ورته وايي.

ټيپ[1] (ṭip) نر.م. ۱) په خښتو کې د سيمټو لګونه، د سيمټو لېټی؛ ۲) ټايپ، سـمبول، نمـاينده، ډول، نمونه؛ ۳) ټوپ، نښته، ټاکلی وخت.

ټيپ[2] (ṭayp) نـر.م. ټايپ، ټايپ رېټـر، د ليکلو ماشين؛ ۲) وګ. ټېپ ريکارډر.

ټېپ[3] (ṭep) نر.م. ۱) له ټوکر، کاغذ، پلاستيک څخه جوړه اوږده، کم بره فيته؛ ۲) ټوټی، نلکه، نل؛ ۳) د ټيپ ريکارډر د اواز ثبتولو فيته.

ټيپ ټاپ (ṭipṭā́p) نر.م. ۱) ښـايست، ښـکلا، ډول، سينګار؛ ۲) ځان ښوول.

ټېپر (ṭepə́r) نر.م. ج. شلغم، منګړيته، ښنګړيته.

ټېپرکی (ṭeparkáy) نـر.م. ټيټکی، ټېمـرکی، مندری، غونډکی، ټيټ غوندې سړی.

ټېپ ريکارډر (ṭeprikārdár) نـر.م. ټـايپ، ټېپ، داواز ثبتولو آله، دضبط صوت وسيله.

ټېپی (ṭepáy) ښځ.م. ۱) ججوری، ججـوره، چيـر جېره، جاغور؛ ۲) يو ډول کښېده.

ټيټ (ṭiṭ) ص. نر.م. ۱) کوز، کښته؛ ۲) لنډ، مندری سړی؛ ۳) کوږ؛ ٤) ملامت، پړ.

ټيټاری ([illegible]ay) نـر.م. ټيـغی، ټټغی، ټيغکی، ټيټه [illegible] يو ډول مرغه دی.

ټيټاکه (ṭiṭā́ka) ښځ.م. ازغکی، اغزکی، د کنجغري په ډول يو غرنی بوټی دی.

ټيټاکی (ṭiṭākáy) نر.م. ځمکه، جايداد، د وتر.

ټيټال (ṭiṭā́l) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) پستي؛ ۳) مکر، فرېب، ټګي، چل.

ټيټالی (ṭiṭāláy) ص. نر.م. ۱) چلولي، چلباز، ټګ؛ ۲) چاپلوس، غوړه مال.

ټېټانوس (ṭeṭānū́s) نر.م. ۱) يو راز ناروغي ده چې له زياتې يخنۍ څخه پيدا کېږي.

ټيټ پاس (ṭiṭpā́s) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) راشه درشه، معاشرت.

ټيټ پيټ (ṭiṭpíṭ) ص. نر.م. ډېر ټيټ سړی، ډېر غونډی سړی، لنډی سړی، ټيټکی سړی.

ټيټتوب (ṭiṭtób) نر.م. ۱) ټيټوالی، کښته والی، کته والی؛ ۲) پستوالی، رذالت، پستي.

ټيټ سترګی (ṭiṭstárgay) ص. نر.م. شرمنده، شرمېدلی، کوز سترګی، ملامت.

ټېټسه (ṭeṭasá) ښځ.م. د جوارو توکه، د جوارو توقه، د جوارو غوټی، د جوارو سوټکه.

ټيټک (ṭiṭák) نر.م. د کدو په څېر او د توري په اندازه يو ډول سابه دي.

ټيټکه (ṭiṭká) نر.م. تمبکې، لړمې، لړمکې، يو ډول ناروغي ده.

ټيټکی (ṭiṭakáy) ص. نر.م. غونډکی، ټيټ قدی.

ټيټکۍ (ṭiṭakə́y) ښځ.م. ۱) سترګۍ، د زنګانه سترګه، ګونډه؛ ۲) د ټيټکي مؤنث شکل.

ټيټکې (ṭiṭáke) ښځ.م. ۱) توپکې، ترپکې؛ ۲) هلې ځلې، کوښښ، زيار، زحمت.

ټيټول (ṭiṭawә́l) مص. مت. ۱) کښته کول، کوزول ۲) رانېږدې کول؛ ۳) سپکول ٤) کمزوری کول.

ټيټه (ṭíṭa) ښځ.م. ۱) خواره خبره، کمزورې خبره، سپکه خبره؛ ۲) د ټيټ مؤنث شکل.

ټيټی (ṭiṭáy) ص.نر.م. کوپی، شاکوپی، هغه سړی چې ملا يې بوټه وتلې وي.

ټيټۍ (ṭiṭə́y) ښځ.م. ۱) د توپي، د خاورو کاسه، د خاورو کنډولی؛ ۲) د ټيټي مؤنث شکل.

ټيټېدل (ṭiṭedә́l) مص. ل ۱) کښته کېدل، کوزېدل؛ ۲) کېږدل، د تعظيم لپاره سر راښکته کېدل؛ ۳) سپکېدل؛ ٤) لرېدل، پرېدل؛ ۵) شرمېدل

ټېر (ṭ(e,ay)r) نر.م. (ج. ټېرونه) و.ګ. ټاير.

ټيز (ṭiz) نر.م. (ج. ټيزونه) تيز، تغ، تړ.

ټيزن (ṭizә́n) ص. نر.م. ۱) ټيزاوړ؛ ۲) دارن.

ټيس پيس (ṭispís) ص. نر.م. ۱) لټ، تنبل؛ ۲) ګډوډ او له منځه تللی.

ټېغ (ṭeğ) نر.م. (ج. ټېغونه) غرچی، اردمی، اردی، دخولې له لارې په اواز سره د معدې د بادراوتل.

ټيغ (ṭiğ) نر.م (ج. ټيغونه) مردکه، مردکی، ټيک، ټيق، د کوچنيانو د لوبو مردکی.

ټېغ ټمبه (ṭeğṭambá) ص. ښځ.م. ۱) قبض، ټمبه؛ ۲) بدهضم؛ ۳) پرېشان، خپه، زهير.

ټيغ سترګی (ṭiğstərgáy) ص. نر.م. زړ سترګی، زړی، برغاسترګی، تاغ سترګی.

ټيغکه (ṭiğáka) ښځ.م. ټټغه، يو ډول خړ رنګه کوچنۍ مرغۍ.

ټيغکی (ṭiğakáy) نر.م. ټغکی، ټغی، ټيغی، د چرګانو يو ډول ناروغي ده.

ټيک (ṭik) نر.م. ۱) چارګل، د ښځو د پزې ګاڼې؛ ۲) ټيکه، د تندي يو زېور دی؛ ۳) ص. نر.م. ۱) سم، صحيح؛ ۲) سپينتی، ښېړی.

ټېک (ṭek) نر.م. ۱) ډډه، تکيه؛ ۲) ارام، دمه؛ ۳) ارام ځای، مسکن؛ ٤) تنکی، شقيقه.

ټيکالخور (ṭikālxór) ص. نر.م. ۱) مړی خوړ، ډوډۍ خور؛ ۲) خېټور، ګېډور، نسور.

ټيکالمار (ṭikālmā́r) ص. نر.م. ډوډيمار، ډوډی، نوونکی، سخي، لنګري.

ټیکاله (ṭikā́la) ښ.غ.م. ۱) ډوډۍ، مړۍ؛ ټیکله نغن؛ ۲) ګوډی چرګ، کوکوپښی، بیبنکی.

ټېکانه (ṭekā́na) ښ.غ.م. د اوسېدو ځای، ټیکاونه، استوګنځی، مسکن، سرپناه.

ټېکاو (ṭekā́w) نر.م. ۱) ډېره، استوګن؛ ۲) په دمه، په ارام، په استراحت.

ټېکاوول (ṭekāwawə́l) مص.مت. ۱) استوګن کول، اوسول، ډېره کول، مېشتول، ټېکول؛ ۲) ارام کول، دمه کول.

ټېکاوېدل (tekawedə́l) مص.ل. ۱) استوګن کېدل، اوسېدل؛ ۲) آرامېدل، دمه کېدل.

ټیکټاکه (ṭikṭā́ka) ښ.غ.م. پټ داره غالیچه، پشمداره قالینچه، خرسک.

ټیک خولی (ṭiyakxū́lay) نر.م. جګ خولی توب، جهاز ویشتونکی توپ، دافع هوا.

ټیکرۍ (ṭikrә́y) ښ.غ.م. کوچنۍ غونډۍ.

ټیکری (ṭikrә́y) نر.م. (ج. ټیکري) ۱) پوړنی، زروکی، څادر؛ ۲) د جوارۍ پړ؛ ۳) کودری، کودی، کودرکی.

ټیکس (ṭikә́s) نر.م. ټکس، ټکټ.

ټېکس (ṭeks) نر.م. و ګ. ټکس.

ټېکسي (ṭeksī́) نر.م ۱) و ګ. ټکسي؛ ۲) بدلمنه ښځه، بدفعله ښځه.

ټېک شوی (ṭekšawә́y) ص. نر. م ۱) ډېره شوی مېشت شوی؛ ۲) دمه شوی، آرام شوی.

ټیکله (ṭikā́la) ښ.غ.م. مړۍ، ډوډۍ، نغن.

ټیکلی (ṭikalә́y) نر.م. ۱) ککوړی، ټیکله، ځکی، وره ډوډۍ؛ ۲) خوږه کلچه.

ټیکه (ṭiká) ښ.غ.م. ۱) ککشه، قشقه، هغه خال چې هندوان په تندي باندي لګوي ۲) څېره، د تندي یو ډول ګاڼه؛ ۳) ستن، پېچکاري.

ټېکه (ṭeká) ښ.غ.م. ۱) اجاره، ذمه واري، په ذمه اخیستل، قرارداد؛ ۲) په پښتو کې یو ډول لوبه.

ټېکه وال (ṭekawā́l) ا. احصارګر، ټېکه دار.

ټېکی (ṭekә́y) ښ.غ.م. ۱) یو ډول مرغۍ ده چې په سر یې ښنبه وي؛ ۲) څېره، د تندي یو ډول ګاڼه؛ ۳) ټیکلی؛ ٤) غونډاري؛ ۵) یو ډول خواږه؛ ٦) د بدلې سروکی.

ټېکېدل (ṭekedә́l) مص.ل. ۱) ډېره کېدل، مېشت کېدل؛ ۲) دمه کېدل، آرامېدل.

ټیګه (ṭigá) ص. نب. ډنګرغوځکی، خوار غوایی.

ټېګی (ṭegә́y) نر.م. یو ډول ختکی.

ټېل (ṭel) نر.م. ۱) ګنه ګونه؛ ۲) دیکه، ټېله، ډغره، پوري وهنه.

ټیل ټال (ṭilṭā́l) نر.م. ۱) ټېل جد، ټال مټول، انې بانې؛ ۲) د کوچنیانو شور او ځوږ.

ټېل ټال (ṭelṭā́l) نر.م. ۱) ساتېري، تفریح؛ ۲) بازي، لوبه؛ ۳) ټوکه، مسخره.

ټېلفون (ṭelefū́n) نر.م. ټېلي فون، فون، لرغږون.

ټېلفون ګرام (telifūngrā́m) نر.م. ټېلفوني پیغام او خبر، هغه ټېلفوني موضوع چې پر کاغذ ولیکل شي.

ټېلماټېل (ṭelmāṭél) نر.م. ۱) ډېکې، ډکې، ټېلې، زوربندي، غوېمند، ګنه ګونه.

ټېلمار (ṭelmā́r) نر.م. ټېله وهنه، دیکه ورکونه.

ټېله (ṭelá) ښ.غ.م. ۱) دیکه، ډغره؛ ۲) د اوبو د مخ ګرځولو لپاره کانیز بند، د لرګیو او خسو هغه ګېډۍ چې د اوبو په مخ کې اچول کېږي.

ټېله مار (ṭelamā́r) نر.م. ۱) طفیلي، بېکاره؛ ۲) هغه څوک چې غټې تجارتي معاملې کوي.

ټېلیا (ṭelyā́) ښ.غ.م ۱) الویه چاړه؛ ۲) مهتر، سویس سائیس، د اسانو خدمتګار.

ټېلي پاتي (ṭelipā́ti) ص. نب. د فکرونو ارتباط یو له بله سره، د اندونو د اړیکې بحث.

ټېلیګراف (ṭeligrā́f) نر.م. ټلیګراف، تلګراف، د ټېلیګراف دستګاه، د خبر رسولو آله.

ټېلیګرام (ṭeligrā́m) نر.م. تلګرام، تلګراف کول ټېلیګرام لېږل.

ټیم (ṭim) نر.م. ۱) پیپ، پیپه، اوسپنیز لوښی؛ ۲) سپنځي، قلعي، هغه فلز چې ویلې کېږي او مسي لوښي پرې سپینېږي.

ټېم (ṭem) نر.م. ۱) وخت، ساعت؛ ۲) حال، وضع.

ټیمک (ṭimák) نر.م. ۱) د کېږدۍ یا تنبو لویه ستنه؛ ۲) د اوبو له کتي (ځل) نه د باندې راوتې لرګي، دسه؛ ۳) وړوکی ټیم، ټیمګی.

ټیمګر (ṭimgár) نر.م. د ټیم کار کوونکی، ټیم جوړوونکی.

ټیمګنی (ṭimganáy) نر.م. ټیمک، ټیمګی.

ټینخی (ṭinxáy) ص. نر.م. دولي، ځان ښوونکی.

ټېنس (ṭen(i,á)s) نر.م. یو ډول لوبه ده.

ټینګ (ṭing) ص. نر.م. ج. ۱) پوخ، مضبوط، کلک؛ ۲) د نرم او نري ضد؛ ۳) کنجوس، بخیل

ټینګار (ṭingā́r) نر.م. ۱) اصرار، تاکید؛ ۲) ټینګوالی، مضبوطي، ثبات، کلکوالی.

ټینګارادب (ṭingāradáb) ا. مقاومتي ادب، مزاحمتي ادب.

ټینګاري خځ (ṭingārixáj) (ګر.) تاکیدي خځ، تاکیدي فشار.

ټینګاو (ṭingā́w) نر.م. ۱) ټړون، ضبط وربط؛ ۲) استحکام، محکموالی، مضبوطوالی.

ټینګتار (ṭingtā́r) نر.م. ۱) تاکید، ټینګښت، ټینګتوب؛ ۲) ټینګ ارتباط، محکم تار.

ټینګری (ṭingaráy) نر.م. ټینګی، ټوسی، شاټینګه، چنې، د مرغانو معده، ټینګی.

ټینګړ (ṭingáṛ) نر.م. و.ګ. ترنګړ.

ټینګړی (ṭingṛáy) ښځ.م. کنړېش، ترهنګلی، کته پیش، کته بوز.

ټینګل (ṭingál) نر.م. پلکه، کوکه، د پنې مېخ.

ټینګول (ṭingawál) مص. مت. ۱) محکمول، کلکول؛ ۲) چاپې کول، کېمنځل؛ ۳) کلک نیول؛ ٤) ګاټه کول، ختنه کول؛ ٥) مجبورول.

ټینګوونی (ṭingawū́nay) نر.م. ۱) محکموونی کلکوونی، مضبوطوونی، هغه شی چې یو بل شی پرې ټینګېږي، ګیرا؛ ۲) ساتندوی.

ټینګه (ṭingá) ښځ.م. ۱) ټینګون، سپارښتنه؛ ۲) محکمي، پوخوالی؛ ۳) شاټینګه، د مرغانو معده؛ ٤) ناغه، ټړون؛ ٥) د ټینګ مؤنثه بڼه.

ټیوب (ṭyūb) نر.م. ۱) تیوب، هغه نل چې د ربړ، ښیښې یا کومې بلې مادې څخه جوړ شوی وي؛ ۲) د ملهم بوتل، د ملهم بوتلګی.

ټیوبا (ṭyubā́) نر.م. مو. لوی ترم، لویه باجه، یو ډول پخوانی ترمپټ.

ټیوټېرکه (ṭewṭeráka) ښځ.م. ټیوټرکه، یو ډول چونغکه ده چې زیاتره د اوبو پر غاړه ګرځي.

ث

ث(se) ښځ.م. ثې، د پښتو په الفبې کې اووم توری چې ابجدي ارزښت یې ۵۰۰ دی.

ثابت (sābít) ص. نر.م. ۱) پوره، روغ، لوار؛ ۲) ټینګ؛ ۳) رښتیانی، ثبوت شوی، پرځای.

ثابتول (sābitawə́l) مص. مت. ۱) ثبوتول، څرګندول؛ ۲) سرته رسول، مضبوطول، پوره کول؛ ۳) رښتیا کول، حقیقت ته رسول؛ ٤) ځای پر ځای کول، په ځای درول.

ثابتېدل (sābitedə́l) مص. ل. ۱) ثبوتېدل؛ ۲) محکمېدل؛ ۳) رښتیا کېدل؛ ٤) ځای پر ځای کېدل.

ثاد (sād) نر.م. زیم، لنده بل، نو. نم.

ثاقب (sāqíb) ص. نر.م. روښانه، ځلېدونکی، رون، ځلاند، ځلند، برېښېدونکی.

ثانیه (sāniyá) ښځ.م. شېبه، د یوې دقیقې شپېتمه برخه وخت.

ثبات (subā́t) نر.م. قرار، پوخوالی، پاېښت، ټینګوالی، متانت، کلکه دربدنه، استقرار.

ثبت (sabt) نر.م. لیکنه، داخلونه، درجونه، کښنه.

ثبتول (sabtawə́l) مص. مت. ۱) لیکل، داخلول، درجول، کښل؛ ۲) د اواز ټېپ کول (ټېپول).

ثبتېدل (sabtedə́l) مص. ل. ۱) لیکل کېدل، راجستري کېدل؛ ۲) بندېدل، په فیته باندې ټېپېدل.

ثبوت (subū́t) نر.م. ۱) سپیناوی، سپینونه، رښتیا کونه؛ ۲) دلیل، د خبرې تصدیق.

ثرا (sarā́) ښځ.م. ۱) ثری، ځمکه، خاوره؛ ۲) تاترین، د ځمکې د بېره لاندې برخه.

ثروت (sərwát) نر.م. شتمني، شته، بډایتوب، اصط. دولت، مال، غنا.

ثریا (surayā́) ښځ.م. اووه ستوري، پېروني، پروین، اووه خویندې، پرې وونې.

ثقافت (saqāfát) نر.م. ۱) دود، دستور، رسم او رواج؛ ۲) کلچر، کولتور، فرهنګ؛ ۳) اخلاق د يوې ټولنې تهذيب.

ثقالت (saqālát) نر.م. ۱) دروندوالی، د وزن زياتوالی؛ ۲) د يوې کليمې دروندوالی.

ثقل (síqal) نر.م. دروندوالی، بوج، بار، وزن.

ثقلين (saqaláyn) نر.ج. ۱) دواړه جهانه، دنيا او آخرت، دنيا او عقبی؛ ۲) انسان او پېری.

ثقه (siqá) ص. مب. کره، معتبر، معتمد، د اعتبار وړ، بې غشه، آزمايل شوی.

ثقيل (saqíl) ص. نر.م ۱) دروند؛ ۲) سخت، ګران ۳) په سختۍ سره هضمېدونکی خواړه؛ ٤) هغه کليمه چې ادا کول يې ګران وي.

ثلاثي (salāsí) ص. نب. ۱) درې توريزه کليمه، درې حرفيزه کليمه؛ ۲) درباعي په ډول د درېو شعرونو کلام.

ثلث (sols) ص. نر.م.ج. ۱) دريمه، برخه؛ ۲) خ. يو ډول ښکلی عربي ليک دی.

ثمر (samár) نر.م. ۱) ببره، مېوه، ثمره؛ ۲) فايده، ګټه؛ ۳) بدله؛ ٤) نتيجه، محصول.

ثمن (samán) نر.م. ۲) قيمت، اجرت؛ ۲) پيسې؛ ۳) تمه، اتمه برخه.

ثنا (saná) ښځ.م. ستاينه، تعريف، حمد، صفت.

ثناخوان (sanāxwān) ص. نر.م. ستايونکی، ثناويونکی، تعريف کوونکی.

ثواب (sawāb) نر.م. ۱) اجر، بدله، عوض، مزد؛ ۲) نېکي، ښېګنه، ښېګړه.

ثوابت (sawābít) نر.م. ۱) د ثابت جمع؛ ۲) ولاړ ستوري، هغه ستوري چې نه ګرځي.

ثوابي (sawābí) ص. نب. اجر لرونکی کار، د فايدې کار، د نېکۍ کار، د ښېګنې کار، د خير کار.

ثوب (sawb) نر.م. ۱) جامه، کالي؛ ۲) د جامو په شمارلو کې پخوانيو ميرزايانو «ثوب» کليمه د تميز د کليمې په توګه کاروله.

ثور (sáw(a)r) نر.م. ۱) غويی، غوښکی، غوسکی؛ ۲) د لمريز هجري کال دويمه مياشت.

ج

ج (jim) نـر.م. د پښتو الفبې اتم توری چې ابجدي ارزښت یې (۳) دی.

جابر (jābír) ص. نـر.م. (ج. جـابران) ۱) زورور، تکړه؛ ۲) ظالم، جبرکوونکی، تاوان رسوونکی ۳) هډ بند.

جابه (jābá) ښځ.م. کوپی، کوبی، ډبه، هغه څرمني کوپی چې تېل یا غوړي په کې اچول کېږي.

جابی (jābáy) ښـځ.م: ۱) خلـکی، د نڅېـدونکو کمیس، جامن؛ ۲) د پښې زنگونه.

جاپري (jāparí) ښځ.م. د پسونو د آش ورکړه شوو څو پوستکو لویه تخته چې د سندلۍ د برستن په ځای استعمالېږي.

جاتکی (jātkáy) نر.م.(ج. جاتکي) هلک، زنکی، ژنی، ژنکی.

جاټ (jāṭ) ص. نر.م. ۱) هغه وګړي چې د ځمکو په کاروبار اخته وي؛ ۲) تور رنګی؛ ۳) جټ، ناپوه.

جاج (jāj) نر.م. ۱) اندازه، قیاس، جایزه؛ ۲) اند، فکر، اندېښنه، پام، سوچ.

جاجل (jājə́l) م. فکر کول، اندل.

جاجونکی (jājū́nkay) فا.نر.م. غمجن، فکرمن، اندېښمن، فکرکوونکی، په چورتو کې ډوب.

جاخه (jāxá) ښځ.م. د ونو او بوټو څانګې چې یو په بل کې ننوتې او تاو را تاو وي.

جادو (jādū́) نر.م. کوډې، منتر، تونه، سحر.

جادوبیان (jādūbayā́n) ص. نـر.م. هغه څوک چې وینا او خبرې یې پر زړونو اغېز کوي.

جادوگر (jādūgár) ص. نر.م. (ج. جـادوګران) ۱) کوډګر، جادو کـوونکی؛ ۲) ټګ، [illegible] غولوونکی، تېرایستونکی.

جاده (jādá) ښـځ. م. (ج. جـادې) لاره، لـیار، په ښار کې یا له ښار نه د باندې لوی، پراخ واټ.

جاډنګ (jādə́ng) ص. نر.م. ډنګر، کمزوری

جاډی (jāḍəy) ښځ.م. ۱) کمزورې او بېکاره اوښه ۲) بوډۍ، زړه ښځه.

جاذب (jāzīb) فا.نر.م. ۱) جذب کوونکی، راکښونکی؛ ۲) هغه کاغذ چې رنګ کښوي

جاذبوالی (jāzibwā́lay) نر.م. ښکلا، ښایست، راکښون، پېمختوب، ډولیتوب، جاذبیت.

جاذبه (jāzibá) ښځ.م. راښکنه، جذبونه، هغه قوه چې اجسام ځان ته راکښوي.

جار (jār) نر.م. ۱) ځار، قربان؛ ۲) ډنډوره؛ ۳) دشپېلۍ پرده؛ ٤) د مرزانو د نیولو لپاره مصنوعي ځنګل؛ ٥) دوچو خوشایو دراغونډولو ځای؛ ٦) درمند بادولو په وخت کې جال درول؛ ۷) دېوال؛ ۸) د سېلاب لپاره له تیږو پخه پوله ۹) ډنډوره، نغاره.

جارایستل (jāriistə́l) مص.مت. ۱) بهرته ګرځول، قی کول؛ ۲) دلارې نه بهرته راګرځول؛ ۳) بندول، جار باسل؛ ٤) اوبدل، تاوول.

جارباسل (jārbāsə́l) مص.مت. ۱) وګ. جار ایستل؛ ۲) تړل، په سر کول، راځرخول؛ ۳) پښېمانه کول.

جارچي (jārčī́) ص.نر.م. ۱) ډنډورچي، نغاره چي، نغاره کوونکی؛ ۲) مجازاً هغه څوک چې راز نه شي ساتلای او افشاء کوي.

جارغالی (jārğālā́y) نر.م. ۱) نغری، جارغلی، هغه نغری چې په کوټې کې جوړ شوی وي؛ ۲) کوراړۍ، ورکوټی پټی، کوره کی.

جارغلی (jārğalā́y) نر.م. نغری.

جارکړونی (jārkṛū́nay) نر.م. ۱) جارکوونکی، اوبدونکی؛ ۲) هغه څوک چې چرګه په هګیو کښېنوي او ددې کار په بدل کې د یوې نښاني شوې هګۍ بچی اخلي.

جارکېده (jārkedə́) نر.ج. ځارېده، قربانېده، صدقه کېده، جارېده.

جارګنی (jārganə́y) ښځ.م. کوځه، د خوشایو لرګیو او ځپیاکو د اېښودلو ځای.

جارګنی (jārganáy) نر.م. هغه ځای چې په لرګیو راایسار شوی وي، شپول، دشپې له خوا د ځارویو پنډغالی.

جارو (jārū́) نر.م. (ج.جاروګان) جاروب، ربېځ، رېبز، بوهارۍ، کانته.

جارواته (jārwātá) نر.ج. ۱) پښېمانه کېده؛ ۲) بېرته ګرځېده.

جاروتل (jārwatə́l) مص.ل. ۱) پښېمانه کېدل، بېرته ګرځېدل، وعده خلافه کېدل؛ ۲) تلل، راګرځېدل، راستنېدل.

جاروکښ (jārūkáṣ) ص.نر.م. جارو کوونکی، جارو وهونکی، جارو سره د ځای پاکوونکی.

جارو کول (jārūkawə́l) مص.مت. ۱) کانته کول، جارو سره د ځای پاکول، رېبز کول، ربېځ کول؛ ۲) له منځه وړل، پوپنا کول.

جاروګی (jārūgə́y) ښځ.م. (ج. جاروګیانې) وړه جارو، وړوکې جارو، رېبزګی، ربېځه.

جارول (jārawə́l) مص.مت. ۱) ځارول، قربانول؛ ۲) تنسته غوړول؛ ۳) جاروکول، پاکول، صفا کول، پیجوول، پوکول.

جارونه (jārawə́na) ښځ.م. ۱) تنسته غوړونه؛ ۲) ځارونه، قربانونه، صدقه کونه.

جاري (jārī́) ص.نب. ۱) روان، بهاند، بهېدونکی؛ ۲) همېشه، تل؛ ۳) قرباني، د ځارېدو؛ ۴) یو ډول ترکي خط دی.

جارېدل (jāredə́l) مص.مت ۱) ځارېدل، قربانېدل ۲) تنسته غوړول کېدل.

جاري کول (jārikawə́l) مص. مت. ۱) روانول، بهول؛ ۲) نافذول؛ ۳) پیل کول.

جاړ (jāṛ) نر.م. ۱) جلاب؛ ۲) دازغنو ونو او بوټو ځنګل ته ویل کېږي نه د غټو ونو ځنګل ته.

جاړبوټی (jāṛbū́ṭay) نر.م. د جلابو بوټی، هغه بوټی چې په جلابو کې استعمالېږي.

جاړجاخی (jāṛjā́xay) ص. نر.م. جُاخه، یو په بل کې نښتی، سره ښخ.

جاړوله (jāṛwə́la) ښځ.م. په جلابو کې پکارېدونکی بوټی.

جاړه (jāṛá) ښځ.م. (ج. جاړې) یو اغزن بوټی دی.

جاز (jāz) نر.م. مو. د جازموسیقي، د جاز ګډا، د نڅا داسې موسیقي چې له بنوره سره مله وي.

جاسوس (jāsū́s) ص. نر.م. مخبر، خبر رسوونکی، خبر وړونکی، پټ حال لټوونکی، ربوټچي

جاغه (jāǧá) ښځ. م. د کمیس غاړه، ګرېوان.

جاکټ (jākáṭ) نر.م. (ج. جاکټونه) ۱) نیم تنه یي جمپر؛ ۲) بنیان.

جاکړ (jākáṛ) نر.م. جکړ، بادوباران، څول، هغه باران چې سخت باد او سېلۍ ورسره وي.

جاکی (jākáy) نر.م. (ج. جاکي) یخ شوی، موره شوی، تومنه شوی، مایه شوی، پرن شوی.

جاګنی (jāganáy) نر.م. نوی، هغه غوایي چې په غوبله کې ځای په ځای مورې ته جوخت ولاړ وي او نور غوایان ورباندې راتاوېږي.

جاګیر (jāgír) نر.م. هغه سیمه یا ځمکه چې د یوې سیمې د واکمن له خوا چا ته د هغه د خدمت یا معاش په مقابل کې ورکول کېږي.

جاګیردار (jāgirdā́r) نر.م. (ج. جاګیرداران) د جاګیر خاوند، د ځمکو خاوند، هغه چا ته چې جاګیر ورکړی شوی وي.

جال (jāl) نر.م. ۱) تور؛ ۲) دود، دستور؛ ۳) مکر و فریب، ټګي؛ ٤) دام، لومه.

جالګی (jālgáy) نر.م. (ج. جالګي) ۱) وړوکی جال، جالګوټی؛ ۲) د غنې ځاله؛ ۳) د نغري په څنګ کې د خوشیو ایښودلو ځای.

جالګی (jālgə́y) ښځ.م. ۱) هغه جالۍ چې کړکۍ ته د ماشو د مخنیوي لپاره لګوله کېږي؛ ۲) د ښځو په بوقره کې جالۍ.

جالوغ (jālúǧ) نر.م. جابغ، د آس د زین لاندې هغه لمڅی چې د خولو لپاره وي.

جالول (jālawə́l) مص. مت. رواجول، دودول.

جاله (jālá) ښځ.م. (ج. جالې) ۱) ځاله، بنځولې؛ ۲) د جولاګي ځاله؛ ۳) له سیند څخه د پورېوتو یوه وسیله چې له څو مشکګانو څخه جوړه شوې وي؛ ٤) سپینه پرده چې په سترګه کې پیداکېږي ۵) پوله؛ ٦) نېستي، غریبي، خواري.

جاله وان (jālawā́n) نر.م. ۱) د جالې چلوونکی؛ ۲) د جالې خاوند، د کښتۍ خاوند.

جالی (jālə́y) ښځ.م. ۱) جوړی، شرومبې، شنه اوبړې چې په ډنډ او ولاړو اوبو کې پیدا کېږي؛ ۲) د اوسپنې، پلاستیک او... څخه جوړه شوې سورۍ سورۍ پرده.

جالېدل (jāledə́l) مص. ل. مشهورېدل، رواجېدل، دودکېدل.

جام (jām) نر.م. (ج. جامونه) ۱) کټوری، پیاله، کاسې ته ورته لوښی؛ ۲) د غور په ولایت کې د یوه تاریخي ځای نوم دی.

جامباز (jāmbā́z) نر.م. ۱) مست اوبښ، ناباري اوبښ، سرکښ اوبښ؛ ۲) د خپلې خوښې خاوند، ناړامه، سرتنبه، سرتمبه.

جامبره (jāmbə́ra) ښځ.م. بېره، د بېرې ونه.

جامبړه (jāmbṛá) ښځ.م. (ج. جامبړې) جاړه، جاخه، هغه ونې او بوټې چې ځانګې یې یو په بل کې سره ننوتې وي.

جامد (jāmíd) ص. نر.م. ۱) ټینګ، کلک شی؛ ۲) هغه کلیمه چې بله کلیمه ترې اشتقاق نه شي موندلای.

جام جم (jāmijám) نر.م. د داستانو له مخې د جمشید پاچا هغه پیاله چې د نړۍ نقشه په کې ایستل شوې وه.

جامع (jāmiʕ) ص. نب. ۱) یو ځای کوونکی؛ ۲) مکمل، پوره، رانغاړونکی؛ ۳) لوی جومات چې د جمعې او اختر لمونځونه پکې کېږي؛ ٤) مجموعه، هغه جونګ چې قانوني مقررات په کې راغونډ شوي وي؛ ٥) د حضرت محمد (ص) د احادیثو مجموعه؛ ٦) د الله (ج) یو نوم.

جامع الحروف (jāmiʕulhurū́f) نر.م. ج. بد. هغه صنعت ته وایي چې په یوه شعر کې د هجا ټول حروف راوړل شي.

جامع اللغات (jāmiʕullugā́t) نر.م. د ژبې هغه قاموس چې د هر لغت مانا په ډېر تفصیل سره په کې څېړل شوې وي.

جامعه (jāmiʕá) ښځ.م. ۱) ټولنه، سوسایټي؛ ۲) پوهنتون، یونیورستي، دارالعلوم.

جامکی (jāmakáy) نر.م. لنډ پتلون.

جامګی (jāmgáy) نر.م. ورکوټی جام، کوچنی جام، جام ګسکی، جام ګنکی، جاموکی.

جامن (jāmán) نر.م. ۱) د یوې ونې نوم دی چې د مېوې رنګ یې د عود رنګ غوندې دی؛ ۲) جابې، کبو، جامنو، هغه کمیس چې نجاګر یې د نجا په وخت کې اغوندي.

جامه (jāmá) ښځ.م ۱) زامه، ژامه؛ ۲) کالي، لباس.

جان (jā̄n) نر.م. ۱) ځان؛ ۲) ډېر خوږ، ګران؛ ۲) د مینې کلیمه.

جانان (jānā́n) نر.م. ۱) جان، محبوب، معشوق؛ ۲) معشوقه؛ ۳) عجیب، حیرانوونکی.

جانب (jāníb) نر.م. (ج. جانبونه) څنګ، طرف، لوری، اړخ، خوا، ډډه، پلو.

جانباز (jānbā́z) ص. نر.م (ج. جانبازان) مېړنی، زړور، بهادر، سرتېری.

جانبدار (jānibdā́r) ص. نر.م. ملګری، پلوي، په ننګه، پرخوا، مددګار، په پلو، په خوا.

جانبین (jānibáyn) نر.ج. دواړه خواوې، دوه جانبه، دوه اړخه، دواړه پلوه، دوه طرفه.

جان جان (jānjā́n) نر.م. ۱) زارۍ، چاته عذر او زارۍ کوونه، جګې جګې؛ ۲) ص. د زیاتې مینې له امله چاته ویل کېږي.

جانجو (jānjó) ص. نر.م. سست، ناړامه، ناراسته، جانجی؛ ۲) مجذوب، لېونی.

جانجو پانجو (jānjo pānjó) ص. نر.م. سست پست، بېکاره، بې ښې، بې ښمري.

جانجي (jānjí) ص. نر.م. ۱) ورابانی، دروښی، په وراتللی، واده ته بلل شوی؛ ۲) چغجي، چغزي مغز لرونکی؛ ۳) نرم، کاغذي، ژر ماتېدونکی.

جانجیتوب (jānjitób) نر.م. ۱) سستي، ناراستي؛ ۲) په وراکې شاملېدنه، ورابانې کېدنه، وروښي کېدنه.

جانجېدل (jānjedə́l) مص. ل. سستېدل، لټ کېدل، ناراسته کېدل.

جانخاني (jānxānī́) نر.م. کمبو، ترنګړ، سوده کوری، د بوسو د وړلو هغه وسیله.

جاندار (jāndā́r) ص. نر.م. ۱) ذیروح، ساکښ؛ ۲) قوي، تندرست، تکړه، صحتمند.

جاندم (jāndám) نر.م. دوزخ، جهنم.
جانشین (jānəšín) نر.م. عوضي، قايم مقام، ځای ناستی، د بل چا په ځای ناست.
جانکټی (jānkaṭáy) نر.م. (ج. جانکټيان) ۱) جان نثار؛ ۲) د بنديخانې ملازم؛ ۳) د غرغرې د تختې کېښوونکی.
جان نثاري (jānnisārí) ښځ.م. قرباني، له ځانه تېرېدنه، مېړانه، زړورتوب.
جان گداز (jāngodā́z) ص. نر.م. ځان خوړونکی، ځان ويلې کوونکی.
جاوجې (jāwjáy) ښځ.م. د کميس لمن، د څادر (لوپټې) يا بل کالي غاړه يا څنډې.
جاور (jāwár) نر.م. يو ډول بوټی دی.
جاوسا (jāwsā́) ښځ.م. بېځبل، گرونج، د منګې ابنبودلو لرګين يا اوسپنيز ځای.
جاوو (jāwū́) نر.م. يو ډول تريو خوندی بوټی.
جاه طلبي (jāhtalabí) ښځ.م. عزت غوښتنه، ځان ته د غتوالي او لويي غوښتنه.
جاهل (jāhíl) ص. نر.م. ناپوه، بې عقل، بې علمه.
جاهليت (jāhilyát) نر.م. ۱) ناپوهي، ناداني، بې علمي؛ ۲) د مسيح عليه السلام له رحلت نه د محمد(ص) تر ظهور پورې د جزيرة العرب د تاريخ يوه دوره؛ ۳) سرتمبګي، ناړامي.
جاه و جلال (jāhujalā́l) نر.م. شان او شوکت، دبدبه، رعب.
جای بند (jāybánd) ص. نر.م. ځای پر ځای ولاړ، - جای بند آس.
جايداد (jāydā́d) نر.م. ۱) ملکيت، مال، ځمکه؛ ۲) ګنجايش، ځايېدنه.
جايز (jāyíz) نر.م. ۱) مناسب، صحيح؛ ۲) روا، د شرعي او قانون مطابق؛ ۳) اصلي، ثقه؛ ۴) مستند؛ ۵) د منلو او منظورېدو وړ.
جايزه (jāyzá) ښځ.م. ۱) انعام، ګټنه؛ ۲) لټون، پړتال، چاج؛ ۳) حاضري، شمار؛ ۴) اندازه او معلومات کونه.
جايفل (jāyfál) نر.م. د يوې ونې مېوه ده
جباټی (jubāṭáy) نر.م. څادر، جبته، جيبته.
جبار (jabā́r) ص. نر.م. ۱) زورور، غښتلی، جبر کوونکی؛ ۲) د خدای(ج) يو صفت دی.
جبازه (jabāzá) ښځ.م. جړباجړ، له واورې او باران سره يو ځای ورېدل.
جب جبو (jabjabú) نر.م. يو ډول بوټی دی چې په جبو او جبه زارو کې شين کېږي.
جبر (jábər) نر.م. ۱) زور، ظلم، زياتي؛ ۲) ري. الجبر، جبر و مقابله؛ ۳) فل. برخليک، تقدير.
جبراً (jabrán) ص. نر.م. په زور، په ظلم، په زياتي.
جبران (jəbrā́n) نر.م. تلافي کونه، د تاوان تلافي.
جبرانول (jibrānawə́l) مص. مت. ۱) تاوان ورکول؛ ۲) مرسته کول؛ ۳) تلافي کول.
جبرلوټ (jabrlóṭ) نر.م. کونځی ټوپک، ماتوونی ټوپک، ماتېدونکي ټوپک، سرپې ټوپک.
جبروت (jabarū́t) نر.م. لويوالی، لويي، سترتوب، د خدای کبريايي صفت.
جبری (jabráy) نر.م. ګالس، کشک، ګېټس، هغه تسمې چې پتلون ورباندې ټينګېږي.
جبري (jabrí) ص. نب. په جبر، په زور، په ظلم.
جبرۍ (jabrə́y) ښځ.م. لويې جرابې، هغه جرابې چې تر زنګنو پورې وي.
جبړک (jabaṛák) نر.م. ۱) وره ژبه؛ ۲) د کوچنيانو د لوبو شی.
جبل (jabál) نر.م. د اوسپنې اوږدې ميلې چې د تيږو اړولو او راويستلو لپاره کارېږي.

جبړی (jabūṛáy) ص.نر.م. ۱) ناراسته، تمبل؛ ۲) بې شرمه، تېټ سترگی، بې غیرته.

جبون (۱) (jubū́n) نر.م. ۱) ژبه؛ ۲) وېرنـدوکی؛ ۳) د وهـل له کلیمې سره د سخت دار مفهوم ورکوي.

جبون (۲) (jabū́n) نر.م. ۱) تربوزک، مول، اوربوزی تینبوزکه؛ ۲) ص. نر.م. ژبه ور.

جبه (۱) (jabá) ښځ.م. ۱) و.گ. ژبه؛ ۲) جبه زار؛ ۳) هغه لوښی چې د گانۍ تېل په کې تولېږي.

جبه (۲) (jubá) ښځ.م. (ج. جبې) شوقه، شقه، یو دول چپنه ده چې اوږده لستوڼي لري.

جبه جبان (jabajabā́n) نر.م. ۱) خبرې اترې؛ ۲) لوز، قول، عهد، ژبه.

جبه خور (jabaxwár) نر.م. تانـدوبه، جبجوب ځمکه، لنده خیشته ځمکه.

جبه زار (jabazā́r) نر.م. جبه، هغه ځمکه چې له ځانه اوبه په کې پیدا کېږي.

جبهه (jabhá) ښځ.م. (ج. جبهې) ۱) ډله، دسته، جماعت؛ ۲) د جگړې د میدان مخنۍ برخه؛ ۳) تندی؛ ٤) د سپوږمۍ د یوه منزل نوم.

جبۍ (jabə́y) ښځ.م. ۱) ژبۍ، زبس، د کوچنیانو د تالو پړسوتلو ناروغي؛ ۲) یو اغزن سور گلی بوټی دی.

جبین (jabín) نر.م. تنده، وچولی، تندی.

جپ (jap) نر.م. وظیفه، ذکر، عبادت.

جپالی (japā́lay) نر.م. وبا، کوالرا، مرگو.

جپامرگو (japāmargó) ښځ.م. دوبا ناروغي.

جپتال (japtā́l) نر.م. مو. له لسو ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی چې یو خالي او درې ضربه لري.

جپړ (japáṛ) نر.م. بېکاره اسباب، عبث او بېکاره څیزونه، له کاره وتلي اسباب او سامان.

جت (jat) نر.م. ۱) دول، قیافه، بڼه؛ ۲) جوړه، جفت؛ ۳) ناپوه؛ ٤) ساروان، اوښبون، اوښپه.

جت بولي (jatbolí) ښځ.م. جټ پولي، بې شرمي، بې حیایي، سپکه وضعه او سپکه خوله.

جتیي (jatayí) ص. نر.م. خسک چرگ.

جته (jatá) ښځ.م. جتی، ډله، توله، غونډه.

جتي ستي (jatisatí) ص. نب. ۱) لونډ، مجرد؛ ۲) بې پروا؛ ۳) بد خرڅه، خرڅو، مُسرف.

جټ (۱) (jaṭ) نر.م. (ج. جټـان) ۱) جـټ، جاټ، جیپسي، رومانیز، د یو ټبر نوم، د راجپوتانو یوه څانگه؛ ۲) ص. ناپوه، جاهل؛ ۳) کم ذاته، کم اصله.

جټ (۲) (jiṭ) نر.م. ۱) فواره، داره؛ ۲) نوزل، هغه سوری چې غـاز یا مایع په فشار سـره د باندې څخې راوځي.

جټ پول (jaṭpól) نر.م. د ښځو مکر و فریب.

جټتوب (jaṭtób) نر.م. ۱) جټوالی؛ ۲) ناپوهي.

جټ ستریم (jaṭstrím) نر.م. هو. تند باد.

جټ کانه (jaṭkā́na) ص.ښځ.م. ۱) معمولي، اسان؛ ۲) بې قاعدې.

جټکه (jəṭká) ښځ.م. و.گ. جیټکه.

جثه (jusá) ښځ.م. (ج. جثې) څېره، قواره، مخ، شکل، تن، بدن، صورت.

جج (jaj) نر.م. ۱) دزنې کـوغالی، دزنې کـوټی، د زنې ننوتې برخه؛ ۲) دزنې لاندې غوښه.

ججکی (jajkáy) نر.م. و.گ. چچه.

ججلداغ (jijaldā́ğ) نر.م. چرچرانکی، دم، توز، یو ملخ ډوله ساکښ دی..

ججوره (jajū́ra) ښځ.م. ۱) جـوجوره، جـاغور؛ ۲) حـوصلـه؛ ۳) پـړسـېدلی اورمېږ؛ ٤) د توپک جاغور یا ججوره.

ججوی (jajóy) نسـ.م. د لاله ګل، د خـاتـول ګل، شنډي ګل، یو ډول سارانی ګل دی.

ججه (jajá) ښځ.م. (ج.ججې) ۱) قلنګ؛ ۲) باج؛ ۳) جزیه.

ججی (jijáy) نر.م. یو ډول حلال مارغه دی، نر یې اوږده لکۍ او ښایسته بڼکې لري.

جحیم (jahím) نر.م. دوزخ، جهنم.

جخ (j(u,o)x). نسـ.م. ۱) د اوبـو مـچ؛ ۲) څګ؛ ۳) پړبوکی، پوکنۍ حباب.

جخت (joxt) ق. ۱) پیوست، جوړه، څنګ په څنګ ۲) ټیک، صحیح.

جختوالی (joxtwāláy) نر.م ۱) پیوستوالی، جوړه توب؛ ۲) ټیکوالی، سموالی.

جختول (joxtawə́l) مص.مت. جوړه کول، برابرول سره څنګ په څنګ کول.

جخته (joxtá) ښځ.م. څخته، څښته، یو ډول غرنۍ بوټی دی.

جختېدل (joxtedə́l) مـص.ل. پیوست کـېدل، جوختېدل، یو ځای کېدل، پیوستېدل.

جد (jad) نر.م. (ج. اجداد) نیکه، د پلار پلار، د مور پلار، لوی نیکه.

جدا (jodā́) ق. ګوښې، جلا، بېل، یوازې، ځانله.

جداً (jiddán) ق. په جدیت سره، په کلکه سره.

جدار (jidā́r) نر.م. دېوال..

جدال (jidā́l) نر.م. جګړه، دښمني، لانجه.

جدایي (jodāyí) ښځ.م. ۱) بېلتون، فراق، هجران ۲) لرېوالی، بېلوالی، ګوښېتوب

جدر (jadár) نر.م. بنسټ، ستنه، اساس، آر، جرړه.

جدل (jadál) نسـ.م. ۱) نزاع، مخالفت، دښمني، لج؛ ۲) شور، کړس، بحث، جنګ، جګړه.

جدوار (jadwā́r) نر.م. د یوه بوټي ریښه ده.

جد و جهد (jidujáhd) نر.م. هڅه، هلې ځلې، هاند.

جدور (jadū́r) نر.م. د کـوچنیانو د ژیـړی (کنګې ژبې) د پورته کولو درمل یا دوا.

جدول (jadwál) نر.م. لسټ، لیست، فهرست.

جدي (jedí) ص. نب. ۱) فعال، تکړه؛ ۲) د حقیقت له مخې؛ ۳) په جدیت؛ ٤) ښځ.م. مـرغومی؛ ٥) د مـرغـومي میاشت؛ ٦) قطبي ستوری؛ ۷) جغ. د ځمکې د یوې فـرضي کرښه ده.

جدیت (jidiyát) نر.م. ۱) فعالیت، کوښښ، تکړه والی، تکړه توب؛ ۲) تېزوالی، تېزي.

جدید (jadíd) ص.نر.م. ۱) نوی، تازه؛ ۲) اوسنی؛ ۳) ددې وخت، عصري.

جذاب (jazā́b) ص. نسـ. م.ج. ۱) راښکـونکی، جذبوونکی؛ ۲) په زړه پورې، زړه راښکونکی.

جذام (jazā́m) نر.م. وګ. پړنګ (۲).

جذب (jazb) نر.م ۱) اثر، کشش، کښونه، راکښنه؛ ۲) جوش، د بېخودۍ هغه ډول کیفیت چې اهل الله ته ورپېښېږي.

جذبات (jazabā́t) نر.م. (دجذبې جمع) احساسات د زړه او ذهن د جوش کیفیت.

جذبول (jazbawə́l) مـص. مـت. ۱) راکښـول، راجلبول، راکښل؛ ۲) ځان ته راښکل.

جذبه (jazbá) ښځ.م. احساس، داحساساتو پاړېدنه جوش.

جذر (jázar) نسـ.م. ۱) اصل، ریښه، جـرړه، ولې؛ ۲) (ري.) هغه عدد چې په خپل ځان کې ضرب کړی شي؛ ۳) طب. هغه برخه چې له جـذع څخه جلا کېږي.

جر (jar) نر.م. ۱) ویاله، لښتی، زاکښ؛ ۲) ص. نر.م. پاتې، پر، مغلوب؛ ۳) ګډوډ؛ ٥) په ګـرامر کې د یوې کلیمې غیر اصلي حالت.

جرابه (j(a,u)rāba) ښځ.م. (ج. جرابې) جراپه، جوراپه؛ د پښو اغوستلو کالي.

جرأت (jurát) نر.م. ۱) زړورتیا؛ ۲) بې پروايي.

جراثیم (jarāsím) نر.ج. ۱) اصل، ریښه؛ ۲) د ریښې چاپېره خاورې؛ ۳) د مېږي کور؛ ٤) وګ. مکروب.

جراح (jarā́h) فا.نر.م. سرجن، څېرونکی، هغه ډاکټر چې عملیات کوي.

جراحت (jarāhát) نر.م. ټپ، زخم، پرهر، پرهار.

جراحي (jarāhí) ښځ.م. جر. عملیات، اپرېشن، طبي عملیات، سرجري.

جرار (jarā́r) ص. نر.م. ۱) ژبغړاند، ژبور، چالاکه؛ ۲) زړور، تکړه؛ ۳) په جنګ کې ماهر.

جراسک (jarāsák) نر.م. چرچرک، کیږړۍ، یو ډول حشره ده.

جرایل (jarāyál) نر.م. ارت خولی غربین، یو ډول پخوانی ټوپک دی چې ارته خوله لري.

جرب (jarb) نر.م. پم، درب، خارښت، د ځان ګرولو یو ډول جلدي ناروغي ده.

جرپی (jarpáy) ص. نر.م. ګړتن، باتو.

جرثقیل (jarsaqíl) نر.م. پالوان، کرېن.

جرجر (jarjár) نر.م. هرهر، خره ته د جنسي تحریک اواز.

جرجوړ (jarjúṛ) نر.م. څړوبی، جوړجوړ، جوړ جوړی، شرشره، جرجوړی.

جرجیر (jarjír) نر.م. تراتېزک، یو ډول سابه دي.

جرح (jarh) ښځ.م. ۱) جرحه، پرهار، زخم، ټپ؛ ۲) د چا شهادت باطلول.

جرړه (járṛa) ښځ.م. ولې، ولی، بېخ، بنیاد، ریښه، سته، رده، اساس، د یوه شي اصل.

جرړۍ (jarṛáy) ښځ.م. یو ډول خړرنګې چنچنه.

جرس (jarás) نر.م. ۱) ګونګړی، ګینګړی، غړاوه، زنګوله، غېږه، جړنګانی؛ ۲) د مروتو د کسرونو د جوړولو یو شاعر.

جرعه (jorʿá) ښځ.م. غړپ، ګوټ، غوړپ.

جرغاتکه (jərğātə́ka) ښځ.م. یوه مرغۍ دی.

جرقه (jaraqá) ښځ.م. ۱) لمبه، سپرغی، بڅری، د اور بڅری، د برېښنا پړک؛ ۲) جړک.

جرکانی (jarkā́ṇay) نر.م. چونګی، ګټه، په سودا کې له اصلي ګټې زیات څه اخیسته.

جرکېدل (jarkedə́l) مص. ل. ۱) ګړوړ کېدل، انجړېدل، جړېدل؛ ۲) مغلوبېدل، ماتېدل؛ ۳) نیول او لاس پرې ابېنودل.

جرګاوو (jərgā́wū) ص. نر.م. مرکچي، مرکزن، د مرکې سړی، جرګه مار.

جرګټو (jərgaṭú) نر.م. ۱) جرګټو، د جرګې مشر، د مرکې مشر؛ ۲) ص. نر.م. غونډه کوونکی، مجلسي، مرکچي.

جرګه (jərgá) ښځ.م. (ج. جرګې) ۱) غونډه، ولسي مجلس، تولی، د مشورې مجلس، قومي غونډه؛ ۲) ننواتې، مرکه؛ ۳) سلا، مصلحت.

جرګه ګۍ (jərgagáy) ښځ.م. وړه جرګه، فرعي جرګه، کومیټه، کمیسیون.

جرګه وال (jərgawā́l) نر.م. د جرګې غړی، په جرګه کې برخوال.

جرلګ (jarlág) نر.م. ځلرګ، ځلرګه، خړرنګی اغزی دی.

جرم [1] (jorm) نر.م. ۱) تېروتنه؛ ۲) ګناه، جنایت.

جرم [2] (jirm) نر.م. ۱) جسم، کتله- اسماني اجرام؛ ستوري؛ ۲) مکروب؛ ۳) جنین؛ ٤) ریښه.

جرمانه (jarmāná) ښځ.م. (ج. جرمانې) ناغه، جریمه، تاوان، مالي سزا، بانده، پهډ.

جرم پېژندنه (jormpežandána) ښځ.م. د جرم علمي څېړنه، کريمينالوجي، کريمينولوژي.

جرم کار (jorəmkā́r) نر.م. گناهکار، مجرم.

جرموړه (jarmoṛá) ښځ.م. غوندارۍ، موړه، هغه پاړسوب چې د حشرې د چيچلو په سبب په پوستکي باندې پيدا کېږي.

جرنگانی (jrangānáy) نر.م. زنگ، تنگ تنگی.

جرنگاوو (jrangāwū́) نر.م. شرنگاوو، جرنگاوو.

جرنگول (jrangawə́l) مص. مت. شرنگول، شرنگول، جرنگول.

جرنيل (jarnáyl) نر.م. (ج. جرنيلان) ۱) جنرال، جنرېل، د پوځ لوی افسر؛ ۲) مغرور، مشروټ.

جره (۱) (jará) ص. نر.م. (ج. جره گان) ۱) مجرد، لونډ؛ ۲) يوازې، گوښی، تنها.

جره (۲) (jurə́) نر.م. (ج. جره گان) يو ډول باښه.

جره توب (jaratób) نر.م. بې ښځې توب، لونډ توب؛ جره والی، يوازېتوب.

جري (jarí) ص.نب ۱) تغيير خوړونکی، اوښتونکی؛ ۲) په گرامر کې اوښتی يا تغيير خوړلی شکل.

جرۍ (jarə́y) ښځ.م. لښتی لښتی، شبلې شبلې.

جريان (j(a,i)r yā́n) نر.م ۱) تگ، بهېدا، روانېدنه؛ ۲) حزبي ډله؛ ۳) جاري کېدنه؛ ٤) د برېښنا چلېدنه؛ ٥) ادامه، جاري، روان.

جريب (j(a,i)ríb) نر.م. د ځمکې د اندازه کولو يو واحد دی؛ د دوه زره مربع مترو مساحت.

جريب کښ (jəribkáṣ) نر.م. (ج. جريب کښان) جريب کوونکی، جريبگر، مساح، هغه څوک چې ځمکه جريبوي (اندازه کوي).

جريبن (jəribán) نر.م. جريبن، يو ډول گل دی.

جريبول (jaribawə́l) مص. مت. جريب کول، جريب کښي کول، جريبونه.

جريده (jaridá) ښځ.م. ۱) ښاخ، څانگه، منډه، خونگ؛ ۲) يادگار؛ ۳) ژورنال، مجله، اخبار، مهالنۍ، خپرونه.

جريز (jaríz) نر.م. شيره، اتوب، گرېی، اړوب.

جريمه (jarimá) ښځ.م (ج. جريمې) ناغه، جرمانه، بانده، تاوان، مالي سزا.

جړ (jaṛ) نر.م ۱) جرړه، ريښه؛ ۲) ص.نر.م. تاوراتاو گډوډ؛ ۳) نر.م. ج. زهر.

جړامبو (jaṛāmbū́) ص. نب. ۱) تمبل، ستومانه؛ ۲) هغه کالي چې پر چا لوی او ارت وي.

جړانگو (jaṛāngú) نر.م. فلوس، پلوس، د يوه طبي بوټي نوم دي.

جړاو (jaṛā́w) ص. نب. پسوللی، سينگار، په گاڼه سنبال، گاڼلی.

جړاوول (jaṛāwawə́l) مص. مت. په ښکلو غميو ښکلی، په جواهراتو ښکلل.

جړاوه (jaṛāwá) ښځ.م. (ج. جړاوې) په غميو او جواهرو ښکلي شوي کالي.

جړاوېدل (jaṛāwedə́l) مص. ل. په غميو باندې ښکلی کېدل، په جواهرو ښايسته کېدل.

جړبړ (jaṛbáṛ) نر.م. جلاب، جولاب، جولاپ.

جړپړ (jaṛpáṛ) ص. نر.م. په يو بل کې نښتی، په يو بل کې ننوتی، انجړ پنجړ، گډوډ، پېچلی.

جړپن (jṛapán) ص. نر.م. اپلتې ويونکی، ډ تن.

جړپول (jṛapawə́l) مص. مت. ۱) ډ تول، چتې غړوول؛ ۲) په لوښي کې د مايعاتو ښورول.

جړپېدل (jṛapedə́l) مص.ل. چتې غړېدل، کړتېدل، کړپېدل، اپلتې ويل.

جړجړ (jaṛjaṛ) نر.م. ۱) د اوبو د راتوېدلو اواز؛ ۲) چتې، پوچ، بې مانا، عبث، فضول.

جړجړی (jaṛjaṛáy) نر.م. جروبی، څروبی، شرشره.

جړک (jṛak) نر.م. تکان، جړب، درز.
جړکانی (jarkā́nay) نر.م. زیاتی، سرباري، اضافه، علاوه، وربانديزیاتونه.
جړک جړوک (jṛakjṛū́k) نر.م. لړزېدنه، غچاري غچهار، غنجاري
جړمری (jaṛmaráy) ښځ.م. زهر مهره، د زهرو ضد مری.
جړموره (jaṛmorá) ښځ.م. لړمې، لړمی، تمبکې، یو ناروغي ده چې په بدن سرې داني راخېژي.
جړند (juránd) نر.م. و گ. جلغ.
جړنگ (juráng) نر.م. ځیلی، جوړنگ، جیړنگ، نار، د هندوانې، ختکي هغه برخه چې په ځمکه باندې اوږده تللې وي.
جړنگاوو (jṛangāwū́) نر.م. جړنگاک، شرنگاوو
جړنگهار (jṛangahā́r) نر.م. جړنگی، شرنگی، شرنگهار، شرنگا، د گینگړیو اواز.
جړوبی (jaṛobáy) نر.م. و گ. جرجری.
جړه (jáṛa) ښځ.م. ۱) د گلاب گل؛ ۲) ریښه، جرړه؛ ۲) بنیاد، ار.
جړي (jáṛi) ښځ.م. د سپي غپا پرله پسې اوازونه.
جړی (jaṛáy) ښځ.م. ۱) پرله پسې باران؛ ۲) زهر موره؛ ۳) کانگی؛ ٤) د یوې ناروغۍ نوم دی؛ ۵) یو بوټی چې دغه ناروغي څنې پیدا کېږي.
جړې باجړې (jaṛebājaṛe) ښځ.ج. چکاړ، چکړې، چیکړې، ختې، له بارانه پیدا شوي ختې.
جز [1] (jəz) نر.م. ۱) جغ، چغ، د سرو کړو غوړو یا داغلو اواز؛ ۲) چیچنه.
جز [2] (juz) نر.م. (ج. جزونه، اجزا) جزء، جزو، ذره، توک، برخه، حصه، د یوه شي یوه برخه.
جزا [1] (jazā́) ښځ.م. ۱) بدله، عوض، سزا (د نېکی یا بدی)؛ ۲) د مکافات ضد؛ ۳) ثواب.
جزایل (jazāyíl) نر.م. جرایل، غربین، د یوه پخواني ټوپک نوم دی.
جزایلچي (jazāyilčí) نر.م. رساویشتونکی، ښنبه ویشتونکی، مېرگن، ښنبه باز.
جزايي (jazāyí) ص.نب. ۱) د جزا، د جزاوو؛ ۲) مجازات شوی، تر جزا لاندې راغلی.
جزبز (jizbíz) نر.م. ۱) د بېړیو لوبه؛ ۲) قهر، سوخت، په تاو کې، غوسه، غضب.
جزبندي (jozbandí) ښځ.م. جزوبندي، د کتاب یو راز ښه گنډنه ده.
جزر (jazə́r) نر.م. جغ. د مد ضد، د سمندر د اوبو کښته کېدنه.
جزع (jazɛ) ښځ.م. بې صبري، بې قراري، بېړه.
جزع پزع (jazɛpazɛ) ښځ.م. جزې پزې، نارې سورې، څوړ، شور و فریاد، هلې ځلې.
جزغاله (j(i,u)zǧā́la) ښځ.م. ززسوکی، جیجق، ځځغولی، گگړۍ، کسکر، بوگړی، کروپی.
جزگی (jəzgáy) ښځ.م. پوسکی، پسکی، باد.
جزم (jazəm) نر.م. ۱) غړوندی، د یوې کلیمې پای ساکنول یا یې د کوم حرف حذفول؛ ۲) اراده، یو کارته عزم کول؛ ۳) مضبوط، کلک؛ ٤) پرې کونه؛ ۵) لازمول او واجبول.
جزول (jəzawə́l) مص.مت. ۱) کباب یا غوښه په غوړیو کې سره کول؛ ۲) څورول؛ ۳) دغوړیو جزهاری ویستل.
جزهار (jəzahā́r) نر.م. جزهاری، جزاری، جزجزی،
جزېدل (jəzedə́l) مص. ل. ۱) غوښه په غوړیو کې سره کېدل، د غوښې وریتېدل؛ ۲) څورېدل، کړېدل.
جزیره (jazirá) ښځ.م. (ج. جزیرې) جغ. ټاپو، هغه وچه چې د اوبو په منځ کې وي.

جزیره نما (jaziranamā́) ښځ.م. ټاپو وزمه، یوه ټوټه ځمکه چې درې خواوې یې په اوبو او یوه خوا یې په وچه پورې نښتې وي.

جزیه (jaziyā́) ښځ. م. مالیه، د ځمکې خراج، هغه مالیه چې یهود او نصارا اسلامي حکومت ته ورکوي او حکومت بالمقابل د دوی ځانونه او مالونه حمایه کوي.

جزیي (jozī́) ص.نب. ۱) لږ، اندک، کم، لږ وتي؛ ۲) بېل، جلا؛ ۳) جز ته منسوب.

جزئیه (joziiyā́) ص. ښځ. م. د «کلیه» خلاف، جزئیه قضیه چې د یوې موضوع ځینو افرادو ته راجع شي.

جژ (jəž) نر.م. چش، د حیوان د وینو راوتلو اواز.

جږکی (jazkáy) نر.م. د وینې پشکی ... سال د حلالېدو په وخت د وینې اواز.

جږمه (jizmá) ښځ.م. زېږمه، زېږمه، د سترګې هغه برخه چې بانه پرې راشنه کېږي.

جسارت (jasārát) نر.م. ۱) زړورتیا، زړورتوب؛ ۲) سپین سترګي، بې حیايي، بې شرمي.

جسامت (jasāmát) نر.م. ۱) غټوالی، مزېتوب، پنډوالی، مزي والی؛ ۲) کتله، بدنه، اندازه.

جست (jast) نر.م. ۱) جس، زینک، رویي، د یوه فلزي عنصر نوم دی؛ ۲) توپ، ټېز، ترپ.

جسته (jastá) ښځ.م. چېلکو ته ورته د پښو کولو یوه وسیله وه.

جسد (jasád) نر.م. ۱) تن، وجود، بدن؛ ۲) لاش، کالبوت، مړی، مړه بدنه.

جسر (jasár) نر.م. ۱) بېړۍ اوښ، مست اوښ؛ ۲) پُل، د پورې وتلو لاره، لرګین پول.

جسم (jísam) نر.م. ۱) وجود، تن، بدن، ځته، پېړی؛ ۲) تع. هر هغه څه چې ابعاد ولري.

جسماني (jismānī́) ص. نب. جسمي، بدني، د جسم، د جسم او بدن سره تړلی.

جسور (jasū́r) ص. نر.م. ۱) زړور، د جسارت خاوند؛ ۲) بې شرمه، بې حیا، ځیر سترګی.

جسیم (jasím) ص. نر.م. ۱) غټ، مضبوط، مزی؛ ۲) لوی، عظیم.

جشن (jašən) نر.م. ۱) خوشالي، ښادي، خوښي؛ ۲) ملي اختر، ملي خوښي، ملي خوشالي.

جشی (jišáy) نر.م. یو ډول اغزن بوټی دی.

جعبه (jaʕbá) ښځ.م. جابه، روک، راوک.

جعفري (jaʕfari) نر.م. ۱) د یوه ګل نوم دی؛ ۲) جالګی، سیکه، جالی.

جعل (jaʕál) نر.م. ۱) جوړښت، بناوټ؛ ۲) ساخته کاري؛ ۳) فریب؛ ٤) د غوشایانو ګونګټ.

جعل ساز (jaʕalsā́z) فا.نر.م. جعل کار، چلي، درغلي، دروهي، دوکه باز، غلوونکی، چالباز، جعلکار.

جعلي (jaʕlī́) ص. نب. بدل، نقلي، تقلبي.

جغ (jəğ) نر.م. ۱) ځغ، ژغ، پلنه تخته چې د کولبې په وخت د غوایانو پر غاړه اېښودل کېږي؛ ۲) په سر وغوړیو کې د لوند شي لوېدلو غږ.

جغات (jəğā́t) نر.م. ۱) هڅه، زیار، زحمت، رېړ؛ ۲) تاوان، زیان، نقصان.

جغاغه (jağāğá) ښځ.م. یو ډول اغزن بوټی دی.

جغانغه (jağāngá) ښځ.م. د چرګ تاج.

جغاول (jağāwál) نر.م. ۱) هغه مرغلین مزی چې د بازغاړې ته وراچول کېږي؛ ۲) امېل، هار.

جغ بوز (jağbóz) نر.م. پشوګی، چغبوز، یو ډول وښته لرونکي چنجي.

جغجغانی (jağjağānáy) نر.م. غورندوز، ژرژری، غرندوز، د لرګي ګرګرانی.

جغدي (juğdí) ص. نب. سوی، وریت.

جغدیتوب (juğditób) نر.م. وریتوالی، کبابېدنه.

جغرافیايي (juğrāfiyāyí) ص.نب. د جغرافیې، په جغرافیې پورې تړلی، جغرافیوي.

جغرافیه (juğrāfiyá) ښځ.م. جغرافیا، جیوگرافي، جغرافي: ۱) د بطلیموس د یوه کتاب نوم؛ ۲) ل. م. د ځمکې وصف یا احوال بیانونه.

جغرۍ (jağráy) ښځ.م. ونگا، کوله، ونگلېدا، انگولا، د سپي انگولا.

جغړۍ (juğṛáy) ښځ. م. د پښو د گوتو د خوسا کېدو له لامله د گوتو د لاندنیو برخو چاودېدل.

جغله (jağalá) ښځ.م. میده ریج، کاڼ، شینگړ، میده کاڼي، شگې، جغل.

جغن پړی (j(a,u)ğanpəṛay) نر.م. د ځغ پړی، د ژغ پړی، سربوڼي، هغه پړی چې د سپاړې غشی له جغ سره تړي.

جغندر (joğandár) نر.م.ج. جوغندر، لبلبو.

جغنډ (jağánḍ) نر.م. ۱) ژغنډ، ستنه، مونډ؛ ۲) د ونې یا ستنې هغه برخه چې په تېره شي وهل شوې او یوه برخه یې ژوره شوې وي؛ ۳) برغنډ؛ ٤) مېخ، موږی.

جغنډی (joğanḍáy) نر.م. (ج. جغنډي) ژغنډی، هغه اوار لرگی چې په جغ کې ورکول کېږي او د غويي ورمېږ په جغ کې ایساروي.

جغول (joğawə́l) مص. مت. ۱) سوځول، په زوره ننه ایستل؛ ۲) په جغ کول، په جغ کې غویان ایسارول.

جغونډی (joğunḍáy) نر.م. (ج. جغونډي) ژغونډی، یو ډول مارغه دی.

جغه (joğá) ښځ.م. (ج. جغې) ۱) کرکره، قرقره، تاج؛ ۲) شمله، طره؛ ۳) یو ډول بوټي دی؛ ٤) چېنه، چېن، چوپانه، چوغه، شوقه.

جغی (jağáy) نر م. ډولی، زمبېل، غولی.

جغېدل (juğedə́l) مص.ل. سوځېدل، په زور په کې ننه کېدل، به‌زور په کې منډل کېدل.

جفا (jafā́) ښځ.م ۱) ظلم، جبر، ستم؛ ۲) بېوفايي، بې مهري، له بې علاقگی نه مخ اړونه.

جفاکش (jafākáš) ص.نر.م. خواري کښ، محنتي، زیارکښ.

جفت (joft) نر.م.ج. جوړه، غبرگ، غبرگون، جبی، جتی، د طاق ضد.

جفتکه (joftáka) ښځ.م. (ج. جفتکې) په دواړو پښو، په غبرگو پښو خېز یا توپ اچونه.

جوفتي (joftí) ص.نب. جماع، مقاربت.

جفر (jafár) نر.م. (ج. جفار) علم الحروف، حروف پوهنه، د یو علم نوم دی.

جفري (jafrí) ص.نب. په علم الحروف پوه، د حروف پوهنې عالم، توري پوه.

جق (jaq) نر.م. جک، فضوله خبره، پرته، اپلته.

جق جق (jaqjáq) نر.م ۱) کوټ کوټ؛ ۲) بې ځایه او چټي چقېدنه او گړېدنه.

جقه (jaqá) ښځ.م. (ج. جقې) گڼه گوڼه، ازدحام.

جک (jak) نر.م. ۱) و گ. جق؛ ۲) داوسو یو ډول فلزي یا پلاستیکي لوښی؛ ۳) د اوبو یو چینجی ۲) ځگ، د مستو شاربلو متی (چاټی).

جکړ (jakáṛ) نر.م. (ج. جکړونه) ۱) جاکړ، باد و باران، توفان؛ ۲) ناراسته، لټ؛ ۳) تباهي.

جکول (jakawə́l) مص. مت. ۱) په عبثو خبرو وخت ضایع کول؛ ۲) راکښل، زور لگول، د مېنې له امله په زور ایسارول.

جکه جکه (jakajaká) ښځ.م. اوږد بحث، مفصل بحث، اوږدې خبرې، ډېرې خبرې.

جکېدل (jakedə́l) مص. ل. منجمدل، په زور راکښل کېدل، د ځان د خلاصولو لپاره زور لګېدل.

جګ (j(i,a)g) ص. نر.م. ۱) دنګ، اوچت، لوړ؛ ۲) شخ، ولاړ، نېغ؛ ۳) نر.م. و.ګ. جک.

جګار (jagā́r) نر.م. جنګ جګړه، جنګ لګېدل.

جګ برېښ (jagbréṣ) نر.م. عس. سرپرکمشر، دوړو ضابطانو درېیمه رتبه.

جګپوړی (jəgpū́ṛay) ص. لوړمقامي، عالیجا.

جګپوړیز (jəgpūṛíz) ص. لوړپوړیز، اسمانڅک (وداني) بلند منزل.

جګتوب (jəgtób) نر.م. لوړوالی، دنګوالی، جګوالی، لوچتوالي، لوړتیا، جګتیا.

جګتورن (jəgtūrán) نر.م. عس. عسکرې رتبه ده چې له ملکي څلورمې رتبې سره برابره ده.

جګ جګ (jigjíg) نر.م. غرچی، ډرچکی، دوه غوږیان په جنګ اچولو غږ.

جګ جګانی (jagjagānáy) نر.م ۱) جګ جګنی، شکشکه، اوسپنیز غشی چې د چرګانو بنکې وربانده ویشتل کېږي؛ ۲) دبېړیو لوبه.

جګجګي (jagjigí) نر.م. د ښاروېو ښکرونه.

جګ جګۍ (jagjigə́y) ښځ.م. جار جار، ځار ځار، جګۍ، منت، ګجي ګجي، زاري.

جګ جوړ (jəgjór) ص.نر.م. جک جوړ، تندرست، روغ رمټ، ښخي جوړ.

جګ خولی (jəgxū́lay) ص. نر.م. عس. هغه توپ چې جنګي الوتکې پرې ویشتل کېږي.

جګر (jigár) نر.م. ځیګر، سینه، تټر.

جګرخون (jigarxū́n) ص. نر.م. ځیګرخون، خواشینی، په کړاو اخته، کړېدونکی.

جګري (jigarí) ص. نب. دځیګر رنګه، قرمزي.

جګړ (jagáṛ) نر.م. ۱) کوډله، ځپري، ځپره؛

۲) خارخانه، په اوړي کې د کېناستو لپاره له څوزانو څخه جوړ شوی خونه.

جګړاوو (jagṛāwū́) ص.نب. جنګي، جګړن، جګړه مار، جګړیالی، جنګ غواړی.

جګړن (jagṛán) ص.نر.م. ۱) دملکي پنځمې رتبې برابر، د جګتورن او ډګرمن ترمنځ عسکري رتبه؛ ۲) جنګیالی، جنګي.

جګړول (jagṛawə́l) مص.مت. و.ګ. جنګول.

جګړه (jagṛá) ښځ.م(ج. جګړې) ۱) جنګ، حرب، نښته. ۲) شور، لړایي.

جګړه ایز (jagṛaiíz) ص.نر.م. ۱) د جګړې؛ ۲) نر.م. جنګي او محاربوي احضارات.

جګړه مار (jagṛamā́r) ص. نر.م. ۱) و.ګ. جګړاوو؛ ۲) جنجالي؛ ۳) جنګ تودوونکی.

جګړیځ (jagṛī́j) ص. نر.م. جنګړه، جنګي.

جګړېدل (jagṛedə́l) مص.ل. و.ګ. جنګېدل.

جګغاړی (jəgğā́ṛay) ص. و.ګ. جګلاوو.

جګل (jagál) ص. نر.م. ۱) نېغ، مونډی، مښته؛ ۲) اخته، لګیا، ورته، تمبه، متبه.

جګلاوو (jəglāwū́) ص. نب. ۱) دنګ، لوړ، جګ، ډینګ؛ ۲) بې وقوفه، بې عقل.

جګمېچ (jəgméč) ا. لوړواله سنجوونکی، ارتفاع سنج.

جګناتی (jagnātə́y) ښځ.م. کوره سان، کوره ململ، مارکین، مالکین.

جګواله (jəgwā́la) ښځ.م ۱) لوړوالی، جګوالی، ارتفاع؛ ۲) قد، ونه.

جګول (jəgawə́l) مص.مت. ۱) اوچتول، پورته کول؛ ۲) پاڅول، وینبول؛ ۳) دېوال اوچتول؛ ۴) یو شی نېغ درول؛ ۵) پارول، لمسول؛ ۶) لرې کول، ایسته کول؛ ۷) خېژول.

جګوله (jagwə́la) ښځ.م. جګولې، چنار، عرعر.

جګه (۱) (jəgá) ص. ښځ.م. اوچته، نهغه، لوړه.

جګه (۲) (jigá) ص. ښځ.م. نکاح شوې ښځه، مېروښه، نکاښکلې.

جګۍ (jigə́y) ښځ.م. زارۍ، منت، خوارۍ.

جګی (jəgáy) ص.نر.م. جګ غونډې، لوړ وچکې، د جګ تصغیري شکل.

جګې جګې (jəgéjəgé) ښځ.م. ۱) هر کله راشې، ښه راغلې؛ ۲) د خواست کلیمه.

جګېدل (jəgedə́l) مص. ل. ۱) اوچتېدل؛ ۲) وینښېدل؛ ۲) نبغ درېدل؛ ۳) یاغي کېدل.

جل (۱) (jal) نر.م. ۱) تود باد؛ ۲) لمروهنه؛ ۳) له باغ نه چارچاپېر د غنو باړ یا وېره؛ ٤) له کلا څخه چارچاپېر خندق؛ ٥) ښځ.م. جلې، نجلۍ؛ ٦) وېرکیې، کوچنوټې؛ ٧) یوه مرغۍ ده.

جل (۲) (jul) نر.م. ۱) ښکېدل، خوځېدل؛ ۲) د کور د مال اسباب لېږد د جهاز له کلیمې سره یوځای استعمالېږي.

جلا (jalā́) ص.نب. ۱) بېل، یوازې، ځانته، ځانګړی ۲) ښځ.م. ځلک، ځله، چنک.

جلاب (j(a,u)lā́b) نر.م. ۱) جاړ، مسهل، جولاپ، د عمل راوستو دارو؛ ۲) جلب کوونکی، ښکاوو ۲) مال او یا جنس په ارزان قیمت رانیوونکی او په لوړ قیمت خرڅوونکی.

جلات (jalā́t) نر.م. ۱) پوست ایستونکی، د ښرې وهونکی؛ ۳) سرپرېکوونکی، جلاد؛ ٤) ظالم.

جلاتوب (jalātób) نر.م. جلاوالي، بېلتون.

جلاجل (jalājál) نر.م. ګینګرې، هغه زنګونه چې د څرمنې په پټه او د څارویو غاړو ته ور اچوي.

جلا جلا (jalājalā́) ق. بېل بېل، ګوښې ګوښې، جدا جدا، ځانله ځانله، تنها تنها.

جلادي (jalādí) ښځ.م. ۱) د جلات کار او عمل؛ ۲) سخت زړه توب.

جلار (jalā́r) نر.م. (ج. جلارونه) د نهر ارهټ، د ویالې ارهټ، د ویالې په سر ارټ.

جلال (jalā́l) نر.م. لویي، لوی والی، ښان او شوکت.

جلالتماب (jalālatmaā́b) نر.م. اعزازي لقب دی.

جلاله (jalālá) ښځ.م. چینه، د جاري اوبو سرچینه.

جلالي (jalālí) ص.نب. ۱) جلال لرونکی، د خدای تعالی یو صفت دی؛ ۲) قهرجن، قهرېدونکی؛ ۳) د درویشانو یوه طریقه ده چې سید جلال الدین بخاري پورې اړه لري.

جلاوطن (jalāwatán) نر.م. ۱) پردېس، مسافر؛ ۲) فراري، تبعید شوی.

جلاوطني (jalāwataní) ا. جلا هېوادي، مهاجر.

جلایش (jalāyíš) نر.م. ځلا، چنک، چړک، جلا.

جلاېنه (jalāéna) جلا کونه، بېلونه، تفرقه.

جلب (j(a,i)lb) نر.م. ۱) کښنونه، ښکونه، جذبونه متوجه کونه؛ ۲) عسکري خدمت ته حاضرونه ۳) ملګرتیا، له مېلمه سره د رخصتېدو په وخت دځو قدمه ملګرتیا کول؛ ۲) ملونه، جلونه، د څاروي د غاړې پړی.

جلباب (jalbā́b) نر.م. ۱) پړونی، پوړنی، څادر، تېکری؛ ۲) ص. نر.م. زوړ، ضعیف، ناتوانه

جلبل (jalbál) ص.نر.م. ۱) سوی، لوغړن، ستی؛ ۲) روښانه، ځلېدونکی؛ ۳) ښکلې شوې.

جلبلی (jalbaláy) نر.م. روښانه، ځلېدونکی.

جلبنګ (jalbáng) نر.م. ۱) یو ډول خوشبویه واښه؛ ۲) یو ډول بوټی دی چې له لرګي نه یې سرنی جوړوي

جلبول (jalbawə́l) مص. مت. ۱) پام راګرځول، متوجه کول؛ ۲) حاضرول، راغوښتل.

جلبي (jalbí) ص. نر. ښځ. م. (ج. جلبیان) جلب شوی، غوښتل شوی، حاضر شوی.

جلبی (jalabáy) ښځ. م. ځلوبی، ځلیبی، یو ډول خواږه دي چې په غوړو او تېلو کې پخېږي.

جلبېدل (jalbedál) مص. ل. ۱) متوجه کېدل؛ ۲) حاضرېدل، راغوښتل کېدل.

جلت (jalt) ص. نر. م. ج. ۱) جلد، تېز، چست، چالاک؛ ۲) څرګند، جوت.

جلتول (jaltawál) مص. مت. ۱) تېزول، چستول، چالاکول، متی کول، اوچتول.

جلته [1] (jalatá) ښځ. م. اوږده سرپوښنه ټوکری چې د ونو له نریو ښاخونو څخه جوړېږي.

جلته [2] (jaltá) ښځ. م. انډېری، پنډېری، هغه کندو چې د مزرو یا د ونو له ښاخونو څخه جوړېږي.

جلتي (jaltí) ښځ. م. تېزي، چالاکي، ګړندیتوب، بیړه، شتاب.

جلتېدل (jaltedál) مص. ل. تېزېدل، چالاکېدل، ګړندی کېدل، وندی کېدل، متی کېدل.

جلد (jeld) نر. م. ۱) څرمن، پوستکی؛ ۲) د کتاب دوتنه، پښتی؛ ۳) د کتاب یو ټوک.

جلد بندي (jildbandí) ښځ. م. کتاب ته وقایه ورکول، د کتاب وقایه، د کتاب پوښ.

جلدګر (jildgár) فا. نر. م. صحاف، هغه څوک چې د کتاب ګنډلو، جوړولو او پوښ یا وقایې ورکولو کار کوي، دوتنیار.

جلدي (jildí) ص. نب. د پوستکي، د جلد، په جلد پورې اړوند.

جلسه (jalasá) ښځ. م (ج. جلسې) ۱) غونډه، ناسته ۲) محفل، مجلس؛ ۳) په لمانځه کې قعده.

جلغ (jilắğ) نر. م. ۱) جیلغ، زېلی، تانګ؛ ۲) د چار مغزو غونچه، د مټکو ګونګی.

جلغوزه (jalğozá) ښځ. م. و ګ. جنغوزه.

جلغه [1] (jalğá) ښځ. م. د پوستین څرمن، د پوستین پوستکی.

جلغه [2] (jilğá) ښځ. م. بدملګری، خراب ملګری.

جلک (jalák) نر. م. غوټه، څرخی، تکله، کلوله، د تارونو او سنیو غونډاری.

جلکه (jalká) ښځ. م. جټکه، ټکان، ډکه، جړک.

جلکۍ (jəlkáy) ښځ. م. جلۍ، نجلړۍ، جینکۍ، جنکۍ، جنۍ، وېړکۍ، جلکوټۍ، نجلوټۍ.

جلګه (jalgá) ښځ. م. (ج. جلګې) ۱) چمنګی، د وښو او له کبلو ډکه ځمکه؛ ۲) شاړه ځمکه؛ ۳) هدیره؛ ٤) جغ. هواره او پراخه شنه ځمکه.

جلنانی (jalnānáy) ښځ. م. پخلنځی، اشپزخانه.

جلندری (jalandráy) نر. م. د ژرندې پل.

جلندرۍ (jalandráy) ښځ. م. مومجامه، منجامه.

جلو (jiláw) نر. م. ۱) ملونه، کیزه، جلب؛ ۲) مخه، مخ؛ ۳) سپرلی، سورلي.

جلوت (jalwát) ص. نر. م. ښکاره، څرګند، جوت.

جلوس (jolús) نر. م. ۱) ناسته، کېناسته؛ ۲) د پادشاهانو تخت ناسته؛ ۳) غونډه، ټولنه؛ ٤) مظاهره.

جلوګیري (jilawgirí) ښځ. م. مخنیوی، کنټرول.

جلوه (jelwá) ښځ. م. ۱) نور، تجلی؛ ۲) ځلا، برېښ، ځلېدنه، رڼا، نظاره، ښکاره کېدل.

جلوه ګر (jelwagár) فا. نر. م. ځلېدونکی، برېښېدونکی، جلوه کوونکی.

جلي (jalí) ص. نب. ۱) ښکاره، څرګند، روښانه؛ ۲) صیقل شوی؛ ۳) ص. نر. م. خ. هغه لیک چې لوی، روښانه کښل شوی وي؛

جلۍ (jaláy) ښځ. م. ۱) چیغه، چوغه، شور ځوږ؛ ۲) د سپي غپا؛ ۳) و ګ. نجلۍ.

جلیا (jalyā́) ص. نب. سوی، لوی، وریت.

جلي بلي (jalíbalí) ښځ. م. منت، زاری، شور، فریاد، واویلا.

جلیس (jalī́s) نر. م. یار، ملګری، اندیوال، اشنا.

جلیل (jalī́l) نر. م. ۱) لوی، ستر، محترم، درونډ؛ ۲) د خدای (ج) یو صفت دی؛ ۳) ص. نسر. م. خ. یو ډول لیک دی چې د لیکـونو د پـلار په نامه یاد شوی دی او د خلفاوو له خوا به پاچهـانو ته خطونه پرې لیکل کېده.

جلی مار (jalaymā́r) فا. نر. م. ۱) شور کوونکی؛ ۲) جلی باز، دختر باز، زنکه باز.

جم (jam) نر. م. ۱) جاکړ، جکړ؛ د باد او باران توپان؛ ۲) قبیله، کورنۍ؛ ۳) راغونډ، تول.

جماتي (jumātí) نر. م. جماعتي، ۱) خادم، چوپړ، د جومات خدمتګار؛ ۳) تولګي وال.

جماع (jimā́ʕ) ښځ. م. کوروالي، مقاربت.

جماعت (jamāʕát) نر. م. ۱) غونډه، تولی، تولنه؛ ۲) مسجد؛ ۳) صنف، تولګی؛ ٤) تولېدنه.

جمال (jamā́l) نر. م. ښکلا، ښایست، حسن.

جمالکوټه (jamālkoṭá) ښځ. م. یو مـاده ده چې د جلابو لپاره د دوا په توګه په کارېږي.

جمالي (jamālí) ص. نب. ۱) د جمـال، د ښـکلا؛ ۲) درحمت دشـان تجلـی؛ ۳) یو ډول ختـکی؛ ٤) په بلوچستان کې د یوې قبیلې نوم.

جمامه (jamāmá) ښځ. م. منـدو، جـومیا، اینده، تریک، جمیا، د شـرشمو یا ترباکـو په څېر یو بوټی دی چې تېل ځنې باسي.

جمباز (jambā́z) نر. م. و ګ. جامباز.

جمبړ (jambā́ṛ) نر. م. زړې جامې، ورستې جـامې، بهکاره جامې، خونجاړې، خونډرې.

جمبوښ (jambóṣ) نر. م. ګنه ګونه، ګڼ خلک.

جمبه (jambá) ښځ. م. (ج. جمبې) ۱) جنبه، پره، مرسته، پلـوي؛ ۲) ص. نب. ډله، طرفدار.

جمبه پره (jambapará) ښځ. م. پره جمبه، طرفداري، مرسته، ډله بازي.

جمپ (jamp) نر. م. توپ، خېز، ورتنه، جست.

جمپر (jampár) نر. م. هغه کمیس چې لنډ لستوڼي لري (بلوز).

جمجکړ (jamjakáṛ) نر. م. باد و باران، جاکړ.

جمجکی (jamjakáy) نر. م. دبهډیو یو ډول لوبه.

جمجمه (jamjamá) ښځ. م. کـکـری، کـپری، کوپری، کوپړۍ، د سر کاسه، د سر کوپړی.

جمجمي (jamjamé) ښځ. م. د تنـدي یا تندي یو ډول ګانه ده.

جمدانی (jamadānáy) ښځ. م. نری سپین ټوکر.

جمدر (jamdár) نر. م. ۱) جندر، یو ډول خنجر دی چې دواړې خواوې یې تېرې دی؛ ۲) جودر.

جمدرګوټی (jamdargoṭáy) نر. م. کوچنی خنجر وړوکي جمدر، د جمدر تصغیر.

جمع (jamʕ) ښځ. ج. ۱) غونډ، تول، یو ځای، کل؛ ۲) دحساب یوه قاعده، د څو عددونو د یو ځای کولو او د یوه عدد د راایستلو عملیه.

جمع بندي (jamabandí) ښځ. م. ۱) دمالیې یا قلنګ حساب؛ ۲) د ځمکې حـاصل؛ ۳) جمع کونه، تولونه.

جمعه (jumʕá) ښځ. م. ادینه، د هفتې اوومه ورځ.

جمعي (jamʕí) ص. نب. د جمع، د جمع په ډول.

جمعیت (jamʕiyát) نـر. م. ۱) غـونډه، تولنه، مجلس، ګنه؛ ۲) تسلي، ډاډ، خـاطر جمعي؛ ۳) نفوس؛ ٤) شتمني، بډایي.

جمعیت العلماء (jamʕiyatulʕulamā́) نر. ج. د علماوو تولنه.

جمګي (jumagí) ښځ.م. ۱) د جمعې، د اونۍ؛ ۲) په نوي مړي پسې د جمعې په شپه خیرات.

جمله (jumlá) ص. نب. ۱) ټول، واړه، ګرده، کل؛ ۲) ښځ.م. فقره؛ د هغو کلیماتو مجموعه چې یو بشپړ مفهوم تر لاس ته راشي.

جمله بندي (jumlabandí) ښځ.م. جمله جوړونه.

جملي (jamalí) ص.نر.ج. غبرګونی، بغرګونی.

جمنازیم (jamnāzyám) نر.م. د بدني روزنې ځای، د ورزش ځای.

جمناستیک (jamnāstík) نر.م. بدني روزنه، ورزش، غړي رمونه.

جم وجوش (jamojóš) نر.م ۱) ګڼه ګونه، ازدحام؛ ۲) ډېروالی، پرېماني؛ ۳) خوشحالي، ساتېري.

جمود (jamū́d) نر.م. ۱) بې حرکته کېدنه؛ ۲) یخ وهنه؛ ۳) افسردګي، مړاوېتوب.

جمهور (jamhū́r) نر.م. ۱) ولس، جمعیت، عام خلک؛ ۲) زیات، ډېر.

جمهوري (jamhūrí) ص. نب. ولسي، عوامي، د عامو خلکو، د ولس، دعوامو، د اکثریت.

جمهوریت (jamhūriyát) نر.م. دخلکو حکومت، ولسي حکومت، ولسواکي.

جمیا (j(a,u)myā́) ښځ.م. توریک، تولپک، جمامه، د شړشمو په څېر یو نبات دی چې له دانو څخه یې تېل باسي.

جمیل (jamíl) ص.نر.م. ښکلی، ښایسته.

جن[1] (jən) ښځ.م. ۱) جنې، نجلۍ، جلۍ، وړکۍ؛ ۲) په لغت جوړونه کې د ځینو صفتونو لاحقه- د دروغ څخه دروغجن.

جن[2] (jin) نر.م. ۱) پېری، یو موجود دی چې په سترګو نه لیدل کېږي؛ ۲) بیا. ژن، په کروموزوم کې د ارثي صفتونو نقلوونکی.

جناب (janā́b) ص. نر.م. ۱) حضرت، حضور، صاحب؛ ۲) درګاه؛ ۳) ښاغلی، محترم.

جنابت (janābát) نر.م. جنوبتیا، ناپاکي.

جناح (janā́h) نر.م. ۱) وزر؛ ۲) اړخ، پلو، برخه؛ ۳) مټ، بازو؛ ٤) اص. ډله، ګوند، جریان.

جنازه (janāzá) ښځ.م. ۱) مړی؛ ۲) هغه مړی چې په کټ یا تابوت کې اېښودل شوی وي.

جن او انس (jin aw íns) نر.ج. پېری او انسان، انس و جن.

جنایت (jināyát) نر.م. ګناه، جرم، لوی جرم.

جنایتکار (jināyatkā́r) فا.نر.م (ج.جنایتکاران) مجرم، جاني، جرم کوونکی.

جنایي (jināyí) ص. نب. ۱) جنایت کار، مجرم، جاني؛ ۲) جنایت سره تړلی.

جنب (junúb) ص. نر.م. ۱) ناپاک، ناولی، پر هغه چا چې لوی اودس واجب شوی وي؛ ۲) غریب، خوار؛ ۳) لرې، پردی.

جنباز (janbā́z) نر.م. ۱) د اوبښ یا دځاروي ناهواره یا په تریکو سره تګ؛ ۲) د سیند څپې.

جنبازي (janbāzí) ښځ.م. ۱) دجنکو لوبې، له ګوډیو یا نانځکو سره ځان بوختونه؛ ۲) له لرګي نه نانځکي او ناوې جوړونه.

جنبان (janbā́n) نر.م. خوځېدونکی، خوځند، لړزېدونکی، متحرک.

جنبش (janbíš) نر.م. حرکت، خوځېدنه، پرمختګ.

جنبک (junbák) نر.م. ۱) یو په بل کې ننوتی؛ ۲) ګڼ، ګوړ؛ ۳) ځونډی.

جنبه (janbá) ښځ.م. (ج. جنبې) برخه، طرفداري، حمایت، جمبه، پلو، خوا، ننګه، ډله.

جنپا (janpā́) ص. نر.م. ج. مو. د یوه مروج تال نوم دی چې اووه ماترې لري.

جنت (janát) نر.م (ج.جنتونه) بهشت، فردوس.

جنت الفردوس (janatulfirdáws) نر.م. د جنتونو سر، په اتو وارو جنتونو کې اعلى جنت.

جنتر (jantár) نر.م. (ج.جنترونه) ۱) منتر، توټکه، دم؛ ۲) بیم، یو ډول باجه.

جنترمنتر (jantarmantár) نر.م. ۱) مار دمونه؛ ۲) کوډګري، نظربندي، ټګي؛ ۳) رصد خانه.

جنتري (jantarí) ښځ.م. کلیزه، تقویم.

جنتي (janatí) نر.م. (ج. جنتیان) ۱) جنت ته تلونکی؛ ۲) ښه سړی، نېک سړی.

جنټکس (jiniṭíks) نر.م. بیا. د پیدا کېدنې علم، نسل پېژندنه.

جنټلمین (jinṭalmáyn) نر.م. ۱) ښاغلی، ځوانمرده، باوقاره سړی؛ ۲) فېشني.

جنج (janj) نر.م. (ج. جنجونه) ورابانې، وروځي، وراییز، د واده مېلمانه.

جنجاړی (janjāṛáy) ص.نر.م. (جنجاړي) خنجر، مړاوی، مړ ځپن، جینګړ، شیته.

جنجال (janjā́l) نر.م. ۱) کشاله، لانجه، معامله؛ ۲) ناارامي؛ ۳) پرېشاني، مشکل.

جنجالي (janjālí) ص. نب. جنجال کوونکی، لانجه مار، نا ارامي پیدا کوونکی.

جنجالی (janjāláy) نر.م. (ج. جنجالي) یو بوټی دی پاڼې یې شنې او ګلونه یې ژېړ وي.

جنجړ (jinjáṛ) نر.م. (ج. جنجړان) ۱) جینجړ، سور جینجړ، خاکشیر؛ ۲) جنجړک، د مترو او دې ته ورتو غلو نرۍ نرۍ دانې.

جنجړ (jinjə́ṛ) ص. نر.م. مړاوی، پژمرده، شیته.

جنجړی (janjaṛə́y) ښځ.م. ۱) ذمه، ذمه واري، په ذمه؛ ۲) پروتې، پېروتی، یو بوټی دی.

جنجل (janjál) نر.م. یوه غرنۍ ونه ده.

جنجوټي (jinjoṭí) ص. نب. مو. د یوه طرز نرم دی چې له بیروي او بیها ګ څخه منځ ته راځي.

جنجڼ (jənjáṇ) نر.م. ۱) تولی، تش کارتوس، نلی؛ ۲) دالوان توته؛ ۳) د زخم پاړسوب؛ ۴) مړاوی؛ ۵) یو ډول بوټی دی؛ ۶) د کوترو د خوراک یو ډول دانې.

جنجوړک (jənjuṛák) ص. نر.م. هغه څوک چې شکمنې خبرې کوي.

جنجوړیا (janjuṛyā́) ص. کوت کوت، ګونجې ګونجې، ګونځې ګونځې، چرموړکی.

جنجی (janjáy) نر.م. ۱) په وراتلونکی، وروځی، له جنج سره تلونکی؛ ۲) د کبانو د نیولو جال.

جنحه (janhá) ښځ.م. وړه ګناه، کوچنی جرم.

جند(۱) (jand) نر.م. ځان، د زړه توته، خوږ.

جند(۲) (jund) نر.م. فطرت، اصل، بنسټ، اساس.

جندر(۱) (jandár) نر.م. ۱) بنیاد، ار، بیخ، بنسټ؛ ۲) جمدر، خنج.

جندر(۲) (jundár) نر.م. (ج. جندرونه) ۱) د نېزې څوکه؛ ۲) غشی؛ ۳) پنجره.

جندرا (jandrā́) ښځ.م ۱) مانجه، منداو، غاښور، راکول؛ ۲) د خاورو پنج غاښی؛ ۳) کولپ، قلف ۴) د زرګرانو د تارو راباسلو آله.

جندره ګر (jandragár) ا. کولپ جوړوونکی.

جندکه (jində́ka) ښځ.م. پیسه، فلوس.

جنډ (janḍ) ص. نر.م. ټینګ، استوار، نېغ ولاړ.

جنډا (janḍā́) ص. نر.م. ۱) لالچي؛ ۲) حریص، وږستړګی، وږی سولی، تمه دار.

جنډه (janḍá) ښځ.م. (ج. جنډې) ۱) بیرغ، توغ، جنډۍ؛ ۲) زره جامه، خونډري، خونجاړي.

جنډی (janḍə́y) ښځ.م. ۱) جنډه؛ ۲) د اور ګاډي (ریل) کوچنی تم ځای.

جنډی (junḍáy) نر.م. څونډی، وتی، پوپک، ګل.

جنرال (janrā́l) ص. نر.م. (ج. جنرالان) په پوځ کې تر ډګروال لوړه رتبه، سرلښکر.

جنس (jins) نر.م. (ج. جنسونه) ۱) خپل، ډول، نوع؛ ۲) اصل، نسل، نژاد؛ ۳) شی، څیز؛ ۴) مال، اسباب؛ ۵) د غلې پور.

جنساً (jinsán) ق. په خپله، کټ مټ، عیناً.

جنسي (jinsí) ص. نب. ۱) د مال، د جنس، د شیانو ۲) د شهوت، د شوق.

جنسیت (jinsiyát) نر.م. ۱) ماهیت، کیفیت، نوعیت؛ ۲) یو رنګه توب، یو شانته توب، یو ډول والی؛ ۳) د نارینه یا ښځینه جنس.

جنغوزی (janğozáy) نر.م. زنغوزی، چنغوزی، څنغوزی، نغوزی، نرغوزی، زرغونځی.

جنکۍ (jinakáy) ښځ.م. و ګ. نجلۍ.

جنګ[1] (jang) نر.م. ۱) و ګ. جګړه؛ ۲) دښمني، مخالفت، بدي، عداوت.

جنګ[2] (jung) نر.م. و ګ. جونګ.

جنګ اچوونکی (jangačawū́nkay) فا. نر.م. جنګ جوړونکی، جنګ تودوونکی.

جنګ بوټی (jangbū́ṭay) نر.م. پروتي، پېروتي، یو ډول بوټی دی.

جنګ جدل (jangjadál) نر.م. جګړه، شخړه.

جنګجو (jangjó) ص. نب. جګړه مار، جګړاوو، جنګي، جنګ کوونکی، جنګیالی.

جنګ ځای (jangǰā́y) نر.م. د جنګ میدان، د جګړې ډګر، د نښتې سیمه.

جنګره (jangərá) ص. نر.م. جنګي، جګړه مار.

جنګره (jangrá) ښځ.م. ښاخې، سکو.

جنګرېز (jangréz) نر.م. ۱) د جنګ میدان، د جګړې ډګر؛ ۲) له جنګ نه په شا تلنه.

جنګړه (jangṛá) ښځ.م. جاړ، زمبر، جمبره، څنګل، د بوټو څنګل.

جنګغالی (janggālay) ا. جنګ ډګر.

جنګله (jangalá) ښځ.م. څنګله، دلاری بام.

جنګنی (jənganáy) نر.م. هغه ورغومي چې په ژمي کې پیدا شوي وي، ژمګنی هم ورته وایي.

جنګوری (jangūráy) نر.م. اخ و ډب، نښته، شخړه، جګړه، جنګ، جنجال.

جنګول (jangawə́l) مص. مت. ۱) نښلول، په جنګ سره اچول، بدول؛ ۲) ټکرول.

جنګه (jangá) ښځ.م. ۱) د یوې موټې، د سپارې موټانی، د قولبې موټی؛ ۲) ډېره ګټه.

جنګي (jangí) ص. نب. ۱) جنګیالی، تورزن؛ ۲) د جنګ، له جنګ سره اړه لرونکی.

جنګی (jəngáy) نر.م. نیکر، جانګی، چوته.

جنګۍ (jangə́y) ښځ.م. ۱) ګنه باغچه، وړوکی ځنګل؛ ۲) اوږدې وړینې جورابې؛ ۲) جاکټ.

جنګیالی (jangyā́lay) ص. نر.م. سرباز، تورزن، مېړنی، زړور، شجاع، د جګړې ماهر.

جنګیالیتوب (jangyālitób) نر.م. تورزنتوب، توریالیتوب، مېړنتوب، زړورتوب.

جنګي بېړه (jangiberá) ښځ.م. بحري پوځ، سمندري پوځ، سمندري قوا.

جنګي جهاز (jangijəhā́z) نر.م. جنګي بېړۍ.

جنګېدل (jangedə́l) مص. ل. ۱) جګړه کول، سره نښتل؛ ۲) ټکر کېدل، سره لګېدل.

جنم (janám) نر.م. ۱) بنه، څېره، جوسه، صورت؛ ۲) ختنه، نسل، ذات؛ ۳) ژوند، عمر.

جنوالی (janwā́lay) نر.م. جلکی توب، پېغلتوب.

جنوب (jonū́b) نر.م. ۱) سوېل، سوهیل، د شمال مقابل؛ ۲) و ګ. جنب.

جنوب ختیځ (jonūbxatíź) نر.م. جنوب شرق، د سوېل ختیزه سیمه.

جنوب لوېدیځ (jonūblwedíź) نر.م. جنوب غرب، جنوب لوېدیزه خوا.

جنوتاړی (jinotāṛáy) نر.م. ښځونکی، هغه هلک چې د جینکو غوندې خویونه لري.

جنوټې (jinoṭé) ښځ.م. وړه جنکۍ، کوچنۍ نجلۍ، جینۍ، پېغلوټې، پېغلوکې.

جنون (junún) ص. نر.م ۱) لېونتوب، بې‌سدي؛ ۲) خوشکه، غصه، قهر، سوخت، شدت.

جنۍ (jinə́y) ښځ.م. وګ. نجلۍ.

جنیکوکراسي (jinikokrāsí) ص. ښځ.م. د ښځو حکومت، د نسوانو حکومت.

جنیکولوجي (jinikolojí) ښځ.م. د ښځینه ناروغیو پوهنه، د زنانه امراضو علم.

جنین (janín) نر.م. ۱) هر پټ او پوښلی شی؛ ۲) په ګېډه کې، جنین، بوتۍ، سخره، هغه اولاد چې د مور په خېټه کې وي.

جڼ (jaṇ) نر.م. شرنګ، د بنګړو د شرنګا.

جنجڼ (janjáṇ) نر.م. یو ډول کارتوس دی.

جنجڼک (jənjaṇák) ص. نر.م. ډډه کوونکی، ځان ساتونکی، پلمه کوونکی.

جڼه جڼه (jaṇajaṇá) ښځ.م. ۱) حیله، چم، چل، تګي، پلمه؛ ۲) شکمنې خبرې.

جو [1] (jo) نر.م. جوړ، شاید، ګني، بس، ګوندې.

جو [2] (jaw) نر.م. هوا، وته، ډنډ، تشه، شین ډنډ، اتموسفیر، د ځمکې او اسمان ترمنځ.

جوا (jawā́) ښځ.م. جواري، پروېشتنه، شرط.

جواب (jawā́b) نر.م. وګ. ځواب.

جوابي (jawābí) ص. نب. ۱) په ځواب کې، د ځواب، ځوابي؛ ۲) منکر، انکاري.

جوات (jawā́t) ص. نر.م. جوت، ښکاره، څرګند.

جواد (jawā́d) ص. نر.م. سخي، ځوانمردي، لنګرې، بخشاوو، ځوان.

جوار (jawā́r) جن. ۱) جواري، یو ډول غله ده؛ ۲) نر.م. ۱) ګاونډ، ګاونډیتوب؛ ۲) د چا په ګاونډیتوب کې پناه غوښتنه.

جوارسبزي (jawārsabzí) ښځ.م. سارمې یا رنځکه یو ډول سابه.

جوارګر (juwārgár) فا. نر.م. ۱) هغه څوک چې جوار په کې کرل شوي وي؛ ۲) قمارباز.

جواري (jawārí) ښځ.م. (ج. جوارۍ) قمار.

جواری (juwāráy) نر.م. جوارینه، سورسک، سوکړک، ګډلی؛ ۲) جوارو وړی.

جوارۍ (juwārə́y) ښځ.م. ۱) پوچ وړی، د جوارو پوچ وړی؛ ۲) ښځ.ج. د قمار جمع، قماربازي.

جواز [1] (jawā́z) نر.م. ۱) جایز، روا، جایز کېدنه، رواکېدنه؛ ۲) اجازت، رخصت، اجازه‌لیک.

جواز [2] (jwā̄z) نر.م. ګیني، ګانۍ، هغه آله چې د کونځلو غوړي وباندې ایستل کېږي.

جوازلیک (jawāzlík) نر.م. جوازخط، جوازنامه، اجازه‌نامه، لایسنس.

جوال (juwā́l) نر.م. غوندی، بوری، ګونۍ کندری.

جوالي (juwālí) نر.م. پنډي، پېړي واله، پلنډي.

جوالیتوب (jwālitób) نر.م. پنډیتوب، په شا پیټي وړنه، حمالیتوب، پنډوکمار.

جوانوان (juwānwā́ṇ) نر.م. جمامه، د تریک دانې.

جوانه (jwāná) نر.م. درې کلن سخوندر.

جواهر (jawāhír) نر.م. ج. (ج. جواهرات) قیمتي ګانې، کریمه احجار، ګرانې ډبرې.

جوباټه (jobāṭá) ښځ.م. دوپټه، څادر، جباټه، جوپټه، پټو، لوپټه.

جوړ (jobáṛ) نر.م. ججوره، د غوا یا غویي د غاړې لاندې پسته غوښه.

جوبل (jobál) نر.م. و گ. ژوبل.

جوبن (jobán) نر.م. ۱) ځواني، ژنیتوب؛ ۲) ښکلا ښایست؛ ۳) پسرلی، سپرلی.

جوبه (jobá) ښځ.م. منډیې، بازار.

جوپه (jopá) ښځ.م. ۱) ټولی، ډله؛ ۲) کاروان، قافله، بهیر؛ ۳) ځل، وار؛ ٤) برخه، حصه.

جوپه انګړ (jopaangáṛ) نر.م. کاروان سرای، د قافلې د درېدو، تمبدو او اړولو ځای.

جوپه جوپه (jopajopá) ص. نر. ښځ. م. ۱) ډلې ډلې، ټولی ټولی، جوپې جوپې؛ ۲) وار په وار.

جوپه مشر (jopamašər) نر.م. د قافلې مشر، د کاروان د سرسړی، د جوپې د سرسړی.

جوپه وال (jopawā́l) ص.نر.م. بهیرچي، کارواني، په قافله کې شامل خلک؛ ۲) هغه سړی چې د کچرو او خرو په وسیله د بار وړلو کسب کوي.

جوت (jawát) نر.م. ۱) ښکاره، څرګند، ثابت؛ ۲) جفت، جوړه؛ ۲) تیار؛ ۳) روږدی، عادتي؛ ٤) پیوست، جوخت؛ ٥) برابر، کارته اماده.

جوتپوړ (jawatpóṛ) ا. ثابته درجه.

جوتپوهنه (jawatpohə́na) مثبت علم، طبیعي علم.

جوتش (jawtáš) نر.م. نجوم، استرالوجي، استرانومي، د ستورو علم، طالع کتنه.

جوتک (jawták) نر.م. جخت، څنګ په څنګ، اړخ په اړخ، ډډه په ډډه، نښتی، پیوست.

جوتکي (jawtakí) ښځ.م ۱) جوتې لتې، لغتکې، توپونه؛ ۲) دوه جوخت ستوري.

جوتول (jawatawə́l) مص. مت. ۱) ښکاره کول، څرګندول؛ ۲) تیارول؛ ۲) اېلول، روږدی کول؛ ۳) په توپونو راوستل، په لغتو راوستل.

جوتی (jawtáy) ص. نر.م. ۱) د یسوي غویی، په قلبه باندې اموخته غویی؛ ۲) روږدی، عادي، بلد، آموخته.

جوتی (jutáy) ښځ.م. پنې، کېږی، موچنې.

جوتېدل (jawatedə́l) مص. ل. ۱) څرګندېدل، ثابتېدل؛ ۲) تیارېدل؛ ۲) روږدېدل.

جوټ(۱) (juṭ) نر.م. ۱) خفه، زهیر، غمجن، تنګ؛ ۲) عبث، فضول؛ ۳) ملګری، سیال.

جوټ(۲) (joṭ) نر.م. ۱) د مېښې یو کلن بچی، جېټ، کټی؛ ۲) چرګوټی، چرګوړی.

جوټول (juṭawə́l) مص. مت. ۱) خفه کول، زهیرول ۲) ایسارول، وروسته کول؛ ۳) عبث کول.

جوټه(۱) (juṭá) ښځ.م. ۱) پس مانده، پاتې خواړه؛ ۲) ص. نب. ناپاک، خوسا، پلیت.

جوټه(۲) (joṭá) ښځ.م. ۱) د مېښې هغه غټه بچی چې لنګه شوې نه وي خو د بلاربېدو لپاره تیاره وي؛ ۲) چته پېغله، تندرسته پېغله.

جوجڼ غاړی (jujanğāṛay) نر.م. هغه وری چې تر زنې لاندې دوه د غوښې غدې ځوړندې وي.

جوجوره (jojū́ra) ښځ.م. ۱) جوجوری، ججوره؛ ۲) زغم، حوصله.

جوخت (joxt) ص. نر.م.ج. ۱) متصل، څنګ په څنګ، اړخ په اړخ، نښتی؛ ۲) ښه ښځ.

جوختول (joxtawə́l) مص. مت. جختول، څنګ په څنګ کول.

جوختوالی (joxtwā́lay) نر.م. جختوالی، څنګ په څنګ والی، نښېدوالی.

جود (jud) نر.م ۱) سخاوت، بخښنه، لوره، ورکړه؛ ۲) د جارو بوټی، د ربېزې بوټی.

جودانه (jawdānā́) ښځ.م. ۱) د اوریښمو دانه؛ ۲) د اوریښمو غوندې، د اوریښمو هومره.

جودر (jawdár) نر.ج. مستک، جمدر، توره دانه، هغه دانه چې په غنمو کې راشنه کېږي.

جور (۱) (jawr) نر.م. ظلم، ستم، ځور، زور زياتی.

جور (۲) (jawár) ص. نر.م. ج. و گ. ژور.

جور (۳) (jor) نر.م. دم، د وريجو دم.

جور (٤) (jur) نر.م. دوه خړرنگي مرغان دي چې يو يې غټ او د هيلۍ هومره وي، بل يې وړ دی.

جوراباز (jurābā́z) نر.م. يو ډول باز دی.

جوران (jawrā́n) نر.م. نوروزي گل، هغه گل چې تر نورو گلانو مخکې شين کېږي.

جورس (jawrás) نر.م. جورسه، يو ډول منې دي چې تر نورو منو مخکې پخېږي.

جورکه (joráka) ښځ.م. چورکۍ، يو ډول مرغۍ ده.

جورمل (jurmál) ص. نر.م. جورمله، تپ، ډنگر (څاروی)، ډنگر او خوار حيوان.

جورنيز (jurníz) نر.م. يو ډول مرغۍ ده.

جوروجفا (jawrojafā́) ښځ.م. ظلم ستم، زور زياتی، ظلم او ناتار.

جورۍ (juráy) ښځ.م. ۱) يو ډول مرغۍ ده چې جورنيز هم ورته وايي؛ ۲) کتهو، کتوه، خاورينه کتوی؛ ۳) کوزۍ؛ ٤) حاشيه، څنډه، غاړه.

جورېدل (juredә́l) مص.ل. په وينه کې زهر گډېدل زهر په وينه کې خپرېدل.

جوړ (۱) (joṛ) ص.نر.م. ۱) روغ، تندرست؛ ۲) تيار، ساز؛ ۳) شايد، گوندې، گنې؛ ٤) برابر، سم؛ ٥) بند، پيوند؛ ٦) نر.م. موافقه، جوړه.

جوړ (۲) (juṛ) نر.م. شور، په کولمو کې د باد اواز.

جوړاب (juṛā́b) نر.م. ښکلې ځواني، ښايسته ځواني، ښه څېره، ښه کره وره.

جوړابېدل (juṛābedә́l) مص.ل. ښکلی کېدل، ښايسته کېدل، ښه څېره ايستل.

جوړانگه (juṛā́nga) ښځ.م. ۱) پړانگه، ريښتاره، چيړه؛ ۲) زنگوله، هغه يخې چې له بامه څخه په ناوه کې راځړېږي.

جوړپه جوړ (joṛpәjóṛ) ق. بند په بند.

جوړتازه (joṛtāzá) ښځ.م. ستړي مه شي، ښه گره.

جوړتوب (joṛtób) نر.م. ۱) جوړوالی، جوړتيا؛ ۲) د دوو کسانو ترمنځ جوړه يا موافقه.

جوړجاړ (joṛjā́ṛ) نر.م.ج. ۱) جوړ جاړه، جوړجاړی سوله؛ ۲) ص. نر.م. روغ رمټ؛ ۳) تول.

جوړجوړی (juṛjuṛáy) ښځ.م. جرجری، د اوبو شرشره، د اوبو د تويېدلو اواز.

جوړخی (juṛxáy) ښځ.م. ۱) يو ډول بوټی دی؛ ۲) درغن، شازه، هغه اوار کانی چې دواړې ورباندې ميده کوي.

جوړښت (joṛә́st) نر.م. ۱) جوړتيا، روغوالی؛ ۲) سمون، برابري؛ ۳) ساختمان، بناوټ؛ ٤) روغه، فيصله، سوله.

جوړکاڼی (joṛkā́ṇay) نر.م. تيږه، نرخ، دود، د روغې جوړې لپاره قومي حد او ناغه ټاکل.

جوړموټ (joṛmóṭ) ص. نر.م. روغ رمټ، روغ رموټ، جگ جوړ، بېخي جوړ.

جوړنگ (juṛáng) نر.م. بياره، چړغ، جلغ، ماندړه، زيلانگه، تونگ؛ دختکو، بادرنگو او هندوانو اوږده اوږده جرنگونه.

جوړنه (joṛә́na) ښځ.م. روغه، جوړه، سوله.

جوړوالی (joṛwā́lay) نر.م. روغوالی، صحت، تندرستي، روغ رمټ والی.

جوړوب (juṛúb) نر.م. غړوپ، شړوپ، په اوبو کې د يو شي د لوېدو اواز.

جوړوبی (juṛobáy) نر.م. غړوبی، جړووب، زاوه، له لوړ ځای نه د اوبو راتويېدل.

جوړول (joṛawә́l) مص. مت. ۱) سازول، روغول؛ ۲) برابرول، سمول؛ ۳) رغښت ورکول، تندرستول؛ ٤) ابادول.

جوړه[۱] (joṛá) ښځ. م. ۱) جفت، قلبه، د یبوي غوایې؛ ۲) جامه، د ناوي جامې؛ ۳) روغه، سوله، پخلاکېدنه؛ ۲) د جوړ ښځینه شکل.

جوړه جاړه (joṛajāṛá) ښځ. م. و گ. جوړجاړ.

جوړۍ[۱] (joṛә́y) ښځ. م. ۱) جوړه، دوه ملگري؛ ۲) یبوي لپاره غاړه شوي غوایان.

جوړۍ[۲] (júṛәy) ښځ. م. ۱) د ماشوم څوخې؛ ۲) د سنتي د مخه د ماشوم د تذکیر آلې پر سر پسته غوښه؛ ۳) څروبی، جروبی، زاوه.

جوړې (joṛé) اد. شاید، گوندې، گني، جوړ.

جوړېدل[۱] (joṛedә́l) مص. ل ۱) تیارېدل، رغېدل؛ ۲) پخلاکېدل، موافقې ته سره رسېدل؛ ۳) مینېدل؛ ٤) سینگارېدل؛ ٥) برابرېدل؛ ٦) ترتیبېدل، تنظیمېدل؛ ۷) تندرست کېدل؛ ۸) درېدل، ولاړېدل.

جوړېدل[۲] (juṛedә́l) مص. مت. جړېدل، جیرېدل، په خېټه کې اواز پیدا کېدل.

جوړېوال (joṛewā́l) نر. م. ۱) د یبوي خاوند، د قلبې خاوند؛ ۲) کروندگر، دهقان، ښکورور، څمکه لرونکی.

جوز (jawz) نر. م. ۱) غوز، اکوړ، مټک، چارمغز؛ ۲) د غوز ونه.

جوزبویه (jawzboyá) ښځ. مم. کارې زړی، جایفل، پوډول دوا ده، جوزه.

جوزگرۍ (juzgarә́y) ښځ. م. جیغه، د اوښ مصنوعي تاج، د اوښ د ترسیري جوغه.

جوزگیره (jawzgirá) ښځ. م. د تسپو څونډی.

جوزه (jawzá) ښځ. م. جوزبویه، جایفل.

جوزي مردکه (jawzimardáka) ښځ. م. د هغې تیږې مردکی چې شنه او سره رگونه په کې وي، د ډبرې سانقه، هغه مردکی چې چارمغز او غوزان ورباندې ویشتل کېږي.

جوس (jawás) نر. م. ۱) غولی، انگړ، انگن؛ ۲) کلي ته نږدې پرته څمکه.

جوسر (jawsár) نر. م. ۱) ورځرمه، جوخت، ورسره ښخ، نښتی؛ ۲) له سره تېرول.

جوسرول (jawsarawә́l) مص. مت. ۱) ورځرمه کول، جوختول؛ ۲) له سره تېرول.

جوسرېدل (jawsaredә́l) مص. ل. څېرمه کېدل، پیوندېدل، جوختېدل، نښلېدل.

جوسه[۱] (jusá) ښځ. م. ۱) څېره، بڼه، مخ، جثه، قواره، شکل؛ ۲) جسم، بدن، وجود.

جوسه[۲] (jowsá) ښځ. م. کور.

جوسه[۳] (jawsá) ښځ. م. د بوالي الماری.

جوش (još) نر. م. ۱) یش، ایشېدنه، خوټېدنه؛ ۲) ولوله، جذبه؛ ۳) گرمي؛ ٤) شهوت، مستي ٥) سوخت، قهر، غوسه؛ ٦) لېونتوب.

جوش خروش (jošxoróš) نر. م. ۱) مستي؛ ۲) غوسه، قهر؛ ۳) جذبه، ولوله؛ ٤) تودښت؛ ٥) تر و تازه؛ ٦) پرمختگ.

جوشناک (jošnā́k) ص. نر. م. ج. احساساتي، جذباتي، له جوشه ډک، له احساساتو ډک.

جوشول (jošawә́l) مص. مت. ایشول، خوټول.

جوشي (joší) ص. نب. احساساتي، جذباتي،

جوغ (juğ) نر. م. جغ. زغ، څغ.

جوغاړکی (juğāṛkáy) نر. م. ۱) کوغالی، جزغالی ۲) د قاب تل، د پشقاب تل.

جوغدي (juğdí) ص. نب. ۱) عادتي، روږدی؛ ۲) سوی، وریت، لولپه؛ ۳) ترسلطې لاندې.

جوغری (juğaráy) نر.م. وروکی سوری، نری سوری، ورکوټی سوری.

جوغړ (juğaṛ) نر.م. جغړ، شکېدلی کټ.

جوغړی (juğaṛáy) نر.م. ژوره ځمکه، کنده، ډوغل ژغوری، جغوری.

جوغه (juğá) ښځ.م. تاج، جیغه، جغه، چوغه.

جوغېدل (juğedә́l) مص.ل. ۱) بوختېدل، لګیا کېدل؛ ۲) متهم کېدل، خرې کېدل.

جوک (juk) نر.م. ۱) وزن، تلل، تول؛ ۲) د اوښ د خې کېدو ځای، د اوښ د پرېوتو ځای.

جوک (jawák) نر.م ۱) یو ډول مرغی ده؛ ۲) زخه، د توپک زخه.

جوکل (jukә́l) مص.مت. تلل، وزن کول.

جوکلی (jukә́lay) مف. نر.م. تللی، وزن کړی.

جوکمار (jukmā́r) فا.نر.م. د ګانې اور والا، هغه څوک چې په ګانې پسې اور بلوي.

جوکه (joká) ښځ.م. ژوره، جوره، روی، یو ډول چنجی دی د حیواناتو په ځان نښلي.

جوکېدل (jukedә́l) مص.ل. وزن کېدل، تلل کېدل.

جوګ (jog) نر.م. ۱) څوز، ازغن بوټی، ازغی؛ ۲) کوډې، جادو؛ ۳) نر.م.ج.مو. د نیمې شپې له راګونو څخه یو راګ دی.

جوګړ (jogáṛ) نر.م. جونګړه، جونګړی، جوګړه، خپر، سوله، ساله.

جوګه (jogá) ص.نب. لایق، موزون، وړ.

جوګي (jogí) ص.نر.م. (ج.جوګیان) جادوګر، کوډګر.

جوګیا (jogiyā́) نر.م.مو. له سهارنیو راګونو څخه یو تراژیدیک راګ دی.

جوګیر (jawgír) نر.م. کنډوه، ارغېړلی، اغېړ، په هغه ځا چې خواړه بد لګېدلي وي.

جولا (jolā́) ص.نر.م ۱) اوبدونکی، توکر اوبدونکی، پاولی؛ ۲) ناپوه؛ ۳) غنې، غنه، جولاګی.

جولاجال (jolājā́l) نر.م. د غنې جال.

جولاګري (jolāgarí) ښځ.م. جولاتوب، جولايي، د جولا کسب.

جولاګک (jolāgák) نر.م. غنې، تارکښن.

جولان (jawlā́n) نر.م. د آس ځغل، د آس منډه.

جوله(۱) (jawlá) ښځ.م. څېره، شکل، بڼه، قواره.

جوله(۲) (jolá) ښځ.م. ۱) ځل، جل، د تندې ناروغي ۲) ګوزڼ، ګوزن، فلج؛ ۳) سپېرکی.

جوله ونج (jawlawánj) اِ. شکل بدلون، شکلي بدلون.

جولی (joláy) ښځ.م. ۱) ځولی، لمنه؛ ۲) طبراق، فوځي طبراق، یو ډول ځانګړی کڅوړه ده.

جولیز (jolíz) ص. شکلي، د شکل اړوند، صوري، ظاهري.

جوم (jum) نر.م. چم، کرچ، هغه خته چې په یو ځل په بېلچه یا یوم کې را واخیستل شي.

جومبړ (jumbáṛ) نر.م. ۱) هغه ځا چې ارتې او اوږدې جامې اغوستې وي؛ ۲) هغه غویی چې تر مرې لاندې څرمن یې ځوړنده وي.

جومپک (jumpák) ص.نر.م. زومبک، تل، ګڼ، غومپک، غومبک.

جومرا (jumrā́) نر.م.مو. د ۱۴ ماترو تال.

جومیا (jumyā́) ښځ.م. و.ګ. جمیا.

جونپوري (junpurí) نر.م.مو. له اساوري ټاټ نه، راجلا شوی راګ دی چې کادو سمپورن هم بلل کېږي

جونډی (junḍáy) نر.م. وتې، ځونډی، د ګل ځونډی.

جونګ(۱) (jong) نر.م. ۱) جونګی، د اوښ دوه کلن بچی؛ ۲) د یادښت کتابچه، د یادداشت کتاب.

جونګ⁽²⁾ (jung) نر.م. منتخبات، مجموعه.

جونګړا (jungṛā́) ص. نب. ناراسته، کاهل، لټ.

جونګړه (jongáṛa) ښځ.م. جونګنه، ځپړې، کوډلې، چوپال، وړه او غریبانه کورګۍ.

جونګړی (jongaṛáy) ښځ.م. وړه ځپړه، کمکۍ کوډله، کوچنۍ ساله، وړه چوپړۍ.

جونګونا (jungoṇā́) ص. نر.م. ۱) بې تهذیبه، بې کولتوره، بې فرهنګه؛ ۲) بدخویه، بې ادبه.

جونګه⁽¹⁾ (jóṅga) ښځ.م. جونګۍ، د اوښ دوه کلنه بچۍ، د اوښ ښځینه بچۍ.

جونګه⁽²⁾ (jungá) ښځ.م. چنګه، چونګۍ، په سودا کې زیات ورکړ شوی شی.

جونه (jū́na) ښځ.ج. نجونه، جنکیانې، جنکۍ.

جوړ (jawā́ṛ) نر.م. ډنډ، تالاو، حوض، جوو.

جووه (jowā́) ښځ.م. جبوه، جویه، دیچه، ډوچه، ډیچه، دوپچه، دوچه، لښتی.

جوهر (jawhár) نر.م. ۱) دګوهر او وښتی شکل؛ ۲) د یو شي آر او لنډیز، اصالت؛ ۳) فل. سب ستنس، هغه څه چې قایم بالذات وي؛ ٤) ښېګڼه، صفت، خاصیت، کمال؛ ۵) قیمتي کاڼي، کریمه احجار.

جوهردار (jawhardā́r) ص. نر.م.ج. ۱) جوهر لرونکی؛ ۲) ځلېدونکی؛ ۳) اصیل، جوهر لرونکی؛ ٤) تجربه کار، فن کار.

جوهري (jawharí) ص. نب ۱) جوهر خرڅوونکی، د مرغلرو سوداګر؛ ۲) مهم، غوره، اصل؛ ۳) پسولل شوی، په جوهرو جړاو شوی.

جوهړه (juháṛa) ښځ.م. ګونځه، ګونجه، تاو، ناهموار، کوریته.

جوي (jawí) ص. نب. د هوا، د جو، د اتموسفیر، پر هوا مربوط، مرالوجیکي.

جویړ (jwiṛ) نر.م. د ولاړو او ګنده اوبو ډنډ.

جویل (joyál) مص. مت. و ګ. ژوول.

جه (ja) ښځ.م. ۱) اتفاق، موافقت، هم نظر کېده؛ ۲) لج، ځهل، اړی کونه، د خبرې نه منښه.

جهاد (jahā́d) نر.م. ۱) جهد، کوښښ کونه؛ ۲) د دین او حق په لاره کې جنګ کونه، غزا.

جهاز (jahā́z) نر.م. ۱) الوتکه؛ ۲) بحري بېړۍ؛ ۳) دکور سامان، دکور تال ځکال؛ ٤) دستګاه؛ ۲) دبدن هغه غړي چې تاکلې وظیفه اجرا کوي لکه د هاضمې جهاز.

جهازوان (jahāzwā́n) نر.م ۱) جازوالا، پیلوټ؛ ۲) کښتیوان، بېړۍ چلوونکی.

جهازي (jahāzí) ص. نب. ۱) جهازوان، پیلوټ؛ ۲) ښځ.م. جازي، دیو ډول تومانچې نوم.

جهالت (jahālát) نر.م. ۱) ناپوهي، کم عقلي؛ ۲) سرزوري، سرتمبګي، ځهل.

جهان (jahā́n) نر.م. ۱) نړۍ، دنیا؛ ۲) ډېر خلک، عالم.

جهان بیني (jahānbiní) ښځ.م. و ګ. نړۍ لید.

جهانداري (jahāndārí) ښځ.م. دنیا داري، د دنیا راشه درشه، تولنیزه راشه درشه.

جهان دیده (jahāndidá) ص. نب. ۱) تجربه کار، په ژوند پوه؛ ۲) جهان ګشته.

جهانساز (jahānsā́z) ص. نړۍ سازوونکی، نړۍ جوړوونکی.

جهانسوز (jahānsóz) ص. نړۍ سوځوونکی، نړۍ سیځونکی.

جهانګیر (jahāngír) ص.نر.م ۱) نړۍ نیوونکی ۲) د مغولي سلسلې د یوه پاچا (نورالدین سلیم) لقب.

جهاني (jahāní) ص. نر.م. نړۍ وال، دنړۍ.

جهت (jəhát) نر.م. ۱) خوا، پلو، لوري، اړخ، سمت؛ ۲) سبب، علت، له دې امله.

جه جه (jajá) ښځ.م. د ښاروېو د شړلو اواز.

جهد (jahd) نر.م. ۱) کوښښ، زيار، هڅه، خواري؛ ۲) وس، طاقت، قدرت، توان.

جهر (jahr) ص.نر.م ۱) په لوړ اواز؛ ۲) په ښکاره، په ښرگنده؛ ۳) نر.م. جار، ډنډوره.

جهکېدل (jhkedә́l) مص.ل. پر څوکۍ، سنگر، مورچه او مورچل کې پټ کېناستل.

جهل (jahl) نر.م. ناپوهي، ناداني، کم عقلي.

جهنم (jahanә́m) نر.م. دوزخ، د گناهکارو ځای.

جهيز (jahíz) نر.م. جيز، کردار، هغه کالي او سامان چې ناوې يې د پلار له کوره له ځانه سره وړي.

جهيل (jahíl) نر.م. جغ. ډنډ، ولاړې اوبه، يوه توټه اوبه چې شا وخوا يې وچه وي.

جي (jay) نر.م. ۱) وگ. ژې؛ ۲) ځای؛ ۳) برې گټه.

جۍ (jәy) ښځ.م. ژۍ، زۍ، څنډه، غاړه.

جې (je) ښځ.م. د اوښ د چوکولو او خې کولو اواز.

جيالوجسټ (jyālojíst) نر.م. دجيالوجي پوه.

جيالوجي (jyālojí) ښځ.م. ځمکه پېژندنه، د ځمکې پېژندنې پوهنه.

جېب (jeb) نر.م. جېب، په کرتي، پتلون، کميس کې د کاغذ، قلم، روپۍ ايښودلو ځای.

جيباټه (jibāṭá) ښځ.م. څادر، جيبټه، دوپټه.

جېبي (jebí) ص.نب. دجېب، په جېب پورې تړلی.

جيټی (jiṭáy) نر.م. له تيږې يا خاورې نه جوړ مردکی چې کوچنيان لوبې ورباندې کوي.

جيټ (jit) نر.م. د اوښانو دخوراک يو ډول بوټی دی.

جېټ (jeṭ) ښځ.م. ۱) د خلو او بوټو ځای، د ښپياکو ځای چې نغري ته نيږدې وي؛ ۲) جېښت، د هندي کال دريمه مياشت؛ ۳) وگ. جټ؛ ٤) د موټر په کاربېټر کې د يوې پرزې نوم؛ ۵) سنها.

جيټکه (jiṭká) ښځ.م. جټکه، ډکه، ټېله، ټيندک.

جيجرۍ (jijrә́y) ښځ.م. ۱) خاورين منځ، خاورينه لاستې لرونکې باډوله؛ ۲) داوبو څښلو خاورينه لوټه، توبۍ؛ ۳) لوښې، گاودوشي.

جيجي (jijáy) نر.م. د يوه مرغه نوم دی.

جيجيونتي (jayjaywantí) نر.م. مو. د کماچ ټاټ يو راگ دی، رکهب يې بادي دی.

جېړ (jer) نرم. جړ، هغه لوړ اواز دی چې د اتڼ په وخت کې له خولې ايستل کېږي.

جيرول (jirawә́l) مص. مت. ځيرول، کتل، متوجه کول.

جيره (jirá) ښځ.م. ۱) ځيره، اندازه، تر لاس لاندې معين ډوډۍ؛ ۲) محدوديت کنټرول.

جيرۍ (jirә́y) ښځ.م. کوزړۍ، کوزلۍ، د خاورو گډوۍ، د خاورو گډوه.

جيزوبيز (jizobíz) نر.م. جزپز، عادي او ناچيز نگولې (کتنغ، لندبل).

جيږ (již) ص. نر.م. ۱) زيږ، ځيږ، ببر؛ ۲) غيرتي.

جيزمه (jizmá) ښځ.م. جيزمه، ځيزمه، جېږمه، د ښوغالي، د سترگو هغه برخه چې باڼوگان ورباندې شنه کېږي.

جېسل (jesә́l) مص. مت. تنگول، کړول، ځورول.

جېسلی (jesә́lay) مف. نر.م. ځورېدلی، ځورول شوی، تنگ کړی، کړولی.

جيسي (jisí) نر.م. مسي کنډول، جستي کنډول.

جيشکيشته (jiškištá) ښځ.م. د مرو جستو کوشته، له جستو څخه جوړه کوشته..

جيغه (jiğá) ښځ.م. جوغه، کرکرۍ، قرقره، تاج.

جېل (jel) نر.م. ۱) جهل، ناداني؛ ۲) ځهل، ضد؛ ۳) بنديخانه، محبس، جېلخانه، زندان.

جیلغ (jilā́ğ) نـر.م. جـرنگ، تـونگ، زېلانګه (د هندوانو او...)؛ ۲) کـتار، قطـار؛ ۳) جالغ، د اس ترزین لاندې لمـڅی؛ ٤) چهـل، د اکـورو وري، د اکور ګنګوري.

جیم (jim) نـر.م. ۱) د «ج» تـوري غـږ او تلفـظ؛ ۲) دیوې کلکې تورکر نوم؛ ۳) دلېوانو او ګیدړو کړکیکې او تلک.

جینکۍ (jinakə́y) ښځ.م. و ګ. جلۍ.

جینجړ (jinjaṛ) نـر.م. ۱) پاپـړه، شـاتره، یو ډول طبي بوټی دی؛ ۲) د خاکشیرو بوټی.

جینجړک (jinjṛək) نر.م. ناري، ښانکی، هغـې ډوډۍ ته وایي چې په ناوې پسې د پلار لـه کاله څخه د ناوې خسرکره لېږله کېږي.

جینجړکه (jinjaṛə́ka) ښځ.م. ډنداره مـوچې، توره مچۍ، توره غومبسه، ډمبره.

جینجو (jinjó) ص.نر.م. مجذوب، بې پروا، بېحاله

جینکټ (jinakát) نر.م. پرهـار پـانه، بارتنـګ، ګـزک پانه، یـو ډول بوټی دی چې پاڼې یې په پرهار باندې تړي.

جینګ (jing) ص.نـر.م.ج. چنګ، واز، ببـرته، جینګ خولی.

جینګا (jingā́) ص.نب ۱) بې فکره؛ ۲) بې خولې.

جینګ جینګ (jingjíng) نر.م. ۱) چاپلوسي، غوړه مالي؛ ۲) رینګ رینګ.

جینګ خولی (jingxū́lay) ص.نـر.م. پیـخ خولی، جینګ داړی.

جینګ داړی (jingdāṛáy) ص.نر.م. ۱) چنګ خولی، هغه څوک چې داړې یې چینګې راوتلې وي؛ ۲) نر.م. د کوچنیانو لوبه ده.

جینګړ (jingə́ṛ) ص.نر.م. ۱) کمزوری، بې خونده؛ ۲) بې زړه، بې همته.

جینګول (jingawə́l) مص.مت. چینګول، ویتول، خوله وازول، خوله ببرته کول.

جینوتاړی (jinotāṛáy) ص.نـر.م. جینوتی، ښځنی، ښځونک، ښځنوکی، زنچه ملو.

جینوټې (jinoṭé) ښځ.م. وره نجلۍ، وره جنۍ، وره جلکۍ.

جینۍ (jináy) ښځ.م. نجلۍ، جلکۍ، نجلکۍ.

جیو (jiw) نر.م. ۱) قـربان، جار، درنه صدقه شم؛ ۲) بلې، هو، او کې، همداسې ده، ښه.

جیوجان (jiwjā́n) نـر.م. ۱) جـوجـار؛ ۲) راشه درشه، زار او قربان.

جیو جیو (jiwjíw) نر.م. ۱) زار قربان، جارجار؛ ۲) چاپلوسي، تیټ و پاس، غوړه مالي.

چ

چ (če) ښځ.م. چې، د پښتو الفبې نهم توری دی.

چا (čā) ض. شخصي، بسیط، ګونګ او استفهامي ضمیر دی.

چاباره (čābā́ra) ص.نب. ۱) چالاکه، زړوره او کاریګره ښځه؛ ۲) پوهه ښځه، ښه مېرمن.

چابړی (čābṛáy) ښځ.م ۱) چاپړی، د تلې او ترازو یو پله؛ ۲) وړه تو کری، وړوکې شکری، کوچنۍ شکری.

چابړي والا (čābṛiwālā́) نر.م هغه څوک چې تله په لاس ګرځي او شیان خرڅوي.

چابک (čābák) ص.نر.م. ۱) چالاک، تېز، چست، ګرندی؛ ۲) متروکه، تراټ، قمچینه.

چابکتوب (čābəktób) نر.م. چابکتیا، چابکي، ګرندیتوب، چابکوالی، تېزي.

چابکول (čābəkawə́l) مص.مت. ګرندي کول، متي کول، تېزول، اوچتول.

چابکی (čābukə́y) ښځ.م. ګرندۍ، مادکینا، یو ډول نسواري رنګه خزنده ده.

چابکي (čābəkí) ښځ.م. بېړه، تندي، ګړندیتوب، شتاب، چالاکي، تلوار، روبه، تېزي.

چابکېدل (čābəkedə́l) مص.ل. ګړندي کېدل، چالاکه کېدل، تېزېدل، متي کېدل.

چابي (čābí) ښځ.م. کونجي، کیلي.

چاپ (čāp) نر.م. طبع، ټاپ، د ځانګړو ماشینو پر وسیله د تصویرونو او لیکنو د انځورولو فن.

چاپانه (čāpā́na) ښځ.م. شوکه، چور، چپاو.

چاپ پازوال (čāppāzwā́l) ص. د چاپ چارې، د چاپ مسؤل.

چاپت (čāpát) نر.م. ۱) په پور سودا؛ ۲) یادښت، چوب خط.

چاپت کول (čāpatkawə́l) مص.مت. له دوکاندار څخه په پور سودا اخیستل.

چاپځی (čāpǰáy) ا. چاپخونه، چاپخانه.

چاپخانه (čāpxāná) ښځ.م. چاپځی، هغه ځای چې دچاپ چارې پکې ترسره کېږي.

چاپړاخ (čāpṛā́x) ص. نـر.م. ۱) ببـرته، واز، خلاص؛ ۲) پلن، پراخ، ارت.

چاپشمېر (čāpšmér) ا. د چاپ شمېر، د چاپ تیراژ او تعداد.

چاپکه (čāpə́ka) ښځ.م. ځپیاکه، سوپه، تپی.

چاپګر (čāpgár) ص. چاپوونکی، چاپ والا.

چاپلوس (čāpalós) ص.نر.م. غوړه مال، متملق، خوشامندګر، بوټ پاک.

چاپ والا (čāpwālā́) نر.م. ۱) طبع کوونکی؛ ۲) تاپه لګوونکی؛ ۳) نښه کوونکی.

چاپول (čāpawə́l) مص.مت ۱) طبع کول، خپرول؛ ۲) تاپه کول، مُهر کول؛ ۳) نښه کول.

چاپه (čāpá) ښځ.م. ۱) چاپ، خاپ؛ ۲) غټ مهر؛ ۳) تاپه، نقش؛ ٤) ځپک، دځلورو ګوتو اندازه ۵) دغنو پولی، دازغیو دلی؛ ٦) ناڅاپي حمله.

چاپي (čāpí) ص. نب. ۱) چاپ شوی، طبع شوی؛ ۲) نښه شوی؛ ۳) د چـاپ؛ ٤) ښځ.م. چاپي کونه، لاسونو سره د وجود د سترو غړو منبل او کښېکښل یا کېمندنه.

چاپېدار (čāpedā́r) ص.نر.م. چاپ او نښه لرونکی.

چاپېدل (čāpedə́l) مص. ل. طبع کېدل، چاپ کېدل، خپرېدل، په ماشین چاپ کېدل.

چاپېر (čāpér) ص.نر.م. ۱) تاو راتاو، ګرداګرد، ګردي ګوښ؛ ۲) اخته، لګیا؛ ۳) نر.م. شا وخوا.

چاپېرچل (čāperčál) نر.م ۱) ګردښت، ګرځېدنه؛ ۲) پرله پسې راتاوېدنه او را ګرځېدنه.

چاپېرسیند (čāpersínd) نـر.م. لوی سمندر، اقیانوس، کاري دریاب، کاړي دریاب.

چاپېرول (čāperawə́l) مص. مت. ۱) چاپېر کول، راتاوول؛ ۲) محاصره کول، ګېرول؛ ۳) په غېږ کې نیول.

چاپېری (čāpéray) ص.نر.م. ۱) پرکاره، زیات کارکوونکی؛ ۲) مصروف، لګیا، بوخت.

چاپېریال (čāperyā́l) نر.م. محیط، شاوخوا، ماحول، چاراطراف.

چاپېریال پوه (čāperyālpóh) ص. د چاپېریال ځانګوال، ژویالپوه.

چاپېرېدل (čāperedə́l) مص. ل. ۱) شا وخوا ځنې ګرځېدل، شا وخوا تـرې تاوېدل؛ ۲) لګیا کېدل، اخته کېدل بوختېدل.

چاپي کول (čāpikawə́l) مص. مت. کښېکښل، منبل، کوفت کښل، کېمنډل.

چاټ (čāṭ) نـر.م. ۱) د دواړو ورنونو منځ؛ ۲) تـروه مربا، دمېوو ځخه جوړه شوې تروسکینه غوندې ملغوبه.

چاټو (čāṭó) ص.نـر.م. چټ، مست، خـوش طبع، ځوک چې خپل وخت په خوښۍ تېروي.

چاټی (čāṭáy) ښځ.م. متی، ماتی، مټ، هغه لوی خاورین لوښی چې اوبه په کې اچول کېږي.

چاجوش (čājóš) نر.م. چایجوش.

چاچا (čāčā́) ښـځ.م. ۱) هـن. چـاچـاچا، یو ډول هسپانوی نڅـا ده؛ ۲) تـره، کاکا؛ ۳) مشر سړي ته د درناوي لقب.

چاچوغاړه (čāčūgā́ra) ښځ.م. چیچـو غـاړه، کوچنی په غاړه او اوږه باندې د ناست حالت.

چاچی (čāčáy) ښځ.م. ۱) د تره ښځه، تنداره، د کاکا ښـځه؛ ۲) دلاس چپېر، پنجه او ځپېره؛ ۳) وړوکی (کوچنی) لاس.

چاچي (čāčí) ښځ.م.د تره ښځه، تنداره، تندیاره.

چاخ (čāx̌) ص. نر.م. تېز، تونډ، بېړندی.

چاخول (čāxawə́l) مص. مت. تېزول، چالاکه کول، منی کول، اوچتول، چابکول، تېزول.

چاخېدل (čāxedə́l) مص. ل. تېزېدل، چالاکه کېدل، اوچتېدل، وندی کېدل، تندېدل.

چادي (čādí) ص. نر.م. (ج. چادیان) ساده، بودلی، کم عقل، ناپه، احمق، سوډر.

چادیتوب (čāditób) نر.م. ساده توب، ناپوه، کم عقلي.

چادي چکمار (čādičakmā́r) ص. نر.م. ډېر ساده، ډېر کم عقل، لوده.

چاډي (čāḍí) ښځ.م. اړیکی، لنگتی، پښه اړمونه، د غېږې نیولو په وخت کې د مقابل لوري تر پښه خپله پښه راتاوول.

چار (čār) ښځ.م. ۱) کار، پېشه، مشغولتیا، کړه، عمل؛ ۲) تجویز، علاج، چاره.

چاراندام (čārandā́m) نر.م. ۱) څلور اندامونه؛ ۲) اودس، له استنجا پرته د نورو غړو مینځل.

چاربیته (čārbáyta) ښځ.م. یو مشهور شعر دی چې کیسې، داستانونه او... په کې بیانېږي.

چارپای (čārpā́y) نر.م. چارپا، څلور بولی، څلور پښی، د څلورو پښو حیوان.

چارپایي (čārpāyí) ښځ.م. کټ، چپرکټ.

چارپېر (čārpér) ص. نر.م. ج. و گ. چاپېر.

چارپېره (čārpéra) ښځ.م. ۱) د شپې نوکري؛ ۲) په عسکري کې د شپې نوکریوال.

چارتاره (čārtā́ra) نر.م. مو. چارتار، څلورتار، د افغاني فولکلوریکې موسیقۍ یوه آله ده.

چارتراش (čārtarā́š) نر.م. تمبه، دگی، هغه لرگی چې څلور اوار او منظم اړخونه ولري.

چارټ (čārt) نر.م. نقشه، نخچه، خریطه، جدول.

چارج (čārj) نر.م. ۱) بر. شارژ، ډکول، د بېټرۍ قوه؛ ۲) ټوپک ډکول؛ ۳) منصب، مقام؛ ٤) امر ورکونه؛ ٥) قبضه، حوالګی؛ ٦) مالیه، قیمت ۷) تور، اتهام، الزام.

چارجول (čārjawə́l) مص. مت. ۱) ډکول، د برېښنا په ذریعه نوی قوت ورکول؛ ۲) امر ورکول ۳) حمله کول، لمسول؛ ٤) قبضه کول؛ ٥) الزام لګول؛ ٦) مالیه لګول.

چارچاپېر (čārčapér) ص. نر.م. ج. ۱) چاپېر، بوخت؛ ۲) شاوخوا؛ ۳) نر.م. محیط.

چارچلند (čārčalánd) نر.م ۱) تګ، حرکت، یون؛ ۲) ګذاره، رویه، روش، کړه وړه، چال چلند.

چارچوب (čārčób) نر.م. ۱) چوکاټ؛ ۲) محدوده، ټاکلي شوي اصول او شرایط.

چارچوبی (čārčobáy) ښځ.م. و گ. چرچوبی.

چارځی (čārjáy) نر.م. و گ. کارخانه.

چارخانه (čārxāná) ښځ.م. ۱) هغه توکر چې مربع ډوله کرښې ولري؛ ۲) هغه کوټی چې د چلم سکاره، تنباکو او نور شیان په کې اچوي.

چارخول (čārxól) نر.م. ۱) چرخل، چارخولک، چارغول، کرکره، چرګ خول یا تاج؛ ۲) د پټکي شمله، د لونګۍ شمله.

چاردانګ (čārdā́ng) نر.م. درسته نړۍ، ټوله جهان، څلور دانګه دنیا، ټوله نړۍ.

چاردانګي (čārdāngí) نر.م له نړیواله رسنتیلو برکی

چاردیوالي (čārdiwālí) ښځ.م. د کور احاطه.

چارړی (čārṛáy) نر.م. یو ډول ټوکری ده.

چارسو (čārsū́) نر.م. څلور لاري، چارراهي.

چارښاخه (čārṣ̌āxá) ښځ.م. څلور ښاخي، سکو ښاخي، د درمند باد ولو لرګینه آله.

چارغولک (čārğolák) نر.م. و گ. چارخول.

چارک (čārák) نر.م. څلور پاوه، څلورمه برخه، ربع

چارکی (čārakáy) نر.م. یو چارک (کانی).

چارګر (čārgár) فا. نر.م. کارکوونکی، کارګر.

چارګل (čārgwál) نر.م. ټیک، د ښځو هغه پسول چې په پزه کېږي.

چارګلی (čārgwaláy) نر.م. تویې ګل، ترخی، یو ډول بوټی دی چې ژېړ ګلان کوي.

چارګنده (čārgandá) ښځ.م. چارند، چارۍ، د خیمې چارچاپېره کېندل شوی ځای.

چارګی (čārgáy) نر.م. یو ډول بوټی دی.

چارلنډۍ (čārlanḍáy) ښځ.ج. ملنډې، ښنډۍ، ریشخند، پسیخندل، پیشارې.

چارلیار (čārlyā́r) نر.م. کار روزګار، چاره، کار.

چارمغز (čārmáğz) نر.م. اکوړ، مټک، غوزک.

چارمن (čārmán) ا. کارمند، کارندوی (فعال).

چارمېخ (čārméx) نر.م. ۱) د ښاروېو یو ډول ناروغي ده؛ ۲) ترخولې ډک؛ ۳) هغه څوک چې په څلور اندامه او په څلور مېخو (موږي) تړل شوی وي.

چارناچار (čārnāčā́r) ق. ارومرو، خامخا، د مجبوریت له مخې، په ناکامۍ، مجبوراً.

چارند (čāránd) نر.م. و.ګ. چارګنده.

چارندوکی (čārandū́kay) ص.نر.م. زیارکښ، کاریګر، چارو، کوششي.

چارنوم (čārnū́m) ا. چار څرګندوونکی نوم، لکه ختکر، باغوان، چمیار.

چارنی (čārnáy) نر.م. کسبګر، کسبه.

چارواکی (čārwākáy) ا. چارواک، چارواکمن، مقام.

چاروال (čārwā́l) ا. کارنده، کاروال، کارمن.

چاروالي (čārwālí) کارندویي، سرګرمي، فعالیت.

چاروغه (čāroğá) ښځ.م. د اوړې څرمنې یو ډول پڼې چې مخ یې له لمڅي څخه جوړ شوی وي.

چاره (čārá) ښځ.م. ۱) کار، کړه، کسب، پېشه؛ ۲) وسیله، درک؛ ۲) دوا، علاج؛ ۳) تدبیر.

چاره ګر (čāragár) ص.نر.م. ۱) کومکي، مرستیال ۲) علاج کوونکی، چاره ساز.

چارۍ (čāráy) ښځ.م ۱) بېلچه، کړی؛ ۲) چارګنده چارنده؛ ۳) د اوړې هډوکی؛ ٤) د کوچنیانو د لوبو کانی.

چاري (čārí) ښځ.م. ۱) نجه، ینګه؛ ۲) څلور غابني پسه، دوه کلن پسه.

چاریار (čāryā́r) نر.م. د آنحضرت(ص) څلور یاران، خلفای راشده.

چاري چپر (čāričapár) نر.م. خرګی خرګی، د کوچنیانو د سپرلۍ یو راز لوبه ده.

چاړېکاري (čāṛekārí) ښځ.م. ۱) هغه بزګر چې په کښت کې څلورمه یا شپږمه برخه اخلي؛ ۲) ص. نب. د چاړېکار.

چاړ (čāṛ) نر.م. ۱) د پنو جوړولو د چمیار قالب؛ ۲) دبړستنې استر.

چاړا (čāṛā) ص. نر.م. ۱) کونګی؛ ۲) ترټری؛ ۳) ناپوه؛ ٤) بې خولې او بې ژبې.

چاړاتوب (čāṛatób) نر.م. ۱) ترټری توب، توتله توب؛ ۲) ناپوهي، بېړاتوب.

چاړه (čāṛá) ښځ.م. چاړو، چړه، چوړه، ستوره، هغه تېغ چې تر چاکولو مګرنه راکتېږي.

چاړه ګر (čāṛagár) نر.م. چاړه جوړوونکی.

چاړۍ (čāṛáy) ښځ.م. ۱) و.ګ. چارۍ؛ ۲) ص. ښځ.م. د چاړا مونث.

چاشني (čāšní) نر.م. ۱) ناشتا؛ ۲) څکنه، خواره کتنه؛ ۳) مساله؛ ٤) یوه پنجه ساز.

چاشي (čāšay) نر.م. ځاشي ،اتهران ، دېرن.

چاغ (čāğ) ص.نر.م.ج. ۱)چاق ،خورب ، شلند ؛ ۲)چست ، تېز؛ ۳)روغ ، رمټ؛ ٤)خيرې ، دړې دړې شوې لرګي.

چاغېدل (čāğedә́l) مص.ل. ۱)مزې کېدل، خربېدل؛ ۲)خيرې کېدل، ماتېدل.

چاک (čāk) نر.م. درز ، چاود ، درځ ، ځاک.

چاکو (čākū́) نر.م. (ج. چاکوګان) چاقو ،هغه تېغ چې د پرې کولو ،مېوو سپينولو او نورو چارو کې کار ترې اخلي.

چاکي (čākí) ص.نب. ۱) درزي، چاک لرونکی ، چاودلی؛ ۲) شکېدلی؛ ۳)دچاک .

چاګل (čāgә́l) نر.م. ۱) د اوبو کوچنۍ ژۍ يا مشک؛ ۲)دخرمنې يا کرمېچ تيکی؛ ۳)اص. ص. تنبل ، کاهل ، سست.

چاګله (čāgalá) ښځ.م. ۱)مشکوره ، مشکوله؛ ۲)ص. ښځ.م. سپاره ښځه ، تنبله ښځه.

چال (čāl) نر.م. ۱) فرېب؛ ۲) تګ ، يون؛ ۳) طرز ، ډول؛ ٤)عادت؛ ٥)سطرنج دانو ته ځانګړې حرکت ورکول؛ ٦)ګرځون؛ ۷) تار ، سپڼسی؛ ۸) هنر ، چالاکي؛ ۹)کنده ، کوتی ، ژور ځای؛ ۱۰) کومی ، ګوګ؛ ۱۱) چنی ، هغه اس چې سره او سپين وېښتان ولري؛ ۱۲) غوچانی؛ ۱۳) ډوغل؛ ۱٤) ځاله؛ ۱٥) زرکه؛ ۱٦)زاغاوی ، هيلۍ ته ورته توره مرغۍ ده؛ ۱۷)درنګ ، د مالګې کان.

چالاک (čālā́k) ص.نر.م. ۱) مکار ، چلباز ،تګ ۲)تېز ،چابک؛ ۳)هوښيار؛ ٤) فعال، تکړه.

چالان (čālā́n) ص.نر.م.ج. ۱)جاري ،روان، چالو ، فعال؛ ۲) نر.م. ۱)بيچک، د سامان يا رقم رسيد؛ ۲)راداري، اجازه نامه؛ ۳)ترتحقيق وروسته محکمې ته د تورن لېږنه.

چالانول (čālānawә́l) مص.مت. ۱) چالان کول، لګول، روانول، فعالول؛ ۲)لېږل، تورن محکمې ته استول؛ ۳) بندي کول.

چالانېدل (čālānedә́l) مص.ل. ۱) چالان کېدل، د انجن لګول کېدل؛ ۲)د جرم له امله محکمې ته لېږل کېدل.

چالباز (čālbā́z) ص.نر.م. تګ، چمباز، چلي.

چال چلند (čālčalánd) نر.م. چال چلن، چارچلند، تګ راتګ، سلوک، رويه.

چال چودې (čālčodé) ښځ.م. چلبازي، فرېب.

چالو (čālū́) ق. روان، چالان، بهاند، جاري.

چاله (čālá) ښځ.م ۱)غته اسپه؛ ۲)طريقه، قاعده، اصول، طرز؛ ۲)ض. چاته.

چالي (čālí) ص.نب. چلي، فرېبکاره، تګ.

چامبېل (čāmbél) نر.م. چامبېلي، چمبېلي، يو ډول سپين ګل دی چې ډېر ښه بوی لري.

چامپ (čāmp) نر.م. يو ډول خوندور خواړه دي.

چامپه (čāmpá) ښځ.م. (ج. چامپې) ۱)څپه، موج؛ ۲) د اورډوالي يو مقياس؛ ۳) پنجه، چمبه، لاس ورکونه.

چامته (čāmtá) ښځ.م. و ګ. چمته.

چان (čān) نر.م. د کليسا زنګ، د کليسا ټلی.

چانته (čāntá) ښځ.م. و ګ. چمته.

چانچور (čānčór) نر.م. کونې، د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

چاند ماري (čāndmārí) ښځ.م. چارماري، د توپک په ګوليو سره د چا وژنه.

چاندني (čāndaní) ښځ.م. روجايي، روی پوښ.

چاندي (čāndí) ص.نب. ۱) د سپينو زرو؛ ۲)سوچه، پاک، خالص؛ ۳)صادق.

چانډو (čānḍū́) نر.م. یو ډول نشه ده چې افین په اوبو کې پخوي او په چلم کې یې څکوي.

چانډه (čānḍá) ښځ.م. ۱) قاش، دړه، نیلمه؛ ۲) حصه، برخه، خوا؛ ۳) توټې توټې.

چانس (čāns) نر.م. (ج. چانسونه) ۱) تصادف؛ ۲) شانس، موقع؛ ۳) بخت، طالع؛ ٤) چل.

چانسي (čānsí) ص. نر.م. ۱) چمباز، چلي؛ ۲) خوشبخته، نېک بخته، طالعمن.

چاڼ (čāṇ) ص. نر.م. ج. ۱) ستره، غلبېل شوی، کره شوی؛ ۲) نر.م. چڼوونی؛ ۳) تلاش، غوښتنه؛ ٤) خوښونه، انتخابونه.

چاڼځی (čāṇǰáy) ا. چانتون، پالایشگاه، د تېلو چاڼځی.

چاڼگر (čāṇgár) ص. چاڼوونکی، چاڼوال.

چاڼواله (čāṇwā́la) ا. چاڼول، چاڼونه، تصفیه.

چاڼول (čāṇawə́l) مص. مت. ۱) چاڼ کول، ستره کول، کره کول؛ ۲) غلبېلول، چڼول؛ ۳) غوره کول، انتخابول؛ ٤) نیڼول، چڼول.

چاڼه (čāṇa) ښځ.م. چاڼ، چڼ، وسک، گودره.

چاڼی (čāṇáy) نر.م. ۱) ښکرور غویی، ښکر لرونکی غوڅکی؛ ۲) غوځانی، نرگونگټ.

چاڼۍ (čāṇə́y) ښځ.م. چاڼ، چڼ، چڼوونې.

چاڼېدل (čāṇedə́l) مص. ل ۱) چاڼ کېدل، چڼېدل، ستره کېدل، پاکېدل؛ ۲) نیڼېدل.

چاوجۍ (čāwjə́y) ښځ.م. جاوجی، دجامې څنډه، ژۍ، کناره.

چاود (čāwd) نر.م. درز، چاک، چود.

چاودل (čāwdə́l) مص. ل. ۱) چودل، درز به کې راتلل، ترکېدل؛ ۲) انفلاق کول، انفجار کول.

چاودنه (čāwdə́na) ښځ.م. ۱) ترکېدنه، چودنه، درز په کې کېدنه؛ ۲) انفلاق، انفجار.

چاودول (čāwdawə́l) مص. مت. ۱) چوول، منفجره کول، الوځول؛ ۲) درز کول.

چاوده (čā́wda) ښځ.م. (ج. چاودې) د یخنی له لامله د لاسو او پښو څرمن یا پوست ترکېدنه.

چاودی (čā́wday) نر.م. ۱) چاودلی؛ ۲) درز.

چاودېدل (čāwdedə́l) مص. ل. ۱) درز کېدل، ترکېدل؛ ۲) منفجره کېدل، سره چودل.

چاودینک (čāwdīnák) ص. نر.م. چاولی، بې حیا، بې شرم، سپین سترگی، چاولی.

چاول (čāwál) نر.م. ۱) د اوبو موری، د اوبو دهنه؛ ۲) شال، شاقول، شاول.

چاوله (čā́wla) ښځ.م. چاول، د اوبو دهنه.

چاوڼۍ (čāwṇə́y) ښځ.م. و گ. چوڼۍ.

چاوه (čāwá) ښځ.م. یو ترکیب دی چې په چایو کې گوره او سونډ سره اچوي او ایشوي.

چای (čāy) نر. ښځ.م. ج. یو بوټی دی چې پاڼې تر شکولو وروسته وچوي.

چای خوري (čāyxorí) ص. نب. ۱) د چای، هغه څه چې په چای څښلو پورې اړه لري؛ ۲) ښځ.م. گیلاس، پیاله د چای خوری کاچوغه.

چای دمی (čāydamáy) چاینکه، چاینک.

چایل (čāyə́l) نر.م. نقاب، پرده، روی بند.

چاینک (čāynák) نر.م. چاینکه، د چای دمولو فلزی لوښی.

چپ[1] (čup) ص. نب. خاموش، غلی، چوپ.

چپ[2] (čap) ق. ۱) بغیر له، بې له؛ ۲) بې لارې، خطا؛ ۳) سپک؛ ٤) مخالف، ضد؛ ٥) کیڼ.

چپاتی (čapātáy) نر.م. څپتی، چپاتی، پاستی، گرده، نری سپوره ډوډۍ.

چپاته (čapātá) ښځ.م. کپی، یو ډول پڼې یا موچڼې.

چپاتي (čapātí) ښځ.م. توکې، مسخرې، ملنډې.

چپ اړخی (čǎpaṛxáy) ص. کینپال، کیڼ اړخی.

چپاو (čǎpáw) نـر.م. (ج. چپاوونه) ۱) چـاپـه، یرغل، ناڅاپه برید؛ ۲) برگ آس، بیور آس.

چپاول (čǎpāwə́l) نـر.م. مـخکنی تولی، د سـر تولی، پېشقراول.

چپاوول (čǎpāwa wə́l) مص.مت. تالاکـول، لوټول، تالاترغه کول، چوروول، یرغل کونه.

چپاوي (čǎpāwí) ص.نب. ۱) چپـاو کـوونکی، لوټوونکی؛ ۲) د چپاو؛ ۳) تېز، تند، چابک؛ ٤) سرزوری، او سرټنبه.

چپاوېدل (čǎpāwedə́l) مـص.ل. لـوټ کـېدل، تاراجېدل، چورکېدل، تالا کېدل، چورېدل.

چپایي (čupāyí) ښځ.م. چوپوالی، خاموشي.

چپتری (čaptrə́y) ښځ.م. د شفتلو په څېر یو ډول شینکی دی.

چپتوب(۱) (ču,ptób) نر.م. چوپتیا، چـوپوالی، خاموشي، غلي کېدنه، کراره کراري.

چپتوب(۲) (čaptób) نر.م. ۱) مخالفوالی، مخالفت ضدیت؛ ۲) کوږوالی؛ ۳) بې لارېتوب.

چپټ (čǎpáṭ) ص. نـر.م. ۱) توکمار؛ ۲) کـړتـو؛ ۳) تکړه هلک، تندرسته سړي؛ ٤) ځرگند، چپټه؛ ٥) صادق؛ ٦) تباه؛ ۷) اشـر، بسکر، بلندره، پکړه، بګاړه، تړ، د اوبود بند د تړلو لپاره اشر.

چپټه(۱) (čupaṭá) ښځ.م. چوپټه، هغـه لـرګي چې د تېږو په دېوال کې په پسورسره اېښودل کېږي.

چپټه(۲) (čǎpaṭá) ښځ.م. ۱) ګړېندوکې ښځه، کړتنه ښځه؛ ۲) بې مانا او ساده ښځه.

چپچاپ (čǎ(a,u)pčǎp) ص.نر.م.ج. خاموش، ارام، غلی، کرار، په پټه خوله.

چپچاپېره (čǎpčǎpēra) ص.نب. چـاپېره، شاو خوا، ګرداګرد.

چپ چور (čapčúr) ص. نر.م.ج. ۱) چـرچـور، مات شوی، ذرې ذرې؛ ۲) نر.م. لوټ، تالان.

چپر (čǎpár) نـر.م. ۱) استازې، پیغـام وړونکی؛ ۲) ګړندی تلونکی؛ ۳) څپری، څپر، څاله.

چپراس (čaprā́s) نر.م. د وره، کړکۍ او... فلزي نښلوونکې او خوځوونکې وسیله ده.

چپرغټ (čapargáṭ) ص. نر.م. ۱) څورب، غټ، شلنډ؛ ۲) نر.م. چاغ سړی، روغ هلک.

چپرکټ (čaparkáṭ) نر.م. عصري کټ دی چې له لرګیو، تختو او اوسپنو څخه جوړېږي.

چپرګی (čapargáy) نر.م (ج. چپرګي) څملاڅګه، له ونې څخه راپرېکړې وړه څانګه.

چپره (čaprá) ښځ.م. (ج. چپرې) د څرمنې د پاکولو او توږلو لوېه آله.

چپری (čaparáy) نر.م. (ج. چپري) ۱) ورکوټی تالاو؛ ۲) څپر. لـه لښتو څخه جوړ شـوی پلن څپر چې د درمند د میده کـولو لپاره په غوایانو پورې تړل کېږي.

چپړ (čǎpáṛ) ص.نر.م. ۱) چپلیت، اوار؛ ۲) څورب ساتلی، چاغ، شلنډ.

چپړاخه (čapṛā́xa) ښځ.م. چـاپېـره، چپلاخه، څپېړه، چپړاکه، څپلاخه، څاپېړه، څپېړه.

چپړاسي (čapṛāsí) نـر.م. چپـراسی، پیـاده، ملازم، خدمتګار، د ښوونځي پیاده.

چپړتاخ (čapaṛtā́x) نر.م. چندرو، چپړېخ، چغی، چیندری د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چپړوس (čapṛū́s) ص.نر.م. غوړه مال، چاپلوس.

چپړي (čapṛí) ښـځ.م. چیچـړه، پیپړک، پیپړه، مانده یا خواره غوښه.

چپړی چپړو (čaprəyčapṛó) ښـځ.م. لتـه ښځه، سپاړه ښځه.

چپک (čapák) ص. نر.م. ج. چپی، کوږ سترگی، بهنگا، چپا، قپا، کنی، چنگر، چغر.

چُپک (čupák) نر.م. ۱) باز؛ ۲) د باښې نر.

چپکتوب (čapaktób) نر.م. چپکتیا، د سترگو کوږوالی، بهنگوالي.

چپکو (čapákú) ص.نب. چپی، کیڼ لاسی، هغه څوک چې په کیڼ لاس زیات کار کوي.

چپکه (čapáka) ښځ.م. تپکه، تپی، څپیاکه.

چپلکه (čapláka) ښځ.م. (ج. چپلکې) څپلکه، سرپایي، چوستکه، چپاتی، چپاته.

چپلی (čapláy) ښځ. م. ج. و گ. څپلی.

چپلیت (čaplít) ص. نر.م. ج. چپریت، هوار.

چپلیتول (čaplitawə́l) مص. مت. چپریتول، اوارول، چخپیتول، چپتول.

چپنډه (čapanḍá) ښځ.م. (ج. چپنډې) توتی، د لرگي کاسه، د لرگي کنډولی.

چپنک (čapanák) نر.م. د ماشومانو چپنه.

چپنه (čapána) ښځ.م. (ج. چپنې) چوغه، قبا، شوقه، چپن.

چپو (čapú) نر.م. د بېړۍ څپه، د کشتۍ چلولو چپه، د بېړۍ چلولو چپه.

چپوالی(۱) (čapwā́lay) نر.م. ۱) چپتیا، مخالفت ۲) غلطي، تگي.

چپوالی(۲) (čupwā́lay) نر.م. خاموشي، چپتیا.

چپ و چور (čapočúr) ص. نر.م. ج. تالا، تالا ترغه، لوټ شوی، چور شوی.

چپوښ (čapūṣ) ص. نر.م. ښانگور، لینگور، اوږد لینگی، د اوږدو لینگیو خاوند.

چپ و غروپ (čapoğrúp) ص. نر.م. بالکل خاموش، غلی پلی، بېخي چوپ.

چپول(۱) (čupawə́l) مص. مت. غلی کول، کرارول.

چپول(۲) (čapól) ص. نر.م. ۱) چنگر، کوږ سترگی ۲) چوډی، پیډی، کجی.

چپول(۳) (čapawə́l) مص. مت ۱) مچول، ښکلول ۲) بچول، اړول؛ ۳) له مخې لښېری کول؛ ٤) چوپل، شړپول؛ ٥) له شونډو اواز ایستل.

چپونی (čapūnáy) نر.م. د صابون پوچکه، د صابون خروکی، د صابون پوچک.

چپونی (čapúnay) نر.م. (ج. چپوني) ۱) څپونی دسترخوان کوندری؛ ۲) وړوکی تیکری.

چپه (čapá) ښځ.م. ۱) څپک، د څلورو گوتو اندازه؛ ۲) د بېړۍ چپه؛ ۳) اپوته، پړمخ، نسکور؛ ٤) د ناروغۍ غلبه؛ ٥) د اوبو څپه، موج؛ ٦) منډه، د دوو غوایانو غوبل؛ ۷) مچه، مچو، مچکو؛ ۸) مخالفت؛ ۹) ناراستي، بدبختي.

چپه پاتا (čapapātá) ښځ.م. شړنه، طرد.

چپه چپایي (čapačupāyí) ښځ.م. ارامه ارامي، چوپه چوپتیا، کراره کراري.

چپه کول (čapakawə́l) مص. مت. اپوته کول پړمخ کول، اړول، نسکورول.

چپه کېدل (čapakedə́l) مص. ل. ۱) اوښتل اپوته کېدل؛ ۲) قسمت خرابېدل.

چپه لار (čapalā́r) ښځ.م. ۱) کږه لاره، غلطه لاره؛ ۲) کږه شینگه، د وهښتو کږه لاره.

چپی (čapáy) ص. نر.م. ۱) چپ سترگی، چغر؛ ۲) کیڼ لاس؛ ۳) کوږ ښکری غوایی؛ ٤) هغه غوایی چې ښکر یې مات وي ٥) نر.م. چاپی، تاپی؛ ۲) نښانه، نښه.

چپیا (čupyá) ښځ.م. خاموشي، کراري، ارامي.

چپېدل(۱) (čupedə́l) مص. ل. غلی کېدل، کرارېدل.

چپېدل(۲) (čapedə́l) مص. ل. گوښه کېدل، کږېدل، څنگ ته کېدل.

چپېړه (čapeṛá) ښځ.م. شپېړه، چپلاخه.

چت (čat) نر.م. ١) کابن، سقف؛ ٢) پوړ، منزل؛ ٣) پوچ، تش کالتوس؛ ٢) د چتکي اواز.

چتر (čatə́r) نر.م. ١) چترکی، ډېک، وزه سپېره یا خره مرغۍ ده؛ ٢) کمزوری، بې قوته، ضعیف؛ ٣) څلور غابښی اوښ؛ ٤) پکه ککرۍ، تاس کپرۍ، کتی سر؛ ٥) د زخم تر جوړېدو وروسته پاتې نښه؛ ٦) چجه، بلۍ؛ ٧) په بیاتي پرېکړې زلفې چې په تندي رازانګي؛ ٨) ص. نر.م. صفا پاک؛ ٩) لویه چترۍ؛ ٢) و ګ. پراشوټ؛ ٣) د بام راوتلې او چتر غونډې برخه.

چترک (čətrák) نر.م. د بېړیو یوه لوبه.

چترکی (čatrakáy) ص. نر.م. لوېشتکی، لنډی، لوېشتنېک، ټیټکی، غونډکی.

چترنګ (čəturáng) نر.م. مو. د یوه طرز نوم دی چې په یوه برخه کې یې مانا لرونکي کلیمې او په پاتو درو برخو کې یې د ترانې، تروټ، او سرګم مهمل الفاظ راځي.

چتره لار (čatralā́r) ښځ.م. څرګنده لاره، معلومه لاره، عامه لاره، پاکه لیاره، سپینه لاره.

چترۍ (čatrə́y) ښځ.م. ١) وړوکی چتر؛ ٢) ص. ښځ.م. پاکه لاره؛ ٣) داغي، داغداره.

چټر (čaṭár) نر.م. پر توکر باندې لګول شوی ټاپه.

چتکي چتکي (čatkičatkí) ص. نب. ١) لږ لږ، کم کم؛ ٢) تکي تکي، خال خال.

چتله (čatlá) ص. نب. ١) سولېدلی، منبلی شوی؛ ٢) اوره شوی، میده شوی.

چته (čatá) ښځ.م. ١) دګبینه تخته، دمچیو تمبکه؛ ٢) رنګ، څېره؛ ٣) سرپوښه بازار؛ ٤) فکر، سوچ، اند، خیال؛ ٥) ځان ساتنه؛ ٦) حد، اندازه، انساني او اخلاقي حدود.

چتی[1] (čatáy) نر.م. ١) چترکی، چتکی، چتر؛ ٢) چوتی، لنګ؛ ٢) جانګی، نهکر، سلدراج.

چتی[2] (čutáy) نر.م. لپخکی، لخک، چوړ، پونکې، لخه کی.

چتیز (čatíz) ص. نر.م. ج. پوړیز، طبقه یي.

چټ (čaṭ) ص. نر.م. ١) غریب؛ ٢) ډېره خرېلی؛ ٣) تباه؛ ٤) نر.م. کودۍ، کپړ؛ ٥) هغه لوښې چې ناولې اوبه پکې اچول کېږي؛ ٦) پای ته رسېدلی کار؛ ٧) تیار، چټک؛ ٨) مست خوان؛ ٩) مجرد او بېکاره سړی؛ ١٠) ق. بالکل.

چټاق (čaṭā́q) نر.م. ١) شوخ، شیطان؛ ٢) مج. حرامزاده؛ ٣) تېز، بې پروا، چالاک.

چټاک (čaṭā́k) نر.م. چیټک، چیټاکی، چټاکی، د پاو څلورمه برخه؛ ٢) لږ شی، لږ څېز.

چټاوټ (čaṭāwáṭ) نر.م. ناڅاپي ګوزار، ناڅاپي وار، نابېره وار.

چټایي (čaṭāyí) ښځ.م. پلاستیکي سترنجې، پوزی، انډېری، پوزکی، کمکی پېڅول.

چټ پټ (čaṭpaṭ) ق. ١) سمدلاسه، ژر تر ژره؛ ٢) تباه شوی؛ ٤) بېخي خلاص شوی (کار)

چټ پټي (čaṭpaṭí) ص. نب. ١) سملاسي، سم له لاسه، له واره سره؛ ٢) تیار، چمتو، اماده.

چټک (čaṭák) ص. نر.م. ١) تېز، چابک، چست؛ ٢) نر.م. و ګ. ښټک.

چټک تسمه (čaṭaktasmá) ښځ.م. ملابند، ملاتړونی، د ملا تړلو پټی، ملاوستنی.

چټکتوب (čaṭaktób) نر.م. تېزي، چستي، چابکي، چټکي، چټکتیا، چټکوالی.

چټکول (čaṭakawə́l) مص. مت. تېزول، چابکول، جلتول، چالاکول، چوبکول.

چټکه (čatká) ښځ.م. دالوان ټوټه، دسره ټوکي ټوټه.

چټکی (čatkáy) نر.م. ښکنځلې، زېږې.

چټکی (čatkáy) ښځ.م. ۱) ځټکه؛ ۲) ځړی، ځنکه، چوټی، د هندوانو د سر اوږده وېښتان؛ ۳) سکوندکه، سکونداره، نوکاره.

چټکېدل (čatakedə́l) مص.ل. تېزېدل، چابکېدل.

چټل (čatál) ص. نر.م.ج. ککړ، ناولی، ناپاکه.

چټلتوب (čataltób) نر.م. ککړوالی، ناولتوب، مرداري، مردارتوب، چټلتیا، چټلوالی.

چټلول (catalawəl) مص. مت. ککړول، خیرنول، ناولی کول، مردارول.

چټلي (čatal á) ښځ.م. ناپاکي، ناولتیا، مرداري، ککړتیا.

چټلېدل (čataledə́l) مص.ل. ککړېدل، خیرنېدل، ناولی کېدل، مردارېدل.

چټني (čatní) ښځ.م. چکني، تریو خواږه دی.

چټو[۱] (čatú) نر.م. د لرگي اونگ، د لرگي مندسته یا بغری، د لرگي یو ډول لنگری.

چټو[۲] (čató) ص. نب. لېرو، لړو ختو، چټو لېرو، لاړې ختې، فضول خرځه، مسرف.

چټول (čatawə́l) مص. ل. ۱) تباه کول، بربادول؛ ۲) سرته رسول، پوره کول.

چټولړو (čatūlaṛú) ص. نر.م.ج. ۱) له یوه سره گډوډ او مردار، گډوله؛ ۲) فضول خرځه.

چټه (čata) ښځ.م. ۱) سود خوري، سود کول؛ ۲) بې باکه ښځه، مستېه ښځه، ازاده ښځه.

چټۍ (čatə́y) ښځ.م. ۱) پوړنی، تیکری، زړوکی؛ ۲) لیک، خط، حواله، رقعه.

چټي (čatí) ص.نب ۱) فضول، اوباش؛ ۲) مضر؛ ۳) تروټه، تاوان.

چټیاټ (čatyā́t) نر.م. فضولې اوچټي خبرې.

چټي برو (čatiburó) ص.نب. اوباش سړی.

چټېدل (čatedə́l) مص.ل. ۱) برباد ېدل، تباه کېدل؛ ۲) ختمېدل، سرته رسېدل.

چټۍ رسان (čitəyrasā́n) نر.م. ډاگې، خط راوړونکی، لیک راوړونکی، پوسته رسان.

چج (čaj) نر.م. ۱) چج، د غنم او نورې غلې دانې د پاکولو آله؛ ۲) ښبتی.

چج بواري (čajbuwārí) ښځ.م. صفايي، ستره کونه، پاکونه، صفا کونه.

چجک (čaják) نر.م. ۱) د توپک گوړ، د توپک لینډی؛ ۲) د توپک ماشه.

چجکی (čajakáy) نر.م. ۱) تلکه، دام، پړکه؛ ۲) ښځ.م. اړخی، ښبتی، د بدن د ښبتیو سر؛ ۳) نر.م. د کبانو د نیولو جال؛ ۲) پرده، بیتر؛ ۳) وړوکی چج.

چجوايي (čajwāyí) ښځ.م. د غلې د پاکولو یا صفاکولو کار او کسب.

چجه (čajá) ښځ.م. ۱) د چت وزر، د چت پیک؛ ۲) د کبانو د نیولو لپاره لښتیز دام؛ ۳) ښبتی؛ ٤) د مار د سرجگ نیول؛ ٥) شپول؛ ٦) هغه لرگی چې د مات شوي هډوکي ترل کېږي.

چچ (čač) نر.م ۱) پرویزی، چج، غلبېل؛ ۲) له مزرو ځخه جوړ شوی لوښی؛ ۳) گنډیره، هغه توکری چې شیدې او مستې ترې لاندې اېښودل کېږي.

چچاړی (čačā́ray) نر.م. تاپو، جزیره.

چچخه (č(i,a)čə́xa) ښځ.م. نسل، تومنه.

چچړ (čičár) نر.م. بې شرمه او سپین سترگی سړی

چچړن (čačrán) ص.نر.م. ۱) چوخړن، چخن، څوک چې سترگې یې تل چخې کوي؛ ۲) اوبړن اوبجن، نری، چچړوبن، چړچوبن.

چچړوبن (čačrobán) ص. نر.م. ۱) چیړچوبن، اوبړن؛ ۲) باسي نگولی؛ ۳) چیخن، چخړن.

چچگر (čaǒgár) نر.م. غلبهل جوړونکی، چیچ جوړوونکی او پلوړونکی.

چچنه (čacána) ښځ.م. چنچنه، یوه مرغۍ ده.

چچو (čačó) ښځ.م. ۱) تی، سینه؛ ۲) دماشوم لاس، چاچی.

چچوغاړه (cacogara) ښځ.م. پر اوږو باندې د کوچني د سپرولو حالت.

چچوګی (čačogáy) ښځ.م. د چچو مصغر.

چچه (čáča) ښځ.م. اچه، اچې، د وزو د شړلو اواز.

چچې (čačé) ښځ.م ۱) د وړو په ژبه لاس ته وایي؛ ۲) چندرو، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چچی (čičáy) نر.م. و.ګ. غابښ چیچی.

چخ (č(a,u)x) ص.نر.م. ج. ښخ، چوخ، ورننوتی.

چخ (čax) نر.م. کوري، چیغه، د سپي دشړلو اواز.

چخا (čxā) نر.م. ۱) کوچنیان سپي ته چخا وایي؛ ۲) کوري، چغه، چخه، چیغه، توتو.

چخاښکی (čxaṣkáy) نر.م. زامه، ژامه، د زامې اخیره برخه.

چخپت (čaxpít) ص.نر.م. چیت پیت، چخپېرت، مېرلی شوی، چپېرت، چپېرخ.

چخپیتوالی (čaxpitwā́lay) نر.م. چپېرخوالی، چیت پیتوالی، پایمالېدنه.

چخپیتول (čaxpitawə́l) مص.مت. چپېرتول، چپېرخول، چیتول، پایمالول، چیت پیتول، چخړیتول.

چختاړ (čaxtā́r) ص.نر.م. چیختاړ، چخپېرت، لتاړ، پایمال، چختاړ شوی، چت شوی.

چختاړول (čaxtārawə́l) مص.مت. چیتول، لتاړول، موښل، خرمیچول.

چختک (čaxták) نر.م. ۱) په کوهي او یا کاریز کې کارکوونکی؛ ۲) دوه خاښي موږی.

چخته (čaxtá) ښځ.م. پتک، هغه نسرم لرګی چې کوچنیان وړې وړې ګېټکې په ولي.

چخچی (čaxčáy) نر.م. تیلی، نسری دکی، نری او لنډ لرګی چې سابه وریاندې للون کوي.

چخړ (čəxár) نر.م. چکړ، چیکړ، ختټ، چیکړ.

چخړبه (čəxrabá) ښځ.م. ۱) ختټ، چکړ، چیکړ، د باران له لامله ځمکه خته کېدنه؛ ۲) ملغوبه، ګډوډ شوی څیز؛ ۳) زېښبنه.

چخړک (čəxrák) ص.نر.م. چخن، چخړن، چیخن چخړې سترګې سرې.

چخړوبن (čaxrobán) ص.نر.م. نری، اوبلن.

چخړوبنتوب (čəxrobantób) نر.م. چخړوبنتیا، چخړوبنوالی، اوبرنوالی، اوبلنوالی.

چخړوبنول (čəxrobanawə́l) مص.مت. چخړوبه کول، اوبلنول، اوبجنول، نرمول.

چخړوبنېدل (čəxrobanedə́l) مص.ل. اوبرنېدل، نرمېدل، اتوب کېدل، چخړوبن کېدل.

چخړه (čə́xra) ښځ.م. (ج. چخړې) چخنه، چیخې، چخه، چخړی، د سترګې چخې.

چخکی (čəxakáy) نر.م. کیخی، کوخک، کخکی، سپین، نری او کوچنی چینجی.

چخل (čixə́l) مص.مت. ننه ویستل، منډل.

چخله (čixála) ښځ.م. چوکه، د چوخولو آله.

چخلی (čixaláy) مف.نر. چوخول شوی، چوخېدلی، چوخ شوی، چخ شوی.

چخن (č(i,a)xán) ص.نر.م. ۱) زولن، چوخړن، چخن سترګی؛ ۲) ناولی؛ ۳) تت؛ ٤) پساتې.

چخندی (čəxandáy) نر.م. کرندی، تېره لرګی دی چې ګازرې او... پرې ایستل کېږي.

چخنه (čixə́na) ښځ.م. چخونه، چوخونه، سوخونه، منډنه، ننه ایستنه، چوکه کونه.

چخول (č(a,u)xawə́l) مص. مت. و گ. چوخول.

چخولی (čixawə́lay) مف. نر. م. ۱) سوخولی، چوکه کړی، ننه ایستلی؛ ۲) لمسولی، پارولی؛ ۳) ښخ شوی، لک شوی.

چخونیا (čixunyā́) ص. نب. ۱) شوړېدلی، وروست، امباري؛ ۲) چنیاسن، چنیاسي.

چخه (čáxa) ښځ. م ۱) و گ. چخړی؛ ۲) و گ. چخ ۳) شخه؛ ٤) د سپي د شړلو اواز؛ ٥) پخه، لږ شی، لږ مقدار.

چخې (čaxé) ښځ. م. ۱) د سپي د شړلو اواز؛ ۲) د چخه د جمعې شکل؛ ۳) و گ. چخ.

چخی (čaxé, čixáy) ښځ. ج. چخړ، چوخړی، چړیخی، د سترګو خیری، چوخنې.

چخېدل (čixedə́l) مص. ل. ۱) منډل کېدل، چوخېدل؛ ۲) تحریکېدل، پارېدل، ښخېدل.

چخېدونی (čixedū́nay) نر. م. سوخېدونی، منډل کېدونی، د چخېدو او منډل کېدو آله.

چدام (čedā́m) نر. م. (ج. چدامونه) لږ شی، لږ کوټی، د یوې تولې اتمه برخه.

چدی (čedáy) نر. م. چې دی؛ دا کلیمه د تکیه کلام په ډول استعمالېږي.

چډل (čaḍál) نر. م. د خوراک ډ ک کنډول، له خورو شخه ډ ګ خاورین لوښی.

چډوسکی (čaḍū́skay) نر. م. چډوکی، د هندوانې او ختکي پوټکی.

چر (čar) نر. م. ۱) د چرچنې اواز؛ ۲) د توکره د ځیرلو اواز؛ ۳) طرز، عادت؛ ٤) سېلابي خاوره او خړه؛ ٥) چری، د خوسا او بو لښتی؛ ٦) په غوره کې؛ ۷) پارونه، لمسونه.

چراتی (čarātáy) ښځ. م. د توپک هغه چرې چې له کانو شخه جوړ شوي وي.

چرار (čarā́r) نر. م. ۱) د مرغیو او چرچرو اواز؛ ۲) د توکره د ځیرې کولو اواز.

چراسپه (čarāspá) ښځ. م. دوزوله وزغنو شخه جوړ شوی پړی؛ د اوښ د بار د تړلو طریقه.

چراغ (črāğ) نر. م. (ج. چراغونه) څراغ، ډیوه.

چراغان (čərāğā́n) نر. م. ج. څراغان، د خوښۍ او جشن په وخت کې څراغونه لګول.

چراغک (črāğák) نر. م. وړوکی څراغ، څراغګوټی څراغکی.

چراګاه (čarāgā́h) ښځ. م (ج. چراګاوې) څرځای، ورشو، د مال د څرولو ځای.

چراوی (čarāwáy) ص. نر. م. تقلید کوونکی، ملد، پېښې کوونکی، پېښمار.

چرایي (čarāyí) ښځ. م. د لرګیو د ځیرلو او ماتولو مزدوري او کار.

چربانګ (čərbā́ng) نر. م. د چرګ د بانګ وخت، د شپې اخېره برخه، وروستی شومه.

چربانګی (čərbāngáy) نر. م. پشلمی.

چربل (čarbál) نر. م. د آس جلو چې له سپنسیو شخه جوړېږي.

چربور (čarbór) ق. چیرې بیرې، غونډ، تول.

چربوړی (čarbóṛay) نر. م. بوټی، د غوښې چم، بوټۍ غوښه، شله غوښه، د غوښې سرخي.

چربه (čarbá) ښځ. م. خاکه، نقل، مسوده.

چرت[۱] (čurt) نر. م. (ج. چرتونه) خیال، چورت، فکر، تصور، مزاج، طبیعت.

چرت[۲] (črat) نر. م. ۱) چرت، د اوبو داره؛ ۲) دسترګو رندېدنه.

چرتا (čratā́) ښځ. م. د لاړو د توکلو اواز.

چرتکی[۱] (čratakáy) نر. م. اوبیاش، شروبی، اوبه شیندونکی، اوبشیندی.

چرتکی[2] (čərtakáy) ص. نر.م. ۱) بې ثباته، موقتي؛ ۲) بې ځایه ترپکې وهونکی.

چرته (čárta) ښځ.م ۱) څهره، بڼه؛ ۲) ض. چېرته، چېرې، کوم ځای ته، استفهامي مکاني ضمير دی.

چرتي (čurtí) ص. نب. فکري، په چرت کې، چورتي، اندېښمن، په خيال کې.

چرټه (čurṭá) ښځ.م. هېلۍ، زړه هيلۍ.

چرچر (čərčár) نر.م. ۱) د مرغيو اواز؛ ۲) چتي غږېدنه؛ ۲) څرڅر، اوښ ته د اوبو د څښلو په وخت کې استعمالېږي.

چرچرک (čərčərák) ص. نر.م. ۱) ګړبو، چرچري بېځایه خبرې کوونکی؛ ۲) يو ډول حشره ده.

چرچوبی (čarčobáy) ښځ.م. و.ګ. چرچوبې.

چرچور (čarčū́r) نر.م. ۱) شور، ځوږ؛ ۲) ص. نر. م. ج. تباه، برباد؛ ۳) ونډې ونډې کونه.

چرچورکی (čərčurakáy) ښځ.م. کسرری، چرچوری، چورچورکه، يو ډول حشره ده.

چرچونګی (čarčūngáy) ښځ.م. يو ډول مرغۍ ده.

چرچه (čarčá) ښځ.م. و.ګ. چرچه.

چرخ (čarx) نر.م. و.ګ. څرخ.

چرخل (čarxíl) نر.م. ۱) کمرکسره، چرخولک، د چرګ تاج؛ ۲) د پټکي شمله.

چرخولی (čarxwaláy) نر.م. د ديګي د سر پوښ لاستی (موټی).

چرخه (čarxá) ښځ.م. د سپنسيو د غړلو اله.

چرخي (čarxí) ښځ.م ۱) څرخه، چرخه؛ ۲) د ضرب نښه (×).

چرخېړه (čarxeṛá) ښځ.م. چوښتی، تورتوری، خوښکی، کشکو، چوشکی، خوښکوری.

چرړوت (čururót) نر.م. ۱) د مرز اواز؛ ۲) مج. د کمزورۍ او بې زړه سرې خبرې.

چرړوکی (čarrokáy) نر.م. سپېرخکی، کيليک، د سپاږې د تير هغه لرګی چې د سربانډې په واسطه جغ او تير سره کلکوي.

چرړه (čirrá) ښځ.م. چيرړه، ريتاړه، ترانګه، رښکی تری، لته، څيره، زړه رنجه.

چرړی (čarráy) نر.م. جوری، څوری، څورړه، يوه خړه مرغۍ ده.

چرس (čars) نر.م. حشيش، مخدره ماده ده چې د بنګو د بوټي له ګرډی څخه لاس ته راځي.

چرسي (čarsí) ص. نر.م. (ج. چرسيان) ۱) د چرسو عملي، پر چرسو روږدی.

چرغ (čarǧ) نر.م. ملاماتی، تپوس ته ورته يو ښکاري مرغه دی چې سپينه لکۍ لري.

چرغړه (čarǧaṛá) ښځ.م. په قاقا خندا.

چرغزه (čarǧáza) ښځ.م. غزې، يو ډول خړه مرغۍ ده چې په اوبو کې ګرځي.

چرغز (čarǧáz) نر.م. چرګ بانګ، چرګ غږ.

چرغو (čarǧū́) نر.م. شين ګلی، يو ډول بوټی دی.

چرک (č(i,a)rk) نر.م. ۱) خيرنتوب، چټلي؛ ۲) زوې، نو، د داني مرداري اوبه؛ ۵) څوځه، خبريز، هغه څه چې سرلیچ تېره وي؛ ۶) بريښ، څريکه، درد څريکه، رښکه.

چرکلی (čarkaláy) نر.م. يو ډول ګياه ده.

چرکېدل (čarkedә́l) مص. ل. د بدن پوستکي ميږي ميږي کېدل، بدن ته ستني ورچوخېدل.

چرګ (čarg) نر.م. ۱) يو ډول کورني مرغه دی؛ ۲) د ښاروي په تندي کې سپين ټاپی.

چرګ بانګ (čargbáng) نر.م. چرغز، چرګ غږ، د چرګ د بانګ وخت، د پېشلمي وخت.

چرګ برګ (čragbrág) ص. نر.م. ۱) برګ ترګ، تور سپين؛ ۲) منافق، تګ، چمباز.

چرګ خالی (čərgxā́lay) نر.م. چرګ غالی، کوډله، کوډۍ، د چرګانو کوډنۍ، مرغانچه.

چرګ سابه (čərgsābə́) نر.ج. پالک، چرګوړی، یو ډول مشهور سابه دي.

چرګک (čərgák) نر.م. ملاچرګک، کوډۍ چرګ، کوکوښې، بوبوتنکی، ملاګوډ.

چرګ مرګو (čərgmargó) نر.م. تیغی، توغی، توغکی، د چرګانو یو ډول ناروغي ده.

چرګ نارې (čərgnāré) ښځ.م. چرګ بانګ، چرګ غږ، چربانګ، چرګ ږغ.

چرګ ناری (čərgnāráy) نر.م. هغه مېلمستیا چې چرګ په کې پوخ شوی وي.

چرګوټی (čərgúṭay) نر.م. چرګوړی، وړوکی چرګ، ورکوټی چرګ، د چرګ تصغیر.

چرګی (čərgáy) ص. نر.م. هغه غوبی (غوښکی) چې په تندي سپین داغ ولري.

چرګۍ (čərgə́y) ښځ.م. څلور کنجه نغري چې د کوټې په منځ کنج کې اېښتل شوې وي.

چرلاو (čarlā́w) نر.م. ماشینخانه، د مشینونو کوټه، د ماشینونو ځای.

چرلایي (čarlāyí) ښځ.م. چلوایي، یو ډول سابه دي.

چرلټ (čurláṭ) ق. ۱) چورلټ، ګردسره، بېخي، قطعي؛ ۲) تمام، ټول، سراسر.

چرلکی (čurlakáy) نر.م. ۱) د پنبو پونده، د پېزار پونده، د مچنې پونده؛ ۲) د ښځې د مخصوص ځای چونګک او کچه.

چرلنډ (čurlánḍ) نر.م. عاجز، خاکسار، متواضع.

چرلنډی (čurlanḍáy) نر.م. چرلندی، پرپره.

چرم (čarm) نر.م. څرمن، پوست، پوټکی.

چرمباز (čarambā́z) نر.م. سرمباز، ترمباز، د غوېل د باندې خواته اخري غوايي.

چرمښکی (čarməṣkə́y) ښځ.م. شرموښکې، چرمښی، څرمښکی، کرمښار.

چرمک (čarmák) نر.م. د څرخې د دوک څرمن؛ هغه څرمن چې د دوک لاندنۍ برخه په کې بندېږي

چرموچرګ (čarmučárg) نر.م. ۱) چرموچړی، ډېر پوست شوی؛ ۲) کوزنی چرمښکی.

چرموړ (čarmóṛ) ص.نر.م. پایمال، مښل شوی، مروړل شوی، خړ مېچ شوی، چخپیت شوی.

چرموړل (čarmoṛál) مص.مت. پایمالول، مروړل، مښل، چخپیتول، چرموړول.

چرمه (čarmá) ښځ.م. لیس، چیرمه، پلن زري تار، د زر تارو نرۍ پټه.

چرمي (čarmí) ص.نب. څرمین، دڅرمنې، د څرمنې سره تړلی، په څرمن اړوند.

چرمینه (čarminá) ورګینه، بانی، د څرمنې پړی.

چرند (čaránd) ص.نر.م.ج. کرتن، قرتو، قرتن.

چرندک (čurandák) نر.م. چورندک، چتی، چتکی، چیتکی، پتکی.

چرنګ (čráng) نر.م. چرنک، شېدو پی، پیورکی، یو ډول بوټی دی.

چُرنګی (čurangáy) نر.م. ناره یې مېږ.

چرنۍ (čarnə́y) ښځ.م. د بورۍ توته، د ټاټ توته.

چروب (črób) ص. نر. م. څورب، چاغ، مزی.

چروډه (čroḍá) ښځ.م. کوتې، غوچوړی، قوتی د لوبو کولو لپاره وړوکی ژوړ ځای.

چروک (čruk) نر.م. چرونکی، پار، د شپې او ورځې له اتمې برخې سره برابر د اوبو وېش.

چره (čará) ښځ.م (ج. چرې) ۱) ساچمه؛ ۲) د پالېز جویه؛ ۳) پټی په وړو برخو وېشل؛ ٤) هغه لیږې اوبه چې له سیند څخه راجلا او تر لیږې فاصلې بېرته له سیند سره یو ځای شي.

چرهار (č(u,a)rahā́r) نر.م. د مرغیو گڼ اواز.

چرې (čaré) ض. و گ. چېرې.

چری (čaráy) ښځ.م. ۱) ژېړ آلو، کوک سلطان؛ ۲) کوچنی ډېگ چې چوشکی ولري؛ ۳) ویاله؛ ٤) یېډول اغزن بوټی؛ ٥) یوډول بخاری ده چې پړد اوبو اودان او د پخلي ځای لري.

چرېدار (čaredā́r) نر.م. چـرې لرونکی، چره ییز توپک، ښکاري توپک.

چرېدل (č(a,u)redə́l) مص.ل. چونېدل، چغېدل.

چریک (čirík) نر.م. پارتیزان، سرباز.

چرېکار (čarekā́r) نـر.م. ۱) بزگـر؛ ۲) نوکـر؛ ۳) شریک؛ ٤) دخولې دلاندنی شونډې وېښته.

چریکي[1] (čirikí) ص.نب پارتیزاني، په چـریک پورې اړوند.

چریکی[2] (čarikáy) نر.م. ورغومی، کیچي کی، سېرلی، سېرلکی، مرغومی.

چړ (čaṛ) نر.م. ۱) دروېزه، خیر تـولـونه؛ ۲) د باران تېزه شېبه؛ ۳) مخ ځـوړی؛ ٤) سـېلاب راوړې خاورې او شگې؛ ٥) د سـېلاب لاره؛ ٦) قتـل عام؛ ۷) د مندانو دمنځ غټ لرگی.

چړا (čaṛá) نر.م. ص. کـم عقله سړی؛ ۳) گـونگ؛ ٤) دبنگړیوالو یو قوم دی.

چړاخ (čaṛā́x) نر.م. لوی زخم، ژور پرهار.

چړاخول (čaṛāxawə́l) مص. مت. زخـم لـویول، پرهار لویول، پیاوور سترول.

چړاخېدل (čaṛāxedə́l) مص. ل. زخمي کـېدل، پرهار ژلی کېدل، چړاخ کېدل.

چړانگو (čaṛāngú) نر.م. د هندوانو، بادرنگو او نورو تانگونه اوجلغونه (ځېلانگې).

چړاو (čaṛā́w) نر.م. چړ، تولوژنه، دلوژنه، له ځېرمې او له یوه سره وژل.

چړاوه (čaṛāwá) ښځ.م. چکاوه، زېم، هغه اوبه چې د کارېز اوبند ترتړلو وروسته لېږې لېږې ترې راځي.

چړاوی (čaṛāwáy) نر.م. و گ چړاوی.

چړپ (čṛap) نر.م. ۱) شړپ، د اوبو د توېېدلو اواز؛ ۲) د شونډو د یو ځای کېدو اواز.

چړپن (čṛapán) ص. نـر.م. ۱) اپلتـې وېونکی؛ ۲) چړوېدونکی او شړپېدونکی لوښی.

چړپول (čṛapawə́l) مص. مت. ۱) چـړپل، په ځه شي شونډې شـړپول؛ ۲) داوبـو د ډ ک لـوښي ښورول؛ ٤) تاواني کول، زیانمنول.

چړپهار (čṛapahā́r) نر.م. شړپهار، شړپی، چړپی، د چړپ چړپ اواز.

چړپی (čṛapáy) نر.م. ۱) شړپی؛ ۲) چړپا.

چړپېدل (čṛapedə́l) مص. ل. ۱) شړپېدل، په ځه شي شونډې شړپېدل؛ ۲) تاواني کېدل، زیانمنېدل ۳) جړپېدل، مایعات ښورېدل.

چړت پړت (čṛətpṛət) ص. نـر.م. ۱) غوږېږ، د بر غوړ؛ ۲) هېڅ نه ویل، غږ نه کونه.

چړتون (čaṛtū́n) نـر.م. تېـکی، د توري پوښ، د چړې پوښ، غلاف، تکه.

چړچکه (čaṛčaká) ښځ.م. ۱) ماله، د شودیارې ماله،؛ ۲) چکې، چک چک، تاکې، چاکې.

چړچکې (čaṛčake) ښځ.م. لاس ټکونه، تاړی، چک چکې، چکې، تاکې وهنه. ۱

چړچوبک (čaṛčubák) ص. نـر.م. چـړچوبن، اوبلن، اوبړن، نری.

چړچوبه (čaṛčobá) ښځ.م. کورت او غوړي.

چړچوبی (čaṛčobə́y) ښځ.م. چمچوبی، لمبل ځای، جرچوبی، تشناب، غسل خانه، باس.

چړچه (čaṛčá) ښـځ.م. چـړچه، عیش او عشرت، مېلې کول، چړچې، مزې چړچې.

چړچې وهل (čaṛčewahә́l) مص.ل. مزې کول، مېلې کول، چړچې کول، زيات مصرف کول.

چړچيي (čaṛčayí́) ص. نـر.م. ښځ.م. چـړچې، عياش، مېلې کوونکی، چړچناک.

چړغه (čaṛğá) ښځ.م. چښنکې، چوری، هغه تبره تېره چې شپانه‌خېل شاروي په حلالوي.

چړق (čṛaq) نر.م. ۱) چړک، د اوبو د توېېدلو اواز؛ ۲) شرق، تېز او تند باران.

چړک (čṛak) نــر.م. ۱) د لـرگي د ماتېـدو اواز؛ ۲) د دروازې تمبه، د دروازې اړم.

چړکانی (čaṛkā́nay) نر.م. برجی، ببلو، اسونی، مسخوره، هغه کانی چې چـاکـو، چـاړه او نور شيان په تېره کوي.

چړکاو (čaṛkā́w) نــر.م. چنـگاو، د اوبـو پونه، اوپاشي، د اوبو شنل، چرتېيل.

چړکاوول (čaṛkāwawә́l) مـص. مـت. پونل، اوپاشي کول، د اوبو شنل، د اوبو شيندل.

چړکه(۱) (čṛaká) ښځ.م. ۱) څريکه، ځانگه، درد، سوز؛ ۲) ځلېدنه، ځلا، برېښېدنه.

چړکه(۲) (čaṛká) ښځ.م ۱) يو ډول خړ رنگې مرغی ده؛ ۲) مج. بې همته او ناراسته سړی.

چړکی(۱) (čuṛkáy) ښځ.م. چوړکی، چاړه، چوړکی، چاړوکی، وړه چاړه.

چړکی(۲) (čaṛkáy) نر.م. چاکو، چاقو.

چړگی (čaṛgáy) نـر.م. د سيند هغه مالوړه ځای چې کاڼي ولري او لږې اوبه پکې بهېږي.

چړنگ (čṛang) نر.م. ۱) جرنگ، شرنگ؛ ۲) له لوړه ځايه د لږو اوبو د توېېدو اواز.

چړو (čaṛū́) نــر.م. و.گ. چړکه(۱)؛ ۲) ص.نر.م. ناراسته او بې همته سړی؛ ۳) دروېزگر، چړگر، خيرغوښتونکی.

چړوبن (čaṛobán) ص. نر.م. ج. اوبلن، اوبرن.

چړوبی (čaṛobáy) نـر.م. ۱) څـړوبی؛ ۲) پرچون خرڅونه؛ ۳) چړووی، رنگرېز.

چړوتوب (čaṛūtób) نر.م. بې همتي، پستي.

چړوس (čaṛū́s) ص. نر.م. بې همته، خروس.

چړوکی (čaṛūkáy) ښځ.م. چاړه، چاړوگی.

چړول (čaṛawә́l) مـص.مـت. ۱) پاشـل، اوبـه لوستل، اوبه نوستل؛ ۲) پر دستو کول، بيول، له نسه کول، اسهالول.

چړونگ (čṛūng) نر.م. ۱) د چنرگـوړي چينگ چنگ؛ ۲) د چنچنو اواز.

چړونگول (čṛungawә́l) مـص. مت. سـيوول، چنگول، کوچنی چرگوری په اواز راوستل.

چړونگی (čṛungáy) نر.م. لږې اوبه، تکې اوبه.

چړونگېدل (čṛungedә́l) مص.ل. چينگـېدل، سيوېدل، چنېدل

چړونه (čaṛawә́na) ښځ.م. ۱) اوبه پاشـنه، اوبه لوستنه، اوبه نوستنه؛ ۲) بيونه، په دستو کونه، د نسه کونه، عمل وروستنه.

چړووی (čaṛuwáy) نر.م. چړوبی، څړوبی.

چړوی (čaṛawáy) نر.م. رنگرېز، ننگرېز.

چړه (čaṛá) ښځ.م. ۱) د دروازې چـوړ؛ ۲) تېلم، ترازه، ترتړ، چنده، د هندوانې دړه.

چړه (čaṛá) ښځ.م. چاړه، چوړکی، چاړه.

چړهار (čuṛahā́r) نر.م. شړهار، شرېهار.

چړي (čaṛí) نر.م. چنی، طالب، د جـومـات خادم، توک توتوونکی.

چړيا (čaṛyā́) ص. نب. اخته، بوخـت، مشغـول، لگيا، مصروف، لاس پر کار.

چړياگر (čaṛyāgár) نــر.م. ژوبڼ، باغ وحش؛ د شاروبو، ځناورو، مرغانو او... د ساتلو ځای.

چړیاو (čaryā́w) نر.م. د ځېلي د بند هغه سر چې له سګک (غربې) سره تړل کېږي.
چړیتوب (čaṛitób) نر.م. ۱) دروېژه توب، دروېژه کول، توک تولونه؛ ۲) طالبي.
چړېدل (čaṛedə́l) مص.ل. ۱) چړچړ کول، شړېدل ۲) په دستو کېدل، دستونه کول.
چړېس (čaṛés) ص. نر.م. ناپاک، خوسا (سړی).
چزول (č(a,i)zawə́l) جزول، سره کول، په غورو یا تېلو کې سره کول.
چزېدل (čazedə́l) مص. ل. جېزېدل، وریتېدل، په غورو یا تېلو کې سره کېدل.
چسپ (časp) ص. نر.م. ج. برابر، سم، درست.
چسپان (časpā́n) ص. نر.م. ۱) چست، چالاک، ۲) تنګ او چسپ کالي.
چسپانده (časpánda) ص. نر.م. تکړه، چابک، اوچت، چست، چالاک، فعال.
چسپناک (časpnā́k) ص. نر.م. ج. سرښناک، سرېښ لرونکی.
چسپول (časpawə́l) مص.مت. سرېښول، نښلول، نصبول، نصب کول.
چسپېدل (časpedə́l) مص. ل. سرېښېدل، نښلېدل، نصبېدل، نصب کېدل.
چست (čust) ص. نر.م. اوچت، چابک، چالاک، تکړه.
چستي (čustí) ښځ.م. اوچتي، چابکي، چالاکي.
چستی (čustay) نر.م. و ګ. چوستی.
چشپک (čišpák) نر.م. د پوستین توټه، د پوستکي ورینه توټه.
چشپېره (časperá) ښځ.م. پېره کی، بولاني.
چشت (čist) ند. د هوا د فشار، د یو چا د متوجه کولو، چوپولو په وخت کې ځانګړی اواز.
چشتی (čaštáy) ښځ.م. ۱) برغې، برنغ، دغښتې او نس برغې (پرده)؛ ۲) د لړي توپي، د لړي هزار خانه، سل پاتی.
چشم بندي (čišmbandí) ښځ.م. ۱) نیرنګ، شعبده، حقه بازي؛ ۲) د جادوګرۍ په چلونو سره د شیانو بل ډول ښودنه، سترګبندي.
چشمې (časmé) ښځ.م. عینکې، چشمکې.
چشي (časí) نر.م. یو ډول ازغن بوټی دی.
چښاک (časā́k) نر.م. څښنه، څښاک، چښنه.
چښتن (č(i,a)ṣtə́n) نر.م. و ګ. څښتن.
چښچه (časča) ښځ.م. پرخچه، دړه، توټې.
چښکوری (časkū́ray) نر.م. چوښتي، چوښکه، چوشکی، د کوزې، چاینکې او ... هغه برخه چې اوبه ترې راتوېږي
چښکی (čuṣkáy) نر.م. چوسي، ذکر، د سړي تناسلي آلت.
چښل (čṣə́l) مص. مت. څښل، چښل.
چښنوکې (čəṣnū́kay) نر.م. ۱) چاګل، ګوډې، کوچنی مشک؛ ۲) یو ډول وړه مشکوله.
چښنه (čṣə́na) ښځ.م. چښنګ، څښنه..
چښوبی (čṣobáy) نر.م. شربت، مشروب.
چښول (čaṣawə́l) مص. مت. اوبه ور کول، اوبول، په اوبو مړول، خړوبول.
چښونکې (čṣū́nke) ښځ.م. چښنوکی، د شپنو مشکوله ډوله مشک چې غاړې ته یې اچوي.
چښی (čuṣáy) نر.م. سپل اغزي، وړوکی اغزن بوټی دی.
چغ (čáġ) نر.م. ۱) د مرغۍ آواز؛ ۲) کانې، هغه پرده چې د بانس له نریو لرګیو څخه جوړېږي؛ ۳) شور، ځوږ؛ ٤) د مرغانو د نیولو جال؛ ٥) غبیج، د وړو یوه لونه ده؛ ٦) اوږد.

چغا (čaǧā́) ښځ.م. چغار، شور، ځوږ، چغاره.

چغاته (čaǧātá) ښځ.م. د لرګي اس.

چغاغه (čaǧāǧá) ښځ.م. يو ډول تريو خونده بوټی دی.

چغال (čaǧā́l) نر.م. شغال، سورلنډی.

چغال غار (čaǧālǧā́r) نر.م. د کوچنيانو يو ډول لوبه ده.

چغالکی (čaǧālkáy) نر.م. چغښکی، دسترګي هغه کونج چې د پزې خواته وي.

چغالي (čaǧālí) ص. نب. ۱) خالي ميدان؛ ۲) خسک زردالو.

چغالي ور (čaǧāliwár) نر.م. د باغ وره دروازه.

چغانغه (čaǧāngá) ښځ.م. نانا، پودينه، وېلنی.

چغانه (čaǧāná) ښځ.م. سرينده، سارنګی، سارنګا؛ د موسيقۍ يوه آله ده او د رباب په ډول پښتني سازګڼل کېږي.

چغانی (č(u,a)ǧānáy) نر.م. د زنې کوتی، زنخدان؛ د زنې ژور او ورننوتی ځای.

چغاول (čaǧāwál) نر.م. ۱) يو ډول پسول دی چې ښځې يې پر غاړه کوي؛ ۲) د باز او باښې او نورو غاړکی يا د غاړې بند.

چغ بغ (čaǧbaǧ) نر.م. شور، ځوږ، غالمغال.

چغ بوز (čaǧbū́z) نر.م. چغبوز، د ملخ په شېر يوه خزنده ده.

چغتار (čaǧtā́r) نر.م. د فقيرانو او ملنګانو چلتار.

چغته (čaǧtá) ښځ.م. يو ډول هيلۍ ده.

چغټ (čaǧáṭ) ص. نر.م. چټل، ناولی، ناپاک.

چغ چغ (č(i,a)ǧ) نر.م. شور، ځوږ، چغ چوغ.

چغچی (čaǧčáy) ښځ.م. و.ګ. چغزی.

چغر (čaǧár) ص. نر.م. ج. ۱) کوږ سترګی؛ ۲) ړډ سترګی، بټې راوتلې سترګې، چپ سترګی.

چغرکه (čaǧaraká) ښځ.م. چغری، يو ډول سپېره بوټی دی.

چغرو (čaǧrū́) نر.م. کونګ، غټ کونګ، يو ډول مرغه دی چې د شپې الوځي.

چغړبه (čaǧṛabá) ښځ.م. ۱) شور، ځوږ، غوغا؛ ۲) دباو، په قهرجن اواز سره تهديدونه.

چغړکه (čaǧṛaká) ښځ.م. پتيرچکه، چکله، هغه اوړه چې نه خميره وي او نه پتير.

چغړی (čaǧṛáy) ص.نر.م ۱) چغزي، مغز لرونکی؛ ۲) نازک.

چغزی (čaǧzáy) ښځ.م. چغجی، د بادام مغز، د غوز مغز.

چغزي (čǝǧzí) ص. نب. ۱) جغجی، کاغذي بادام يا غوز، ګوک؛ ۲) معتمد، امين، صادق.

چغ سترګی (čaǧstárgáy) ص.نر.م. ۱) کوږ سترګی، چوغ سترګی؛ ۲) بټ سترګی.

چغشکي (čǧaškí) نر.ج. د کوچنيانو ځنې.

چغکی (čaǧakáy) نر.م. ۱) د مرغانو شور؛ ۲) د کوچنيانو شور ماشور.

چغل[1] (čuǧә́l) ص. نر.م. ۱) چغلګر، چوغلګر، چوغلمار، چغلباز؛ ۲) چغل، غلبېل.

چغل[2] (č(i,a,u)ǧә́l) غټ سوری لرونکی غلبېل.

چغل بازي (č(i,a)ǧәlbāzí) ښځ.م. تر کوزدې وروسته د نجلۍ د پلار کره د هلک او نجلۍ خاصه ليدنه کتنه.

چغل خور (čoǧulxór) ص. نر.م. چغل، چغلګر، چغلګير، چوغلمار، چغلمار، چغلباز.

چغله (čaǧlá) ښځ.م. د يوه شي د اوږدوالي او پسور اندازه.

چغلي (čuǧlí) ښځ.م. چغل خوري، چغله، چوغله، شيطاني، چغلګوزي.

چغ ماچغ (čaǧmāčáǧ) نر.م. ۱) غنجل باز، غنجلی، یو ډول لوبه ده؛ ۲) د لرګي آس.

چغمټ (čaǧmáṭ) ص.نر.م. ۱) غټ، شوروب؛ ۲) څوک چې د سترګو سپین یې زیات وي.

چغمټین (čaǧmaṭán) ص. نر.م. ۱) و ګ. چغمټ؛ ۲) کلک، سخت؛ ۳) لانجه مار، جنجالي.

چغمټه (čaǧmaṭá) ښځ.م. کلکه پټیره ډوډۍ.

چغمغی ټوپک (čaǧmaǧayṭopák) نر.م. چقماقي ټوپک، سخوړ ټوپک.

چغندر (čuǧandár) نر.م.ج. لبلبو، چقندر.

چغنه (čaǧána) ښځ.م. ګانۍ.

چغنی[1] (čaǧanáy) نر.م. د اوبو یو ډول مرغه دی چې د زانې په څېر اوږده غاړه لري.

چغنی[2] (čuǧanáy) نر.م. حلاجي، الاجي، هغه آله چې پنبه او پنبه دانه سره جلا کوي.

چغ و پغ (čaǧopaǧ) نر.م. شور ماشور، ځوږ.

چکچکه (čikčiká) ښځ.م. ۱) پنۍ، ستاره، دانۍ ۲) د دواړو لاسو پړکول.

چکو (čáku) نر.م. چاجۍ، وړوکی لاس، کوچنی لاس، د کوچنیانو په ژبه لاس ته وایي.

چکوتره (čakotará) ښځ.م. د لیمو د کورنۍ یو ډول میوه ده.

چکوچکو (čkočkó) نر.م. چکوړی چکوړی، د واړه خوسکي د رابللو اواز.

چکور[1] (čakū́r) ص. نر.م. چالاک، تېز.

چکور[2] (čakór) نر.م. مو. له ۳۸ ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم.

چکوړ (čakóṛ) نر.م. ۱) چکوړه، چکوړې؛ د خوسکي د شړلو اواز؛ ۲) خوسکی.

چکوړی (čakoṛáy) نر.م. ۱) خوسی، خوسکی؛ ۲) سکوړې، د خوسکي د شړلو اواز.

چکه (čaká) ښځ.م. ۱) له شړومبو او مستو څخه اړه بېلې شي پاتې برخې ته چکه وایي؛ ۲) نر.م. څپېره؛ ۳) فرېب؛ ٤) اچه، د وزې د شړلو اواز؛ ٥) تجربه لرونکی غل؛ ٦) یو اغزن بوټی دی.

چکه چور (čakačū́r) ص. نر.م. ۱) بدمعاش، اوباش؛ ۲) سخت، کنجوس؛ ۳) غل، ټګ.

چکه دانه (čakakdāná) ښځ.م. یو بوټی دی چې سرې وړې دانې نیسي.

چکې (čaké) ښځ.م. ۱) لاس ټکونه، چک چکې، لاس پړکونه؛ ۲) د وزې لپاره اواز.

چکی (čakáy) ښځ.م. کلچه، د کلچې په ډول یوه چکی صابون؛ ۲) د اوبو غوړ غوړی؛ ۳) ګیچی، مغز؛ ٤) جینی؛ ٥) ککوړی، ګرده ډوډۍ؛ ٦) د برقي او د بېزلي ژرندې پل؛ ۷) ص. ښایسته؛ ۸) چاغ، په غوښو ډک.

چکیده (čakidá) ښځ.م. ۱) د مستو او شلومبو چکه؛ ۲) څڅېدلې ډوډۍ.

چکی سری (čakəysárəy) ښځ.م. کونتی، امسا، بینت، غونډ سرې امسا.

چګ (čag) ص. نر.م.ج. وګ. جګ.

چګټ (čagaṭ) نر.م. پوندانه، پنبه دانه، چګت.

چګس (čagás) نر.م. ۱) هغه لرګی چې باز او باښه ورباندې کښېني؛ ۲) هغه دوه لرګي چې ګوډ شخص تر تخرګ لاندې نیسي او باندې ګرځي.

چګون (čagón) نر.م. د چنار په څېر یوه ونه ده.

چل (čal) نر.م ۱) تګې؛ ۲) اسره، تمه؛ ۳) طریقه؛ ٤) دښمني؛ ٥) د ګیډرې کور؛ ٦) سلوک؛ ۷) د ژرندې ټکټکی؛ ۸) وار، ځل؛ ۹) د برقي یا د بېزلي ژرندې ماشین؛ ۱۰) ق. جاري، چالو.

چلاچل (čalāčál) نر.م. ۱) تګ راتګ، تلل راتلل د سفر تیاري؛ ۲) پرله پسې، مسلسل.

چلاو [1] (čaláw) نر.م. ۱) گوزاره، چلبدنه، گـذران ۲) له کاریز څخه د ختې ایستلو رسۍ.

چلاو [2] (čaláw) نر.م. و.گ. چلو.

چلاو صاف (čəlawsáf) نـر.م. صافي، چلـو صاف، سوری سوری لرونکی لوښی.

چلباز (čalbáz) ص. نر.م. چلي، تګ، تګمار.

چلپټی (čalpaṭáy) نر.م. چل، غولی.

چلتار (čiltár) نر.م. چالتار، زرین یا د سونډي تارو څخه جوړ شوی مزی دی چې عربان، ملنګان یې پر خپل سر باندې د سره دسمال د پاسه تړي.

چلچل (čalčál) نر.م. ۱) چلاچل؛ ۲) بیړه، تلوار.

چلخی (čalxáy) نر.م. شلخی، یو ډول سابه دي.

چلر (čulár) ص. نـر.م. ۱) سـاده، ناپوه، کم عقل؛ ۲) لوچک، اوباش، بدمعاش.

چلښت (čalaṣ̌t) نـر.م. ۱) گـذاره، چـلاو، چلند؛ ۲) جاري کېدنه؛ ۳) رواج موندنه کرنسي.

چلغوزی (čalğozáy) نر.م. و.گ. جنغوزی.

چلغه (čalğa) ښځ.م. اندازه، د اوږدوالي او پسور.

چلغت (čəlğát) نر.م. زغره، زره.

چلک (čilák) نر.م. ۱) تیم، پیپ؛ ۲) شیردانی.

چلکه (čalaká) ښځ.م. د اوبو څپه، چپه، موج.

چلگری (čalgáray) فا. نر.م. دوړ، تغر جوړوونکی هغه څوک چې تغر اوبي.

چلگری (čalgəráy) ص. نر.م. چلولي، چلباز.

چللو (čalaláw) نر.م. ۱) چلپلو، د ژرندې تکتکی، د ژرندې ډګ ډګی.

چلم (čilám) نر.م. ۱) چیلم، د تنباکو څکلو د خاورو یا مسو څخه جوړه یوه آله ده چې اوبه په کې اچول کېږي؛ ۲) زانه، زانې؛ ۳) چلم، حقه.

چلمار (čalmár) ص. درغلگر، درغلکار، تګمار، جعلکار.

چلمچي (čilamčay(i)) نـر.ښځ.م. لاسلـوني، لگن، لاس پرمینځوني.

چلمرده (čilmardá) ښځ.م. د ریشکي غـونډي یو بوټی دی چې د سوځولو کار تري اخلي.

چلم کښ (čilamkáṣ̌) ص. نـر.م. چلمي، چـلم څکوونکی، د چلم عملي.

چل مل (čalmál) نر.م. چل ول، چم، تګي بـرگي، غولونه، فریب، چل، چل بازي، تېر ایستنه.

چلن (čalán) نر.م. ۱) چلند، خوی، سلوک؛ ۲) تله راتله؛ ۳) په معامله کې د اعتبار وړ؛ ٤) طرز.

چلنج (čilínj) نـر.م. ۱) مبارزې ته راغـوښـتل، رقابت کونه؛ ۲) اعتـراض کـونه، ادعا کـونه؛ ۳) متهمونه؛ ٤) مطالبه؛ ٥) حق. غوښتنه.

چلندبېلگه (čalandbélga) ا. د چال چلند ماډل، د چلند دود.

چلندچوپړ (čalandčopáṛ) ا. ترانسپورتي خدمت، نقلیه خدمت.

چلنددوی (čalanddóy) ا. روان قـانون، نافـذ قانون.

چلندغوټه (čalandğúṭa) ښځ.م. ول، هغه غوټه چې په اسانۍ سره خلاصېږي.

چلندوالی (čalandwálay) نر.م. جاري کـېدنه، رواج موندنه، چلښت، دود موندنه.

چلندول (čalandawál) مص. مت. رواج ورکول، جاري کول، رواجول.

چلنده لار (čalandalár) ښځ.م. عامه لاره، جاري لاره، پاچاهي لاره، چالانه لاره.

چلندي (čalandí) ص. نب. جـاري شـوی، رواج شوی، رواجي، مروج، دود شوی.

چلندېدل (čalandedál) مـص. ل. چلند کـېدل، چلېدل، رواجېدل، جاري کېدل.

چلني (čalaní) ښځ.م. ۱) چالانېدنه، چلېدنه، جاري کېدنه؛ ۲) د چالانېدو ټکس.

چلو (čaláw) نر.م. (ج. چلوونه) چلاو؛ هغو وريجې چې سپېنې پخې شي يعنې رنګ ورنکړل شي.

چلوټه (ča'waṭá) ښځ.م. (ج. چلوټې) ۱) ګذاره، سلوک، راشه درشه؛ ۲) چل، غولونه.

چلوچاڼ (čalawčáṇ) ا. وريجوچاڼوونې، چلوصاف.

چل ول (čalwál) نر.م. چل، مکر، فريب، ټګي.

چلول (čalawál) مص.مت ۱) رواجول، جاري کول ۲) حرکت ورکول؛ ۳) استعمالول؛ ٤) ګذاره کول؛ ٥) بدکاري کول؛ ٦) اداره کول، کنترول کول؛ ۷) بهول، بوتلل، بوول.

چلولي (čalwalí) ص.نب. چلباز، ټګ، چمباز.

چلولی (čalawálay) فا.نر.م. ۱) جاري کړی، رواج ورکړی؛ ۲) چالان کړی؛ ۳) باړونه کړی؛ ٥) استعمال کړی.

چلومبه (člumbá) ښځ.م. مچلوغزه، مچنوغزه، مچوغنه، مچنوغه، مچوغنده.

چلون (čalún) نر.م. ګذاره، رفتار، چلښت، چلند.

چله[۱] (čalá) ښځ.م. ۱) د نارينه غوړوالی؛ ۲) ځپه؛ ۳) سېلاب، توپان؛ ٤) ګذاره، وخت تېری.

چله[۲] (čıla) ښځ.م. ۱) خلوت، څېله، د عبادت لپاره څلوېښت ورځې په خلوت کې کېناستنه؛ ۲) د کوزدې ګوتمه؛ ۳) د ژمي څو مياشتې.

چلي (čali) ص. نر.م. و ګ. چلباز.

چلی[۱] (čaláy) ص.نر.م. ۱) کمزوری، ضعيف؛ ۲) هغه تېره لرګی چې ګازرې پرې راباسي.

چلۍ (čaláy) ښځ.م. ۱) وښکالي، ګونګوری، ورۍ؛ ۲) د نارينه و يو ډول ګوتمې؛ ۳) د پنې (وچنې) پوزه او مخکنۍ څوکه.

چلی[۳] (čaláy) نر.م. بنګړی.

چليپا (čalipā́) ښځ.م. ۱) د ضرب علامه (×)؛ ۲) د نفي، رد څرګندولو علامه، ناسم.

چلېدل (čaledál) مص. مت. ۱) جاري کېدل؛ ۲) ماشين روانېدل؛ ۳) پرله پسې ډزې کېدل؛ ٤) استعمالېدل؛ ٥) تلل؛ ٦) ګوزاره کېدل.

چلېکار (čalekā́r) ص. نر.م. و ګ. چړېکار.

چليګر (čaligár) ص. نر.م. و ګ. چلباز.

چم (čam) نر.م. ۱) محله، کوڅه؛ ۲) دوکه، چل؛ ۳) پونه، شبنم؛ ٤) د تګ ډول؛ ٥) غونډۍ، په څېر؛ ٦) طريقه؛ ۷) سلوک؛ ۸) برخه، څانګه، ۹) ختې چې لږ کبل ولري؛ ۱۰) کرج، پينډه؛ ۱۱) د غوښې يوه ټوټه؛ ۱۲) وابنه او وينښته چې په خپل منځ کې نښتي او تاو شوي وي.

چماچار (čamāčā́r) نر.م. چرچوری، چنجاړی.

چمانده (čamāndá) ښځ.م. سپېرکونډکه، سپېرلکه خړه مرغۍ، سوپوټکه.

چمباز (čambā́z) ص.نر.م. چلباز، ټګ، فريبګر.

چمبر (čambár) نر.م. ۱) چنبر، د کلا چاپېروالی؛ ۲) چمبه، د پروېزې او څنوونې حلقه.

چمبړ (čambáṛ) نر.م. رنګينه خمتا، ګلداره بيتي.

چمبړخيال (čambaṛxyā́l) نر.م. ۱) تره، تری؛ ۲) لاسپلی، تړې ته ورته؛ خو تور رنګه او ږده پلی دی چې په يوناني درملنه کې کارېږي.

چمبړی (čambaṛáy) نر.م. خيګ، شناز، د لامبو مشک، سنداری.

چمبل (čambál) نر.م. پېچک، کوله ولی، يو ډول ژېړ تارونه دي چې په نباتاتو او ونو راتاوېږي.

چمبول (čamból) نر.م ۱) کوږ لوښی، چيت لوښی؛ ۲) د کوچنيانو يوه لوبه ده.

چمبه (čambá) ښځ.م ۱) پنجه، څپېړه؛ ۲) ټمبل، دف، دريه؛ ۳) د توپۍ يا خولۍ غاړه.

چمبه کښه (čambakáṣa) ښځ.م. پنجه کښه، دستکی؛ د تناره یو ډول اوږده ډوډۍ ده.

چمبی (čambáy) نر.م. ۱) د غاړې گروه، د گروپې هډوکی؛ ۲) چمبر، چاردیوالي، کلا.

چمبړک (čamberák) نر.م. د ماښام چکالی، د ماښام ښکلکی، چرمي شمبرک.

چمبړه (čamberá) ښځ.م. چوسی، چشی، د تناسلي آلت هغه پوستکی چې د سنت کېدو پر وخت ځنې پرې کېږي.

چمبېل (čambél) نر.م. چمبېلي، یو ډول خوشبویه گل دی چې ژېړ او سپین گلان کوي.

چمتاره (čamtārá) ښځ.. مو. یو ډول سرنده ده.

چمتو (čamtū́) ص.نب. تیار، اماده او تکړه.

چمتووالی (čamtūwā́lay) نر.م. تیاري، امادگي، اماده توب.

چمته (čəmtá) ښځ.م. ۱) دبه، کلپی، د باروتو ایښودلو لوښی؛ ۲) تیلی، کشوره، میانی؛ ۳) د فقیرانو طبراق.

چمتی (čamtáy) نر.م. متی، سری، دستني برغولی، هغه پلن لرگی چې د ستني او بش ترمنځ وي.

چمټه (čəmṭá) ښځ.م. ۱) دسپنه؛ ۲) اورلړوني.

چمجن (čamján) ص. نر.م. ۱) چینجن، چینجي وهلی؛ ۲) وروست، پوده، خوسا، توس.

چمجی (čamjáy) نر.م. . و گ. چینجی.

چمچ (čamač) نر.م. چمچه، څمڅه، چمچی.

چمچالو (čamčālū́) نر.م. چمچه لغزی، یو ډول مرغی ده چې په اوبو کې گرځي.

چمچړی (čamčaráy) ښځ.م. شوړ شوړی، سرسری داور لوښې اوږد شی.

چمچک (čamčák) نر.م. تلی، د موسیقی آله ده.

چمچکی (čamčakáy) ښځ.م. کربوړی، مارخوری.

چمچلغی (čamčalğáy) نر.م. د اوبو یو ډول مرغی ده چې چینجي خوري یې.

چمچلی (čamčaláy) نر.م. ۱) چرخولک، گډوونی، ځرخندوکی؛ ۲) بانه گیز؛ ۳) بازینگر هلک.

چمچمار (čamčamā́r) نر.م. کپچه مار.

چمچوری (čamčū́ray) نر.م. تمبلوټ، ډولچه، ډولی، اوگردان.

چمچورۍ (čamčūráy) ښځ.م ۱) چمچی، چمچه، وړوکې څمڅی؛ ۲) څمڅکی، د چونگښې زمنگی.

چمڅه (čamćá) ښځ.م. و گ. څمڅی.

چمړدی (čamarḍáy) نر.م. د شولو د پایکو د منځ تیرکی، هغه لرگي سرچې شولې تکوي.

چمړه (čəmṛá) ښځ.م. ۱) خرمن، چرم؛ ۲) توته، توکر؛ له بل شي څخه رابېل شوی غټه توټه.

چمغټ (čamğáṭ) نر.م. چنغړک، ممغړک، غرندی، چینغړک.

چمغړک (čamgəṛák) نر.م. ۱) مری، د مری هډوکی؛ ۲) چنغړک، چینغړک.

چمک (čamák) نر.م. ځلا، بریښ، ځلېدنه.

چمکار (čamakā́r) ص.نر.م. ځلاند، ځلېدونکی، بریښېدونکی، چمکدار، چرکېدونکی.

چمکلي (čamkalí) ښځ.م. د ښځو یوه گاڼه ده.

چمکنی (čamkanáy) ښځ.م. زري پڼی، هغه موچنې یا پڼې چې پر مخ یې زر تار او وریښم کار شوي وي.

چم گاونډ (čamgāwánd) نر.م. ۱) همسایگي، گاونډیتوب؛ ۲) همسایه، گاونډي.

چمگر (čamgár) ص. نر.م. ج. تنگ، چلباز.

چمن (čamán) نر.م. (ج. چمنونه) هغه اوار میدان چې واښه او کبل په کې راشنه وي.

چمنډ (čamánḍ) ص. نر. م. چاغ، شلند، مزی.

چمني (čamaní) ص. نب. د چمن، د چمن اړوند.

چموخم (čamoxám) نر. م. ۱) موزون تگ، په ناز تلنه، برابره تلنه؛ ۲) چم، چل، تگي.

چموسه (čamosá) ښځ. م. سوګلې، د خامې یا اومې څرمنې بوټ یا پنه.

چموکی (čam ūkáy) ص. نر. م. چمباز، تگ.

چمه (čamá) ښځ. م. ۱) بدخویه ښځه؛ ۲) ډبره، کاڼی، تیږه، غرمه.

چمیار (čamyā́r) نر. م. موچي، څمیار.

چمیکی (čamíkay) نر. م. چرگوری، چرگوتی.

چنار (čināŕ) نر. م. چینار، څنار، یو ډول ونه ده.

چناو (čanā́w) نر. م. د اوبو سر، د اوبو سرچې په ویاله کې راځي.

چنباګل (čanbāgwál) نر. م. یو ډول سپین او ژیړ رنګی ګل دی.

چنبر (čanbár) نر. م. و ګ. چمبی.

چنج (čunj) نر. م. کرکه، نفرت.

چنجړۍ (čanjaṛáy) ښځ. م. زرکه، یو ډول مرغۍ ده

چنجری (čanjáray) نر. م. تنزری، څنزری.

چنجن (činján) ص. نر. م. ۱) چینجن، چینجو وهلی؛ ۲) مضر، جنجالي.

چنجنتوب (činjantób) نر. م. ۱) چنجنتیا، خوسا توب، چینجنوالی؛ ۲) په خبره کې خبره پیدا کول، د مچ نه کوچ ویستل.

چنجنول (činjanawә́l) مص. مت. ۱) چینجول، په چینجو وهل؛ ۲) مج. په خبره کې خبره پیدا کول، خبره خرابول.

چنجنه ډبره (činjanaḍabará) ښځ. م. یو ډول سوري سوري کاڼی دی چې او ښکو غونډې یوه ماده څنې راځښېږي.

چنجنېدل (činjanedә́l) مص. ل. ۱) چنجن کېدل، چینجنېدل؛ ۲) مج. د کومې موضوع یا خبرې اوږدېدل او خرابېدل.

چنجوغی (činjuǧáy) نر. م. یوه مېوه ده چې سور رنګ لري او خوند يې خوږ وي

چنجول (čunjawә́l) مص. مت. کرکه کول، نفرت پیدا کول، زړه تورول.

چنجولی (čunjawә́lay) مف. نر. م. زړه ورتور کړی، متنفر کړی.

چنجوی (čanjúy) نر. م. درې غاښیزه آله ده چې کوچیان پتیره د ډوډۍ پرې مېده کوي.

چنجی (činjáy) نر. م. چینجی، یو ډول حشره ده.

چنجېدل (čunjedә́l) مص. ل. زړه توربدل، خوا ګرځېدل، کرکه او نفرت پیدا کېدل

چنچڼی (čančaṇә́y) ښځ. م. یو ډول مرغۍ ده.

چندړچېړی (čandarčeré) نر. م. د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چندخ (čindáx) نر. م. غټه چونګښه، چنګښ.

چندرکونس (čandarkáwns) نر. م. مو. یو کونس دی مگر په شاستر او پخوانیو متونو کې نه لیدل کېږي.

چندرو (۱) (čandrú) نر. م. پرخه، پونی، شبنم.

چندرو (۲) (čindró) ښځ. م. ۱) چیتی، جُزبازي، د کوچنیانو یوه لوبه ده؛ ۲) په یوه پنبه تلنه.

چندروکی (čandrū́kay) نر. م. چتکی، چتی، چترکی، چورندک، یوه وړه مرغۍ ده.

چندرۍ (čindrә́y) ښځ. م. ۱) چندرو، په یوه پښه ګوډ ګوډ تلنه؛ ۲) موځی، چندر، چیتی.

چندری (čandráy) نر. م. د ښځې تناسلي آلت.

چنډړ (čandáṛ) نر. م. صندل، چندڼ، یو ډول ونه ده چې خوشبویه لرګی لري.

چندل (čandál) نر.م. ګوډ ګوډ تلونکی، پر یوه پښه تلونکی، پر چړندي تلونکی.

چندنۍ (čandnə́y) ښځ.م. ۱) سپینه روجايي؛ ۲) ترنګ ،شرنګ (درباب)، د ډول ډب.

چندڼهار (čandanhā́r) نر.م. چندنهار، چندنار، امیل غونډي یو ډول ګانه ده چي غاړي ته اچول کیږي او یو لاس ترې ویستل کیږي.

چندوړی (čandúṛay) نر.م. کودوړی، توکر، کودنی، کودری، کودی.

چندوله (čandolá) ښځ.م. و ګ. جینۍ.

چندونۍ (čandunə́y) نر.م. د غوړو پخکی، د غوړو نرمی، ډ غوړو نرمه، د غوړو پوښکی.

چنده (čandá) ښځ.م (ج.چندې) ۱) چانده، بسپنه، هغه پیسې چي د یوه کار لپاره له خلکو څخه راټولیږي؛ ۲) د ورځپاڼې، مجلې کلنی یا شپږ میاشتنی ګډون.

چندی (čánday) نر.م. (ج. چندیان) شاعر.

چنډال (čandā́l) ص. نر.م. ۱) چوړی، چواړی، صفايي کوونکی؛ ۲) غریب؛ ۳) بې همته؛ ٤) له ټولو حقوقو څخه محروم؛ ۵) بې اولاده؛ ٦) بې روزګاره.

چنډالتوب (čandāltób) نر.م. ۱) چوړی توب؛ ۲) غریبي؛ ۳) بې همتي؛ ٤) بېکاري؛ ۵) محرومیت؛ ٦) اولاد نه لرنه.

چنډاول (čandawə́l) نر.م. چنداول، د لښکر هغه ټولۍ چي تر ټولو وروسته وي.

چنډت (čandát) ص. نر.م. خوار غریب، مفلس.

چنډخه (čindaxá) ښځ.م. چینګښه، جنګښه.

چنډک (čandák) نر.م. ۱) شنډک، غوک، د کوچنیانو یو راز لوبه ده؛ ۲) تکره.

چنډڼ (čandán) نر.م. و ګ. چنډړ.

چنډو (čandū́) نر.م. غمزه، چانډو، اوبو کي پاخه شوی تریاک یا اپیم چي بیا وڅکول شي.

چنډوباز (čandūbā́z) ص.نر.م.دچنډو نشه کوونکی

چنډوکه (čandūká) ښځ.م. یو ډول بوټی دی.

چنډه (čandá) ښځ.م. (ج. چنډې) ۱) توکر، ټوټه، حصه، توکره؛ ۲) ترازه، قاش، دړه.

چنغاله (čingālá) ښځ.م. چنغله، کوزده شوې.

چنغړک (čangaṛak) نر.م کارکورتک، قانقورتک.

چنغول (čangól) نر.م. (ج. چنغاله) نامزاد.

چنګ (čang) نر.م. ۱) د فوکلوري موسیقۍ یوه اوسپنیزه آله ده چي منځنۍ برخه یې فنري جوړښت لري؛ ۲) د موسیقۍ ۲٤ تاریزه آله ده؛ ۳) له ٤٠ ماترو څخه جوړ د یوه تال نوم دی؛ ٤) چنګک؛ ۵) په پنجه کې، ګیر.

چنګاښ (ču,angā́ṣ) نر.م. چونګاښ، کونیکبر، خارچنګ، سرطان.

چنګال (čangā́l) نر.م. منګول، منګوله، پنجه.

چنګ چنګ (čəngčíng) نر.م. چُونګ چُونګ، ستمی، زګیروی.

چنګ په چنګ (čangpačáng) ص. نر.م. ج. ګډوډ، پریشان، ابتر.

چنګړ (čəngáṛ) ص.نر.م (ج. چنګړان) ۱) بدخویه، بدمعامله؛ ۲) موسلی، مسلی.

چنګړی (čangaṛáy) نر.م. چینډری، چنګور، چنډرو، چیتی، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چنګښ (čəngaṣ) نر.م. ۱) چونګاښ، چینګښ، غټ چنډخ؛ ۲) چټکی، چټی، چټرو، چنډولی؛ ۳) و ګ. چنګاښ.

چنګل (čangúl) نر.م. د ځمکي هغه ټوټه چي د پنځلسو جریبو سره معادله وي.

چنګل بازی (čəngulbāzáy) ښځ.م. چغل بازي.

چنګن (čəngán) ص. نر.م. ۱) ژوندوکی، ژر په ژړا کېدونکی؛ ۲) ترن؛ ۳) بخیل، شوم.

چنګو (čangú) نر.م. یو ډول سارانی مرغه دی.

چنګوټی (čangóṭay) نر.م. ۱) چنګوړی؛ ۲) دغناور بچی؛ ۳) وړوکی ماشوم.

چنګوری (čangúray) نر.م. ترټنی، د ډبرې ټوټه، د تیږې ټوټه، د بم ټوټه یا پارچه.

چنګوړ (čangóṛ) نر.م. چندری، چیتی، موښی، د کوچنیانو یو ډول لوبه ده.

چنګوړي (čanguṛí) نر.م. د شولو ګېډۍ، د شولو ختې، د شولو ښتې.

چنګول (čingawə́l) مص. مت. وګ. چینګول.

چنګولي (čangulí) ښځ.م. د غنمو ګېډۍ، د غنمو ختې، د غنمو ستری.

چنګۍ (čangə́y) ښځ.م. ۱) چندری؛ ۲) یو ډول وره سپېره چنچنه ده.

چنګی (čəngáy) ص. نر.م. چغر، بهنګی، بهنګا، کوږ سترګی، چغر سترګی.

چنګیتاز (čangitáz) نر.م. ۱) کوښښ، لپ ښپ؛ ۲) ملغ غونډې یوه حشره ده.

چنګېدل (čingedə́l) مص. ل. ژړل، د ژړا اواز.

چنمارۍ (čanmārə́y) ښځ.م. وګ. چاندماري.

چنوسکی (čanū́skay) ص.نر.م. بخیل، کنجوس

چنوغزه (čanoγzá) ښځ.م. مچلوغزه، مچنوغزه.

چنه (čəná) ښځ.م. ۱) د دېوال یو اړخ؛ ۲) مرسته؛ ۳) مج. د ګاونډي په ډول لـه بل چا سره ژوند تېرول؛ ٤) د پلوړونکي سره د بیې د کښته راوستلو لپاره خبرې؛ ٥) د خولې لاندنۍ ژامه.

چنی (čanáy) نر.م. ۱) هغه آس چې درې رنګه لري؛ ۲) کاسه، ټوټی، کونډۍ.

چنۍ (čanə́y) ښځ.م. شبنم، زمرین، سپینه پرخه.

چڼ(۱) (čaṇ) نر.م. ۱) ګوړ، للون، خېښاوه؛ ۲) ص. پاک، چاڼ؛ ۳) هغه لښتې چې د کوټې د تیرانو د پاسه اچول کېږي؛ ٤) پنبه په نداف وهنه؛ ٥) انتخاب؛ ٦) فیلټرونه؛ ۷) بې غشه کونه.

چڼاخه (čaṇáxa) ښځ.م. د هډوکو درد، د بندونو درد، د اندامونو درد، روماټیزم.

چڼاسک (čaṇāsák) ص.نر.م. چنیاسن، چڼاسن، هغه څه چې پوپنک او چنیاسې پې کړې وي.

چڼاسکه (čaṇāská) ښځ.م. ۱) یو بوټی دی چې ګل یې د بنفشې ګل تـه ورته دی؛ ۲) چڼاسه، چنیاسه، چڼوسی، پوپنک.

چڼاشي (čaṇāší) نر.م. کروپی، ککړې، بوګړې.

چڼ چڼ (čəṇčə́ṇ) نر.م. د چرچڼې (چنچڼې) اواز.

چنچڼ (čənčə́n) نر.م. چرچڼ، یو ډول مرغی ده.

چڼچڼک (čəṇčəṇak) نر.م. تورغاړ، یوه مرغی ده چې توره غاړه لري.

چڼچڼه (čəṇčəṇá) ښځ.م. وګ. چرچڼه.

چڼکاو (čankā́w) نر.م. چرکاو، اوپاشي، د اوبو پېروهل، څمکه اوپاشي کول.

چڼکاوول (čankāwawə́l) مص. مت. اوپاشي، د اوبو پېروهل، چڼکاو کول، اوبه ترمکه کول

چڼکاوېدل (čankāwedə́l) مص. ل. چرکاوېدل، چرقاوېدل، اوبه ترمه کېدل، اوپاشي کېدل.

چڼل (čaṇə́l) مص. مت. ۱) چوڼل، چڼ کول، صافول، غلبېلول؛ ۲) ټولول، سره کول.

چڼول (čaṇawə́l) مص. مت. ۱) ګوړول، خېښاوه کول؛ ۲) پاکول، چاڼ کـول؛ ۳) مالوچ ډنډت کول؛ ٤) چوڼ کول، انتخابول.

چڼونی (čaṇunáy) نر.م. ۱) پروېزی، چنوونی؛ ۲) چاڼ کوونی، پاکوونی، غلبېلوونی.

چڼه (čaṇá) ښځ.م. نخود، یو ډول حبوب دی.

چڼی (čaṇáy) ښځ.م. د اوسپنې پانه.

چڼی (čanáy) نر.م. ۱) د جال وړه توکری؛ ۲) درې گوټېزه واړه سوري؛ ۳) چېرې، طالب؛ ٤) دڅپلیو غړوندی، د پنوغړوندی.

چڼیا (čuṇyā́) ښځ.م. چونیا، چونیایي رنگ؛ بنفشه يي رنگ.

چڼیاتوب (čuṇyātób) نر.م. چونیایي رنگ، چونیایي رنگ درلودنه.

چڼیاسن (čanyāsán) ص. نر.م. چڼوسی، هغه څه چې پوړنک يې کړی وي.

چڼیاسه (čaṇyāsá) ښځ.م. یو ډول نری توکر، یو ډول چنجره نری کپړه.

چڼېدل (čaṇedə́l) مص. ل. ۱) گوړېدل؛ ۲) صفا کېدل، غلبېلېدل؛ ۳) مالوچ ډنډت کېدل؛ ٤) انتخابېدل؛ ٥) چونېدل، چاڼ کېدل.

چو[1] (čaw) نر.م. ۱) چاک، چاود، درز؛ ۲) د دوو غرونو ترمنځ تنگه لاره.

چو[2] (ču) نر.م. ۱) چف، دم؛ ۲) د آس یا غوایي د روانولو اواز.

چو[3] (čo) اد. ۱) خود، لیکن، مگر؛ ۲) خې اوبس، چو اوبس؛ ٤) بندېز، ایسارتیا، گیروالی.

چوار (čawā́r) نر.م. للونه، څوړند، کوړی.

چوارول (čawārawə́l) مص. مت. ځړول، للول، کوړی کول، څوړندول.

چواره (čuwārá) ښځ.م. (ج. چوارې) خرما، وچه کجوره؛ یو ډول مېوه ده.

چواري (čuwā́ri) ښځ.م. سوری شوې کجوره ده چې په تارکې اچول کېږي او د ښځو لپاره يې د ماشوم پر غاړه کې ځوړندوي.

چوارېدل (čawāredə́l) مص.ل. ځوړندېدل، ځړېدل، للېدل، کوړی کېدل.

چواړی (čuwāṛáy) ص.نر.م. ۱) ملی، موسلی، نورمخی؛ ۲) خاکروب؛ ۳) خوسا، ناپاک.

چوباره (čobārá) ښځ.م. (ج. چوبارې) بالاخانه، د کوټې د پاسه بله کوټه.

چوبړن (čobṛán) ص.نر.م. لوچک، جاهل، چوړن.

چوپ (čup) ص.نر.م. ج. چپ، غلی، خاموش.

چوپاتکه (čopātə́ka) ښځ.م. (ج. چوپاتکې) کتولی، د انځرو د راټولولو آله.

چوپار (čopā́r) نر.م. (ج. چوپارونه) ۱) چوپال، چوپاړ، څېرې، ساله؛ ۲) د غونډېدو ځای.

چوپان گرمک (čopāngarmák) نر.م. یوه ځنگلي بوټي دی.

چوپتیا (čoptyā́) ښځ.م. غلی توب، چوپتوب، چوپوالی.

چوپټه (čupṭá) ښځ.م. هغه لرگي چې د دېوال د کلکولو لپاره په هره پخڅه لگول کېږي.

چوپر (čupár) ص. نر.م. برگ، دوه رنگی، ابلق.

چوپړ (č(o,u)páṛ) نر.م. ۱) خدمت، نوکري، کار، زحمت؛ ۲) یو ډول لوبه.

چوپړن (čupṛán) ص.نر.م. چخن، چوخړن، چخړن، هغه څوک چې سترگې يې چخړې او اوښکې کوي.

چوپړوال (čopaṛwā́l) نر.م. خدمتگار، نوکر.

چوپړه (čopáṛa) ښځ.م. زړه پنه، زړه موچنه، چیړه.

چوپړی (čopṛáy) نر.م. خدمتگار، خادم، نوکر.

چوپړۍ (čopṛə́y) ښځ.م. ۱) اوېړی، شړومبی، چوبړی؛ ۲) خونکی، څپر، کوټخه، څېره.

چوپل (čupə́l) مص. مت. چوپول، زبېښل، رودل.

چوپلی (čupə́lay) مف. نر.م. زبېښلی، رودلی، چپولی، چوپولی.

چوپنه (čupə́na) ښځ.م. زبېښنه، رودنه.

چوپنی (čupanay) نر.م. پوچکه، دصابون پوچک یا د کورتو منبوني، کښکرى.

چوپونکى (čupūnkay) فا. نـر.م. زیهښونکى، رودونکى، چپوونکى.

چوپنۍ (čupanáy) نـر.م. هغه پوست شى چې د ماشوم د غاښو په کېدلو کې مرسته کوي.

چوپنۍ (čupanáy) ښځ.م. چاکلېټ.

چوپه چوپیا (čopačopyā́) ښځ.م. کراره کراري، چوپه‌چوپتیا.

چوپېدل (čupedə́l) مص. ل. ارامېدل، کرارېدل، غلي کېدل، خاموشه کېدل.

چوپېر (čawpér) ق. و گ. چاپېر.

چوت (čwat) ص. نر.م. ۱) اوچت، لـوړ؛ ۲) تېز، څالاکه، متى، وندى.

چوتاله (čawtāla) نر.م. مو. ددوولسو ماترو تال.

چوتانګۍ (čutangáy) ښـځ.م. د اوښ د کـتـې فلزي کړۍ، د اوښ د زین فلزي کړۍ.

چوتار (čawtā́r) نر.م. (ج. چوتاره) ۱) یـو ډول ساز؛ ۲) اوږده خبره؛ ۳) چارسوتي توکر.

چوتره (ču(wa)trá) ښځ.م. صوفه، سوپه، ډبه.

چوتی (č(o,u)táy) نر.م. ۱) چوتی، نیکر، لنډکی پرتوگ؛ ۲) د اوښ د بار تړلو رسۍ.

چوتیا (čutyā́) ص. ښځ.م. ۱) بې اتبـاره، ناکاره؛ ۲) گانډو، مفعول.

چوتیاتوب (čutyātób) نـر.م. ۱) ناکاره توب، بې‌اتباري؛ ۲) گانډوتوب، مفعولتوب.

چوټ (čut) نر.م. (ج. چـوټونه) ۱) چیـټ، یو ډول توکر دی؛ ۲) اندېښنه؛ ۳) تاوان؛ ٤) گـوزار؛ ٥) اعتراض؛ ٥) ص. نر.م. بس، پوره.

چوټ انداز (čotandā́z) ص. نر.م. قیاس، اټکل اندازه، تخمین، اټکلي، توکلي.

چوټول (čotawə́l) مص. مت. ۱) چوټ کول، وړل، تښتول؛ ۲) غلاکول؛ ۳) درنول (د پور).

چوټه[1] (čóta) ښـځ.م. ۱) چـاره، علاج؛ ۲) پرله پسې کارکونه.

چوټه[2] (čawatá) ښځ.م. څپلی، کېبړې، چپلی.

چوټي (čotí) ص. نب. ۱) څېټي، چوټي، د ښځې د سر وېښتـان چې اوبدلي یې وي؛ ۲) ښځ.م. د ښځې دسر اوږده څنې؛ ۳) رخصتي.

چوټېدل (čotedə́l) مـص. ل. ۱) پوره کېدل، په مقابله کې برابرېدل؛ ۲) تښتول کېدل؛ ۳) بارېدل، درنېدل (د پور).

چوچ (čoč) نر.م. رسم، رواج، دود، دستور.

چوچاړی (čočāṛáy) نر.م. ټاپو، جزیره.

چوچک (čučák) نر.م. ۱) چـرگوتی، چرگـوری؛ ۲) ورانکاری هلک، شوخ هلک.

چوچنی (čočanáy) نر.م. و گ. چوخنی.

چوچوړی (čučuṛáy) نر.م. شینی، شونی، کونی، د مرغیو او چرگانو کنه.

چوچوڼی (čučuṇáy) نر.م. چرگوری، چرگوتی.

چوچی (čučáy) نر.م. ۱) چوچونی، چیچی، بچی؛ ۲) ص. نر.م. چوخـړن، چخن، هغه سړی چې سترگې یې چوخنې کوي.

چوچۍ (čučə́y) ښځ.م. سارایي چرگ، کورمنک.

چوخ[1] (čox) ص. نر.م. کړوپ، مـلاتیټی، کوبی.

چوخ[2] (čux) نر.م. چخ، تومبنه، خښبونه، منډنه.

چوخت (čoxt) ص. نر.م. جوخت، پیوست، ورغېږمه

چوخته (čóxta) ښځ.م. ۱) گاره، سمڅـه، سمڅ؛ ۲) ډوغله، غار، سوړه.

چوخړکه (čuxṛáka) ښځ.م. سـپینگور، یو ډول اغزن بوټی دی.

چوخړن (čuxṛán) ص. نر.م. چخړن، چیخن، چخی.

چوخره (čuxṛá) ښځ.م. و گ. چخره.

چوخړي (čúxṛi) نر.ج. چخې، چخړې، چوخنې.

چوخښکی (čuxṣkáy) نر.م. د سترګې هغه کونج چې د غوږ و خواته دی.

چوخکه (čoxáka) ښځ.م. چخله، چوخله، چوکه.

چوخل (čuxál) نر.م. چوغل، سیکي، یخ مالک، د یخ مالک آله، چوغل، ښوینده آله.

چوخلی (čuxaláy) ښځ.م. جګه خولۍ (توپۍ).

چوخلی (čuxaláy) نر.م. تېره لرګی دی چې جوار وریاندې سپینوي.

چوخ مخی (čoxmáxay) ص. نر.م. چک مخی، برګ مخی، چیچکي.

چوخنی (čúxnay) ص.نر.م. و گ. چوچی.

چوخنه (čūxná) ښځ.م. و گ. چخره.

چوخنۍ (čuxnáy) نر.م. چخړې، چوخړې.

چوخول(١) (čuxawál) مص.مت. چوخ کول، چوکه کول، دخیل، سوخول، سوغول.

چوخول(٢) (čoxawál) مص.مت. کږول، راټیټول، کږوول.

چوخه (čoxá) ښځ.م. ١) چوغه، شوقه، قبا؛ پښمي چینه؛ ٢) کږووالی، خموالی؛ ٢) د څه څیز د اخیستلو لپاره اوږه ورکونه.

چوخۍ (čuxáy) ښځ.م. چوکه، چیکه، تېره لښته ده چې د غوایانو د شړلو لپاره استعمالېږي.

چوخی (čūxáy) ص. نر.م. ١) شاتیټ، شاکوږی؛ ٢) چیچکي، چخمخی، چوخی، چخن مخی.

چوخي چوخي (čūxičūxí) ص. نب. داغ داغ، ټپ ټپ، خاپ خاپ.

چوخېدل(١) (čoxedál) مص.ل. ټیټېدل، کږوېدل.

چوخېدل(٢) (čuxedál) مص.ل. چوکه کېدل، سوخېدل، څوخېدل، سوغېدل.

چودل (č(aw,u)dál) مص.ل. و گ. چاودل.

چودري (čawdarí) ص. نر.م. ١) مشر، سرکرده؛ ٢) معتبر؛ ٣) زمیندار.

چور (čūr) ص. نر.م. ١) تالا، لوټ؛ ٢) ریزمریز، ټوټې ټوټې؛ ٣) بالکل، بېخي؛ ٤) نر.م. تان، لوټمار؛ ٥) هغه سوری چې د اوبو په بند کې پیدا شي؛ ٦) چوری، چینکي، تېره تیږه ده چې شپانه د چړې کار ترې اخلي؛ ٧) دره؛ ٨) دوړه، پوډر، رش.

چورباز (čūrbáz) ص. نر.م. بچه باز.

چوربل (čurbál) نر.م. ١) چربل، د وزې له وژغنو څخه جوړ شوی ترسرې یا پړې؛ ٢) له وژغنو او تارونو څخه جوړ د آس جلو.

چوربور (čorbór) ص.نر.م. مغرور، کاکه.

چورت (čurt) نر.م. ١) چرت، فکر، اندېښنه؛ ٢) یوه خوله نسوار.

چورتک (čurták) نر.م. یو ډول نبات دی.

چورتي (čurtí) ص. نب. اندېښمن، پرېشان.

چورټ (čuraṭ) نر.م. چرټ، یو ډول سګرېټ دي.

چورچورک (čūrčūrák) نر.م. چرچرک، کیږۍ؛ یو ډول حشره ده

چوررنګ (čūrṛáng) ص. نر.م. نری، چپلیت.

چورلټ (čūrláṭ) ق. بالکل، بېخي، سکټ، سراسر.

چورلک (čūrlák) نر.م. څرخ، پیر، تاو، دوړ.

چورلکه (čūrláka) ښځ.م. ١) د پنې پڅکی (مخکنۍ برخه) او پسکی (وروستنۍ برخه)؛ ٢) دلرګي څرخ؛ ٣) څرخي الوتله، هیلیکوپټر.

چورلکی (čūrlúkay) نر.م. ١) چورلکه، د پنې چورلکه؛ ٢) د ښځې د تناسلي آلت خینجکی.

چورلنده (čūrlánda) ص.نب. گـ ګرځېدونکی، سیار، څرخېدونکی، تاوېدونکی.

چورلندی (čurlandáy) نر.م. لاټو، گـرځندی، چورلنډی، څرخندوکی، د لوبې يوه آله ده.

چورلول (čurlawә́l) مص. مت ۱) څرخـول، تـاوول، دور ورکول؛ ۲) گډول، نڅول.

چورله (čūrlá) ښـځ.م. ۱) داوبو مـوری، د اوبو ورخ؛ ۲) سولولی غوز (اکوړ).

چورلی (čūrláy) نر.م. (ج. چورلي) ۱) دماشين څرخ؛ ۲) څرخندوکی، لاټو، څرخنی، چورلنډی ۳) غوز، متک، اکوړ.

چورلۍ (čūrlә́y) ښځ.م. شپېلک، شپېلۍ.

چورليځ (čūrlīź) ا. محـور، منځنی، غونډ کرښې، څرخ ليکه، آسه، ميل څرخ، مدار.

چورلېځی (čūrleźáy) نر.م. ميل، محوري ميل، هغه ميل چې ماشين باندې څرخي.

چورلېدل (čūrledә́l) مص. ل. ۱) څـرخ خـوړل، تاوېدل، څرخېدل؛ ۲) گډېدل، نڅېدل.

چورلی غرب (čūrlayğráb) نر. م. ماشينگن، ماشيندار، يو ډول وسله ده.

چورمچور (čūrmačū́r) ص.نر.م. رېـز مـربـز، زرې زرې، توټې توټې، ښخي مات.

چورن (čūrán) نر.م. ۱) تنزرکی، د اوبو مـوری؛ ۲) کپه، کپ، تاک؛ يو خوراک ميده دارو.

چورندک (čūrandák) نـر.م. (ج. چـورندکان) چتکی، چتی، چترکی، کوچنی مرغی ده.

چورنگ (čūráng) نر.م. ۱) په يوه وار د ښاروبو بڼنې پرې کونه؛ ۲) تېغ، توره؛ ۳) زخم، پرهار.

چورنگی (čūrangáy) نر.م. يو ډول مرز دی.

چوره (č(o,u)rá) ص. نب. ۱) فتق، هغه سړی چې دخوټود پاړسوب په ناروغی اخته وي؛ ۲) ص. نر.م. چوری، خوفناکه دره؛ ۳) ښځ.م. بوره، شکره؛ ٤) پوډر، رش.

چوړی[۱] (čawṛә́y) ښځ.م. مچ شړونی،

چوړی[۲] (čoṛә́y) ښـځ.م. ۱) ښـکلې جينۍ؛ ۲) محبوبا، معشوقـه؛ ۳) پ. ک. مجلسي پېغله، هغه پېغله چې مجلس تودوي.

چوري (čurí) ښځ. م. ماليده، يو ډول خواږه دي.

چوری (čūráy) نر.م ۱) توبنه؛ ۲) توبره؛ ۳) ذکر، د نارينه تناسلي آله؛ ۲) گډېدونکی.

چوړ[۱] (čūṛ) نر.م. ۱) شپېلـهار؛ د اوبو د راتوبهدلو اواز؛ ۲) هغه درز چې په لـرگي کې په څولې يا پانه باندې شوی وي؛ ٤) کړی، غوراشه.

چوړ[۲] (čawṛ) نـر.م. ۱) ښخ، جـلر، چنډر، قتـل؛ ۲) ص. نر.م. ج. تباه، برباد.

چوړا (čūṛā́) نر.م. وښې، بنگړی، گوجره، چوړی.

چوړاغ (čūṛā́ğ) نر.م. دکانې چاو، د اوبو لاره.

چوړچوړک (čuṛčuṛák) نر.م. کمکی هلک، ورکی ماشوم، ورکوټی، کوچنی.

چوړک (čūṛák) نر.م ۱) قلف، کولپ؛ ۲) د دروازې اړم، تمبه او توماچو.

چوړکۍ (č(o,u)ṛkáy) ښځ.م. چوړکۍ، وره چاړه.

چوړگه (čūṛgá) ښځ.م. ۱) سمـڅ، اوږده سوړه؛ ۲) دروازه يو څه خلاص.

چوړو (čūṛū́) نر.م. تبخک، شپـخدو، چـوړۍ، يو ډول سپېره مرغه دی چې اوږده لکۍ لري.

چوړول[۱] (čawṛawә́l) مـص.مت. تباه کـول، بربادول، ورانول، قتلول، پوپنا کول.

چوړول[۲] (čūṛawә́l) مص. مت ۱) شوړول، چړول؛ ۲) ښېول، جاري کول.

چوړهار (čūṛahā́r) نر.م. شوړهار، شرپهار.

چوړی[۱] (čūṛáy) ص.نر.م. ۱) چـوړۍ، بنگي؛ ۲) هغه سړی چې د پانسي کولـو پر وخت کې د کوهي څرخ تاووي؛ ۳) و گ. چوړه.

چوړېدل[۱] (čawṛedә́l) مص. ل. تباه کېدل، بربادېدل، ورانېدل، پوپنا کېدل، قتلېدل.

چوړېدل[۲] (čuṛedә́l) مص.ل. ۱) چړېدل؛ ۲) جاري کېدل، بهېدل.

چوړېل (čuṛayә́l) مص. مت. سرېښول، نښلول.

چوړېلی (čūṛayә́lay) مف. نر.م. سرېښ کړی، نښلولی، منښلولی، ښخ کړی.

چوړېنه (čuṛayә́na) ښځ.م. سرېښونه، منښلونه.

چوز (čūz) نر.م. یو کلن باز.

چوزه[۱] (čū́za) ښځ.م. ښایسته ښځه.

چوزه[۲] (čawzá) ښځ.م. چرګوړی، چرګوټی.

چوزی (čū́zay) ص. نر.م. ۱) کاغذي، چغجي، نازک، چغزي؛ ۲) نر.م. چرګوړی؛ ۳) دوزې ببهړی.

چوس (čūs) ص. نر.م. ۱) بې ارزښته، بې قیمته شی؛ ۲) د څاروي لرۍ او کولمې؛ ۳) ص. چوسک، خسیس سړی.

چوسار (čawsā́r) نر.م. یو ډول سوهان.

چوستی (čūstáy) نر.م ۱) دځناور لرۍ او کولمې؛ ۲) د نس برنڅ یا پرده.

چوس خور (čūsxór) ص.نر.م. ۱) چوسکن، بخیل؛ ۲) وړ سترګی، اروا وړی.

چوسک (čūsák) نر.م. چوس، په یوه شي پسې ګرځېدنه، په یوه شي پسې پلټنه

چوسکن (čūskán) ص. نر.م. و ګ. چوس خور.

چوسکنتوب (čūskantób) نر.م. ۱) وړ سترګی ۲) بخل، بخیلتوب، شوموالی.

چوسکنېدل (čuskanedә́l) مص. ل. اروا وړی کېدل، بخیل کېدل، شوم کېدل.

چوسه (cósa) ښځ.م. سستي، لټي، تنبلي.

چوشۍ (cošә́y) ښځ.م. و ګ. چښکی.

چوشک (cošák) نر.م. ۱) ښیښه یي وړو بوتل دی چې شیدې په کې اچوي او کوچنی یې روي؛ ۲) وړ پلاستیکي ساختمان چې هوا لري او ماشومان یې روي.

چوښتی (čūṣtay) نر.م. ۱) چوشتی، دمېږو او نورو څارویو غولانځه؛ ۲) څوښکوری.

چوښکه (čūṣka) ښځ.م. چوښکی، څڅکوری، چښکوری، سنت، کشکول، څوښکوری.

چوغ (čūğ) ص.نر.م. ۱) چوخ، کوږ، تیټ، کوږک، چوغی؛ ۲) تنګ.

چوغالی (čūğā́lay) نر.م. ۱) د اوښانو د تړلو ځای او تویله؛ ۲) د اوښانو پچې چې پر یوه ځای یې کړې وي؛ ۳) دورستو اوبو ډوغل.

چوغبوغ (čūğbū́ğ) نر.م. چغ بغ، شور ځوږ.

چوغړی (čūğray) ص.نر.م. غوړېدلی، وېر، سپړلی، سپړولی، سپېړلی.

چوغ سترګی (čūğstә́rgay) ص.نر.م. چغ سترګی، چیلغی، چنګ سترګی.

چوغښکی (čūğáṣkay) نر.م. د سترګې کونج، د سترګې هغه کونج چې د غوږ خواته وي.

چوغک (čūğák) نر.م. یو ډول نبات دی چې سره مېوه نیسي او مېوې ته یې جنجوغی وایي.

چوغکه (č(u,o)ğáka) ښځ.م. چرچنه، مرغۍ.

چوغکي (čuğakí) ښځ.م. چوغلي، غمازي.

چوغل (čuğál) نر.م. ۱) چوخل، نخڅک، دسکي آله؛ ۲) غماز، چوغلګر؛ ۲) غتې غلبېل.

چوغلي (čuğlí) ښځ.م. غمازي، چوغلیګري، چوغلګري، شیطاني، خبره وړنه.

چوغنه (čuğә́na) ښځ.م. کوټی، ډوغل، کوټ.

چوغول (čuğawә́l) مص.مت. تیټول، کوږکول، کږکول، کړول، پټول.

چوغه[1] (čuğá) ښځ.م. قبا، چغه، شوقه، يو ډول چينه ده.

چوغه[2] (čoğá) ښځ.م. و.گ. چوخه[2].

چوغي (čoğáy) ص.نر.م. ۱) تيتها، کوپي؛ هغه څوک چې ملا يې تيته وي؛ ۲) چوغ سترگی.

چوغي سترگی (čoğaystárgay) ص.نر.م. وړې او کم ديد سترگي

چوغېدل (čūğedál) مص. ل. پټېدل، کوږکېدل، کږکېدل، تيتېدل.

چوف (čuf) نر.م. چف، کوف، دم، دم پو کول.

چوک[1] (čawk) نر.م. (ج. چوکونه) ۱) چارسو، د څلور لارو د تقاطع ځای؛ ۲) چونگ، حجره، دېره؛ ۳) په طبعيت برابر کار، د زړه کار.

چوک[2] (čūk) نر.م. ۱) يو سترگی، په يوه سترگه ړوند؛ ۲) پوټی، لږ څيز، ذره؛ ۳) کمی، زيان؛ ٤) ببېدې، چتره، سولولې شوې ببېدې.

چوک[3] (čok) نـر.م. ۱) په گـونډو شوی او بس؛ ۲) خسې شوی او بس؛ ۳) ض. څوک.

چوک[4] (čuwák) نر.م. کتې، دمايعاتو داندازه کولو لښتي.

چوکتار (čukatār) نر.م. د چوکې مېخ، هغه مېخ چې په لښته کې کلک شوی او غوايي وريانديې چوکه کوي.

چوک چوک (čukčuk) ص. نر.م. ۱) لـړ شان، ذره ذره، لږ لږ؛ ۲) اد. د هغه اواز تلفـظ دی چې د ژبې دسر او پورتني تالو ترمنځ د هوا له تېرېدو څخه راوځي چې د زړه سوي، افسوس پـر وخت کې ايستل کېږي.

چوکاټ (čawkāṭ) نـر.م. ۱) قـالب، دور، فـريم؛ ۲) د دروازې هغه برخـه چې پلې په کې نصب وي؛ ۳) حدود، محدود، تعين شوي شرايط.

چوکاټي (čawkāṭí) ص.نب. د چوکاټ، چوکاټ ته منسوب، د چوکاټ اړوند.

چوک چوکه (čukčuká) ښځ.م. اوازه، ازانگه.

چوکر[1] (čokár) ص.نر.م. چاکر، نوکر، چوپړ.

چوکر[2] (čūkár) نر.م. د څناور خوراک.

چوکره (čokrá) ص.نـر.م. ۱) هـلک، مـاشوم، وړوکی؛ ۲) ساتلی هلک؛ ۳) ډېل تابع.

چوکره توب (čokratób) نـر.م. هلکتوب، د چوړ باز سړي هلک يا وړکی پاتې کېدل.

چوکړی (čūkráy) ښځ.م. چوکـری، ډچلـوېړي ساگ، يو ډول سابه دي.

چوکړ (čūkáṛ) ص. نر.م. ۱) ړوند؛ ۲) نوکر.

چوکړه (čūkaṛá) ښځ.م. څوکـړه، رنگـړی، ړېړه، چوکړه ړېره، تارتار ړېره.

چوک سترگی (čūkstárgay) ص. نر.م. چغر، يو سترگی، کوږ سترگی.

چوکک (čukák) نـر.م. هغه لرگي چې په څنگه کې ښخېږي او دام وړپورې تړل کېږي.

چوکل (čukál) مص. مت. چف کول، دمول.

چوکلی (čukálay) مف. نر. چف کړی، دم کړی.

چوکنه (čukána) ښځ.م. چوفونه، دم کونه.

چوکو (čukó) ښځ.م. قمچينه، هغه لښته او نری لرگی چې غوايان پرې وهي او شړي.

چوکول[1] (čokawál) مص. مت. ۱) پر گـونډو کول، خې کول، پېتول؛ ۲) څملول.

چوکول[2] (čawkawál) مص.مت. ښه کول، برابرول، بهترول، په ذوق برابرول.

چوکول[3] (čukawál) مص. مت. کېنول، لکول، ښخول، پنيری لگول، بوټي لگول.

چوکه[1] (čuká) ښځ.م. ۱) چکه، لښته، هغه لرگی چې غوايي وريانديې وهي؛ ۲) تيکه، دهندوانو

دتندي خال؛ ۳) تېرونه، نغـرنه، ښکته کونه؛
٤) لږه اندازه، ذره؛ ٥) لبنته؛ ٦) ملته، بېړۍ
۷) ارکی، لږی، پتېیره؛ ۸) چونګی، تاکی.
چوکه[۲] (čawká) ښځ.م. دهندوانودخوراک دوکانچه
چوکۍ[۱] (čawkə́y) ښځ.م. ۱) څـوکۍ، کرسي؛
۲) څـوکۍ، د پیـره دار ځای، تانه، مـورچل؛
۳) زیارت ته تلل؛ ٤) رسمي چوکۍ، مقام.
چوکۍ[۲] (čukə́y) ښځ.م. دام، بلیره، د بټیرانو یو ډول د نیولو دام.
چوکی (čúkay) ص. نر.م. چوک، کم، لږ، ذره.
چوکي چوکي (čukičúki) ص. نر.م. لږ لږ، کم کم، ذره ذره، کم شی.
چوکیدار (čawkidā́r) نر.م. څوکیدار، پیره دار، ساتونکی، ژغورونکی.
چوکېدل[۱] (čokedə́l) مص. ل. خې کـېدل، اوښ چوکېدل، ښتېدل، په ګونډو کېدل.
چوکېدل[۲] (čawkedə́l) مص. ل. ۱) برابرېدل، ښـه کېدل، په ذوق برابرېدل؛ ۲) روزګار سمېدل.
چوګان (čawgā́n) نر.م. پولو، سانګه، نېزه.
چوګان بازي (čawgānbāzí) ښځ.م. ۱) دسانګې لوبه، نېزه بازي؛ ۲) دې بازي، لـو، چمچاکۍ؛
۳) یو لـوبه ده چې سړي په آس باندې سپرېږي او د لرګي سره توپ وهي.
چول[۱] (čol) نر.م. ۱) بیابان، صحرا، بېديا، مېره؛
۲) ذکر، د نارینه تناسلي آله.
چول[۲] (čawə́l) مص. مت. ۱) منفجرول؛ ۲) چاود پکې پیدا کول؛ ۳) اچول، غورځول، ترېېل.
چول[۳] (čūl) نر.م. د دروازې چوڼ، دوره چوړ.
چولاوه (čūlā́wa) ص. نر.م. جل وهلی، ځل وهلی.
چولايي (čawlāyí) ښځ.م. چلوايي، یو ډول ساګ.
چولک (čūlák) نر.م. پېپ، تربرف، لمده واوره.

چولول (čolawə́l) مص. مت. خوله خـلاصول، څه ویل، خوله بېرته کول، خوله وېتول.
چوله (čolá) ښځ.م. ۱) درز، چـاود؛ ۲) سـوری؛
۳) کور، مکان؛ ٤) کوڅه؛ ٥) دېره تنګه لاره؛
٦) د څه ویلو لپاره خوله خلاصونه.
چولۍ (čūlə́y) ښځ.م ۱) کمرچینه کمیس، ګونځې کمیس؛ ۲) زوړ دام، شکېدلی دام.
چولی[۱] (čawláy) مف. نر.م. ۱) درز کړی، چاود شوی؛ ۲) منفجر کړی، منفلقه شوی.
چولی[۲] (čuláy) نر.م. د کوچنیانو د لـوبو غونډ، ګرد او ښوی کاڼی.
چولیانی (čūlyāṇáy) ښځ.م. جـارګی، خندکی، د ډوډۍ پخولو وړه کوټه.
چوم (čūm) نر.م. چم، د خاورو یا ختـو یا کبلـو هغه غونډه برخه چې د یوه ښېل سره راجلا شي.
چومبی (čūmbáy) نـر.م. ۱) شتومی، د اونګ لاستی؛ ۲) مولی، اورد او غونډ موند شی.
چومر (čūmár) نر.م. ۱) سرمل، هغه کـړۍ چې د اوښ مهار په کې بندېږي؛ ۲) هغه تار یا مـزی چې د اوښ په پزه کې اچول کېږي.
چومړدی (čūmaṛdáy) نر.م. چمړدی، د پایکـو منځوی لرګی چې پایکو ورباندې ګرځي.
چومک (čūmák) نر.م. شومک، د اوښانو یو ډول ناروغي ده چې خوله یې کږېږي.
چومکی (čūmakáy) نر.م. چمیکی، چرګوړی.
چومل (čūmə́l) مص. مت. ښکلول، مچو کول.
چومۍ (čūmə́y) ښځ.م. مچه، مچو، مچکه.
چومی (čū́may) نر.م. د کوچنیانو یو ډول ناروغي ده چې له خولې یې لاړې یا ناڼې بهېږي.
چونبېل (čūnbél) نر.م. لوی او غټ کچکول.
چونتره (čontará) ښځ.م. دوکانچه، سوړه، چوتره.

چونټی (čunṭáy) ص. نر.م. شونټیا، چوندی، یو لاسی، شونټی.

چونټي (čūnṭí) ښځ.م. څېټي، چوټي، چوټی، د سر اوږده وېښتان.

چوندی (čundáy) نر.م. ګوډی، ګوډګوډک، په یوه پښه پر لاره تلل، پر چوندۍ تلل.

چونکی (čunkáy) ص. نر.م ۱) بې‌شرمه، بې‌حیا؛ ۲) خوسا؛ ۳) بدعمله؛ ٤) نر.م. سارنګ.

چونګ[۱] (čūng) نر.م. ۱) د بر لېږشی، د لښې نیمایي؛ ۲) د چرګوړي اواز؛ ۳) پټه فیصله، پټه سلا او مشوره.

چونګ[۲] (č(u,ə)wáng) نر.م. وګ. چونه[۲].

چونګاوڼ (čūngāwáṇ) ص.نر.م. چونګن، شور کوونکی، چینګن.

چونګښه (čungə́ṣa) ښځ.م. چنګښه،، چندخه، څنډخه، څنګښه، څونګښه، څینګښه.

چونګن (čūngán) ص. نر.م. ج. ژړندوکی، چونګېدونکی، چینګن، ژړندا.

چونګول (čūngawə́l) مص.مت. چینګول، چنګول، ژړول، په ژړا راوستل.

چونګی (čūngáy) ص.نر.م. ۱) شونټی، په یوه لاس شل؛ ۲) نر.م. اندازه پیمانه؛ ۳) ذره، لږ شی؛ ٤) ګټه، بری.

چونګي چونګي (čūngíčūngí) لږ لږ، لبه لبه، چاته یو شی په لږه اندازه او پر لاس ورکول.

چونګېدل (čūngedə́l) مص.ل. چینګېدل، ژړېدل، په ژړا کېدل، ژړا ته مجبورېدل.

چونه[۱] (čoná) ښځ.م ۱) وړه، غونډکې او کمزورې نیا (انا)؛ ۲) اهاک، آهک.

چونه[۲] (čawə́na) ښځ. م. چونګ، چوونه، درز په کې پیدا کونه، چاودنه.

چونی (čūnáy) ص. نر.م. ښایستوکی، ښکلی، کوچنی ښایسته شی.

چونۍ[۲] (čūnə́y) ښځ. م. ۱) زره ته نېږدې ماشوم؛ ۲) چیني لوښی؛ ۳) لعل، یاقوت، د لعل په څېر.

چونۍ[۳] (čawnə́y) ښځ.م. وګ. چوڼۍ.

چوڼ (čūṇ) ص.نر.م. ج. ۱) غوره، ښه؛ ۲) نر.م. کب؛ ۳) چوړ، د دروازې او کټ چړ؛ ٤) چاڼ، خوښونه؛ ٥) تېټ اواز؛ ٦) د ویالې سوری؛ ۷) د توپک غوزه؛ ۹) انګېټی؛ ۱۰) د کمیس ګونځې.

چوڼا (čūṇā́) ښځ.م. وګ. چوڼهار.

چوڼ چوڼه (čūṇčū́na) ښځ.م. وګ. چڼچڼه.

چوڼکی (čūṇkáy) نر.م. ۱) د مرغیو اواز؛ ۲) د اوبو د بهېدلو اواز.

چوڼل (čūṇə́l) مص.مت. ۱) خوښول، غوره کول، ټاکل، په ګوته کول؛ ۲) چڼول، چاڼول؛ صفا کول؛ ۳) چوڼول، جامو ته ګونځې ورکول.

چوڼول (čūṇawə́l) مص. مت. ۱) خوښول، غوره کول؛ ۲) مرغۍ په اواز راوستل؛ ۲) حرکت کول، ګرځېدل؛ ۳) مایعات شورول، چړول.

چوڼوونی (čūṇawū́nay) نر.م. چاڼ، چاڼوونی، چڼ، چاڼ کوونی، د چڼولو لوښی (آله).

چوڼهار (čūṇahā́r) نر.م. چڼهار، د مرغانو چڼهار، د مرغیو د چڼېدو اواز.

چوڼی (čūṇáy) نر.م. ۱) بلبل؛ ۳) د کارېز سوری.

چوڼۍ[۱] (čūṇə́y) ښځ.م. چانۍ، چڼۍ، پانه.

چوڼۍ[۲] (č(aw,o)ṇə́y) ښځ.م. چاونۍ، عسکرۍ قشله، د عسکرو د اوسېدو ځای.

چوڼیا (čūṇyā́) ښځ.م. ۱) بلبل، چوڼی؛ ۲) بنفشه یي رنګ.

چونیاکوکی (čūṇyākokáy) ښځ. م. د چنبېلو گل، چنبېلي گل.

چونیاکی (čūnyākáy) ښځ. م. د بنفشې گل، بنفشه یې رنگ، د بنفشې بوټی.

چونیانی (čūṇyānáy) ښځ. م. ۱) پـه کـور کې دننه تشناب، د کورچرچوبی؛ ۲) پخلنځی.

چونېدل (čūṇedә́l) مص. ل. ۱) چنـېدل، بلبـل چغېدل؛ ۲) چورېدل، ځورېدل؛ ۳) چاڼ کـېدل، چنېدل؛ ٤) گونځې گونځې کېدل.

چوو (čawū́) نـر. م. گـردله، هغه باد چې له واورې سره یو ځای وي.

چوونکی (čawū́nkay) فا. نر. م. ۱) درز پـه کې پیداکوونکی؛ ۲) چاودوونکی.

چوونگړت (čawūngrát) نـر. م. چـنـدرو، د کوچنیانو یوه لوبه ده.

چوه (čawá) ښځ. م. ۱) کجاوه، لویه توکری؛ ۲) یو ډول خوشبویه بوټی؛ ۳) د ډبرې چـاود چې اوبه ترې راوځي؛ ٤) هغه شـپـله چې نباتـات پـه کې شنه وي؛ ٥) دیچه، جویه؛ ٦) چاک، درز.

چوهاړی (čūhāṛáy) ص. نر. م. چوړی، چـواړی، چوهړی، ناپاک، مردارخور، گنده.

چوهړه (čuhṛá) ښځ. م. گونځه، کوریته، گونجې.

چوی (čawáy) ښځ. م. د وښو توکری، شکری.

چه (čá) ښځ. م. سیوری، پټونی، پناه ځای.

چه (č(e,i)) اد. چې، د ربط ادات (توری) دی.

چهر (čahr) نر. م. یو بوټی دی چې ژېړ گلان لري.

چې (če) اد. ۱) د ربط توری دی؛ ۲) ښځ. م. د (چ) توری تلفظ.

چي (či) ور. له اسم سره د لاحقې په ډول راځـي او صفت جوړوي، لکه: ننداړچي.

چی ایشی (čayišáy) نر. م. چایجوشه، چایبر.

چبر (čebár) نر. م. کسبگر، کاسب.

چیت (čit) ص. نر. م. ج. ۱) چپلیت، چپېر، څپېر؛ ۲) ټیټ، ټیټه؛ ۳) چخپیت، چیت پیت.

چیت پیت (čitpít) ص. نر. م. ج. بنځي چپلیت.

چیترو (čitró) ښځ. م. د کوچنیانو دلوبو غونډ کاڼی.

چیتره (čitrá) ښځ. م. گرد کاڼی دی چې کـوچنیان لوبې ورباندې کوي، ړپانکی.

چیتړه (čitṛa) ښځ. م. ۱) اوبـرن، نرم، اوبلن شی؛ ۲) ډنگره غوښه؛ ۳) پوده او شیرې کالي.

چیتوالی (čitwā́lay) نر. م. چخپیتوالی.

چیتول (čitawә́l) مص. مت. چت پتـول، چپلتول، څخپیتول، چپېړتول، پلنول.

چېته (čéta) ض. چرته، چېرې، کوم پلو.

چیتی (čitáy) ښځ. م. ۱) ړپانکی، د کـوچنیانو د لوبو تیږه؛ ۲) موځی؛ د یوې لوبې نوم.

چیتېدل (čitedә́l) مص. ل. ۱) چپلیتېدل، پلنېدل، اوارېدل، تکېدل؛ ۳) ماتېدل.

چیټ (čiṭ) نر. م. یو ډول گلداره توکر دی.

چیټاکی (čiṭākáy) ښځ. م. و گ. چټاک.

چېټه (čeṭá) ښځ. م. ۱) تاکید، ټینگـه؛ ۲) تاوان، ډنډ، ضرر؛ ۳) چاره، بند وبست.

چیټه (čiṭa) ښځ. م. ۱) د چرسو گولۍ؛ ۲) فیصله، جوړه، روغه.

چیټی (čiṭáy) ښځ. م. رسید، رسیدخط، لیک.

چیچړ (čičár) ص. نـر. م. ۱) گونځې، گـونجې؛ ۲) سرتمبه، له یوې خبرې څخه نه تېرېدونکی، ځېلې.

چیچړو (čičṛó) ښځ. م. ۱) چیندرو؛ ۲) د چیندرو یوه خاصه خانه.

چیچړوبی (čičrobáy) ښځ. م. چـمـچوبی، تشناب، چونیانی، غسلخانه، چرچوبی.

چیچړه (čičṛá) ښځ.م. ۱) اوبلن شی؛ ۲) ډنګره غوښه، پېپره غوښه.

چیچړی (čičṛáy) ښځ.م. ۱) کنه، یوه حشره ده چې د حیواناتو پر پوستکي پورې نښتې وي؛ ۲) وړه سپېره، ریچه.

چیچکه (čičáka) ښځ.م. چوچکه، چرګوړی، بټکه، نوې ځوانه شوې چرګه.

چیچګی (čičgáy) نر.م. ناوکۍ، ګوډی، نانځکه.

چیچل (čičə́l) مص. مت. ۱) چیچل؛ ۲) په غاښو پرې کول، غاښ لګول؛ ۳) د مار چک لګول، لړم نیش وهل، د غومبسې نیښ وهل.

چیچلی (čičə́lay) مف. نر.م ۱) په غاښو پرې کړی شوی؛ ۲) ټک ورکړی؛ ۳) چیچلی، نوکارې شوی

چیچوغاړه (čičoğā́ṛa) ښځ.م. و ګ. چاچوغاړه.

چیچوک (čičúk) نر.م. یوه لوبه ده.

چیچه (čečá) ښځ.م. تاکید، ټینګه، چیته، چېته.

چیچی (čičáy) نر.م. د مرغۍ او چرګې بچی.

چیخا (čixā́) ښځ.م. چیغه، توتو، چخه، کورې، د سپي د شړلو غږ.

چیختاڼ (čixtā́ṇ) ص. نر.م. ج. و ګ. چختاړ.

چیخړن (čixṛán) ص.نر.م. ۱) ګنده، ورووست، لړلی؛ ۲) چیخن، چوخن، چخې سترګی.

چیخل (čixə́l) مص.مت. چخل، منډل، ډکول، ننه ایستل، چوخول.

چیخن (čixán) ص. نر.م. چخن، چخړن، هغه څوک چې سترګې یې تل چخې کوي.

چیخنول (čixnawə́l) مص.مت. راکښل، راښکل.

چیخوړی (čixoṛáy) نر.م. زوړ، بېکاره څیز.

چیخې (čixé) ښځ.م. ۱) چیخني، چوخني، د سترګو مېل یا چیخړې؛ ۲) د ماشومانو د مقعد چینجی.

چیر (čir) نر.م. څیرنګي، تېروسکي، چشنکي، تېره مخی کاڼی.

چېرته (čérta) ض. و ګ.: چېرې.

چیرړه (čirṛá) ښځ.م. چېره، لته، زړه لته، خونډره، څیره، رنجه، ریښکی.

چیرک (čirák) نر.م. نری لاره.

چېرې (čeré) ض. چرې، چېرته، چرته، کوم ځای، کوم پلو؛ ۲) ق. فرضاً، که چېرې.

چیړ (čiṛ) نر.م. ۱) کنډ، کونډ، سرېښناک څیز؛ ۲) یوه اوچته ونه ده؛ ۳) لنده ګوړه، چیړګوړه.

چېړ (čeṛ) نر.م. ۱) بلوسه، برخلافي؛ ۲) جنجال.

چېړچاړې (čeṛčā́ṛe) ښځ.م. مزې، چړچې.

چېړل (čeṛə́l) مص. مت. ۱) تنګول، چېړ کول؛ ۲) جنجال کول، ځېړل، خبره شاربل.

چېړلی (čeṛə́lay) مف. نر.م. ۱) تنګ کړی، ځورولی؛ ۲) ځېړلی، په یوه خبره باندې د بلې خبرې او بحث شوی.

چیستان (čistā́n) نر.م. اړ، معما، اړونه.

چیستکی (čistakáy) ص.نر.م. نرم، نرم اوبلن.

چېښن (češán) ص. نر.م. ۱) سپسن، ببر، وېښته لرونکی؛ ۲) یو کلن اوښ چې وړۍ پرې ولاړې وي؛ ۳) نر.م. سېرلی، اوزګوړی.

چېښنکی (češankáy) نر.م. سېرلی، وزګړی، اوزګوړی، یو کلن سېرلی.

چېښل (češə́l) مص.مت. چېښل، ځښل، څکل.

چیغار (čiğā́r) نر.م. چغار، چغهار، چغهاری.

چېغل (čeğə́l) مص. مت. چغېدل، چغار کول.

چیغل (čiğə́l) نر.م. چغل، غلبېل، غټ غلبېل.

چیغه (číğa) ښځ.م. چغه، کریږه، کریکه، فریاد.

چیکړ (čikə́ṛ) نر.م. چیکړې، ختې، لمدې ختې.

چیل (čil) نر.م. لین، کتار، صف، قطار.

چېل (čel) نر.م. ۱) پوړنی، ټيکری، زړوکی، زنانه
ځادر؛ ۲) د غوزانو جومبک.
چيلان (čilā́n) نر.م. يو ډول حلال مرغه دی.
چيلم (čilám) نر.م. و.ګ. چلم[1].
چېلو (čeló) نر.م. ۱) تـرکاري، يو ډول سابه دی؛
۲) مو. ويلون سـل، يو ډول لوی وايلون دی چې
څلور تارونه لري او بم اواز توليدوي.
چېله (čelá) ښځ.م. د ژمي څلوېښت ورځې يخنی.
چېلی (čeláy) نر.م. ۱) کچيکی، سـېرلي، د وزې
يا نر مرغومی، د بزې بچی؛ ۲) يو ډول وزه.
چيمبا (čimbā́) ښځ.م. توراني، د سهار بلبله.
چيمخن (čimxán) ص. نر.م. ۱) چينجي وهلی؛
۲) تګ، بې اعتباره؛ ۳) چيخن، چخړن.
چيمکی (čimakáy) له هګۍ نوی راوتلی چرګوړی.
چين (čin) نر.م. ګونځه، ګونځې، کوټ کوټ.
چېن (č(e,ay)n) نـر.م. يو ډول زنځيـر دی چې په
واورو کې د موټرونو پرټايرونو راپېچل کېږي
چينجخ (činjáx) نر.م. چينډخ، چونګښه.
چينجن (činján) ص. نر.م. چينجي وهلی.
چينجی (činjáy) نر.م. چنجی، يو ډول حشره ده.
چينچاړی (činčā́ray) نـر.م. چـرچرک، يو ډول
حشره ده.
چينډخ (čindáx) نر.م. و.ګ. چونګښه.
چينډخ خور (čindaxxór) نر.م. بغبغو، بغ، کب
خورکه، لويه ماهي خوره مرغۍ ده.
چيندرو (čindró) ښځ.م. چيندره، د کـوچنيانو يو
راز لوبه ده، نانک.
چينده (činda) ښځ.م. سمڅه، چېوده، سمڅ.
چيندي (čindí) ښځ.م. د رخت وړه ټوټه، صافي.

چينغړک (čingaṛák) نر.م. چونغړک، کاکورتک
چمغړک، قان قورتک.
چينګ (čing) ص. نر.م. واز، ارت، خلاص.
چينګ پينګ (čingpíng) نر.م. ۱) انې بانې،
انې وانې، بهانې، بانې، هغه دغه؛ ۲) ژړا.
چينګخولی (čingxū́lay) ص. نر.م. وازخولی،
چينګ داړی، ارت خولی، خلاص خولی.
چينګکه (čingáka) ښځ.م. وړه توربخونه مرغۍ
ده چې د اواز په وخت کې لکۍ پورته کوي.
چينګول (čingawə́l) مص.مت ۱) ارتول، وازول،
ښېرته کول؛ ۲) ژړول، چنګول؛ ۳) ځـوړول.
چينګه (čingá) ښځ.م. ۱) چينګه خوله، وازه خوله
۲) ص. ښځ.م. وازه، خلاصه.
چينګېدل (čingedə́l) مـص.ل. ۱) خـلاصېدل،
ښېرته کېدل؛ ۲) کړېدل، په عذابېدل، ژړېدل.
چېنل (čenál) ښځ.م. ۱) چـاينل، کانال، مجـرا،
معبر؛ ۲) کارېز، د اوبو لاره؛ ۳) خط مشي.
چينه (činá) ښځ.م. له ځمکې نه داوبو د راوتلو ځای.
چينی (čináy) نر.م. سور او سپين آس.
چيني (činí) ښـځ.م. ۱) بوره، شکره؛ ۲) د چين
پورې اړوند څيزونه.
چينۍ (čiṇáy) ښځ.م. ۱) چـونۍ، قلم، پـولادي
تېزه شوې ميله ده چې اوسپنه پرې پرې کـوي؛
۲) چنۍ، د اوسپنې پانه.
چيوتل (čewatə́l) مص. مت. کېوتل، کښېوتل،
ګيرېدل، نښتل.
چېوده (čewdá) ښځ.م. سمڅه، سمڅ، چيوه.
چېوهل (čewahə́l) مص. مت. کشول، کښول،
ځکول، راښکل.